

Návod na lepšie Slovensko

1144

***konkrétnych riešení,
aby sa tu oplatilo pracovať,
podnikať a žiť***

saS
Sloboda Solidarita

Našimi hodnotami sú sloboda, solidarita a zdravý rozum

Poslaním SaS je boj za slobodu

SaS je jedna z mála strán postavených na hodnotách, ktoré vychádzajú z nášho poslania.

**Cieľ je viac ekonomickej a osobnej slobody, tým je vyššia životná úroveň.
Tvorivosť ľudí je menej obmedzená a znižuje sa ich závislosť na štáte.**

Sloboda

My nechceme ľuďom diktovať, ako majú žiť, pokiaľ nezasahujú do slobody iných.

Ruka v ruke so slobadou jednotlivca ide presne o úzko vymedzenú úlohu štátu.

Rovnako nechceme obmedzovať práva občian, ktorí sú súčasťou spoločnosti, aby sme sa mohli zaoberať slobodou iných.

Štát v našom ponímaní zabezpečuje vonkajšiu a vnútornú bezpečnosť, čím sú ľudia menej závislí na štáte, tým sa slobodnejší. Dôležité budú teda najmä verejné statky, ktoré sú základom spravodlivosti, základnou mierou solidarity a verejných statkov.

a ekonomickej slobody majú, tým väčších vecí sú schopní. História to už mnohokrát ukázala.

A preto od prvej chvíle bojujeme za slobodu občanov Slovenska.

Solidarita

V strede Európy v 21. storočí nesmieme pripustiť, aby ľudia umierali od hladu alebo vykrvácali na ulici. Preto považujeme základnú mieru solidarity – teda, aby štát garantoval svojmu občanovi životné minimum a základnú zdravotnú starostlivosť – za nevyhnutnú. Solidarita je rovnako nevyhnutná aj pri verejných statkoch, napríklad pri základnom a strednom školstve, bezpečnosti či spravodlivosti.

Zdravý rozum

Vízia strany SaS, náš program a všetko naše úsilie musia obstáť v konfrontácii s našimi základnými hodnotami – čím vyššou mierou slobody a základnou mierou solidarity. Preto si často kladieme otázku: zvýši taký či onaký cieľ slobodu jednotlivca alebo upevní solidaritu v spoločnosti? Je však pár cieľov obsiahnutých v našom programe, pri ktorých sa to priamočiaro povedať nedá. Nazývame ich ciele zdravého rozumu. Jedným z takýchto cieľov je napríklad rozumné hospodárenie.

SaS
Sloboda Solidarita

ZDRAVÉ FINANČIE

Štátny rozpočet	10
Dane	16
Finančné trhy	18
Eurofondy	22
Odvodový bonus	28

VEREJNÁ SPRÁVA

Štíhly štát a E-government	62
Verejné obstarávanie	74
Samospráva	78
Regionálne rozdiely	86
Politický systém	90

DOBRE SPOLUNAŽIVANIE

Spravodlivosť	104
Vnútoraná bezpečnosť	120
Obrana	128
Zahraničné veci	138
Národnostné menšiny	144

VZDELANÁ SPOLOČNOSŤ

Školstvo	158
Veda a výskum	182
Mládež a šport	188
Kultúra a médiá	198
Osobné slobody	206

PROSPERUJÚCE HOSPODÁRSTVO

Agenda 2020	216
Cestovný ruch a gastro	230
Stavebníctvo a bývanie	236
Energetika	242
Doprava	250

KVALITNÁ STAROSTLIVOSŤ

Zdravotníctvo	266
Dlhodobá starostlivosť	298
Sociálne veci	304
Riešenia pre seniorov	308
Osady a vylúčené spoločenstvá	314

ZELENÁ KRAJINA

Poľnohospodárstvo a potravinárstvo	328
Ochrana zvierat	346
Životné prostredie	350
Lesy - naše prírodné bohatstvo	358
Odpadové hospodárstvo	362

Vysvetlivky

— riešenia, ktoré sú bez nároku na verejné financie

— riešenia, ktoré sú ihneď realizovateľné

— riešenia, ktoré obmedzujú byrokráciu

— riešenia, ktoré znižujú korupciu

1144

*konkrétnych riešení,
aby sa tu oplátilo pracovať,
podnikať a žiť*

Obrovské **ĎAKUJEM** patří tvorcom programu, členom tímov a oponentom

Achimský Roman | Andráši Peter | Bališ Peter | Balla Pavel | Baránik Alojz | Barto Martin | Bendová Jana | Bilohuščin Ivan
Blaškovič Peter | **Blusk Juraj | Bonko Lukáš** | Bosák Braňo | Božoň Slavomír | Brichtová Lýdia | Bróska Michal | **Buday Andrej**
Bukviar Branislav | **Cigániková Jana | Cmorej Peter | Debnár Ivan** | Dianovská Štofková Alžbeta | **Drahovský Jozef | Drienik Ivan**
Dudík Ľuboš | Ďurana Radovan | **Ďuriš Nicholsonová Lucia** | Dvorový Vladimír | Faktor Marián | **Faltys Hans** | Fecurová Jana
Filipová Monika | Foltin Roman | Fridmanský Peter | Galek Karol | Gális Martin | **Gallik Michal** | Galo Matej | Geci Radovan
Golian Martin | Gömöry Ondrej | Gröhling Branislav | Halaj Vladimír | Halgašová Jarmila | Hanulák Rastislav | **Hlatký Michal**
Hlinková Ľubica | **Holko Ivan | Hučko Andrej | Husár Ivan** | Jakubčová Lenka | Jančovič Martin | **Jánosdeák Sylvia** | Ježíková Jana
Juráš Ivan | Jurča Radoslav | **Jurčo Peter | Jurzyca Eugen | Kačáni Boris** | Kalman Pavol | Kanuščák Jozef | **Kazda Radovan**
Kelle Dušan | Kiššová Janette | **Klus Martin** | Kolár Peter | Komada Michal | Kováč Peter | **Krasický Vladislav**
Kravec Daniel | Kultán Martin | Lapuniková Miriam | **Laurenčík Milan** | Lazorová Iveta | **Lednický Juraj** | Lévyová Mária | Lopatka Ľuboš
Matejka Ladislav | Mikulíková Antónia | **Milan Pavol** | Mistrík Robert | Moravčík Tomáš | Olexa Roman | **Ondrová Marianna**
Pacek Peter | Pajer Jozef | **Paľovová Anna | Paulis Ľudovít** | Pecháňová Oľga | Petko Marián | **Pilip Milan | Pilník Martin**
Pitoňák Andrej | **Polák Peter** | Porvažník Marián | **Pospíšilová Iveta** | Pramuk Igor | **Procháska Miroslav** | Prokop Mikuláš
Pupala Branislav | Repčíková Saskia | **Rudolf Ján** | Schabjuk Tomáš | Síthová Svetlana | **Sivová Elena** | Skalský Vladimír | Sklenka Richard
Sklienka Michal | Skopal Maroš | Slezák Matej | **Sloboda Radovan** | Smatana Martin | **Smrek Michal** | Sopoliga Ľuboš | **Stern Juraj**
Suchár Marcel | **Sumka Andrej** | Szalay Tomáš | Ševčík Peter | **Šíp Martin** | Šóth Marián | Šteňo Andrej | Šteňo Juraj | Šubová Zuzana
Tanczos Róbert | Tesař Tomáš | **Tesková Jarmila | Tomík Ľuboš** | Turoň Anton | **Uherčík Michal** | Urbančík Igor | Vančo Stanislav
Viskupič Marián | Vittek Vladimír | Vlachynský Martin | **Vozár Jozef** | Wachter Peter | Zajac Rudolf | **Zemanová Anna** | Žák Pavol
Žiak Miroslav | Žiak Peter | Žiaková Elena

Richard Sulík

Predseda výboru pre program

Milí čitatelia volebných programov,

už len skutočnosť, že čítate tieto riadky, znamená, že historka o tom, ako nikto nečíta programy, nie je pravdivá. Ale uznávam, programy číta málo ľudí a preto Vás chcem hneď na úvod poprosiť, aby ste povedali ďalej, aký má strana Sloboda a Solidarita volebný program.

Viac ako program je to však návod, ako riadiť krajinu, ak nám dáte dôveru. Aby sa nám ani omylom nestalo, že sa staneme súčasťou vlády a nebudeme vedieť, „čo včul“. Bude to presne naopak, od prvého dňa budeme veľmi presne vedieť, čo robiť, lebo máme plán. Máme najlepší VOLEBNÝ PROGRAM, máme návod, ako na to.

Dali sme si s ním veľa práce, lebo nám nestačilo mať opäť najlepší program spomedzi našich konkurentov. Naším zámerom bolo napísať program, aký Slovensko ešte nezažilo, lebo práve taký po 12-ich rokoch Fica naša krajina potrebuje ako soľ.

V ruke držíte výsledok. Na 372-ich stranách uvádzame 1.144 konkrétnych a reálnych riešení, ktoré zlepšia život na Slovensku. Raz je to odbúranie byrokracie, inokedy zníženie korupcie, potom zasa zlepšenie výkonu súdnictva. Tento program tvorilo vyše sto ľudí doslova tisíce hodín a so všetkou skromnosťou hovorím, že sa máme čím pochváliť.

Z našich 1.144 riešení:

366 odbúrava byrokraciu | **344 znižuje korupciu**

671 nespôsobuje výpadok vo verejných financiách | **576 je možné realizovať ihneď**

Takých riešení, ktoré sa dajú realizovať ihneď a zároveň nespôsobia výpadok vo verejných financiách, je 428 a práve tými začneme. Ak sa začítate do nášho programu, zistíte, že presne na toto sme poctivo pripravení - žiadne všeobjímajúce frázy, žiadny svetový mier, ale konkrétne, ihneď použiteľné riešenia. Toto je naša silná stránka a na realizáciu tohto prosíme o Váš hlas. Pretože čím lepší výsledok vo voľbách dosiahneme, tým viac z našich riešení presadíme.

Prajem vám príjemné čítanie.

SaS
Sloboda Solidarita

66 konkrétnych riešení pre ZDRAVÉ FINANČNÉ

Štátny rozpočet | Finančný trh | Eurofondy
Dane a odvody | Odvodový bonus

Marián Viskupič
ŠTÁTNY ROZPOČET

Peter Cmorej
DANE

A U T O R I

Lukáš Bonko
FINANČNÉ TRHY

Ján Rudolf
EUROFONDY

Richard Sulík
ODVODOVÝ BONUS

ŠTÁTNY ROZPOČET

Prioritou štátneho rozpočtu a celkove verejných financií je určenie a následná koncentrácia zdrojov na užitočné a efektívne oblasti. Základný cieľ je zastaviť zadlžovanie budúcich generácií. **Preto chceme do konca volebného obdobia dosiahnuť štrukturálne vyrovnaný rozpočet verejnej správy a verejný dlh čo najskôr znížiť pod prvé sankčné pásmo zákona o rozpočtovej zodpovednosti a zotrvať pod ním počas zvyšku volebného obdobia (v roku 2020 47 % HDP).** Limity sankčných pásiem sa každoročne znižujú o 1 percentuálny bod. Hodnota prvého sankčného pásma v roku 2023 bude 44 % HDP.¹

Súčasný stav

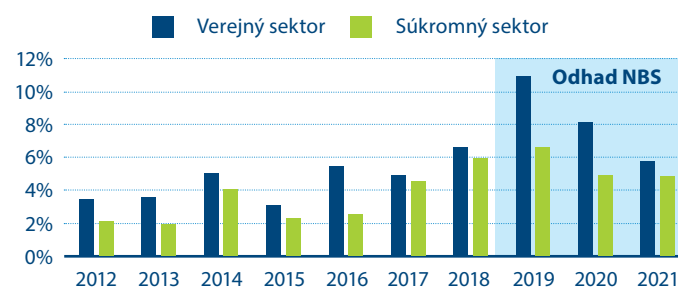
STAGNÁCIA

- Slovensko po vstupe do EÚ už dlhé roky **nerobí žiadne zásadné a potrebné reformy**. Práve naopak, v niektorých oblastiach sa zrušili už urobené reformy.²
- **Rozbitie stability dôchodkového systému** (zavedenie dôchodkového stropu, faktická likvidácia II. piliera) vytvorilo obrovskú dieru v budúcich rozpočtoch.
- Vysoké náklady,³ zúfalo nízka efektívnosť⁴ a každoročne sa zvyšujúca zamestnanosť našej verejnej správy.
- Márnime príležitosti a prinajlepšom stagnujeme vo všetkých rebríčkoch konkurencieschopnosti.⁵
- Vláda v tomto volebnom období **premrhala mimoriadne dobrú šancu na konsolidáciu**, lebo nevyužila dobré časy, ktoré nastali vďaka nasledujúcim skutočnostiam:
 - V EÚ prebieha kvantitatívne uvoľňovanie, čiže „tlačenie peňazí“, ktoré dalo politikom čas na to, aby prišli s reformnými nápadmi, ako znížiť deficit.

- V celej Európe vrátane Slovenska pokrízový rast v neinflačnom prostredí vyprodukoval historicky vysokú zamestnanosť, ktorá hlavne v rokoch 2017 a 2018 znamenala pre štát mimoriadne vysoké nadpríjmy z daní a odvodov v stovkách miliónov ročne.
- Slovensko dostáva z eurofondov ročne zhruba dve miliardy eur.
- Verejné financie zatiaľ zásadne nečelia dôsledkom starnutia obyvateľstva.
- Získavame milióny eur za tranzit plynu.^{6,7}

Graf

Medziročný rast nominálnych miezd

Zdroj: Národná banka Slovenska, strednedobé predikcie

- Základnou ekonomickou istotou je cyklický vývoj ekonomiky – ekonomika má aktuálne za sebou vrchol cyklu a v ďalšom období nás čaká zostupná fáza so všetkými problémami, ktoré prináša.
- Obce sú málo finančne motivované priťahovať ekonomické aktivity na svoje územie.⁸

1 Zdroj: Hlavná kniha MF, Návrh rozpočtu verejnej správy na roky 2020 až 2022.

2 Deštrukcia rovnej dane napriek tomu, že sa ukázala ako veľmi prospešná pre ekonomiku. Zrušenie naviazania dôchodkového veku na strednú dĺžku života. Negatívne zásahy do fungovania 2. dôchodkového piliera a vyhánanie sporiteľov z neho.

3 Náklady na štátnu správu na Slovensku od roku 2014 výrazne rastú a jeden pracovný deň štátnych zamestnancov stojí v tomto roku štátny rozpočet približne 32 miliónov eur.

4 V rebríčku efektívnosti verejnej správy krajín OECD je Slovensko v poli porazených na 29. mieste (hodnotenie 1,8 bodu zo 6, pričom priemer OECD je 3).

5 Superindex PAS od roku 2010 na hodnotenie kvality podnikateľského prostredia v SR, v porovnaní s krajinami sveta kombinujúci výsledky 4 renomovaných svetových indexov, a to Svetové ekonomické fórum (WEF), Svetová banka (WB), Heritage Foundation a Transparency International. Superindex PAS ako kombinácia jednotlivých indexov odstraňuje ich nedostatky, čím vytvára najobjektívnejší pohľad na stav podnikateľského prostredia SR v porovnaní s inými krajinami.

6 2017 208 mil eur. https://www.rozpocctovarada.sk/download2/hodnotenie2017_final.pdf

7 2018 266 mil eur. https://www.rozpocctovarada.sk/download2/hodnotenie2018_final.pdf

8 Obce získavajú prostriedky predovšetkým z daní a transferov zo štátneho rozpočtu. Väčšinu daňových príjmov tvorí podiel na vybratej dani z príjmu fyzických osôb. Transfery slúžia na financovanie prenesených kompetencií (napríklad základného školstva). Minoritnými príjmami obcí sú kapitálové príjmy, príjmy z finančných operácií, príjmy z prenájmu a predaja majetku, príjmy z poplatkov.

- Vláda dlhodobo **nebola ochotná zaviesť** zákonom o rozpočtovej zodpovednosti⁹ vyžadované **limity verejných výdavkov**. Pričom práve tieto limity by dokázali udržať výdavky pod kontrolou a neprejsť tak mimoriadne nadpríjmy. Výdavkové limity by zabezpečili prebytok rozpočtu v najlepších rokoch, teda vytváranie rezervy pre ťažšie časy.

PLYTVANIE

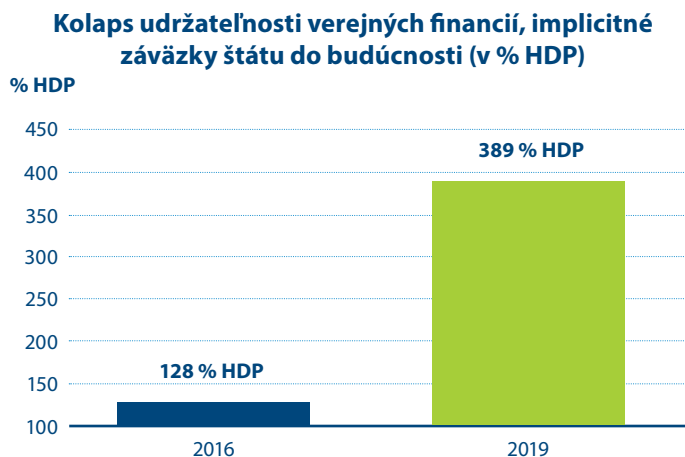
- Ministerstvá dlhodobo ignorujú a neplnia odporúčania Útvoru hodnota za peniaze. Z **celkových úsporných opatrení v objeme 765 mil. eur** sa v minulých rokoch **naplnilo len 18 mil. eur** a zároveň nové opatrenia zhoršili efektívnosť o dodatočných 138 mil. eur.¹⁰ **Hospodárnosť využívania verejných zdrojov je veľmi nízka.**
- Posledné čísla Útvoru hodnoty za peniaze hovoria, že **v našich verejných financiách je celkový potenciál zníženia plytvania o 2 mld. eur**, z toho 809 mil. eur sa dá implementovať do jedného roka.¹¹
- **Bezbrehé a neodôvodnené poskytovanie subvencií a investičných stimulov súkromným firmám.**
- **Nezvládnuté verejné obstarávania z pohľadu efektívnosti. Situáciu ešte výrazne zhoršuje aj všadeprítomná korupcia.**
- **DPH podvody spôsobujú stále veľkú daňovú medzeru (SR 23 %, posledné známe údaje za rok 2017) oproti porovnateľným ekonomikám (Česko 12 %, Maďarsko 14 %, Poľsko 12 %).**¹²
- **Miliónové výdavky na eurofondové projekty, ktoré kvôli korekciám neboli preplatené z EÚ a museli byť hrazené zo štátneho rozpočtu.**

ZADLŽOVANIE

Napriek dobrým časom v ekonomike a vysokým neočakávaným príjmom od pracujúcich bolo Slovensko po celý čas v prvom sankčnom pásme dlhovej brzdy. Apetít vlády miňať bol tak silný, že hravo prekonal všetky dobré správy, ktoré prinášala rozbehnutá ekonomika. Zlé hospodárenie vlády naplno vynikne v porovnaní s hospodárením iných krajín eurozóny.

Vláda v roku 2019 zasadila smrteľnú ranu pre stabilitu nášho dôchodkového systému (zastropovaním veku odchodu do dôchodku) v objeme takmer 200 mld. eur. **Od začiatku vládnutia tejto vlády sa tak budúce záväzky pre naše verejné financie strojnásobili na neudržateľných takmer 400 % HDP** (zo 101 mld. eur v roku 2016 na 368 mld. eur v poslednom vyčíslenom roku 2019, 245 000 eur na štvorčlennú rodinu.). Situáciu ešte o ďalšie desiatky mld. eur zhoršuje nedávne prijatie zákona o minimálnom dôchodku.

Graf

Posledný údaj ešte neobsahuje vyčíslenie zákona o minimálnom dôchodku (podľa odhadu UMB 40 mld. eur).

Zdroj: Návrhy rozpočtov verejnej správy, MF SR

⁹ Podľa čl.7 ods. 3 zákona č. 493/2011 Z. z. Ústavný zákon o rozpočtovej zodpovednosti.

¹⁰ Zdroj: Priebežná implementačná správa za rok 2019: Zdravotníctvo, doprava, informatizácia, vzdelávanie, životné prostredie, trh práce a sociálne politiky. Len rezort zdravotníctva dokázal potenciálne úspory identifikované ÚHP čiastočne realizovať. Tieto úspory však boli vynulované inými výdavkami neprinášajúcimi hodnotu za peniaze – zlým hospodárením nemocníc. Výdavky nemocníc rástli vo všetkých oblastiach – osobných nákladoch (platový automat a sociálne balíčky), liekoch, ŠZM, ale aj v nemedicínskych procesoch. Opatrenia hodnoty za peniaze sa neplnia, pritom si všetky opatrenia revízií výdavkov osvojila vláda, navyše sa do rozpočtu dostali aj investičné projekty bez hodnotenia Útvoru hodnota za peniaze.

¹¹ Rozpočet 2.0, tzv. technické opatrenia, Tabuľka 9, http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/rozpocet20/Rozpocet_20_Seminar_FV.pdf.

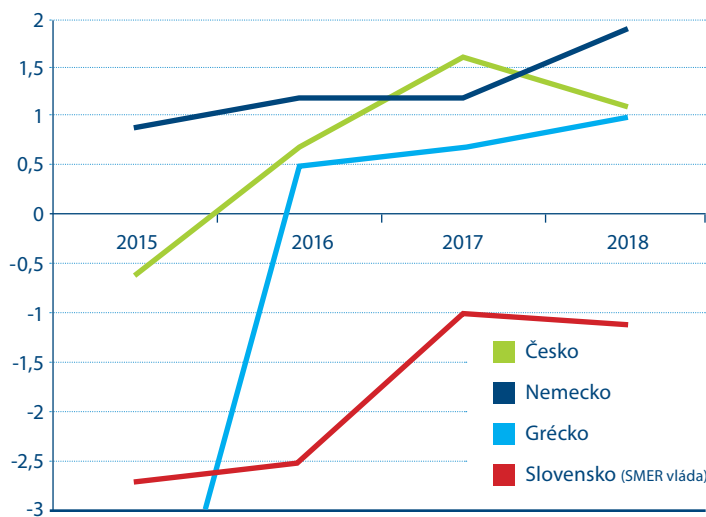
¹² Zdroj: Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States:2019 Final Report

Takto „zazmluvnená“ budúcnosť je neufinancovateľná.

Táto vláda pred blížiacimi sa horšími časmi v ekonomike zanecháva novej vláde verejné financie v rozvrate. Ešte aj Grécko vedelo hospodáriť úspornejšie v posledných 3 rokoch.

Graf

Hospodárenie súčasnej vlády vs. Česko, Nemecko a Grécko (vládný deficit v % HDP)

Zdroj: Eurostat

ZDRAVÝ SEDLIACKY ROZUM

Aktuálna vláda však zlyháva aj v rozvoji. Prejedá naše peniaze systémom po nás potopa, preto **v návrhu rozpočtu 2020 musela naplánovať najnižšie verejné investície za posledných 15 rokov.** Deficitným hospodárením aj v najlepších rokoch vláda zakrýva skutočnosť, že (zjednodušene) každý kilometer prejazdený vo vlakoch „zadarmo“, každý nepotrebný a vyhodенý obed „zadarmo“ sa prejaví slabším zdravotníctvom, rastom daní, vyššími cenami a nižšími mzdami, prípadne vo vyššej nezamestnanosti, v nižších dôchodkoch a v slabšej podpore rodín s deťmi.

Riešenia SaS:

1/

Zabezpečíme, aby **analytici z Útvary hodnoty za peniaze mali prístup k dátam od jednotlivých rezortov** a mohli dôsledne kontrolovať efektívnosť verejných financií.¹³

2/

Rozdelenie zdrojov do rozpočtových kapitol bude musieť reflektovať výsledky analýz Útvary hodnoty za peniaze.

Po rezortoch budeme vyžadovať zhodnotiť výdavky bez zmeny politik (NPC) so zahrnutými legislatívnymi zmenami na ďalšie obdobie (PC) a opatreniami Hodnoty za peniaze, jednak hodnotové opatrenia, ktoré majú prinášať v budúcnosti hodnotu, a jednak úsporné opatrenia.¹⁴

3/

Zavedieme **benchmarking výsledkov verejného obstarávania** v zmysle hodnota za peniaze.¹⁵

13 Dáta sa kultivujú pomaly. Ministerstvá, niekedy dokonca samotní úradníci, považujú dáta za svoje vlastníctvo. Niektoré rezorty ani nedisponujú relevantnými údajmi napr. Ministerstvo sociálnych vecí a rodiny SR. Vychádzame z myšlienok Martina Filka (Filko a kol. (2016): Hodnota za peniaze). Koncept hodnoty za peniaze predstavuje filozofickú zmenu a zároveň reformu inštitúcií. Posudzovanie rôznych alternatív je náročná úloha, na ktorú verejnosť nemá kapacity a subjekty zainteresované na konkrétnom riešení pravidelne kvôli konfliktom záujmov zlyhávajú. Úlohou politikov by malo byť v prvom rade rozhodovanie sa na základe poctivej, verejne dostupnej analýzy pripravenej neustrannými profesionálmi vo verejnej službe. Budeme trvať na tom, aby sa povinnosť rezortov poskytovať dáta dostala do Programového vyhlásenia vlády.

14 Súčasť Programového vyhlásenia vlády.

15 Porovnávanie a hodnotenie cien a kritérií kvality na základe už vykonaných prieskumov trhu, vykonaných verejných obstarávaní a následných uzatvorených rámcových dohôd. Učenie sa od najlepších.

4/

Zavedieme zákonné výdavkové limity (stropy), čím zabránime flagrntnému porušovaniu dlhovej brzdy. Výdavkové limity sú posilnenie záväznosti rozpočtovania na strednodobom horizonte. Ich implementácia má potenciál lepšie ukotviť finančnú disciplínu a zvýšiť proticyklickosť fiškálnej politiky. Zefektívnia využitie verejných výdavkov, uľahčia prioritizáciu naprieč verejnými politikami a zastrešia projekt hodnoty za peniaze. Výdavkové limity dosiahnu stabilitu verejných financií menej bolestivým spôsobom tak, že v dobrých časoch nedovolia nadmerné rozhadzovanie.

5/

Budeme bojovať proti podvodom na DPH – implementujeme model prenesenej daňovej povinnosti (reversed charge).¹⁶ Silný mandát a zodpovednosť prezidenta Finančnej správy a lepšie motivovaní referenti (napr. percentom zo „zachránených“ daní).

6/

Zlepšíme prípravu návrhu štátneho rozpočtu. MF SR bude musieť do 20. 9. bežného roka zverejniť a dať v dispozícii návrh rozpočtu Rade pre rozpočtovú zodpovednosť (RRZ), ktorá zverejní do 2 týždňov celkový objem rizík. V prípade odchýlky väčšej ako 0,3 % HDP bude povinne zvolané mimoriadne zasadnutie vlády. Vláda bude musieť odôvodniť, prečo nesúhlasí s RRZ. Až potom bude môcť byť rozpočet posunutý do parlamentu na prerokovanie a schválenie.

7/

Nebudeme zvyšovať daňové zaťaženie. Rozumným spôsobom a na základe analýz však pripúšťame zmenu daňového mixu¹⁷ smerom k majetkovým, spotrebným a ekologickým daniam a menej zaťažíme aktivitu.

8/

Zvýšime transparentnosť. Rozšírime okruh povinných osôb¹⁸ na všetky spoločnosti, kde má štát podiel na základnom imaní 20 % a viac¹⁹ a odstránime pochybnosti o tom, kto je povinná osoba.²⁰

9/

Zvýšime efektívnosť verejnej správy pomocou merania a zverejňovania „KPI“, kľúčových ukazovateľov výkonu.²¹

10/

Zrušíme poskytovanie investičných stimulov súkromným firmám, pretože sú nespravodlivé voči tým, ktorí ich nedostanú. Výnimku si vieme predstaviť len v prípade veľkých investícií a v chudobných (najmenej rozvinutých) okresoch.²²

11/

Prehodnotíme populistické kroky vlády a nahradíme ich skutočnými riešeniami. Vlaky zadarmo nahradíme obrovskými 80 % zľavami s platnosťou i na autobusy. Obedy zadarmo nahradíme zvýšeným daňovým bonusom na dieťa v rovnakej sume a pod.

16 Prenesená daňová povinnosť je založená na princípe, že pri poskytnutí služieb alebo tovarov DPH nepriznáva predajca, ale odberateľ. Predajca vystaví daňový doklad, kde proti bežnému daňovému dokladu neuvedie výšku DPH, ale namiesto toho uvedie, že výšku dane je povinný doplniť a priznať odberateľ. Cieľom opatrenia je zamedziť podvodom a špekuláciám v súvislosti s platbou DPH, predovšetkým pri takzvaných karuselových podvodoch. Opatrenie sa netýka koncových drobných spotrebiteľov, ale platcov DPH, teda firiem a podnikateľov.

17 Štruktúra daňových príjmov.

18 §2 zákona 211/2000 Z. z. zákon o slobode informácií.

19 Aj ak nespĺňajú kritériá uvedené v § 2 v odseku 1 až 3 zákona 211/2000 Z. z.

20 Na postavenie týchto osôb nemá vplyv ani skutočnosť, že v nich štát nemusí mať výlučnú majetkovú účasť. Právnické osoby založené povinnými osobami podľa § 2, ods. 1 a 2 najmä obchodné spoločnosti založené podľa Obchodného zákonníka s majetkovou účasťou štátu štandardne odmietajú sprístupniť požadované informácie verejnosti s odôvodnením, že nehospodária s verejnými prostriedkami, nenakladajú s majetkom štátu, majetkom vyššieho územného celku alebo obce. Odmietnutie odôvodňujú tým, že ich majetok je oddelený a nezávislý od rozpočtu štátu a ich aktivity nepodliehajú zákonu 211/2000 Z. z. o slobode informácií, keďže v nich absentuje verejný prvok s odkazom na § 3, ods. 2 uvedeného zákona.

21 KPI (Key Performance Indicators) – kľúčové indikátory výkonnosti, ktoré vyjadrujú požadovanú výkonnosť (kvalitu, efektívnosť alebo hospodárnosť) vo vzťahu k priradenému procesu, službe, organizácii (napr. Doba čakania pri zadávaní dopytu, Doba vybavenia klienta, (trvanie konania), Dĺžka trvania procesu, Produktivita, Miera elektronizácie, Miera (status) voči všetkým konaniam, Doba zotrvania v statuse). Narastajúca komplexnosť potrebných reforiem si vyžaduje čoraz lepšie pripravený aparát. Hĺbkové systémové zmeny dokážu zabezpečiť len kvalitné verejné inštitúcie s kvalitne budovanými a riadenými ľudskými zdrojmi. Podľa správy Útvaru Hodnota za peniaze Ministerstva financií SR: Revízia výdavkov zamestnanosti a odmeňovania vo verejnej správe, pre verejný sektor na Slovensku v roku 2017 pracovalo v sektore verejnej správy viac ako 413-tis. osôb, 53 % z nich v ústrednej štátnej správe vrátane štátnych podnikov v sektore verejnej správy a vysokých škôl. Samosprávy zamestnávajú 46 % zamestnancov štátu, z toho veľkú časť predstavuje regionálne školstvo. Verejná zamestnanosť vrátane počtov úradníkov je veľmi podobná priemeru krajín EÚ aj po zohľadnení veľkosti štátu, líši sa však jej štruktúra.

22 Zákon č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Umožňuje koncentráciu nástrojov, opatrení a aj peňažných zdrojov na rozvíjanie hospodárskeho a sociálneho rozvoja a zamestnanosti. Podľa aktuálneho znenia sa do zoznamu najmenej rozvinutých okresov zapíše okres, v ktorom miera evidovanej nezamestnanosti vypočítaná z disponibilného počtu uchádzačov o zamestnanie bola v období minimálne deväť kalendárnych štvrtrokov po sebe vyššia ako 1,6-násobku priemernej miery evidovanej nezamestnanosti v Slovenskej republike za rovnaké obdobie.

12/ ©

Začneme poctivú celospoločenskú diskusiu a informovanosť o aktuálnom neudržateľnom nastavení dôchodkového systému. Po schválení stropu dôchodkového veku²³ je potrebné zaoberať sa úpravou jeho parametrov, aby hospodárenie dôchodkového systému neohrozovalo udržateľnosť verejných financií. Následne zvýšime stabilitu dôchodkového systému,²⁴ aby sa ľudia mohli spoľahnúť na štát, že im dôchodky v budúcnosti aj vyplátí.

13/ ☺

Vyššie daňové výnosy než plánované²⁵ budeme vracať do ekonomiky formou zníženia alebo rušenia daní.

14/

Prehodnotíme financovanie samospráv tak, aby časť ich daňových príjmov tvorili dane z ekonomických aktivít realizovaných na ich území. Podľa štúdie OECD sú slovenské samosprávy najmenej motivované priťahovať na svoje územie ekonomické aktivity.²⁶

15/

Budeme podporovať zlepšovanie hospodárenia a postupné znižovanie celkového dlhu obcí a tiež ostatných subjektov verejnej správy (VÚC i štátnych podnikov).²⁷

23 Zrušilo sa naviazanie dôchodkového veku na vývoj strednej dĺžky života. Do ústavy sa dostalo ustanovenie, že strop dôchodkového veku je 64 rokov. Dôchodkový vek jednotlivých ročníkov je pevne stanovený zákonom podľa počtu detí až do dosiahnutia stropu 64 rokov.

24 Prispôsobovaním veku odchodu do dôchodku (potrebná ústavná väčšina), postupným presunom časti zásluhovosti z prvého do druhého dôchodkového piliera, vyššou efektívnosťou druhého piliera a tiež prísnejším dodržiavaním princípov hodnoty za peniaze v celej verejnej správe.

25 Za plánované daňové výnosy považujeme údaje zo schváleného štátneho rozpočtu na príslušný rok.

26 <https://www.oecd.org/slovakia/>

27 Zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy definuje pre potreby prijímania návratných zdrojov financovania obcami dve podmienky, ktoré obec musí súčasne splniť:

1. Celková suma dlhu obce nesmie prekročiť 60 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka.

2. Suma ročných splátok návratných zdrojov financovania (splátky úrokov a istiny, t. j. dlhová služba obce) nesmie prekročiť 25 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka. Transparentné informácie, priebežné vyhodnocovanie stavu a trendov hospodárenia, rebríčky a pozitívna podpora najlepších. Zároveň zavedieme priame informovanie občanov v prípade obcí s najhorším hospodárením blížiacim sa k nutenej správe či výrazne negatívnymi trendmi. Dobrým príkladom je projekt INEKO Hospodárenie miest, obcí a VÚC <http://www.hospodarenieobci.sk/#>

DANE

Chápeme, že verejné statky²⁸ ako súdnictvo alebo armádu súkromný sektor nedokáže financovať. Chápeme tiež, že na financovanie verejných statkov štát musí vyberať dane. No rozhodne štát nemusí financovať súkromné statky ako napríklad sprostredkovanie práce, nákladnú železničnú dopravu či bytovú výstavbu.

Strana SaS je dlhodobo za menej štátu a nižšie dane. Sme presvedčení, o tom, že s hodnotami naloží najlepšie ten, kto ich vytvorí. Teda daňovník.

Bod 13 z časti Štátny rozpočet znie:

Vyššie daňové výnosy než plánované budeme vracať do ekonomiky formou zníženia alebo rušenia daní.

Riešenia SaS:

1/

Opäť zavedieme rovnú daň, najviac na úrovni 19 % a bez výnimiek. Rovná daň zlepší podnikateľské prostredie a motiváciu, čo umožní zvýšiť zamestnanosť, znížiť výdavky na sociálnu sieť a vytvorí predpoklady na ďalší hospodársky rast. Benefitom bude tiež zníženie výdavkov na verejnú správu – nebude potrebné kontrolovať zložitý daňový systém s mnohými výnimkami.

2/

Zrušíme daň z poistenia, zákon 213/2018 Z. z. o dani z poistenia. Zákon zaviedol zdanenie neživotného poistenia a vybraných typov pripoistenia k životnému poisteniu vo výške 8 %. Realita je taká, že poisťovne v plnom rozsahu premietli túto daň do poistného.

3/

Zrušíme bankový odvod, zákon 384/2011 Z. z. o osobitnom odvode vybraných finančných inštitúcií. Bankový odvod bol zriadený na dobu určitú a jeho úlohou bolo vytvorenie dodatočného bezpečnostného vankúša na ochranu aktív klientov v prípade krízy.

Nedávno vláda výber bankového odvodu zvýšila a predĺžila. Aj tu preniesli banky záťaž na klientov vo forme vyšších poplatkov.

4/

Zjednotíme a znížime DPH na sadzbu, ktorá je rozpočtovo neutrálna. Systém DPH tak výrazne zjednodušíme bez toho, aby stúpila daňová záťaž.

5/

Vrátíme sadzbu dane vyberanej zrážkou z 35 % na 19 % (k 1. 1. 2021). Dnes sa zdaňuje zrážkovou daňou vo výške 35 % príjem zo zahraničia zo všetkých krajín, s ktorými nemá Slovensko uzavretú dohodu o zamedzení dvojitého zdanenia.

6/

Zrušíme daň z dividend,²⁹ lebo ide o dvojité zdanenie už raz zdaneného zisku na úrovni právnickej osoby.

7/

Zrušíme daň regulovaných subjektov.³⁰

8/

Znížime daň z motorových aj nemotorových vozidiel, ako sú návesy a prívesy, ak vozidlá platia mýto, na minimum podľa EÚ, pretože ide o duplicitnú platbu pre štát. Terajší stav má podiel na najnižšej konkurenčnej schopnosti dopravcov na Slovensku spomedzi krajín V4.³¹

9/

Vrátíme výšku **registračného poplatku**³² **pri prihlasovaní motorového vozidla späť na sumu 33 eur.**

10/

Zrušíme koncesionárske poplatky.

11/

Zrušíme dane z pamäťových elektronických médií. Poplatok sa platí za množstvo elektronických zariadení (USB-kľúče, pamäťové karty, set-top boxy, smart TV, mp3 prehrávače a pod.) a predražuje tieto zariadenia.

28 To sú také, kde nie je možné niekoho vylúčiť zo spotreby statku (napríklad armáda), a také, kde užitím statku sa neznižuje jeho hodnota (napríklad chodník).

29 Daň sa nachádza v § 3 a § 15 zákona 595/2003 Z. z. o dani z príjmov a je vo výške 7 %.

30 Podľa zákona č. 235/2012 Z. z. o osobitnom odvode z podnikania v regulovaných odvetviach a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

31 Podľa zákona č. 361/2014 Z. z. o dani z motorových vozidiel a o zmene a doplnení niektorých zákonov a smernice Európskeho parlamentu a Rady 1999/62/ES zo 17. júna 1999 o poplatkoch za používanie určitej dopravnej infraštruktúry ťažkými nákladnými vozidlami.

32 VI. časť, položka 65 zákona č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch.

FINANČNÉ TRHY

Súčasný stav

ZDRAŽOVANIE, KOMPLIKOVANIE, TECHNOLOGICKÉ ZAOSTÁVANIE

Populistické opatrenia prijaté za uplynulé roky negatívne prispeli k zdražovaniu finančných produktov pre ľudí, čím okrem iného znížili aj mieru ich dostupnosti občanom. Najviditeľnejšie zasiahlo občanov zavedenie dane z poistenia vo výške 8 %, ktorá bola okamžite premietnutá do ceny poistenia. Nemenej významné je predĺženie platnosti bankového odvodu. V druhom prípade vláda priamo zneužila stovky miliónov eur na optické zlepšenie rozpočtu a okrem rozpočtovej nezodpovednosti hazarduje priamo so stabilitou nášho finančného sektora.³³

Priame zvyšovanie nákladov občanom bolo sprevádzané pridávaním neustálych regulácií nad rámec požadovaných EÚ. Medzi iným je to aj vytvorenie legislatívnych účtov, o ktoré nie je záujem.³⁴ Okrem menej viditeľných finančných regulácií však vláda pridáva aj zákony škodiace priamo občanom, kde je možné zaradiť aj novelu zákona o osobnom bankrote, ktorý pomohol „košickému Bašternákovi“³⁵ viac ako ľuďom, ktorí to potrebujú najviac.

Vysoko zanedbanou oblasťou je vzdelávanie občanov smerom k finančnej gramotnosti a reakcia štátu na najnovšie trendy, ako sú kryptomeny, ktoré predstavujú pre trh veľký potenciál, ale aj riziko.

Vláda odignorovala príchod FinTech spoločností a nevytvorila dostatočne efektívnu legislatívu, aby umožnila ich jednoduchší vznik a fungovanie aj na Slovensku. Tým nás pripravuje o konkurenčnú výhodu v porovnaní s inými štátmi EÚ.

Jedným z predpokladov efektívneho fungovania trhu je vysoká miera informovanosti všetkých subjektov. NBS sa nevenuje proaktívnemu dohľadu nad finančnými službami, ktoré nespĺňajú „tabuľkovú“ charakteristiku „finančnej služby“,³⁶ na druhej strane vo viacerých prípadoch NBS zlyhala aj v regulovaných oblastiach, napríklad pri dohľade nad poisťovňou Rapid Life, kde bolo 15-tisíc poškodených klientov, alebo uložila zanedbateľnú pokutu 5 000 eur za desiatky závažných porušení zákona o sprostredkovaní.³⁷

Riešenia SaS:

1/

Zrušíme legislatívne účty³⁸ § 27c a § 27d, 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

2/

Zavedieme jednotný verejný elektronický register pripravovaných³⁹ **osobných bankrotov.** Umožníme veriteľom registráciu existujúcich pohľadávok voči dlžníkom a na základe nimi vyplnených osobných identifikátorov budú informovaní, ak dlžník začne s procesom osobného bankrotu. Dlžník dostane možnosť vyrovnáť sa naraz so všetkými veriteľmi. Vopred neprihlásené pohľadávky sa budú posudzovať následne jednotlivo a osobitne.

33 <https://finweb.hnonline.sk/zahranicna-ekonomika/2025941-vlada-prikasli-rozpocet-zachovanim-bankoveho-odvodu>

34 <https://ekonomika.sme.sk/c/22006788/bezny-ucet-zadarmo-ponukaju-banky-za-zakona-zaujem-onho-nie-je.html>

35 <https://e.dennikn.sk/1606756/osobne-bankrot-y-vraj-zneuzivaju-tisicky-spekulantov-a-stat-sa-iba-prizera/>,

36 Z posledného obdobia sú známe napríklad prípady dvoch „podnikavcov“ z východu alebo českého „génia“ s forexovými robotmi.

<https://zive.aktuality.sk/clanok/142256/dalsi-slovak-sluboval-zazraky-pri-investovani-do-kryptomien-ludia-mu-vraj-zverili-miliony/>

<https://ako-investovat.sk/clanok/1387/koniec-wsm-robotov-kubicka-si-odviedli-policijti-pred-podvodom-sme-varovali>

37 Rozhodnutie NBS ODT-11555/2013-3

https://www.nbs.sk/sk/dohlad-nad-financnym-trhom-prakticke-informacie/vyroky-pravoplatnych-rozhodnuti/rozhodnutia-detail/vyrok-rozhodnutia/_b86a9c0e-acf8-513d-c125-7da40031e484

38 Banky sú v zmysle zákona povinné poskytnúť úzkemu okruhu klientov zákonom určené bankové produkty bezplatne (Základný bankový produkt), resp. maximálne za tri eurá mesačne (Platobný účet so základnými funkciami). Pre viac detailov o parametroch jednotlivých produktov pozri zákon alebo <https://www.nbs.sk/sk/ofs/financne-produkty/bezne-ucty-a-platobne-sluzby/ucty-za-zakona>.

V praxi ide o zbytočné nariadenie, ktoré nie je klientmi veľmi žiadané ani využívané a prináša ďalšiu reguláciu slobody podnikania, pričom v konečnom dôsledku predstavuje ďalšie náklady, ktoré musia byť zaplatené cez zvýšené ceny iných produktov.

39 V súčasnosti sa veritelia dozvedia o začiatku procesu osobného bankrotu ich dlžníka alebo potenciálneho dlžníka až potom, ako je povolený. Dlžník si tak v procese bankrotu môže požiadať ďalšie peniaze, ktoré však nikdy neplánuje splatiť.

Navrhujeme zmenu zákona o konkurze a reštrukturalizácii, resp. zákona o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi tak, aby sa minimalizovali podvodné konania pri oddĺžení (tzv. osobný bankrot): V rámci Registra úpadcov bude pri osobných bankrotoch povinnosť Centra právnej pomoci zverejňovať v ňom informáciu o žiadateľovi, ktorý o osobný bankrot požiadal, spolu s údajmi o jeho záväzkoch, ktoré žiadateľ uviedol v žiadosti, a to najneskôr nasledujúci deň po podaní žiadosti. Doplníme možnosť notifikácie veriteľov (na email alebo SMS správou) pri podaní dlžníkovej žiadosti o osobný bankrot tak, aby mali veritelia dostatok času na prihlásenie pohľadávok a aby sa zamedzilo ďalšiemu poskytovaniu pôžičiek úpadcovi.

3/

Sprísňime zákon o hazardných hrách tak, že všetky osoby, na ktoré budú prihlásené dve a viac exekúcií, prípadne sú v procese alebo absolvovali osobný bankrot, budú povinne evidované v Registri vylúčených osôb po dobu 5 rokov od odstránenia poslednej exekúcie, resp. 10 rokov⁴⁰ od vykonania osobného bankrotu.

4/

Zasadíme sa za zvýšenie transparentnosti a efektívnosti dobrovoľných **dražieb s využitím elektronickej dražby**, ak o to požiada zúčastnená strana.⁴¹

5/

Zasadíme sa o dôslednejšie finančné vzdelávanie prierezovo v rámci už existujúcich predmetov. Absolvent povinnej školskej dochádzky by mal byť schopný porozumieť a orientovať sa v základných finančných produktoch a poznať ich výhody, náklady a riziká. Mal by byť schopný nezávisle dohľadať informácie a porovnania dostupných finančných produktov. Vzdelávanie by malo pružne reagovať na nové, často rizikové a neregulované produkty, ako sú napríklad kryptomeny.

6/

Zúžime okruh povinných osôb v zákone o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu na minimum vyžadovaný EÚ reguláciou.⁴²

7/

Zjednodušíme pravidlá na tvorbu Programu vlastnej činnosti⁴³ zavedením princípu **proporcionality podľa veľkosti firmy a zložitosti jej transakcií** na minimum požadovaný EÚ legislatívou. V súčasnosti je rozsah Programu vlastnej činnosti určený pre všetky firmy bez rozdielu veľkosti, komplexnosti a rizikovosti podnikania. Zohľadnenie týchto faktorov, odbremeniť od byrokracie menšie a menej rizikové podniky.

8/

Podporíme odpredaj **Bratislavskej burzy cenných papierov a Centrálného depozitára cenných papierov strategickému partnerovi** za účelom modernizácie a zefektívnenia poskytovaných služieb. Podporíme nevyhnutné zmeny zákonov na modernizáciu burzy.⁴⁴

9/

Vytvoríme legislatívne prostredie na poskytovanie reverzných hypoték,⁴⁵ kde bude ochrana spotrebiteľa na prvom mieste. Umožníme poskytovanie reverzných hypoték iba bankovým domom, ktoré majú licenciáciu na poskytovanie hypoték a zavedieme transparentný rámec ich porovnania a poskytovania.

10/

Zatraktívime dlhodobé investovanie rozšírením daňového časového testu aj na iné formy investovania ako napríklad investovanie do podielových fondov, alternatívnych investícií (kryptomeny a pod.).⁴⁶

40 Doba 10 rokov je v prípade osobného bankrotu rovnako dlhá ako lehota na opätovné uskutočnenie osobného bankrotu podľa súčasnej právnej úpravy. Zámerom je zabrániť nezodpovedným dlžníkom v recidíve.

41 Veritelia aj dlžníci budú mať možnosť požiadať dražobnú spoločnosť o uskutočnenie elektronickej dražby s cieľom zvýšenia výnosu z dražby a dostupnosti dražieb. Všetky dražobné informácie budú musieť byť v takom prípade plne k dispozícii s dostatočným predstihom aj v elektronickej podobe.

42 § 5, zákon 297/2008 o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu. Okrem iného zákon zahŕňa medzi povinné osoby aj subjekty, ktoré majú v popise činnosti „právnická osoba alebo fyzická osoba oprávnená vykonávať činnosť organizačného a ekonomického poradcu“, čo významne zvyšuje okruh povinných osôb. AML 5-tá smernica však konkrétne špecifikuje, že ide o osoby poskytujúce daňové poradenstvo, konkrétne čl. 1, ods. 1, pís. a) Smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/843. Existuje viacero príkladov, kde náš zákon ide nad rámec požiadaviek a vytvára tak nepríjemnú byrokratickú záťaž pre malé podniky. Zúžením okruhu povinných osôb na minimum sa výrazne zníži. Pre poctivých podnikateľov to bude znamenať výrazne nižšie riziko pokuty v porovnaní so súčasným stavom, kde je okruh povinných osôb a aj rozsah programu vlastnej činnosti uvedený široko a rozsiahlo bez zohľadnenia veľkosti a rizikovosti podniku.

43 § 20, zákon 297/2008 o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Povinná osoba je povinná písomne vypracovať a aktualizovať program vlastnej činnosti zameranej proti legalizácii a financovaniu terorizmu vzhľadom na vlastnú organizačnú štruktúru a predmet činnosti tak, aby jeho obsah a zameranie umožňovali povinnej osobe a jej zamestnancom plniť povinnosti zamerané proti legalizácii a financovaniu terorizmu podľa zákona. Program má dané náležitosti v zmysle zákona a sú jednotné pre všetky spoločnosti bez ohľadu na veľkosť, čo najmä pre menších podnikateľov spôsobuje administratívne ťažkosti.

44 Burza ani depozitár cenných papierov nepredstavujú prirodzený monopol, ani nie sú prvkom sociálneho zabezpečenia alebo sociálnych služieb. Zvyčajne sú burza aj depozitár vlastnený súkromným sektorom. Ako príklad môžeme uviesť Česko, ktoré už dávnejšie umožnilo vstup strategickému partnerovi. Rozvinuté a v porovnaní so Slovenskom väčšie hospodárstva majú často viac než len jednu burzu a dochádza tak prirodzenej konkurencii. Súkromný sektor má v porovnaní so štátom vždy zvýšený záujem o životaschopnosť a rozvoj podniku. Vstup súkromného vlastníka do burzy nepredstavuje vzhľadom na legislatívne rámce ďalšie riziko pre účastníkov trhu.

45 Reverzná hypotéka je hypotekárny úver obvykle zabezpečený nehnuteľnosťou určenou na bývanie, ktorý umožňuje dlžníkovi prístup k hodnote nehnuteľnosti nezaťaženou iným úverom alebo zábezpekou. Pôžičky sa zvyčajne poskytujú starším majiteľom nehnuteľnosti a najčastejšie sú vyplácané jednou sumou alebo v postupných splátkach. Reverzné hypotéky umožňujú starším osobám prístup k hodnote zafixovanej v nehnuteľnosti bez toho, aby ju museli odpredať a opustiť.

46 Kapitálové výnosy, napr. z akcií a ETF fondov, sú v súčasnosti v prípade držania viac ako jeden rok oslobodené od dane z príjmu. Vytvára to tak nezdravú konkurenčnú výhodu pre určitý typ dlhodobých investícií. Navrhujeme zjednotiť pravidlá pre všetky typy kapitálových výnosov. Dĺžka časového testu bude určená vzhľadom na daňovú neutralitu v rozmedzí 1 až 5 rokov.

11/ © B

Zjednodušíme vznik a fungovanie FinTech spoločností cez zmenu a vytvorenie legislatívy. Vytvoríme úplne nový zákon o crowdfunding-u umožňujúci vznik a fungovanie schém, ako sú equity crowdfunding a peer-to-peer property lending a iné.⁴⁷

12/ ©

Umožníme poskytovanie cezhraničných služieb FinTech subjektov z iných členských štátov EÚ cez využitie európskeho pasu a rýchlu implementáciu novej EÚ legislatívy.⁴⁸

13/ ©

Odstránime neistoty v legislatíve týkajúce sa kryptomien. Napríklad zohľadníme rozsudky EÚ Súdneho dvora týkajúce sa rozoznávania DPH a kryptomien. Zadefinujeme kryptomeny v zákone o dani z príjmu a pod.⁴⁹

14/ ©

Rozšírime oprávnenia a povinnosť NBS dohliadať nad všetkými subjektmi ponúkajúce zhodnotenie finančných prostriedkov, ako sú napríklad poskytovatelia kryptomien, peer-to-peer lending investícií, equity crowdfunding investícií.

15/ ©

Zavedieme povinnosť pre NBS proaktívne reagovať na nové finančné inovácie a potenciálne ponziho schémy

vo forme napr. družstevného podnikania obchádzajúceho zákon o kolektívnom investovaní.

16/ ©

Zavedieme benchmarking finančných produktov vo forme grafického prezentovania nákladovosti produktu, a to spôsobom, ktorý bude pre spotrebiteľa dostatočne zrozumiteľný.⁵¹

17/ ©

Zavedieme trestnú zodpovednosť odborne spôsobilých finančných sprostredkovateľov za škodu spôsobenú poskytnutím neúplných, nepravdivých či zavádzajúcich informácií vedúcich k uzatvoreniu zmluvy o produkte nevhodnom pre spotrebiteľa. Sprostredkovatelia a odvodené sprostredkovateľské spoločnosti a finančné inštitúcie budú v prípade preukázania poškodenia musieť odškodniť spotrebiteľa.⁵²

18/ ©

Zavedieme priamu zodpovednosť sprostredkovateľských spoločností za spôsob sprostredkovania produktov ich podriadenými finančnými agentmi.⁵³

19/ ©

Spresníme povinnosť a možnosti NBS ukladať sankcie pri závažných porušeníach nového zákona o finančných službách.⁵⁴

47 V súčasnosti peer-to-peer spoločnosti využívajú na svoje fungovanie legislatívne kľučky. Napr. vytvárajú dve samostatné spoločnosti, z ktorej jedna slúži na zbieranie financií a druhá na požívanie financií. Nedochoháda však k striktnému oddeleniu majetku spoločnosti a investorov. Zmenou legislatívy jednak dosiahneme zvýšenie bezpečnosti pre investorov oddelením majetku spoločnosti a investorov. Zároveň odbúrime nutnosť využívať právne kľučky na fungovanie podobných spoločností.

48 Budeme akceptovať spoločnosti s licenciami z iných členských štátov a umožníme im vstup na slovenský trh bez bariér. Zasadíme sa o aktívnejšiu činnosť Centra finančných inovácií v oblasti rýchlej implementácie novej EÚ legislatívy na Slovensku, ktorá umožní ľahšie zakladanie a fungovanie FinTech spoločností na Slovensku. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/180308-action-plan-fintech_en.pdf

49 Napríklad jednoznačne uvedieme v zákone o DPH, že kryptomeny nepodliehajú DPH. V rámci zákona o dani z príjmov až do bližšieho celoeurópskeho usmernenia uvedieme kryptomeny do rovnakej kategórie, ako sú v súčasnosti iné cenné papiere, napr. akcie.

50 § 1, ods. 3, 747/2004 Z. z. o dohľade nad finančným trhom a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Okrem taxatívneho vymenovania dohliadaných subjektov ako je to v súčasnosti, rozšírime rozsah na ďalšie subjekty, majúce charakter dohliadaných subjektov, resp. ponúkajúcich služby, ktoré nadobúdajú charakter regulovaných finančných služieb. Napr. všetky spoločnosti poskytujúce investičné alebo šetriace produkty a služby pre neprofesionálnych klientov. Obchádzanie kategorizácie klientov na profesionálnych a neprofesionálnych bude taktiež predmetom dohľadu.

51 Považujeme za samozrejmé, že spotrebiteľ musí byť informovaný o poplatkoch finančného produktu zrozumiteľným a jednoznačným spôsobom, a to v absolútnom (eur), ako aj relatívnom (%) vyjadrení.

52 Odborne spôsobilý sprostredkovateľ, zapísaný v registri NBS, musí niesť zodpovednosť za informácie, ktoré poskytol spotrebiteľovi, a ktoré viedli k uzatvoreniu konkrétneho produktu. Finančný sprostredkovateľ sa nebude môcť vyvinúť iba získaním vyhlásenia spotrebiteľa. Na základe zdokumentovanej analýzy potrieb a situácie spotrebiteľa mu bude musieť ponúknuť vhodné riešenia, ktoré budú súčasťou klientskej zložky a budú musieť byť taktiež podpísané vrátane informácie, ako riešiť potreby a problémy spotrebiteľa. Až následne v prípade nesúhlasu, bude sa môcť spotrebiteľ rozhodnúť pre iné riešenie. V porovnaní s vhodným produktom však bude musieť byť upozornený na riziká a dôvod nevhodnosti. Napr. „šetriace“ investičné životné poistenie, ktoré má štandardnú návratnosť z dôvodu poplatkov často v horizonte presahujúcom aj desaťročie zrejme nebude vhodný produkt pre osobu vo vysoko pokročilom dôchodkovom veku. Samozrejme je na jeho slobodnom rozhodnutí daný produkt si kúpiť, sprostredkovateľ to však musí mať zdokladované vrátane výrazne viditeľného rizika nevhodnosti produktu vrátane jasnej a zrozumiteľnej informácie prečo to tak je (riziko nedožitia). Predaj nevhodného produktu bude musieť byť následne hlásený finančnej inštitúcií (ostane jej právo uskutočniť outsourcing preberania a preverovania hlásení).

53 Zákon o finančnom sprostredkovaní a poradenstve pozná viacero kategórií finančných agentov. Samostatný finančný agent (SFA) je typicky sprostredkovateľská spoločnosť, ktorá pod sebou združuje podriadených finančných agentov (PFA), ktorí vykonávajú samotné sprostredkovanie podľa pokynov SFA. Je zarážajúce, že priama a výslovná zodpovednosť SFA za konanie ich PFA v zákone neexistuje.

54 Porušenia zákona rozdelíme podľa ich závažnosti a podľa závažnosti odstupňujeme aj výšku pokút, až po zánik oprávnenia vykonávať činnosť pri opakovanom porušovaní zákona.

EUROFONDY

Naším cieľom je potlačiť korupciu a klientelizmus a efektívne využiť každé euro z Bruselu.

Eurofondy sú dôležitou súčasťou výhod, ktoré už od vstupu Slovenska do Európskej únie využívame. Ich čerpanie je však za 15 rokov sprevádzané korupčnými škandálmi, bruselskými korekciami, nízkymi číslami čerpania a neefektívnymi projektmi. Dvaja ministri Ficovej vlády sedia kvôli eurofondom vo väzení. Dnes eurofondy vyvolávajú v ľuďoch negatívne emócie, pretože sú spájané s klientelizmom, zneužívaním, rozkrádaním, tunelovaním, byrokraciou, špekulantami a podvodníkmi. Toto je výsledok riadenia eurofondov doterajšími vládami. V súčasnom programovom období 2014 až 2020 bolo na konci roka 2019 aktuálne čerpanie na úrovni 25 %. Sme na chvoste v celej únii.

V našom programe sa zameriavame na nové programové obdobie 2021 až 2027, lebo na konci súčasného obdobia nemá význam naprávať systém a jeho nedokonalosti, ale energiu chceme venovať príprave nového obdobia po roku 2020, ktoré treba nastaviť podstatne jednoduchšie s maximálnym využitím každého eura pre Slovensko.

Strana SaS dlhodobo presadzuje, aby boli eurofondy použité hlavne do verejných statkov,⁵⁵ ale podľa chystaných pravidiel EÚ na využívanie EŠIF po roku 2020 to nie je reálne. Nie je možné podporovať len verejné statky, resp. len verejný sektor a taktiež nie je možné podporovať len jedno odvetvie hospodárstva. Musíme sa snažiť, aby sme eurofondy dokázali efektívne využívať aj vo viacerých oblastiach. Z tohto dôvodu budeme náš program v tejto oblasti budovať na tzv. 3P - princípy, priority, procesy. Je to program, ktorým chceme čerpanie eurofondov výrazne zjednodušiť, eliminovať klientelizmus a korupciu.

Riešenia SaS:

ODBORNOSŤ

1/

Budeme klásť **maximálny dôraz na kvalifikované ľudské zdroje**, osobitne na manažérskych pozíciách. Toto je kľúčové pre výber ľudí na riadiace pozície, pretože riadenie eurofondov potrebuje kvalifikovaných odborníkov.⁵⁶

2/

Zabezpečíme výmenu ⁵⁷ skúseností s vybranými krajinami EÚ (**identifikácia Best practise**).

3/

Pre eurofondových úradníkov vytvoríme v rámci školení systém **výmeny skúseností na národnej úrovni**, pretože existujú obrovské rozdiely medzi jednotlivými riadiacimi orgánmi (RO) a ostatnými zainteresovanými inštitúciami.⁵⁸

4/

Budeme efektívne využívať evaluácie a audity.⁵⁹

TRANSPARENTNOSŤ

5/

Zabezpečíme **prehľadné a adresné informovanie o možnostiach podpory**. Dnes totiž často nie sú informácie o možnostiach podpory zverejňované user-friendly spôsobom.⁶⁰

6/

Zabezpečíme **prehľadné informovanie o podmienkach podpory vrátane postupov prípravy a implementácie projektov**.⁶¹

55 Tovar, z ktorého majú prospech všetci obyvatelia, a to za náklady, ktoré by vznikli, aj keby sa tento tovar mal zabezpečiť iba pre jednu osobu. Úžitok, ktorý je spojený s verejným statkom, je nedeliteľný, a nikoho nemožno vylúčiť z využitia týchto výhod.

56 Už v tomto programovom období existuje Metodický pokyn CKO č. 22, kde sú zadefinované požiadavky na vzdelanie a prax na každú jednu typizovanú pracovnú pozíciu. Je to dobrá cesta. Stačí to len doladiť a hlavne dodržiavať.

57 Takáto výmena dnes existuje, ale len vo veľmi malej miere a závisí najmä od vlastnej iniciatívy ministerských úradníkov.

58 Dnes neexistuje a určite by pomohol nejaký systém výmeny informácií (napr. porady CKO) k jednotlivým procesným oblastiam, kde by sa preberali skúsenosti z reálnej implementácie, otvorené otázky, riešili vzniknuté problémy v zmysle princípu viac hláv, viac rozumu. Navyše, takmer každý problém už vznikol predtým na inom OP a vyriešili ho.

59 Efektívne znamená, že hodnotenia a audity budú využívané ako dôležitý nástroj na správne riadenie implementácie OP. Je potrebné v správny čas robiť správne zamerané audity alebo evaluácie na zistenie, či sa naplňajú stanovené ciele, a či sa tak deje efektívne. Na konci aktuálneho PO, ešte pred začiatkom nového PO, je potrebné urobiť kvalitný procesný audit. Vzniknuté odporúčania sa použijú na nastavenie systému riadenia a kontroly na nové obdobie.

60 Stránky OP sú veľmi rozdielne, často chaoticky usporiadané a neprehľadné. CKO síce vytvorilo jednotnú evidenciu cez ITMS, ale na úrovni jednotlivých OP je stále čo zlepšovať. Verejnosti by pomohli aj príklady úspešných projektov. V rámci harmonogramu výziev by mali byť okrem aktuálne zverejňovaných základných informácií (názov výzvy, plánovaný dátum vyhlásenia, alokácia, oprávnení žiadatelia) zverejnené aj ďalšie dôležité informácie (napr. zameranie výzvy/oprávnené aktivity, oprávnené výdavky...).

61 V rámci toho minimalizujeme počet riadiacich dokumentov a usmernení RO, ideálne iba na niekoľko základných dokumentov (najmä Príručka pre žiadateľa a Príručka pre prijímateľa) a musíme zabezpečiť ich koncipovanie v user-friendly štýle. Ide o dôležité opatrenie v reflexii na početnosť a závažnosť nedostatkov, ktorých sa prijímateľa v tomto programovom období dopúšťajú, keďže usmernenia RO sú fragmentované do mnohých dokumentov, v ktorých sa prijímateľa vzhľadom na ich rozsah a komplikovanosť textu strácajú.

7/

Budeme sa maximálne snažiť o čo najväčšiu transparentnosť, najmä vo vzťahu k rozhodovacím procesom (výber projektov, výber hodnotiteľov...), ale takým spôsobom, aby (na rozdiel od súčasného obdobia) toto zároveň nemalo výrazne negatívny vplyv na efektívnosť a plynulosť implementácie.⁶² K tomu využijeme aj spoluprácu s mimovládnyimi organizáciami, ktoré sa môžu zapájať v pozícii pozorovateľov do výberového procesu, zúčastňujú sa napr. výberu hodnotiteľov, pridelovania projektov, ale aj samotného hodnotenia.

8/

Vytvoríme **portál úspešných projektov v každom OP** a v každom samosprávnom kraji spolu s dodávateľmi a faktúrami.

NÁROKOVATEĽNOSŤ

Princíp, ktorý potláča korupciu.

9/

Zabezpečíme uplatňovanie princípu nárokovateľnosti⁶³ v rámci podpory subjektov verejnej správy vrátane subjektov územnej samosprávy, resp. vo všeobecnosti vo všetkých prípadoch, kedy nie je zmysluplné poskytovanie podpory na dopytovo-orientovanom princípe (napr. v prípade podpory podnikateľských zámerov je žiaduce vyberať projekty na princípe súťaže).

10/

Základným východiskom na uplatnenie tohto princípu je **vytvorenie kvalitných stratégií pre jednotlivé sektory/odvetvia**, na ktorých podporu sa plánujú využiť eurofondy. Súčasťou stratégií musí byť aj zoznam konkrétnych prioritných projektov, ktoré je potrebné

zrealizovať na dosiahnutie cieľov stratégie.⁶⁴ Príslušné subjekty ako nositelia daných projektov budú vopred vedieť, že dostanú podporu za podmienky splnenia vopred jasne stanovených podmienok na poskytnutie pomoci, ktoré sa definujú vo vyhlásených výzvach, resp. základné podmienky možno definovať ešte pred vyhlásením výzvy, napr. v rámci harmonogramu výziev alebo v „informačných listoch“ o jednotlivých výzvach.⁶⁵

11/

Budeme presadzovať výrazné zníženie počtu operačných programov.

12/

Budeme uplatňovať tzv. tematickú koncentráciu – koncentráciu na obmedzený počet priorít financovaných z eurofondov.

13/

Budeme presadzovať, aby boli z eurofondov v maximálnej možnej miere podporované tri základné oblasti:

- a/ doprava (dialnice, cesty, železnice, verejná osobná doprava)
- b/ životné prostredie a energetika
- c/ výskum a inovácie

14/

Budeme presadzovať širšie využitie návratnej formy pomoci na podporu podnikateľských subjektov.⁶⁶

62 Ako príklad možno uviesť otázku zverejňovania mien hodnotiteľov vo väzbe na konkrétne projekty. Je to na pohľad pekné opatrenie na zabezpečenie transparentnosti výberu projektov, ale z pohľadu vplyvu na efektívnosť procesu výberu projektov je to katastrofa. Vytvorili by sme tým pre neúspešných žiadateľov priestor pre „konfrontovanie“ hodnotiteľov, čoho dôsledkom by bol ešte väčší nezáujem hodnotiteľov, aký evidujeme v tomto programovom období, čo by sa priamo odzrkadlilo na rýchlosti a možno aj kvalite výberu projektov. Navyše, keďže každý neúspešný žiadateľ má možnosť sa odvolať, vytvorili by sme takýmto návrhom priestor na korupciu, keďže neúspešný žiadateľ by sa mohol pokúsiť kontaktovať hodnotiteľa a motivovať ho, aby zmenil názor (dnes sú postupy nastavené tak, že k odvolaniu žiadateľa sa vyjadruje hodnotiteľ, ktorý daný projekt hodnotil).

63 Nárokovateľnosť je princíp poskytujúci žiadateľovi z verejného sektora istotu, že po splnení všetkých stanovených podmienok vo výzve bude jeho projekt automaticky podporený. Týmto sa odstráni subjektívne rozhodovanie hodnotiteľa a vo veľkej miere eliminuje korupčné a klientelistické správanie, pretože obce, resp. verejný sektor nebudú musieť súťažiť a hľadať politickú či inú podporu pre svoje projekty.

64 Eurofondy sú iba doplnkový (aj keď často finančne majoritný) nástroj na realizáciu štátnej politiky v jednotlivých oblastiach hospodárstva. My sa správame ako „opice“. Čakáme, kolkto z Bruselu dostaneme a potom narýchlo vymýšľame, na čo a ako ich minieme... To je aj jeden z hlavných dôvodov časového sklzu v čerpaní, keďže u nás sa aj v čase, keď sa už má iba čerpať (vyberať a implementovať projekty), programuje, t. j. špecifikujú sa priority. Všetky relevantné strategické dokumenty by mali byť pripravené na začiatku programového obdobia, ale na Slovensku stále opakujeme rovnakú chybu. Už aj EK sa na to nemohla pozeráť a zadefinovala v tomto období tzv. ex ante kondicionality (podmienky, ktoré musia byť splnené pred začiatkom implementácie). Tieto zahŕňali niektoré kľúčové strategické dokumenty napr. v oblasti životného prostredia, informatizácie alebo vedy a výskumu. My sme si ich prípravou samozrejme meškali (napr. v prípade RIS3 v oblasti V a V sme meškali cca 3 roky), a tak sme meškali aj s čerpaním. Ale aspoň nás EK donútila rozmýšľať strategicky a nerozhadzovať peniaze chaoticky na všetky SMER-y.

65 Uvedeným princípom sa zabezpečí výrazná úspora verejných zdrojov, racionalizácia využitia kapacít, zároveň budú môcť jednotlivé subjekty lepšie plánovať svoje rozvojové projekty, hľadať si iné možnosti podpory (napr. Envirofond) v prípade, ak nebudú zahrnuté v rámci konkrétnej stratégie.

66 Návratné formy pomoci sú pre podnikateľov oveľa výhodnejšie ako štandardné bankové produkty (zvýhodnené úrokové sadzby, ručenie, rizikový kapitál, podpora start-upov...).

PROCESY

System riadenia operačných programov spolufinancovaných z európskych fondov sa skladá z troch základných procesných fáz:

Programovanie zahŕňajúce prípravu programového obdobia, operačného programu a riadiacej dokumentácie.

Implementácia OP zahŕňajúca prípravu a vyhlásenie výziev na predkladanie projektov, výber projektov a implementáciu projektov (uzatvorenie zmluvy, kontrola VO, realizácia projektu a platby, kontrola a monitorovanie projektov).

Monitorovanie a hodnotenie OP, ktoré sleduje pokrok v čerpaní európskych peňazí a vyhodnocuje napĺňanie cieľov v danom OP.

Súčasný stav

Implementácia operačných programov v SR je dlhodobo sprevádzaná viacerými problémami prejavujúcimi sa vysokou mierou administratívnej náročnosti tak na strane prijímateľov, ako aj na strane poskytovateľov, nízkou mierou právnej istoty na strane prijímateľov a v konečnom dôsledku pomalým čerpaním a prepadaním pridelených finančných prostriedkov. Tieto problémy zahŕňajú najmä:

- A/** nezvládnuté programovanie charakterizované najmä nasledujúcimi nedostatkami:
 - I./** stanovenie príliš širokého rozsahu priorit,⁶⁷ čo je následne náročné zvládnuť, keďže je potrebné do systému zapojiť vysoký počet ministerstiev a ich podriadených subjektov a je potrebné administrovať vysoký počet výziev v rôznych oblastiach s relatívne nízkou alokáciou, na rozdiel od žiaducej koncentrácie na malý počet „veľkých“ priorit;

- II./** časový sklz v príprave operačných programov, programovej a riadiacej dokumentácie a informačných systémov (ITMS), keď z dôvodu nepripravenosti najmä východiskových stratégií a pravidiel na implementáciu definovaných na národnej úrovni došlo k výraznému oneskoreniu jednotlivých OP (v prípade niektorých OP aj o 2 roky) napriek tomu, že samotné OP boli už schválené;

- III./** nevhodné nastavenie implementačnej stratégie niektorých OP tak, aby boli v správny čas vyhlásené výzvy s vhodným zameraním, výškou alokácie a nastavením kľúčových podmienok ovplyvňujúcich rýchlosť implementácie;

- B/** vysoká administratívna náročnosť implementácie OP, predovšetkým procesu výberu projektov;

- C/** dôraz na formálnu stránku výstupov prijímateľov v rámci jednotlivých implementačných procesov namiesto sústredenia sa na výstupy a výsledky projektov.

Na základe týchto skutočností budeme v príprave nového programového obdobia 2021 – 2027 (v procese prípravy a samotného čerpania eurofondov) presadzovať nasledujúce kroky.

Riešenia SaS:

15/

Vytvoríme podmienky na optimalizáciu implementačnej štruktúry - **vytvorenie jednej národnej inštitúcie pre eurofondy** (neplatí pre veľké infraštrukturálne projekty a spoločnú poľnohospodársku politiku EÚ).⁶⁹

67 Keď už ani reálne nemožno hovoriť o národných prioritách, ale o plošnom pokrývaní verejných výdavkov.

68 Je neakceptovateľné, aby schvaľovanie projektov trvalo cca 1 rok.

69 Jedna agentúra pre eurofondy prinesie výrazné zjednodušenie procesov implementácie jednak pre poskytovateľa, teda pre štát (menej inštitúcií, menej úradníkov, jasná zodpovednosť) a zároveň výrazne uľahčí život žiadateľom. Výsledkom fungovania takejto inštitúcie budú jednotné a zjednodušené procesy, jasná zodpovednosť, výrazne lepšia a efektívna kontrola a jednoduchší, ľahší a zrozumiteľný prístup k eurofondom.

16/

Zjednodušíme riadiacu dokumentáciu ⁷⁰ - komunikáciu so žiadateľmi tzv. ľudskou rečou naprieč jednotlivými operačnými programami (výzvy, príručky, formuláre projektov, žiadosť o platbu atď.).

17/

Chceli by sme viac využívať a **zapojiť regionálne štruktúry** (informačné centrá pri VÚC), resp. skvalitniť ich činnosť, aby kvalifikovane pomáhali obciam a mestám pri príprave projektov, hlavne v tých obciach, kde nemajú dostatok pracovníkov a financií na prípravu projektov. Tieto štruktúry budú financované z tzv. technickej pomoci.

18/

Pripravíme dokumentáciu kvalitne a včas tak, aby už k začiatku programového obdobia bolo jasné, čo a akým spôsobom bude podporované. Aby sa nezopakovala situácia z tohto PO, keď z dôvodu nepripravenosti východiskových koncepcií (napr. RIS3 SK) a nepripravenosti pravidiel došlo k výraznému oneskoreniu začiatku implementácie jednotlivých OP (v priemere o cca 2 roky).⁷¹

19/

Budeme uplatňovať **výsledkovo orientovaný prístup**, to znamená minimalizovať dôraz na formálnu stránku výstupov žiadateľov⁷² v rámci jednotlivých implementačných procesov.

20/

Zabezpečíme **maximálne možné využívanie zjednodušeného vykazovania výdavkov** vo vyhlasovaných výzvach s cieľom znížiť administratívnu náročnosť prijímateľov v súvislosti s preukazovaním oprávnenosti vynaložených výdavkov.⁷³

70 Napríklad zjednodušenie textov pre žiadateľov, aby nemuseli čítať niekoľko 100-stranové dokumenty pri príprave a implementácii projektov.

71 Ako príklad možno uviesť výstavbu cestnej infraštruktúry (zadefinovanie prioritných úsekov podľa stupňa priority definovaného na základe relevantných faktorov, intenzita dopravy, medzinárodné záväzky týkajúce sa budovania TEN-T koridorov ...), podobne aj v oblasti ochrany životného prostredia, kde našťastie už máme vo viacerých sektoroch (zásobovanie vodou, odvádzanie odpadových vôd, ochrana prírody v chránených oblastiach...) vytvorené pomerne dosť dobré stratégie, z ktorých sa dá vychádzať pri definovaní priorit, ktoré budú podporené z fondov.

71 Ako príklad možno uviesť výstavbu cestnej infraštruktúry (zadefinovanie prioritných úsekov podľa stupňa priority definovaného na základe relevantných faktorov, intenzita dopravy, medzinárodné záväzky týkajúce sa budovania TEN-T koridorov ...), podobne aj v oblasti ochrany životného prostredia, kde našťastie už máme vo viacerých sektoroch (zásobovanie vodou, odvádzanie odpadových vôd, ochrana prírody v chránených oblastiach...) vytvorené pomerne dosť dobré stratégie, z ktorých sa dá vychádzať pri definovaní priorit, ktoré budú podporené z fondov.

72 Aby kvalitné projekty, ktoré majú významný potenciál, mohli prispieť k cieľom OP a neboli neschválené pre jeden formálny nedostatok (napr. splnomocnenie neoverené notárom).

73 Napr. vykazovanie personálnych výdavkov prostredníctvom paušálnej sadzby.

ODVODOVÝ BONUS

Odvodový bonus je komplexná reforma **odvodov** a **sociálnych dávok**. Spolu s daňami tvoria celok, ktorý by sa dal nazvať „Finančný vzťah medzi občanom a štátom“. Ide o toky peňazí a najmä tisícky pravidiel, ktoré určujú sumy, podmienky a spôsob ich vyplácania. Dane a odvody tečú od občanov k štátu, sociálne dávky od štátu k občanom. Dane boli reformované Rovnou daňou. Odvody a sociálne dávky reformuje Odvodový bonus, podľa tých istých princípov ako dane, to je spravodlivosť, neutrálnosť, jednoduchosť a účinnosť.

Odvodový bonus nahrádza dnešných 13 rôznych odvodov a cca 100 rôznych sociálnych platieb. Dnes nepredstaviteľným spôsobom zjednodušuje systém (počet premenných klesne z vyše 300 na menej ako 30) a odstraňuje bariéry medzi nepracovaním a pracovaním.

Prečo potrebujeme Odvodový bonus?

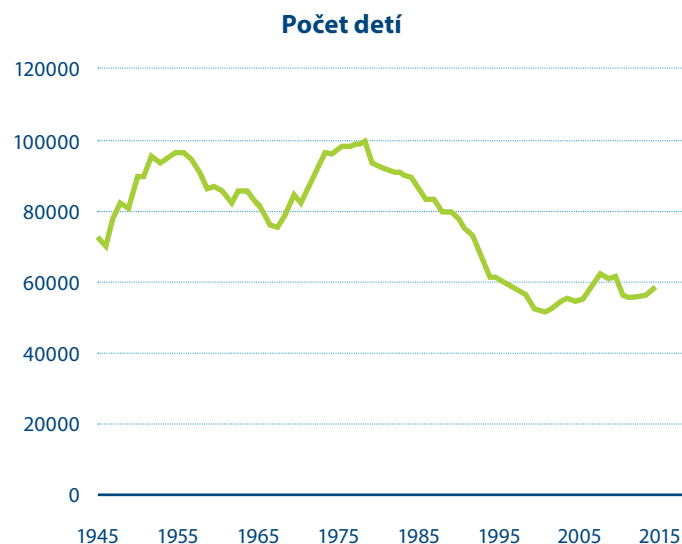
Demografický vývoj v 21. storočí

V roku 1979 sa na Slovensku narodilo historicky najviac detí, a to vyše 98 tisíc. Dnes, o 40 rokov neskôr, majú tieto deti logicky 40 rokov, pracujú a platia odvody do prvého – priebežného piliera. Priebežný pilier je taký, v ktorom sa prijaté odvody na starobné poistenie **ihneď** použijú na vyplatenie dôchodkov dnešným dôchodcom. Keďže dôchodcov je citelne menej, priebežný systém dôchodkového zabezpečenia viac-menej funguje.

Viac-menej preto, lebo už aj dnes je 1. pilier deficitný, teda príjmy sú nižšie ako výdavky. Tento rozdiel sa však darí vykrývať prebytkami z nemocenského poistenia a poistenia proti nezamestnanosti, ako aj dotáciami štátu.

Posuňme sa však o 30 rokov dopredu, do roku 2049. Historicky najsilnejší ročník sú 70-roční dôchodcovia a ich budú živiť štyridsiatnici, teda tí, ktorí sa narodili v roku 2009. Bude ich však už len 58-tisíc. Pomer sa teda obráti, a to je z dnešného pohľadu nepredstaviteľný problém.

Graf

Priebežný systém dôchodkového zabezpečenia bol zavedený za Bismarcka v roku 1889, keď priemerná doba dožitia bola 48 rokov a vek odchodu do dôchodku bol 70 rokov. Dôchodky tak nebolo prakticky komu vyplácať. O 130 rokov neskôr však vek odchodu do dôchodku klesol zo 70 na 62 rokov a doba dožitia stúpila zo 48 na 74⁷⁴ rokov. V kombinácii s výrazne nižšou pôrodnosťou (pokles z 98 na 58 tisíc narodených detí ročne) je prvý, priebežný pilier dôchodkového zabezpečenia neudržateľný.⁷⁵

Dalo by sa namietkať, že 1. pilier je v poriadku, len treba zvýšiť odvody. Problém je v tom, že už dnes má Slovensko jedny z najvyšších odvodov v Európe a každé ďalšie zvýšenie nielen, že vedie k nárastu čiernej práce, ale aj znižuje konkurencieschopnosť Slovenska.

Neudržateľnosť a vysoké odvody nie sú jediné črty dnešného 1. piliera. Aj **nespravodlivosť** je veľký problém. Tá spočíva v tom, že chudobní doplácajú na bohatých, a to vzniklo takzvanou zásluhovosťou. Zásluhovosť je princíp, podľa ktorého dostane vyšší dôchodok ten, kto platil vyššie odvody. To je správne a samo osebe spravodlivé. No vôbec

74 http://datacube.statistics.sk/#/view/sk/VBD_SLOVSTAT/om2020rs/Stredn%C3%A11%20d%C4%BA%C5%BEka%20C5%BEivota%20pod%C4%BEa%20pohlavia%20pre%205-ro%C4%8Dn%C3%A9%20vek%C3%A9%20skupiny%20%5Bom2020rs%5D

75 Viac k tejto téme nájdete v knihe Odvodový bonus III, ktorú vám radi zašleme. Stačí napísať na adresu sekretariat@sas.sk.

sa nezohľadňujú dva faktory: po prvé, bohatí majú o poznanie vyššiu šancu sa dôchodkového veku vôbec dožiť a po druhé, spomedzi tých, ktorí sa dôchodkového veku dožijú, si dôchodok užijú bohatí dlhšie ako chudobní.

Z uvedených dôvodov si demografický vývoj na Slovensku a nastavenie dnešného 1. piliera priam vynucujú zásadnú zmenu dôchodkového zabezpečenia. Niečo sa už udialo v roku 2005, keď vznikol 2. pilier, ktorý je sporivý. Cez tento pilier sa už nevyplácajú dôchodky z odvodov pracujúcich, ale každý si šetrí na svoj dôchodok sám. Vznikli dôchodcovské správcovské spoločnosti (DSS), do ktorých sa platili odvody až 9 % hrubého príjmu. Tento odvod nebol použitý na okamžité vyplatenie dôchodkov dnešným dôchodcom, ale DSS ho zhodnocuje napríklad tak, že investuje do akcií a keď sporiteľ dosiahne dôchodkový vek, vyplatí vklad aj zhodnotenie jemu.

Žiaľ, Robert Fico uštedril 2. pilieru silné rany, znížil odvod z 9 na 4 %, ⁷⁶ obmedzil investovanie, a tak sme sa vrátili o niekoľko rokov späť.

NEDOSTATKY DNEŠNÉHO SYSTÉMU

Slovo „nedostatky“ budí dojem, že v podstate je náš systém odvodov a sociálnych dávok celkom fajn, len treba odstrániť zopár nedostatkov. **Nie je to tak.** Za posledných viac ako 25 rokov vznikol jeden paškvil, ktorý je postavený na úplne pomýlených princípoch a má také zásadné chyby, že je nevyhnutné ho od základov zreformovať.

To, že zvyšok EÚ má porovnateľný problém, síce upokojí, ale nepomôže. Náš sociálny systém je postavený na alimentácii nepracovania. To znamená, že platíme sociálne dávky ako náhradu mzdy, a nie ako doplnok k nízkej mzde. Dávame almužny namiesto pomocnej ruky, ryby namiesto udice. Naša vláda sa snaží pomocou sociálnych dávok vytiahnuť časť obyvateľstva nad hranicu chudoby. V štatistikách oficiálnej chudoby sa možno prejaví zlepšenie, ale len vďaka dávkam, a nie preto, že by sa zlepšila schopnosť alebo motivácia ľudí sa uživiť vlastnou prácou.

Konkrétne nedostatky dnešného systému sme zhrnuli do piatich okruhov, ale môžeme zodpovedne vyhlásiť, že jeho skutočná bieda sa ukáže až po intenzívnom štúdiu celého systému:

- a/ sociálny a daňový systém nemotivuje pracovať a brzdí tvorbu pracovných miest;
- b/ zásluhovosť v odvodoch spôsobuje problémy;
- c/ sociálny a odvodový systém je administratívne náročný;
- d/ sociálny a odvodový systém nie sú v súlade s daňovým systémom;
- e/ podpora rodín s deťmi je slabá a zle nastavená.

a/ Sociálny a daňový systém nemotivuje pracovať.

Príklad

Predstavte si matku s dvomi deťmi, ktorá nepracuje,⁷⁷ ale má možnosť začať pracovať za 520 € hrubej mzdy, čo pre jej potenciálneho zamestnávateľa znamená osobné náklady 703 €. Jej čistý príjem stúpne z 363,38 €⁷⁸ (ktoré dostáva ako alimentáciu štátu za nepracovanie) na 523,36 €⁷⁹ čiže o 159,98 € – je otázne, či jej to pokryje aspoň náklady spojené s tým, že začala pracovať).

Otázka

Motivuje náš sociálny systém viac pracovať pri nízkych mzdách?

Odpoveď

Kto sa v tomto systéme snaží viac pracovať, padol z jahody.

⁷⁶ Od roku 2017 stúpa odvod do II. piliera o 0,25 % ročne. V roku 2019 je 4,75 %. V roku 2024 by mal dosiahnuť 6 %.

⁷⁷ Predpokladá sa, že sa rekvifikuje alebo robí nejaké drobné obecné práce a dostáva aktivačný príspevok, prípadne poberá ochranný príspevok.

⁷⁸ Keď vôbec nepracuje, dostáva od štátu dávku v hmotnej núdzi 123,10 €, aktivačný príspevok (prípadne ochranný príspevok) 66,20 €, príspevok na dve nezaopatrené deti 36,20 €, príspevok na bývanie 89,20 € a prídavky na dve deti 48,68 €.

⁷⁹ Ak budú mať obe deti menej ako 6 rokov, od 1. 4. 2019 sa suma zvýši v dôsledku dvojnásobného daňového bonusu na 567,69 €. Keďže toto opatrenie bude stáť dodatočné milióny, ktorými sme v prepočtoch OB nedisponovali, v porovnaní uvádzame pôvodnú sumu.

Samozrejme, bavíme sa o nízkych mzdách, ktorým štát „konkuruje“ sociálnymi dávkami a vytvára tak absurdne vysoké zdanenie posledného zarobeného eura (marginálne zdanenie).⁸⁰ Nárast superhrubej mzdy je totiž sprevádzaný nielen vyššou daňou z príjmu a vyššími odvodmi, ale aj znižovaním sociálnych dávok, čo tiež znižuje celkový čistý príjem a zvyšuje marginálne zdanenie.

Niektoré sociálne dávky sa znižujú o 75 %⁸¹ nárastu príjmu, iné skokovo pri dosiahnutí určitej príjmovej hranice. Niektoré dávky zohľadňujú do celkových príjmov aj iné dávky a niektoré len sám čistý príjem atď.

Výsledok skúmania je, že štát sociálnymi dávkami konkuruje nízkym mzdám a vytvára tak bariéru medzi nepracovaním a pracovaním. Pomer medzi čistým príjmom v prípade nepracovania a pracovania za nízku mzdu je tak smiešne nízky. V uvedenom príklade to je 159,98 € pri superhrubej mzde 703 €. Za 97 centov (160 €/165 hod.) efektívneho prírastku čistého príjmu na hodinu si predsa nikto nebude ráno obúvať topánky a chodiť do roboty.

A práve tie najnižšie mzdy, ktoré ako jediné môžu vyriešiť nezamestnanosť tých najmenej vzdelaných, (viac než polovica nezamestnaných⁸² má len základné a nižšie stredné vzdelanie), sú zaťažené sociálnymi odvodmi v plnej výške. Takže na nízke mzdy „útočí“ štát nielen škálou sociálnych dávok, ale aj sociálnymi odvodmi v plnej výške.

Otázka

Oplatí sa zamestnávateľom vytvárať pracovné miesta s nízkou pridanou hodnotou?

Odpoveď

Ale kdeže, lacná práca je drahá. Profituje z nej štát, nie zamestnanec.

Výsledkom sociálneho systému, v ktorom sa neoplatí pracovať, je trvalo vysoká dlhodobá nezamestnanosť. Hlavný dôvod, prečo dnešný sociálny systém nemotivuje pracovať za nízku mzdu, však je, že neexistuje súbeh⁸³ sociálnej dávky a nízkej mzdy. A ak dane, odvody a sociálne dávky budú riešené izolovane, tak nikdy žiaden súbeh ani existovať nebude. Na to musí byť jeden jediný systém definujúci finančný vzťah medzi občanom a štátom, ktorý platí od nultého eura príjmu do nekonečna. Chce to jedno spoločné riešenie bez skokov a zlomových bodov. Takéto riešenie existuje, volá sa Odvodový bonus.

b/ Zásluhovosť v odvodoch spôsobuje problémy.

Aj keby sme hneď prijali argument, že zásluhovosť je dobrá vec, nijako to nevysvetľuje, prečo odvody na princípe zásluhovosti vôbec musia existovať, prečo musia pracujúci do systému verejných financií odvádzať peniaze, z ktorých vznikajú nároky na základe zásluhovosti. Zásluhovosť patrí do súkromného sektora, do moderného sociálneho systému nepatrí a je na to hneď niekoľko dobrých dôvodov:

Zásluhovosť v 1. pilieri je nespravodlivá. Argument, že zásluhovosť vo verejných financiách je dobrá vec, lebo pri nárokoch zohľadňuje množstvo peňazí odvedených do sociálneho systému, znie síce na prvé počutie správne, ale v prípade starobného poistenia nie je pravdivý. Zásluhovosť v prvom priebežnom pilieri je nespravodlivá.

Paradoxne, práve chudobní prispievajú bohatým na dôchodky. Zásluhovosť, ako bola v roku 2004 zavedená do I. priebežného piliera,⁸⁴ je spravodlivá len v jednej rovine, a to vo výške mesačného dôchodku. To znamená, kto odvádza na starobné poistenie viac, dostane vyšší mesačný dôchodok. Je tu ale jeden podstatný problém, ktorý nebol ani len náznakom zohľadnený – dĺžka poberania

80 Marginálnemu zdaneniu sa hovorí aj hraničné zdanenie. Ak zarábate 1 000 € a zvýšite svoj príjem na 1001 € (samozrejme to nemusí byť len o 1 €, môže to byť aj jeden cent), tak z posledného zarobeného eura (na úrovni 1000 €) zaplatíte 19 centov, lebo máme daň 19 %. Marginálne zdanenie je teda 19 %.

Pojem zdanenie môžete rozšíriť aj na odvody, ktoré máte platiť a ešte aj na sociálne dávky, ktoré vám štát zníži, ak vám stúpne príjem. Ak zarábate veľmi málo, povedzme 100 € (zametáte firemný areál hodinu denne) a zvýšite svoj superhrubý príjem o 1 €, štát najprv zoberie 36 centov na odvodoch a ešte aj zníži sociálne dávky o 48 centov a vám z 1 € ostane 16 centov. Marginálne zdanenie je teda šialených 84 percent.

81 § 15 ods.1 zákona o pomoci v hmotnej núdzi 417/2013 Z. z.

82 [http://statdat.statistics.sk/cognosext/cgi-bin/cognos.cgi?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=storeId\(%22i5DF593097F1740FD9D7D322C1E27CA8F%22\)&ui.name=Nezamestnan%3ad%20pod%4%bea%20vzdelania%20%5bpr3118qr%5d&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.header=false&ui.backURL=%2fcognosext%2fcps4%2fportlets%2fcommon%2fclose.html&run.outputLocale=sk](http://statdat.statistics.sk/cognosext/cgi-bin/cognos.cgi?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=storeId(%22i5DF593097F1740FD9D7D322C1E27CA8F%22)&ui.name=Nezamestnan%3ad%20pod%4%bea%20vzdelania%20%5bpr3118qr%5d&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.header=false&ui.backURL=%2fcognosext%2fcps4%2fportlets%2fcommon%2fclose.html&run.outputLocale=sk)

83 Súbeh, ktorý dnes existuje, znižuje za každé dodatočné euro príjmu sociálnu dávku o 75 centov. To je tak veľa, že o súbehu sa nedá hovoriť.

84 <http://sulik.sk/dochodky-od-alchymie-k-chaosu/>

dôchodkov. Z nízkych príjmových skupín sa 20 % ľudí nedožije dôchodkového veku, zatiaľ čo z vysokých príjmových skupín je to len 10 %. A potom, spomedzi tých, ktorí sa dôchodkového veku dožijú, poberajú ľudia z nízkych príjmových skupín v priemere 10 rokov dôchodok a z vysokých až 18 rokov. Z toho vyplýva, že tým, že chudobní si svoj dôchodok nestihnú užžiť, prispievajú bohatým, ktorí si ho užívajú nadpriemerne dlho. Pri tomto tvrdení vychádzame z nemeckého prieskumu prof. Karla Lauterbacha, ktorý to na vzorke 22 tis. ľudí preukázal.⁸⁵

Vybrané prostriedky použité na zásluhovosť štát spravuje neefektívne. Štát spravuje všetky prostriedky neefektívne, ale pri financovaní solidarity nemáme inú alternatívu. Solidaritu, teda prerozdelenie príjmov od bohatých k chudobným tak, aby mal každý zabezpečené aspoň životné minimum a základnú zdravotnú starostlivosť, súkromný sektor zabezpečiť nedokáže. Túto úlohu musí prevziať štát. No zásluhovosť, či už cez poistenie alebo sporenie, poskytuje súkromný sektor oveľa lepšie.

Odvody, hoci obsahujúce zásluhovosť, sú vynútené.

A preto o dobrovoľnosti nemôže byť ani reči. Stačí si predstaviť, čo by sa asi stalo, keby boli odvody zrazu dobrovoľné. Väčšina by ich neplatila, lebo daňovníci ich vnímajú ako peniaze vyhodené von oknom. A kto by chcel platiť odvody, aby bol pre prípad núdze poistený, či mal našetrené, môže tak spraviť v súkromnom sektore.

Odvodové zaťaženie je kvôli zásluhovosti príliš vysoké, na Slovensku dokonca jedno z najvyšších v Európe, ako vidieť z nasledujúcej tabuľky:

Tabuľka

Štát	Sociálne odvody ako % z osobných nákladov		
	Zamestnanec	Zamestnávateľ	Spolu
Francúzsko	10,6%	26,0%	36,6%
Rakúsko	14,0%	22,2%	36,2%
Maďarsko	15,0%	19,0%	34,0%
Slovensko	10,2%	23,6%	33,8%
Nemecko	17,4%	16,3%	33,7%
Česko	8,2%	25,4%	33,6%
Belgicko	10,9%	22,2%	33,1%
Slovinsko	19,0%	13,9%	32,9%
Grécko	12,8%	20,0%	32,8%
Taliansko	7,2%	24,0%	31,2%
Poľsko	15,3%	14,1%	29,4%
Švédsko	5,3%	23,9%	29,2%
Portugalsko	8,9%	19,2%	28,1%
Španielsko	4,9%	23,0%	27,9%
Turecko	12,8%	14,9%	27,7%
Estónsko	1,2%	25,3%	26,5%
Fínsko	7,6%	18,2%	25,8%
Japonsko	12,5%	13,2%	25,7%
priemer OECD	8,2%	14,2%	22,4%
Holandsko	11,8%	10,1%	21,9%
Luxembursko	11,0%	10,8%	21,8%
Slovensko - s OB	19,0%	0,0%	19,0%
Nórsko	7,3%	11,5%	18,8%
Veľká Británia	8,5%	9,8%	18,3%
Kanada	6,6%	10,4%	17,0%
Kórea	7,6%	9,4%	17,0%
USA	7,1%	7,7%	14,8%
Írsko	3,6%	9,7%	13,3%
Izrael	7,6%	5,3%	12,9%
Švajčiarsko	5,9%	5,9%	11,8%
Mexiko	1,2%	10,4%	11,6%
Island	0,3%	6,4%	6,7%
Čile	7,0%	0,0%	7,0%
Austrália	0,0%	5,6%	5,6%
Dánsko	0,0%	0,8%	0,8%
Nový Zéland	0,0%	0,0%	0,0%

Zdroj: https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/taxing-wages-2018_tax_wages-2018-en#page20

Kvôli zásluhovosti nie je možné zatažiť prácu a kapitál rovnako. Zásluhovosť na základe poistného princípu, napríklad nemocenské poistenie, znamená, že v prípade poistnej udalosti, čiže výpadku príjmu z dôvodu choroby, dostane poistený náhradu mzdy v závislosti od výšky jeho odvodu. Kedy však nastane výpadok príjmu z dôvodu choroby u niekoho, kto má príjmy napríklad len z dividend? Predsa mu neprestanú plynúť dividendy len preto, že ochorie. To znamená, že prácu štát zataží vynútenými odvodmi na nemocenské poistenie, zatiaľ čo kapitál týmito odvodmi zataží z podstaty veci nedokáže.

Nerovnomerné zaťaženie práce samotnej. Nielen, že zatažujeme daňou a odvodmi prácu dva a pol krát viac ako kapitál, ale ani samotnú prácu nedokážeme zatažiť rovnako. Predstavme si firmu, ktorá je ochotná vynaložiť 10 000 € ročne na údržbu budovy (bez materiálu). Potenciálny záujemca má tri možnosti: 1. v tejto firme sa zamestnať, 2. otvoriť si živnosť a fakturovať a 3. založiť si vlastnú s.r.o. a vyplácať si celý jej príjem ako zisk. Ako vidieť, v každom prípade má iný čistý príjem. Naopak, s OB, bez ohľadu na to, akú formu práce si zvolí, je čistý príjem stále ten istý.

c/ Sociálny a odvodový systém je administratívne náročný.

Finančný vzťah medzi občanom a štátom definuje dnes 17 zákonov, niekoľko vyhlášok a výnosov.⁸⁶ Zamestnanec platí päť rôznych odvodov a zamestnávateľ osem. Sociálne odvody sa vypočítavajú najviac z 7 násobku priemernej mzdy a úrazové poistenie sa úplne nekoncepčne odvádza z celého príjmu. V roku 2017 bol strop pre zdravotné odvody zrušený. Z toho 11 rôznych odvodov (7 zamestnávateľ a 4 zamestnanec) sa platí do Sociálnej poisťovne. Keby to delenie malo aspoň nejaký zmysel, no na konci roka Sociálna poisťovňa aj tak prebytkovými fondmi vykryje tie deficitné, takže opäť všetky peniaze skončia v jednom vreci.

Keď je systém odvodov komplikovaný, tak systém sociálnych platieb je hyperkomplikovaný. Dnes platné zákony poznajú približne 90 rôznych platieb, pomocou ktorých štát realizuje sociálnu politiku.

Tabuľka

Zaťaženie samostatného daňovníka

	Zamestnanec	SZČO	PO (s.r.o.)	Systém OB
	dnes	dnes	dnes	
Cena práce	10000	10000	10000	10000
Odvodový bonus	-	-	-	1461
Odvod zamestnávateľa	2604	-	-	-
Odvody zamestnanca /SZČO	991	3173	-	2178
Nezdaniteľné minimum	3937	3937	-	-
Základ dane	2468	2731	10000	11461
Daň z príjmov	469	519	2100	2178
Daň z príjmu z dividend	-	-	700	-
Čistý príjem	5936	6308	7200	7106

Údajný dôvod na takýto vysoký počet je adresnosť, ktorá má zabezpečiť „dávky na mieru“. A naozaj, **počet možných kombinácií dávok prekračuje počet obyvateľov Slovenska**. To samo osebe tragédia nie je, veď aj automobilky dokážu dodať jeden model auta vo viacerých kombináciách, ako je počet obyvateľov na zemi. Smutné je, že máme dávky, ktoré dostanú mesačne dvaja – traja ľudia, alebo ktoré nedostáva nikto, a máme ich len preto, lebo sa naši sociálni inžinieri potrebovali realizovať. Pritom v žiadnom prípade nie je pravda, že dávka, ktorú nikto nedostáva, nič nestojí. Stojí, a nie málo. Začína to legislatívnym procesom a končí vyškolením príslušných úradníkov.

Ale dajme tomu, že si môžeme dovoliť vytvoriť dávku pre 5 ľudí, lebo na to máme. Systém však nestačí len vytvoriť, treba ho aj „udržovať“. Nemáme síce ani len potuchy, koľko ročne stojí „údržba“⁸⁷ systému s názvom Finančný vzťah medzi občanom a štátom, ale čím viac parametrov má, tým je komplikovanejší a drahší na „údržbu“. Keď máme napr. parameter 24,34 € mesačne prídavok na dieťa, tak treba minimálne raz do roka nariadením vlády SR túto sumu valorizovať.

Koľko je parametrov,⁸⁸ ktoré musí úradnícka mašineria udržiavať v aktuálnosti? Celkom sme narátali 316 rôznych,⁸⁹ od seba nezávislých premenných.

■ Daňový systém	9 parametrov,
■ Odvodový systém	94 parametrov,
■ Systém sociálnych platieb	213 parametrov,
■ Spolu	316 parametrov.

Systém, ktorý má 316 premenných, je jednoducho nad akúkoľvek ľudskú predstavivosť a dovolíme si tvrdiť, že nikto nevie povedať, aký celkový dosah bude mať zmena napr. 10 ľubovoľných parametrov. A, samozrejme, že nie

je možné takýto hyperkomplikovaný systém rozumne udržiavať. Vidieť to aj na zjavne nezladených, miestami až protichodných pravidlách. Na záver uvádzame niekoľko vybraných nekonzistencií:

- niektoré dávky sú stanovené podľa minimálnej mzdy (daňový bonus), niektoré podľa životného minima (náhradné výživné alebo dávka v hmotnej núdzi),
- niektoré dávky sa upravujú k 1.1. a niektoré k 1.7.,
- niektoré dávky sú dané pevnou sumou, niektoré sú viazané na životné minimum, niektoré sú viazané na priemernú mzdu a niektoré sú viazané na minimálnu mzdu,
- dávka v hmotnej núdzi je rovnaká pre matku s 1 dieťaťom, ako aj pre matku so 4 deťmi,
- pri pomoci v hmotnej núdzi sa nezohľadňuje počet prvých štyroch detí a pri určení výšky životného minima áno,
- vymeriavacie základy pre odvody do Sociálnej poisťovne sa menia k 1.7. a do zdravotnej poisťovne k 1.1.,
- rôzne miery zdravotného postihnutia, napr. 40 % a 70 % pri posudzovaní invalidity, 50 % pri peňažných kompenzáciách ŽZP,
- poberatelia starobných dôchodkov neplatia invalidné poistenie, ale poberatelia invalidných dôchodkov platia invalidné poistenie.

Otázka

Ak súčasný systém má 316 premenných, s koľkými ráta Odvodový bonus?

Odpoveď

S menej ako 30.

87 Pod údržbou máme na mysli nutné aktualizácie, ktoré vyplývajú zo zmeny iných zákonov, prispôsobovanie k trendom, doladovanie, valorizácie a pod.

88 Čo to je parameter?

Parameter je múdre slovo pre premennú. Napríklad prídavok na dieťa vo výške 24,34 € na mesiac má jeden parameter, a to výšku prídavku. To je jediné, čo sa dá meniť. Daňový bonus vo výške 22,17 € mesačne na dieťa v prípade, že aspoň jeden z rodičov má mzdu vyššiu ako polovicu minimálnej mzdy, má dva parametre, a síce samotnú výšku bonusu, ktorá je meniteľná, a nezávisle od nej je meniteľná aj výška minimálneho príjmu rodiča, napríklad z polovice minimálnej mzdy na tretinu.

89 Odvodový bonus III, strana 41

d/ Sociálny systém nie je v súlade s daňovým systémom.

Po uskutočnení daňovej reformy k 1. 1.2004 bol slovenský daňový systém niekoľko rokov moderný, jednoduchý a vo svete uznávaný, zatiaľ čo ten sociálny bol a je prebujnený, neefektívny a založený na prekrútených Bismarckových princípoch z roku 1889. Napriek tomu, že daňový systém „utrpel“ niekoľko zmien najmä počas druhej vlády Roberta Fica (2012 až 2016), je v porovnaní so sociálnym systémom stále výrazne jednoduchší. V každom prípade dnešný stav v sebe skrýva množstvo problémov, ktoré pramenia hlavne z toho, že na výpočet dane platia iné a jednoduchšie pravidlá ako na výpočet odvodov. Týka sa to počtu sadzieb, rôznych vymeriavacích základov a rôznych stropov na výpočet odvodov. Uvádzame niekoľko príkladov:

- Dividendy nie sú zaťažené sociálnymi odvodmi, ale mzdy sú. To znamená, že akciová spoločnosť môže vydať každému svojmu zamestnancovi jednu zamestnaneckú akciu a zároveň mzdu znížiť na úroveň minimálnej mzdy. Zvyšok mzdy dostane zamestnanec ako podiel na zisku, ktorý nepodlieha sociálnym odvodom. Spoločnosť a zamestnanec ušetrí spolu 18,6 % z takto vyplatenej časti mzdy. Takisto sa akosi pozabudlo na tantiémy, z ktorých sa neplatia ani sociálne, ani zdravotné odvody.
- Rôzne vymeriavacie základy. Dane a odvody nie sú zladené ani v spôsobe ich výpočtu. Na výpočet dane z príjmov sa nezdaniteľné minimum počíta ako násobok životného minima. Pri odvodoch sa, naopak, pri výpočte stropu vymeriavacieho základu používa priemerná mzda. Nárok na uplatnenie daňového bonusu sa určuje podľa násobku minimálnej mzdy. Výsledkom je, že raz nastavené vzájomné pomery sa v čase menia, lebo každá veličina sa vyvíja inak. K tomuto sa pridá občasné zmrazenie niektorej veličiny populistickou vládou.

- Pri sociálnych odvodoch neexistuje ročné zúčtovanie, zato pri daniach a zdravotných odvodoch áno. Keď má niekto prvých 11 mesiacov plat len minimálnu mzdu a 12. mesiac si vyplatí napr. 50-tis. € ako odmenu, platí za prvých 11 mesiacov len minimálne odvody a 12. mesiac sociálne odvody zo stropu vymeriavacieho základu.

e/ Podpora rodín s deťmi je slabá a zle nastavená.

Ako sme uviedli už v prvej kapitole, rodí sa stále menej detí. Od sedemdesiatych rokov pôrodnosť dlhodobo klesala a posledné roky sa drží na úrovni približne 55- až 57-tisíc novonarodených detí ročne, čo je vyslovene málo a onedlho to aj pocítíme. Napriek tomuto dramatickému trendu štát podporuje deti a rodičov málo a neefektívne.

Podpora detí je pre všetky príjmové skupiny rovnaká, pritom by mala klesať s rastúcim príjmom rodičov - chudobní rodičia potrebujú vyššiu podporu ako bohatí. Podpora je na všetky deti v rodine rovnaká, pritom by mala klesať s rastúcim počtom detí – živiť päť detí nie je päťkrát drahšie, ako živiť jedno dieťa. Status dieťaťa by nemal hrať rolu – či vyrastá v ucelenej rodine, s osamelým rodičom alebo u pestúna, výška podpory by mala byť rovnaká.

V súčasnosti majú matky nárok na materskú dávku a rodičovský príspevok. Materská sa poskytuje 34 týždňov a jej výška je 75 % hrubého vymeriavacieho základu, čo sa vyrovná čistému príjmu matky.⁹⁰ Rodičovský príspevok⁹¹ sa vypláca až do troch rokov veku dieťaťa a predstavuje najmä pre matky, ktoré predtým dobre zarábali, výrazný pokles príjmov. Práve preto je dnes dieťa pre lepšie zarábajúcich rodičov **ekonomickým trestom**.

90 Od 1. januára 2019 je maximálna mesačná materská 1 458,50 € (v mesiaci, ktorý mal 31 dní).

91 Od 1. januára 2019 je výška rodičovského príspevku 220,70 € mesačne.

ZMENA PARADIGMY

Dnešný sociálny systém je v takom zlom stave a má také zásadné nedostatky, že zmeny jednotlivých parametrov situáciu výrazne zlepšiť nedokážu, alebo pre komplexnosť systému ju ešte viac zhoršia. Čo potrebujeme, je zmena paradigmy, ktorá zavládne absolútne.

Otázka

Čo je to paradigma?

Odpoveď

Paradigma je múdre slovo pre súbor pravidiel, zásad a princípov. Na rozdiel od parametrických zmien, ktoré sa týkajú jednotlivých premenných, to znamená, že nejaký systém sa doladuje, majú paradigmatické zmeny podstatný charakter. Paradigmatickými zmenami sa zásadne mení systém, napríklad prechod od Bismarckovho sociálneho systému k sociálnemu systému postavenom na Odvodovom bonuse.

Aké by teda mali byť pravidlá, na ktorých bude postavený nový finančný vzťah medzi občanom a štátom, presnejšie náš sociálny systém a systém odvodov? Najprv máme päť princípov, ktoré sú totožné s tými, na základe ktorých bola v roku 2004 robená daňová reforma.⁹²

Sloboda rozhodovania o vlastných peniazoch. Štát by teda nemal svojim občanom odoberať viac peňazí, ako je nevyhnutné.

Spravodlivosť. Obyvatelia v rovnakej príjmovej situácii musia byť rovnako zaťaženi, obyvatelia v lepšej príjmovej situácii musia byť zaťaženi viac ako ľudia v horšej.

Neutrálnosť. Dokonale neutrálne stanovená daň a odvod nemia správanie subjektov. Z pohľadu finančného vzťahu medzi občanom a štátom musí byť úplne jedno, či je občan zamestnanec, živnostník alebo či vlastní s.r.o. a či ide o príjmy z práce alebo z kapitálu. Princíp neutrálnosti dodržíme najlepšie tak, že budú pre všetko platiť rovnaké pravidlá.

Jednoduchosť. Pravidlá finančného vzťahu medzi občanom a štátom musia byť jednoduché a jednoznačné.

Účinnosť. Systém nesmie poskytovať legálne možnosti vyhnutia sa plateniu daní a odvodov. Čím viac výnimiek zákon obsahuje, tým ľahšie sa nájdu možnosti úniku.

Okrem princípov máme aj štyri zákonitosti, ktoré pri tvorbe nového sociálneho systému musia byť dodržané, inak vznikne zasa len množstvo problémov. Prvé tri sú prevzaté z knihy „Príliš mnoho dobra“⁹³ od Charlesa Murraya, štvrtý je vlastný vynález.

Zákon nedokonalej selekcie. Každé všeobecné pravidlo, ktoré definuje, kto má nárok na participáciu v transferovom sociálnom programe, iracionálne vylučuje niektoré osoby.

Napríklad študenti majú nárok na sociálne štipendium len v prípade, ak príjem domácnosti, v ktorej žijú, je nižší ako určitý násobok životného minima a potom tento nárok strácajú. Samozrejme, môžeme zvýšiť hranicu na poberanie sociálneho štipendia, ale tým problém len posunieme. „Nikto nemá taký ostrý skalpel, aby odrezal len tých nezasluhujúcich.“⁹⁴ Možno teraz niekto prednesie argument, že keď chceme podporiť len tých chudobných študentov, musíme niekde dať hranicu. Lenže to toho študenta, ktorý je tesne nad hranicou podmienky na poberanie sociálneho štipendia, nezaujíma. On to pociťuje ako iracionálne vylúčenie a príkru nespravodlivosť.

92 Princípy nájdete podrobnejšie opísané v knihe Odvodový bonus III, strana 44.

93 Táto kniha by mala byť povinnou literatúrou pre všetkých, ktorí chcú hovoriť do sociálnej politiky. Nikto sa nemusí stotožniť so závermi, ale je skutočne „impressive“ čítať vecný a precízny dokument o tom, ako zlyhala americká sociálna politika. A to na celej čiare. Murray, Ch.: Príliš mnoho dobra. Sociologické nakladateľstvi: Praha, 1998, str. 203.

94 Murray, Ch.: Príliš mnoho dobra. Sociologické nakladateľstvi: Praha, 1998, str. 203.

Zákon nezamýšľaných odmien. Každý sociálny transfer zvyšuje čistú hodnotu toho, že sa človek nachádza v stave, ktorý je dôvodom transferu.

Zoberme si zamestnanca, ktorý má problém so svojou disciplínou. Chodí do práce neskoro, šéfovi sa to nepozdáva a vyhodí ho. No my chceme, aby prácu mal, tak dáme (novému) zamestnávateľovi príspevok na zamestnanie znevýhodneného uchádzača. V podstate dáme novému šéfovi peniaze za to, aby trpel niekoho, kto má problémy s disciplínou (alebo s čímkoľvek iným), a vzniká otázka, komu sme pomohli. Určite nie zamestnancovi, ten nemá dôvod meniť svoju nedostatočnú disciplínu, má predsa ten istý plat ako ostatní, a šéfovi sme dali „držhubné“, aby trpel nedisciplinovanosť. V skutočnosti sme dali zamestnancovi nezamýšľanú odmenu. A jedného dňa sa dotácia skončí, náš zamestnanec sa krátko nato ocitne opäť na ulici a sme na začiatku.

Zákon čistej škody. Čím je menšia pravdepodobnosť, že nežiaduce správanie sa zmení dobrovoľne, tým je väčšia pravdepodobnosť, že program, ktorý má takúto zmenu navodiť, spôsobí čistú škodu.

Predstavme si rekvalifikačný kurz, ktorý má pomôcť dlhodobo nezamestnaným (to sú ľudia dlhšie ako 12 mesiacov bez práce) zaradiť sa do pracovného procesu. O kurz nie je príliš veľký záujem, čiže je nízka pravdepodobnosť, že kvôli tomuto kurzu zmenia nezamestnaní svoje správanie dobrovoľne. Čo spraví štát? Zvýši hodnotu kurzu, ktorý je teraz výnimočne kvalitný. Taký kvalitný, že teraz aj veľa ľudí, ktorí nespĺňajú podmienku dlhodobej nezamestnanosti, by oň malo záujem. Zároveň sme zvýšili čistú hodnotu toho, že človek je dlhodobo nezamestnaný. O čo je hodnota nového kurzu oproti pôvodnému vyššia, o to je väčší dôvod byť dlhodobo nezamestnaný, a to je tá čistá škoda. A teraz si predstavme človeka, ktorý je 10

mesiacov bez práce a má možnosť získať zamestnanie. Neoplatí sa mu ostať ešte dva mesiace bez práce? Veď dostane zadarmo kurz, za ktorý si iní musia platiť.

Zákon homo economicus. Čím má človek menej peňazí, tým sa správa ekonomickejšie.

Tento zákon znie logicky a jednoducho, napriek tomu sa často nedodržuje. Diktát peňazí s ich klesajúcim množstvom silnie, morálne zábrany klesajú a už beztak nízke právne povedomie sa oslabuje ešte viac. V spojení so skutočnosťou, že u nás panuje ešte stále do značnej miery názor, že „kto nekradne, okráda svoju rodinu“, sa netreba čudovať tomu, že ľudia sa snažia pre seba získať aj to, čo im nepatrí a na čo nemajú nárok.

Výborným príkladom je počet prípadov práceneschopnosti na 100 000 poistencov, ktorý klesol zo 61 789 prípadov v roku 2003 na 37 017⁹⁵ prípadov v roku 2004. Samozrejme, že obyvateľstvo nie je z roka na rok výrazne zdravšie. Dôvody náhleho „vzdravenia“ sú dva. Po prvé, prvých desať dní práceneschopnosti hradí od roku 2004 zamestnávateľ (a nie Sociálna poisťovňa), ktorý má oveľa lepšie možnosti zabrániť zneužívaniu tejto dávky, čo potvrdzuje nízke právne povedomie akože práceneschopných. Po druhé, ľudia si, keď sú chorí, namiesto „péenky“ berú dovolenky, a práve to potvrdzuje zákon homo economicus. Skrátka, iné správanie sa v danej situácii ukazuje ako ekonomicky výhodnejšie. Je jedno, aké budú nové pravidlá, musia byť „vodotesné“. Treba vždy vychádzať z toho, že čo sa dá zneužiť, bude zneužitá a že nikoho nebude príliš trápiť, že sa to nesmie.

TEORETICKÉ ZÁKLADY K ODVODOVÉMU BONUSU

Základný príjem - Basic Income

Základný príjem je myšlienka stará stovky rokov a spočíva v tom, že každý jeden občan dostane určitú mesačnú dávku bez akýchkoľvek podmienok. Problém je však v tom, že sú podporovaní všetci, aj takí, ktorí majú vysoké príjmy a podporu nepotrebujú.

Záporná daň z príjmu - Negative Income Tax

Záporná daň z príjmu rieši príjmy, ktoré sú nižšie ako nezdaniteľné minimum. Zatiaľ čo pri príjmoch nad nezdaniteľné minimum platí viac daní ten, kto viac zarobí, sú pri nižších príjmoch na tom všetci rovnako – neplatia žiadnu daň, bez ohľadu na to, koľko zo svojho nezdaniteľného minima „nevyčerpali“.

Myšlienka zápornej dane z príjmu spočíva v tom, že daňovník s príjmom nižším ako nezdaniteľné minimum (3 937,3 € ročne)⁹⁶ dostane od štátu daň z tej sumy, ktorú nevyčerpá. Ak má napríklad niekto ročný príjem 2 000 €, tak „nevyčerpá“ zo svojho nezdaniteľného minima 1 937 €. Pri sadzbe dane z príjmov 19 % to je 368 €. Ak niekto nemá vôbec žiadne príjmy, dostal by 19 % z celého životného minima, to je 748 €. Podpora štátu tak klesá s rastúcim vlastným príjmom daňovníka.

Zásadný nedostatok zápornej dane z príjmu je výška sadzby. Na to, aby mal občan v prípade úplného nepracovania ročný príjem vo výške 1 526 €, ⁹⁷ musela by byť sadzba dane takmer 39 %.

ODVODOVÝ BONUS

V nasledujúcej kapitole predstavíme Odvodový bonus. Je to kombinácia dvoch spomenutých konceptov, a to základného príjmu a zápornej dane z príjmu. Na jednej strane garantuje Odvodový bonus každému občanovi životné minimum (základný príjem), zároveň však znižuje túto sumu s rastúcim príjmom daňovníka (záporná daň z príjmu).

„Odvodový bonus nie je sociálna dávka alebo dotácia nízkej mzdy. Je to oveľa viac. Je to vyjadrenie základnej solidarity spoločnosti s jej obyvateľmi. Odvodový bonus garantuje každému životné minimum a jediným vzorcom pokrýva všetky príjmy od nultého eura do nekonečna.“

Čo je to Odvodový bonus?

Systém Odvodový bonus je rozdelený do štyroch jednotlivých krokov. Prvý krok je určenie maximálnej výšky štátnej podpory (súčet štátnych dávok), ktorá zohľadní životnú situáciu občana. Druhý krok je výpočet konkrétnej štátnej podpory (Odvodový bonus) v závislosti od vlastných príjmov občana. Tretí krok je súčet Odvodového bonusu a vlastných príjmov (vymeriavací základ). Štvrtý krok je výpočet rovnej dane, solidárneho odvodu a zdravotného odvodu z vymeriavacieho základu.

KROK 1 – SÚČET ŠTÁTNYCH DÁVOK – SOCIÁLNY ROZMER ADRESNOSTI

Súčet štátnych dávok je súčet základných a mimoriadnych štátnych dávok, na ktoré má občan nárok. Súčet štátnych dávok je maximálna výška štátnej podpory, a to v prípade úplnej absencie vlastných príjmov občana (pozri krok 2). Základné a mimoriadne štátne dávky zohľadňujú životnú situáciu občana a odvíjajú sa od životného minima ⁹⁸ jednotlivca, ktoré je aktuálne 205,07 €. Životné minimum upravuje Ministerstvo práce každoročne k 1. 7. o infláciu.

ZÁKLADNÉ ŠTÁTNE DÁVKY

Každý občan nášho štátu, to znamená všetkých 5,4 mil. obyvateľov,⁹⁹ má po celý svoj život nárok na základnú štátnu dávku. Z dôvodu výrazného zjednodušenia administratívy si štátnu dávku na manželku bez vlastných príjmov môže uplatniť manžel. Štátnu dávku na deti si uplatní rodič.¹⁰⁰ Základná štátna dávka na dospelú osobu je 100 % životného minima, základná štátna dávka na jedno dieťa je 20 % životného minima, na dve deti spolu 60 %, na tri deti 90 %, na štyri a viac detí 100 % životného minima. Napríklad, keď má niekto 5 detí, štyri vo veku

⁹⁶ Nezdaniteľné minimum je stanovené v § 11 zákonom č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov vo výške 19,2-násobku životného minima, ktoré je momentálne 205,07 €.

⁹⁷ V Odvodovom bonuse je životné minimum po odrátaní dane a odvodov mesačne 127,14 €, čo je ročne 1 526 €

⁹⁸ Zákon č. 601/2003 Z. z. o životnom minime v znení neskorších predpisov, paragraf 2.

⁹⁹ Okrem pracujúcich v zahraničí.

¹⁰⁰ Ak sú rodičia dvaja, rozhodnú o tom, ktorý z nich si štátnu dávku uplatní.

4 až 18 rokov a jedno nad 18 rokov, je základná štátna dávka na všetky deti spolu 200 % životného minima.

MIMORIADNE ŠTÁTNE DÁVKY

Zohľadňujú mimoriadnu životnú situáciu po dobu jej trvania. V prípade, že ide o rodiča na materskej alebo rodičovskej dovolenke (t. j. po dobu 3 rokov od narodenia dieťaťa), vzniká nárok na mimoriadnu štátnu dávku vo výške 1,5 % zo súčtu troch najvyšších ročných vymeriavacích základov.^{101, 102}

Osamelý rodič, v prípade, že druhý rodič si neplní vyživovaciu povinnosť, má nárok na mimoriadnu štátnu dávku vo výške 2-násobku základnej štátnej dávky na dieťa, t. j. na 1 dieťa 40 % ŽM, na 2 deti spolu 120 %, na 3 deti spolu 180 % a na 4 a viac detí 200 %. V rovnakej výške navrhujeme sirotskú štátnu dávku.

Invalidovi vzniká nárok na štátnu dávku, ktorú navrhujeme vo výške súčinu štvornásobku životného minima (ŽM) a miery postihnutia. V tejto súvislosti budú odborníci musieť prehodnotiť a zrealizovať katalóg postihnutí. Invalidná štátna dávka je náhradou za dnešné kompenzácie ŤZP, za invalidné dôchodky (nie tie, ktoré sú už dnes priznané) a za pokuty za nezamestnávanie invalidov. Výpočet invalidnej štátnej dávky vhodne upravíme tak, aby v žiadnom prípade nedošlo k poklesu príjmu ťažko zdravotne postihnutých.

Systém Odvodového bonusu, konkrétne prvý krok (súčet štátnych dávok), je možné nakonfigurovať podľa politiky tej-ktorej vlády. Napr. môžu byť niektoré dávky pridané (ako napr. rodinná štátna dávka), alebo je možné meniť výšku jednotlivých dávok. Omnoho dôležitejšie ako konfigurácia jednotlivých dávok je celkový systém, ktorý v prvom kroku zráta všetky nároky občana a v ďalších krokoch pracuje s touto jednou konkrétnou sumou.

Schéma

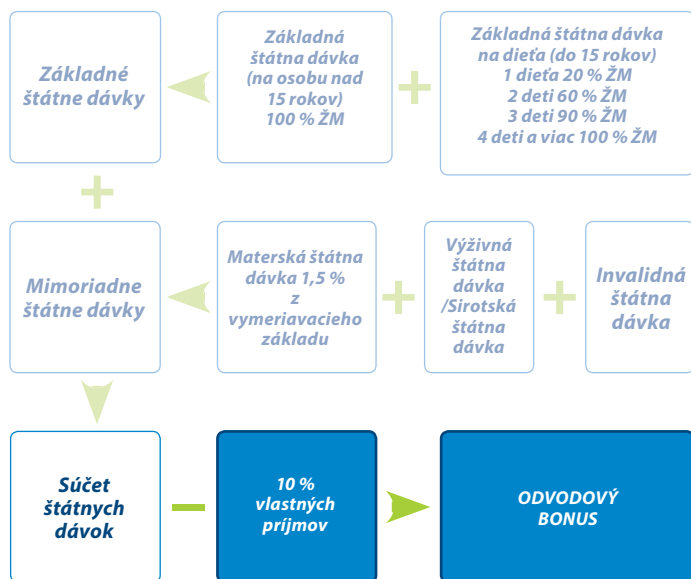
101 Rodič na materskej alebo rodičovskej dovolenke si môže vybrať 3 ľubovoľné roky s najvyššími vymeriavacími základmi zo všetkých svojich odpracovaných rokov pred materskou dovolenkou. Ak rodič ešte nemá 3 odpracované roky (napr. študent) a má ukončené stredoškolské vzdelanie, zaráta sa mu do vymeriavacieho základu 24-krát životné minimum za jeden rok, ak nemá ukončené stredoškolské vzdelanie, tak sa mu do vymeriavacieho základu zaráta 12-krát životné minimum.

102 Od 1. 4. 2019 sa pre deti do 6 rokov zdvojnásobuje daňový bonus. Toto opatrenie mieri na podporu pracujúcich mladých rodín. Preto, keď bude známy finančný dosah opatrenia, zohľadníme ho pri výpočte vplyvov Odvodového bonusu na verejné financie.

KROK 2 – ODVODOVÝ BONUS – FINANČNÝ ROZMER ADRESNOSTI

Potom, ako bol v kroku 1 stanovený súčet štátnych dávok zohľadňujúci životnú situáciu občana a jeho rodiny, vypočíta sa výška Odvodového bonusu zohľadňujúceho príjmovú situáciu občana. Odvodový bonus je súčet štátnych dávok (podľa kroku 1) znížený o 10 % vlastných príjmov občana. Ostáva tak zachovaná adresnosť voči výške príjmu. To znamená, že štát prestáva skúmať dôvody nízkeho príjmu, lebo to je administratívne veľmi náročné a často neobjektívne. Odvodový bonus nahradí väčšinu existujúcich sociálnych platieb.

Schéma

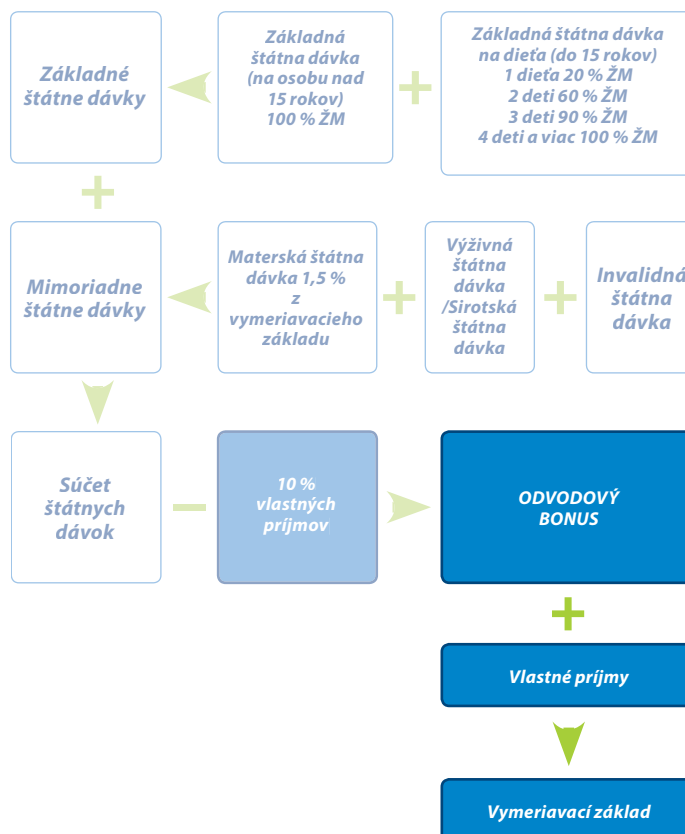

KROK 3 – VYMERIAVACÍ ZÁKLAD

Tento krok je najjednoduchší. Sčíta sa Odvodový bonus (to je súčet štátnych dávok znížený o 10 % vlastných príjmov) a vlastné príjmy. Výsledok je vymeriavací základ, z ktorého sa v poslednom kroku vyrátajú daň a odvody.

Do vlastných príjmov sa rátajú všetky príjmy, to sú okrem mzdy¹⁰³ aj úroky, príjmy z prenájmu, dohody, odmeny, dividendy¹⁰⁴ a iné. Inými slovami, vlastné príjmy sú základ dane a dividendy. Pri dividendách je nutné zohľadniť ten fakt, že už raz boli zdanené¹⁰⁵ na úrovni právnickej osoby, a preto sú nižšie o (de facto) zaplatenú daň. Z toho vyplýva, že dividendy, ktoré sa zahrnú do vlastných príjmov občana, je predtým nutné zvýšiť o už zaplatenú daň, čiže vydeliť 0,81. Len tak bude možné doceliť absolútne neutrálne zaťaženie práce a kapitálu.

Schéma

103 Myslí sa samozrejme superhrubá mzda.

104 Vždy máme na myslí dividendy, tantiémy, podiely na zisku a pod., skrátka platby, ktoré neznižujú základ dane právnickej osoby.

105 Tu sa líšia názory, ale myslíme si, že bezdôvodne. Právnická osoba nie je samostatná entita, nie je to osoba s vlastným konaním a vlastným duchom, je to len právna forma a v konečnom dôsledku rozhoduje vždy jej majiteľ. Presne ten, ktorý dostane dividendy alebo podiely na zisku. Práve dividendy a podiely na zisku nie sú nákladovou položkou, a teda neznižujú základ dane právnickej osoby, čo je to isté, ako keby ten základ dane znížili (ako napr. úroky) a boli zdanené po ich vyplatení (tak ako úroky). Z uvedeného jednoznačne vyplýva, že dividendy a podiely na zisku sú zdaňované na úrovni právnickej osoby.

KROK 4 – ROVNÁ DAŇ, SOLIDÁRNY ODVOD A ZDRAVOTNÝ ODVOD

Rovná daň by mala byť opäť¹⁰⁶ 19 % z vymeriavacieho základu, to je zo súčtu Odvodového bonusu a vlastných príjmov.¹⁰⁷

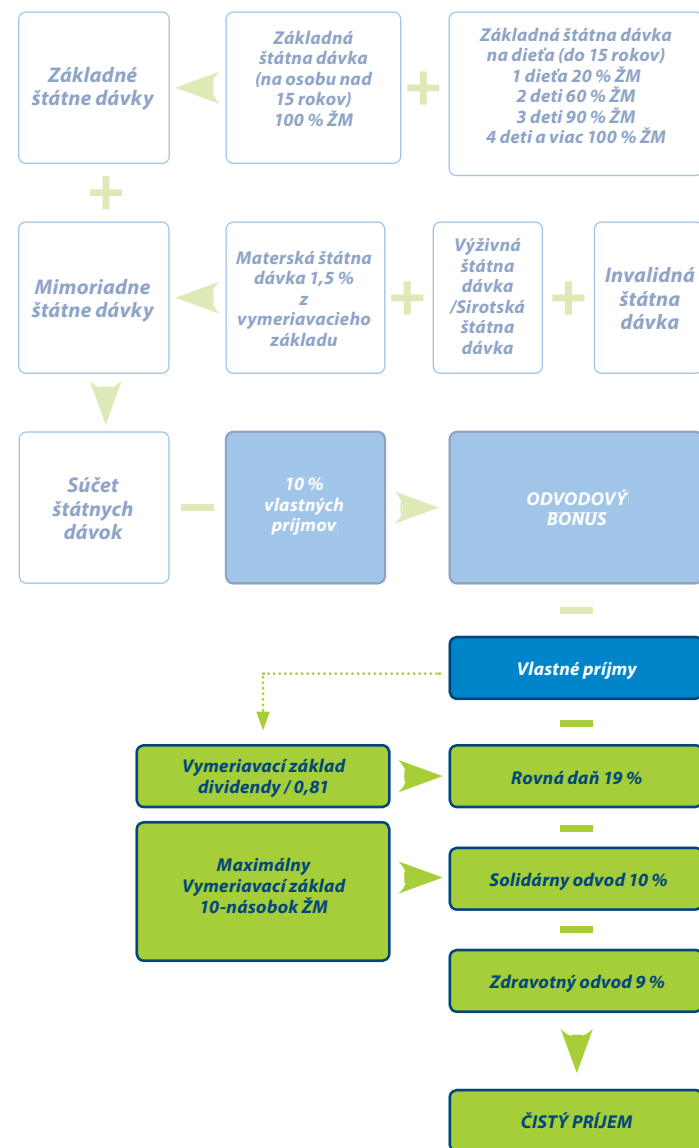
Solidárny odvod nahradí 11 z dnešných 13 povinných odvodov a jeho výška je 10 % z vymeriavacieho základu. Zdravotný odvod nahradí zvyšné dva odvody (zdravotné poistenie, ktoré platí zamestnanec a ktoré platí zamestnávateľ) a jeho výška je 9 % z vymeriavacieho základu. Vymeriavací základ na výpočet odvodov je obmedzený stropom, ktorý navrhujeme na 50-násobok životného minima. To je v súčasnosti 10 253,5 € mesačne (50 x 205,07 €).¹⁰⁸

Zdravotný odvod je nutné vyčíslit osobitne, aby sa vopred vedelo, koľko peňazí bude prúdiť do zdravotníctva bez ohľadu na iné štátne výdavky. Výpočty vplyvov na verejné financie ukazujú, že celkové odvodové zaťaženie je možné znížiť na 19 %, čo je takmer polovica dnešného odvodového zaťaženia.¹⁰⁹ Preto navrhujeme jeden solidárny odvod vo výške 10-percentný a 9-percentný zdravotný odvod, spolu 19 %. Zdravotný odvod síce bude vyberať daňový úrad, no následne ho poukáže príslušnej zdravotnej poisťovni.

Pre nižšiu a strednú triedu pôsobí Odvodový bonus ako „odvodová odpočítateľná položka“. Platíte dane a odvody, ale zároveň máte nárok na Odvodový bonus, ktorý vaše dane a odvody znižuje. V súčte to znamená, že platíte menej daní a odvodov a vďaka tomu máte vyššiu čistú mzdu.

Pri veľmi nízkych príjmoch pôsobí Odvodový bonus ako dotácia nízkej mzdy a nahrádza dnešné sociálne dávky. Naopak, kto má príjem vyšší ako 10-násobok súčtu štátnych dávok, už žiadnu štátnu dávku (zníženie odvodov) nedostane.

Schéma

106 V rokoch 2004 – 2012 platila 19 % sadzba dane z príjmov na všetky výšky príjmov. Od januára 2013 bola zavedená tzv. miliónárska daň vo výške 25 % pre príjmy nad 36 256,38 € (pre rok 2019). Táto miliónárska daň systém komplikuje a je nespravodlivá, pretože treťá úspešných.

107 Dividendy sa musia zahrnúť do vlastných príjmov, aby boli zohľadnené pri výpočte OB a aby sa z nich odviezol solidárny odvod, ale nesmú byť zahrnuté do základu dane, lebo z nich už raz daň odvedená bola. Preto ich na výpočet dane musíme opäť odrátať. Práve týmto krokom sa dosiahne úplne rovnaké zaťaženie práce a kapitálu.

108 V predchádzajúcich vydaniach sme navrhovali strop vo výške 10-násobku životného minima. Úpravou stropu sme reflektovali na posledné zmeny v súčasnom daňovo-odvodovom systéme.

109 Dnešné odvodové zaťaženie počítame nasledovne: ak je hrubá mzda 1 000 €, pri odvodoch zamestnávateľa vo výške 35,2 % je cena práce 1 352 €. Pri odvodoch zamestnanca 13,4 % z hrubej mzdy je základ dane 866 €. Odvody zamestnávateľa a zamestnanca spolu sú 352 € + 134 € = 486 € a celkové odvodové zaťaženie je teda 486 € : 1 352 € = 35,95 %.

V daňovom zákone nastanú dve podstatné zmeny. Po prvé, nezdaniteľné minimum na daňovníka a manželku a po druhé, daňový bonus na dieťa budú nahradené základnou štátnou dávkou (pozri krok 1).

Kto nebude mať pracovný pomer ani žiadny iný príjem a ani pracujúceho manžela/-ku, môže požiadať o súčet štátnych dávok znížený o daň a odvody (Odvodový bonus pri nulovom príjme) na obecnom úrade v mieste svojho bydliska. Automaticky sa tak stáva zamestnancom obce s nulovým príjmom. Týmto spôsobom bude prostredníctvom obce dostávať svoju štátnu dávku a ako protihodnotu môže obec od neho žiadať pracovnú aktivitu, napr. na obecné práce. Naopak, obec, ak uzná za vhodné, môže priplatiť ďalšiu sumu. Dôležité je, aby neboli oddelené systémy pre administráciu práce (daňové úrady, sociálna poisťovňa) a pre administráciu „nepráce“ (úrady práce, sociálnych vecí a rodiny). Obec nemôže vyžadovať pracovnú aktivitu v prípade dôchodcov, rodiča s dieťaťom do 3 rokov, práceneschopných (PN) a invalidov. Obec sa môže rozhodnúť, že zdravým občanom, ktorí odmietnu vykonávať obecné práce, namiesto peňazí poskytne jedno teplé jedlo denne.

Cudzinci tiež spadajú do systému, ale z dôvodu zabránenia zneužívania sociálneho systému Slovenska s týmto obmedzením: cudzinec má nárok len na tú časť odvodového bonusu, ktorá neprevyšuje jeho daňovú a odvodovú povinnosť.

Výhody Odvodového bonusu

A/ ODVODOVÝ BONUS POMÔŽE ZNEVÝHODNENÝM ZAMESTNAŤ SA

Ak dnes patríte do niektorej zo znevýhodnených skupín a chcete sa zamestnať, nemáte veru na ružiach ustlané. Po prvé, ak sa zamestnáte za veľmi nízku mzdu a ešte dostávate sociálne dávky, tieto sa **znižujú o 75 % čistej mzdy**. Keď sa zarátajú výdavky na dochádzanie do práce a napríklad zvýšené náklady na stravu, mnohým sa jednoducho neoplatí pracovať. Miera marginálneho zdanenia (miera zdanenia posledného zarobeného eura) je šialene vysoká.

Po druhé, **zvyšovanie minimálnej mzdy vás oberá o možnosť pracovať**. Zamestnanci z menej produktívnych skupín sú prepúšťaní, pracujú na kratšie úväzky, respektíve ich nikto nezamestná, lebo nevytvoria mesačnú hodnotu vyššiu ako 703 €. Toľko je cena práce zamestnanca s minimálnou mzdou 520 €. Ak by sme zarátali aj cenu dovolenky (lebo aj na dni dovolenky musí počas pracovných dní zarobiť zamestnanec), stravné lístky, nejaké dni PN a OČR a takzvané paragrafové dni, dostali by sme sa až na cenu práce okolo 850 € mesačne.¹¹⁰

Otázka

Ako Odvodový bonus pomôže prekonať tieto nedostatky?

Odpoveď

Odbúraním bariéry medzi nepracovaním a pracovaním.

Riešením je Odvodový bonus. **Odvodový bonus odbúrava hranicu medzi nepracovaním a pracovaním**. Základná štátna dávka sa v systéme Odvodového bonusu znižuje iba o 10 % vlastných príjmov. Vďaka tomu viac nenastane situácia, kedy si človek svojou aktivitou v konečnom dôsledku pohorší. Základná štátna dávka je doplnok ku mzde a nie ako dnes, keď sú sociálne dávky náhradou mzdy.

Po druhé, rovnakú čistú mzdu ako pri minimálnej mзде 520 € (superhrubej 703 €), bude mať zamestnanec v systéme Odvodového bonusu už pri cene práce 584 €. **To umožní vytvoriť množstvo nových pracovných miest pre ľudí, ktorých dnes rast minimálnej mzdy oberá o možnosť pracovať**. Čistá mzda je v oboch prípadoch 430 €, ale náklad pre zamestnávateľa je o 119 € mesačne nižší.

Pozornejší čitateľ si už určite všimol, že minimálnu mzdu sme v našich príkladoch použili ako bariéru, pod ktorú nie je možné pracovať, ani keby ste chceli. Je to tak správne? Nebolo by lepšie, ak by večný poberateľ sociálnych dávok radšej ukladal v potravinách nákupy do tašiek, aj keby to malo byť za nižšiu mzdu ako minimálnu? Pretože nechceme živiť

obavy o zlých zamestnávateľoch, ktorí budú vykorisťovať bezbranných zamestnancov, rozhodli sme sa **nespájať rušenie minimálnej mzdy s Odvodovým bonusom**. Minimálna mzda, respektíve minimálny čistý príjem, môže ostať uzákonený aj po zavedení Odvodového bonusu.

B/ ODVODOVÝ BONUS PODPORUJE MATERSTVO

Odvodový bonus sme navrhli tak, aby bol pre rodiny s deťmi podstatne veľkorysejší ako dnešný sociálny systém.

Rodičom s deťmi do troch rokov budeme vyplácať v súčte o 60 % viac peňazí, ako sa vypláca dnes.

Materskú budeme vyplácať do troch rokov dieťaťa, bez ohľadu na to, či je niektorý z rodičov doma alebo obaja pracujú.

Mesačnú materskú vypočítame ako 1,5 % z úhrnu miezd za tri odpracované roky podľa výberu rodiča. Ak ešte rodič tri roky odpracované nemá, môže si zarátať za každý chýbajúci mesiac jedno životné minimum (205,07 €) a ak má ukončenú strednú školu, tak až dve ($2 \times 205,07$ €).

Dnes sa mladé rodiny dostávajú do finančnej pasce. Nepomer medzi výškou materskej dávky a rodičovského príspevku je obrovský. Kým materská závisí od príjmu a jej maximálna výška je v roku 2019 až 1 458,5 €, rodičovský príspevok je pre každého rovnaký, v roku 2019 vo výške 220,7 €. Nečudo, že pre mnohé rodiny je dieťa ekonomickým trestom. Živiť 2,5 roka tri osoby z jedného príjmu a 220,7 € mesačne mnohí nedokážu.

Okrem toho, **dnešný systém je komplikovaný a nespravodlivý**. Mnohé ženy materskú jednoducho nedostanú. Ak máte rizikové tehotenstvo, môže vám to ovplyvniť výšku materskej alebo dokonca môžete o materskú úplne prísť, lebo obdobie PN sa z rozhodujúceho obdobia na výpočet materskej vylučuje. Pohoršíte si dokonca aj rozhodnutím, že počas rodičovskej dovolenky si budete v pôvodnej práci privyrábať na skrátenej úväzok. Ak ste pracovali na dobu určitú, máte problém. Ak vám rodičovská dovolenka uplynie skôr, ako môžete nastúpiť na druhú materskú, s druhým dieťaťom ostanete bez materskej.

Materskú nemusíte dostať napríklad aj z takéhoto dôvodu: Pani Janka dlhé roky pracovala ako finančná riaditeľka v reklamnej agentúre. Reklamná agentúra sa nakoniec zlúčila s väčšou spoločnosťou a pani Janka bola prepustená ako nadbytočná. Najsťôr bola evidovaná ako nezamestnaná osoba a po uplynutí podpory si založila živnosť. Po pár mesiacoch zistila, že je tehotná. Ako začínajúca živnostníčka si neplatila odvody. Keďže nespĺnila lehotu nemocenského poistenia 270 dní, nevznikol jej nárok na materskú dávku napriek dlhému obdobiu odpracovaných rokov. Pani Janka poberá len rodičovský príspevok.

V systéme Odvodového bonusu nebudú existovať žiadne rozhodujúce obdobia. Jednoducho si na výpočet materskej vyberiete tri odpracované roky podľa vlastného výberu. Celý inštitút rodičovskej dovolenky nahradzame materskou. Výška materskej síce klesne, ale bude vyplácaná celé tri roky. V súčte tak vyplatíme mladým rodinám za tri roky až o 60 % viac peňazí, ako dnes.

Priklad

MATERSKÁ DÁVKA PRI PRIEMERNEJ MZDE

Materská dávka pri superhrubej mzde 1 289,81 € (= ekvivalent priemernej hrubej mzdy za rok 2017 vo výške 954 €). Použijeme zjednodušený predpoklad, že posledné 3 roky mal rodič rovnakú superhrubú mzdu.

Superhrubá mzda	1 289,81
Vymeriavací základ za 3 roky	46 433,16
Materská dávka (1,5 % z VZ)	696,50
Životné minimum	205,07
Dávka na 1 dieťa	41,01
Základ dane	942,58
Daň a odvody 38 %	358,18
Čistý príjem	584,40

Celkový čistý príjem počas 3 rokov na materskej dovolenke + 6 týždňov pred narodením dieťaťa bude **21 827 €**.

Príjem v súčasnom systéme je **13 925,64 €**. Rodina dostane v čistom viac o 7 901 € pri priemernej mzde – 1,56-násobok oproti súčasnému systému.

Materskú budeme vyplácať do troch rokov dieťaťa, aj keď sa obaja rodičia rozhodnú počas materskej pracovať. Peniaze môžu použiť na zaplatenie jasí. Chcú sa matka a otec každého pol roka na materskej striedať? Nech sa páči, môžu. Toto všetko pomôže matkám vrátiť sa do práce. Vtedy, keď budú chcieť.

C / MATERSKÁ V ODVODOVOM BONUSU MOTIVUJE VZDELÁVAŤ SA A PRACOVAŤ

Paula a Klára sú úplne rozdielne mladé ženy. Majú spoločné len jedno. Obe otehotneli ešte skôr, ako dokončili strednú školu. Paula, len čo zistila, že je tehotná, opustila školu a ostala doma čakať na pôrod. Klára, naopak, začala pracovať v miestnych potravinách a v škole pokračovala externe, po večeroch a víkendoch. Rodičia ju vždy učili zodpovednosti a keďže sami nemajú veľa, Klára si chce pred materskou ešte niečo našetriť. Do nástupu na materskú stihne Klára odrobiť 6 mesiacov za mzdu 650 € v hrubom a tesne pred pôrodom stihne aj zmaturovať.

Akú materskú bude poberať Klára a akú Paula?

V dnešnom systéme ani jedna žiadnu, lebo na materskú nemajú nárok. Nemajú totiž 270 dní nemocenského poistenia v dvoch rokoch predchádzajúcich nástupu

na materskú. Obe mladé ženy budú mať tri roky príjem 245,04 € (220,70 € rodičovský príspevok plus 24,34 € prídavok na dieťa). Kláre jej aktivita pred materskou vôbec nepomohla.

Ako na tom budú Klára a Paula v systéme Odvodového bonusu? Paula bude dostávať celé tri roky 221,2 €, čo je o niečo menej ako v dnešnom systéme. Jej materská sa vyrátala ako 1,5 % z 36-násobku životného minima.¹¹¹ Paula nedostane ani príspevok pri narodení dieťaťa, na ktorý sa doma pred televízorom tak tešila. Príspevok sme totiž rozrátili do v priemere vyšších materských.

Klára si však významne polepší. Iba tým, že dokončila strednú školu, si zvýšila mesačný príjem na 289,89 € mesačne. Za každý neodrobený mesiac si môže vďaka dokončenému stredoškolskému vzdelaniu zarátať dve životné minima. Klára však 6 mesiacov pracovala, a tak jej príjem na materskej bude ešte vyšší, konkrétne **316,05 €**. Pozrime sa, ako si Klára zlepšovala príjem na materskej každým odrobeným mesiacom:

Tabuľka

Počet odrobených mesiacov	Superhrubá mzda z hrubej mzdy 650 €	Materská dávka	Základná štátna dávka	Dávka na 1 dieťa	Spolu	Čistý príjem
1	879	228,51	205,07	41,01	474,59	294,24
2	879	235,54	205,07	41,01	481,62	298,61
3	879	242,57	205,07	41,01	488,65	302,97
4	879	249,61	205,07	41,01	495,69	307,33
5	879	256,64	205,07	41,01	502,72	311,69
6	879	263,67	205,07	41,01	509,75	316,05

Odvodový bonus odmeňuje aktivitu. Aj pri materskej. Aktivitu Kláry odmení o 29 % vyšším príjmom, ako by mala v dnešnom systéme.

111 Keďže Paula vôbec nepracovala a nemá ani dokončené stredoškolské vzdelanie, za každý neodrobený mesiac v posledných troch rokoch sa jej zaráta jedno životné minimum. K výslednému príjmu sa dopočítame tak, že k materskej dávke pripočítame základnú štátnu dávku Pauly a jej dieťaťa a odpočítame dane a odvody. $1,5\% \text{ z } (205,07 \times 36) = 110,7378 + 205,07 + 41,01 = 356,8218 - 38\% = \text{príjem na materskej } 221,2 \text{ €}$.

D/ ODVODOVÝ BONUS PODPORUJE ŠTUDENTOV

Dnes dostane rodina s nezaopatreným dieťaťom (študent do 25 rokov veku) iba prídavok na dieťa 24,34 € mesačne. Sociálne štipendium dostane študent, iba ak sú príjmy rodiny pod úrovňou, respektíve tesne okolo životného minima. V systéme OB dostane každý študent nad 18 rokov 127,14 € mesačne.¹¹² **Študenti teda dostanú o 100 € mesačne viac, ako dnes.**

E/ ODVODOVÝ BONUS ZJEDNODUŠUJE ŽIVOT

Malý podnikateľ na Slovensku vraj strávi ročne jeden celý pracovný mesiac byrokraciou. Koľko času strávi byrokraciou občan? Odvodový bonus odbúrava byrokraciou na viacerých úrovniach.

Prvým krokom je opatrenie, ktoré malo byť zavedené už dávno. Všetky finančné vzťahy s občanom musí riešiť jeden úrad, Finančná správa. Aby to bolo možné, hyperkomplikovaný sociálny systém, tento výtvor sociálnych inžinierov, sa musí radikálne zjednodušiť.

Invalidi už nebudú musieť žiadať o rôzne príspevky, mnohokrát závislé od svojvôle úradníckej mašinérie, ale budú mať vyššie dôchodky, do ktorých rozpočítame náklady na dnešné príspevky.

Obrovské zjednodušenie prinesie Odvodový bonus **pri narodení dieťaťa** a následnej starostlivosti oň. Dnes, do troch rokov veku dieťaťa, vyplníte 26 formulárov, vykonáte na úradoch a u lekárov minimálne 14 návštev, **a strávite tým najmenej 4 až 5 dní čistého času.** To ešte nerátame, že vás sem-tam na úrade otočia, lebo ste niečo vyplnili zle, alebo si musíte ísť vyzdvihnúť niektoré tlačivá najprv osobne na úrad, inak sa k nim nedostanete.

Tak napríklad zdravotná poisťovňa vyžaduje potvrdenie, že matka bola pred narodením dieťaťa najmenej posledných 12 mesiacov poistená v SR. Keď žiadate o rodičovský príspevok, musíte priniesť potvrdenie, dokedy bola vyplácaná materská. Vydajú ho iba matke a samozrejme na inom úrade.

Byrokracia je spôsobená nielen veľkým počtom rôznych príspevkov (materská, príspevok pri narodení, príspevok pri

narodení od obce, prídavky na dieťa, rodičovský príspevok, príspevok na starostlivosť o dieťa...). Ak chcete **príspevok na starostlivosť o dieťa**, musíte ísť najprv odhlásiť rodičovský príspevok, čo rieši ten istý úrad, ale iné pobočky. Pozor, plných 280 € však dostanete, iba ak dáte dieťa do súkromnej škôlky. Ak sa vám o dieťa budú starať starí rodičia alebo sa dohodnete so susedou, ktorá si tak chce prilepiť na dôchodku, príspevok sa kráti na 41,10 €. Ak vám dieťa prijmú do štátnej škôlky, tak váš príspevok bude 80 € mesačne. Nikoho nezaujímá, že aj štátna škôlka môže pýtať oveľa viac. Preto je veľa prípadov, keď sa vám viac oplatí ostať poberať rodičovský príspevok, lebo ten je 220,7 € a nekráti sa. Aj vy ste sa v tomto Absurdistane stratili?

V Odvodovom bonuse z **doteraz opísaného nezažijete vôbec nič.** Všetky príspevky sme nahradili jednou materskou dávkou, ktorú budete poberať až do troch rokov veku dieťaťa. Začnete ju poberať rovnako ako dnes, od momentu, kedy vás na ňu zamestnávateľ nahlásil. Prídavky na dieťa nahradzame základnou štátnou dávkou, ktorá bude na prvé dieťa vyššia ako dnešné prídavky na dieťa. A najmä, Finančná správa vám ju začne vyplácať hneď, ako sa od matriky dozvie o narodení dieťaťa. Takže vy len prídete do pôrodnice a porodíte. A úradníkom nájdeme užitočnejšiu náplň práce.

F/ ODVODOVÝ BONUS ZVÝŠI ČISTÉ PRÍJMY

Naše posledné výpočty ukázali nasledovné: rodiny s malými deťmi dostanú za tri roky o 60 % viac peňazí. 604 tisíc zamestnancov s najnižšími mzdami si polepší skoro o 15 %. 804 tisíc zamestnancov patriacich do strednej triedy bude mať vyššie čisté príjmy v priemere o 9,5 %. 102 tisíc živnostníkov, ktorí dnes platia minimálne odvody, si významne polepší.

Ako sme to dokázali? Ved' verejné financie sú hra s nulovým súčtom, ak ľuďom necháme viac, musíme to z dnešného systému niekde zobrať. **Odvodový bonus na rozdiel od dnešného systému prakticky nepozná výnimky.** Ak by to tak bolo aj dnes, Sociálna poisťovňa by na odvodoch vyberala podstatne viac peňazí. V systéme Odvodového bonusu rozširujeme vymeriavací základ o úroky, podiely

112 Pozorný čitateľ si zrejme všimol, že v predchádzajúcich vydaniach sme základnú štátnu dávku v plnej výške prisudzovali už od veku 15 rokov. Vek sme zvýšili z dôvodu jednoduchšej administratívy a lepšiemu vybilancovaniu systému.

na zisku, dividendy, prenájmy, odmeny konateľov, autorské honoráre. Zo všetkých týchto položiek sa budú platiť odvody. Inými slovami, je úplne jedno, akými príjmami naplní daňovník svoj strop vymeriavacieho základu pre odvody.

Daň a odvody sa v systéme OB teda platia zo všetkých vlastných príjmov, a aj preto môžeme sadzby odvodov v konečnom dôsledku znížiť. Systém OB nepozná nezdaniteľné minimum a čo je dôležité, vymeriavací základ pre dane aj odvody je totožný. Takže áno, ak má dnes niekto príjmy prevažne zo zdrojov, na ktoré platia všakovaké výnimky, a teda žije na úkor riadne platiacich daňovníkov, v systéme OB si pohorší.

Hlavný dôvod, prečo ľuďom ostane viac, je **zniženie odvodového zaťaženia**. Dnes tvoria odvody až 36 % z ceny práce. V Odvodovom bonuse to bude už iba 19 %. Je pravdou, že k tomu ešte treba pripočítať povinné príspevky do II. piliera. Nárast čistých príjmov sme však počítali už po odpočítaní príspevku do II. piliera vo výške 5 % čistej mzdy.¹¹³

Podstatné je aj niečo iné. Kým ľudí zarábajúcich od 2 000 do 4 000 € bolo v roku 2017 okolo 100 tisíc, do 1 500 € zarába viac ako 1,8 milióna pracujúcich. **74 % peňazí, o ktoré sa zvýšia celkové čisté príjmy, si podelí nižšia a stredná trieda.**

G/ ODVODOVÝ BONUS VYMANÍ ŽIVNOSTNÍKOV Z PASCE CHUDOBY

Fero je automechanik a skoro celý život podniká. No, podniká je možno silné slovo. Má živnosť a autá opravuje väčšinou známym po okolitých dedinách. Väčšina z nich bločky nepotrebuje, a tak dostáva často za svoju prácu zaplatené len tak „do vačku“. Čo sa týka oficiálnych príjmov, Ferro každý rok úzkostlivo stráži, aby nepresiahol hranicu pre platenie odvodov. 158 € mesačne je pre neho veľký peniaz. Dost, že si musí platiť zdravotku. Už sa mu

stalo, že hranicu presiahol. Kamoši mu poradili, aby živnosť zrušil a ten rok fakturoval na živnosť niekoho iného. Vypomohol švager Jožo, na rok si založil živnosť on. Ferro má už 50 a takto sa pretĺka životom v podstate od pádu socializmu.

Otázka

Čo bude s Ferom na dôchodku?

Odpoveď

Bude z neho sociálny prípad.

Koľko je na Slovensku takýchto Ferov? Nevieme. Len tušíme, že veľmi veľa. Počet ekonomicky aktívnych fyzických osôb podnikateľov, ktorí si neplatili odvody, bol v roku 2017 až 119 tisíc.¹¹⁴ Z toho iba 32 tisíc živnostníkov nemusí platiť odvody preto, lebo sú v prvom roku podnikania. Nevieme však identifikovať takých, ktorí popri živnosti aj pracujú a nakoniec nevieme identifikovať ani Ferov, ktorí sú v skupine dôchodkovo nepoistených dlhodobo.

Keď raz Ferro dovŕši vek, keď už nebude vládať opravovať autá, dostane od štátu maximálne dávku v hmotnej núdzi, príspevok na bývanie a ochranný príspevok spolu vo výške 186,7 €.¹¹⁵ Nárok na dôchodok mu totiž nevznikne, lebo nebude mať zaplatené odvody ani za minimálnych 15 rokov.

Fero by si však veľmi nepomohol, ani keby 20 rokov platil minimálne odvody. Jeho dôchodok by bol podľa dnešných pravidiel 152 €,¹¹⁶ a aj tak by spadol do záchrannej siete sociálneho systému. Mimochodom, ak by ostalo dnešné nastavenie, viete aký dôchodok by mal Ferro, ak by mal mesačný príjem až do 1 770 € mesačne? Po dvadsiatich rokoch rovnakých 152 € mesačne.¹¹⁷ Veľkorysý 60 %

113 Účasť v II. pilieri bude povinná pre občana nad 35 rokov tak dlho, kým nepreukáže, že má nasporenú anuitu postačujúcu na výplatu doživotného dôchodku najmenej vo výške ŽM. Po zavedení Odvodového bonusu pôjdu platby do II. piliera až po zdanení a zaplatení odvodov a platby z neho budú od dane a odvodov oslobodené.

114 Ekonomicky aktívne fyzické osoby podnikateľov eviduje Štatistický úrad. Ekonomicky aktívny je taký, ktorý zarobil v uplynulom roku aspoň 1 €. Sociálna poisťovňa zasa eviduje tých, ktorí si platia odvody. Rozdiel tvoria tí, čo si odvody neplatia.

115 $64,70 + 55,80 + 66,20 = 186,70$ €

116 To preto, lebo vymeriavací základ pri minimálnych odvodoch je iba polovica všeobecného vymeriavacieho základu. Preto je osobný mzdový bod pri minimálnych odvodoch iba 0,5 a po úprave z titulu, že je OMB nižší ako 1, je výsledný osobný mzdový bod 0,6. V príklade predpokladáme, že vymeriavací základ na minimálne odvody sa celých 20 rokov určoval rovnako.

117 Ak chcete vedieť dôchodok za 40 rokov platenia minimálnych odvodov, stačí si číslo 152 € vynásobiť dvoma. Od 30 odpracovaných rokov do toho však vstupuje nárok na minimálny dôchodok.

paušálne výdavky spôsobili, že minimálnu sociálku platíte až do mesačného príjmu 1 770 €. Alebo inak, je jedno, či máte príjem 477 € alebo až 1 770 €, sociálne odvody (a aj váš dôchodok) budú rovnaké. V roku 2016, pri nižších paušálnych výdavkoch, bola horná hranica „iba“ 1 050 €. Uvedené sa týka 102 tisíc ľudí, ktorí v roku 2017 platili minimálne odvody.

Áno, dalo by sa namietat, že tržby živnostníka sa predsa nerovnajú jeho príjmom, má predsa náklady, ale ako všetci dobre vieme, paušálne výdavky využívajú aj tí, ktorých reálne náklady sú nižšie. A podnikateľských činností s nízkymi reálnymi nákladmi alebo aj takzvaných „vynútených“ živnostníkov je neúrekom.

Ako to bude v Odvodovom bonuse?

Odvody sa budú platiť z každého eura príjmu. Každý bude mať nárok na základnú štátnu dávku a každý bude povinne časť svojho čistého príjmu odvádzať do II. piliera. Ak by Fero zarábal iba skromných 200 € mesačne, už tak by do II. piliera odvádzal aspoň 17 €. Na dôchodku by tak mal nárok na základnú štátnu dávku a dôchodok z II. piliera.¹¹⁸ Nechceme na tomto mieste predpovedať budúce výnosy

II. piliera, ale Fero bude na tom nepochybne lepšie, ako dnes. Mimochodom, čistý príjem mu dokonca vzrastie, lebo Odvodový bonus nepozná minimálne zdravotné odvody. Každý platí len zo svojho reálneho príjmu.¹¹⁹ Keď nad Ferom nebude visieť Damoklov meč vysokých minimálnych odvodov, bude aj on poctivejšie priznávať svoje príjmy.

Vplyvy na jednotlivé sociálne skupiny

Kvôli desiatkam sociálnych dávok a obrovskému množstvu detailných pravidiel nie je možné ani len určiť všetky sociálne skupiny, nie to ešte presne vyrátať vplyvy na všetkých. To nie je nevýhoda Odvodového bonusu, ale prekliatie dnešného systému. Máme dávky, ktoré poberá len niekoľko ľudí a pravidlá, ktoré sa týkajú len zopár jednotlivcov, a preto vo väčšine prípadov pôjde skôr o skupinky ako skupiny.

Preto tu uvádzame na ilustráciu len niekoľko konkrétnych príkladov vplyvov Odvodového bonusu na tie sociálne skupiny obyvateľstva, ktoré sú početné.

A. Samostatne žijúci občan, bezdetný, dlhodobo nezamestnaný

Ak niekto dlhodobo nepracuje, v systéme OB dostane približne rovnako ako v dnešnom systéme.

Tabuľka

Výpočet príjmu dlhodobo nezamestnaných po zavedení Odvodového bonusu.

Dávka v hmotnej núdzi	64,70 €
Príspevok na bývanie	55,80 €
Nárok v dnešnom systéme	120,50 €
Odvodový bonus	205,07 €
Vymeriavací základ	205,07 €
Daň 19 %	38,96 €
Solidárny odvod 10 %	20,51 €
Zdravotný odvod 9 %	18,46 €
Čistá mzda	127,14 €
Odvod na II. pilier	6,36 €
Čistý príjem	120,78 €

¹¹⁸ A samozrejme na vyrovnávaciu dávku, ak už nejaké dôchodkové nároky získal v dnešnom systéme.

¹¹⁹ Aby sme sa vyhli prípadným nedorozumeniam, paušálne výdavky rušiť neplánujeme. Podnikanie ostáva naďalej podnikaním, len odvodové a daňové zaťaženie všetkých skupín obyvateľstva bude konečne rovnaké. Paušálne výdavky navrhujeme vo výške 40 %, maximálne 72-násobok životného minima.

B. Bezdětný zamestnanec

O koľko si polepší jednotlivec zamestnaný na trvalý pracovný pomer? Ak zarábala minimálnu mzdu, v systéme Odvodového bonusu si polepší o **14,7 %**. Ak zarábala priemernú mzdu, polepší si o **10,0 %**. Ak zarábala 1,5-násobok priemernej mzdy, polepší si o **7,5 %**.

Tabuľka

Výpočet príjmu bezdětného zamestnanca po zavedení Odvodového bonusu.

Hrubá mzda	520,00 €	954,00 €	1 431,00 €	
Superhrubá mzda	703,04 €	1 289,81 €	1 934,71 €	
Čistá mzda dnes	430,34 €	731,54 €	1 066,13 €	
Odvodový bonus	134,77 €	76,09 €	11,60 €	ŽM – 10 % príjmov
Vymeriavací základ	837,81 €	1 365,90 €	1 946,31 €	OB + superhrubá mzda
Daň 19 %	159,18 €	259,52 €	369,80 €	
Solidárny odvod 10 %	83,78 €	136,59 €	194,63 €	
Zdravotný odvod 9 %	75,40 €	122,93 €	175,17 €	
Čistá mzda	519,44 €	846,86 €	1 206,71 €	
Odvod na II. pilier	25,97 €	42,34 €	60,34 €	5 % z čistej mzdy
Čistý príjem	493,47 €	804,51 €	1 146,38 €	
Nárast čistého príjmu	14,7 %	10,0 %	7,5 %	

Zdroj: vlastné výpočty

**C Osamelá matka, dve školopovinné deti do 18 rokov, zamestnaná s príjmom
a) minimálna mzda, b) priemerná mzda, c) 1,5-násobok priemernej mzdy**

V systéme OB si polepší aj pracujúca osamelá matka. Štátna dávka pre dve deti do 18 rokov je vo výške 60 % životného minima.

Tabuľka

Výpočet príjmu osamelej zamestnanej matky po zavedení Odvodového bonusu

Hrubá mzda	520,00 €	954,00 €	1 431,00 €	
Superhrubá mzda	703,04 €	1 289,81 €	1 934,71 €	
Prídavky na deti	48,68 €	48,68 €	48,68 €	
Čistá mzda	474,68 €	775,88 €	1 110,47 €	
Čistý príjem	523,36 €	824,56 €	1 159,15 €	
Odvodový bonus	134,77 €	76,09 €	11,60 €	ŽM – 10 % príjmov
OB na deti	123,04 €	123,04 €	123,04 €	60 % životného minima
Vymeriavací základ	960,85 €	1 488,94 €	2 069,35 €	OB + superhrubá mzda
Daň 19 %	182,56 €	282,90 €	393,18 €	
Solidárny odvod 10 %	96,08 €	148,89 €	206,94 €	
Zdravotný odvod 9 %	86,48 €	134,00 €	186,24 €	
Čistá mzda	595,73 €	923,14 €	1 283,00 €	
Odvod na II. pilier	29,79 €	46,14 €	64,15 €	5% z čistej mzdy
Čistý príjem	565,94 €	876,99 €	1 218,85 €	
Nárast čistého príjmu	8,1 %	6,4 %	5,2 %	

Zdroj: vlastné výpočty

D. Živnostník s príjmom z podnikania po odpočítaní výdavkov a) na úrovni minimálnej mzdy, b) priemernej mzdy, c) 1,5-násobku priemernej mzdy

Tabuľka

Výpočet príjmu živnostníka po zavedení Odvodového bonusu.

Príjem z podnikania po odpočítaní výdavkov	520,00 €	954,00 €	1 431,00 €	
Vymeriavací základ	349,93 €	641,99 €	962,99 €	deleno koeficient 1,486
Odvody Sociálna poisťovňa	158,13 €	212,82 €	319,23 €	
Odvody Zdravotná poisťovňa	66,78 €	89,88 €	134,82 €	
Daň z príjmu	0,00 €	61,41 €	123,82 €	
Čistý príjem	295,09 €	589,89 €	853,67 €	
Odvodový bonus	153,08 €	109,67 €	61,97 €	ŽM – 10 % príjmov po odpočítaní výdavkov
Vymeriavací základ	673,08 €	1 063,67 €	1 492,97 €	OB + príjem – výdavky
Daň 19 %	127,88 €	202,10 €	283,66 €	
Solidárny odvod 10 %	67,31 €	106,37 €	149,30 €	
Zdravotný odvod 9 %	60,58 €	95,73 €	134,37 €	
Čistá mzda	417,31 €	659,48 €	925,64 €	
Odvod na II. pilier	20,87 €	32,97 €	46,28 €	5 % z čistej mzdy
Čistý príjem	396,44 €	626,50 €	879,36 €	
Nárast čistého príjmu	34,3 %	6,2 %	3,0 %	

E. Rodina s dvoma deťmi do 18 rokov, on pracuje za priemernú mzdu, matka na materskej, predtým pracovala za 1,5-násobok minimálnej mzdy

Na horizonte celých troch rokov je príjem do rodiny podstatne vyšší ako v dnešnom systéme.

Tabuľka

Výpočet príjmu rodiny s matkou na materskej dovolenke po zavedení Odvodového bonusu.

<i>Porovnanie do troch rokov veku dieťaťa</i>	<i>DNES</i>	<i>OB</i>
<i>Materská</i>	4 577,42 €	18 247,22 €
<i>Rodičovský</i>	6 621,00 €	-
<i>Prídavky na deti</i>	1 752,48 €	-
<i>Príspevok pri narodení</i>	829,86 €	-
<i>Mzda otca</i>	30 688,40 €	35 079,41 €
<i>Odvod otca na II. pilier</i>	-	1 753,97 €
<i>Odvod matky na II. pilier</i>	-	912,36 €
Spolu	44 469,17 €	50 660,30 €
Rozdiel	162,92 €	mesačne

Zdroj: vlastné výpočty

F. Rodina s dvoma deťmi, jedno školopovinné do 18 rokov, druhé nad 18 rokov, on pracuje za priemernú mzdu, matka za 1,5-násobok minimálnej mzdy

Tabuľka

Výpočet príjmu rodiny po zavedení Odvodového bonusu.

	On	Ona
Hrubá mzda	954,00 €	780,00 €
Superhrubá mzda	1 289,81 €	1 054,56 €
Prídavky na deti	48,68 €	-
Čistý príjem	824,55 €	609,48 €
Odvodový bonus	76,09 €	99,61 €
OB na deti	246,08 €	-
Vymeriavací základ	1 611,98 €	1 154,17 €
Daň 19 %	306,28 €	219,29 €
Solidárny odvod 10 %	161,20 €	115,42 €
Zdravotný odvod 9 %	145,08 €	103,88 €
Čistá mzda	999,43 €	715,59 €
Odvod na II. pilier	49,97 €	35,78 €
Čistý príjem	949,46 €	679,81 €
Nárast čistého príjmu	15,1 %	11,5 %
Nárast čistého príjmu rodiny	13,6 %	

Zdroj: vlastné výpočty

SÚHRN VPLYVOV NA JEDNOTLIVÉ SOCIÁLNE SKUPINY

Pracujúci – 604-tisíc zamestnancov s najnižšími mzdami si polepší skoro o 15 %. 804-tisíc zamestnancov patriacich do strednej triedy bude mať vyššie čisté príjmy v priemere o 9,5 %. Na nižšiu a strednú triedu pripadne 74 % celkového zvýšenia čistých príjmov.

Rodiny s malými deťmi – dostanú za tri roky o 60 % viac peňazí ako v dnešnom systéme počas materskej a rodičovskej dovolenky.

Živnostníci – podnikateľom – fyzickým osobám s príjmom z podnikania do 1 200 € mesačne sa zvýši čistý príjem. Živnostníci, ktorí dnes platia minimálne odvody, si významne polepšia. Živnostníci s príjmom z podnikania vyšším ako 1 200 € mesačne, ktorí si uplatňujú paušálne výdavky, sú jednou z mála skupín obyvateľstva, ktoré si v Odvodovom bonuse mierne pohoršia.¹²⁰ Lenže kým dnešný systém z nich vyrába budúcich chudákov, lebo platia minimálne odvody, respektíve odvody neprimerané svojim príjmom, v systéme OB si budú na dôchodok odvádzať porovnateľne ako zamestnanci s rovnakým mesačným príjmom. Tí živnostníci, ktorí si uplatňujú reálne výdavky, si v systéme Odvodového bonusu polepšia.

Dôchodcovia – dostanú rovnaký dôchodok ako dnes. Bude pozostávať z Odvodového bonusu a vyrovnávacej dávky. Vyrovnávaciu dávku bude dostávať každý budúci dôchodca, ktorý získal nejaký dôchodkový nárok (odpracoval nejaké roky) v dnešnom systéme. Kto pracuje, bude si po zavedení Odvodového bonusu povinne sporiť v II. pilieri minimálne 5 % z čistého príjmu.¹²¹ Kto bude celý život pracovať v systéme Odvodového bonusu, bude mať dôchodok z II. piliera a základnú štátnu dávku.

Siroty – časť sirotských dôchodkov bude v budúcnosti riešená z II. piliera zomrelého rodiča. Existuje však určitý počet osirelých detí, ktorých rodič zomrel v mladom veku a ktorým budeme vyplácať sirotskú štátnu dávku na úrovni dnešných sirotských dôchodkov.

Ťažko zdravotne postihnutí – budú mať vyššie invalidné dôchodky, do ktorých rozpočítame náklady na dnešné príspevky. Na financovanie jednorazových väčších zdravotne odôvodnených výdavkov zavedieme bezúročné pôžičky. Parametre budú nastavené tak, aby ŤZP neboli v porovnaní so súčasným systémom ukrátení.

Vplyvy na verejné financie¹²²

Najskôr niekoľko základných informácií o Odvodovom bonuse:

OB je zásadná reforma daňového a odvodového systému, ktorú navrhol Richard Sulík prvýkrát už v roku 2005. Tak ako sa vyvíjal systém, ktorý chceme nahradiť, vyvíjal sa aj Odvodový bonus. Princípy však ostali po celý čas zachované: **jednoduchší systém, žiadne bariéry medzi nepracovaním a pracovaním, viac peňazí pre rodiny s malými deťmi, nižšie odvodové zaťaženie.**

Jednotlivé parametre sa však v čase menili.¹²³ Keď sme sa v minulosti pokúšali o výpočet dosahu na verejné financie v porovnaní s dnešným systémom, **každá zmena v dnešnom systéme menila výsledok nášho porovňovania.** Obzvlášť nepríjemné pre porovnanie bol rast výdavkov na zdravotníctvo, ktoré rástli významne rýchlejšie ako HDP. Keďže Odvodový bonus nie je reformou zdravotníctva, zdravotný odvod sme museli upravovať tak, aby sme vybrali približne toľko peňazí, koľko je v dnešnom systéme. Nepáčilo sa nám to o to viac, že rast výdavkov znižuje nárast celkových čistých príjmov. V zdravotníctve je dosť peňazí, len sa s nimi nehospodárne nakladá.¹²⁴

120 Pohoršia iba vďaka inej výške paušálnych výdavkov v systéme OB a v dnešnom systéme.

121 Dôvody, prečo musíme zmeniť dôchodkový systém, nájdete v kapitole 1.

122 Tento dokument zohľadňuje stav platný k 1. 7. 2019 a výpočty sú postavené na dátach z roku 2017.

123 V prvej verzii z roku 2005 bol odvod iba jeden, vo výške 20 % a volal sa redistribučný. Druhá verzia, prepracovanejšia, nasledovala už v roku 2006. Odvody sú už dva, solidárny a zdravotný, základná štátna dávka na dieťa je vo výške 80 % ŽM a materská vo výške 1x ŽM. S touto verziou išla SaS do svojich prvých volieb a na jej zavedení sa počas Radičovej vlády intenzívne pracovalo. Tretia verzia vyšla skoro po desiatich rokoch – pred voľbami 2016. Vypadla pestúnska štátna dávka, dávka na dieťa klesla na 20 % ŽM, ale zato materská sa už počíta ako 1,5 % z úhrnu miezd, čím je materská silne naviazaná na predchádzajúci príjem rodičov. V tejto verzii existovala aj odvodová úlava na deti, ktorú sme neskôr zrušili. Pribudla sirotská štátna dávka. V posledných prepočtoch sme upravili strop na platenie odvodov a zvýšili vek na poberanie základnej štátnej dávky v plnej výške na 18 rokov.

124 Zdravotná reforma je osobitným reformným dielom SaS.

Výpočet vplyvov Odvodového bonusu na verejné financie v porovnaní s dnešným systémom je o to zložitejší, že **neexistujú presné, úplné a spoľahlivé dáta v rozsahu, aký by sme potrebovali**. Niektoré dáta nám štátny aparát neposkytne, iné ani nespracúva. Aby sme dokázali urobiť presné výpočty, nestačí nám vedieť kto koľko zarába, ale potrebovali by sme vedieť aj presnú štruktúru anonymizovaných príjmov – nárok na sociálne dávky a odvodové úľavy, príjem manžela/-ky, počet detí a ich vek. Údaje o príjmoch niektorých skupín obyvateľstva sú nedostupné ¹²⁵ a ak má niekto príjem aj zo zamestnania, aj z podnikania, nedokážeme to zistiť. Pokúšať sa o presné výpočty na nepresných dátach je vždy problematické.¹²⁶ Výsledkom tohto nerovného boja bola polemika, aký je skutočný vplyv Odvodového bonusu na verejné financie. Seriózne výpočty sa pohybovali od „skoro“ neutrálnej až po deficit okolo 1 miliardy €.

V každom prípade, zavedenie Odvodového bonusu bude mať dve fázy, medzi ktorými budeme mať minimálne rok na to, aby sme zozbierali údaje zo všetkých štátnych inštitúcií a vypočítali presné dosahy Odvodového bonusu. V podstate je možných niekoľko scenárov:

SCENÁR 1:

Premenné (najmä sadzby daní a odvodov) sa nastavujú tak, aby nevznikal deficit. Finančné prínosy pre ľudí budú samozrejme primerane nižšie. Ostatné výhody OB ostávajú zachované.

SCENÁR 2:

Dynamické efekty budú odhadnuté tak, že po nábehu nebude vznikať deficit. Vtedy je možné pracovať s nižšími sadzbami. Dynamické efekty sú najmä tieto:

- I. Klesanie vyrovnávacích dávok v čase
- II. Vznik nových pracovných miest – menej sociálnych dávok a zároveň viac odvodov
- III. Menej úradníkov – úspora na administratívnych nákladoch
- IV. Menej administratívnej záťaže firiem – vyššia konkurencieschopnosť

SCENÁR 3:

Vznikne mierny deficit, ktorý bude ušetrený na inom mieste – menej korupcie, škrtanie výdavkov štátu, ktoré nie sú verejnými statkami a pod. Akýkoľvek deficit znamená vyššie čisté príjmy daňovníkov.

ČO HOVORÍ V PROSPECH ODVODOVÉHO BONUSU, ALE NIE JE VYPOČÍTATEĽNÉ

Hoci neexistujú presné, úplné a spoľahlivé dáta na výpočet presných (statických) vplyvov zavedenia Odvodového bonusu na verejné financie, Odvodový bonus má rezervy, ktoré hovoria v náš prospech:

Súbehy materská/zamestnanie – pri výpočtoch sme predpokladali, že každé dieťa do troch rokov má matku alebo otca, ktorý je s ním na materskej. Tým pádom sme tejto osobe zarátavali Odvodový bonus v plnej výške. To však neplatí, ak obaja rodičia popri materskej pracujú. Vtedy sa Odvodový bonus znižuje o 10 % vlastných príjmov.

Súbehy rôznych zárobkových činností – predstavte si, že zo zamestnania zarobíte 1 500 € mesačne a zo živnosti ďalších 1 000 €. Nárok na základnú štátnu dávku by ste už nemali, lebo 10 % vašich príjmov je viac ako základná štátna dávka. My však nevieme o súbehu vašich príjmov, preto sme vám v oboch prípadoch zarátali zostatok základnej štátnej dávky.

Klesanie základných štátnych dávok na deti – v Odvodovom bonuse neklesá iba základná štátna dávka dospelšej osoby, ale ak má niekto príjem nad 10-násobok životného minima (dnešných 1 516 € v hrubom), jeho vlastný OB je nula a začínajú klesať základné štátne dávky na deti alebo mimoriadne štátne dávky. Keďže nevieme, koľko detí majú rodičia s príjmom nad 1 516 €, nevieme odhadnúť ani klesanie základných štátnych dávok na deti, a preto sme v našich výpočtoch nerátali so žiadnym klesaním.

125 Napríklad silové zložky, slobodné povolania, živnostníci neplatiaci odvody, odmeny konateľov či príjem pracujúcich dôchodcov.

126 Od IFP sme dostali dokonca nesprávne dáta, za čo sa nám neskôr ospravedlnili.

ŠTÁT ŠETRÍ NA SOCIÁLNO M SYSTÉME. ČO TO ZNAMENÁ PRE NAŠE VÝPOČTY?

V predchádzajúcom texte ste sa mohli dočítať, že odvody tvoria až 36 % z ceny práce. Nie je to úplná pravda, náklady na sociálny systém, ktoré v konečnom dôsledku platíme z našich daní, sú vyššie. Mimo odvodov idú napríklad všetky dávky v hmotnej núdzi, rodičovský príspevok, podpora rastu zamestnanosti, dotácie Sociálnej poisťovni, ale aj štátom platené poistné, zdravotné i sociálne.

Keďže výpočty vplyvov Odvodového bonusu robíme pravidelne, vždy s aktuálnymi dátami, všimli sme si, že náklady na „dofinancovanie“ sociálneho systému medziročne klesajú. Od roku 2014 to bolo o 0,2 až 0,3 % HDP ročne, medzi rokmi 2016 a 2017 nastal pokles o 0,6 %. V číselnom vyjadrení náklady štátu na obsluhu sociálneho systému medzi rokmi 2016 a 2017 poklesli o **341 mil. €**. Od roku 2014 ide o 471 mil. €.

Tabuľka

Náklady sociálneho systému

v miliónoch €	2017	2016	2015	2014
Transfery Ministerstva práce	1 236 mil.	1 352 mil.	1 417 mil.	1 396 mil.
ÚPSVaR	193 mil.	191 mil.	171 mil.	143 mil.
Dodatočné zdroje Sociálnej poisťovne	1 121 mil.	1 195 mil.	1 362 mil.	1 511 mil.
Štátna dotácia zdravotníctva	1 226 mil.	1 378 mil.	1 281 mil.	1 205 mil.
Spolu	3 776 mil.	4 117 mil.	4 231 mil.	4 255 mil.
% HDP	4,45 %	5,07 %	5,35 %	5,59 %
Medziročný rozdiel	0,62 %	0,28 %	0,25 %	

Zdroj: Sociálna postovňa

Je to logické. Ekonomike sa darí, nezamestnanosť je nižšia, náklady na sociálne dávky klesajú. Aj diera v Sociálnej poisťovni pýta menej, lebo odvodov sa vyberie viac. Svoju rolu hrá aj nepredvídateľný spôsob, akým štát platí zdravotné poistenie za svojich poistencov. Nakoniec sa naleje do zdravotníctva vždy toľko, koľko aktuálne chýba.

Spomíname to preto, lebo pri výpočte vplyvov Odvodového bonusu sa vždy porovnávame s výdavkami dnešného systému. Takže **keď štátu klesajú náklady, lebo žijeme „dobré časy“, tak aj Odvodový bonus sa snažíme „vtesnať“ do stále menšej sumy**. Zároveň, keď štát preniesie svoju úsporu do zvýšenia dávok, ovplyvní to aj Odvodový bonus. Minimálne naše porovnania s dnešným systémom.

Tento trend je pre dnešný systém nebezpečný, a to z viacerých dôvodov. Po prvé, dávky sa ľahko zavádzajú či zvyšujú, zato cesta k ich rušeniu či znižovaniu je neľahká, priam politicky zarúbaná. Po druhé, keď raz dobré časy pominú a príde kríza, náklady na sociálny systém porastú rýchlejšie ako dnes klesali, ešte umocnené sociálnou korupciou, ktorú dnes predvádza populistická vláda.

Odvodový bonus obsahuje „dotáciu“ nízkych miezd, a tá na „dobré časy“ nereaguje svojím poklesom tak promptne, ako klesajú náklady na dnešný systém. To nie je nevýhoda, len komplikácia pri našich výpočtoch. Kým štát dnes na dávkach jednorazovo ušetrí a jeho nezodpovedné konanie (nešetrenie) sa mu v kríze vráti ako bumerang, Odvodový bonus prinesie významné dynamické efekty, ktoré vyústia do vyššieho HDP, vyšších miezd a robustnejšej ekonomiky lepšie pripravenej na otrasy.

Naše **posledné výpočty** vplyvov Odvodového bonusu, založené na dátach z roku 2017 ukazujú, že celkový dosah reformy je neutrálny,¹²⁷ ak by sme nebrali do úvahy zdravotníctvo. Výpočet sme robili s týmito parametrickými zmenami: nárok na základnú štátnu dávku v plnej výške sme posunuli z 15 na 18 rokov a strop pre solidárny odvod sme zvýšili z 10- na 50-násobok životného minima.

Na **zdravotníctve** nám ostal deficit vo výške menej ako 0,8 % HDP. Deficit do 1 % HDP (v momente zavedenia reformy) považujeme za prijateľný a pre reformu prospešný. Zároveň dal štát medziročne do systému o 341 mil. € menej, čo je hneď polovica nášho deficitu. Očakávame, že po realizácii protikorupčných opatrení v zdravotníctve deficit klesne na nulu.

Dôležité je však niečo iné: akýkoľvek deficit v systéme OB znamená nárast čistých príjmov pracujúcich, a to považujeme za najlepší sociálny balíček.

ODVODOVÝ BONUS JE FLEXIBILNÝ

Ako ste si mohli už viackrát prečítať, Odvodový bonus je možné flexibilne nastavovať. Keďže ide o spojitú funkciu – existuje iba jeden vzorec na prechod od žiadneho príjmu k akémukoľvek príjmu – v systéme nie sú intervaly, ktoré menia motivácie účastníkov a umožňujú úniky. Vymiznú tak špekulácie s materskou, s podporou v nezamestnanosti, optimalizovaním daňového základu živnostníkov, špekulácie s odchodom do starobného dôchodku, významne sa zníži motivácia k čiernej práci atď. Vymiznú aj náklady na tieto špekulácie a vzťah občana so štátom prestane byť hra, v ktorej sa oplatí podvádzať. Štát sa stane partnerom, ktorému sa dá dôverovať.

Celý systém sa navyše automaticky valorizuje, čo zvyšuje stabilitu. Kým v dnešnom hyperkomplikovanom systéme nikto nedokáže presne odhadnúť dosah zmeny niekoľkých samostatných parametrov, v Odvodovom bonuse je to jednoduché.

Odvodový bonus dokáže jednoduchými zmenami realizovať najrôznejšie politiky. Napríklad ešte viac zvýšiť podporu rodín alebo ešte viac znížiť sklon k čiernej práci. Keďže Odvodový bonus je jednoduchá spojitá funkcia, všetky tieto alternatívy dokážeme pomerne jednoducho namodelovať.

POROVNANIE ODVODOVÉHO BONUSU A ZÁKLADNÉHO PRÍJMU

Rozdiel medzi základným príjmom a Odvodovým bonusom spočíva v tom, že ideou základného príjmu je poskytovať takú vysokú dávku, aby všetci slušne vyžili, aj keď pracovať nechcú. V porovnaní s tým Odvodový bonus je náhrada sociálneho zabezpečenia, teda náhrada životného minima, a navyše, čo je podstatné, s rastúcim vlastným príjmom klesá. Odvodový bonus vyjadruje základnú mieru solidarity v spoločnosti a významným spôsobom motivuje zvyšovať svoje vlastné príjmy tým, že významne znižuje marginálne zdanenie.¹²⁸

VPLYV NA OHROZENÉ SOCIÁLNE SKUPINY

Odvodový bonus v žiadnom prípade nepoškodí sociálne odkázaných, dôchodcov, ani invalidov. Vieme, že pri zavedení budeme musieť v niektorých skupinách zaviesť korekčné mechanizmy, ktoré dnes nevieme odhadnúť a nastaviť, lebo na to nemáme dostatočné vstupné dáta. Zavedenie Odvodového bonusu bude mať dve fázy, medzi ktorými budeme mať minimálne rok na to, aby sme zozbierali údaje zo všetkých štátnych inštitúcií a nastavili korekcie. Aké náklady to prinesie?

Zoberme si príklad osamelého rodiča s deťmi. Podľa štatistík Úradu práce je takýchto rodín okolo 10-tisíc.¹²⁹ Aká je štruktúra príjmov jednotlivých rodín zistíme, až keď budeme mať detailné údaje z jednotlivých úradov. Podľa toho nastavíme násobky existujúcich štátnych dávok, tak aby sme nikoho nepoškodili. Zvýšené štátne dávky budeme podmieňovať napríklad školskou dochádzkou.¹³⁰ Zo štatistík však vieme, že priemerná dávka v hmotnej núdzi takejto rodiny je iba okolo 140 € a nie vyše 300 €, ako je teoretický maximálny nárok osamelého rodiča. Vďaka tomu vieme, že náklady na dorovnanie dávok dnešného systému budú zanedbateľné.

Dokonca na základe štatistiky o vyplatených prídavkoch na deti si myslíme, že náklady navyše nebudú možno žiadne. V roku 2017 neboli vyplácané prídavky na deti pre 71 471 detí do 15 rokov. Presné dôvody nevieme,¹³¹

128 Pojem „marginálne zdanenie“ vysvetľujeme na strane 31.

129 V decembri 2017 bolo osamelých rodičov s 1 – 4 deťmi 9 866 a s viac ako 4 deťmi 307 rodín.

130 Pozri našu reformu Riešenie rómskych osád – SVS.

131 Existujú dva relevantné dôvody na odňatie prídavku na deti: dieťaťu sa poskytuje starostlivosť v zariadení sociálnoprávnej ochrany detí, alebo sa zistí, že prídavok na dieťa sa nevyužíva v súlade s účelom, na ktorý je určený (zanedbanie starostlivosti, školskej dochádzky...). Deti žijúcich mimo rodiny je približne 14-tisíc. Predpokladáme, že väčšina z počtu 71-tisíc budú deti, ktoré sú so svojimi rodičmi v zahraničí, respektíve rodičia na ne poberajú prídavky v zahraničí, kým deti žijú na Slovensku.

avšak v Odvodovom bonuse sme dávky pre tieto deti zarátali, čo nám poskytuje „vankúš“ na vykrytie zvýšených nákladov na osamelých rodičov s deťmi.

Prechodné obdobia a realizácia OB

Zmena paradigmy síce musí nastať absolútne, ale prechod zo starého na nový systém nie je možné uskutočniť zo dňa na deň. Stačí si len predstaviť dôchodcu, ktorý by zo dňa na deň namiesto 400 € dôchodku dostal len súčet štátnych dávok, po zdanení 127,14 €. Samozrejme, že to neprichádza do úvahy, a preto sú na výdavkovej stránke nutné prechodné obdobia, ktoré takpovediac nechajú starý systém „dobrehnúť“. Výdavková stránka, to je 85 sociálnych platieb, v týchto skupinách:

PLATBY BEZ PRECHODNÉHO OBDOBIA, KTORÝCH JE PRIBLIŽNE TRETINA

Tieto platby sú buď okamžite zrušiteľné aj bez zavedenia Odvodového bonusu, alebo budú ním okamžite nahradené. K tým okamžite zrušiteľným platbám patria výkveti sociálneho inžinierstva, ako napríklad príspevok na aktivačnú činnosť alebo príspevok na dochádzku za prácou. Je jedno, aké pekné plány mali tí, ktorí tieto dávky tvorili, vždy ide o deformáciu voľného trhu a väčšinou s „crowding out“ efektom.¹³² Treba konečne prestať s vymýšľaním stále nových a nových dávok. To nikam nevedie. Druhým typom dávok sú dávky, ktoré budú Odvodovým bonusom nahradené okamžite po jeho zavedení v rovnakej alebo vyššej sume. Napríklad prídavok na dieťa vo výške 24,34 € bude nahradený základnou štátnou dávkou na dieťa. Takto okamžite nahradené dávky tiež nepotrebujú žiadne prechodné obdobia.

PLATBY S KRÁTKYM PRECHODNÝM OBDOBÍM

Sem patria platby, ktoré budú síce nahradené Odvodovým bonusom, ale v nižšej sume. Zároveň sú ale nové odvody výrazne nižšie, čo dáva priestor na pripoistenie sa. Napríklad dávka v nezamestnanosti. Bude síce nahradená Odvodovým bonusom, ale len na úrovni súčtu štátnych dávok po zdanení, čo v určitých prípadoch môže byť menej. Adaptačná doba na tento nový stav nebude ihneď, a preto

je nutné prechodné obdobie, kým si každý zvolí a zrealizuje pre seba najvhodnejšiu stratégiu. Niektorí si povia, že v prípade nezamestnanosti bude určitú dobu žiť z úspor, niektorí sa rozhodne pripoistia a niektorí sa rozhodne žiť s týmto rizikom, lebo nemá obavy o stratu zamestnania.

Ďalšie zmiernenie prechodu spôsobí fakt, že poistenie v nezamestnanosti bude síce dobrovoľné, ale „defaultne“ ostanú všetci pracujúci poistení (len budú mať možnosť vystúpiť). To znamená, že kto sa o tieto záležitosti vôbec nezaujíma, ten žiadnu zmenu nepocíti. Kto však vedome sám od seba z poistenia vystúpi, bude si aj vedomý skutočnosti, že už pre prípad nezamestnanosti poistený nie je. Analogický postup bude zvolený aj pri nemocenskom poistení.

Pri oboch náhradách ide o poistný princíp, kde sa nezohľadňuje dĺžka platenia, na rozdiel od sporivého princípu. Je to ako s domom, ktorý je poistený proti požiaru. Keď sa po 20 rokoch poistka ukončí a deň na to dom ľahne popolom, nevznikne žiaden nárok voči poisťovni. Skutočnosť, že 20 rokov bolo platené poistné, sa jednoducho neberie do úvahy rovnako, ako pri nemocenskom poistení alebo poistení proti nezamestnanosti.

PLATBY S DLHÝM PRECHODNÝM OBDOBÍM

Sú to najmä dôchodky. V podstate ide o tri skupiny ľudí:

Tabuľka

Platby s dlhým prechodným obdobím

	Definícia	Garantovaná suma štátom	Kedy	Platby do systému	Výsledný stav
Dnešní dôchodcovia	Osoby v dôchodkovom veku s priznaným dôchodkom	OB + vyrovnávací dávka vo výške rozdielu medzi priznaným dôchodkom a OB	Ihneď	Žiadne	Priznaný dôchodok v plnej výške (avšak rozdelený na OB a vyrovnávaciu dávku)
Dnešní pracujúci	Osoby, ktoré minimálne jeden rok platili odvody do Sociálnej poisťovne	OB + vyrovnávací dávka zodpovedajúca zaplateným odvodom v starom systéme	OB ihneď, vyrovnávací dávka po dosiahnutí dôchodkového veku	Výrazne nižšie odvody po zvyšok pracovného života	OB + alikvotná časť dôchodku po dosiahnutí dôchodkového veku + povinný 2. pilier + možnosť komerčného sporenia
Dnešní nepracujúci	Osoby, ktoré neplatili vôbec odvody do Sociálnej poisťovne	OB	Počas celého života	Výrazne nižšie odvody celý pracovný život	OB + povinný 2. pilier + možnosť komerčného sporenia

Dnešní dôchodcovia budú tiež súčasťou systému a majú nárok na súčet štátnych dávok, ktorý je v prípade zdravého dôchodcu 205,07 €. Keď nemá iné príjmy, je toto jeho základ dane a čistý príjem je 127,14 €. ¹³³ Rozdiel medzi dnešným dôchodkom a čistým príjmom plynúcim zo súčtu štátnych dávok bude tvoriť takzvaná **vyrovnávací dávka**. Vypočíta mu ju Sociálna poisťovňa, ktorá disponuje všetkými potrebnými údajmi a ktorá mu ju bude aj mesačne posilať na účet spolu s Odvodovým bonusom. Prechodné obdobie bude trvať tak dlho, ako dlho bude žiť posledný človek, ktorý pri zavedení Odvodového bonusu už mal priznaný dôchodok.

Dnešní pracujúci sú rovnako súčasťou systému a tiež majú nárok na Odvodový bonus, ktorý je súčasťou vymeriavacieho základu. Okrem toho ale majú už určitý počet rokov odpracovaný v starom systéme, počas ktorých odvádzali príspevky na dôchodkové poistenie. V závislosti od počtu rokov odpracovaných v starom systéme a výšky

vymeriavacieho základu im Sociálna poisťovňa stanoví ku dňu zavedenia Odvodového bonusu sumu, na ktorú budú mať nárok, až dosiahnu dôchodkový vek.

Keď napríklad niekto má dnes, po tom, ako 40 rokov pracoval za priemernú mzdu, nárok na priemerný dôchodok, tak človek, ktorý odpracoval 20 rokov za priemernú mzdu, bude mať nárok na polovicu priemerného dôchodku, ¹³⁴ z ktorého sa odráta jeho základná štátna dávka po zdanení, a to je príslušná vyrovnávací dávka, na ktorú bude mať dnešný pracujúci nárok. Táto vyrovnávací dávka sa zafixuje a každý rok sa bude zvyšovať, ¹³⁵ až kým dnešný pracujúci nedosiahne dôchodkový vek. Vtedy nemusí prestať pracovať, ani sa nič iné nemení, iba to, že Sociálna poisťovňa mu začne vyplácať jeho vyrovnávaciu dávku, ktorá bola v deň zavedenia Odvodového bonusu zafixovaná a odvtedy valorizovaná (tá nebude súčasťou vymeriavacieho základu).

Každému dnešnému pracujúcemu sa tak rozdelí jeho pracovný život na už odpracované roky, za ktoré dostane

133 205,07 € – 19 % daň – 19 % odvody.

134 Výška dôchodku sa určí podľa dnes platných pravidiel.

135 Rátame s valorizáciou vyrovnávacej dávky mierou rastu priemernej mzdy.

príslušnú vyrovnávaciu dávku a zostávajúce roky, počas ktorých bude platiť výrazne nižšie odvody, čo mu dáva možnosť si nasporiť minimálne chýbajúcu časť do toho dôchodku, ktorý by mal bez zavedenia Odvodového bonusu.

Prechodné obdobie tejto skupiny je najdlhšie. Najskôr musí aj ten najmladší, ktorý má nárok na vyrovnávaciu dávku, dosiahnuť dôchodkový vek. U mladého človeka, ktorý pred rokom ukončil ZŠ a už pracuje, to môže byť vyše 45 rokov a k tomu treba prirátať dobu na dôchodku, možno ďalších 25 rokov. Alternatívne môže dôjsť k jednorazovému vyplateniu nárokov zo starobného poistenia a pripísania na účet v II. pilieri, čo by bolo možné minimálne pri tých, ktorí sú v II. pilieri už dnes. Každopádne je reč o prechodnom období trvajúcim niekoľko desiatok rokov.

Dnešný nepracujúci to má najľahšie. Celý svoj pracovný život bude odvádzať výrazne nižšie odvody. Po dosiahnutí dôchodkového veku bude dostávať súčet štátnych dávok a náhradu z II. piliera, najmenej vo výške životného minima.

Účasť v II. pilieri bude povinná pre občana nad 35 rokov tak dlho, kým nepreukáže, že má nasporenú sumu postačujúcu na výplatu doživotného dôchodku najmenej vo výške životného minima. Platby do II. pilieri pôjdu až po zdanení a zaplatení odvodov a platby z neho (istina a výnos) budú od dane a odvodov oslobodené. Povinné príspevky do II. piliera navrhujeme vo výške 5 %, najviac jedno životné minimum mesačne. Ďalej má dnešný nepracujúci možnosť komerčne si sporiť, čo bude mať jednoduchšie vďaka vyššej čistej mzde.

Skratky

CKO	Centrálny koordinačný orgán
DSS	Dôchodcovské správckové spoločnosti
EK	Európska komisia
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
ETF fondy	Exchange Traded Funds (fondy obchodované na burze, emitované (vydávané) investičnou spoločnosťou)
EÚ	Európska únia
FinTech	Ide o spojenie slov financie a technológie. Technológie, ktoré sa akýmkoľvek spôsobom venujú finančným službám.
HDP	Hrubý domáci produkt
IFP	Inštitút finančnej politiky
INEKO	Mimovládna nezisková organizácia, ktorá podporuje ekonomické a sociálne reformy s cieľom odstraňovať prekážky dlhodobého pozitívneho vývoja
ITMS	Centrálny informačný systém, ktorý slúži na evidenciu a následné spracovávanie, export a monitoring dát o programovaní, projektovom a finančnom riadení, kontrole a audite
KPI	Key Performance Indicators (Kľúčové ukazovatele výkonnosti)
MF SR	Ministerstvo financií Slovenskej republiky
NBS	Národná banka Slovenska
NPC	No policy changed (Scenár nezmenených politík)
OB	Odvodový bonus
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
OMB	Osobný mzdový bod

OP	Operačný program
PC	Policy changed (Scenár zmenených politík)
PFA	Podriadený finančný agent
PN	Práceschopnosť
PO	Programové obdobie
RIS3	Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu
RO	Riadiace orgány
RRZ	Rada pre rozpočtovú zodpovednosť
SAV	Slovenská akadémia vied
SFA	Samostatný finančný agent
SVS	Sociálne vylúčené skupiny
ŠZM	Špeciálny zdravotnícky materiál
TEN-T koridor	Trans-European Transport Networks, sieť cestných a železničných koridorov, medzinárodných letísk a vodných ciest)
ŤZP	Ťažké zdravotné postihnutie
ÚHP	Útvár hodnoty za peniaze
V4	Vyšehradská skupina (V4) - neformálne zoskupenie 4 stredoeurópskych krajín – Slovenskej republiky, Českej republiky, Maďarskej republiky a Poľskej republiky
VÚC	Samosprávny kraj alebo vyšší územný celok
WB	World Bank (Svetová banka)
WEF	The World Economic Forum (Svetové ekonomické fórum)
ŽM	Životné minimum

105 konkrétnych riešení pre VEREJNÚ SPRÁVU

Štíhly štát a e-Government | Verejné obstarávanie
Samospráva | Regionálne rozdiely | Politický systém

Monika Filipová
ŠTÍHLÝ ŠTÁT
A E-GOVERNMENT

Elena Sivová
VEREJNÉ OBSTARÁVANIE

A U T O R I

Michal Uherčík
SAMOSPRAVA

Andrej Sumka
POLITICKÝ SYSTÉM

ŠTÍHLÝ ŠTÁT A E-GOVERNMENT

NAŠE PRIORITY

- *Občan*
- *Kvalitné riadenie verejných politík*
- *Zrušenie nadbytočných regulácií*
- *Viac on-line služieb*
- *Menej úradov*
- *Zvýšenie odbornosti úradníkov*

Výzvy na lepšie spravovanie štátu

Nechceme predstavovať radikálne zmeny či nové reformy fungovania štátu a verejnej správy. Chceme začať budovať dôveru ľudí v štátne inštitúcie a vo verejnú politiku. Dôveru, ktorá bola rokmi ničená pod hlavičkou reforiem, ktoré sa vôbec neudiali, prípadne sa udiali úplne inak, ako to politici sľubovali. Chceme stavať na našej vízii fungujúceho Slovenska.

Slovensko sa v medzinárodnom meradle umiestňuje na chvoste štatistik efektívnosti verejnej správy. Medzinárodný index účinnosti štátnej služby (InCiSE) zaradilo Slovensko v roku 2019 na 33. miesto spomedzi 38 krajín. Ide o komplexný index ukazovateľov efektívnosti štátnej služby s cieľom vyhodnotiť výkon ústredných orgánov štátnej služby po celom svete. Hlavnými oblasťami, v ktorých Slovensko v porovnaní s ostatnými krajinami zaostáva, sú riadenie ľudských zdrojov, integrita a tvorba politík. Preto sme naše opatrenia zamerali práve na tieto oblasti.

Naším cieľom je vybudovať lepšie spravovaný štát s dôveryhodnými orgánmi, kde občania nie sú zaťaženi byrokraciou, reguláciami a výstrahami zo strany štátu. Štát, v ktorom sa chcú zapojiť do verejného života, lebo

vedia, že to bude mať reálny vplyv a dosah na fungovanie krajiny. Je potrebné definovať rolu a status občana pri účasti na veciach verejných, úlohu a funkciu štátu pri tvorbe politík a regulácií, ako aj úlohu samosprávy pri poskytovaní služieb a zlepšovaní životnej úrovne obyvateľov.

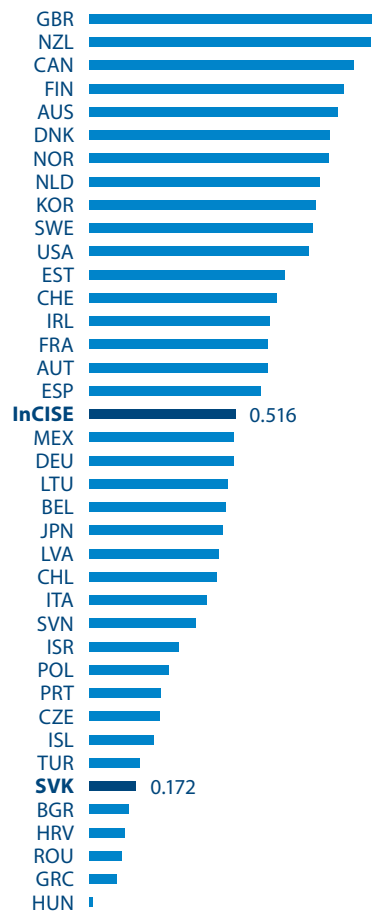
V oblasti informatizácie služieb štátu predstavíme také kroky, ktoré ustanovia centrálny riadiaci orgán pre túto oblasť a integrujú roztrieštenosť v riadení a obstarávaní informačných systémov verejnej správy. Úrad vlády bude orgánom vedenia pre IT vo verejnej správe a bude mať kľúčovú úlohu v otázkach určovania cieľov, plánov a priorít, zaistení ich naplnenia vrátane schopnosti prideliť zdroje na ich realizáciu, ale aj v určení, ktoré časti e-Governmentu budú realizované centrálné, a ktoré budú naopak realizované modulárne s využitím open-source softvéru a bežne zavedených princípov agilného vývoja. Zodpovedať bude aj za riadenie jednotného vzhladu elektronických služieb, prehodnotenie IT projektov, prepojenie databáz a informačných systémov či sfunkčnenie portálu slovensko.sk.

Výsledkom lepšie nastavených úradov a kvalitnejších úradníkov bude postupné zvyšovanie dôvery občanov v štát. Verejné financie, ktoré prúdia do prevádzky nadbytočného množstva úradov verejnej správy, budú môcť byť investované do poskytovania kvalitnejších verejných služieb a rozvoja obcí a miest podľa miestnych špecifik.

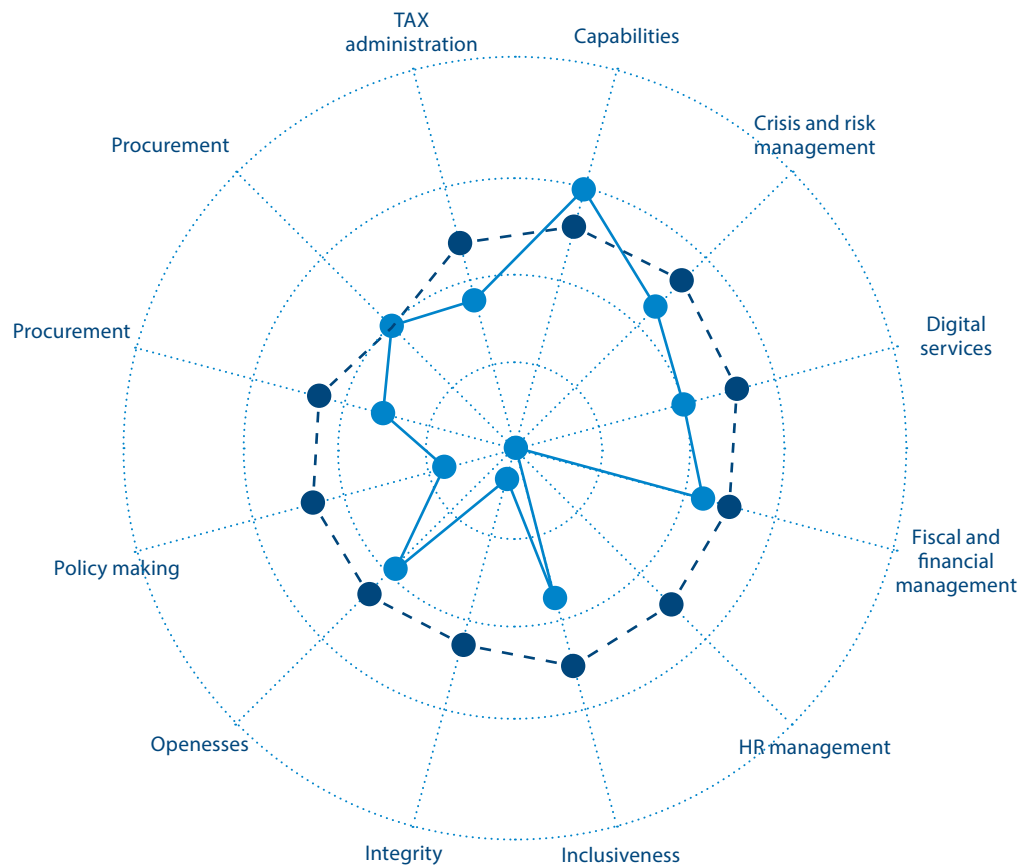
136 Index sa zameriava na centrálnu štátnu správu a hodnotí efektívnosť na základe dvoch vzájomne prepojených zložiek: funkcie (základné veci, ktoré poskytujú štátne služby v každej krajine, tzv. „čo“) a atribúty (vlastnosti alebo správanie v každej časti štátnej služby, ktoré sú dôležitými hnacími silami základného fungovania, tzv. „ako“). Tieto 2 zložky sú ďalej hodnotené podľa nasledujúcich indikátorov: tvorba politiky - kvalita procesu tvorby politiky vrátane spôsobu, akým sa politika vyvíja a koordinuje naprieč vládou a ako sa politika monitoruje počas vykonávania; fiškálne a finančné hospodárenie - kvalita rozpočtového procesu a miera informovanosti o výdavkoch prostredníctvom ekonomického hodnotenia; regulácia - rozsah a kvalita hodnotení vplyvu regulácie a miera zapojenia zainteresovaných strán; krízový manažment a riadenie rizika - účinnosť, s ktorou vláda zapája celú spoločnosť s cieľom lepšie posúdiť následky extrémnych udalostí, predchádzať im, reagovať; obstarávanie - miera efektívnosti, konkurencieschopnosti, spravodlivosti a efektívnosti verejných obstarávacích procesov; riadenie ľudských zdrojov - zásluhy o nábor pracovníkov a miera, do akej sú štátni zamestnanci efektívne riadení a rozvíjaní; správa daní - efektívnosť a účinnosť výberu daní; digitálne služby - dostupnosť a použiteľnosť digitálnych služieb na vnútroštátnej úrovni. Integrita- miera, do akej sa štátni zamestnanci správajú čestne, rozhodujú nestranne, spravodlivo a snažia sa slúžiť občanom; otvorenosť - pravidelná prax a miera konzultácií s občanmi, ktoré majú pomôcť pri prijímaní rozhodnutí a rozsahu transparentnosti pri rozhodovaní; schopnosti - miera, do akej má pracovná sila správne zručnosti; inklúzia - miera, v akej je štátna služba zástupcom občanov, ktorým slúži. Dostupné: <https://www.bsg.ox.ac.uk/sites/default/files/2019-04/InCiSE%202019%20Results%20Report.pdf>.

Schéma

Medzinárodný index účinnosti štátnej služby v roku 2019 zaradilo Slovensko na 33. miesto spomedzi 38 krajín.

Zdroj: InCise.

132 205,07 € – 19 % daň – 19 % odvody.

133 Výška dôchodku sa určí podľa dnes platných pravidiel.

134 Rátame s valorizáciou vyrovnávacej dávky mierou rastu priemernej mzdy.

ČO POVAŽUJEME ZA NAJVYPUKLEJŠIE NEDOSTATKY FUNGOVANIA ŠTÁTU A ÚRADOV?

- *absencia riadenia a koordinácia kľúčových verejných politik a ich vyhodnotenie,*
- *komplikované množstvo regulácií bez kontroly výsledku, dosahu a bez dodatočnej nápravy v prípade nedostatkov v praxi,*
- *množstvo úradov a administratívnych zložiek samosprávy a štátu na miestnej, ako aj na ústrednej úrovni, vysoké výdavky na tzv. údržbu úradov,¹³⁷*
- *nedokončená a nekvalitná informatizácia verejných služieb,¹³⁸*
- *prehadzovanie si zodpovednosti ¹³⁹ medzi úradmi pri výkone svojich kompetencií,*
- *rozhodovanie o zásadných politikách a zmenách zákonov na základe politických kompromisov a bez zohľadnenia dát a dôkazov,*
- *vysoká fluktuácia úradníkov, politizácia úradov a funkcií, korupcia a neadekvátne úroveň odbornosti,*
- *formalistické odborné vzdelávanie zamestnancov vo verejnej správe.*

Naše návrhy v oblasti verejnej správy sa zameriavajú na štyri kľúčové témy: tvorba verejných politik a regulácií, informatizácia, efektívnosť úradov štátnej správy a samosprávy, kvalita personálu na úradoch. V tejto kapitole predstavujeme opatrenia, ktoré majú priniesť prehľadnejšie, efektívnejšie a kvalitnejšie spravovanie štátu. V tejto kapitole sa venujeme zlepšeniu vymedzenia úloh štátu, zjednodušeniu orgánov štátnej správy, ako aj samosprávy, odbúravaniu nadbytočných regulácií, rozhodovaniu o politikách na základe skutočných dát a dôkazov a skvalitneniu personálu na úradoch. Opatrenia, ktoré navrhujeme, sa budú zameriavať

na zmeny v nasledujúcich oblastiach: Efektívne verejné politiky a regulácie; E-Government; Menej štátu – lepšie usporiadanie úradov; Samospráva; Kvalitní ľudia na úradoch.

EFEKTÍVNE VEREJNÉ POLITIKY A REGULÁCIE

Doterajšou praxou pri „riešení“ problémov bolo často vytváranie nových úradov alebo organizačných jednotiek, prípadne prijímanie nových zákonov. Často však ostali zachované staré útvary alebo predpisy regulujúce danú oblasť.¹⁴⁰ Aj z tohto dôvodu je štátna správa prebujnená úradmi a je pre bežného občana neprehľadná. Práve tento systém dovoľuje, aby si úrady medzi sebou prehadzovali povinnosť konať alebo pomáhať. Je preto nevyhnutné zredukovať počet nadbytočných úradov, zrušiť duplicitné útvary a kľúčové politiky sústrediť na príslušné ministerstvá alebo Úrad vlády SR. Navrhujeme, aby realizácia kľúčových verejných politik bola jednotne koordinovaná medzi štátnymi orgánmi na základe reálnych dát a priebežne hodnotená. Úrad vlády sa posilní ako koordinačný orgán vo vzťahu k ministerstvám a ústredným orgánom štátnej správy, aby ich politiky a aktivity boli kompatibilné. V praxi to znamená, že Úrad vlády SR, ako základ tzv. centra vládnutia (Centre of Government, CoG),¹⁴¹ bude poskytovať expertízu a dáta pre prierezové politiky a bude presadzovať jednotné štandardy na ich implementáciu naprieč rezortmi.

137 Napr.: Skrytý poklad v samospráve - Alternatívne možnosti sústredenia výkonu správy v samosprávach: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/institut-financnej-politiky/publikacie-ifp/ekonomicke-analyzy/41-skrity-poklad-samosprave-alternativne-moznosti-sustredenia-vykonu-spravy-samospravach-jun-2017.html>; A comparative overview of public administration characteristics and performance in EU28: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=19208&langId=en>; Public administration characteristics and performance in EU28: Slovakia <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a7c9b4c2-960f-11e8-8bc1-01aa75ed71a1/language-en>; https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion7/7cr_sk.pdf; <https://www.nku.gov.sk/documents/10157/8a6a49bb-40ef-4a1b-9642-5faf5cae16d1>.

138 Úroveň a kvalita informatizácie na Slovensku je v porovnaní so štátmi EÚ podpriemerná. (22.miesto), Index DESI 2019 – Digital public services, Zdroj: EK; Správa o stave slovenského eGovernmentu (Slovensko.Digital - október 2019).

139 Napríklad v oblasti informatizácie dnes pôsobia tri orgány: NASES, MVSR, UPVÍI. V oblasti prevencie korupcie sa angažuje NAKA a osobitná sekcia na Úrade vlády SR.

140 Napríklad oblasť prevencie korupcie rieši NAKA, ale aj nová Sekcia prevencie korupcie a krízového manažmentu na Úrade vlády SR. Problematiku regionálneho rozvoja upravuje zákon o regionálnom rozvoji, pričom v roku 2016 bol prijatý nový zákon o podpore najmenej rozvinutých okresov.

141 Odporúčanie posilniť CoG sa nachádza aj v správe OECD o stave verejnej správy pre Slovenskú republiku z roku 2016.

Riešenia SaS:

1/

Úrad vlády bude riadiť prierezové verejné politiky. ¹⁴²

2/

Začleníme Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu a Národnú agentúru pre sieťové a elektronické služby do Úradu vlády SR. ¹⁴³

3/

Úrad vlády bude **každoročne vyhodnocovať stav a výsledky prioritných verejných politík na základe kľúčových ukazovateľov výkonnosti.** ¹⁴⁴

4/

Zavedieme **testovanie účelnosti a efektívnosti vybraných regulácií.** ¹⁴⁵

5/

Zjednotíme oblasť prevencie korupcie na Úrad na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti. ¹⁴⁶

6/

Zjednotíme regionálny rozvoj s najmenej rozvinutými okresmi posilnením kompetenčného a finančného manažovania regiónov. Zrušíme zákon o podpore najmenej rozvinutých okresov. ¹⁴⁷

7/

Všetky existujúce druhy podpory s dôrazom na miestne a regionálne špecifiká zjednotíme do podpory trvalých a súkromných pracovných miest. ¹⁴⁸

- 142 CoG bude zodpovedný za horizontálne riadenie, rozhodovanie, plnenie a vyhodnocovanie prierezových politík vo verejnej správe. Bude prepájať a metodicky usmerňovať ústredné orgány štátnej správy v týchto témach, zodpovedať za plnenie dlhodobých stratégií a vízií Slovenskej republiky, zhromažďovať a zverejňovať dáta a informácie v týchto oblastiach. V praxi základom CoG bude Úrad vlády SR, ktorý sa bude skladať z odborných útvarov pre jednotlivé témy: informatizácia, regionálny rozvoj, rómska otázka, národnostné menšiny, rozvoj občianskej spoločnosti. Útvaram budú šéfovať vicepremiéri. Kompetencie Úradu vlády SR sa upravujú v zákone 575/2001., kde bude ustanovená jeho koordinačná rola vo vzťahu k ústredným orgánom štátnej správy. Nevytvára sa tým nový úrad, ale využije sa potenciál a postavenie existujúceho úradu vlády, ktorý doteraz vo veľkej miere plní iba administratívnu podporu, ale nevystupuje ako centrálny koordinačný orgán.
- 143 Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu sa začlení do Úradu vlády SR, ktorý bude základom CoG. NASES je príspevková organizácia Úradu vlády SR, ktorá bola vytvorená na splnenie odborných úloh v oblasti informatizácie spoločnosti. V súčasnosti pri riešení problémov často nastáva situácia, kedy tieto dve entity odkazujú navzájom na seba a neriešia vzniknuté problémy. Príkladom takéhoto prehadzovania si zodpovednosti je problém informatizácie v oblasti samospráv, špecificky čo sa týka dostupnosti formulárov pre malé obce.
- 144 Vypracujeme príručku na vývoj a implementáciu KPI na hodnotenie verejných politík. KPI je merateľná hodnota, ktorá ukazuje, ako efektívne organizácia dosahuje kľúčové ciele. Medzi základné ciele merané ukazovateľmi budú patriť: riadenie implementácie programu/politiky, identifikácia osvedčených postupov a medzinárodné vzdelávanie, vytvorenie transparentnosti s cieľom prilákať investície a inovácie zo súkromného sektora, zodpovednosť voči obyvateľom. Medzi základné ukazovatele bude patriť napr. hodnotenie krajiny v relevantných medzinárodných rebríčkoch (napr.: World Bank Ease of Doing Business, OECD Better Life Index <http://www.oecdbetterlifeindex.org/#/1111111111111>, Social Progress Index <https://www.socialprogress.org/>, Index of Economic Freedom <https://www.heritage.org/index/ranking>, Corruption Perceptions Index <https://www.transparency.org/cpi2018>).
- 145 Na Úrade vlády SR bude vytvorená Komisia pre inovácie zložená z odborníkov z externého prostredia, ktorá bude posudzovať navrhované pilotné programy. Ústredné orgány pred realizáciou nových politik, prípadne prijatím regulácií s celoštátnym dosahom, budú mať možnosť využiť skúsenosti Komisie pre inovácie. V komisii budú zastúpené: podnikateľský sektor, samospráva, mimovládny sektor, štátna správa, príp. ďalší. V praxi to bude znamenať overenie realizovateľnosti regulácie/politiky v menšom prostredí/na pilotnom projekte.
- 146 Oblasť prevencie korupcie a budovania integrity bude zastrešovať jeden úrad s celonárodnou pôsobnosťou, ktorý bol vytvorený zákonom. Ide o Úrad na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti. Legislatívnu úpravou sa presunie táto agenda, ktorú v súčasnosti zastrešujú rôzne úrady: Úrad vlády, Národná kriminálna agentúra, Ministerstvo vnútra.
- 147 V súčasnosti máme dva zákony, ktoré upravujú problematiku zaostalých regiónov, pričom nie sú kompatibilné (jeden hovorí o štátnom riadení a podpore menej rozvinutých okresov, druhý o pôsobnosti samosprávnych krajov v tejto oblasti). Zrušíme zákon o podpore najmenej rozvinutých okresov. Novelizujeme zákon o podpore regionálneho rozvoja s dôrazom na podporu zaostalých regiónov, na posilnenie miestnych a regionálnych subjektov pri rozhodovaní o finančných zdrojoch. Vláda tak bude mať menej dominantnú úlohu pri rozdávaní financií a väčšiu úlohu pri zavedení koncepcie regionálneho rozvoja. Základom finančnej podpory bude rozvojová stratégia, ktorá bude obsahovať faktory ovplyvňujúce výkonnosť miestnych podnikov, zameranie na špecifiká regiónu a menej na investície a transfery zhora nadol, dôraz na príležitosti než na nevýhody alebo potreby podpory.
- 148 Nastavíme prerozdelenie vládnych dotácií pre zaostávajúce regióny v súlade s rozvojovou stratégiou, ktorú vypracuje Úrad vlády SR – centrum pre regionálny rozvoj – v spolupráci s regionálnymi združeniami, predstaviteľmi samosprávy a ďalšími rezortmi. Podporu najmenej rozvinutých okresov vláda realizuje od roku 2016 nesystémovým a nekonceptným rozdávaním peňazí a na základe nekvalitných akčných plánov. Vláda rozhoduje o rozdávaní finančných prostriedkov selektívne. Financie dostávajú projekty alebo vybrané firmy podľa politickej príslušnosti bez akejkoľvek koncepcie. Podpora nebude poskytnutá projektom ako napr. budovanie mestskej plavárne alebo futbalového ihriska, keďže nejde o systémové opatrenia a ide len o dočasné pracovné miesta. Taktiež nebude podpora poskytnutá na nové úrady, keďže nejde o tvorbu súkromných pracovných miest.

8/ © ⓘ

Zrušíme 9 splnomocnencov vlády bez náhrady a 3 splnomocnencov transformujeme (pre rómsku otázku, národnostné menšiny a rozvoj občianskej spoločnosti) na vicepremiérov na Úrade vlády SR. ¹⁴⁹

9/ © ⓘ

Zrušíme Správu štátnych hmotných rezerv Slovenskej republiky. ¹⁵⁰

10/ ⓘ

Ministerstvá prehodnotia zoznam transponovaných smerníc. Na základe výsledkov upravia, alebo zrušia regulácie, ktoré sú identifikované ako goldplating. ¹⁵¹

FUNGUJÚCE ELEKTRONICKÉ SLUŽBY ŠTÁTU

Základom zdravého e-Governmentu sú služby, ktoré efektívne šetria čas vynaložený na komunikáciu občana so štátom. Realizáciu opatrení v oblasti informatizácie je potrebné v prvom rade pochopiť ako významnú príležitosť na zefektívnenie agendy štátnej správy. Výmena papierového

formulára za rovnaký elektronický je výborným príkladom, ako bolo v minulosti možné premrhať takúto cennú príležitosť. Za uplynulé roky sa v agendách jednotlivých úradov zhromaždilo množstvo informácií, ktoré bolo potrebné v nejakej forme od občana získať. Táto doba však je už nenávratne preč. Informatizácia v oblasti štátnej správy ponúka možnosť prepojiť široké množstvo informácií, ktoré má štát k dispozícii. Princípy ako „jedenkrát a dost“ sa ešte nepodarilo zaviesť, hoci v dnešnej dobe sú už príliš málo ambiciózne. Je potrebné ísť ďalej a zamyslieť sa nad tým, čo je možné urobiť proaktívne tak, aby sa znížil priemerný čas, ktorý občan strávi vybavovaním agendy so štátom.

Riešenia SaS:

11/ ⓘ

Zrealizujeme optimalizáciu procesov v štátnej správe, na ktorej pracuje ministerstvo vnútra, s cieľom prepojiť registre (úradu práce, daňové úrady, sociálna poisťovňa). ¹⁵²

- 149 Rómska otázka, národnostné menšiny a rozvoj občianskej spoločnosti sa presunú pod záštitu vicepremiérov na Úrade vlády SR z dôvodu, že na riešení týchto problémov musia spolupracovať viaceré ministerstvá. Prehodnotíme aktuálnosť a výsledky práce ďalších splnomocnencov a aktuálne úlohy presunieme na jednotlivé ministerstvá. Ide o splnomocnencov: splnomocnenec vlády SR v Spoločnej organizácii INTEROCEANMETAL, splnomocnenec vlády SR pre vyjednávanie o ekonomickom páse hodvábnej cesty a námornej cesty 21. storočia, splnomocnenec pre Národný fond pre predvstupové nástroje PHARE, SAPARD a Prechodný fond, splnomocnenec vlády SR pre výstavbu a prevádzku Systavy vodných diel Gabčíkovo-Nagymaros, splnomocnenec vlády SR pre zabezpečenie plnenia úloh súvisiacich s implementáciou schengenského acquis v podmienkach SR, hlavný hraničný splnomocnenec SR, splnomocnenec vlády SR v konaní pred Medzinárodným súdnym dvorom v Haagu vo veci Systavy vodných diel Gabčíkovo-Nagymaros, splnomocnenec vlády SR v Spojenom ústave jadrových výskumov v Dubne, splnomocnenec vlády SR pre vodohospodárske otázky na hraničných vodách s Rakúskom, Ukrajinou, Českom, Maďarskom.
- 150 Správa štátnych hmotných rezerv SR (SŠHR) je rozpočtovou organizáciou Úradu vlády SR. Je ústredným orgánom štátnej správy pre štátne hmotné rezervy a pre koordináciu a metodické usmerňovanie opatrení na riešenie stavu ropnej núdze. V roku 2019 celkové výdavky organizácie dosiahli takmer 10 miliónov eur, zamestnáva 113 osôb. Popri SŠHR existuje tzv. Agentúra pre núdzové zásoby ropy a ropných výrobkov, ktorá je záujmovým združením a ústredným subjektom správy núdzových zásob ropy a ropných výrobkov pre Slovenskú republiku. Ďalej existuje aj Komisia pre ropnú bezpečnosť. Vzhľadom na úlohy je neopodstatnené a neekonomické fungovanie tohto subjektu ako samostatnej rozpočtovej organizácie, preto ju navrhujeme zrušiť a úlohy pričleniť Ministerstvu hospodárstva SR, ktoré je ústredným orgánom o. i. aj pre hospodársku mobilizáciu.
- 151 Slovensko je podľa indexu konkurencieschopnosti v oblasti kvality verejných inštitúcií a zaťaženia štátnymi reguláciami v poslednej desiatke zo 137 štátov sveta. Goldplating (GP) je nesprávne/neadekvátne zavádzanie európskych regulácií: <https://www.mhrs.sk/uploads/files/i8C2C98I.pdf>. Jednou z foriem znižovania nadbytočných regulácií je analýza transponovaných právnych predpisov. Ministerstvo hospodárstva SR ako gestor agendy lepšej regulácie vykonalo audit legislatívy z pohľadu goldplatingu v roku 2018. Cieľom bolo identifikovať tie prípady regulácie, ktoré presahujú rámec minimálnych požiadaviek práva EÚ. 9 z 24 ministerstiev a ostatných ÚOŠS identifikovalo výskyt GP vo svojej pôsobnosti. Externí experti identifikovali takmer o 70 % viac prípadov GP, ako identifikoval rezort, zároveň navrhli na odstránenie o 3,5-krát viac prípadov GP, ako navrhol rezort. Navrhujeme opätovne prehodnotiť zoznam transponovaných smerníc a štátnych regulácií a ostatných ÚOŠS internú databázu právnych predpisov, ktoré patria do ich kompetencie, ako aj transponovaných právnych predpisov. Príkladmi regulácií identifikovaných v audite sú: zákon o ochrane osobných údajov, zákon o cezhraničnej spolupráci pri vysielaní zamestnancov na výkon prác pri poskytovaní služieb (nelegálna práca a nelegálne zamestnávanie), zákon o ochrane spotrebiteľa, zákon o ekodizajne, zákon o účtovníctve, zákon o úveroch na bývanie, zákon o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve, zákon o posudzovaní vplyvov na životné prostredie. <http://www.sbagency.sk/99-nakladov-novych-povinnosti-pre-podnikatelov-je-dosledkom-gold-platingu#.XcAuhZpKg2x>.
- 152 V tabuľkách MVSR sa nachádzajú analyzované procesy na rôznych úsekoch: <https://www.minv.sk/?np-optimalizacia-procesov-vo-verejnej-sprave>. Cieľom optimalizácie procesov, na ktorom pracuje ministerstvo vnútra roky, ale bez implementácie výsledkov, je zjednodušenie úkonov v rámci poskytovania služieb štátom, minimalizovanie potreby kontaktu občana s úradmi, ako aj usporiadanie činností a počtu personálu na úradoch. Procesy, cez ktoré prechádzajú žiadosti občanov, je potrebné usporiadať tak, aby sa k výsledkom dostal buď cez jeden úrad, alebo výlučne on-line. Príkladom nefunkčných procesov je napr. keď sa skončí pobranie materskej dávky, tak rodičovská dávka nezačne chodiť automaticky (ÚPSVaR a Sociálna poisťovňa spolu nekomunikujú). Pri žiadosti o rodičovskú dávku je vyžadované potvrdenie Sociálnej poisťovne o poberaní materského (od; do; v akej dennej výške). Žiadosť o rodičovský prídavok a príspevok pri narodení dieťaťa podáva občan osobne na ÚPSVaR. K žiadosti sa dokladuje aj rodný list v listinnej podobe.

12/

Vytvoríme **centrálnu databázu rozhodnutí orgánov verejnej moci** ako nástroj na zefektívnenie a zjednotenie výkonu verejnej správy.¹⁵³

13/

Pripravíme **návod pre životné situácie občanov**.¹⁵⁴ Portál Slovensko.sk rozšírime o možnosť komentovať jednotlivé životné situácie.

14/

Budeme efektívne realizovať **informatizáciu verejnej správy a spoločnosti**.¹⁵⁵ Zrušíme nadbytočné a nefunkčné informačné systémy orgánov verejnej správy.¹⁵⁶

15/

Zavedieme **jeden referenčný register o údajoch fyzických osôb**¹⁵⁷ a jednotný identifikátor občana pre komunikáciu s inštitúciami.¹⁵⁸

16/

Integrujeme IS s cieľom poskytovať občanom na **jednom webovom sídle prístup ku všetkým on-line verejným službám a informáciám**.¹⁵⁹

17/

Automatizujeme administratívne povinnosti vo všetkých prípadoch, kde má štát k dispozícii dáta, ktoré sú na to potrebné. Formuláre daňového priznania sa vyplnia automaticky. Občan získa možnosť ich skontrolovať a odoslať jednoduchou autorizáciou prostredníctvom elektronickej schránky.

- 153 Verejná správa v Slovenskej republike patrí medzi najmenej transparentné. Je preto žiaduce, aby sa vytvorila jednotná databáza meritórnych rozhodnutí správnych orgánov. Kým súdy majú zákonnú povinnosť zverejňovať väčšinu svojich rozhodnutí za zákonných podmienok, v Slovenskej republike dnes neexistuje jednotná databáza rozhodnutí správnych orgánov. Jej zriadenie je pritom relevantné ako nástroj zvyšovania transparentnosti verejnej správy, ale aj ako nástroj na plnohodnotnú implementáciu základných práv a slobôd fyzických a právnických osôb. Takáto databáza by tiež s veľkou pravdepodobnosťou zrýchliла samotné rozhodovanie správnych orgánov a zabránila by situáciám vzniku neopodstatnených rozdielov v rámci rozhodovania vo verejnej správe (napr. niekomu je za správny delikt uložená pokuta v určitej výške a inému páchatelovi toho istého deliktu, je pokuta uložená v inej výške, príp. niekomu je stavebné povolenie za určitých okolností vydané, inému žiadateľovi v podobnej situácii sa povolenie nevydá). Príkladom môže byť napr. právna úprava v Grécku, kde žiadne rozhodnutie správneho orgánu nenadobúda právne účinky do času, kým nie je zverejnené na príslušnej stránke zriadenej na tento účel štátom.
- 154 Podobnou iniciatívou je napr. Slovensko Digital: <https://navody.digital/>. Najpoužívanejšie služby postavíme na zrozumiteľných princípoch a intuitívnom dizajne, čo zvýši mieru ich využívania. Maximalizuje sa tak účinok každého investovaného eura vďaka citelnému zníženiu času stráveného vybavovaním bežnej agendy veľkej skupine obyvateľstva. Zjednotíme služby back-office pre všetky digitálne služby bez ohľadu na to, ktorá organizácia má nad nimi formálnu autoritu. Služby ústredného portálu verejnej správy (slovensko.sk) postavíme na princípoch inklúzie zahrnutím spätnej väzby ich používateľov – občanov a podnikateľov. Kľúčovými pri ich znovunastavení sa stanú princípy postavené na potrebách verejnosti a nie štátu alebo dodávateľa.
- 155 Vyhodnotíme doterajšie a v súčasnosti bežiacie projekty a zámery na informatizáciu. CoG vytvorí zoznam existujúcich, bežiacich a plánovaných projektov na IS vo verejnej správe, pričom sa uvedie miera ich využívania, účelnosť a efektívnosť, cena atď. Základom stratégie informatizácie verejnej správy nebudú veľké eurofondové projekty, ale reformné zámery vypracované alebo odsúhlasené týmto útvarom. CoG bude koordinovať postup ostatných orgánov štátnej správy v oblasti informatizácie a dohliadať na realizáciu IT projektov na rezortoch. Je potrebné zabezpečiť efektívnejšie využitie a zapojenie externých IT zdrojov cez ponuku na elektronickej trhovisku a nahradiť tým obrovské konzultačné zmluvy.
- 156 Vykonáme audit dostupných informačných zdrojov a informačných systémov štátnych orgánov. Podľa výsledkov auditu budú prepojené informačné systémy ústredných orgánov štátnej správy a ďalších relevantných úradov na zníženie byrokracie, výmenu údajov a informácií, zvyšovanie transparentnosti a rýchlejší rozhodovací proces. Každý rezort alebo iný ústredný orgán má vlastný informačný systém, pričom výmena údajov medzi nimi je veľmi ťažkopádna alebo často nemožná. Nemáme informácie, do akej miery alebo či sa vôbec využívajú všetky v súčasnosti existujúce informačné systémy. Audit preto pomôže identifikovať nadbytočné IS. Súčasťou auditu budú informácie o finančných nákladoch na zavedenie a prevádzku IS. Nefunkčné a neefektívne IS budú eliminované. Súčasťou auditu by malo byť zmapovanie platných zmlúv orgánov verejnej správy s externými dodávateľmi a zhodnotenie efektívnosti a hospodárnosti týchto zmlúv. Posilníme pozíciu architekta na zvýšenie koncepcionosti a odstránenie rozdrobenosti v oblasti informačných systémov. Koordinácia v oblasti významných štátnych investícií bude prebiehať s cieľom zvýšiť efektívnosť a využitie synergických efektov jednotlivých investícií.
- 157 Zavedieme jednotný referenčný register. Údaje o obyvateľoch zbierajú viaceré inštitúcie (Štatistický úrad SR, Ministerstvo vnútra SR, Ministerstvo financií SR). Príkladmi registrov v súčasnosti sú: Register obyvateľov, Register fyzických osôb, Centrálna ohlasovňa, Register adries, Štatistický úrad, Elektronická matrika. Mali by byť spojené do jednej databázy a zdieľané medzi dotknutými inštitúciami. Bude tak možné lepšie skúmať napríklad adresnosť sociálnych dávok, efektívnosť aktívnych politik trhu práce, pridanú hodnotu vysokých škôl a mnohé iné otázky.
- 158 Orgány verejnej správy a ostatné inštitúcie budú používať v informačných systémoch už existujúci bezvýznamný identifikátor „Počítačové číslo osoby“, ktoré v súčasnosti využíva Ministerstvo vnútra SR. Pomôže to eliminovať duplicity spôsobené rodnými číslami, potenciálne zvýšiť ochranu osobných údajov a prepojiť informácie o občanovi k vybaveniu jeho požiadaviek.
- 159 Spravovanie portálu Slovensko.sk, ako aj ostatné s tým súvisiace úlohy, prevezme Úrad vlády SR – centrum informatizácie. Cieľom je zjednodušiť a skvalitniť webové sídlo pre používateľov. Bude potrebné integrovať IS orgánov verejnej správy do portálu a zaviazat príslušné orgány verejnej správy k povinnému poskytovaniu verejných dát a informácií prostredníctvom portálu. Portál bude obsahovať informácie o službách štátu, ktoré možno využiť online bez osobného kontaktu či príručky pre občanov a podnikateľov k lepšiemu pochopeniu, ako je potrebné postupovať v jednotlivých životných situáciách. Na portáli bude užívateľovi umožnené sa pýtať a hodnotiť dostupné informácie.

18/

Zjednotíme zber štatistických údajov a posilníme nezávislosť a kapacitu Štatistického úradu SR. ¹⁶⁰

19/

Povinne zavedieme hodnotenie investičných projektov prostredníctvom investičných metodík **Útvaru hodnoty za peniaze** pre oblasť štátneho IT.

20/

Zahrnieme **relevantné organizácie do pripomienkovania projektov E-Governmentu** na všetkých úrovniach verejnej správy s cieľom dosiahnuť lepšie využívanie digitálnych služieb.

21/

Zavedieme **princípy modulárneho obstarávania** ¹⁶¹ v štátnom IT po vzore americkej agentúry 18F. ¹⁶²

22/

Úrad vlády SR – centrum informatizácie – bude poverený povinnosťami v oblasti IT bezpečnosti. Bude zodpovedať za schválenie IT projektov štátu z hľadiska bezpečnosti; trvalý dohľad (audit a monitorovanie) prevádzky štátnych IT; bezpečnostné IT školenia štátnych zamestnancov.

LEPŠIE USPORIADANIE ÚRADOV

Realizácia programu ESO nebola komplexnou reformou. Implementáciou došlo len k prechodu pôsobností zrušených špecializovaných orgánov štátnej správy do integrovaného okresného úradu miestnej štátnej správy. To sa udialo bez prehodnotenia pôsobností, procesov a požiadaviek občanov na služby od štátu. Integrovaním špecializovanej štátnej správy a vytvorením nového počtu okresných úradov, ako aj zrušením právnej subjektivity okresných úradov a ďalších rozpočtových a príspevkových

organizácií došlo k centralizácii personálnej, finančnej, materiálno-technickej moci na ministerstve vnútra. Nezohľadňovali sa potreby zamestnancov v regiónoch. Namiesto toho, aby sa akútne riešila roztrieštenosť samosprávy a jej problémy, reforma ESO posilnila štát a moc štátu, čo nie je v súlade ani s myšlienkou decentralizácie. K samosprávam, ktoré sú hlavnými aktérmi miestnej politiky v území a majú právomoc vydávať všeobecne záväzné nariadenia, pribudla paralelná štátna štruktúra, ktorá má tendenciu zasahovať do miestnej politiky (napr. najmenej rozvinuté okresy). Myšlienka integrovaného úradu má veľké pozitíva, preto tento princíp treba zachovať, ale je nevyhnutné nastaviť ich efektívne. Okresné úrady sú preddavkovými organizáciami ministerstva vnútra, nedisponujú právnou subjektivitou, a aj preto je ich činnosť v súčasnosti ovplyvňovaná rozhodnutiami vedenia ministerstva vnútra. S cieľom zabezpečiť, aby metodické riadenie výkonu štátnej správy na okresných úradoch s dosahom na personálnu a ekonomickú oblasť bolo aj úlohou príslušných rezortov, pri zachovaní princípu integrovaného úradu miestnej štátnej správy, navrhujeme zmeny v postavení okresných úradov, ako aj v ďalších častiach miestnej štátnej správy.

160 Štatistický úrad skončil druhý od konca v Rebríčku nezávislosti kľúčových kontrolných a regulačných orgánov, ktorý zostavil INEKO: <http://www.ineko.sk/clanky/vitazom-v-r-ebricku-nezavislosti-je-rada-pre-rozpocetovu-zodpovednost>. Posilníme funkčnosť, nezávislosť a legislatívne ukotvíme koordinačnú rolu Štatistického úradu s cieľom zjednotiť zber a spracovanie štatistických údajov naprieč všetkými povinnými osobami. Dôraz sa bude klásť na ochranu a bezpečnosť zbieraných a spracovaných údajov a na odbúranie duplicitného zberu dát. Vo svojom projekte „Jednotný informačný systém štatistických údajov“ Štatistický úrad SR uvádza, že „v súčasnosti neexistuje informatická podpora na zabezpečenie koordinácie štatistických zisťovaní a tvorby produktov, čím vzniká množstvo duplicitných údajov, ktoré už sú niekde zaznamenané. Subjekty sa často oslovujú duplicitne a existujúce databázy sa nevyužívajú v dostatočnej miere.“

161 <https://18f.gsa.gov/2017/10/11/pulling-back-the-curtain-on-it-procurement/>

162 Motiváciou pre centralizované nákupy v oblasti IT je často snaha o redukciiu rizika na strane štátu. Obstarávanie obrovských, niekoľkoročných zákaziek má v niektorých prípadoch svoje opodstatnenie, existuje však podozrenie, že niektoré nákupy rádovo v miliónoch eur sa pre štát násobne predražili. Firmy si navyše prisvojujú autorské práva a štátu tak mnohokrát nezostane nič, len prevádzkovať uzatvorený systém za nevhodných podmienok. Bližšie pozri: <https://18f.gsa.gov/2019/02/28/prerequisites-for-modular-contracting/>.

Riešenia SaS:

23/

Znížime počet okresných úradov. ¹⁶³

24/

Prerozdélime pôsobnosti súčasných okresných úradov v sídle kraja medzi okresný úrad a krajský úrad.

¹⁶⁴ Zabezpečíme personálnu nezávislosť zamestnancov okresných úradov od ministerstva vnútra. ¹⁶⁵

25/

Integrujeme najčastejšie využívané služby do klientských centier (Sociálna poisťovňa, úrady práce, daňové úrady atď.). ¹⁶⁶

26/

Dobudujeme klientské centrá ako „front office“ okresných úradov, ktoré budú poskytovať služby občanom na jednom mieste (na vzor KC Bratislava) dodržiavajúce základné kritérium „dostupnosti verejnou dopravou do 50 km a 1 hodiny.“ ¹⁶⁷

27/

Zavedieme na okresných úradoch meranie spokojnosti a poskytovanie spätnej väzby cez aplikáciu.

28/

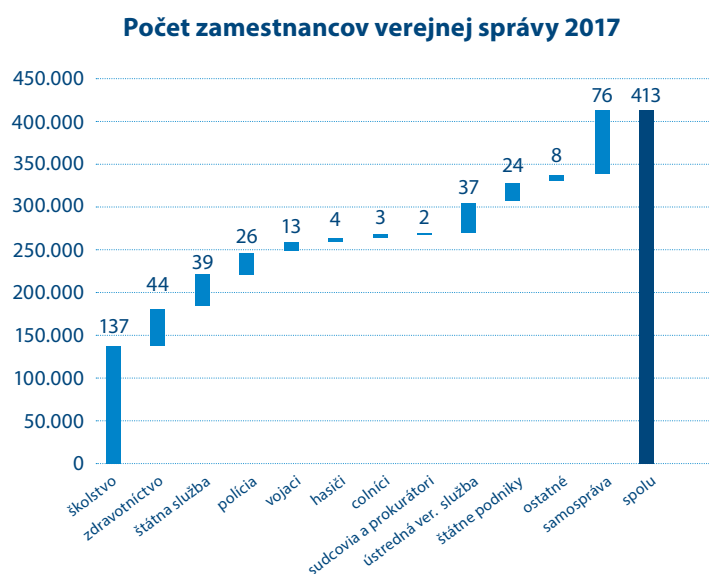
Zrušíme zabezpečovanie obslužných činností v štátnych organizáciách a sústredíme ich do centier podpory. ¹⁶⁸

- 163 Znížime počet okresných úradov, ktoré budú prvostupňovými orgánmi miestnej štátnej správy (zo súčasného počtu 72 znížime 38). Tým sa zrušia neefektívne a nehospodárne, tzv. malé okresné úrady, zvýši sa kvalita personálu, výkon a ušetria sa prostriedky štátneho rozpočtu. Blízkosť k občanom sa zachová cez klientské centrá, ktoré budú poskytovať služby podľa potrieb v danej oblasti. V rámci reformy ESO vláda koncentrovala moc do svojich rúk, konkrétne do rúk ministerstva vnútra. Avizované úspory financií neboli nikdy dokázané a nedošlo k zrušeniu úradov, iba k ich zlučovaniu. Úspory by mohli vzniknúť jedine optimalizáciou činností jednotlivých úradov a nastavením počtu zamestnancov podľa výkonnosti. Toto sa neudialo, pričom avizovaná optimalizácia práve, naopak, zvyšuje počet zamestnancov na okresných úradoch. Navrhovanou zmenou sa reálne zrušia tzv. malé okresné úrady, sústredí sa výkon štátnej správy s dosahom na väčšie územie. K vyššej kvalite prispievajú aj zamestnanci, ktorých zameranie bude vysoko odborné len na danú oblasť. Súčasnú rozdelenie výkonu štátnej správy do 72 okresných úradov spôsobuje, že zamestnanci musia ovládať viac rôznych oblastí bez možnosti špecializácie a príslušnej odbornej kvalifikácie.
- 164 Krajské úrady budú druhostupňovými orgánmi. Posilníme riadiacu a koordinačnú úlohu rezortov vo vzťahu k okresným úradom. Vytvorí sa takto odborne kvalitný odvolací stupeň voči rozhodnutiam prvostupňových úradov. Krajské úrady sa zo zákona stanú rozpočtovými organizáciami. Budú vykonávať personálnu agendu, financovanie a materiálo-technické zabezpečenie aj pre okresné úrady v územnej pôsobnosti kraja. Z dôvodu, aby bola zachovaná integrovaná miestna štátna správa, tak by táto agenda mala prejsť na Úrad vlády SR. Pri tvorbe rozpočtu je potrebné aktívne zapojiť jednotlivé ústredné orgány štátnej správy, ktorých výkon štátnej správy zabezpečujú odbory okresných úradov, a to najmä pri nových úlohách. Prednostu krajského úradu vymenuje vláda a bude zodpovedať za plnenie úloh štátu na území kraja.
- 165 V súčasnosti ministerstvo vnútra rozhoduje o počte zamestnancov na jednotlivých odboroch okresných úradov a tiež určuje finančné prostriedky pre tieto úrady. Zamestnancov okresných úradov majú metodicky riadiť a kontrolovať pri výkone agendy jednotlivé ministerstvá, tie však nemajú voči nim žiadnu personálnu právomoc. Navrhujeme túto anomáliu odstrániť, aby vecné rezorty mali dosah aj na personálnu oblasť (výber, hodnotenie atď.).
- 166 Integrujeme služby najčastejšie navštevovaných úradov do klientských centier (Sociálna poisťovňa, úrady práce, daňový úrad atď.). V rámci reformy ESO neboli všetky orgány štátnej správy integrované do okresných úradov, keďže majú vlastnú štruktúru miestnych orgánov a bránili sa takejto integrácii. K integrovanému úradu sa nepridali napr. úrady práce (dávky), finančná správa (dane) či Sociálna poisťovňa (odvody). Práve tieto úrady ľudia navštevujú najčastejšie. Bez ohľadu na štruktúru týchto orgánov by však bolo tieto služby z pohľadu občana vhodné pričleniť do činností klientských centier, aby občan reálne mohol prísť na jeden úrad a vybaviť najdôležitejšie záležitosti. Týmto by došlo aj k reorganizácii štruktúry a zníženiu počtu špecializovaných úradov (napr. Ústredie práce, sociálnych úradov a rodiny; úrady práce).
- 167 Vzhľadom na hlavný cieľ KC, ktorým je zjednodušenie kontaktu obyvateľov s miestnou štátnou správou, je nevyhnutné, aby boli pre obyvateľov primerane dostupné. Aj preto sú KC rozmiestnené tak, aby obyvatelia nemuseli prekonávať vzdialenosť väčšiu ako 50 km a zároveň, aby čas cestovania verejnou dopravou netrval viac ako jednu hodinu. V súčasnosti je otvorených 58 KC, pričom podľa pôvodného plánu ich má byť celkom 89. Vyhodnotíme súčasné klientské centrá a eliminujeme ich kompetenčné, technické a personálne nedostatky. Analytická jednotka ministerstva vnútra vyhodnotí fungovanie a rozloženie súčasných klientských centier aj v nadväznosti na redukciu okresných úradov. Je potrebné vykonať hodnotenie funkčnosti súčasných klientských centier so zameraním na agendu a nastaviť ich, aby fungovali ako reálny „front office“, t. z. aby si mohli občania na jednom mieste vybaviť jednoduché záležitosti (na vzor KC Bratislava) a tak prišlo k odťaženiu odborných zamestnancov okresných úradov povinnosťou obsluhovať klientské centrá.
- 168 Podľa správy Útvoru Hodnota za peniaze môžu ministerstvá zefektívnením podporných a prierezových činností ušetriť 12 mil. eur na mzdách a externe dodávaných službách. V podporných a prierezových činnostiach, ktoré sú dobre porovnateľné medzi úradmi ministerstiev, pracuje približne každý ich tretí zamestnanec [file:///C:/Users/dobry/Downloads/priebezna_sprava_zamestnanost_odmenovanie%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/dobry/Downloads/priebezna_sprava_zamestnanost_odmenovanie%20(1).pdf). Významný priestor na zefektívnenie existuje v činnostiach podriadených organizácií ministerstiev (viac ako 2-tisíc zamestnancov s ročnými výdavkami na mzdy a externe dodávané služby približne 40 mil. eur). Centrá podpory fungujú na ministerstve vnútra a vznikli medzi prvými opatreniami reformy ESO. Cieľom bolo odstrániť tzv. obslužné činnosti zo všetkých útvarov ministerstva vnútra a centralizovať ich do centier, ktoré by poskytovali servis týmto útvarom. Ide o servis napr. pri zabezpečovaní administratívno-technického vybavenia, opráv atď. Pri týchto centrách podpory je však problematické ich nesprávne nastavenie – rozhodovacou právomocou pri čerpaní finančných zdrojov nedisponujú napr. okresné úrady. Vytvoríme centrá podpory pre obslužné činnosti pre ústredné orgány štátnej správy a štátne rozpočtové a príspevkové organizácie v území kraja, ktorých prínosom bude skvalitnenie a zefektívnenie procesov. V súčasnosti každá organizácia s právnou subjektivitou si zabezpečuje vlastnými zamestnancami výkon personálnej, mzdovej, účtovnej, majetkovej a materiálo-technickej agendy. Prínosom bude, že zamestnanci na centrách podpory sa budú profesijne venovať konkrétnej agende, nebude dochádzať ku kumulácii funkcií, ktorých kvalita nie je na požadovanej úrovni. Súčasnú sa zníži počet „obslužných“ zamestnancov. Tieto centrá podpory budú zabezpečovať iba bezplatné poskytovanie služieb úradom bez možnosti rozhodovať o použití zdrojov (táto pôsobnosť zostane na úradoch). Financovanie bude z prostriedkov štátneho rozpočtu. V súčasnosti už funguje 8 centier podpory v krajských mestách, ktoré sú v riadiacej pôsobnosti ministerstva vnútra. Ich činnosti a úlohy je potrebné prehodnotiť a rozšíriť o poskytovanie služieb pre ďalšie organizácie. Centrá podpory navrhujeme zaradiť do pôsobnosti ministerstva financií.

KVALITNÍ LUDIA NA ÚRADOCH

V súčasnej dobe nie je z viacerých dôvodov atraktívne zamestnať sa v štátnej správe. Ide napríklad o negatívne vnímanie úradníka verejnosťou, ako aj súkromnými zamestnávateľmi, slabé finančné ohodnotenie, spájanie s politickým vedením, klientelizmus či rodinkárstvo. Profesionalizácia štátnej služby vyžaduje viac než zákony a musí ísť ruka v ruku so zmenou kultúry na úradoch, v prístupe úradníkov na profesionálnych, etických, ochotných a otvorených ľudí pri plnení svojich úloh. Podľa priebežnej správy Útvary Hodnota za peniaze.

Graf

Zdroj: MFSR

„Revízia výdavkov zamestnanosti a odmeňovania vo verejnej správe“¹⁶⁹ zamestnáva slovenský verejný sektor mierne menší počet zamestnancov ako krajiny EÚ. Vynakladá na nich nižší podiel výdavkov na HDP (9,2 % vs. 10,6 %) a aj celkových verejných výdavkov (22,7 % vs. 24,9 %). Pre verejný sektor tak pracuje pätina všetkých pracujúcich v hospodárstve vrátane samospráv, čo je celkom 413-tis. zamestnancov.

Podľa revízie „relatívne rovnostársky správajúci sa systém odmeňovania vo verejnej správe v kombinácii s veľkými regionálnymi rozdielmi v slovenskej ekonomike vytvárajú veľké rozdiely v príjmoch medzi súkromným a verejným sektorom v niektorých regiónoch.“ Verejný sektor rýchlo starne, tretina zamestnancov odíde v priebehu 10 rokov do dôchodku. Zamestnancov nad 55 rokov je vo verejnom sektore dvojnásobok oproti súkromnému. Navyše verejný sektor v rokoch 2011 až 2017 zostarol o polovicu viac ako súkromný. Systém odmeňovania verejnej správy kladie veľký dôraz na formálne vzdelanie a prax, menej oceňuje ťažko definovateľnú produktivitu alebo výsledky. Priestor na lepšie odmeňovanie identifikuje revízia výdavkov, predovšetkým hľadaním neefektívnosti v rámci verejnej správy. V systéme neexistuje skutočné riadenie ľudských zdrojov, služobné úrady sa zameriavajú na mzdy a personálne otázky, ale nie na manažovanie ľudských zdrojov. Veľké nedostatky sú v nábore ľudí, manažmente, pracovných metódach, zdieľaní informácií v rámci rezortu a medzi rezortmi, komunikácii atď. Ak chceme mať dobre fungujúce úrady a kvalitných úradníkov, na ktorých odbornosť sa môže občan spoliehať, je nevyhnutné transformovať pracovné podmienky, pracovné prostredie a riadenie ľudí na moderné, flexibilné a profesionálne. Preto navrhujeme nasledujúce opatrenia.

169 Správa Útvary Hodnota za peniaze Ministerstva financií SR: Revízia výdavkov zamestnanosti a odmeňovania vo verejnej správe https://www.mfsr.sk/sk/financie/hodnota-za-peniaze/revizia-vydavkov/zamestnanost-mzdy-vo-verejnej-sprave/?sfns=mo&fbclid=IwAR0d6zKX614kmXRWpltPSXaBPfPMfO7p2xR2gw_f9s-xzwxw7NTce7eqayM.

Riešenia SaS:

29/

Prepojíme **hodnotenie zamestnancov v štátnej správe s kľúčovými indikátormi výkonnosti a naviažeme platy na ich výkon.**¹⁷⁰

30/

Zvýšime transparentnosť odmeňovania zamestnancov.¹⁷¹

31/

Znížime počet zamestnancov verejnej správy tam, kde sú nadbytoční a posilíme v oblastiach, kde je ich nedostatok.¹⁷²

32/

Odbúrime formalizmus pri majetkových priznaniach vedúcich zamestnancov a verejných činiteľov a zavedieme nezávislú kontrolu.¹⁷³

33/

Vytvoríme jednotné **minimálne štandardy pre zamestnancov v štátnej správe pri uplatňovaní možných benefitov**, ako napríklad práca z domu (home office), flexibilná pracovná doba, pracovné prostredie (jedálne, materské školy atď.).

34/

Vytvoríme **manuál pre komunikáciu štátneho zamestnanca s verejnosťou.**¹⁷⁴

- 170 Sekcia pre štátnu službu na Úrade vlády SR bude zodpovedať za metodiku hodnotenia štátnych zamestnancov, aby sa zjednotili možnosti ohodnotenia (bude jasne definovaný systém hodnotenia, čo sa týka ďalších zložiek tabuľkového platu: osobný príplatok, odmeny za hodnotenie atď.). Zavedieme kľúčové indikátory výkonnosti (ďalej iba „KPI“) pre organizácie aj pracovné pozície. Popri fixnej zložke mzdy ustanovíme variabilnú zložku, pričom variabilná zložka bude striktné podliehať KPI. Odmena bude udelená za dobre vykonanú prácu na základe splnených KPI. Personálne KPI nastavíme na základe štandardov a budú monitorovateľné. Na základe výsledkov plnenia KPI jednotlivých organizácií, oddelení a funkcií sa posúdi potreba ľudských zdrojov.
- 171 Systém odmeňovania verejnej správy kladie veľký dôraz na formálne vzdelanie a prax, menej oceňuje ťažko definovateľnú produktivitu alebo výsledky. Kompenzácie vrátane odmien sú oproti súkromnému sektoru oveľa menej diferencované. Atraktivitu verejného zamestnávania môže zvýšiť flexibilnejšie odmeňovanie zohľadňujúce kvalitu zamestnancov, nie formálne zaradenie alebo počet odsľúžených rokov. Jednou z alternatív, ako dosiahnuť vyššiu flexibilitu a priestor pre odmeny je zavedenie širších odmeňovacích pásiem. Najvýznamnejší zo všetkých príplatkov v štátnej a verejnej službe je osobný príplatok. Oveľa menšiu časť mzdy tvoria odmeny, čo znižuje možnosť flexibilne odmeniť výkonnosť zamestnancov. Automatické zvyšovanie mzdy za prax (za odpracované roky) tvorí 15 % mzdových výdavkov, pričom to nemá jasný súvis s kvalitou práce. Zmena systému by priniesla väčšiu slobodu rozhodovania, ale aj väčšiu zodpovednosť vedúcich zamestnancov.
Zdroj: <http://www1.mfsr.sk/LoadDocument.aspx?categoryId=11154&documentId=16858>
- 172 Podľa správy Útvoru Hodnota za peniaze Ministerstva financií SR „Revízia výdavkov zamestnanosti a odmeňovania vo verejnej správe“ pracovalo pre verejný sektor na Slovensku v roku 2017 viac ako 413-tis. osôb. 53 % z nich v ústrednej štátnej správe vrátane štátnych podnikov v sektore verejnej správy a vysokých škôl. Samosprávy zamestnávajú 46 % zamestnancov štátu, z toho veľkú časť predstavuje regionálne školstvo. Verejná zamestnanosť vrátane počtov úradníkov je veľmi podobná priemeru krajín EÚ aj po zohľadnení veľkosti štátu, líši sa však jej štruktúra. V porovnaní s krajinami EÚ a OECD má Slovensko na počet obyvateľov menej zdravotných sestier a učiteľov na prvom stupni základných škôl. Nedostatok pracovníkov v zdravotníctve – najmä zdravotných sestier – konštatuje aj Revízia výdavkov na zdravotníctvo (ÚHP, 2018). Pri sociálnych službách zatiaľ spoľahlivé medzinárodné porovnanie absentuje. Starnutie populácie však bude vytvárať tlak na zvýšenie zamestnanosť v tejto oblasti. Naopak viac je najmä policajtov a vysokoškolských učiteľov. Vysvetlením vyššieho počtu policajtov môže byť, že veľa týchto príslušníkov vykonáva administratívnu prácu.
- 173 Transparentnosť majetku vedúcich funkcionárov štátu a verejných činiteľov je dôležitá otázka a posledné roky práve táto časť ich pôsobenia naštrbila dôveru verejnosti. Síce máme inštitút majetkového priznania, je však vnímaný ako formalizmus. Sfunkčnenie tohto inštitútu môže napomáhať orgánom činným v trestnom konaní efektívnejšie konať. To znamená, že je nevyhnutné odbúrať formalizmus a zaviesť lepšiu kontrolu. Navrhujeme zaviesť povinnosť podať majetkové priznanie na začiatku a na konci funkčného obdobia (nie každoročne, ale minimálne raz za 4 roky), dať pôsobnosť v majetkovom priznaní novému Úradu na ochranu oznamovateľov (úrad bol vytvorený s ambíciou zastrešovať celú škálu tém v oblasti integrity, má byť nezávislý). V súčasnosti sa priznania podávajú nadriadeným, komisiám atď. - interným útvaram, čo samo osebe nemá zmysel, ak chceme byť transparentní a chceme vyvolať zodpovednosť v prípade porušenia zákonov, prepojiť kontrolný orgán na všetky potrebné verejné a neverejné databázy evidencie majetku, majetkových práv, záväzkov, príjmov atď., upraviť formu zverejnenia údajov, aby bola jasná hodnota majetku, sankcie bude udeľovať nezávislý orgán, ktorým bude Úrad na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti, čím sa posilní kontrolný mechanizmus, aby nešlo o kontrolu formálnej stránky (podané, nepodané), ale o kontrolu samotného obsahu.
- 174 Cieľom je zaviesť jednotnú otvorenú komunikačnú stratégiu k verejným politikám naprieč rezortmi. Príručku pomôže vytvoriť profesionálna PR agentúra na základe výberového konania. Zaviazat sa k transparentnej, nekonfrontačnej komunikácii a zverejňovaniu informácií. Veľké politiky a reformy by mali mať nositeľov úloh/zodpovedné osoby, harmonogram, odpočet plnenia – na tento účel vytvoríme portál ako súčasť CoG na poskytovanie informácií o väčších prierezových politikách – všetko dôležité na jednom mieste. CoG vytvorí metodiku na pravidlá komunikácie pre odborníkov zo štátnej správy smerom k verejnosti a médiám, aby jednotlivé témy boli odkomunikované nielen politicky, ale aj odborne. Agentúra sa vyberie cez výberové konanie.

VEREJNÉ OBSTARÁVANIE

ÚSPORNEJŠIE HOSPODÁRIŤ S VEREJNÝMI FINANCIAMI

Verejné financie v sume 5 mld. eur ročne v prospech občanov Slovenska ¹⁷⁵ je možné manažovať profesionálne, pružne, transparentne, ak dáme dôraz na kvalitu a zodpovednosť výkonu zamestnancov verejnej správy, zameriame sa na hospodárnosť a efektívnosť procesov obstarávania a podporíme prostredie konkurenčnej hospodárskej súťaže.

Najvýraznejšie problémy vidíme v neefektívnom a nehospodárnom vynakladaní verejných zdrojov a chýbajúcom fungovaní systému hodnota za peniaze, v kolíznom konaní firiem s prerozdeleným trhom a na základe vzájomných dohôd, v slabom konkurenčnom prostredí, v náročnosti a komplikovanosti zákona o verejnom obstarávaní, v obstarávaní zákaziek cez elektronický kontrakčný systém často aplikovanom v rozpore so zákonom o verejnom obstarávaní, vo vylobovaných výnimkách zákaziek vyňatých z pôsobnosti zákona o verejnom obstarávaní, v chýbajúcom povinnom zverejňovaní vyhlásených zákaziek s nízkou hodnotou.

Sme presvedčení, že **najefektívnejším kontrolórom verejného obstarávania sú samotní účastníci trhu**, len im treba vytvoriť pre túto prirodzenú činnosť podmienky. ¹⁷⁶

Riešenia SaS:

1/

Budeme presadzovať **spoločné obstarávanie komodít, ktoré dnes samostatne obstarávajú jednotlivé rezorty** s cieľom znižovania nákladov a profesionalizácie verejného obstarávania.

2/

Zavedieme pri tých zákazkách, kde to bude vhodné a efektívne, **zverejňovanie analýzy predpokladanej návratnosti pred každou investíciou** realizovanou z verejných zdrojov s predpokladanou hodnotou zákazky nad 10 miliónov eur, pričom táto bude rešpektovať princípy **Total Cost of Ownership (TCO)** a jej výsledky sa premietnu do kritérií obstarávania. ¹⁷⁷

3/

Zavedieme povinné prípravné trhové konzultácie. Umožníme hospodárskym subjektom zúčastniť sa pripomienkovania verejného obstarávania už v čase jeho prípravy, a to zavedením povinnosti pred vyhlásením verejného obstarávania uskutočniť transparentné prípravné trhové konzultácie na účely prípravy výberového konania, a najmä informovania hospodárskych subjektov o plánovanom postupe. ¹⁷⁸

175 Podľa dokumentu ÚVO „Informácia o celkovom štatistickom vyhodnotení procesu verejného obstarávania za rok 2018“ bolo v roku 2018 celkovo ukončených 3 162 nadlimitných a podlimitných postupov v celkovej zmluvnej hodnote 4,82 mld. eur. (Údaje sú bez zákaziek s nízkou hodnotou.)

176 Hospodársky subjekt je fyzická osoba, právnická osoba alebo skupina takýchto osôb, ktorá na trh dodáva tovar, uskutočňuje stavebné práce alebo poskytuje službu. Práve hospodárske subjekty pôsobiace v danej oblasti podnikania, ktorej sa predmet verejnej zákazky týka, sú tí najpovolanejší, aby sa vyjadrili k podmienkam súťaže. Sú schopní najlepšie posúdiť, či sú podmienky účasti v súťaži efektívne a primerané k predmetu zákazky, je predmet zákazky opísaný jednoznačne, úplne a neustranne, prípadne, či nevedie k jedinému vybranému riešeniu, pričom existujú hospodárnejšie alternatívy a pod., sú kritériá na vyhodnotenie ponúk stanovené efektívne alebo, naopak, špekulatívne s cieľom nevybrať ekonomicky najvýhodnejšiu ponuku, sú určené obchodné podmienky dodania predmetu zákazky bežné a primerané v danej oblasti podnikania.

Je preto žiaduce dať čo najväčší priestor hospodárskym subjektom, aby sa mohli vyjadriť k pripravovaným alebo prebiehajúcim súťažiam.

177 Zverejňovanie predpokladanej návratnosti investícií má slúžiť na vytvorenie obrazu o tom, či sú dané investície návratné, či ich návratnosť nie je príliš dlhá, resp. či sú dané investície pri istej návratnosti potrebné (napr. pri výstavbe jadrovej elektrárne atd.). Cieľom uplatnenia princípov TCO (celkových nákladov na vlastníctvo) je zaisťiť, aby náklady nezahrňovali len obstarávaciu cenu, ale všetky ďalšie výdavky vznikajúce v súvislosti s vlastníctvom statku. Rozširovanie tohto princípu budeme presadzovať vo verejnom obstarávaní postupne aj pod uvedený limit tam, kde je to efektívne.

178 Zákonnou úpravou § 25 zákona o verejnom obstarávaní by sa zaviedla povinnosť uskutočniť prípravné trhové konzultácie pri zákazkách nad 10 mil. eur. Odborná verejnosť, ako aj potenciálni uchádzači by tak mali možnosť transparentne sa vyjadriť k podmienkam pripravovanej súťaže.

Obstarávajúci subjekt by bol povinný zverejniť na dobu min. 15 dní, v závislosti od rozsahu a zložitosti predmetu zákazky, podmienky plánovanej súťaže:

- predpokladanú hodnotu zákazky,
- podmienky účasti,
- opis predmetu zákazky,
- navrhované kritériá na hodnotenie a spôsob ich uplatnenia,
- iné požiadavky.

REVÍZNE POSTUPY

4/

Predĺžime lehotu na uplatnenie revízných postupov pri žiadosti o nápravu¹⁷⁹ tak, **aby bolo možné záujemcami korektne napadnúť diskriminačné podmienky v súťažných podkladoch počas celej súťaže, nie iba v prvých 10 dňoch od uverejnenia oznámenia o vyhlásení verejného obstarávania.**

5/

Výšku kaucí pri námietkach ponecháme na úrovni 0,1 % z PHZ.¹⁸⁰

6/

Upravíme možnosť zloženia kaucie aj bankovou zárukou, aby kaucie nebránili čestnej hospodárskej súťaži.

7/

Úrad pre verejné obstarávanie zastaví konanie o námietke, ak kaucia nebola pripísaná na účet úradu v zákonnej lehote alebo v správnej výške. **Umožníme doplatenie kaucie navrhovateľom v správnej výške na základe výzvy úradu.**¹⁸¹

8/

Umožníme, aby mohli byť **chýbajúce náležitosti námietok** navrhovateľom jedenkrát doplnené na základe jedinej výzvy úradu.¹⁸²

9/

Umožníme, aby úrad v prípade námietok **nepožadoval predloženie kompletnej dokumentácie, ale len dokumentáciu, ktorú potrebuje na posúdenie obsahu námietky.**¹⁸³

10/

Odstránime duplicitné výkony kontrolných orgánov pri kontrole postupov vo verejnom obstarávaní spolufinancovaných z eurofondov.¹⁸⁴

11/

Zrušíme radu Úradu pre verejné obstarávanie.¹⁸⁵ Úrad pre verejné obstarávanie je ústredný orgán štátnej správy pre verejné obstarávanie a jeho predseda je volený Národnou radou SR na návrh vlády. Sme presvedčení, že rozhodnutia úradu ako vykonávateľa štátnej správy v oblasti verejného obstarávania majú byť preskúmané súdmi SR, a nie skupinou fyzických osôb volených vládou SR.

180 Podľa § 164, ods. 5, písm. a) a b) zákona o verejnom obstarávaní krátká lehota 10 dní od uverejnenia oznámenia na uplatnenie revízných postupov nemá opodstatnenie a je to ďalší faktor obmedzujúci hospodársku súťaž. Upravíme primerane podľa § 164, ods. 5, písm. c) a d).

181 V čase vypracovania tohto programu poslanci NR SR navrhli zmenu zákona, ktorou sa zvyšuje výška kaucie z pôvodných 0,1 % na 1 % z predpokladanej hodnoty zákazky. Na námietky uchádzačov sa zvykne nazeráť ako na nástroj obštrukcie pri verejnom obstarávaní, a pritom námietky predstavujú významný nástroj kontroly postupu verejných obstarávateľov od tých najpopulárnejších, a to od hospodárskych subjektov. Tento inštitút využíva stále menej uchádzačov. Poukazujeme na fakt, že v prípade, ak úrad rozhoduje o obsahu námietky minimálne v 70 % prípadov, dá za pravdu sťažovateľovi a tento trend je dlhodobý.

182 Administratívne pochybenie pri príprave námietky pri súčasne platnom zákone (§ 174, ods. 1, písm. c) spôsobí, že sa úrad námietkou uchádzača (napriek tomu, že môže viesť k odhaleniu zásadných chýb vo verejnom obstarávaní) vôbec nebude zaoberať. Pričom v súlade s princípom proporcionality by tento nedostatok mohol byť veľmi ľahko, vyzvaním navrhovateľa na doplnenie námietky, odstránený.

183 Úrad pre verejné obstarávanie má rozhodnúť o námietkach do 30 dní odo dňa doručenia kompletnej dokumentácie v origináli úradu kontrolovaným. Úrad si pod kompletnou dokumentáciou predstavuje väčšinou úplne niečo iné ako kontrolovaný verejný obstarávateľ. A tak úrad prerušuje konanie podľa § 173, ods. 4 zákona a požaduje od kontrolovaného aj doklady, ktoré k rozhodnutiu o námietke vôbec nepotrebuje a lehoty stoja. Uchádzač do tohto procesu nijako nezasahuje a čaká na rozhodnutie úradu aj niekoľko mesiacov namiesto 30 dní.

184 Navrhujeme, aby všetky nadlimitné zákazky spolufinancované z prostriedkov Európskej únie bez ohľadu na ich predpokladanú hodnotu zákazky kontroloval pred podpisom zmluvy len Úrad pre verejné obstarávanie tak, aby tieto neboli podrobné dvojitej kontrole aj u poskytovateľa pomoci. Nadlimitné zákazky na tovary a služby, ktorých predpokladaná hodnota zákazky je vyššia ako 600 000,- eur spolufinancované eurofondov, kontrolujú dnes jednak riadiace alebo sprostredkovateľské orgány a tiež ÚVO, čo predlžuje celý proces kontroly o niekoľko mesiacov.

185 Zákon o verejnom obstarávaní s účinnosťou od 1. júla 2013 rozšíril okruh orgánov úradu (ÚVO) o kolektívny orgán s názvom rada úradu. Rada úradu má deväť členov. Členmi rady sú predseda úradu, dvaja podpredsedovia úradu a šesť osôb, ktoré vymenúva a odvoláva vláda Slovenskej republiky.

PODPORA ČESTNEJ HOSPODÁRSKEJ SÚŤAŽE A OBMEDZENIE KORUPČNÉHO SPRÁVANIA

12/

Obmedzíme možnosti zneužívania elektronického trhoviska (EKS) obstarávať „rýchlo a zbesilo“¹⁸⁶ - **zavedieme možnosť podania námietky pri zákazkách realizovaných prostredníctvom elektronického trhoviska.**

13/

Zavedieme kontrolu splnenia požiadaviek na predmet zákazky v EKS.¹⁸⁷

14/

Zredukujeme výnimky z postupov zákona o verejnom obstarávaní. V súčasnom znení zákona o verejnom obstarávaní existuje cez 70 výnimiek z postupov zo zákona o verejnom obstarávaní¹⁸⁸ Navrhujeme redukovať zoznam vylobovaných výnimiek z postupov zo zákona o verejnom obstarávaní pri podlimitných zákazkách a zákazkách s nízkou hodnotou.

15/

Zavedieme povinné zverejňovanie zákaziek s nízkou hodnotou. Obdobne ako pri zákazkách spolufinancovaných z prostriedkov EÚ aj pri z ostatných zákazkách s nízkou hodnotou **navrhujeme legislatívne zaviesť povinnosť zverejňovania** týchto zákaziek v deň oslovenia hospodárskych subjektov na predloženie ponuky prostredníctvom jednotného informačného systému, vedenom na Úrade pre verejné obstarávanie. Táto povinnosť by sa týkala zákaziek s nízkou hodnotou s predpokladanou hodnotou vyššou ako 50 000 eur.¹⁸⁹

- 186 Elektronické trhovisko (EKS) slúži na obstarávanie zákaziek bežne dostupných na trhu aukčným postupom, ktoré v novembri 2019 dosiahlo sumu uzavretých obchodov od začiatku prevádzky 1,8 mld. eur. Správcom je Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, ale systém od 1. 7. 2014 vytvorili a prevádzkujú súkromné spoločnosti - konzorcium firiem Anasoft, Slovak Telekom a Tlačová agentúra Slovenskej republiky. EKS na základe rozdielne a diskriminačne stanovených lehôt v zákone o verejnom obstarávaní pri podlimitných zákazkách z niekoľko týždňov na niekoľko dní urýchlil proces verejného obstarávania za cenu umožnenia nákupov s diskriminačnými podmienkami. Pri objeme zákaziek podľa štatistiky EKS je potrebné výrazne spozornieť a legislatívne urýchlene konať a tieto rizikové obstarávania neakceptujú ani štátne inštitúcie zriadené na riadenie fondov z EÚ. Dôvodom je aj „svojvoľné“ vysvetlenie bežne dostupnej zákazky obstarávajúcim subjektom. Neumožňuje však efektívne uplatniť revízie postupy pri diskriminačne nastavených podmienkach súťaže a opisu predmetu zákazky. Trhovisko síce disponuje funkciou tzv. Karantény, slúžiacej na podávanie rozporov voči obsahu podaných tzv. Opisných formulárov, ale uplatnenie rozporu zo strany uchádzača nebráni verejnému obstarávateľovi tento rozpor ignorovať a pokračovať v súťaži. Neúspešný uchádzač má právo podať podnet na kontrolu na ÚVO, ale až po uzavretí zmluvy.
- 187 SaS navrhuje zaviesť v zákone (§ 109 až 111) možnosť, aby v el. trhovisku bolo možné vyhodnotenie ponúk z hľadiska splnenia požiadaviek verejného obstarávateľa na predmet zákazky. A to pred automatickým vyhodnotením cien a uzavretím zmluvy.
- 188 a § 1 ods. 12 zákona o verejnom obstarávaní. Výnimky je potrebné upraviť s cieľom vyrovnávať regionálne rozdiely, zavádzať moderné verejné politiky, podporiť malé a stredné podnikanie, duálne vzdelávanie a pod. Zavádzaním výnimiek z postupov zo zákona o verejnom obstarávaní pre finančne menej náročné zákazky a znížením administratívnych nárokov je možné reflektovať na potreby spoločnosti, ktoré prináša prax a zefektívniť riešenia a zadávanie zákaziek aj cez zákonné normy tak, aby prinášal úžitok a zvýšil miestne iniciatívy, ktoré môžu podnietiť inovatívne postupy a riešenia hodnoty za peniaze. Odstránime najmä výnimky uvedené v § 1, ods. 12, písm. l) a písm. a).
- 189 Za vážny problém pokladáme súčasnú neriadenu formu zverejňovania zákaziek s nízkou hodnotou, na tisícoch rôznorodých webových stránkach alebo dokonca bez zverejnenia. Roky sa prehliadajú tzv. prieskumy trhu, s vopred určeným úspešným uchádzačom“. Takáto zákonná úprava podporuje a upevňuje korupčné správanie zúčastnených subjektov vo verejnom obstarávaní. Preukázateľne sú vo verejných zákazkách už roky totožní dodávatelia. Je neprijateľné, aby sa napr. služby uvedené v Prílohe č. 1 zákona o verejnom obstarávaní v sume do 260 000 eur bez DPH alebo stavebné práce v sume do 180 000 eur bez DPH a pri tzv. obstarávateľoch až do sumy 5 548 000 eur bez DPH nezverejňovali. Úprava sa týka § 117 zákona.

SAMOSPRÁVA

SAMOSPRÁVNE USPORIADANIE, FINANCOVANIE SAMOSPRÁV A KOMPETENCIE

Slovensko má extrémne rozdrobenú samosprávu. Máme 2 vojenské obvody, 39 mestských častí tvoriacich 2 mestá (Bratislava a Košice) a ďalších 2 885 miest a obcí. Priemerný počet obyvateľov jednej obce je 1 850,¹⁹⁰ čo je len dvadсятina priemeru OECD (37 156).¹⁹¹

Zo zákona má každá samospráva poskytovať svojim občanom rovnaké služby. Rovnaké služby ako krajské mesto musí poskytovať aj obec s 250 obyvateľmi.

Kombinácia týchto dvoch faktorov znamená, že rozdrobenosť územnej samosprávy vedie k neefektívnemu nakladaniu s verejnými zdrojmi. Toto potvrdili aj odporúčania OECD pre Slovensko z roku 2014, kde je uvedené, že časť obcí je príliš malá na to, aby dokázala efektívne poskytovať lokálne služby.¹⁹²

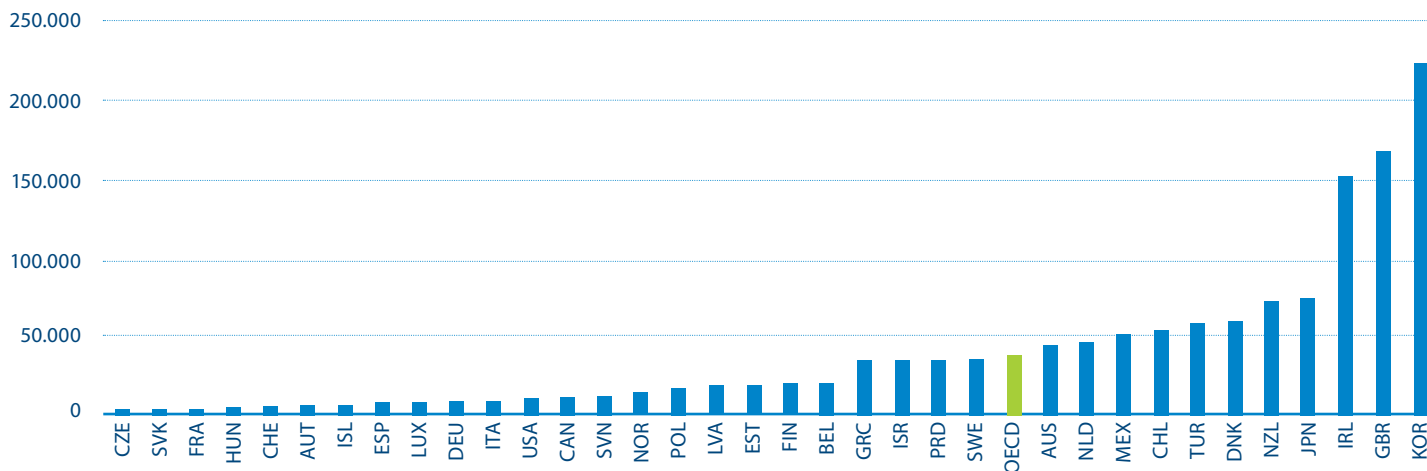
Rozdrobenosť samosprávy podčiarkuje fakt, že v 91 % samospráv (samosprávy do 3 000 ľudí vrátane) žije len 38 % obyvateľstva.

Malé obce do 250 obyvateľov (534 obcí) používajú na výkon svojej správy zhruba polovicu všetkých svojich príjmov.¹⁹³ Jednotkové náklady (per capita) na výkon správy sú 4- až 5-násobne vyššie pri obciach do 250 obyvateľov ako pri obciach s počtom obyvateľov 20 000 – 50 000.

V roku 2013 ministerstvo vnútra a ministerstvo financií pripravili v spolupráci s ďalšími relevantnými ústrednými orgánmi štátnej správy Súhrnný audit výkonu kompetencií verejnej správy – segmentu územnej samosprávy a návrh na zabezpečenie financovania kompetencií verejnej správy.¹⁹⁴ Audit sa zamerával na výkon pôsobností obcí a samosprávnych krajov a ich financovanie. Išlo najmä o dôsledné prehodnotenie uskutočnenej decentralizácie a dekoncentrácie pôsobností na obce a samosprávne kraje.

Graf

Priemerný počet obyvateľov obcí v jednotlivých štátoch OECD a priemer OECD

Zdroj: OECD (2018)

190 <http://www.datacube.statistics.sk/> - Počet obyvateľov podľa pohlavia - obce (ročne) [om7101rr]; Priemer 2003-2018 je 1850,41 v intervale 1838-1862 obyvateľov.

191 <http://www.oecd.org/economy/surveys/Slovak-Republic-2019-OECD-economic-survey-overview.pdf> (strana 20-21)

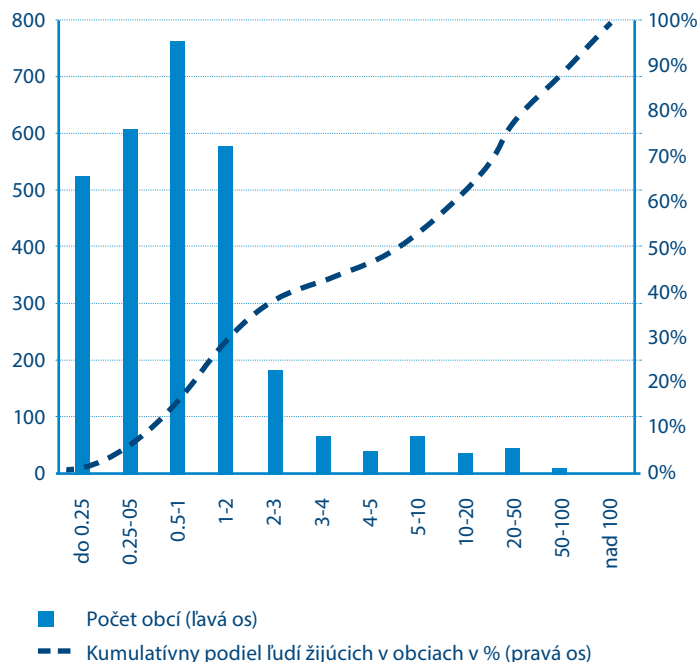
192 https://www.oecd.org/economy/surveys/Overview_Slovak%20Republic_2014.pdf (strana 20)

193 Patria sem najmä výdavky na platy a odmeny starostov, komunálnych poslancov a niektorých úradníkov ako prednosta, asistent starostu, účtovník obce, členovia odborných komisií zriadených obcou, zamestnanec vyberajúci miestne dane a poplatky a pod. Patria sem tiež tovary a služby spotrebované pri výkone týchto zástupcov obce a úradníkov. Do tejto triedy nepatria pracovníci obecných a mestských úradov, ako sú napr. matrikár, kontrolór obce, zamestnanci rozpočtových a podriadených organizácií, ktorých zriaďovateľom je obec (zamestnanci materských a základných škôl, domovov dôchodcov a pod.). Nepatria sem ani náklady na energiu prevádzkovania obecných úradov. <https://www.mfsr.sk/sk/financie/institut-financnej-politiky/publikacie-ifp/ekonomicke-analyzy/41-skryty-poklad-samosprave-alternativne-moznosti-sustredenia-vykonu-spravy-samospravach-jun-2017.html>

194 Audit potvrdil, že na oboch úrovniach územnej samosprávy už roky absentuje systémovo ošetrený pravidelný monitoring všetkých relevantných parametrov (legislatívnych, ekonomických, sociálnych atď.). Zo správ jednotlivých ministerstiev vyplývalo, že ústredné orgány štátnej správy dlhodobo nemajú vytvorenú príslušnú databázu ukazovateľov a údajov o výkone prenesených pôsobností štátnej správy na územnú samosprávu. Jednotlivým rezortom chýba spätná väzba potrebná na vyhodnotenie kvantity a kvality zabezpečenia prenesených kompetencií, ako aj úrovne ich finančného krytia. V správe rezorty poukazujú na absenciu zákonnej úpravy o povinnosti zberu relevantných údajov. Audit dostupný: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/10861/1>.

Graf

Priemerný počet obyvateľov obcí v jednotlivých štátoch OECD a priemer OECD

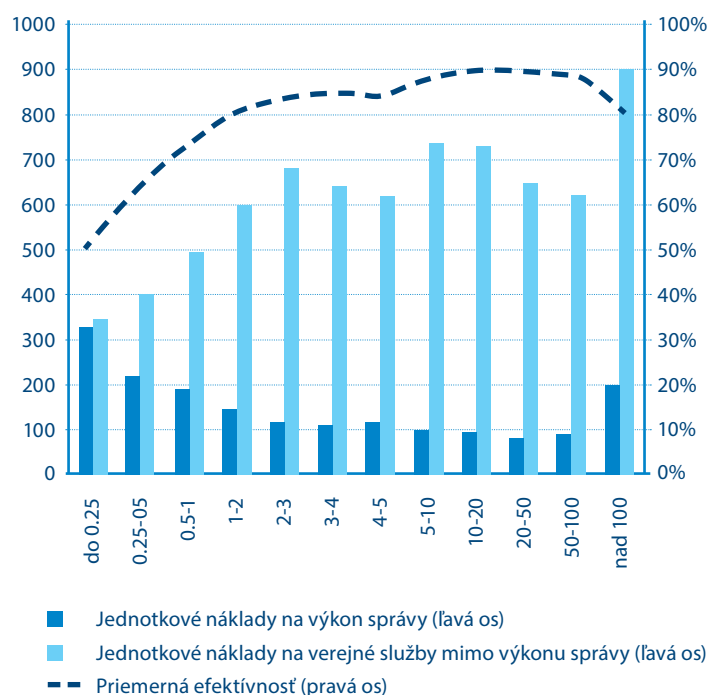

Zdroj: Inštitút finančnej politiky

Vytvorenie duálneho systému verejnej správy v istom zmysle spôsobilo, že štát a jeho orgány sa dištancovali od samosprávy, pričom to spôsobilo postupnú stratu informácií, absenciu údajov a praktických vedomostí ohľadom samosprávy, ako aj zoslabenie komunikácie so samosprávou. Pre štátnu správu vo vzťahu k samosprávam je charakteristické, že presunom kompetencií z rôznych oblastí (školsťvo, stavebný úrad, pozemné a miestne komunikácie, životné prostredie atď.), buď na obce alebo na vyššie územné celky, došlo k delbe koordinačnej právomoci aj medzi štátnymi orgánmi. Komunikácia medzi samosprávou a štátnou správou je o to komplikovanejšia, že často sa informácie nezdieľajú ani medzi štátnymi orgánmi navzájom, pričom mnohé štátne orgány pre vlastné potreby zhromažďujú údaje od samospráv. Otázne dnes je využívanie a využiteľnosť týchto údajov.

Graf

Jednotkové náklady na výkon správy v jednotlivých veľkostných skupinách obcí

Zdroj: Inštitút finančnej politiky

Takmer 20 rokov po začiatku decentralizácie štát a ani samosprávy nedokázali uviesť do života aspoň základný mechanizmus porovnávania samospráv a ich jednotlivých oblastí. Nevieme, kde majú najnižší poplatok za uloženie a zber komunálneho odpadu, nevieme, kde je strata vo verejnom záujme v MHD najnižšia na obyvateľa, nevieme, ktorá samospráva dokáže vytvárať najviac kapitálových zdrojov na obyvateľa, nevieme, v ktorej samospráve trvá stavebné konanie najmenej. Pretože samosprávy nemajú len jednu strešnú organizáciu (ZMOS, ZOMOS, ÚMS), je nutné, aby tieto ukazovatele definoval, zhromažďoval a distribuoval štát. K týmto dátam by mal byť otvorený prístup verejnosti a poskytovať by sa mali v otvorených formátoch na ďalšie spracovanie.

Slovensko sa postupne od roku 1999 zaviazalo dodržiavať Európsku chartu miestnej samosprávy, ktorá hovorí v čl. 9, ods. 1. a 2., že „finančné zdroje miestnych orgánov sú úmerné kompetenciám, ktoré im ukladá ústava alebo zákon.“ Tento záväzok je dnes spochybňovaný v samosprávnej praxi a cieľom akýchkoľvek zmien v samosprávnom alebo kompetenčnom usporiadaní musí byť správne nastavenie pravidiel, aby samosprávy mali kryté prenesené kompetencie v plnej miere.

Samosprávy na Slovensku majú originálne¹⁹⁵ aj prenesené kompetencie. Originálne kompetencie sú financované z DPFO¹⁹⁶ a ďalších príjmov samospráv (daň z nehnuteľnosti, daň za psa, poplatok za zber a likvidáciu komunálneho odpadu a pod.) a na prenesené kompetencie dostávajú obce účelovo viazané dotácie na ich výkon.

Napriek tomu, že samosprávy posielajú na jednotlivé ministerstvá ročne stovky údajov, tieto údaje sa nikde necentralizujú, nevyhodnocujú a často nie sú ani podkladom na valorizáciu dotácií pre niektoré prenesené kompetencie (stav v roku 2019). Dôkazom je, že v niektorých oblastiach za posledných vyše 15 rokov je výška dotácie identická napriek tomu, že výrazne vzrástla nákladovosť procesov (kumulovaná inflácia 24 %, kumulovaný nárast miezd 68 %).¹⁹⁷

Smutným faktom je, že v 21. storočí štát a samospráva nemajú spoločnú evidenciu o vybranej sume poplatkov v zmysle spárovania s poskytnutými službami. Napríklad pri využití systému e-Kolok aj na úroveň samosprávy by bolo možné úkony spárovať s poplatkami, a teda vedieť nákladovo oceniť celý proces zo strany štátu. Vedeli by sme potom riadiť financovanie prenesených kompetencií komplexne.¹⁹⁸

Na úseku stavebného úradu dostávajú obce s 5 000 až 10 000 obyvateľmi približne 10 000 eur na činnosť úradu, čo nepokryje ani činnosť jedného zamestnanca, no podľa prieskumov (dnes neexistuje spätný zber údajov štátu) deklarujú tieto samosprávy v priemere 2 zamestnancov. Uvedená kategória samospráv vyberie cca 5 000 eur na poplatkoch a zvyšné náklady musí pokryť obec z vlastných príjmov. Hovorí o tom aj správa NKÚ¹⁹⁹ z 2015, kde sa uvádza, že až 58 % kontrolovaných obcí nemalo pokryté náklady na túto činnosť zo štátu.

Uvedené nedostatky a chýbajúce financie musia sanovať samosprávy z vlastných zdrojov (DPFO, dane, poplatky atď.). V kombinácii s neochotou samospráv správať sa zodpovedne a zvyšovať úmerne aj vlastné príjmy (dane, poplatky atď.), to ide na úkor kapitálových výdavkov v samosprávach, ktoré klesajú priemerne o 1,2 % ročne.²⁰⁰ Tento trend sa snažil štát a samosprávy prekryť zmenou v podielových daniach v roku 2016, no ani napriek tomu sa nedarí dobiehať investičný dlh v oblastiach ako školstvo, cestná infraštruktúra či ďalšie služby na úrovni samospráv.

Výsledkom dnešného stavu je fakt, že samosprávne usporiadanie a delba kompetencií spolu s ich financovaním v súčasnosti nie sú efektívne a systém nie je dlhodobo udržateľný. Slovensko sa musí vybrať cestou, akú nastúpilo Dánsko, Fínsko či iné krajiny, a to municipalizáciou a redefinovaním druhej úrovne samosprávy.

195 Milan Laurenčík, vicežupan na ŽSK, bývalý starosta Terchovej: Boli sme zapojení do analýzy systému DCOM, ktorého vývoj realizovalo združenie DEUS a vtedy sme napočítali, že každá obec má 138 rôznych kompetencií. V malých obciach nedokážu zamestnať adekvátny počet kvalifikovaných zamestnancov, aby ich dokázali uskutočniť – vykonať.

196 DPFO – Daň z príjmov fyzických osôb

197 Napr. Dotácia na agendu hlásenia pobytu 0,33 eura na obyvateľa od roku 2006, Prenesený výkon štátnej správy v oblasti životného prostredia – pokles dotácie o 35 % v roku 2019 oproti roku 2009 napriek zvýšenému nárastu kompetencií, zdroj: Výkon a financovanie prenesených kompetencií (2019) - Národný projekt - Modernizácia miestnej územnej samosprávy. Ďalej niektoré dotácie v školstve, kde je krásnym príkladom normatív pre rok 2020 pre ŠKD, kde pri zvýšených nákladoch na platy v školstve tento normatív na ŠKD poklesol.

198 Ministerstvo vnútra má pripravený IS na zber údajov od roku 2020, kde budú obce naplňovať údaje o úkonoch a financiách. Toto je pilotný projekt na to, aby štát vedel zhodnotiť prenesené kompetencie, ich financovanie, zamestnancov...

199 <https://www.nku.gov.sk/documents/10157/af2c6abf-0f21-40fb-9648-4a22856c7f00>

200 <https://www.mfsr.sk/sk/financie/institut-financnej-politiky/publikacie-ifp/ekonomicke-analyzy/41-skruty-poklad-samosprave-alternativne-moznosti-sustredenia-vykonu-spravy-samospravach-jun-2017.html>

Riešenia SaS:

1/ ©

Zavedieme **zber dát** ²⁰¹ **v rámci jednotlivých prenesených a originálnych kompetencií** a zabezpečíme ich zverejnenie.

Aby sme vytvorili kvalitatívne porovnateľné služby v jednotlivých úrovniach samospráv pre občanov, musí dôjsť ku koncentrácii výkonu jednotlivých kompetencií. Podporuje to aj fakt, že malé obce vykazujú oveľa väčšie nedostatky vo výkone v porovnaní s väčšími obcami, čo uviedla aj súhrnná správa NKÚ. ²⁰² Pri takmer troch tisíckach obcí je nemožné dosiahnuť identickú kvalitu výkonu v každej samospráve.

V rámci samospráv síce vznikajú spoločné obecné úrady (SOÚ – 95 % obcí), ²⁰³ čím dochádza k čiastočnému prenosu danej kompetencie na iné, spravidla väčšie obce (rozhodovacia právomoc obce ostáva nedotknutá, ide len o administratívnu prípravu pred rozhodnutím). Niekedy však vznikajú paradoxné situácie, že napriek snahe menšej samosprávy o SOÚ nenachádza partnera, keďže spájanie je dobrovoľné. Rovnako vznikajú situácie, že niektoré samosprávy sú vo viacerých SOÚ (každú kompetenciu majú inde), či sú v regionálne nezmyselných SOÚ.

Spolupráca obcí pri správe je nutným predpokladom efektívneho vynakladania zdrojov v samospráve. ²⁰⁴ SOÚ sú však len náplastou na rozdrobenosť samosprávneho usporiadania. Problém je, že vznikajú bez ohľadu

na ekonomickú efektívnosť. SOÚ pokrývajúce 50 000-70 000 obyvateľov dokážu svoje agendy riešiť so „ziskom“, no menšie SOÚ do 6 000 obyvateľov so „stratou“. ²⁰⁵ Zo skúseností zo zahraničia je potrebné zo strany štátu koordinovať pravidlá spájania sa samospráv pri výkone svojich kompetencií. Príkladom môže byť Dánsko, kde bol počet samospráv znížený na desatinu od roku 1970 alebo v Írsku, kde v roku 2014 bol počet samospráv znížený na polovicu. „Živelne“ vytvárané SOÚ však nie sú dobrým základom na koncentráciu výkonu kompetencií obcí a následnej municipalizácie.

Municipalizácia sa dá uskutočniť bez straty identity obce. Predstavitelia obce v municipalite budú mať také zastúpenie ako dnes a napríklad časť finančných prostriedkov bude viazaná len na územia municipalizovaných obcí. Výhodou sú úspory z rozsahu pri výkone samotnej správy úradu a pri výkone všetkých druhov kompetencií. Úspory sa môžu pohybovať od 50 miliónov až k 360 miliónom pri neskoršom prechode k regiónom. ²⁰⁶ Tie by nahradili dnešné územné celky, ktoré sú umelou formou, ktorá nedokáže zabezpečiť rozvoj prirodzených regiónov. ²⁰⁷ Regióny ako druhý stupeň samosprávy by prirodzene spájali viaceré municipality a riešili by práve regionálny rozvoj vo viacerých oblastiach.

201 Vytvoríme osobitný analytický a koordinačný útvar v rámci analytickej jednotky na ministerstve vnútra, ktorý bude zodpovedať za zber a spracovanie dát v oblasti samosprávy, vypracovávať analýzy potrebné na objektívnu tvorbu politik a strategické rozhodovanie, poskytovať verejne dostupné informácie, analýzy a zohrávať koordinačnú úlohu medzi orgánmi štátnej správy v predmetnej oblasti, ako aj medzi štátnou správou a samosprávou. V súčasnosti štátna správa má veľký deficit objektivných a aktuálnych informácií o jednotlivých oblastiach samosprávy (vrátane kvality a kvantity výkonu úloh, financovania, efektívnosti, počtu zamestnancov, legislatívnych nezrovnalostí atď.). Viaceré orgány štátnej správy uskutočňujú zber dát v pravidelných, ako aj v nepravidelných intervaloch, pričom tieto zbery jednak zťažujú samosprávy, a jednak následne neslúžia na tvorbu rozhodovania a politik na národnej úrovni, t. j. netvorí sa koncepčné dokumenty a nerealizujú sa politiky v oblasti samosprávy na základe dát. Ďalším nedostatkom je dostupnosť zbieraných dát a ich využiteľnosť. Zdôraznenie potreby analýz založených na dôkazoch, ako aj posilnenia analytických kapacít je dôležitou témou nedávnych dokumentov OECD i Európskej únie popisujúcich verejnú správu v Slovenskej republike. Na dôležitosť budovania analytických kapacít upozorňuje Stratégia Európa 2020, Partnerská dohoda SR na roky 2014 - 2020, ako aj Operačný program Efektívna verejná správa pre programové obdobie 2014 - 2020. V rámci úradu bude zavedený aj benchmark samospráv v jednotlivých kompetenciách a určí jednotnú metodiku. Benchmarking bude online dostupný a best practise z jednotlivých kompetencií a samospráv budú následne zmapované a odporúčané na implementáciu do praxe.

202 <https://www.nku.gov.sk/documents/10157/af2c6abf-0f21-40fb-9648-4a22856c7f00>

203 <https://www.mfsr.sk/sk/financie/institut-financnej-politiky/publikacie-ifp/ekonomicke-analyzy/41-skryty-poklad-samosprave-alternativne-moznosti-sustredenia-vykonu-spravy-samospravach-jun-2017.html>

204 Milan Laurenčík, vicežupan na ŽSK, bývalý starosta Terchovej: 17 obcí Terchovskej doliny sme vytvorili prirodzený mikroregión – 34 800 obyvateľov (<https://www.mikroregion-tt.sk/>) a riešili spoločne projekty v odpadovom hospodárstve. Viem si predstaviť aj iné (problém sme mali napr. s odchytom túlavých psov – môže to robiť kvalifikovaná osoba, musí mať útulok a pod., spoločne by sa to dalo ufinancovať túto kompetenciu na takom území.)

205 <https://www.mfsr.sk/sk/financie/institut-financnej-politiky/publikacie-ifp/ekonomicke-analyzy/41-skryty-poklad-samosprave-alternativne-moznosti-sustredenia-vykonu-spravy-samospravach-jun-2017.html>

206 Región – je v texte len pojem definujúci druhý stupeň samosprávy bez bližšieho vymedzenia.

207 <https://www.mfsr.sk/sk/financie/institut-financnej-politiky/publikacie-ifp/ekonomicke-analyzy/41-skryty-poklad-samosprave-alternativne-moznosti-sustredenia-vykonu-spravy-samospravach-jun-2017.html>

Základnými piliermi pre návrhy zmien v samospráve sú:

- podpora spájania malých administratívnych jednotiek na posilnenie samosprávy,
- posilnenie regiónov ako centier miestneho a regionálneho rozvoja,
- usporiadanie vzťahov medzi štátnou správou a samosprávou,
- vytvorenie funkčného druhého stupňa samosprávy.

V mnohých kompetenciách samosprávy sú často občania „klamani“ o reálnych výškach poplatkov. Samosprávy vyrubia poplatok, ale pretože zákon im neukladá prenos plnej miery nákladov na občanov, tak držia poplatky nízke a zvyšnú časť nákladov kryjú z iných príjmov. Vzniká potom nedostatok prostriedkov na strane kapitálových výdavkov, ktoré, ako už bolo uvedené, sú každoročne v samosprávach väčším problémom.

Práve preto je dôležité hľadať zodpovedné riešenie tejto situácie a zabrániť v rámci rozpočtových pravidiel krízovým dotáciam vybraných služieb.

Riešenia SaS:

2/

Vytvoríme **komisiu na úpravu miestneho a regionálneho usporiadania samosprávy**.²⁰⁸ Predseda komisie bude menovaný vládou, ďalšími členmi budú zástupcovia štátnej správy, samosprávy, združení, akademického a tretieho sektora. Komisia sa bude zaoberať najmä tvorbou motivujúceho prostredia na spájanie malých obcí do väčších celkov²⁰⁹ s cieľom sústrediť finančné prostriedky do služieb pre občana,²¹⁰ čím budú vznikať predpoklady na municipalizáciu obcí.

3/

Zmeníme **postavenie hlavných kontrolórov z volenej funkcie samosprávy na samostatné útvary** s právnou subjektivitou s certifikáciou kontrolórov pod NKÚ.²¹¹

4/

Navrhujeme zmeniť odvolací orgán proti rozhodnutiam samospráv pri výkone originálnych pôsobností z okresného úradu.²¹²

Riešenia SaS:

5/

Nastavíme pravidlá pre vybrané druhy daní a poplatkov tak, aby **miera spolufinancovania vybraných kompetencií v rámci rozpočtu bola maximálne na úrovni 10 %**.²¹⁴

OTVORENÁ A EFEKTÍVNA SAMOSPRÁVA

Napriek vymoženostiam, ktoré nám IKT dnes dovoľujú, nie je štandardom poskytovať informácie verejnosti v dostatočnej miere zo strany samospráv a vyšších územných celkov. Práve vzhľadom na otvorenosť samospráv je dôležité, aby sa okruh osôb povinných poskytovať informácie rozšíril aj na podniky s majoritnou účasťou obce, ktoré dnes túto povinnosť jednoznačne danú nemajú.

Rovnako je potrebné vytvoriť jasný a jednoznačný rámec dokumentov a informácií, ktoré musí obec zverejňovať na webovom sídle pre zvýšenie informovanosti verejnosti a transparentnosti samosprávy.

208 Obdobne postupovali v Dánsku pri reforme samosprávy. Bližšie pozri: Daniel Klimovský (2010): Samospráva v Dánsku, <https://www.researchgate.net/publication/236876916>.

2809 Ako napríklad minimálna územná veľkosť úradu, minimálny počet obslužených obyvateľov, minimálna skladba prenesených kompetencií, nutnosť prijať samosprávu, ktorá nemá inú alternatívu...

210 Inštitút finančnej politiky zverejnil štúdiu (Skrýty poklad v samospráve: Alternatívne možnosti sústredenia výkonu správy v samosprávach), v ktorej sa zameriava na sústredenie výkonu správy do väčších obcí alebo miest, čím by sa uvoľnili potrebné peniaze na služby, ktoré od našich obcí a miest očakávame. Základný princíp tkvie v presune a splynutí obecných úradov do jedného, ktorý bude vykonávať a zabezpečovať služby pre všetky zapojené obce. Peniaze sa uvoľnia pri nákladoch na chod obecného úradu, platoch starostov a úradníkov. Celkovo tak samosprávy vedia získať 181 mil. až 316 mil. eur ročne v závislosti od intenzity sústredenia ich výkonu správy.

211 Vytvoríme samostatné útvary hlavných kontrolórov s právnou subjektivitou, kde budú kontrolóri fungovať ako profesionáli na plný úväzok. NKÚ zabezpečí certifikovanie kontrolórov. Upravíme postavenie kontrolórov vo vzťahu k voleným orgánom samosprávy a zabezpečíme tým vyššiu mieru nezávislosti v pracovnoprávných vzťahoch, ako aj pri výkone kontroly. Vo vzťahu k starostom posilníme zákonom umožnené vyvodenie následkov, t. j. vymožitelnosť práva zo strany hlavných kontrolórov v prípade zistení. Taktiež posilníme spoluprácu prokurátorov a ďalších externých kontrolných mechanizmov (audítori, štátna správa).

212 V súčasnosti je odvolacím orgánom v prípade rozhodovania obcí a miest v originálnych kompetenciách okresný úrad – miestny orgán štátnej správy, pričom podľa ústavy nemôže štát zasahovať do týchto pôsobností a výkonu samosprávy. Do roku 2016 v prípade odvolania proti rozhodnutiam samosprávy príslušným orgánom boli súdey. Vzhľadom na to, že sa pri reforme nevytvorilo správne súdnictvo, štát by však nemal zasahovať do tejto činnosti samosprávy, navrhujeme prehodnotiť odvoláciu pôsobnosť okresných úradov a navrhnuť vhodnejšie riešenie pre samosprávy – napr. druhý stupeň.

213 Napríklad poplatok za zber a likvidáciu komunálneho odpadu.

214 Napríklad poplatok za zber a likvidáciu komunálneho odpadu.

Riešenia SaS:

6/

Rozšírime okruh osôb povinných poskytovať informácie na podniky s majoritnou účasťou obce.

7/

Zabezpečíme zverejňovanie na webovom sídle samosprávy:

- materiály zo zasadnutí obecných zastupiteľstiev, komisii a rád,²¹⁶
- zmluvy vrátane cenníkov,
- výsledky hospodárenia podnikov s väčšinou účasťou obce, VUC
- informácie o verejnom obstarávaní,²¹⁷
- informácie o výsledku verejných obchodných súťaží,²¹⁸
- rozhodnutia o pridelení dotácie/grantu.²¹⁹

Obce sú prvým kontaktným miestom občanov. Dochádza tu k vybavovaniu mnohých životných situácií a mnohokrát majú samosprávy zákonné lehoty na plnenie. Na jednej strane je dobré zaviesť benchmark jednotlivých procesov (napr. dĺžka trvania stavebného konania), no často sa občan nevie dopracovať k informácii, v akom stave sa jeho žiadosť nachádza.²²⁰

Riešenia SaS:

8/

Navrhujeme **sledovanie vybavovania žiadostí online** na webovom sídle samosprávy ako napr.:

- žiadosť o pridelenie bytu,
- žiadosť o prevod bytu do osobného vlastníctva,
- žiadosť o miesto v sociálnom zariadení, ktorého zriaďovateľom je obec, VÚC,
- žiadosť o miesto v predškolskom zariadení, ktorého zriaďovateľom je obec.

Samospráva vykonáva množstvo aktivít, kde dochádza k zisťovaniu údajov o fyzických alebo právnických osobách. Pri mnohých úkonoch nie je samospráva oprávneným užívateľom a musí žiadať o prístupy do štátnych registrov. Do doby vyriešenia jednotného štátneho registra s úroveňným prístupom je nutné umožniť samosprávam pri výkone originálnych aj prenesených kompetencií jednoduchý prístup k registrom v rámci debyrokratizácie verejnej správy.

Riešenia SaS:

9/

Navrhujeme **sprístupniť samospráve všetky štátne registre** potrebné na výkon samosprávnych kompetencií.

Samosprávy obsadzujú množstvo pozícií, či už v inštitúciách v pôsobnosti prenesených kompetencií, v pôsobnosti originálnych kompetencií alebo v prípade rozpočtových a príspevkových organizácií, alebo v samosprávami zriadených právnických organizáciách. Samosprávy nemajú povinnosť výberové konania viesť ako verejné a často nedochádza ani k zverejňovaniu uchádzačov alebo poradia po uskutočnení výberového konania.

216 Ide o tieto materiály: Oznámenia o konaní, poznámky, zápisnice, analýzy, posudky, rozpočty, výročné správy a iné podklady, dnes nikde jasne nevymedzené.

217 Interné smernice, oznámenia o verejných obstarávaní, informácie o ustanovení komisii na hodnotenie ponúk a riešení žiadostí, výsledky obstarávaní.

218 Zverejňovanie bude vrátane zápisníc pri predaji alebo prenájme majetku, spolu s povinnosťou zaslať uvedené všetkým uchádzačom.

219 Vráťane hodnotiacich tabuliek k jednotlivým projektom, správ o realizovaných akciách financovaných z dotácie/grantu a pozvánok na podujatia financované z dotácie/grantu.

220 Je možné, že menšie samosprávy by mohli mať problém s väčšou administratívnou záťažou, no samospráva je tu pre občanov a v dobe, keď si vieme sledovať dovoz pizze z pizzerie online, musí byť umožnené občanovi aspoň to, aby vedel, v akom stave je jeho žiadosť.

Práve z týchto dôvodov zabezpečíme, aby všetky výberové konania na výkonné funkcie v pôsobnosti samospráv a vyšších územných celkov mali zákonom stanovenú povinnosť byť urobené formou verejného vypočutia s prezentáciou vízie pre výkon danej pozície. Zabezpečíme tak dôveryhodnosť výberového procesu a zavedenie transparentných výberových konaní.

Riešenia SaS:

10/

Navrhujeme **zavedenie verejných vypočutí** a ich zverejnenie na webovom sídle samosprávy pre kandidátov na:

- riaditeľov škôl, sociálnych zariadení, nemocníc, správy ciest a kultúrnych zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávy,
- štatutárny orgán rozpočtovej alebo príspevkovej organizácie,
- štatutárny orgán právnickej organizácie s majoritným podielom samosprávy.

REGIONÁLNE ROZDIELY

Nie je zmysluplné sa snažiť stoj čo stoj o úplne vyrovnané regióny, priveľké rozdiely však spôsobujú národohospodárske škody a znižujú kvalitu života. Ak sa príliš veľa ľudí presunie z východu na západ, neprímerane klesajú ceny nehnuteľností na východe a neprímerane stúpajú na západe krajiny. Zároveň nepostačujú na západe parkovacie kapacity, MHD, verejné služby a pod. Takáto je posledné roky situácia na Slovensku, spôsobená katastrofálnou hospodárskou politikou vlád Roberta Fica.

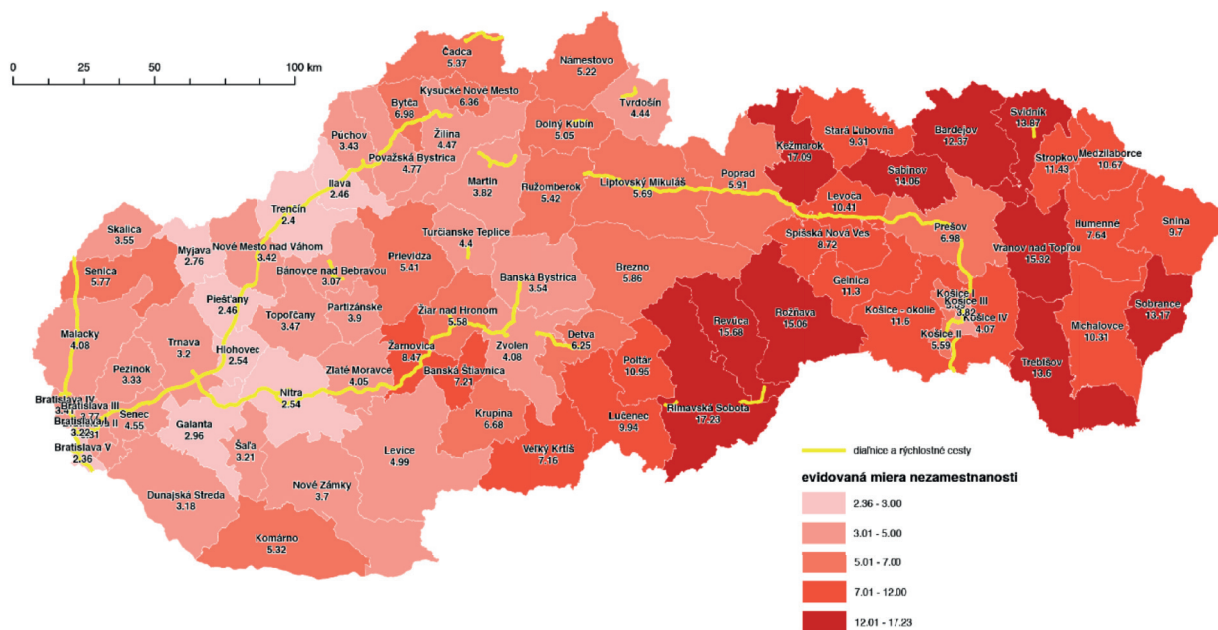
Dve tretiny všetkých investičných stimulov išlo do západných krajov Trnava, Trenčín a Nitra, zatiaľ čo najmenej rozvinutý kraj Prešov dostal najmenej. Tomuto absurdnému trendu nasadila korunu dotácia pre Jaguár, ktorý sa usídlil pri Nitre, kde už pred jeho príchodom bolo dostatok pracovných miest a za to dostal stovky miliónov eur.

Výsledok dnes je, že na východe je nedostatok pracovných miest, zatiaľ čo na západe krajiny je nedostatok pracovných síl. Toto vláda rieši príspevkom na presťahovanie vo výške až 4 000 eur, čím regionálne rozdiely ešte viac zväčšuje. Pýtame sa, ako majú východné regióny držať krok so západom, keď množstvo pracujúcich ľudí sa presunie z východu na západ a tvorí hodnoty tam? ²²¹

Pre solídne riešenie je potrebné ako prvé identifikovať najviac znevýhodnené okresy. Iste, aj nezamestnanosť je jedným z kritérií, ale nie tým najdôležitejším. Nezamestnanosť sa totiž môže počas niekoľko málo rokov meniť. Čo sa ale tak rýchlo nezmení, resp. vôbec nezmení, je napojenie na diaľničnú sieť.

Mapa

Diaľničná sieť a nezamestnanosť podľa okresov

Zdroj: NDS a www.indexnoslus.sk

221 Zaujímavý efekt vidieť na nezamestnanosti. V najseverovýchodnejších okresoch (Stropkov, Medzilaborce, Snina) je nezamestnanosť nižšia ako v západnejších (Svidník a Vranov). Dôvod nie je nedostatok pracovných miest, ale fakt, že z najseverovýchodnejších okresov sa odsťahovali ľudia za prácou na západ alebo do zahraničia.

Výstavba diaľničnej siete je u nás nekonečná odysea, ale aj keby hneď bola celá dokončená, stále bude osem okresov, ktoré diaľnicu z pohľadu ľudského života nebudú mať nikdy. Ide o okresy **Stará Ľubovňa, Bardejov, Medzilaborce, Vranov nad Topľou, Humenné, Snina, Revúca a Gelnica.**

Ďalších desať okresov bude mať diaľnicu jedného pekného dňa a dovtedy ich treba tiež podporiť, to sú **Stropkov, Svidník, Sabinov, Kežmarok, Rožňava, Rimavská Sobota, Poltár, Veľký Krtíš, Krupina** Uvedených 17 okresov budeme označovať ako znevýhodnené.

Nemať rozumné napojenie na zvyšok slovenského priemyslu je veľký a objektívny hendikep. To, samozrejme, neznamená, že tieto okresy sú na veky stratené, znamená to, že potrebujú férovú kompenzáciu. Ako sme už uviedli, rozvoj týchto okresov je rovnako v záujme obyvateľov západu.

Riešenia SaS:

1/

Zasadíme sa o **prioritné dokončenie D1** a južné spojenie Zvolena a Košíc R7/R2.

2/

Príspevok na presťahovanie za prácou²²² v terajšej podobe zrušíme, lebo je kontraproduktívny.

3/

Naopak, zavedieme **príspevok na presťahovanie domov** v rovnakej výške pre tých, ktorí sa vrátia domov do niektorého zo znevýhodnených okresov a budú tam minimálne jeden rok pracovať na TPP u niektorého z miestnych zamestnávateľov.²²³

4/

Majitelia motorových vozidiel – fyzické osoby – s prihláseným pobytom v niektorých z 15 znevýhodnených okresov budú platiť len **polovičnú cenu za jednu diaľničnú známku.**

5/

Veľké verejné investície, napríklad nová väznica, novovytvárané sociálne zariadenie, nový podnik s účasťou verejnej správy vo väzbe na podporu regionálneho rozvoja ako je podpora rozvoja regionálnej dopravy, budú prednostne umiestnené v znevýhodnených okresoch.

6/

Rómske pilotné projekty budeme **prioritne realizovať v znevýhodnených okresoch a v rámci nich v regiónoch s najvyšším počtom obyvateľov rómskych osád.**

7/

V každom zo znevýhodnených okresov zriadieme **informačno-poradenské centrum** (dnes sú len v krajských mestách) s cieľom, aby žiadatelia mohli efektívne žiadať o EŠIF.²²⁴

8/

Komunitné centrá budeme budovať prednostne v znevýhodnených okresoch.

Jediné, čo znevýhodneným okresom skutočne pomôže, sú pracovné miesta v súkromnom sektore. Štát musí vynaložiť maximálne úsilie prilákať do znevýhodnených okresov pracovné miesta. Prednostne súkromné pracovné miesta.

Riešenia SaS:

9/

Investičné stimuly budú schválené len pre znevýhodnené okresy, ale len pre nekonkurujúcu výrobu alebo nekonkurujúce služby.²²⁵

10/

V znevýhodnených okresoch umožníme **po dobu dvoch rokov pracovať aj za menej ako minimálnu mzdu**, napríklad za 80 %.

222 § 53c zákona 5/2004 o službách zamestnanosti.

223 Po jednom roku vydá Sociálna poisťovňa potvrdenie o zaplatených odvodoch.

224 Európske štrukturálne a investičné fondy.

225 Napríklad európske call centrum veľkej medzinárodnej firmy.

11/

Eurofondy budú prednostne pridelené do znevýhodnených okresov, a to buď pre nekonkurenčnú výrobu alebo služby, alebo budú v menšej sume nárokovateľné ²²⁶ pre všetky subjekty zo znevýhodnených okresov.

12/

Cez miestne akčné skupiny (tzv. masky) podporíme výrobné podniky ²²⁷ v znevýhodnených okresoch.

13/

Investorom v oblasti nehnuteľností v znevýhodnených okresoch bude štátom preplatený poplatok za rozvoj.
²²⁸

14/

Investorom v znevýhodnených okresoch bude odpustený poplatok za vyňatie z pôdneho fondu. ²²⁹

15/

Pozemkové úpravy (tzv. komasácia) budeme realizovať prednostne v znevýhodnených okresoch.

226 Napríklad dotácia na zateplenie, dotácia na fotovoltaické strešné panely a pod.

227 Pri príprave Strategického plánu SPP pre SR na roky 2020 až 2027 budeme plánovať projektové výzvy zamerané na malé a stredné podnikanie, projekty MAS (miestne akčné skupiny) zameriame na rozvoj podnikania v regiónoch.

228 §7 zákona 447/2015. Poplatok za rozvoj vyberajú obce, ak chce investor stavať. Pre podporu akejkoľvek súkromnej výstavby navrhujeme, aby štát refundoval investorovi poplatok za rozvoj z roku pred zavedením refundácie (aby obce tento poplatok nezačali umelo zvyšovať), ktorý zaplatil obci.

229 Nariadenie vlády 58/2013.

POLITICKÝ SYSTÉM

Máte aj vy takého kolegu, ktorého názory sú úplne scestné a nechcete sa s ním príliš zblížovať? Naopak, keď sa rozprávate s priateľmi, tak tí, akoby vám z duše hovorili! Presne preto vznikli politické strany. Sú to organizácie, kde sa združujú ľudia s podobnými názormi. Zároveň sa snažia tieto myšlienky presadiť aj do legislatívy, pretože veria, že sú správne. Dnes máme na výber z množstva strán a je len na nás, ktorú si vyberieme. Strany si vyberáme podľa ich názorového ukotvenia, programu alebo aj preto, že majú charizmatického lídra. Politické strany sú ešte aj dnes démonizované niektorými ľuďmi, ktorí tvrdia, že sú v nich len osoby pochybného charakteru.²³⁰ Pravdou však je, že niekto tento štát riadiť musí a máme dve možnosti, ako to bude vyzeráť. Bud' prenecháme túto zodpovednosť niekoľkým skupinám, ktoré sú organizované, koordinované a profesionálne, alebo to necháme 150 nezávislým osobnostiam, pričom každý bude mať svoju drobnú agendu, ktorú bude chcieť presadiť. Pokiaľ to prenecháme týmto 150 nezávislým osobnostiam, tak sa môže stať, že sa nikdy na žiadnej náročnejšej reforme nedohodnú.

ZALOŽENIE POLITICKEJ STRANY

Ktokoľvek si dnes na Slovensku môže založiť stranu. Dôkazom toho je približne 160²³¹ registrovaných politických strán a ďalších 15, ktoré sú v prípravnom výbore.²³² Po tom, čo je strana založená, sa môže uchádzať o hlasy voličov. Potrebné sú len dve veci. Odovzdať načas kandidátnu

listinu a zaplatiť volebnú kauciu vo výške 17-tisíc eur, ktorá sa pri zisku viac ako 1 % vracia. Tento stav považujeme za silný a potrebný signál, že demokracia na Slovensku funguje.

FINANCOVANIE POLITICKÝCH STRÁN

Peniaze boli vždy citlivou témou a môžeme to vidieť aj v prípade politických strán. Čoraz častejšie počujeme, že by strany nemali byť financované štátom. Prevádzka však (priestory, zamestnanci, kampane...) politickej strany jednoducho stojí peniaze a je dobré sa zamyslieť, odkiaľ a za akých podmienok by mali pochádzať. Dnes rozlišujeme štyri základné zdroje financií:

PRÍJMY Z PODNIKANIA

Zákon o politických stranách priamo zakazuje podnikat' (na rozdiel napríklad od Nemecka) a myslíme si, že tak je to správne. Politická strana sa má v prvom rade venovať politickej práci, teda pripraviť program, predstaviť kandidátov, nastúpiť do volieb a v prípade úspechu prevziať zodpovednosť za chod krajiny.

ČLENSKÉ²³³

Členské príspevky ani najväčších strán nepokryjú náklady na prevádzku strany. Ani vysoké členské (napríklad SaS má minimálne členské 100 eur ročne) tento stav nerieši, vo väčšine strán tvorí členské len zlomok výdavkov (do 5 %):

Tabuľka

Podiel členských príspevkov v politických stranách na celkových výdavkoch strán za rok 2018.

Politická strana	Príjmy z členského za rok 2018	Podiel členského na celkových výdavkoch	Celkové výdavky politickej strany za rok 2018
KOTLEBOVCI – LSNS	12 830	1,46 %	881 188
Most – Híd	26 490	3,79 %	699 857
OLANO	0	0%	1 115 313
SaS	25 704	1,9%	1 350 492
SME RODINA	8 433	2,09%	403 844
SMER – SD	53 422	1,32%	4 054 364
SNS	39 839	4,57%	871 153

230 Za stranu SaS môžeme hrdo vyhlásiť, že takého osoby u nás nemáme. Svedčí o tom aj fakt, že SaS nikdy nebola zapletená do nijakej korupčnej kauzy.

231 Abecedný zoznam registrovaných politických strán: <http://ives.minv.sk/rez/registre/pages/list.aspx?type=ps>

232 Oznámenie prípravného výboru (k 13. 12. 2019): https://www.minv.sk/?psph_opv

233 Všetky údaje o príjmoch z členského za rok 2018 a o celkových výdavkoch politických strán za rok 2018 si môžete prekontrolovať tu: <http://www.minv.sk/?vyrocnespravypc2018>

Tabuľka

Výška štátneho príspevku pre politické strany na volebné obdobie 2016 až 2020.

Politický subjekt	Príspevok za hlasy	Príspevok za činnosť	Príspevok za mandáty ²³⁴	Spolu
SMER - SD	6 334 962 EUR	6 334 962 EUR	4 054 480 EUR	16 724 404 EUR
SaS	2 710 643 EUR	2 710 643 EUR	2 130 320 EUR	7 551 606 EUR
OĽANO	2 470 578 EUR	2 470 578 EUR	1 958 520 EUR	6 889 676 EUR
SNS	1 987 905 EUR	1 987 905 EUR	1 546 200 EUR	5 418 331 EUR
KOTLEBOVCI - ĽSNS	1 802 002 EUR	1 802 002 EUR	1 443 120 EUR	5 047 123 EUR
SME RODINA	1 484 867 EUR	1 484 867 EUR	1 133 880 EUR	4 103 614 EUR
MOST	1 456 804 EUR	1 456 804 EUR	1 133 880 EUR	4 047 487 EUR
KDH	1 107 320 EUR	1 107 320 EUR	0 EUR	2 214 638 EUR
SMK	906 202 EUR	906 202 EUR	0 EUR	1 812 404 EUR

DARY

Slovo „dar“ znie vznešene a predpokladá sa, že dar je bezodplatný. To znamená, že darca nič za svoj dar neočakáva a ani nedostane. Žiaľ, práve tu má Slovensko za posledných 10 rokov mimoriadne zlú skúsenosť. Strana SMER dokonale predviedla, ako sa z akože darcov stanú sponzori a neskôr akcionári, ktorí si svoje „dary“ tisícnásobne vyberú späť. V politickom svete dar nie je darom, ale pre štát mimoriadne nevýhodná investícia.

To neznamená, že chceme dary zakázať, naopak, navrhujeme zjednodušenie darovania v prípade bezhotovostných darov. Spoliehať sa však na dary ako na významný zdroj financií je nebezpečné.

ŠTÁTNY PRÍSPEVOK

Výška štátneho príspevku je jedno percento z hrubej mesačnej mzdy za každý hlas ako príspevok na kampaň, ďalšie percento z hrubej mesačnej mzdy ako príspevok na činnosť a príspevok na mandát. Politické strany majú po posledných voľbách nárok na tieto štátne príspevky za celé štvorročné volebné obdobie:

Zo štátnej kasy dostanú politické strany spolu 14,34 milióna eur ročne, čo je menej ako tisícina príjmov štátneho rozpočtu. V porovnaní so sumami, ktoré sa rok čo rok na Slovensku rozkradnú, je to zanedbateľná suma, ale významná pre politické strany, lebo umožňuje poctivé fungovanie.

PROGRAM

Každá politická strana by mala ísť do volieb s programom. Program má riešiť aktuálne problémy a odzrkadľovať hodnotovú orientáciu strany. Práve pre množstvo dobrých riešení je náš program dlhodobo hodnotený ako najlepší. Niektoré strany však berú program viac ako marketingovú zbraň než zoznam odborných a vecných riešení, a to vytvára dva problémy. Po prvé, je pre strany ťažké prezentovať skutočné riešenia, ktoré nemusia na prvý pohľad vyzeráť vábivo (no sú funkčné a hlavne v prospech štátu a občanov), než nejaké populistické heslá sľubujúce hory-doly, druhé Švajčiarsko a všetko zadarmo. Po druhé, volič by nemal byť klamaný a zavádzaný nesplniteľnými sľubmi.

Riešenia SaS:

1/

Navrhujeme zrušenie povinnosti **notárom overenej darovacej zmluvy** v prípade bankového prevodu.

2/

Navrhujeme fungujúce pravidlá na **financovanie kampane**.²³⁵

3/

Navrhujeme **transparentnosť namiesto stropov** na kampane.²³⁶

4/

Rada pre rozpočtovú zodpovednosť bude povinná **vyčíslit' dosahy volebných programov** každej politickej strany kandidujúcej v nadchádzajúcich voľbách do NR SR.²³⁷

VOLBY

Pravidelné voľby sú najdôležitejším nástrojom na ochranu demokracie. Prejavujeme vďaka nim našu vôľu, volíme si zástupcov do parlamentu, či za prezidenta, nepriamo ovplyvňujeme zloženie vlády a mnoho ďalšieho. V našich podmienkach sú voľby do NR SR všeobecné, priame, rovné a tajné. Je nesmierne dôležité, že máme možnosť voliť tajne, pretože len tajná voľba nám zabezpečí, aby sme neboli postihnutí za prejavenie našej vôle. Iné je, ak majú voliť nami zvolení zástupcovia. Tí by mali hlasovať vo väčšine prípadov verejne, aby volič vedel, či daný zástupca plní jeho vôľu.

OKRSKÁRI

Dôležité je aj presné a korektné sčítanie hlasov. O sčítanie hlasov sa starajú členovia okrskovej volebnej komisie. Ich odmena bola v prezidentských voľbách 2019 36,37 eura.²³⁸

Podľa zákona volebná komisia musí mať najmenej päť členov, čo nie je problémom napríklad na východe Slovenska, kde je členov komisie nadbytok, no začína to byť veľkým problémom v hlavnom meste. Pokiaľ je komisia v minimálnom možnom počte, musia pochopiteľne jej členovia vyvíjať väčšiu aktivitu počas celého dňa a v noci pri sčítavaní hlasov hrozí väčšie riziko pomýlenia sa.

TYPY VOLIEB

Keď sa vrátíme k voľbám, tak tie rozlišujeme v zásade na dva typy, a to väčšinové a pomerné. Pri voľbe jednotlivca sa má uplatňovať väčšinová voľba a pri voľbe kolektívu pomerná voľba.

Tento volebný princíp je na Slovensku dôsledne dodržiavaný:

■ Väčšinové voľby

- Prezidentské voľby
- Voľby županov (predsedov VÚC)
- Primátorské a starostovské voľby

■ Pomerné voľby

- Parlamentné voľby
- Eurovoľby
- Voľby do zastupiteľstiev VÚC²³⁹
- Voľby do mestských a obecných zastupiteľstiev

Dôležitý je aj počet kôl v týchto voľbách. V prípade väčšinových volieb by sa mala použiť dvojkolová voľba, v prípade pomerných volieb jednokolová voľba. Ak sa pozrieme na vývoj prezidentských volieb z roku 2014, tak uvidíme, že Robert Fico zvíťazil v prvom kole s náskokom takmer 76-tisíc hlasov pred druhým Andrejom Kiskom, ale v druhom kole dali voliči predtým iných kandidátov hlas radšej Andrejovi Kiskovi ako Robertovi Ficovi a Andrej Kiska vyhral.

235 To, že pravidlá nefungujú a je nevyhnutné ich upraviť a spresniť, dokázala strana SMER-SD hneď na začiatku predvolebnej kampane minulých parlamentných volieb.

Transparentné účty totiž mali odkryť, koľko a za čo presne strany miňajú počas kampane, SMER-SD však poslal väčšinu peňazí jednej reklamnej agentúre, ktorá mala za neho realizovať kampaň. V prípade viacerých strán či kandidátov sa objavili podozrenia, že im kampaň financuje tretia osoba, ktorú, samozrejme, nepriznali a strana Kotlebovci ĽSNS sa stala hneď po voľbách známou tým, že priznala len zopár malých darov a 1 050 eur napriek tomu, že ich kampaň evidentne stála výrazne vyššiu sumu. Čítajte aj: <https://dennikn.sk/311389/smer-vyspekuloval-aj-transparentnym-uctom-ktory-sam-presadil/>

236 Uvedené zmeny uľahčia financovanie politických strán, najmä tých novovzniknutých, ktoré ešte nemajú nárok na štátny príspevok. Verejnosť bude mať zároveň lepší prehľad o financovaní kampaní.

237 Bude musieť vyhodnotiť každú navrhovanú zmenu súčasného stavu, ktorá sa objaví v programe danej strany do 42. dňa pred voľbami [dobrovoľne bude môcť aj tie novšie] a dosahy musí zverejniť medzi 28. – 21. dňom pred voľbami.

238 <https://volby.sme.sk/parlamentne-volby/2020/i/volebne-komisie>

239 V skutočnosti sú tieto voľby semiproporčné, kvôli volebným obvodom s rôznymi počtami hlasov.

Tabuľka

Počet hlasov kandidátom v prezidentských voľbách v roku 2014

Prvé kolo	
Kandidát	Počet hlasov
Robert FICO	531 919
Andrej KISKA	455 996
Radoslav PROCHÁZKA	403 548
Milan KŇAŽKO	244 401

Druhé kolo	
Kandidát	Počet hlasov
Andrej KISKA	1 307 065
Robert FICO	893 841

Zdroj: www.statistics.sk

Tento stav na Slovensku nie je dosiahnutý aj vďaka vládnej koalícii strán SMER-SD, SNS a MOST-Híd, ktorá zmenila v roku 2017 župné voľby na jednokolové.

Momentálne máme:

- Jednokolové voľby
 - Parlamentné voľby
 - Eurovoľby
 - Voľby do zastupiteľstiev VÚC
 - Voľby do mestských a obecných zastupiteľstiev
 - Voľby županov (predsedov VÚC) ²⁴⁰
 - Primátorské a starostovské voľby
- Dvojkolové voľby
 - Prezidentské voľby

JEDEN VOLEBNÝ OBVOD

Veľkou témou je rozdelenie Slovenska na niekoľko menších volebných obvodov. Zástancovia viacerých volebných obvodov argumentujú najmä silnejším zastúpením regiónov, kde si voliči zvolia „svojho“ zástupcu, ktorého poznajú a bude bojovať za ich záujmy. V prípade, že by to bola pravda, nasledujúca tabuľka by ukazovala výrazne vyššiu účasť vo voľbách do VÚC a do mestských a obecných zastupiteľstiev než vo voľbách do NR SR. Je evidentné, že ľudia nemajú záujem voliť si svojho zástupcu do regiónov, a naopak, ako ukazuje druhá tabuľka, voliči preferujú skôr osobnosti bez ohľadu na región, v ktorom žijú. ²⁴¹ Ďalším argumentom na podporu jedného volebného obvodu je fakt, že obvod má byť totožný s územím, na ktorom budú platiť normy prijaté zvolenými poslancami. ²⁴²

Tabuľka

Účasť voličov v posledných voľbách

Voľby do	Účasť v posledných voľbách
NR SR 243	59,82 %
VÚC	29,95 %
miest a obcí ²⁴⁵	48,67 %

Zdroj: www.statistics.sk

PREFERENČNÉ HLASY

Ako môžeme vidieť v tabuľke, voliči už dnes môžu vyjadriť podporu svojmu favoritovi a dať mu preferenčný hlas pri zachovaní jedného volebného obvodu. Tieto tzv. „krúžky“ môžeme dať až štyrom kandidátom z jednej strany a práve tento mechanizmus môže pomôcť regionálnym tváram dostať sa do parlamentu aj z nevýhodnej 150. priečky.

240 Tieto voľby by sa mali vykonávať dvojkolovo.

241 Viac o výhodách jedného volebného obvodu sa v blogu Richarda Sulíka: <https://sulik.sk/jeden-volebny-obvod-staci/>

242 Tento princíp nie je možné uplatniť pri eurovoľbách.

243 <http://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2016/sk/data01.html>244 <http://volby.statistics.sk/osk/osk2017/sk/data01.html>245 <http://volby.statistics.sk/oso/oso2018/sk/data01.html>

Tabuľka

Počet prednostných hlasov pre jednotlivých kandidátov

Kandidáti s najvyšším počtom krúžkov ²⁴⁶	Počet prednostných hlasov (podiel prednostných hlasov v percentách danej strany)		
	1. kandidát	2. kandidát	3. kandidát
Politický subjekt			
SMER - SD	Robert Fico 502 345 (68,11)	Robert Kaliňák 357 018 (48,41)	Peter Pellegrini 193 420 (26,22)
SaS	Richard Sulík 179 249 (56,80)	Lucia Nicholsonová 84 963 (26,92)	Jozef Mihál 71 357 (22,61)
OLaNO	Igor Matovič 159 874 (55,58)	Daniel Lipšic 83 915 (29,17)	Veronika Remišová 71 618 (24,90)
SNS	Andrej Danko 126 141 (55,96)	Jaroslav Paška 36 456 (16,17)	Eva Smolíková 21 600 (9,58)
KOTLEBOVCI - ĽSNS	Marian Kotleba 156 355 (74,53)	Martin Beluský 37 733 (17,03)	Rastislav Schlosár 22 791 (10,86)
SME RODINA	Boris Kollár 126 037 (72,91)	Martina Šimkovičová 38 784 (22,43)	Milan Krajniak 19 258 (11,14)
MOST-HÍD	Béla Bugár 108 523 (63,99)	Lucia Žitňanská 59 145 (34,87)	Zsolt Simon 27 041 (15,94)

Zdroj: www.statistics.sk

Dnešný systém krúžkov má však jeden nedostatok, a to je naviazanosť kvóra na výsledok strany. Prekrúžkuje sa ten kandidát, ktorý získa viac ako tri percentá z celkových hlasov pre stranu, čo znevýhodňuje kandidátov silnejších strán.

Tabuľka

Počet hlasov potrebných na prekrúžkovanie

Strana ²⁴⁷	Počet hlasov	3%	Prekrúžkovani	0,2%	Prekrúžkovani
SMER - SD	737 481	22 124	9	5 216	20
SaS	315 558	9 467	11	5 216	15
OLaNO	287 611	8 628	16	5 216	23
SNS	225 386	6 762	8	5 216	13
KOTLEBOVCI - ĽSNS	209 779	6 293	7	5 216	9
SME RODINA	172 860	5 186	7	5 216	7
MOST - HÍD	169 593	5 088	13	5 216	13
#SIEŤ	146 205	4 386	9	5 216	9
Spolu			80		109

Zdroj: www.statistics.sk

²⁴⁶ <http://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2016/sk/data04.html>

²⁴⁷ Prepočty boli uskutočnené na základe výsledkov volieb do NR SR v roku 2016. <http://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2016/sk/data02.html>

MORATÓRIUM

Veľkou témou konca roka 2019 je moratórium na prieskumy, ktoré sa zvýšilo zo 14 dní na neveriteľných 50 dní. SaS sa jasne vyjadrila a tento krok považuje za protiústavný.²⁴⁸ Moratórium by podľa nás nemalo trvať zbytočne dlho, pretože to občanom obmedzuje ústavou garantované politické práva.

NÍZKA VOLEBNÁ ÚČASŤ

Rovnako veľkou témou, no už niekoľko rokov, je nízka volebná účasť. V priemere chodí voliť 41,95 % voličov.²⁴⁹ V SaS považujeme zvýšenie volebnej účasti za dôležité, pretože čím viac voličov, tým je robustnejší a legitímnejší mandát. Sme jednoznačne proti povinnej účasti na voľbách, pretože odmietame vytvárať umelé čísla účasti. Naopak, naším cieľom je riešiť zdroje tohto problému.

Hlavný zdroj problému je volebný deň, ktorý je stanovený na sobotu. Sobota je pre mnohých voľným dňom a nájde sa veľké množstvo ľudí, ktorí si tento voľný deň nechcú „pokaziť“ voľbami. Sú tu aj voliči, ktorí sú v čase volieb mimo svojho bydliska a nedokážu odvoliť ani v inom okrsku (napríklad sú na horách).

Všeteliakom na tieto problémy má byť voľba cez internet. SaS voľbu cez internet podporuje, no musíme upozorniť na niektoré riziká, najmä na to, že voľba môže byť buď tajná (nikto nevie, koho ste volili), alebo bezpečná (nedochádza k podvodom), no nevie byť oboje súčasne. Do momentu, kým sa nenájde elegantné riešenie pre voľby cez internet, budeme naďalej zdokonaľovať súčasný systém.

VÄZNI A AMNESTIA

Obmedzovanie volebného práva bolo vždy citlivou témou, no sme presvedčení, že občania nachádzajúci sa vo výkone trestu, čiže väzni, by nemali mať možnosť voliť. Dôvod pozastaviť väzňom volebné právo je zrejmý – ak by volili len väzni, zvolili by si napríklad v prezidentských voľbách takého kandidáta, ktorý im slúbi milosť či amnestiu, čo je v priamom rozpore so záujmami spoločnosti a nehrá rolu, že väzňov je len niekoľko tisíc. V súvislosti s týmto zároveň vnímame negatívne aj amnestiu. Amnestia na rozdiel od milosti nemá po páde minulého režimu žiadne reálne opodstatnenie. Po prvé, udelenie amnestie spôsobuje nárast kriminality a po druhé, dehonestuje a marí prácu vyšetrovateľov, prokurátorov a sudcov, ktorí sa snažili o to, aby dané osoby za svoje skutky čelili spravodlivosti.

Riešenia SaS:

5/

Navrhujeme, aby sa **odmeny za účasť vo volebnej komisii vyrátavali ako 1,5- násobok z priemernej mzdy v kraji.**²⁵⁰

6/

Presadíme, aby sa **voľby županov (predsedov VÚC) vykonávali opäť ako dvojkolové a primátorské a starostovské voľby tiež vykonávali ako dvojkolové.**²⁵¹

248 Čl. 26 (4) ústavy: „Slobodu prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti.“ Stanoviť moratórium na 50 dní nie je rozhodne nevyhnutné, pretože neporušuje nič z uvedeného.

249 Výpočet bol vytvorený zrátaním všetkých posledných účasti vo voľbách (do NR SR, EP, VÚC, samospráv a za prezidenta [1+2 kolo]) a vydelením ich súčtu (6). Všetky výsledky si môžete skontrolovať tu: <http://volby.statistics.sk/index.html>

250 Nízka účasť v komisii súvisí práve so spomínanou výškou odmeny, ktorú by bolo potrebné zvýšiť, pretože dostať za takmer celý deň práce (20 až 24 hodín) okolo 40 eur odrádza mnohých záujemcov o túto činnosť. Druhou rovinou je fakt, že niektorí tam idú práve z dôvodu privyrobiť si a zvýšenie odmeny by bolo pre nich prínosom.

251 Tento princíp sa budeme snažiť zakotviť v ústave, aby s ním nebolo možné politicky manipulovať.

7/ ©

Zavedieme **jeden volebný obvod vo VÚC voľbách** (veľkosť župy) a v komunálnych voľbách, kde by bol jeden obvod územie mesta (resp. mestskej časti) či obce.²⁵²

8/ ©

Zmeníme **kvórum pre preferenčné hlasy**. Namiesto kvóra 3 % počtu hlasov pre stranu navrhujeme 2 promile (0,2 %) všetkých voličov.²⁵³

9/ ©

Žiadame, aby **moratórium** (na kampaň, ako aj na prieskumy) platilo **len v deň volieb**.

10/ ©

Chceme **zlúčiť prezidentské voľby s eurovoľbami**, ktoré majú pevný termín.²⁵⁴

11/ ©

Zavedieme, aby sa všetky **voľby vykonávali v piatok** (namiesto soboty).

12/ ©

Kto sa zúčastní volieb, dostane deň voľna (ideálne v deň volieb, to závisí však od dohody so zamestnávateľom). Ako **kompensáciu pre zamestnávateľov** dňa voľna za účasť na voľbách sa zruší štátny sviatok Deň Ústavy SR.²⁵⁵

13/ ©

Rozšírime a **uľahčíme voľbu poštou** tak, aby bolo možné voliť vo všetkých voľbách a referendách aj z bydliska na území SR v predstihu.

14/ ©

Uľahčíme voľbu zo zahraničia tak, aby bolo možné voliť na zastupiteľských a konzulárnych úradoch SR v zahraničí. Zároveň zjednodušíme voľbu poštou aj v zahraničí.

15/ ©

Navrhujeme, aby **mali väzni počas výkonu trestu pozastavené volebné právo**.²⁵⁶

16/ ©

Zrušíme amnestiu a ponecháme len milosť.

REFERENDUM

Strana SaS podporuje priamu demokraciu a referendum vníma ako vhodný nástroj na presadenie vôle voličov. Inštitút referenda je fakticky nefunkčný a je zjavné, že ak majú mať voliči možnosť reálne v referende rozhodovať, je potrebné prijať niektoré zmeny. Zároveň však vidíme riziká spojené s úplným a príliš rýchlym odstránením všetkých podmienok na uskutočnenie a platnosť referenda.

CELOŠTÁTNE REFERENDÁ

Všetci si pamätáme, ako Marian Kotleba zbieral podpisy na uskutočnenie referenda o vystúpení z EÚ a z NATO. Sme presvedčení, že vystúpenie z EÚ či NATO nie je väčšinová vôľa voličov, napriek tomu by referendum po zrušení kvóra mohlo byť úspešné, pretože by sa ho mohlo zúčastniť pokojne len pár desiatok tisíc voličov, pričom by väčšinu tvorili odporcovia EÚ či NATO. To, čo nám chýba, je lehota, dokedy sú vyzbierané podpisy platné, pretože po istom čase už môžu byť niektorí z podpísaných občanov zosnulí, alebo len mohli zmeniť názor na daný problém. Problém vidíme aj v nejednoznačnosti ústavy, vďaka čomu je možné

251 Tento princíp sa budeme snažiť zakotviť v ústave, aby s ním nebolo možné politicky manipulovať.

252 Dnes je volič pri výbere kandidáta limitovaný obvodom, v ktorom žije. Chceme, aby si občan mohol slobodne vybrať ktoréhokoľvek zástupcu bez ohľadu na to, z ktorého obvodu pochádza.

253 Posledných volieb sa zúčastnilo 2 648 184 voličov a 2 promile (0,2 %) z tohto počtu je 5 296. V posledných voľbách do NR SR by sa prekrúžkovalo o 29 kandidátov viac, o je na jednej strane zohľadnenie silnej vôle voličov, na druhej strane to nerozháďže komplet celý tím, ako by sa stalo, keby neexistovali politické strany.

254 Týmto krokom chceme ušetriť finančné prostriedky a zároveň zvýšiť účasť na eurovoľbách. Ak by prezident z nejakého dôvodu nemohol pokračovať vo výkone svojej funkcie, tak by sa konali doplnujúce voľby a nový prezident by mal mandát do ďalších euro/prezidentských volieb. Ak by sme prišli o prezidenta do 12 mesiacov pred ďalšími voľbami, jeho právomoci a oprávnenia budú rozdelené podľa čl. 105 ústavy medzi vládu, predsedu vlády a predsedu parlamentu, kým nebude v riadnych voľbách zvolený nový prezident.

255 Pokiaľ by bolo zároveň schválené zlúčenie volieb, tak by to na obdobie 12 rokov vychádzalo takto: 3-krát voľby do NR SR (každé 4 roky); cca 4,8-krát voľby do euro/prezidentských (každých 5 rokov, 1. + 2. kolo prezidentských = 12/5*2) a 3-krát voľby do samosprávnych celkov (každé 4 roky fixne). To je dokopy v priemere 10,8 dňa. Zrušený štátny sviatok vychádza v období 2020-2031 na 9 pracovných dní (Po-Pia).

256 Samozrejme, ak sa výkon trestu skončí, volebné právo im bude automaticky obnovené.

prijat' výsledok referenda len ako zákon, ktorý musí prejsť hlasovaním NR SR. Poslanci NR SR majú však ústavou garantovaný voľný mandát. To znamená, že sa nemusia pri hlasovaní riadiť výsledkom referenda a teoreticky môžu ľuďom prijaté referendum odmietnuť.

OBECNÉ REFERENDÁ

Iná situácia je pri obecných referendách, kde je potrebných 30 percent podpisov na vyhlásenie referenda a účasť nadpolovičnej väčšiny voličov, aby miestne referendum bolo platné. Najmä vo väčších mestách je problém s podpismi, ale aj s účasťou.

Riešenia SaS:

17/

Organizátor referenda bude mať **právo požiadať o konanie referenda v deň najbližších volieb**, pri súčasnom dodržaní technických lehôt.²⁵⁷

18/

Podpisy na podpisových hárkoch pod petíciou, ktorou sa žiada vyhlásenie referenda v určitej otázke, by mali byť použiteľné len 24 mesiacov od začiatku zbierania podpisov.²⁵⁸

19/

Navrhujeme také ústavné zmeny, **aby výsledky referenda boli záväzné** a nevyžadovali žiaden ďalší súhlas (parlamentu, prezidenta a pod.).²⁵⁹

20/

Znížime petičné prahy na vypísanie miestneho referenda v obciach od tisíc do 10-tisíc obyvateľov na 20 percent oprávnených voličov, v mestách nad 10-tisíc obyvateľov na 10 percent. V obciach do tisíc obyvateľov ponechať dnes platných 30 percent.

21/

Zrušíme minimálnu účasť voličov pre platnosť miestneho referenda.

NR SR A LEGISLATÍVNY PROCES

NR SR je náš jediný ústavodarný a zákonodarný orgán. Má 150 poslancov, ktorí prijímajú zákony, volia kandidátov za ústavných sudcov a pod. Poslanec má pri tvorbe zákona oproti ministrovi niekoľko zvýhodnení. Poslanecký návrh nemusí na rozdiel od vládneho prejsť pripomienkovým konaním verejnosťou či obsahovať vyhodnotenie dosahov. Takáto nevyváženosť len zbytočne podnecuje vládne strany navrhovať zákony prostredníctvom poslancov a vyhnúť sa spomínaným procesom.

Pri druhom čítaní môžu poslanci podávať pozmeňovací návrh. No neraz sa stalo, že pozmeňovací návrh neupravoval prerokovaný zákon, ale vytváral, či upravoval iný. Tento pozmeňovací návrh, ktorý sa netýka navrhovaného zákona je tzv. „prílepok“. Problém vidíme aj v skrátanom legislatívnom konaní. Oba tieto nástroje sú zneužívané na prijímanie či úpravu zákonov, ktoré akútne potrebuje nejaká vládna strana a normálnym legislatívnym procesom by sa daný zákon nestihol prijať.

Okrem úmyselného zneužívania systému sa občas stanú aj chyby. Tieto chyby sa stávajú hlavne v prípadoch ak je zákon prerokovaný v druhom a treťom čítaní počas jednej schôdze. Potom poslanci prosia prezidenta, aby vrátil zákon späť do parlamentu. Takýto prístup nie je správny, pretože by si poslanci mali byť vedomí, za aký zákon hlasujú ešte pred hlasovaním.

OPOZÍCIA A ROKOVACÍ PORIADOK

Nepáčia sa nám časové limity pre poslancov, ministrov a podpredsedov NR SR alebo iné body obmedzujúce poslanca v jeho práci, ktoré slúžia skôr ako nástroj represie

257 Doteraz bolo uskutočnených osem referend a len jediné bolo platné s účasťou 52,15 % oprávnených voličov. Najvýhodnejšie by pre organizátora bolo, pokiaľ by sa referendum konalo súbežne s voľbami do NR SR, keďže tie ako jediné presahujú pravidelnú účasť viac ako 50 % oprávnených voličov.

258 Obdobný návrh zákona už raz predkladal podpredseda parlamentu a poslanec za SaS Martin Klus. Viac sa o tejto zmene môžete dočítať na jeho Facebookovej stránke: https://www.facebook.com/martin.klus/posts/2336270079925586?comment_id=2336315729921021&reply_comment_id=2336511836568077&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%22%7D

259 Pokiaľ prejdú nami navrhované zmeny, sme pripravení viesť politickú a odbornú diskusiu o zmenách referendových podmienok na celoštátnej úrovni s cieľom znížiť počet potrebných podpisov z dnešných 350 tisíc a znížiť resp. zrušiť potrebné kvórum pre platnosť referenda.

a šikany, než aby akokoľvek zlepšovali poriadok v rokovacej sále. Po tom, čo poslanci vládnej koalície odignorovali rozpravu o návrhu na vyslovenie nedôvery predsedovi vlády, sme boli nútení nájsť riešenie aj na tento problém. Nie je možné, aby obštrukcie zo strany vládnych strán neumožňovali pracovať opozičným poslancom.

TROJDEĽBA MOCI

Sme za jasné oddelenie legislatívy od exekutívy. Deľbu moci poznáme už od roku 1748 a delíme ju na zákonodarnú (legislatívnu), výkonnú (exekutívnu) a súdnu. Okrem iného sa pri deľbe moci hovorí o zásade nezlučiteľnosti týchto troch zložiek moci. Sudca nesmie byť zároveň poslancom, poslanec zároveň primátorom atď., ale poslanec NR SR môže byť súčasne napríklad poslancom mestského zastupiteľstva, pretože obe tieto pozície patria pod zákonodarnú moc.

Taktiež musíme reagovať na ústavných sudcov, ktorí nedávno konali svojvoľne a odstránili časť textu z ústavy. Myslíme si, že Ústavný súd SR sa má v prvom rade riadiť Ústavou SR, a nie rušiť jej časti a už rozhodne nesmie rozhodovať o takých ústavných zákonoch, ktoré sa priamo dotýkajú jeho činnosti. Hovoríme o tom, ako Ústavný súd SR zrušil bezpečnostné previerky pre sudcov. Znova vychádzame z už spomínanej deľby moci a pridávame druhú zásadu, a to rovnováhu moci. Ústavný súd rozhodnutím zrušiť časť ústavy de facto vytvoril precedens, že môže meniť znenie Ústavy SR, a tým blokovat napríklad NR SR, na čo nemá právo.

NEZÁVISLOSŤ REGULAČNÝCH A KONTROLNÝCH INŠTITÚCIÍ

Väčšia nezávislosť regulačných a kontrolných inštitúcií je podľa nás dôležitá. Inšpirovať sa môžeme verejnými výpočtami kandidátov na ústavných sudcov, kde si každý občan mohol prostredníctvom živého prenosu alebo zo záznamu pozrieť, aké názory zastáva daný kandidát.

Regulačnými a kontrolnými inštitúciami sú napríklad:

- Najvyšší kontrolný úrad,
- Národná banka Slovenska,
- Národný bezpečnostný úrad,
- Poštový regulačný úrad,
- Rada pre rozpočtovú zodpovednosť,
- Štátny ústav pre kontrolu liečiv,
- Úrad jadrového dozoru,
- Úrad na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti,
- Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou,
- Úrad pre reguláciu elektronických komunikácií a poštových služieb,
- Úrad pre reguláciu sieťových odvetví,
- Úrad pre verejné obstarávanie,
- Ústav štátnej kontroly a veterinárnych biopreparátov a liečiv,
- Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky, Verejný ochranca práv.

Riešenia SaS:

22/

Zavedieme **pripomienkovanie poslaneckých návrhov** medzi prvým a druhým čítaním.²⁶⁰

260 Ďalej navrhujeme, aby predseda NR SR do 48 hodín od momentu, kedy prejde návrh prvým čítaním, zverejnil tento návrh na stránke Slov-lex a verejnosť bude mať 15 dní na pripomienkovanie návrhu. Začleníme poslanecké návrhy zákonov a pozmeňujúce návrhy zákonov, ktoré prešli do druhého čítania, do procesu posudzovania vplyvov dopadov politik a analýzy ich účelnosti a efektívnosti. Zavedieme posúdenie vplyvu regulácie (RIA) do počiatočných štádií politického procesu tvorby regulačných návrhov. Vecne príslušné ministerstvá budú hodnotiť poslanecké návrhy zákonov vo vzťahu k svojim zákonom a dávať odborné stanoviská k týmto návrhom. Zmena čl. 31 Legislatívnych pravidiel Vlády Slovenskej republiky: zmena znenia, že predseda NR SR požiada vládu o stanovisko k poslaneckému návrhu zákona v každom prípade (súčasný znenie: „ak požiada“). Príkladmi nekvalitných poslaneckých pozmeňujúcich návrhov boli: ak sa v druhom čítaní schvália pozmeňujúce alebo dopĺňujúce poslanecké návrhy, tretie čítanie je hneď druhý deň, ak NR SR nerozhodne inak – v praxi NR SR takmer vždy rozhodne inak a hlasuje sa „ihneď“; pozmeňujúcim návrhom bolo tiež schválené 50-dňové moratórium. Ďalej navrhujeme, aby predseda NR SR do 48 hodín od momentu, kedy prejde návrh prvým čítaním, zverejnil tento návrh na stránke Slov-lex a verejnosť bude mať 15 dní na pripomienkovanie návrhu.

23/

*Poslanecké návrhy vrátane pozmeňujúcich návrhov musia obsahovať vyhodnotenie dosahov.*²⁶¹

24/

*Zakážeme nepriame pozmeňujúce návrhy, tzv. „prílepky“*²⁶²

25/

Skrátene legislatívne konanie bude musieť schváliť najmenej 90 poslancov.

26/

Zavedieme lehotu medzi 2. a 3. čítaním, a to najmenej 5 dní.

27/

Zrušíme obmedzenia na primeranú grafickú vizualizáciu počas rozpravy.

28/

*Zavedieme, aby rozprava o odvolaní ministra, premiéra alebo funkcionára NR SR prebiehala bez ohľadu na uznášaniaschopnosť.*²⁶³

29/

*Schválime, aby poslanec NR SR nesmel súbežne vykonávať žiadnu exekutívnu funkciu (napr. primátor, starosta, predseda VÚC, riaditeľ Sociálnej poisťovne).*²⁶⁴

30/

Navrhne explicitný zákaz Ústavnému súdu SR meniť znenie Ústavy SR (už dnes na to nemá právo, avšak už raz tak spravil).

31/

*Verejným vypočutím kandidátov zlepšíme nezávislosť regulačných a kontrolných inštitúcií.*²⁶⁵

261 Ide o tzv. doložku vybraných vplyvov. Predkladateľ v nej uvádza, či bude mať navrhovaný právny predpis vplyv na rozpočet verejnej správy, podnikateľské prostredie, životné prostredie, informatizáciu, služby verejnej správy pre občana, alebo či bude mať sociálne vplyvy. V prípade, ak bude mať navrhovaný právny predpis vplyv na podnikateľské prostredie, je predkladateľ povinný uskutočniť konzultácie s ich zástupcami, a teda zapojiť časť verejnosti do jeho tvorby.

262 O neústavnosti tzv. „prílepkov“ rozhodol v ČR Ústavný súd ČR a označil to: „...za nežádoucí jev, nekorespondující se smyslem a zásadami legislativního procesu, je nutno označit situaci, kdy jedním zákonem jsou novelizovány zákony vzájemně obsahově bezprostředně nesouvisející, k čemuž dochází např. z důvodu urychlení legislativní procedury, a to začasťou formou podaných pozměňovacích návrhů.“ Viac nájdete tu: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=PI-77-06>

263 Rozprava sa otvorí v plánovanom čase (alebo v čase najbližšom možnom, ak ju nebude možné otvoriť v plánovanom čase) a člen vlády, ktorého sa týka odvolávanie, musí sedieť v rokovacej sále NR SR. Týmto krokom docielime to, že poslanci budú môcť konfrontovať člena vlády. O uznášaniaschopnosti by sa hlasovalo až tesne pred začatím hlasovania o vyslovení nedôvery členovi vlády. Samozrejme stále bude potrebné zozbierať 30 hlasov na podanie návrhu na odvolanie.

264 Okrem toho, že nie je možné tieto funkcie vykonávať so 100 % nasadením, ide aj o konflikt záujmov.

265 Taktiež sa nebránime možnosti zapojenia širokého spektra relevantných inštitúcií do výberového procesu.

Skratky

CoG	Centre of Government (Centrum vládnutia)	NKÚ	Severoatlantickej zmluvy (Severoatlantická aliancia)
DPFO	Daň z príjmov fyzických osôb	NR SR	Najvyšší kontrolný úrad
DPH	Daň z pridanej hodnoty	OECD	Národná rada Slovenskej republiky
EK	Európska komisia	PHARE	Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj)
EKS	Elektronický kontraktčný systém (Elektronizácia verejného obstarávania)	PHZ	Poland and Hungary Assistance for Restructuring of their Economies (Národný program – predvstupová pomoc EÚ na vstup do EÚ)
EP	Európsky parlament	RIA	Predpokladaná hodnota zákazky
ESO	Program ESO – Efektívna, spoľahlivá a otvorená verejná správa	SAPARD	Stratégia lepšej regulácie
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy	SOÚ	Osobitný prístupový program pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka Spoločné obecné úrady
EÚ	Európska únia	SPP	Slovenský plynárenský priemysel
GP	Goldplating (zavádzanie európskych regulácií vo väčšom ako nutnom rozsahu)	SŠHR	Správa štátnych hmotných rezerv SR
IKT	Informačno–komunikačné technológie	ŠKD	Školský klub detí
IS	Informačný systém	TCO	Total Cost of Ownership – celkové náklady vlastníctva
IT	Informačné technológie	ÚHP	Útvar hodnoty za peniaze
KC	Klientské centrum	ÚMS	Únia miest Slovenska
KPI	Key Performance Indicators (kľúčové ukazovatele výkonnosti)	ÚPSVaR	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
MAS	Miestne akčné skupiny	UPVII	Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu
MHD	Mestská hromadná doprava	ÚVO	Úrad pre verejné obstarávanie
MV SR	Ministerstvo vnútra SR	VÚC	Vyšší územný celok (aj samosprávny kraj)
NAKA	Národná kriminálna agentúra	ZMOS	Združenie miest a obcí Slovenska
NASES	Národná agentúra pre sieťové a elektronické služby	ZOMOS	Združenie občanov, miest a obcí Slovenska
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Organizácia		

198 konkrétnych riešení pre
DOBRÉ SPOLUNAŽÍVANIE

Spravodlivosť | Vnútoraná bezpečnosť | Obrana
Zahraničné veci | Národnostné menšiny

Alojz Baránik
SPRAVODLIVOSŤ

Pavol Milan
VNÚTORNÁ BEZPEČNOSŤ

A U T O R I

Milan Hlatký
OBRANA

Martin Klus
ZAHRANIČNÉ VECI

Milan Pilip
NÁRODNOSTNÉ MENŠINY

SPRAVODLIVOST

Pri realizácii programu v oblasti spravodlivosti je potrebné striktné vychádzať zo smutnej skutočnosti, že ponovembrová očista spoločnosti významne nezasiahla súdnictvo a prokuratúru. Personálna očista súdnictva od sudcov z éry vlády komunistov sa nezrealizovala. Ešte donedávna boli sudcovia vyberaní spomedzi osôb vzbudzujúcich pochybnosti o ich morálnej alebo odbornej spôsobilosti, často na základe rodinkárstva a korupcie. Ani v súčasnosti neexistujú potrebné garancie, že sa to v niektorých prípadoch nedeje.

Čestní a neúplatní sudcovia boli a sú zatláčaní do úzadia na menej významné vidiecke súdy, zatiaľ čo súdy v Bratislave a iných väčších mestách sú s použitím rôznych rafinovaných techník a zakorenených mafiánskych aparátikov zabezpečované pre vyvolených.

Reformy súdnictva terajšej a predchádzajúcich vlád boli koncipované prevažne len ako politický marketing alebo s výsledkami plánovanými v nedohľadnom časovom horizonte. Také reformy zohľadňovali realitu a skutočné potreby očisty súdnictva len v rozsahu, ktorý neriešil stále aktuálny problém súdnictva a prokuratúry, ktorým je ich bezostyšné ovládnutie individuálnymi záujmami.

Všetky relevantné prieskumy, domáce aj zahraničné, potvrdzujú nespokojnosť väčšiny našich občanov s tým, ako fungujú súdy, a to jednak v občiansko-právnom konaní, ale aj v trestnom konaní. Hlboká nespokojnosť občanov prevláda aj v prípade fungovania prokuratúry.

Zároveň s očistou súdov musí byť morálne a odborne spôsobilým sudcom a prokurátorom umožnený a uľahčený ich výkon funkcie, osobnostný rozvoj, služobný postup a kariérny rast.

Sudcov musíme tiež motivovať, aby si vzali k srdcu to, že suma, ktorú štátny rozpočet má na ich odmeňovanie, môže postačovať na veľmi výrazné zvýšenia ich platov, ak sa zvýši celková sudcovská produktivita,²⁶⁶ pričom pod tým je potrebné rozumieť nielen rýchle a správne rozhodovanie, ale aj čestné rozhodovanie vo veciach, kde stranou sporu je štát.

Zásadnou reformou a očistou musia prejsť aj iné právnické povolania. Predovšetkým advokácia sa musí vrátiť k svojmu prvoradému poslaniu ochrancu zákonnosti a spravodlivosti, a to ako na súdoch, tak aj mimo nich. V rámci toho musí advokácia v prvom rade zabezpečovať, aby sa pre jej členov stalo neprípustným brzdenie rýchleho postupu súdov alebo iné protispoločenské správanie (napríklad snahy o prelomenie náhodnosti výberu sudcu alebo porušovanie iných zákonov, napr. o ochrane hospodárskej súťaže či o verejnom obstarávaní, alebo o ochrane spotrebiteľa). Na dosiahnutie uvedeného zrušíme postavenie advokácie ako monopolistickej a lobistickej organizácie, ktorá neprejavuje dostatočný záujem o riadny chod súdnictva.

SUDCOVIA

Skutočnosť, že súdnictvo po Novembri '89 nikdy neprešlo očistou od komunistických, kriminálnych a amorálnych kádrov, má devastačné účinky na morálku celej spoločnosti. Preto korektné rozhodovanie o bezpečnostných previerkach v oblasti súdnictva (ako sa uvádza ďalej) bude mať zásadný vplyv na očistu našej spoločnosti, minimálne do doby, kedy štát sfunkční svoje regulárne nástroje na boj proti trestnej činnosti sudcov. Na to, aby také rozhodovanie bolo spoločensky aj právne prijateľné, musí však byť vykonávané dôveryhodnými osobami a podliehať korektívu parlamentného dohľadu. To musí platiť aj v prípadoch, kedy podľa názoru ministra spravodlivosti bola príslušná previerka udelená neoprávnene.

Riešenia SaS:

VÝBER, BEZPEČNOSTNÉ PREVIERKY A POSTIH SUDCOV, BOJ PROTI KORUPCII

1/

Posilníme postavenie laickej zložky členov výberových komisií, kde svoje zastúpenie bude vždy musieť mať aj Ministerstvo spravodlivosti SR. Zavedením striktných a kontrolovaných pravidiel zamedzíme švindľovaniu

266 Táto časť programu vychádza z presvedčenia, že i keď niektoré opatrenia môžu spôsobiť bezprostredné zvýšenie nákladov, ich zavedením sa dosiahne zásadná úspora pre štátny rozpočet, a to jednak znížením objemu nákladov na platy sudcov v dôsledku dramaticky zvýšenej efektivity práce sudcov a tiež zabránením pôsobeniu organizovanej trestnej činnosti formou falošných rozsudkov na vysokých súdoch. Pozri napr. všetky kauzy kupovania rozsudkov, o ktorých sa hovorí v súvislosti s kauzou Kočnerova Threema.

a rodinkárstvu pri výberových konaniach.²⁶⁷ Zavedieme pravidlo, že ten, kto neprospeľ vo výberovom konaní, bude sa smieť zúčastniť na opakovanom konaní až najskôr za dva roky.²⁶⁸

2/

V záujme otvorenia sa sudcovského stavu všetkým dobrým právnikom v čo najširšej miere **upravíme systém justičných čakateľov**²⁶⁹ tak, aby nemohol byť prostriedkom korupcie, rodinkárstva a udržiavania doterajších praktík a manierov skupín v rámci justície.²⁷⁰

3/

V rozsahu, ktorý je súladný s možnosťami daného právneho stavu,²⁷¹ zavedieme **povinné bezpečnostné previerky sudcov** minimálne v takomto rozsahu: uchádzači o post sudcu a všetci aktuálni sudcovia, ktorí sa budú uchádzať o funkciu,²⁷² ktorá podlieha kontrole výkonnej moci (predsedovia súdov) alebo ktorá nie je výlučne vyhradená sudcom (členovia Súdnej rady).²⁷³

4/

Ako odvolací orgán proti rozhodnutiam príslušného úradu rozhodujúceho o bezpečnostných previerkach sudcov **určíme Osobitný kontrolný výbor** na kontrolu rozhodnutí Národného bezpečnostného úradu.

5/

Zavedieme **odvolací mechanizmus aj pre prípad udelenia previerky** tam, kde minister spravodlivosti na základe jemu dostupných informácií má dôvodné podozrenie, že taká previerka bola udelená neoprávnene.²⁷⁴

6/

Zrušíme všetky odlišnosti postavenia a prístupu voči sudcom v trestnom konaní²⁷⁵ tak, aby sa nevytváral dojem, že sudcovia majú väčší priestor na kriminalitu ako bežný občan, prípadne sudca, ktorý sa dopúšťa alebo je podozrivý z trestnej činnosti, má nárok na jemnejšie zaobchádzanie ako akýkoľvek iný občan.²⁷⁶

- 267 Napr. vyhl. Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky 160/2017 v znení vyhl. 224/2017 (o ustanovení podrobností o výberovom konaní na funkciu sudcu) síce stanovuje uchádzačovi povinnosť (často nedostatočne kontrolovanú) uviesť mená blízkych osôb pracujúcich na súdoch, avšak pri vyhodnocovaní výberového konania neexistuje povinnosť takúto informáciu vziať do úvahy. Stanovením jasných pravidiel o tom, že uchádzanie sa o miesto sudcu tam, kde hrozí konflikt záujmov alebo rodinkárstvo, musí mať vplyv na hodnotenie vo výberovom konaní.
- 268 Taktiež sa v záväznom predpise upravujúcom postup pri výberovom konaní na funkciu sudcu (pozri predchádzajúci text) musí odraziť skutočnosť, že ak viackrát opakované neúspešné výberové konanie neodradilo takého uchádzača, je to väčšinou potvrdením skutočnosti, že nie každý právnik má potrebné predpoklady na výkon funkcie sudcu.
- 269 § 148 zákona 385/2000 (o sudcoch a prísediach)
- 270 Niektoré z týchto opatrení budú nasledujúce: úplné zrovnoprávnenie s uchádzačmi o funkciu sudcu, ktorí nie sú čakateľmi alebo zákaz pridelenia sudcu na súd, kde predtým bol v postavení justičného čakateľa.
- 271 Nálezom Ústavného súdu SR PL. ÚS 21/2014 boli ustanovenia upravujúce previerky sudcov a kandidátov na sudcov, ktoré sú v ústave, v zákone o sudcoch a prísediach, ako aj v ďalších súvisiacich predpisoch zrušené. Toto rozhodnutie bude musieť (zatiaľ) byť reflektované v tom, ako bude exekutíva a Národná Rada SR v postavení zákonodarcu (ústavodarcu) postupovať tak, aby sa mohla očista súdnictva zrealizovať v požadovanej efektívite. To však len dookiaľ nedôjde k revízii uvedeného rozhodnutia Ústavného súdu, ktorého povaha sa medzičasom ukázala ako nielen kontroverzná, ale aj celospoločensky celkom neprijateľná. SaS ako strana reformy základných inštitúcií štátu odmieta, aby pokračoval stav, kedy z korupcie podozriví sudcovia si v postavení ústavných sudcov (aj pre seba samých) zrušením ústavných opatrení namierených na očistu súdnictva uzákonnili zvýšenú ochranu alebo dokonca beztrestnosť, a to dokonca v situácii, kedy existujú indicie, že niektorí z takých sudcov Ústavného súdu mohli takú beztrestnosť či zvýšenú ochranu považovať za akútne potrebnú.
- 272 Vzhľadom aj na uvedené predpokladáme, že toto sa bude týkať minimálne nasledujúcich funkcií v oblasti súdnictva: predsedovia, podpredsedovia súdov, členovia Súdnej rady a disciplinárnych senátov, sudcovia povyšovaní na vyššie súdy a podobne.
- 273 V rozsahu nevyhnutnom musíme zatiaľ reflektovať platné rozhodnutie ÚS SR o zrušení časti ústavy upravujúcej previerku sudcov Národným bezpečnostným úradom. Náhrada aj zmena tejto úpravy však je možná a bude predmetom politických rozhodnutí, na ktorých bude SaS aktívne participovať.
- 274 § 2 ods. (5) zákona o Slovenskej informačnej službe: Informačná služba poskytuje Národnej rade Slovenskej republiky, prezidentovi Slovenskej republiky a vláde Slovenskej republiky a jej členom informácie významné pre ich činnosť a rozhodovanie.
- 275 Ingerencia generálnej prokuratúry pri trestnom konaní a Ústavného súdu pri zadržení a väzbe sudcu vedie dnes k prílišnému uisteniu kriminálnikov medzi sudcami, že vďaka takémuto preferenčnému postaveniu budú „v najhoršom prípade“ mať možnosť využiť zdĺhavý proces pred vzatím do väzby alebo zadržením na ovplyvňovanie svojej veci tak, aby prakticky nebolo možné dosiahnuť úspešné trestné stíhanie a odsúdenie.
- 276 Pozri napr.: <http://www.sudcovia.sk/en/home/31-slovenske-kategorie/dokumenty/externe/2806-sef-sudu-sa-stazuje-ako-policia-brala-sudcom-mobily-prisli-siesti-za-jednou-zenou>

7/

Zrušíme imunitu na rozhodovanie sudcu²⁷⁷ a zrušíme všetky právne úpravy, ktoré povzbudzujú sudcov k tomu, aby rozhodovali svojvoľne.²⁷⁸

8/

Zriadieme kriminálny úrad Zboru väzenskej a justičnej stráže ako orgán špecializovaný na vyšetrovanie korupcie a iných trestných činov v oblasti justície.²⁷⁹ Tento úrad bude pre potreby trestného konania policajným orgánom.

9/

Záväzným právnym predpisom stanovíme **etický kódex všetkých účastníkov súdneho procesu**, teda sudcov, advokátov, prokurátorov, exekútorov a notárov s výslovným zákonným príkazom stanoviť jeho porušenia ako disciplinárny priestupok.²⁸⁰

10/

Úpravou jednotlivých zákonov upravujúcich podmienky vstupu do právnického povolania²⁸¹ zabránime tomu, aby sa sudcovia vyhli disciplinárnemu stíhaniu tým, že začnú vykonávať iné právnické povolanie súvisiace zo súdnictvom.²⁸²

KARIÉRNÝ POSTUP

11/

Zavedieme precízne pravidlá pre kariérny postup sudcov²⁸³ tak, aby vysoké sudy a vedenie súdov prestalo byť ovládané starými komunistickými sudcami, ktorí už nemajú kam postúpiť a bránia schopným mladým sudcom sa riadne uplatniť.²⁸⁴ Zároveň zabezpečíme sudcom, ktorí majú schopnosť a možnosť²⁸⁵ vykonávať funkciu na najvyššej úrovni, perspektívu kariérneho rastu.²⁸⁶

12/

Zavedieme zároveň pravidlo,²⁸⁷ že **sudca sa bude môcť stať osobou navrhnutou na kariérny postup, len ak je bezúhonný** v zmysle ustanovenia § 11 zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa.

ZÁNİK FUNKCIE

13/

Určíme pevnú vekovú hranicu zániku funkcie sudcu zo zákona pri dovŕšení riadneho dôchodkového veku²⁸⁸ pre sudcov na všetkých úrovniach všeobecných súdov.²⁸⁹ Pritom, podobne ako aj vo všetkých iných prípadoch kariérnych zmien vplývajúcich na osobu zákonného sudcu, zabezpečíme minimalizovanie z toho plynúcich prietahov v súdnych konaniach.²⁹⁰

- 277 V zmysle návrhu ústavného zákona, ktorý poslanci z klubu SaS už predložili. V jeho dôvodovej správe sa uvádza: Ústava v čl. 148 ods. 4 celkom nedôvodne vyníma sudcov zo zodpovednosti za svoje rozhodovanie. Aj sudca musí pritom byť zodpovedný za svoje rozhodnutie tak disciplinárne, ako aj trestne, pričom takáto úprava je bežná aj v iných pre nás relevantných právnych poriadkoch (napr. trestný čin „ohýbania práva“ podľa § 339 Trestného zákonníka Spolkovej republiky Nemecko). Imunita sudcu pri rozhodovaní sa musí týkať len právneho názoru vyjadreného pri aplikácii práva v danej veci, a to len za predpokladu, že sudca svoj záver formuluje na základe riadneho uváženia argumentov a náležite ho vysvetlí. V takom prípade sudca nemôže byť zodpovedný, ani keby jeho právny názor bol vyšším súdom považovaný za nesprávny. Sudca však musí byť disciplinárne a v extrémnych prípadoch aj trestne zodpovedný za právny názor svojvoľný, ničím nepodložený, ignorujúci znenie právnych predpisov, judikatúru, právnu literatúru a pod. čl. 148 ods. 4 ústavy predstavuje neakceptovateľnú prekážku pre uplatnenie tejto zodpovednosti.
- 278 Pozri napr. súvisiacu skutkovú podstatu disciplinárneho previnenia v zák. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediaciach: „svojvoľné rozhodnutie sudcu, ktoré je v rozpore s právom, ak týmto rozhodnutím sudca spôsobí značnú škodu alebo iný obzvlášť závažný následok“, podľa ktorej je podmienkou disciplinárneho stíhania sudcu za svojvoľné rozhodovanie preukázanie výšky tým zapríčinennej škody(!).
- 279 Stíhanie trestnej činnosti v oblasti justície vyžaduje vysokú mieru špecializácie, ktorá v terajšom prostredí absentuje v potrebnej miere (prípady odsúdenia sudcov za trestné činy v súvislosti s výkonom funkcie sú prakticky neexistujúce a prípady napr. krivej výpovede sú stíhané len extrémne zriedkavo). Zároveň je nevyhnutné preniesť exekutívne právomoci na Ministerstvo spravodlivosti SR, ktoré je zodpovedné za riadne fungovanie svojho rezortu, podobne, ako je to napr. v prípade Ministerstva financií SR, ktoré má zodpovednosť za riadny výber daní, za týmto účelom je zriadený pod Ministerstvo financií SR spadajúci Kriminálny úrad Finančnej správy SR.
- 280 O tom, či k disciplinárnemu previneniu došlo a či a aký má zaň byť uložený trest, bude rozhodovať príslušný orgán. Pozri aj bod 24 a bod 35 v nasledujúcom texte.
- 281 Napr. § 11 zák. 329/1992 v platnom znení o notároch a notárskej činnosti alebo § 3 zák. 586/2003 Z. z. o advokácii.
- 282 Advokát, prokurátor, notár, exekútor, správca (zákon o konkurze a reštrukturalizácii). Pozri napr. prípad sudcu, ktorý sa zo sudcu stal advokátom a tak sa vyhol nebezpečenstvu disciplinárneho stíhania. Riešením je povinné dokončenie disciplinárneho stíhania bez ohľadu na to, ako sa zmení status sudcu.
- 283 Takéto opatrenie je vhodné robiť len v širokom konsenze so zástupcami sudcov.
- 284 Potreba predvídateľného kariérneho poriadku sa prejavuje teraz aj vo svojvoľných udeľovaniach odmienu sudcom, ktorých možnosť zrušíme, pretože ide o prvok vnútornej korupcie v súdnictve (kto ide predsedovi „na ruku“, dostane odmenu).
- 285 Nie všetci schopní a zanietení sudcovia majú kvôli subjektívnym prekážkam možnosť rýchlej kariéry. Tam, kde aj navzdory objektívnym ťažkostiam, napr. zdravotným alebo kvôli rodičovským povinnostiam, si sudca riadne plní svoje povinnosti, je potrebné ho motivovať aj dostupnosťou kariérneho rastu.
- 286 Ďalším benefitom predvídateľného kariérneho rastu by malo byť obmedzenie vecí, ktoré sa musia prerozdeliť v dôsledku odchodu sudcu na iný súd.
- 287 Zák. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediaciach
- 288 64 rokov
- 289 V súčasnosti je rozhodovanie o odchode sudcov do dôchodku predmetom neprípustnej svojvôle väčšiny v Súdnej rade. Je neprijateľné, aby zo sudcov, ktorí spĺňajú podmienku dosiahnutého veku, boli prezidentovi predložení na odvolanie podľa nezodpovedného výberu iba niektorí.
- 290 Vďaka zákonom stanovenej predvídateľnosti odchodu sudcu do dôchodku, bude možné mu spomaliť alebo zastaviť nápad vecí tak, aby v čase ukončenia kariéry boli jeho veci v čo najväčšej miere skončené a znížila sa tým potreba prerozdelenia vecí iným sudcom.

STRIKTNÉ DISCIPLINÁRNE STÍHANIA SUDCOV

14/

Do účinnosti opatrení na **zriadenie Najvyššieho správneho súdu**, spriechodníme disciplinárne konania všetkými dostupnými spôsobmi tak, aby tieto odrážali zjavnú a dlhodobo nekontrolovanú trestnú činnosť v súvislosti s výkonom činnosti sudcov. V rámci toho **zrušíme odvolacie disciplinárne senáty** s tým, že o opravnom prostriedku proti rozhodnutiu (ako aj nečinnosti) disciplinárneho senátu bude rozhodovať s konečnou platnosťou len Ústavný súd. Rozšírime tiež okruh subjektov, ktoré sú oprávnené navrhovať disciplinárne stíhanie sudcov o skupinu poslancov NR SR.²⁹¹

15/

Striktne podmienime zotrvanie v sudcovskom stave tým, že **sa sudca nebude angažovať v politickej činnosti**.

16/

Stanovíme zákonom **závažné disciplinárne skutkové podstaty**, vrátane protiprávneho alebo ovplyvneného, alebo svojvoľného rozhodovania, ktorých spáchanie bude musieť mať za dôsledok jediný možný disciplinárny trest – **zbavenie sudcovskej funkcie**.

17/

Záväzným právnym predpisom stanovíme, že riadne zdôvodnené **vylúčenie sa sudcu pre pocit zaujatosti nesmie byť jeho predsedom súdu odmietnuté**.

18/

Zákonom **vylúčime pochybnosť o možnosti trestného stíhania** tam, kde už prebieha alebo prebehlo disciplinárne stíhanie sudcu.²⁹²

19/

Zavedieme **automatické disciplinárne konanie vo veciach**, kde boli konštatované neodôvodnené prieťahy v súdnom konaní alebo kde sa konaním, alebo nekonaním súdov porušili základné práva a slobody občanov. Na začatie takého konania postačí, že o takom porušení súdu rozhodol Ústavný súd SR a/alebo Európsky súd pre ľudské práva.

PREMLČANIE DISCIPLINÁRNYCH PREVINEŇÍ

20/

V čo najväčšej možnej miere **vylúčime premlčania závažných disciplinárnych previnení**²⁹³ tak, aby sme mohli stanoviť zákonnú disciplinárnu sankciu zbavenia funkcie sudcu v prípadoch tých sudcov, ktorí boli trikrát uznaní vinní zo závažného disciplinárneho previnenia. Zahladiť bude možné len menej závažné disciplinárne previnenia.

ZVEREJNENIE TVÁRE

21/

S cieľom zvýšiť dôveryhodnosť súdov **zrušíme pravidlo o zákaze zverejnenia tváre sudcu**.²⁹⁴

PRÍJMY, MAJETKY A KONTROLA MAJETKU NÁRODNOU RADOU

22/

Zavedieme podrobný **verejný register mimopracovných príjmov sudcov**.²⁹⁵ Kontrolu majetkových pomerov sudcov prenesieme na výbor Národnej Rady SR s výslovnou úpravou, že **sa musí kontrolovať nielen vlastníctvo, ale aj iné zmluvné či fakticky vykonávané práva k majetkom**,²⁹⁶ ktoré nie sú riadne odôvodniteľné,²⁹⁷ a to aj s prihliadnutím na odôvodniteľnosť ceny, za ktorú boli také majetky (alebo právo na ich užívanie) nadobudnuté.²⁹⁸

291 Dnes navrhujú ombudsmanka, minister, súdna rada, predseda príslušného súdu a príslušná sudcovská rada (§ 120 zákona 385/2000 o sudcoch a prísediaciach).

292 Pozri polemiku o tom, či kvôli hrozbe trestného stíhania sudkyne (predtým štátnej tajomníčky Ministerstva spravodlivosti) je prípustné začať disciplinárne stíhanie z vykonštruovanej obavy pre porušenie zásady Ne bis in idem (nie dvakrát v tej istej veci), ktorá poslúžila na to, že uvedená osoba, ako aj iní v obdobnom postavení, neboli stíhaní ani disciplinárne, ani trestne (popríklad bolo ich stíhanie neprípustne odďaľované); obdobne aj v prípade prokurátorov.

293 § 120 ods. 4 zákona 385/2000 Z. z. (o sudcoch a prísediaciach)

294 § 34 ods. 7 zákona 385/2000 Z. z. (o sudcoch a prísediaciach). Pozri tiež dôvodovú správu k návrhu poslancov klubu SaS, ktorým sa toto navrhovalo zaviesť: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/Download.aspx?DocID=473757>

295 Sudcovia musia zniesť najvyššiu možnú mieru transparentnosti, pretože sú to oni samotní, ktorí v prípade pochybností s konečnou platnosťou rozhodujú o oprávnenosti podozrení z korupcie všetkých verejných činiteľov, ako sudcov, tak aj nesudcov. Kvôli takémuto vnútornému konfliktu záujmov je oprávnené požadovať od sudcov vyššiu mieru transparentnosti ako u iných verejných činiteľov.

296 Tak aj právo napr. užívania bytu (napr. podľa údajov z katastra nehnuteľností pre k. ú. Bratislava – Staré mesto, kde sa uvádza: Vecné bremeno – in personam právo doživotného užívania v prospech: JUDr. Monika Jankovská r. Haitová (12. 01. 1971) na byt č. 3, 2. p., vchod Skalná 9, podľa V-18292/2019 zo dňa 24. 07. 2019.

297 Doterajšia úprava kontroly správnosti majetkových priznaní Súdnou radou nevedla k žiadnym dôsledkom pre sudcov, ktorí vlastnia alebo sú majiteľmi nezdôvodniteľných majetkov.

298 Napr.: <https://www.etrend.sk/ekonomika/podnikatela-od-ktoreho-harabin-kupil-pozemok-spajaju-s-konkurznou-mafiou.html> alebo <https://slovensko.hnonline.sk/497504-harabin-ziskal-luxusny-byt-za-polovicu-ceny>

POSTAVENIE PRÍSEDIACICH

23/

Otvoríme otázku rozsahu **uplatnenia a popripade ďalšej udržateľnosti laického komponentu súdnictva**²⁹⁹ vo forme laických prísediacich a v prípade, že títo budú v praxi ponechaní, ich primeranej odmeny.

Organizácia a vedenie súdov, Súdna rada, Ústavný súd

NAJVYŠŠÍ SPRÁVNÝ SÚD

24/

Vytvoríme **samostatný Najvyšší správny súd**. Ten bude riešiť správne súdnictvo³⁰⁰ a aj všetky disciplinárne konania týkajúce sa sudcov, prokurátorov a pod.³⁰¹, ktoré budú jednoinštančné.³⁰²

OBVODNÉ SÚDY

25/

S cieľom vytvorenia predpokladov na (veľmi potrebnú) špecializáciu sudcov a zamedzenie obchádzania náhodného výberu sudcov, **znižíme počet okresných súdov** približne na polovicu vytvorením súdnych obvodov. Prvoinštančné obvodné sudy budú umiestnené do miest v závislosti od počtu obyvateľov tak, aby na jeden súd pripadal porovnateľný počet obyvateľov. Pri tomto opatrení prihliadneme aj na počet prerokúvaných prípadov a aj na potrebu využitia existujúcich budov tak, aby jeden súd mohol mať špecializované pracoviská v rôznych mestách, ako aj potrebu toho, aby sa zamedzilo opakovanému podávaniu návrhov v snahe obísť náhodný výber sudcu.³⁰³

VYPOČUTIE A VÝKON FUNKCIE SÚDNYCH FUNKCIONÁROV

26/

Zavedieme povinné **parlamentné vypočutie kandidátov na všetkých predsedov súdov** ako podmienku pre ich vymenovanie alebo voľbu. Zároveň významne zvýšime finančnú motiváciu predsedov súdov³⁰⁴ tak, aby o tieto funkcie mali záujem tí najlepší.³⁰⁵

27/

Zavedieme pravidlá, na základe ktorých konkrétne skutkové podstaty protiprávneho rozhodovania predsedov súdov³⁰⁶ a členov Súdnej rady SR³⁰⁷ bude zákonom výslovne sankcionované zákazom výkonu funkcie člena Súdnej rady, predsedu súdu, prípadne nezlučiteľné s výkonom funkcie sudcu.

28/

Zavedieme tiež **automatické disciplinárne konanie a prezumpciu odvolateľnosti ministrom vo vzťahu k predsedovi súdu**, ktorý v rámci svojich kompetencií neprijme opatrenia proti porušovaniu povinností sudcov, ktorí nebudú vedieť vysvetliť svoj nezákonný postup alebo procesnú chybu svedčiacu o tom, že táto môže byť dôsledkom ich zaujatosti v súdnom konaní, ako aj prípadov, kedy sa predseda súdu, v postavení sudcu rozhodujúceho v konkrétnej veci, dopustí zjavné nezákonného postupu.³⁰⁸

299 Prísediaci z radov laikov je cudzí a nefunkčný prvok v našom prostredí, ktorý mal po nástupe sovietskej mentality v súdnictve formálne nahradiť zrušenie porotného systému na súdoch. V praxi však toto opatrenie plní len veľmi obmedzenú funkciu a je vzhľadom napr. aj na potrebu kontinuity prísediacich zdrojom prietahov. Bude otázkou výsledkov diskusií odborníkov, či zrušenie laických prísediacich nahradiť v niektorých prípadoch porotou.

300 Spory týkajúce sa štátnej správy.

301 Sudcov, prokurátorov, notárov, exekútorov, všetko obdobne ako v Českej republike.

302 Tým nebude dotknutá možnosť obrátiť sa na Ústavný súd.

303 Opakované podávanie návrhov v snahe obísť pridelenie vecí zákonnému sudcovi je možné obmedziť stanovením striktného zákazu v advokátskych predpisoch (Zákon o advokácii), ako aj elektronickým sledovaním prostredníctvom systému elektronického spisu.

304 Pozri aj bod 11 o kariérnom postupe sudcu.

305 SaS dlhodobo presadzuje parlamentné vypočutie všetkých uchádzačov o funkciu v oblasti justície.

306 O odvolávaní rôznych súdnych funkcionárov sa rozhoduje rôzne: predsedu súdu odvoláva minister spravodlivosti (zákon 757/2004 Z. z. o súdoch) ale člena Súdnej rady odvoláva orgán, ktorý ho za člena zvolil alebo vymenoval, čo však v zmysle nálezu Ústavného súdu nie je možné urobiť bez relevantného dôvodu. Preto je potrebné stanoviť okruh skutkových podstátí previnení, ktoré vytvoria základ na odvolanie takého člena Súdnej rady.

307 Napríklad protiprávne prerozdelenie vecí v rozpore s rozvrhom, šikanózne disciplinárne návrhy, neodôvodnené návrhy na preloženie na iný súd alebo do iného kolégia toho istého súdu.

308 Pozri aj poznámku k bodu 27 v predchádzajúcom texte.

29/

Zrušíme absolútne nefunkčné samohodnotenie sudcov³⁰⁹ a toto prenesieme na predsedov súdov a Ministerstvo spravodlivosti, a to najmä na základe elektronických dát o procesnom postupe sudcu z jeho spisov tak, aby také hodnotenie bolo čo najobjektívnejšie.³¹⁰

NESUDCA PREDSEDOM SÚDU

30/

Zavedieme možnosť na základe výberového konania ustanoviť **do funkcie predsedu súdu aj bezúhonného nesudcu s právnickým vzdelaním**. Toto opatrenie je zamerané na prelomenie tzv. falošnej kolegiálnosti a alibizmu. Vychádzame pritom z toho, že ide o profesionálnu manažérsku činnosť a že takíto predsedovia súdov sa budú tešiť vyššej dôveryhodnosti verejnosti.

ÚSTAVNÝ SÚD

31/

Zasadíme sa o **nové pravidlá kreovania Ústavného súdu**, analogické pravidlám vyspelých demokratických krajín. S cieľom zvýšenia kvality uchádzačov a zdôraznenia významu (a spriechodnenia) procesu vypočutia navrhnutých kandidátov budeme presadzovať maximálnu aj osobnú zodpovednosť tých, ktorí navrhujú kandidátov do procesu výberu.³¹¹

32/

Zasadíme sa o **odbrevenenie niektorých agend Ústavného súdu**, najmä pokiaľ ide o prietahy v súdnom konaní, ktoré sú takmer vždy dôsledkom falošného rozhodovania všeobecných súdov a zlého výkonu a organizácie práce sudcov.³¹²

SÚDNA RADA

33/

Úpravou relevantnej legislatívy zabezpečíme **vysoké minimálne štandardy pre člena Súdnej rady**.³¹³ Zavedieme vypočutie všetkých navrhovaných uchádzačov o post člena Súdnej rady, a to bez ohľadu na to, ktorý orgán ho volí alebo menuje.

34/

Zavedieme pravidlo, že **predsedu Súdnej rady volí Národná rada SR**.³¹⁴

35/

Zabezpečíme, aby aj v dobe do zásadnej úpravy tejto oblasti zmenou Ústavy³¹⁵ **boli právomoci Súdnej rady v súvislosti s disciplinárnymi konaniami vynútiteľné**.³¹⁶

36/

Upravíme pravidlá činnosti Súdnej rady tak, aby tieto zodpovedali všeobecnej povinnosti každého jej člena niest zodpovednosť za výkon funkcie. V súlade s tým³¹⁷ zriadime povinný obrazovo-zvukový prenos jej zasadnutí a všade, kde je to možné, zákonom stanovíme povinnosť zdôvodňovania rozhodnutí ako podmienku ich platnosti.

37/

Členovia Súdnej rady musia byť za svoju činnosť významne odmeňovaní tak, aby mali o prácu v nej záujem tí najlepší a aby nevznikali pochybnosti o motivácii pri uchádzaní sa o funkciu člena Súdnej rady.

309 Teraz robia hodnotenia sudcov komisie pri samotnom súde, kde sudca pôsobí, teda kolega hodnotí kolegu.

Viac napr.: <https://www.pravnenoviny.sk/hodnotenie-sudcov-sudcami>

310 Pozri bod 53 v nasledujúcom texte.

311 Napr. podľa vzoru Spolkovej republiky Nemecko, kde je oprávnenie navrhovať kandidátov na sudcov ústavného súdu vyhradené predsedom parlamentných politických klubov. Len tak sa totiž zabráni skutočnosti, aby sa do výberového procesu dostávali nevhodné osoby, navrhované viac-menej anonymnými jedincami na základe nejasných motivácií. Naopak, tam, kde u nás nevhodné návrhy kandidátov boli v nedávnej minulosti jasne spojené s konkrétnymi osobami, tieto za také návrhy aj niesli oprávnené politické dôsledky.

312 Pozri napr. bod 19 v predchádzajúcom texte.

313 Napr. v zákone 185/2002 Z. z. o Súdnej rade a Zákone o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky.

314 Teraz predsedu Súdnej rady volia jej členovia. Podporuje to nevhodný vzťah závislosti členov a predsedu, ako aj uzatváranie sa voči vonkajšej kontrole. Toto opatrenie bude vyžadovať zmenu Ústavy.

315 Disciplinárnu právomoc prenesieme na Najvyšší správny súd. Zriadenie Najvyššieho správneho súdu bude vyžadovať zmenu Ústavy.

316 K tom pozri napr. <https://www.postoj.sk/48161/opozicni-poslanci-zo-sas-predložili-do-parlamentu-navrhy-na-zmeny-v-sudnictve>

317 Zákon 185/2002 o Súdnej rade.

Výkon súdnictva

Riadny výkon súdnictva sa musí vo všetkých aspektoch riadiť prvoradou požiadavkou zákonnosti a jednotnosti rozhodovania. V rámci toho musí byť tiež v najväčšej realizovateľnej miere zabezpečené zverejňovanie rozhodnutí.

Zverejňovanie rozhodnutí súdnou mocou, vrátane najmä rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, je extrémne nespoľahlivé. V súčasnosti používaný spôsob zverejňovania je podozrivo nedokonalý a neumožňuje rýchle a spoľahlivé vyhľadávanie. To napomáha protispoločenskej činnosti sudcov a aktivitám protizákonných ovládateľov súdneho procesu.

Riešenia SaS:

PREDCHÁDZANIE SPOROM A MIMOSÚDNE USTÁLENIE DÔKAZNEJ SITUÁCIE

38/

Podobne, ako je to v SRN, bude **oprávnený list advokáta vyzývajúci dlžníka** v obchodno-právnych vzťahoch na zaplatenie neuhradenej splatnej pohľadávky³¹⁸ povinne nárokovateľným nákladom advokáta v stanovenej pevnej výške tak, aby sa obmedzoval priestor pre neplatičov medzi podnikateľmi a vedeniu nezmyselných súdnych sporov.

39/

V civilných konaniach posilníme nezávislosť a zodpovednosť strán sporu tým, že svedecké výpovede a iné **dôkazné materiály budú môcť byť preukázateľne pripravené a ustálené medzi stranami sporu už pred pojednávaním súdu**, a to za účasti, okrem advokátov oboch strán, aj súdneho úradníka tak, aby tento postup viedol k uvedomeniu

si vzájomného postavenia strán sporu ešte pred otvorením pojednávania, ako generálnej prevencie pred frivolnými či zlomyseľnými spormi.³¹⁹

JEDNOTNÁ FORMA PODANIA ZÁKLADOM JEDNOTNOSTI ROZHODOVANIA

40/

Podľa vzoru krajín s prepracovaným systémom vedenia civilnej sporovej agendy zavedieme také požiadavky na súdne žaloby a iné podania,³²⁰ ktoré v civilnom konaní napomáhajú jednotnosti rozhodovania súdov. Zavedieme **systém vyhodnocovania vznášaných nárokov, založený na povinnosti žalobcu už v žalobe uviesť formulárový prehľad vznášaných nárokov, označenia precedensov** (relevantných judikátov vyšších súdov) a takým nárokom zodpovedajúcich dôkazov, na ktoré bude súd musieť vždy vo svojom rozhodnutí reagovať spolu s odôvodnením. Pritom nereagovanie súdu na tvrdenia, ktoré sú uvedené v prehľade podania, bude stanovené ako skutková podstata disciplinárneho priestupku sudcu.

POVINNOSŤ ROZHODNÚŤ NA JEDINOM POJEDNÁVANÍ, HLADKÝ PRIEBEH

41/

Zabezpečíme **oddržiavanie povinnosti sudcu rozhodovať na jedinom pojednávaní**. Všetky prípady, kedy sa tak nestalo, budú musieť byť riadne zdôvodnené a oprávnenosť takého zdôvodnenia bude povinne preskúmaná predsedom súdu alebo ministerstvom spravodlivosti.³²¹

42/

Na to, aby sudca mal možnosť dodržať pravidlo rozhodovania na jedinom pojednávaní, vytvoríme príslušné podmienky, a to najmä prijatím **jasných pravidiel vynucujúcich si záväznosť doručovania predvolaní a iných zásielok súdu osobám, ktoré majú povinnosť sa dostaviť na súd**.³²²

318 Takéto opatrenie vedie k tomu, že ten, kto neplatí včas, musí počítat s tým, že jeho veriteľ si bude môcť na napísanie upomienky najat' advokáta, ktorého náklady s tým spojené bude musieť dlžník uhradiť. Dnes sa o takom nároku advokáta nie je možné uistiť.

319 Toto bude upravené v Civilnom sporovom poriadku s tým, že takým úradníkom by mohol byť aj notár.

320 Napr. formuláre s odkazmi na ustanovenia zákona, na ktorých sú postavené jednotlivé tvrdenia žaloby.

321 K dostupnosti dát, ktoré Ministerstvo potrebuje na posúdenie toho, či súd porušuje v danej veci procesné predpisy, pozri bod 53.

322 Doručovanie musí byť realizovateľné všetkými dostupnými prostriedkami, a to aj napr. prostredníctvom polície alebo mestskej polície, príslušníkov zboru väzenskej a justičnej stáže, alebo osobitných profesionálnych doručovateľov, ktorí budú pripravení doručiť na súde, a to aj ako podklad na kontumačné rozhodnutie súdu vychádzajúce pritom zo základnej zásady civilného konania, že riadne vedenie sporu je vecou sporovej strany a nedostavenie sa na súd musí v konaní ísť na ťarchu tej zo strán, ktorá za to nesie zodpovednosť. Zároveň umožníme, aby príslušníci zboru väzenskej a justičnej stráže, ale aj iní príslušníci uvedených ozbrojených zborov, boli zmocnení a operatívne pripravení predviesť toho, kto sa neoprávnene nedostavil na súd tam, kde súd nemá možnosť vec rozhodnúť bez prítomnosti takej predvolanej osoby.

43/

Zákonom stanovíme, že **nedostavenie sa na súd tam, kde za to zákon nestanovuje inú primeranú sankciu**,³²³ **sa bude považovať za trestný čin**. Napomáhanie páchaniu takeého trestného činu napr. lekárom musí viesť k zásadnému, nielen trestnoprávnemu, postihu.

44/

Budeme vynucovať a významne **rozšírime už existujúce povinnosti rozhodovania súdov v stanovených lehotách** v typizovaných veciach.

45/

Zásadne **sprísňime tresty za činy majúce za dôsledok marenie spravodlivosti** vo všetkých formách. Trestným stíhaním odborníkmi v tejto oblasti zabezpečíme nový štandard v rešpektovaní povinností každého, koho sa týka súdne konanie (pozri bod 8 v predchádzajúcom texte).

VYHLÁSENIE ROZHODNUTIA

46/

Presadíme pravidlo, podľa ktorého bude súd tam, kde tomu nebráni povaha veci alebo skutočnosť, že bolo v danej veci rozhodnuté na prvom pojednávaní, **smieť vyhlásiť svoje rozhodnutie až po tom, čo bude k nemu mať vypracované odôvodnenie**, ktoré bude v čase vynesenia rozhodnutia k dispozícii všetkým stranám a na zverejnenie.³²⁴

ZVEREJŇOVANIE ROZHODNUTÍ

47/

V súlade s týmto programom **prenesieme zodpovednosť za zverejňovanie súdnych rozhodnutí na ministerstvo spravodlivosti** tak, aby sa zabezpečila jednotnosť databázy a jej vlastnosti garantované jediným subjektom.

48/

Zavedieme systém, kde **u každého sudcu budú zverejnené na jednom mieste všetky jeho doterajšie meritórne rozhodnutia**³²⁵ v súdnom konaní. U každého sudcu budú tiež samostatne zverejnené tie rozhodnutia, na vynesenia

ktorých sú právnym predpisom stanovené lehoty, ako aj rozhodnutia, pri ktorých podľa súvisiacich pravidiel je predpísaná osobitná či výnimočná rýchlosť konania. Tieto rozhodnutia budú spracované a archivované na jednom mieste – v jednej databáze – tak, aby bolo možné jej jednoduché prehľadávanie, triedenie a rozoznanie, či uvedené podmienky toho-ktorého rozhodnutia boli dodržané. Cieľom tohto opatrenia je možnosť analýzy práce sudcov a verejná debata k nej, a to najmä v súvislosti s ich uchádzaním sa o vyššiu sudcovskú funkciu.

49/

Zlyhanie v zabezpečení zjednocujúcej judikatúry Najvyšším súdom tam, kde je to zákonom požadované, sa povinne musí stať disciplinárnym previnením.³²⁶

50/

Zrušíme zákonom všetky prekážky tomu, aby sa viedli diskusie o všetkých súdnych rozhodnutiach kýmkoľvek.³²⁷ Zasadíme sa o to, aby **študenti právnických fakúlt navštevovali súdne pojednávania ako súčasť ich štúdia** a zároveň tak pôsobili ako verejná kontrola výkonu súdnictva.

ZRUŠENIE ANONYMIZÁCIE ROZHODNUTÍ

51/

Pri všetkých rozhodnutiach minimálne počínajúc od krajských súdov (vrátane Ústavného súdu) **zrušíme anonymizáciu mien účastníkov a ich právnych zástupcov**, okrem prípadov hodných osobitného zreteľa.³²⁸ Takéto opatrenie významne prispeje k transparentnosti, vyhľadateľnosti, zapamätateľnosti, a tým aj správnosti súdnych rozhodnutí.

ZVEREJNENIE MIEN SUDCOV NA ROZSUDKOCH

52/

Zavedieme pravidlo, že **na všetkých rozsudkoch, kde rozhoduje senát, budú uvádzané aj mená jeho členov a informácia o hlasovaní každého z nich** pri zachovaní práva zverejnenia odlišného stanoviska sudcu, ktorý nesúhlasí s väčšinovým rozhodnutím senátu.

323 Pozri poznámku k bodu 42 v predchádzajúcom texte.

324 Dnes je prax taká, že súd vydá rozhodnutie a až do 30 dní ho musí v zmysle zákona zdôvodniť, táto lehota sa, navyše, často nedodržiava.

325 Rozhodnutie vo veci samej, napríklad, že niekto je povinný uhradiť dlh.

326 §§ 21 a nasl. zákona 757/2004 o súdoch vyžadujú precizovanie textu tak, aby o povinnostiach v tejto oblasti nemohli byť žiadne pochybnosti.

327 V zákone o súdoch zakážeme predsedom súdov obmedzovať kohokoľvek v tom, aby hovoril o rozhodovacej činnosti súdov, s výnimkou rozhodujúceho sudcu o neprávoplatných alebo procesných rozhodnutiach.

328 Napr. rodinné veci a veci, kde je dôvod na vylúčenie verejnosti.

ELEKTRONICKÝ SPIS

53/

Nekompromisne **odstránime užívateľské a iné praktické nedostatky systému elektronického spisu**,³²⁹ ktoré ako celok spochybňujú užívateľské očakávania a účel skrátiť dĺžku súdneho konania, keď priemerná dĺžka súdneho konania aj napriek elektronizácii narastá.

54/

Uzavrieme diery v systéme, ktoré stále obchádzajú povinné a **reálne použitie systému elektronického spisu tak, aby nebolo možné manipulovať so spismi** a bola vždy umožnená nezávislá kontrola³³⁰ postupu súdu a strán sporu a kontrolných orgánov.³³¹ Po novom bude každý jeden prípad evidovaný elektronicky, a to aj v trestných konaniach, a to aj pre potreby posudzovania a vyhodnocovania vedenia súdov a ministerstvom spravodlivosti toho, či súdne konania prebiehajú riadne.³³²

ZÁZNAM SÚDNEHO POJEDNÁVANIA

55/

Zavedieme **možnosť zverejňovania zvukového aj obrazového záznamu každého v súčasnosti verejného súdneho pojednávania na internete** a jeho online prenos, to však s výnimkou rodinných vecí a tam, kde bude rozhodnuté o vylúčení verejnosti (teda vo veciach, kde je prerokúvané napr. predmet obchodného tajomstva) alebo iné okolnosti hodné osobitného zreteľa.

PROTOKOLOVANIE SÚDNYCH POJEDNÁVANÍ

56/

Zabezpečíme povinné elektronické, **plne automatizované protokolovanie priebehu súdnych pojednávanií**. Dnes totiž ešte stále často priebeh pojednávanií zapisuje zapisovateľka, sudca jej text diktuje a všetko sa zároveň aj nahráva a v prípade rozporu platí nahrávka. Podľa technických možností sa bude preto vyhotovovať len nahrávka a z nej sa spraví automatický zápis pomocou špeciálneho softvéru.

329 Medzi také nedostatky v rôznej miere patria:

- nestálosť systému, teda že systém aj pri bežnom generovaní konkrétneho spisu často „padá“, kvôli čomu je pre želaný výsledok potrebné vyhľadávanie vykonať viacnásobne;
- elektronické spisy častokrát obsahujú zmatečné informácie – napr. o termíne pojednávania, ktorý oficiálne nebol súdom vytýčený, a to tiež tak, že je v nich napr. uvedený minulý dátum, hoci sa taký deň pojednávania neuskutočnilo a ani neplánovalo uskutočniť (čo spôsobuje zmätok a niekedy aj paniku);
- elektronický spis neobsahuje všetky relevantné listiny, ktoré ho tvoria – do systému sa nenahrávajú všetky listiny, napr. zápisnice z pojednávanií a pod.; alebo v iných prípadoch elektronický spis častokrát obsahuje len technické správy typu doručenky, informácie o prijatí správy a pod.;
- elektronický spis nie je vedený pri všetkých konaniach;
- sudca pracuje s iným náhľadom na elektronický spis v porovnaní s advokátom, a teda súčasný systém negarantuje, že sudca a advokát vidia totožný obsah elektronického spisu;
- elektronické podanie sa častokrát dostane do elektronického spisu s časovým omeškaním, ak ide napríklad o žiadosť o odročenie pojednávania, o ktorom sa súd včas nedozvie a strana sa na pojednávanie nedostaví, môže to viesť k vydaniu rozsudku pre zmeškanie a k následnému zdĺhavému procesu, keďže nadriadený súd musí takýto rozsudok pre zmeškanie zrušiť pre nesplnenie podmienok na jeho vydanie a k prietahom;
- obdobne, elektronické podanie sa častokrát dostane do elektronického spisu s časovým omeškaním a súd teda nemusí mať včas vedomosť o elektronickom podaní strany (napr. zmena žaloby, vyjadrenie a pod.) a dozvie sa o ňom až priamo na pojednávanií od strany, ktorá také podanie podávala, čo vedie k zmareniu pojednávania a prietahom;
- odstránime nedostatok, že elektronický spis medzi účastníkov konania radí aj právnych zástupcov strán, teda nerozlišuje, kto je účastník a kto právny zástupca, kto je žalobca, kto je žalovaný a pod.

330 §§ 53 a nasl. zákona 757/2004 o súdoch

331 Dnes ešte do veľkej miery existuje spis reálne v papierovej podobe (pozri v predchádzajúcom texte – možnosť manipulácie) a elektronický spis len formálne s tým, že elektronické spisy nie sú vždy riadne vyplnené (napr. vo veľkej väčšine absentuje údaj o stave konania, uvádza sa v nich len poznámka „nevyplnený“). Ak má systém elektronického spisu fungovať, je tiež nepripustné, aby dokonca advokáti robili úkony v papierovej podobe. To je potrebné úplne vylúčiť ako opatrenie na zamedzenie manipulácie, korupcie a prietahom. Súčasťou úplnej elektronizácie súdneho spisu musí byť aj posilnenie digitálnej bezpečnosti.

332 V systéme elektronického spisu je možné docieľiť automatické sledovanie („tracking“) dodržiavania termínov a postupov požadovaných zákonom.

ZJEDNODUŠENÉ KONANIA V MALÝCH VECIACH A PODSUDCA

57/

Malé pohľadávky zahlcujú súdny systém a pritom sa na ne používajú tie isté pravidlá ako na zložitejšie veci. Preto podľa vzoru etablovaných právnych systémov, kde tieto majú tradíciu a vypracovaný systém,³³³ vytvoríme **samostatné zjednodušené pravidlá na vymáhanie malých pohľadávok**³³⁴ na súde.³³⁵ V sporoch, kde hodnota veci nepresahuje 300 eur vylúčime možnosť odvolania, pričom právo na dovolanie (pri splnení stanovených podmienok) tým však nebude dotknuté.

58/

Rozšírime okruh vecí, o ktorých **so súhlasom strán rozhoduje vyšší súdny úradník** v postavení podsudcu.³³⁶

EXEKÚCIE A ZRUŠENIE ZÁKAZU EXEKÚCIE PROTI ŠTÁTU

59/

Spríechodníme a pevne upravíme efektívne pravidlá exekúcie tak, aby sa zamedzilo kriminalite, nespravodlivosti a neoprávnenému obohacovaniu, a to, navyše, bez vážnych právnych následkov. Podobne ako pri advokácii, exekútorská

komora bude podriadená záujmom štátu na riadnom výkone súdnych rozhodnutí. Zrušíme preto jej monopolistické a lobistické postavenie.

60/

Zrušíme náhodné pridelovanie exekučných vecí v prípade nárokov bežných súkromných subjektov.³³⁷

61/

Zavedieme **voľne alebo za nominálny poplatok dostupný register exekúcií a zákaz nároku veriteľa na príslušenstvo pohľadávky** ponad zákonnú výšku tam, kde počas predchádzajúcich 5 rokov došlo k opakovanému poskytnutiu prostriedkov osobe, ktorá je v platobnej neschopnosti.³³⁸

62/

Zrušíme zákaz exekúcie pohľadávok voči štátu ako právneho predpisu, ktorý v súdnom konaní zvýhodňuje štát na úkor súkromných subjektov a vedie k popieraniu nutnosti reforiem a právneho štátu.³³⁹

333 Napr. kanadská provincia Quebec, podľa vzoru ktorej by bolo treba okrem maximálnej výšky nároku (v Quebecu C\$ 15 000 – pozri ďalej) z konania o malých pohľadávkach vylúčiť:

- nároky zo zmluvy o nájme bytu,
- rodinné veci,
- skupinové žaloby (u nás s paralelou vecí s viacerými účastníkmi),
- žaloby na ochranu osobnosti,
- žaloby na zaplatenie postúpenej pohľadávky,
- žaloby na vydanie vecí.

Vytvorenie viac reprezentatívneho takéhoto negatívneho zoznamu je vecou analýzy súdnych konaní, pre ktoré tvorcovia programu nateraz nemajú potrebné dáta, ale nepochybne by medzi také veci, kde sa nemá rozhodovať podľa pravidiel o malých pohľadávkach, patrili spory z práva na ochranu duševného vlastníctva a pracovno-právne spory.

334 Budeme navrhovať ako hranicu malej pohľadávky 3 000 eur.

335 Napr. zrušenie možnosti odvolania, zjednodušené procesné pravidlá a absolútna nutnosť vec rozhodnúť s konečnou platnosťou na jedinom pojednávaní. Dôraz pritom musí byť kladený viac na bežnú spravodlivosť ako na presné dodržiavanie formálnych pravidiel.

336 Napríklad nesporné rozvody bezdetných manželstiev, úprava práv dieťaťa po dohode rodičov, úprava práv k majetku.

337 Náhodné pridelovanie exekučných vecí navrhujeme iba v prípadoch, kedy oprávneným je štátna rozpočtová organizácia alebo štátna príspevková organizácia, štátny fond, štátny orgán bez právnej subjektivity spravujúci majetok štátu, právnická osoba, ktorej väčšinovým vlastníkom alebo ovládajúcou osobou je štát, alebo ktorá je zriadená osobitným právnym predpisom, alebo právny nástupca takýchto organizácií, fondov a osôb. V ostatných prípadoch exekúciu vykoná exekútor, ktorý má byť podľa návrhu na vykonanie exekúcie poverený na vykonanie exekúcie na návrh oprávneného alebo na návrh toho, kto preukáže, že naňho prešlo právo z rozhodnutia a ktorého na vykonanie exekúcie poverí súd.

338 Navrhujeme nasledujúce znenie s tým, že každý bude mať možnosť sa o platobnej minulosti svojho zvažovaného dlžníka vopred informovať vo verejne dostupnom registri: „Oprávnený nemá voči povinnému nárok na náhradu trov v prípadoch, kde predmetom exekúcie je výkon exekučného titulu, z ktorého povinnému ako fyzickej osobe, ktorá pri vzniku záväzku zakladajúceho jej postavenie povinného nebola v postavení podnikateľa, vyplýva voči oprávnenému alebo jeho právnym predchodcom povinnosť na plnenie zo záväzkového vzťahu založeného v čase menej ako päť rokov po tom, ako bola voči povinnému zastavená alebo ukončená exekúcia.“

339 Exekučná imunita, okrem zjavnej protiústavnosti (pozri napr. nález Ústavného súdu PL. ÚS 111/2011), je vyjadrením hrubého papalášizmu. Pre bežného človeka totiž platia drsné a často neférové „pravidlá“ bezprávia a nemožnosti dosiahnutia spravodlivosti, ale pre štát, ktorého povinnosťou je zabezpečiť riadne fungovanie justičného systému, toto nie je dost dobré, a tak si uzákonil exekučnú imunitu. Je to podobné, ako keď sa minister dopravy (alebo jemu nadriadený oligarcha) presúva v bavoráku so šoférom (alebo helikoptérou), a preto ho netrápi, že diaľnica z Bratislavy do Košíc nie je kvôli korupcii a nefungujúcim základným štátnym mechanizmom dokončená ani desať rokov po tom, čo sa tak malo stať.

Prokuratúra a trestný proces

Súčasný postavenie prokuratúry ako nekontrolovaného, prakticky nekontrolovateľného a nikomu sa nezodpovedajúceho orgánu, ktorý je de facto postavený na sovietskom monokratickom modeli, zlyhal na celej čiare a je ako taký naďalej neutržateľný.

Naše návrhy opatrení sú zamerané na vyriešenie zneužívania skutočnosti, že len prokurátor, ktorý rozhoduje o tom, kto bude a kto nebude postavený pred súd. Podobne ako u sudcov, zameriame sa na skutočnosť, že čestní prokurátori sú „tlačení“ k tomu, aby rozhodovali inak, ako to zodpovedá oprávneným záujmom spoločnosti a zákona.

Riešenia SaS:

USTANOVENIE GENERÁLNEHO PROKURÁTORA A ŠPECIÁLNEHO PROKURÁTORA

63/

Zasadíme sa o uzákonenie **povinného verejného vypočítia kandidátov na posty generálneho prokurátora a špeciálneho prokurátora vo výbore Národnej rady SR, a to bez ohľadu na to, ako budú títo do funkcie ustanovovaní.**³⁴⁰ Výsledkom takého vypočítia musí byť hlasovanie členov výboru nie o len splnení formálnych predpokladov, ale o celkovej vhodnosti uchádzača na takú funkciu.³⁴¹

64/

S cieľom odstrániť formalizmus pri potvrdzovaní vhodnosti kandidátov, zákonom tiež stanovíme, že **ak má prezident u zvoleného kandidáta pochybnosti o morálnych predpokladoch na riadny výkon funkcie generálneho prokurátora a špeciálneho prokurátora, môže sa s obrátiť na Ústavný súd, ktorý v krátkej lehote rozhodne o oprávnenosti prezidentových pochybnostiach.**³⁴²

65/

Zrušíme pravidlo, podľa ktorého generálnym prokurátorom smie byť len prokurátor. Presadíme, aby sa o post generálneho prokurátora smela uchádzať akákoľvek osoba, ktorá spĺňa stanovené odborné a hlavne osobnostné kritériá. Požiadavky bezúhonnosti sa musia uplatňovať podobne ako u sudcov.³⁴³

66/

Budeme presadzovať taký **model postavenia prokuratúry, ktorý najlepšie zabezpečí čo najvyššiu mieru jej zodpovednosti za výsledky.**³⁴⁴ Vzhľadom na systémové zlyhanie prokuratúry sa budeme zasadzovať o zrušenie jej ústavného postavenia tak, aby sa vytvorila skutočná zodpovednosť za riadny výkon jej právomocí.³⁴⁵

67/

Zrušíme akékoľvek zábrany tomu, aby **prokurátor v akejkoľvek pozícii mohol byť odvolaný, ak sa dopúšťa disciplinárnych previnení.**³⁴⁶ Stanovíme ako disciplinárne previnenie aj to, ak sa prokurátor nedostaví na podanie vysvetlenia orgánu Národnej rady SR.

340 Počítame s tým, že existujú viaceré aj protichodné návrhy na spôsob ustanovenia najvyšších prokurátorov do funkcie. Naše návrhy preto výslovne stanovujú, že vypočítie na zasadnutí Ústavnoprávneho výboru NR SR má byť nevyhnutnou podmienkou za všetkých okolností.

341 Obdobné pravidlo budeme presadzovať pri všetkých funkciách, o ktorých sa hlasuje v NR SR.

342 Cieľom je vytvorenie zákonného predpokladu na odmietnutie uchádzača o kandidatúru alebo kandidáta, či už Národnou radou ako dôsledok toho, že po vypočítí Ústavnoprávny výbor takého uchádzača neodporučí (hoci spĺňa požadované minimálne kritériá), alebo aj prezidentom po tom, čo bude Národnou radou zvolený. Účelom je zabezpečenie kvality tak, aby sa nestalo, že zjavne nevhodný účastník konania sa domáha kandidatúry len na základe splnenia minimálnych formálnych požiadaviek, alebo na základe toho, že je taký nevhodný kandidát zvolený, si nárokuje, aby bol prezidentom aj vymenovaný. O oprávnení prezidenta kandidáta nevyemenovať existujú ústavno-právne pochybnosti, ktoré navrhujeme legislatívne odstrániť.

343 Pozri aj bod 12 v predchádzajúcom texte.

344 Súčasný model postavenia generálneho prokurátora považujeme za najhorší možný, čomu zodpovedajú aj výsledky práce prokuratúry. Podľa štatistik GP, odsúdenia za trestné činy korupcie a trestné činy súvisiace s výkonom právomocí verejných činiteľov, najmä sudcov a prokurátorov, sú historicky trvale na nulových alebo nule blízkych hodnotách. Je to dôsledkom toho, že prokuratúra ako systém je u nás nastavená na krytie zločinnosti, nie jej stíhanie.

345 Opakované nálezy Ústavného súdu v tom zmysle, že kvôli ústavnému postaveniu prokuratúry ako samostatnej štátnej moci, ktorá je ako taká zakotvená v Ústave (spolu s verejným ochrancom práv) v samostatnej hlave, nie je možné do jej postavenia a právomocí zasahovať ani v situácii, kedy táto v podstate neplní svoju zákonnú funkciu (popríklad plní jej presný opak – chráni páchatelov trestnej činnosti tým, že sama nekoná a bráni iným orgánom v tom, aby konali).

346 Je všeobecne známe, že aj zjavná veľmi závažná trestná činnosť niektorých vysokopostavených prokurátorov nie je prekážkou v ich pokračovaní vo funkcii, na čo sa používajú konštrukcie o premlčaní disciplinárnych priestupkov a pod. SaS navrhuje odobrať právomoc disciplinárneho stíhania z rúk prokuratúry a túto preniesť na Najvyšší správny súd s presne zákonom stanovenými kritériami na to, aké správanie je potrebné považovať za také, ktoré musí mať za dôsledok vylúčenie zo stavu prokurátorov. Pravidlo o neprípustnosti vstupu do iných právnických povolani sa v takom prípade použije obdobne.

STÍHANIE TRESTNEJ ČINNOSTI ORGANIZOVANEJ SKUPINY

68/

Vytvoríme **špecifické podmienky na funkčné stíhanie organizovanej trestnej činnosti**. V takých prípadoch bude zo zákona povinné zaistenie³⁴⁷ a prepadnutie všetkých aktív (majetku) vynucované tak, aby sa týkalo každého z členov organizovanej skupiny s tým, že táto skupina páchatelov bude povinne zahŕňať aj tých, ktorí akokoľvek následne v akomkoľvek postavení vedome pomáhajú v zatajovaní trestnej činnosti alebo sťažujú jej vyšetrovanie či výkon rozhodnutia v súvisiacom konaní.³⁴⁸ Prepadnutie majetku pritom musí zahŕňať aj všetky aktíva, ktoré bez ohľadu na to, kto ich vlastní, boli nadobudnuté z prostriedkov získaných trestnou činnosťou.³⁴⁹

SFUNKČNENIE TRESTNÉHO PORIADKU

69/

Zabezpečíme, aby ako nespochybniteľný dôkaz mohol byť použitý aj taký **záznam, ktorý bol legálne vyhotovený inak** ako v danej trestnej veci.³⁵⁰

70/

Zavedieme aj iné inštitúty trestného procesu, ktoré v riadnych demokraciách zabezpečujú rýchlosť trestného procesu tak, aby existovala jasná korelácia medzi trestnou činnosťou a jej potrestaním, vrátane vylúčenia potreby duplicitných úkonov, pokiaľ je to teraz potrebné podľa trestného poriadku.³⁵¹

SUDCOVIA PRE PRÍPRAVNÉ KONANIE

71/

V prípadoch závažnej trestnej činnosti **zvýšime rozsah oprávnení sudcu pre prípravné konanie** o rozhodovanie o sťažnostiach proti uzneseniam prokurátorov, ktorými rozhodli meritórne vo veciach, teda že o týchto už nebude finálne rozhodovať nadriadený prokurátor, ale sudca pre prípravné konanie.

ZVEREJŇOVANIE ROZHODNUTÍ

72/

V rozsahu, ktorý nenaruší ciele trestného konania,³⁵² zavedieme pravidlo, že **u každého prokurátora budú zverejnené na jednom mieste všetky jeho doterajšie meritórne rozhodnutia pred začatím súdneho konania**. Tieto rozhodnutia budú archivované v databáze tak, aby bolo možné jej jednoduché prehľadávanie. Cieľom je analýza práce prokurátorov a verejná debata o nej.

HODNOTENIE A KARIÉRNÝ POSTUP

73/

Podobne ako napr. v Írsku zavedieme povinné **hodnotenie každého prokurátora dvakrát ročne jeho nadriadeným**. Opakované oprávnené nepriaznivé hodnotenie bude zakladať dôvod na odvolanie prokurátora z funkcie. Oprávnenosť negatívneho hodnotenia bude môcť byť dotknutým prokurátorom napadnutá tak, aby sa zabránilo šikanóznym hodnoteniam.

74/

Špeciálny prokurátor a Generálny prokurátor budú tiež hodnotení dvakrát ročne, v jarnom období a v jesennom období, a to formou vypočutia a hlasovania o hodnotení na Ústavnoprávnom výbore NR SR. Neúspešné hodnotenie vo výbore bude mať za dôsledok hlasovanie o odvolaní v pléne NR SR.

75/

Podobne ako u sudcov, musí existovať aj **pre prokurátorov vstupujúcich do povolania jasný kariérny postup**, ktorý ich motivuje k vynikajúcej práci.

76/

Zavedieme tiež pravidlo, že **prokurátor sa bude môcť stať osobou navrhnutou na kariérny postup, len ak je bezúhonný v zmysle ustanovenia § 11 zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa, teda je to nekomunista a absolvuje bezpečnostnú previerku**.

347 Pozri napr. otrasné skutočnosti v súvislosti s nezaistením majetku odsúdeného L. Bašternáka prokurátorom: <https://dennikn.sk/1288405/prokurator-umoznil-basternakovi-aby-sa-zbavil-majetku-zobrat-mu-ho-zatial-nechce-ani-sud/>

348 § 58 a nasl. trestného zákona (300/2005 Z. z.) a zák. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb

349 Takýmto postupom sa zabráni prelievaniu majetkov osôb, ktoré sú trestne stíhané, pretože bude bez praktického významu, kto je nominálnym vlastníkom vecí nadobudnutých z prostriedkov získaných z trestnej činnosti. Taká vec bude vždy povinne podliehať prepadnutiu majetku.

350 K povahe a rozlíšeniu legálneho dôkazu od nelegálneho pozri napr. stanovisko prof. J. Čentéša v: <https://komentare.sme.sk/c/22264711/sukromny-zaznam-v-trestnom-konani.html>

351 Napr. spresnenie dôvodov väzby tam, kde existuje obava z marenia konania alebo odstránenie formalizmu tam, kde to vedie k predĺžovaniu trestného konania a súdneho procesu.

352 Takým narušením cieľov trestného stíhania by mohlo byť napr. ohrozenie úspešnosti postupu orgánov v súvisiacej trestnej veci.

REGISTER MIMOPRACOVNÝCH PRÍJMOV

77/

Zavedieme **verejný register podrobných mimopracovných príjmov** prokurátorov.

DISCIPLINÁRNA ZODPOVEDNOSŤ

78/

Zavedieme **disciplinárnu zodpovednosť prokurátorov** posudzovanú disciplinárnym senátom Najvyššieho správneho súdu.³⁵³

PRÍSTUP PRE INÉ PRÁVNICKÉ POVOLANIA

79/

Odstránime všetky prekážky vstupu **do prokurátorského povolania kandidátom z iných právnických povolaní** tak, aby sa o postavenie prokurátora a vedúceho prokurátora uchádzali najkvalitnejší právnici bez ohľadu na to, či predtým boli prokurátormi.³⁵⁴

VÝBEROVÉ KONANIA

80/

Zavedieme úplnú **transparentnosť výberových konaní na funkciu prokurátora** a vedúceho prokurátora obdobne, ako je to u sudcov.³⁵⁵ Členmi výberových komisií budú musieť byť aj osoby nominované ministrom spravodlivosti spomedzi osôb iných ako prokurátori alebo sudcovia.³⁵⁶

TRANSPARENTNOSŤ

81/

Zavedieme **transparentnosť činnosti prokuratúry všade tam, kde to neprekáža jej zákonnému účelu**.³⁵⁷

VYŠETROVATELIA

82/

Zavedieme funkciu vyšetrovateľov prokuratúry tak, aby vo vybraných prípadoch mohli **prokuratúra efektívne aj bez použitia polície vyšetrovať** a aj operatívne vyhľadávať trestnú činnosť, a vylúčila sa tak výhovorka, že prokuratúra je bezmocná, pretože jej polícia neposkytuje súčinnosť.

ZÚŽENIE MIMOTRESTNEJ KOMPETENCIE

83/

Výkon kompetencií prokuratúry v netrestných veciach odporuje ústavným princípom právneho štátu a jednoty ochrany vlastníctva. Tieto kompetencie preto prenesieme na špecializované úrady oprávnené na zastupovanie majetkových záujmov štátu pod príslušnými ministerstvami.³⁵⁸

SÚKROMNÁ OBŽALOBA

84/

V súlade s princípmi práva platného na území Slovenska do roku 1950 zavedieme právo osoby, o ktorej sa možno domnievať, že je poškodeným (obeťou trestného činu), viesť prostredníctvom advokáta **súkromnú obžalobu v trestnej veci**, ak prokurátor (alebo sudca v prípravnom konaní)³⁵⁹ zamietne sťažnosť proti odloženiu trestného oznámenia, zastaví trestné stíhanie alebo inak koná proti legitímnym záujmom takého poškodeného. Ak poškodený bude v takej veci úspešný, náklady jeho zastúpenia bude hradiť štát.

353 Podľa vzoru Českej republiky, kde nadriadený prokurátor vznáša disciplinárnu žalobu Najvyššiemu správneému súdu, v rámci ktorého rozhodujú sudcovia v disciplinárnych senátoch. Pozri napr. <http://www.nssoud.cz/Karne-senaty/art/587?menu=292>

354 Ak je niekto dobrý právnik v trestných veciach, je jedno, či zastupuje štát, alebo obžalovaných. Teraz je vstup do prokuratúry, organizácia, kontrola a jej vedenie ešte stále veľmi striktné kontrolované prokurátormi, ktorí razia teóriu, že len ak sa niekto stane prokurátorom ako jej čakaťel, môže rozumieť tomu, čo prokuratúra robí, respektíve, čo by mala robiť. Vo vyspelých demokratických krajinách právnici plynule menia kariéru napr. z advokátov na prokurátorov a naspäť.

355 V rozpore s tvrdeniami súčasného vedenia prokuratúry, nedostatočný záujem o miesto prokurátora je daný pomermi v prokuratúre, o ktorej sa verejne vie, že v nej vládnu komunistické a papaláškove maniere, faloš a že je prerastená kriminálnymi živlami.

356 Prokuratúra má niekedy dokonca problém uverejniť osobné údaje uchádzačov, čo je nepripustné. Po zavedení úprav v prijímaní za sudcov je obrovský rozdiel v procese prijímania sudcov a prokurátorov.

357 Napríklad pri žiadosti o menný zoznam prokurátorov čast' okresných prokuratúr zoznam poskytne úplný, čast' čiastočný a čast' ho odmieta vydať v akejkoľvek forme. V súčasnosti rozhodnutia a svoje postupy prokuratúra tají, rovnako ako aj napr. zaradenie prokurátorov na jednotlivé pracoviská. Navyše existuje zásadný rozdiel v prístupe pri poskytovaní informácií u jednotlivých prokuratúr. Tieto povinnosti na dosiahnutie podstatne vyššej transparentnosti zavedieme priamo do zákona o prokuratúre (zákon 153/2001 Z. z.).

358 Podľa vzoru Českej republiky, kde centrálny úrad na zastupovanie majetkových práv štátu je vysoko efektívny aj v zložitých veciach, často aj s cudzím prvkom.

359 K obmedzeniu meritórného rozhodovania prokuratúry pozri tiež bod 71 v predchádzajúcom texte.

Advokácia a iné právnické povolania

Všetky právnické povolania, ktoré súvisia s fungovaním súdov, musia podliehať jednotnej vysokej úrovni etiky a aplikácie práva. Disciplinárne rozhodnutie, ktorého právoplatným dôsledkom je vylúčenie z výkonu povolania, musí, podobne ako to bude pri sudcoch, mať preto za dôsledok zákaz pôsobenia v akomkoľvek inom právnickom povolaní súvisiacom s fungovaním súdov.

Riešenia SaS:

ADVOKÁCIA

85/

Zrušíme možnosť zneužívania monopolného postavenia advokátskej komory, ktoré vedie k skutočnosti, že je ovládaná nevhodnými osobami. Zákomom preto stanovíme multiplicitu advokátskych komôr a stanovíme hodnotové predpoklady na členstvo v ich riadiacich orgánoch.

86/

Excesy a protizákonné postupy advokátov, ktoré vplývajú na hladký priebeh súdneho konania, budú **disciplinárne stíhané komisiou zriadenou Ministerstvom spravodlivosti**, poprípade, ak pôjde o trestný čin, Kriminálnym úradom Zboru väzenskej a justičnej stráže.

NOTÁRI

87/

Sprísname dohľad nad činnosťou notárov aj tým, že disciplinárne konanie bude, obdobne ako u advokátov, vedené komisiou zriadenou Ministerstvom spravodlivosti.

VNÚTORNÁ BEZPEČNOSŤ

Súčasný stav

Polícia klesla na dno. Za vysokou nedôveryhodnosťou slovenského PZ je kritické množstvo prípadov, keď sa mnohí policajti spreneverili svojmu poslaniu, vyjadrenému heslom „Pomáhať a chrániť“. Slovenskej polícii podľa prieskumu EÚ z marca 2018 nedôverovalo až 55 % občanov. V porovnaní s ostatnými európskymi krajinami je nízka dôveryhodnosť slovenskej polície doslova alarmujúca, Slovensko je na poslednom mieste. Napríklad českej polícii nedôveruje 30 % občanov, maďarskej 33 % a poľskej 40 %.

Stalo sa to napriek skutočnosti, že sa bývalé vedenie PZ chválilo historicky najnižšou mierou kriminality. V roku 2013 bolo na území SR spáchaných takmer 90-tisíc trestných činov. V roku 2018 to už bolo o takmer 30 % menej, okolo 61-tisíc. Vysokú nedôveryhodnosť polície však spôsobuje udeľovanie beztrestnosti politickým chránencom, neprofesionalita a skorumpovanosť niektorých policajtov či neospravedlniteľné policajné násilie, čo deprimuje slovenskú verejnosť.

Napriek nadštandardnému sociálnemu zabezpečeniu príslušníkov polície spočívajúcim v stopercentnom preplatení péenky, slušných výsluhových dôchodkoch či veľkorysom odchodnom, nie je medzi mladými záujem o túto prácu. Je to spôsobené nízkymi nástupnými platmi a katastrofálnym sociálnym statusom policajta.

Závažným problémom PZ je v súčasnosti jeho závislosť od politickej moci a MV SR. Po parlamentných voľbách dochádza k výmene funkcionárov polície na mnohých, aj nízkych stupňoch riadenia, navyše netransparentne a nie na princípoch objektívnosti, odbornosti, profesionality a zodpovednosti.

Policajti vo výkone nemajú vytvorené podmienky na to, aby mohli vždy, keď je to potrebné, zasahovať bez obáv z následnej represie a pranieru pri nežiaducich následkoch ich zásahov. Zároveň je problematické odhalenie tých, čo pri priamom výkone úmyselne zlyhávajú.

Špecializované útvary PZ v oblasti odhaľovania trestnej činnosti a vyšetrovania dnes nie sú určené výlučne na veci v pôsobnosti Špecializovaného trestného súdu, resp. Úradu

špeciálnej prokuratúry. Nie je prijateľné, aby kapacity špecializovaných útvarov boli zatažované zanedbateľnými prípadmi na úkor tých spoločensky najzávažnejších (odhaľovanie korupcie a závažnej ekonomickej či násilnej kriminality). Tiež sú obsadzované politickými či inými nekompetentnými „tlačenkami“, čím značne trpí ich efektívnosť a údernosť.

Dnešný hodnotiaci systém policajtov, v ktorom má značný vplyv nie kvalita, ale kvantita, napr. počet vybavených spisov u vyšetrovateľa resp. povereného príslušníka, je nespravodlivý a policajtov demotivuje.

Zabezpečenie objektívnej, nestrannej a nezávislej, nielen formálnej, ale aj faktickej kontroly a preverovania policajtov nie je možné v situácii, keď kontrolujúci a kontrolovaní sú v konečnom dôsledku podriadení jednej osobe – ministrom vnútra.

Je potrebné vykonať hĺbkový audit vývoja bezpečnostnej situácie za posledných 10 rokov s cieľom zistiť druhovú skladbu a počet spáchaných trestných činov či priestupkov na určitom území vrátane latentnej kriminality, zisteným skutočnostiam následne prispôsobiť systematizáciu a personálne zloženie príslušných útvarov PZ podľa jednotlivých služieb. V súčasnosti nám chýba okolo 2500 policajtov. Najviac ich chýba v Bratislavskom a Trnavskom kraji, kde je najmenšia miera nezamestnanosti. To spôsobuje, že sú základné útvary, kde je len riaditeľ, zástupca a jeden policajt.³⁶⁰ Zmysel existencie takéhoto OO PZ je teda nulový.³⁶¹

Audit je potrebný preto, aby sme zistili, koľko policajtov bude reálne potrebných, možno to ani nebude všetkých 2500 a finančné prostriedky určené na ich mzdy môžeme použiť na zvýšenie plátov začínajúcich policajtov, aby sme do PZ prilákali kvalitných ľudí. Podľa štatistík zverejnených MV SR bolo napr. v roku 2013 na Slovensku spáchaných necelých 90-tisíc trestných činov. V roku 2018 to ale bolo už len okolo 60-tisíc. Príčinou sú hlavne sociálno-ekonomické zmeny v spoločnosti, teda znižovanie nezamestnanosti a rast príjmov obyvateľstva. Ak teda máme o 30 % menší nápad trestnej činnosti, ako bol pred siedmimi rokmi, natíska sa logická otázka – načo nám je rovnaký počet policajtov

360 Napríklad okresné oddelenie policajného zboru Jablonica v Trnavskom kraji.

361 OO PZ musí pokryť služby 24 hodín denne a 7 dní v týždni dvojčlennou hliadkou. A to traja policajti určite neurobia. Následne musí niekto nápad (priestupky a trestné činy) spracovávať – viesť trestné konanie a objasňovať priestupky. Ak je skutkov veľa, nemôžu stíhať ani to.

ako pred siedmimi rokmi? Čo robí také isté množstvo vyšetrovateľov, kriminalistov, poverených príslušníkov OO PZ atď., keď je nápad o tretinu nižší? Odpoveď je jasná: neefektívnosť využitia personálu PZ.

Riešenia SaS:

AUDIT

1/ ©

Vykonáme **hlbkový audit vývoja bezpečnostnej situácie za posledných 10 rokov** s cieľom zistiť druhovú skladbu a počet spáchaných trestných činov či priestupkov, ako aj latentnej kriminality podľa územného delenia. Zistenému stavu následne prispôbime systematizáciu a personálne zloženie príslušných útvarov PZ podľa jednotlivých služieb.

SCIVILNENIE

2/ ©

Scivilníme všetky pozície nesúvisiace s policajnou prácou, kde absentuje priamy výkon a realizácia služobných zázkrov (odbor kontroly,³⁶² hovorca, sekretárky, administratíva a podobne). Týmto odčleníme reálnu policajnú prácu od „nepolicajnej“. Na vyššie uvedené činnosti zamestnáme civilných pracovníkov bez špecifických povinností³⁶³ vyplývajúcich z príslušnosti k PZ. Znížime náklady a vyhneme sa nadbytočným činnostiam.³⁶⁴ Toto opatrenie bude realizované aj pre príslušníkov OZ v prostredí Finančnej správy MF SR.

PRESUN ADMINISTRATÍVNEJ AGENDY NA OÚ

3/ ©

Presunieme³⁶⁵ **vydávanie občianskych preukazov, osvedčení o evidencii vozidiel, cestovných pasov, vodičských preukazov, EČV a pod. z polície na okresné úrady**. Tiež presunieme prerokovanie dopravných

priestupkov na okresné úrady. Bude to efektívnejšie, lacnejšie a do výkonu služby sa tak dostane viac policajtov. Civilní pracovníci týchto úradov sú menšou finančnou záťažou, napríklad nevznikajú náklady na ich výstroj, výzbroj a výcvik.

Personálna stabilizácia

Po vykonaní hlbkového auditu bezpečnostnej situácie a novej systematizácii všetkých služieb polície vrátane hraničnej a cudzineckej polície či ÚOÚČ je potrebné stabilizovať personálne obsadenie jednotlivých útvarov, aby bola zabezpečená vhodná veková skladba policajtov, aby sa mladí mali od koho učiť. Za týmto účelom je potrebné zachovať súčasné nastavenie sociálneho zabezpečenia policajtov, pretože pri jeho zmene riskujeme masový exodus starších a skúsenejších policajtov. Lenže tiež je potrebné prijať opatrenia na finančné zatriktívnenie práce policajta pre novoprijatých policajtov.

Riešenia SaS:

VÝSLUHOVÉ DÔCHODKY NAHRADÍME NÁRASTOM PLATOV

4/

Zrealizujeme prechod príslušníkov PZ do normálneho systému platenia odvodov vrátane možnosti plnohodnotného sporenia v druhom aj treťom dôchodkovom pilieri. V tejto súvislosti upravíme platy príslušníkov PZ tak, aby bol vplyv neutrálny. Konkurenčné platy voči iným odvetviam národného hospodárstva bude možné využiť na to, aby boli na uchádzačov do PZ kladené zvýšené nároky. Toto **opatrenie nebude retroaktívne**, to znamená, že sa bude týkať VÝLUČNE policajtov, ktorí nastúpia do PZ po zavedení opatrenia. Všetci už slúžiaci príslušníci PZ budú mať nárok na výsluhové dôchodky aj mzdové náležitosti v zmysle súčasných pravidiel.

362 Inšpekcia ako samostatný úrad bude naďalej obsadená policajtmi (vyšetrujúcimi trestnú činnosť príslušníkov OZ), odbor kontroly, spadajúci pod MV bude obsadený civilmi (tento odbor vyšetruje menšie delikty, napríklad zle vypísané knihy jász a podobne).

363 Predovšetkým náročný policajný výcvik.

364 Napr. strelecký výcvik a ostatná služobná príprava

365 Napr. vypustenie ods. 2 § 52 zákona č. 372/90 o priestupkoch

PREDČASNÝ DÔCHODOK

5/

Zavedieme **možnosť predčasného odchodu do dôchodku** o 1 až 4 roky skôr pre vybrané pozície príslušníkov PZ vo výkone služby náročného charakteru.³⁶⁶

MZDY NA NAJNIŽŠÍCH POZÍCIÁCH

6/ ©

Zvýšime platy začínajúcich policajtov v najnižších platových triedach (poriadková polícia, dopravná polícia) cca o 10 – 15 %, na ktorých sa ešte nebudú vzťahovať zmeny v sociálnom systéme. Tieto zvýšené finančné náklady budeme kryť zo zníženého počtu policajtov po vykonanom audite bezpečnostnej situácie a scivilnení niektorých pozícií.

ODPOLITIZOVANIE OBSADZOVANIA RIADIACICH POZÍCIÍ

Na naplnenie tohto cieľa je potrebná zákonná úprava kreovania všetkých funkcionárov PZ, nie len prezidenta PZ. Treba zákonom určiť objektívne podmienky,³⁶⁷ ktoré musí kandidát na riadiacu funkciu splniť. Na základe takto stanovených objektívnych kritérií bude následne vybratý najvhodnejší kandidát na obsadzovanú funkciu.

Riešenia SaS:

OBSADZOVANIE RIADIACICH POZÍCIÍ

7/ ©

Zavedieme **výberové konania na všetky pozície funkcionárov PZ**³⁶⁸ (viceprezidenti PZ, riaditelia úradov, krajskí riaditelia, okresní riaditelia, riaditelia obvodných oddelení). Tu stanovíme objektívne podmienky, ktoré budú príslušné výberové komisie hodnotiť. Následne vyberie personálnym rozkazom príslušný nadriadený spomedzi všetkých kandidátov, ktorí prešli výberovou komisiou,

vhodného kandidáta. Zároveň stanovíme aj postup a dôvody odvolania jednotlivých funkcionárov a dĺžku funkčného obdobia (napr. 5 rokov).

Výkon

VÝBER PRÍSLUŠNÍKOV PZ

8/ ©

Zavedieme **participáciu miestnych policajných funkcionárov na výbere nových príslušníkov PZ**. To znamená, že prijímať nových policajtov už nebudú výlučne len zamestnanci personálneho úradu centrálnym spôsobom ako doteraz, ale príslušný policajný funkcionár sa bude zúčastňovať prijímacieho konania ako jeden z členov výberovej komisie spolu so zamestnancami personálneho úradu (nie s právom VETA).

PORIADKOVÉ SLUŽBY

9/ ©

V rámci zoštíhlenia organizačnej štruktúry na krajskej a prezidiálnej úrovni **zlúčime vedenie poriadkových služieb**. Postačovať bude odbor Poriadkovej služby s riaditeľom a so zástupcami pre jednotlivé výkonné zložky – poriadkovú službu, železničnú políciu a dopravnú políciu. V súčasnosti má každý odbor samostatnú organizačnú jednotku s riaditeľom, zástupcom a aj odbornými referentmi.

PLÁNOVANIE POKÚT

10/ © ☺

Zrušíme **plánovania výšky vybraných pokút** pre policajtov, vybraných od vodičov za dopravné priestupky, a hodnotenie policajtov podľa sumy nimi udelených pokút. Toto opatrenie bude koordinované s Ministerstvom financií v súvislosti s plánovaním príjmov štátneho rozpočtu.

366 Napr. príslušníkov Útvaru osobitného určenia či Pohotovostného policajného útvaru.

367 Požadované predpísané vzdelanie – Akadémia PZ a právnické vzdelanie, absolvovanie psychotestov, a to výkonových aj diagnostických, s cieľom zistiť, či kandidát má mentálne a osobnostné predpoklady na výkon riadiacej funkcie, absolvovanie vedomostného testu podľa špecifikácie služby, zhodnotenie doterajších pracovných výsledkov, primeraná prax, odporúčanie kolegov a pod.

368 Novelou zákona č. 73/1998 o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície.

MERANIE RÝCHLOSTI

11/

Stanovíme pravidlá,³⁶⁹ na základe ktorých bude dopravná polícia **merať prekročenie povolenej rýchlosti prednostne v miestach, ktoré budú na základe parametrov nehodovosti vyhodnotené ako nebezpečné.**³⁷⁰ Dnes sú políciou vyberané prednostne miesta, kde je predpoklad, že k samotnému prekročeniu rýchlosti príde, častokrát dobre viditeľné a široké úseky ciest v obciach s minimálnou zastavanosťou, ktoré zvädzajú vodičov k rýchlejšej jazde.

MAPY NEHODOVOSTI

12/

V súvislosti s bodom MERANIE RÝCHLOSTI zavedieme **pravidelné detailné zverejňovanie mapy podľa nehodovosti a mapy podľa výberu pokút**, rozčlenené v závislosti od jednotlivých úsekov ciest. Tieto informácie budú zverejňované na jednom mieste prístupnom verejnosti. Zároveň bude realizovaná aktívna komunikácia v spolupráci s rozhlasovými stanicami a online portálmi, aby sa informácie bez transakčných nákladov dostali k adresátom.

BEZPEČNOSTNÉ KAMERY

13/

Identifikujeme miesta nehôd s najhoršími následkami v obciach a spolu so samosprávou **podporíme lepšie využitie „radarových“ upozornení vodičov o prekročení rýchlosti** (bezpečnostné kamery). Tieto technické prostriedky sú v súčasnosti na Slovensku využívané nedostatočne. Prax z iných vyspelých krajín ukázala, že po ich zavedení dramaticky klesá počet vozidiel prekračujúcich najvyššiu povolenú rýchlosť v obci a takisto počet nehôd.

OBJEKTÍVNA ZODPOVEDNOSŤ

14/

Zavedieme automatizáciu systému pri zistení priestupku v rámci objektívnej zodpovednosti.

Po zistení priestupku (najčastejšie prekročenie rýchlosti) systém automaticky vygeneruje formulár, ktorý bude zároveň rozhodnutím o uložení sankcie.

KRIMINÁLNA POLÍCIA

15/

V rámci posilnenia priameho výkonu na okresnej úrovni a v záujme odstránenia duplicity v rámci kraja **zrušíme odbor kriminálnej polície na kraji.** 79 okresných odborov kriminálnej polície s desiatkami príslušníkov PZ v každom okrese postačuje. Na prípady vyššej náročnosti je k dispozícii NAKA.

VZDELANIE VYŠETROVATEĽOV

16/

Stanovíme³⁷¹ zásadu, že všetci **novoprijatí vyšetrovatelia PZ musia byť buď absolventmi Akadémie PZ, alebo právnickej fakulty**, výlučne s výnimkou vyšetrovania špecifických druhov trestnej činnosti.³⁷² Zároveň zavedieme u vyšetrovateľov systém atestácií³⁷³ ako podmienku na zotrvanie na pozícii vyšetrovateľa, ako aj kariérneho postupu, súčasťou ktorého bude tiež hodnotenie merateľných výsledkov³⁷⁴ jeho práce.³⁷⁵

Špeciálne útvary

NAKA

NAKA je špecializovaným útvarom PZ, ktorý je vecne príslušný na operatívne rozpracovanie a následné vyšetrovanie najzávažnejších foriem násilnej, ekonomickej, korupčnej, drogovej, majetkovej či extrémistickej trestnej činnosti. Preto by tam mali byť tí najlepší z najlepších. Udial sa však presný opak. Tým, že títo policajti mali najlepšie platy, sa NAKA stala skladiskom „tlačeníek“, ktoré si tam prišli „dobiť kredit“, teda navýšiť základ na výpočet výsluhového dôchodku. Jej efektívnosť na počet ľudí a platy, ktoré poberali, bola polovičná, pretože polovička jej príslušníkov boli „tlačienky“. Preto je nevyhnutné zmeniť spôsob prijímania policajtov aj do tohto útvaru, aby tam skutočne boli najlepší z najlepších, a to rovnakým systémom ako pri kreovaní funkcionárov PZ.

369 Analýzou nehodovosti budú určené tie úseky, kde dochádza k nehodám s príčinou nehody prekročenia rýchlosti.

370 Na základe štatistiky počtu a následkov dopravných nehôd na týchto úsekoch v minulosti alebo z hľadiska možného vzniku nehôd, napríklad úseky ciest v blízkosti základných škôl.

371 § 34 zákona č. 73/1998 o štátnej službe príslušníkov PZ, SIS ZVJS

372 Enviro, počítačová kriminalita, finančná a daňová kriminalita a podobne.

373 Školenie, skúška a následne osvedčenie o špecializácii na vyšetrovanie určitého druhu kriminality, napr. ekonomickej, daňovej, drogovej a pod.

374 U vyšetrovateľa je najmerateľnejší ukazovateľ rýchlosť a správnosť (zákonnosť) konania a vydaných rozhodnutí.

375 Napríklad podiel vrátených uznesení dozorujúcim prokurátorom a podobne.

Riešenia SaS:

17/ €

Podzákonnou normou MV zavedieme **rovnaký princíp prijímania policajtov na tento útvar ako pri obsadzovaní riadiacich pozícií v PZ**. To znamená, že zriadime výberovú komisiu, ktorá na základe objektívnych hodnotiacich kritérií vyberie vhodných kandidátov na danú pozíciu a priamy nadriadený si z tohto okruhu vyberie personálnym rozkazom niektorého kandidáta.

18/ € ☺

Zmeníme vecnú príslušnosť operatívneho rozpracovania, ako aj vyšetrovania korupčnej trestnej činnosti len na tie závažnejšie formy, uvedené v kvalifikovaných skutkových podstatách korupčných trestných činov. Odbremeníme tak jej príslušníkov od dokumentovania dvadsaťeurových úplatkov.

OZOČ

OZOČ je odborom zvláštnych policajných činností a sú doň zaradení príslušníci kriminálneho spravodajstva – agenti – legalizanti. Keďže jedným z najväčších súčasných problémov vnútornej bezpečnosti SR je korupcia na vysokých miestach, je potrebné nasadiť agentov kriminálneho spravodajstva do oblastí, kde sa najviac vyskytuje. A to sú prvky justičného systému (polícia, prokuratúra, súdy) a oblasť eurofondov, verejného obstarávania a rozhodovacej činnosti štátnych orgánov. Po získaní informácií o korupčnom konaní je potrebné následne pôsobenie agenta spracovať za účelom získania zákonných dôkazov.

Riešenia SaS:

LEGALIZANTI

19/ ☺

Na odbor OZOČ zaradíme značný počet agentov – **legalizantov, ktorých následne zaradíme do kriminálneho prostredia, kde najčastejšie dochádza k páchaniu závažnej korupčnej trestnej**

činnosti. Prostredím, vzhľadom k aktuálnym informáciám o korupcii na „najvyšších miestach“, bude justičný systém, pridelovanie eurofondov, verejné obstarávanie a rozhodovacia činnosť orgánov verejnej správy.

POLICAJNÍ PRIDELENCI

20/ €

Zavedieme **výberové konania na výber policajných pridelencov a styčných dôstojníkov vyslaných do zahraničia** s nasledujúcimi min. požiadavkami – VŠ vzdelanie, jazyková vybavenosť príslušného stupňa, prax v medzinárodnej spolupráci, výsledky. Výberovú komisiu budú tvoriť: zástupca MV, zástupca MZV, zástupca Akadémie PZ (jazykár). Tieto funkcie nesmú byť politickou trafikou bývalých funkcionárov, ako je to v súčasnosti.

ENVIRONMENTÁLNE TRESTNÉ ČINY

21/ €

S narastajúcim tlakom spoločnosti na dodržiavanie environmentálnych zákonov navrhujeme zriadenie **„ekopolície“**, ktorá by odborne vedela vyhodnocovať **environmentálne podnety**, ktoré sa líšia od ostatnej kriminality a je tu potrebná špeciálna znalosť. V ekonomickej oblasti environmentálna kriminalita zahŕňa odstraňovanie následkov škôd na životnom prostredí, nelegálne obchody s chránenými druhmi živočíchov, rastlinami a nerastmi, korupčné správanie pri udeľovaní výnimiek, týranie zvierat, pytliactvo a pod.

HODNOTIACI SYSTÉM

22/ €

Hodnotiaci systém policajtov, kde veľkú časť tvorí kvantita, tzv. čiarkový systém rozšírime aj **o kvalitatívne hodnotiace kritériá, akými sú úspešnosť, zákonnosť a rýchlosť konania**. Pre každú službu PZ vypracujeme hodnotiace kritériá, charakteristické pre konkrétny výkon. Po pilotnom testovaní uvidíme zmeny v hodnotiacom systéme do praxe.

JAZYKOVÁ VYBAVENOSŤ

23/

Umožníme **zlepšenie jazykovej vybavenosti policajtov** v anglickom jazyku možnosťou výučby a jazykových kurzov. Pre policajtov, pôsobiacich v hlavnom meste

a krajských mestách zavedieme povinnosť absolvovať minimálne základný kurz anglického jazyka.

24/

Rovnako zavedieme **povinnosť ovládať minimálne anglický jazyk** v prípade príslušníkov cudzineckej polície.

Kontrola

GENERÁLNA INŠPEKCIA

25/

Vyjmeme Inšpekciu MV z podriadenosti ministra vnútra a osamostatníme ju. Jej riaditeľa bude menovať prezident republiky na návrh vlády. Odvolávať ho bude prezident republiky – buď na návrh vlády, alebo na základe vlastného uváženia, ak bude toho názoru, že budú splnené kvalifikované dôvody,³⁷⁶ bude vyšetrovať všetkých príslušníkov OZ – vojakov, policajtov, colníkov, príslušníkov ZVJS. Funkčné obdobie riaditeľa bude 5 rokov. Úrad bude fungovať ako samostatný úrad – štátny orgán SR.³⁷⁷

MAJETKOVÉ POMERY

26/

Stanovíme³⁷⁸ oprávnenie Inšpekcie **vyhodnocovať a preskúmať majetkové pomery riadiacich príslušníkov OZ** z hľadiska ich vývoja (nárast, pokles) v nadväznosti na ich príjmy, ale najmä skutočné majetkové pomery, a nielen formálne údaje, uvedené v majetkových priznaniach. Toto oprávnenie bude môcť Inšpekcia uplatniť aj u bežných príslušníkov OZ, u ktorých je podozrenie z nezákonného nadobudnutia majetku, nezodpovedajúcemu ich reálnym príjmom.

TELOVÉ KAMERY

27/

Zavedieme povinnosť pri služobných zákrokoch používať **telové kamery pre všetkých policajtov**, kde je toto opatrenie účelné. Toto opatrenie sa teda nebude týkať napríklad vyšetrovateľov, pracovníkov kriminálnej polície, oddelenia dokladov a evidencie a podobne. Telové kamery

zavedieme v prvej fáze prednostne pri dopravnej polícii. Hliadka (respektíve vozidlo) bude disponovať jedným kusom rezervnej kamery pre prípad poruchy.

KAMERY VO VOZIDLÁCH

28/

Zavedieme **povinné kamery do každého vozidla, kde je toto opatrenie účelné.**³⁷⁹ Zároveň unifikujeme postup používania týchto kamier aj v súvislosti s vykonávaním služobného zákroku.³⁸⁰ Systém kamier zabezpečíme tak, aby nemohli byť zneužitú – každý záznam bude autorizovaný a pevne uložený v systéme rekordéra, bez možnosti dodatočného mazania príslušníkom PZ. Legislatívne³⁸¹ umožníme možnosť použitia takéhoto záznamu zo služobného zákroku v trestnom aj priestupkovom konaní, resp. v správnom konaní.

PRENOSNÉ KAMERY

29/

Stanovíme **povinnosť vyhotoviť kamerový záznam z každej akcie, kde sa predpokladá použitie donucovacích prostriedkov.** Typy takýchto policajných akcií budú taxatívne vymenované.³⁸² Zároveň stanovíme povinnosť mať k dispozícii pre prípad poruchy rezervnú kameru. Pri tomto opatrení bude zohľadnené to, aby neprišlo k neželanému zverejneniu taktiky Útvaru osobitného určenia voči páchatelom závažnej trestnej činnosti.

Civilná ochrana a Integrovaný záchranný systém

Obyvatelia majú právo na včasné varovanie pred hroziacim nebezpečenstvom, evakuáciu a ukrytie a na bezprostrednú pomoc pri ohrození života, zdravia a majetku. Obyvatelia majú rovnako právo na vytvorenie podmienok na zabezpečenie prípravy na civilnú ochranu a informácie o spôsobe ochrany, ktorej cieľom je umožniť získanie nevyhnutných vedomostí a zručností v sebaochrane a pomoci iným v núdzi.

Civilná ochrana (CO), ako súčasť bezpečnostného systému SR, pozostáva z úloh a opatrení zameraných na ochranu života, zdravia a majetku. Dôležitým nástrojom pre operatívny

376 Analogické dôvodom v zákone o prokuratúre číslo 153/2001, paragraf 8, odsek 3.

377 Rozpočtová organizácia – analogicky ako SIS.

378 § 48a, ods. 11 zák. 73/1998 o štátnej službe príslušníkov PZ, SIS ZVJS

379 Nebude sa vzťahovať napríklad na vozidlá kriminálnej polície, kde by mohlo prísť k dekonšpirácii.

380 Napríklad zastavovanie vozidla tak, aby policajné vozidlo so zapnutými majákmi vždy zastavilo za vozidlom, ktoré je zastavované, aby bol každý takýto služobný zákrok objektívne zaznamenaný a zároveň sa eliminovali možnosti kolízie.

381 Novelou zákona č. 171/1993 o policajnom zbere

382 Napríklad zákroky pod jednotným velením, domové prehliadky, zadržiavanie páchatelov.

výkon civilnej ochrany je okrem iného aj funkčný integrovaný záchranný systém (IZS), ktorý spočíva v koordinovanom riadení záchranných zložiek pri riešení nežiaducich a mimoriadnych udalostí.

Riešenia SaS:

30/ €

Prijmeme **konceptiu organizácie a rozvoja civilnej ochrany** a integrovaného záchranného systému. ³⁸³

31/

Znížime počet miestnych útvarov krízového riadenia a civilnej ochrany **s cieľom zvýšiť koncentráciu odborných pracovníkov**, a tým zvýšiť kvalitu výkonu v tejto oblasti. ³⁸⁴

32/

Zavedieme informačný systém, ktorý zabezpečí **zber a spracovanie dát pri riešení mimoriadnych udalostí** a zároveň zefektívni ich zdieľanie medzi príslušnými zložkami. ³⁸⁵

33/

Zabezpečíme **dátové prepojenie informačného systému IZS ministerstva vnútra a informačného systému záchranej zdravotnej služby ministerstva zdravotníctva**. ³⁸⁶

34/ €

Zavedieme **varovanie obyvateľstva prostredníctvom SMS**.

35/

Obnovíme nefunkčné stále zložky radiačnej monitorovacej siete a zabezpečíme ich integráciu. Výsledky monitorovaných dát stálymi zložkami budú verejne dostupné na webovom sídle systému. ³⁸⁷

36/

V okresných mestách **vytvoríme menšie sklady materiálu civilnej ochrany** a zrekonštruujeme logistické základne pre krízové situácie. ³⁸⁸

37/

Zriadieme **kontrolné chemické laboratórium** civilnej ochrany pre potreby hlavného mesta a obmeníme technické vybavenie ostatných kontrolných chemických laboratórií civilnej ochrany. ³⁸⁹

38/ €

Novelizujeme **zákon o IZS, ktorý ustanoví novú organizačnú štruktúru** a postavenie jednotlivých útvarov v rámci systému. ³⁹⁰

- 383 Posledná koncepcia bola vypracovaná na 5 rokov v roku 2010. Od roku 2015 teda Ministerstvo vnútra SR nedisponuje koncepčným dokumentom v oblasti CO, ktorá by zdefinovala priority a smerovanie Slovenskej republiky v tejto oblasti. V súčasnosti je systém CO v nevyhovujúcom stave, to platí aj pre IZS, z rovnakých dôvodov.
- 384 V súčasnosti prebieha tzv. optimalizácia okresných úradov, ktorá sa zameriava na personálny stav okresných úradov, kde sa nachádzajú aj útvary krízového riadenia. Optimalizácia neprináša sústredenie do väčších celkov s cieľom posilniť odbornosť a zlepšiť koordináciu, ale znižuje stavy zamestnancov. Vzhľadom na to, že organizačné štruktúry sú začlenené pod okresnými úradmi, nové organizačné usporiadanie odborov krízového riadenia bude závisieť od zmeny počtu okresných úradov.
- 385 V súčasnosti táto informačná služba funguje neefektívne väčšinou prostredníctvom mailovej a hlasovej komunikácie. Prístup k statickým dátam o mieste udalostí, ktoré by mohli pomôcť pri riešení mimoriadnej udalosti, je obmedzený. Preto navrhujeme implementovať informačný systém, ktorý zefektívni zber, spracovanie, vyhodnocovanie statických a dynamických dát, a zároveň bude schopný publikovať tieto dáta pre odbornú a laickú verejnosť, ktorej sa riešenie mimoriadnej udalosti týka.
- 386 Vzhľadom na to, že informačné systémy, ktoré zabezpečujú činnosť záchranných zložiek IZS, nie sú dátovo prepojené, dochádza neraz k dvojitému vyťažovaniu oznamovateľa udalosti a tým aj k zdržaniu pri poskytovaní pomoci.
- 387 Memorandum o porozumení medzi Slovenskou republikou a Európskou komisiou o technických otázkach súvisiacich s Európskou radiačnou databázou definuje súbor podmienok, ktoré zaisťujú výmenu monitorovaných dát medzi stranami v rutinných podmienkach a včasnú dátovú výmenu v prípade mimoriadnej udalosti. Požiadavky na monitorovanie úrovne rádioaktivity sú bližšie stanovené v odporúčaní Európskej komisie č. 2000/473/Euratom z 8. 6. 2000 o aplikácii článku 36 Euratom Treaty týkajúceho sa monitorovania úrovne rádioaktivity v životnom prostredí na účely hodnotenia ožiarenia obyvateľstva. V súčasnosti je tento systém nefunkčný (zistenia z cvičenia INEX 5: nefunkčná radiačná monitorovacia sieť, chýbajúce prepojenie monitorovacích zložiek siete včasného varovania), a preto navrhujeme jej sfunkčnenie a plnenie si tak zákonom (zákon č. 87/2018 o radiačnej ochrane) stanovené úlohy.
- 388 V súvislosti s jednoduchším prístupom k materiálu CO, ktorý je potrebný pri riešení mimoriadnych udalostí, navrhujeme vytvoriť menšie sklady materiálu CO (ako sú napr. vrecia pri povodniach, lopaty atď.) v každom okresnom meste. Toto opatrenie zefektívni prístup primátorov miest a starostov obcí k tomuto materiálu, ktorý uľahčí prípravu na mimoriadne udalosti. Po zrušení SŠHR navrhujeme presunúť materiál z pohotovostných zásob, určených na pomoc obciam pri riešení mimoriadnych udalostí, pod Ministerstvo vnútra SR. Zároveň navrhujeme z prostriedkov EÚ zrekonštruovať logistické základne, ktoré skladujú materiál CO určený na poskytovanie humanitárnej pomoci a riešenie veľkých mimoriadnych udalostí.
- 389 V rámci plnenia úloh v oblasti protiradiačných, protichemických a protibiologických opatrení sú využívané kontrolné chemické laboratóriá civilnej ochrany, ktorých technické vybavenie je pomerne zastaralé, a preto navrhujeme jeho obmenu. Pre potreby hlavného mesta Bratislavy navrhujeme zriadiť nové pracovisko. Vysoká koncentrácia obyvateľstva i inštitúcií, množiac sa útoky nebezpečnými látkami, potenciálne možnosti teroristických útokov chemickými, biologickými alebo rádioaktívnymi látkami si vyžaduje operatívne kontrolné chemické laboratórium s krátkym reakčným časom.
- 390 Zákon o IZS z roku 2002 považujeme aplikačnou praxou za prekonaný a neaktuálny. Umiestnenie koordinačných stredísk IZS v budovách okresných úradov v sídle kraja je z pohľadu bezpečnosti týchto špecifických pracovísk nevyhovujúce. Koordinačné strediská IZS ako centrálné informačné body na úrovni kraja by mali byť situované v samostatných budovách.

OBRANA

Náš volebný program na obranu je primárne zameraný práve na mužstvo, ktoré je základným stavebným kameňom každej armády, a bez zlepšovania jeho kvality nemôžeme očakávať zásadný posun v kvalite našich Ozbrojených síl Slovenskej republiky. Dlhodobá zanedbanosť OS SR volá po rýchlych krokoch pri modernizácii. Výsledkom modernizácie nemôže byť iba nákup drahých BVP či lietadiel. Musí to byť zásadné zlepšenie taktických a operačných spôsobilostí, kde sa kvalitná technika, výstroj a výzbroj snúbia s vysokou úrovňou motivácie a výcviku mužstva.

K tomu neodmysliteľne patria maximálna miera transparentnosti a efektívnosť vynakladania finančných prostriedkov daňových poplatníkov. Tým sa zaväzujeme

naplňovať myšlienku Hodnoty za peniaze. V našom programe predkladáme verejnosti víziu, kam by sa mal rezort obrany uberať, opisujeme jeho chyby a nedostatky, ako aj náš názor na to, čo považujeme za podstatné. Chceme, aby verejnosť vedela, že sme dobre pripravení prevziať zodpovednosť za tento dlho zanedbávaný rezort. Samozrejme, uvedomujeme si, že sa nedá všetko spraviť hneď. Ponúkame však opatrenia, ktoré postupne a komplexne prinesú najmä vojakom a vojačkám lepšie podmienky na neľahkú prácu, ktorú vykonávajú, a verejnosti záväzok, že ich peniaze budú vynaložené zodpovedne.

Schéma

Dôležitosť potrieb OS SR

Nízka potreba	Doplnenie výzbroje stredne ťažkých vrtuľníkov	Modernizácia podzvukového letectva		
Stredná potreba	Dozbrojenie pozemných síl novou technikou	Modernizácia PVO	Vojenské stredné školstvo	
Vyššia potreba	Vyzbrojenie a organizácia ťažkej brigády podľa záväzkov v NATO	Prezbrojenie stíhacieho letectva a nákup radarov	Modernizácia infraštruktúry	
Najvyššia potreba	Sociálne zabezpečenie mužstva	Zabezpečenie dostatku výstroja a novú výzbroj pre mužstvo	Prijatie Bezpečnostnej stratégie a Obrannej stratégie SR	Zlepšenie metodiky velenia

Uplynulé roky boli poznačené zásadnými zmenami bezpečnostného prostredia v Európe a okolí. Ich hlavným znakom bol presun bezpečnostných hrozieb z periferie Európy či dokonca z oblastí v jej vzdialenejšom okolí (Afganistan, Irak), priamo na jej územie. Či už išlo o dianie na Ukrajine sprevádzané porušením medzinárodného práva v súvislosti s anexiou Krymu Ruskom, prejavom masívnej a nekontrolovanej migrácie, ktorá zasiahla aj viacero štátov v okolí Slovenska, alebo udalosti spojené s teroristickými útokmi, ktoré sa stali vo viacerých mestách v európskom centre (Brusel, Paríž, Berlín). Bezpečnostná a obranná politika SR musí popri spojeneckom ukotvení SR reflektovať aj na aktuálne hrozby,³⁹¹ ktorým SR čelí. Aj preto je nutné, pre neschopnosť súčasnej vlády, predložiť Národnej rade SR na schválenie základné strategické dokumenty Slovenskej republiky, ako sú Bezpečnostná stratégia SR a Obranná stratégia SR.

Napriek niektorým zmenám v rámci rozvoja ostávajú OS SR zastarané a nemoderné. Navýšenie obranného rozpočtu je pozitívne, Slovensko však stále nevyčleňuje požadované 2 % hrubého domáceho produktu a naďalej len v obmedzenej miere prispieva k vojenským spôsobilostiam NATO.³⁹² Finančná stabilizácia, premyslená a dobre naplánovaná modernizácia sú predpokladom stabilizácie personálu.

Podpora domáceho krízového manažmentu v prípade prírodných katastrof a priemyselných havárií patrí k súčasťami úloh OS SR. Disponujú personálom a technikou, ktorý je v istých krízových situáciách výnimočný a musí byť využitý. Vojaci by mali však slúžiť len ako doplnková podpora pre prípady, keď sú vyčerpané iné možnosti, a je to nevyhnutné na záchranu ľudských životov či majetku, pretože primárne úlohy OS SR sú iné.

Účasť ozbrojených síl v zahraničných operáciách a misiách je dôležitým prostriedkom zahraničnej politiky, ale aj nástrojom testovania ich schopností a získavania nových poznatkov a zručností. Je potrebné, aby sme vysielali vojakov v súlade s našimi záujmami, ale tiež vzhľadom na spôsobilosti, ktoré môžu pri pôsobení v zahraničí získať.

Naďalej pretrvávajú neefektívne fungovanie OS SR v oblasti obstarávania. Veľa z nich prebieha v režime obstarávania „vojenského materiálu“ – sú vyňaté zo štandardných procesov a komodity sú obstarávané priamo.

Prejavom neuspokojivej situácie je vysoká odchodovosť profesionálnych vojakov i civilných expertov a kritický stav techniky a materiálu, väčšina je naďalej po dobe svojej životnosti a ďalšie odsúvanie dôležitých rozhodnutí v súvislosti s modernizáciou môže ohroziť plnenie základných úloh pri zabezpečovaní obranyschopnosti SR.

OS SR trpia nízkym záujmom, nových príslušníkov s patričným vzdelaním a predpokladmi sa dlhodobo nedarí získavať v požadovanom počte, pretože ohodnotenie v privátnej sfére je atraktívnejšie. Aj z tohto dôvodu v súčasnosti nie sú tabuľkové počty jednotlivých súčastí OS SR zďaleka naplnené.³⁹³ Táto situácia sa bude bez adekvátnych protiopatrení so zlepšovaním ekonomickej situácie na Slovensku zhoršovať. Projekty aktívnych záloh, ale i dobrovoľnej vojenskej služby zatiaľ vôbec nenaplnili očakávania a súčasný prístup k nim si žiada prehodnotenie. Je dôležité zabezpečiť taký záujem o službu v OS SR, aby bolo možné nielen naplniť stavy na 100 %, ale aby bolo možné vykonávať výber, nie nábor. K tomu je potrebné zatráktívniť finančné ohodnotenie príslušníkov OS SR počas celého trvania služby, aby nemuseli vzhliadať k neistej perspektíve v budúcnosti (výsluhové dôchodky po odslúžení 25 rokov). Vojenské spravodajstvo po mnohých škandáloch požíva nízku dôveru verejnosti.

Personál

Modernizáciu chápeme predovšetkým nielen ako nákup novej výzbroje, ale ako komplexné zvýšenie personálnej a technickej úrovne OS SR. Prioritou je vojak ako základný prvok. Je dôležité, aby bol vojak dobre motivovaný, sociálne zabezpečený, riadne vycvičený a vedený.

391 Hybridné hrozby, kybernetické útoky

392 Výstavba mechanizovanej brigády

393 V priemere len na 70 %

Riešenia SaS:

RAST MIEZD

1/

Rast miezd príslušníkov OS SR prispôsobíme rastu priemernej mzdy v hospodárstve SR.

OSOBITNÉ ODMEŇOVANIE

2/

Zavedieme **možnosť osobných plátov pre analytikov a IT špecialistov**. Zároveň zavedieme odmeňovanie príslušníkov OS SR v závislosti od miery zodpovednosti funkcie, ktorú zastávajú a posilníme motivačné faktory v rámci poddôstojníckych hodností s cieľom zabránenia úniku odborného personálu z OS SR.³⁹⁴

PRÍPLATKY A PRÍSPEVKY

3/

Zrušíme všetky nesystémové príplatky a príspevky a zahrnieme ich do plátov vojakov.³⁹⁵ Dnes tieto príplatky a príspevky prispievajú k neprehľadnosti ohodnotenia príslušníkov OS SR. Niektoré sú oslobodené od platenia sociálneho poistenia, niektoré sa zasa nezapočítavajú do vymeriavacieho základu na účel výsluhových dôchodkov. Zároveň sú obmedzované rôznymi nezmyselnými stropmi pri ich kumulácii. Navrhnutá zmena tieto anomálie odstráni, zabezpečí prehľadnosť a väčšiu spravodlivosť, bude vykonaná s neutrálnym dosahom na rozpočet.

KARIÉRNÝ RAST

4/

V záujme umožnenia jednoduchšieho kariérneho rastu **sflexibilníme naviazanie hodností na funkcie pre príslušníkov OS SR**. Dnes je toto pravidlo brzdu kariérneho rastu alebo je vo vybraných prípadoch obchádzané nesystémovým prepožičiavaním hodností,

alebo formálnou zmenou vojenskej odbornosti, čo prispieva k zhoršeniu kvality personálu na daných pozíciách.

HODNOTIACI SYSTÉM

5/

Zmeníme systém hodnotení vojakov a vojačiek. **Súčasný spôsob hodnotenia je extrémne subjektívny** a vo veľkej miere záleží na vzťahu medzi podriadeným a nadriadeným, čo môže fatálne ovplyvniť kariéru hodnoteného. Napríklad vojak upozorní na zlé praktiky nadriadeného a má problém, pre ktorý dostane neoprávnene nízke hodnotenie, čo ho v podstate kariérne popraví.³⁹⁶

VOJENSKÝ OMBUDSMAN

6/

Zavedieme úrad vojenského ombudsmana.

Takmer každý vojak sa počas svojej kariéry stretne s nespravodlivosťou, korupciou, rodinkárstvom či obchádzaním zákona zo strany kolegov a neraz sú nútení, aby sami zákony obchádzali. Tento úrad bude mať za úlohu podať pomocnú ruku každému vojakovi, ktorý o to požiada. Vojenský ombudsman bude volený na 5-ročné obdobie NR SR po verejnom vypočutí kandidátov vybraných z odbornej verejnosti.

VOJENSKÉ STREDNÉ ŠKOLSTVO

7/

Znovu zavedieme vojenské stredné odborné školstvo, a to buď spôsobom pomaturitného vzdelávania, alebo vznikom tried na civilných stredných školách zameraných na potrebné vojenské odbornosti.³⁹⁷

KARIÉRNE VZDELÁVANIE

8/

Rozšírime okruhy ďalšieho vzdelávania vojenského personálu, najmä na veliteľských pozíciách o soft-skill zručnosti. To zabezpečí lepšie jednanie s podriadenými, ich motiváciu a zvýši morálku mužstva. Je potrebné zaručiť, aby velili tí, čo veliť vedia.

394 Napríklad veliteľ brigády má neporovnateľne väčšiu zodpovednosť ako veliteľ menšej jednotky alebo odboru na Generálnom štábe v rovnakej hodnosti.

Pri poddôstojníckych hodnostiach je problém s nedostatkom veliteľov družstiev a čiat, ktorých nemáme k dispozícii dostatočný počet.

395 Kompenzácia za sťažené vykonávanie štátnej služby, príplatok výkonným letcom, príplatok výsadkárom, príplatok za ohrozenie života alebo zdravia, príplatok príslušníkom Vojenskej polície, príplatok zdravotníckym pracovníkom, príplatok vrcholovým športovcom, príplatok za zastupovanie alebo za výkon voľnej veliteľskej funkcie, odmena, zahraničný príspevok, aktivačný príspevok, stabilizačný príspevok, osobitný stabilizačný príspevok.

396 V súkromnom sektore je mnoho inšpiratívnych spôsobov hodnotenia, z ktorých sa dajú čerpať poznatky ako napríklad nastavenie cieľov na hodnotené obdobie nadriadeným individuálne, anonymné hodnotenie spolupracovníkmi, taktiež anonymné hodnotenie nadriadeného podriadenými.

397 V súčasnosti je obrovským problémom nedostatok stredného odborného personálu z dôvodu zrušenia vojenských stredných škôl v roku 2003 bez náhrady. Na tieto účely spolupráce by bola vhodná SOŠ-LT v Trenčíne pre letecké odbory a NAO v Liptovskom Mikuláši pre pozemné odbory.

PERSONÁLNY MARKETING

9/

Zavedieme moderné marketingové trendy³⁹⁸ na získavanie vojenského personálu s využitím civilných expertov z tejto oblasti. Aktuálny spôsob regrutácie zaspal dobu a neplní svoju úlohu, čo je vidieť na katastrofálnej tabuľkovej obsadenosti.

VZŤAHY S VEREJNOSŤOU

10/

Chceme, aby vojaci rozvíjali vzťahy s verejnosťou, je nesmierne dôležitá interakcia medzi jednotlivými útvarmi a lokálnou komunitou. Pre budúcnosť OS SR je maximálnou prioritou jej dobré meno, a to sa za múrmi kasární veľmi ťažko získava. Preto by **sa mali vojaci prezentovať na všetkých možných verejných podujatiach**. Len tak sa v budúcnosti stane vojak opäť pánom vojakom, a tým atraktivita zamestnania OS SR vzrastie.

VÝSLUHOVÉ DÔCHODKY

11/

Pre novoprijatých vojakov zrušíme výsluhové dôchodky a zrealizujeme ich prechod do normálneho systému platenia odvodov vrátane možnosti plnohodnotného sporenia v druhom aj treťom dôchodkovom pilieri.

Platy budú primerane upravené, zároveň budú vojaci v tomto novom systéme poistení na náklady štátu pre prípad následkov vzniknutých počas výkonu povolania. Toto opatrenie nebude retroaktívne, to znamená, že sa bude týkať VÝLUČNE novoprijímaných vojakov. Všetci už slúžiaci príslušníci OS SR budú mať nárok na výsluhové dôchodky aj mzdové náležitosti podľa súčasných pravidiel.

PREDČASNÝ DÔCHODOK

12/

Zavedieme možnosť predčasného odchodu do dôchodku o 1 až 4 roky skôr pre vybrané odborné spôsobilosti – napríklad piloti, chemici, špeciálne operácie, odminovači a podobne a možnosť ich prechodu do aktívnych záloh.

VOJENSKÉ SPRAVODAJSTVO

13/

Zmeníme personálny pomer vo Vojenskom spravodajstve systémom: rozviedna časť verzus kontrarozviedna časť **posilnením rozviednej časti o 20 % na úkor kontrarozviednej časti**.

MODERNIZÁCIA VÝZBROJE

Modernizácia a plánovanie potrieb OS SR bude realizované v nadväznosti na dôslednú analýzu strategických záujmov, nevyhnutných spôsobilostí, finančného rámca a odporúčaní NATO a EÚ. Všetky dokumenty a rozhodnutia, ktorých zverejnenie neohrozuje bezpečnosť SR, budú verejné alebo minimálne dostupné všetkým relevantným politickým a odborným aktérom.

Riešenia SaS:

INDIVIDUÁLNY VÝSTROJ VOJAKA

14/

OS SR dnes vydáva výstrojné body, za ktoré si vojak v prázdnych skladoch nemá čo kúpiť. Zabezpečíme, aby **vojak mal prístup k potrebnému výstroju**, aby teda sklady boli tak zásobené, že vojaci vedia použiť výstrojné body.

RUČNÉ ZBRANE A MUNÍCIA

15/

Začneme prezborením OS SR ručnými protipechotnými, ľahkými protitankovými a protiletadlovými zbraňami. Rovnako tak zabezpečíme nákup chýbajúcej munície a náhradných dielov v zmysle požiadaviek OS SR – priebežne.

398 Napríklad využívanie profesijných portálov, headhuntingu, kvalitnej reklamy naprieč celého spektra médií.

KOLESOVÉ BOJOVÉ VOZIDLÁ

16/

Prezbrojíme pozemné sily viacúčelovými taktickými vozidlami 4x4 (minimálne 250 kusov) a bojovými obrnenými vozidlami 8x8 (minimálne 66 kusov) v súlade s už pripravenými kvantifikáciami a plánmi – vysoká priorita. Rozpočet spolu 800 miliónov eur na dobu 10 rokov. Uprednostníme riešenia, ktoré sú overené v krajinách členských štátov NATO a EÚ. Do procesu zapojíme subjekty slovenského obranného priemyslu, ale len na princípe transparentnosti a efektívnosti.³⁹⁹

PÁSOVÁ OBRNENÁ TECHNIKA

17/

Zrealizujeme **modernizáciu pásovej obstarávacej techniky** v počte min. 60 kusov pásových vozidiel s ambíciou naplno splniť záväzky v rámci Cieľov spôsobilosti NATO – vysoká priorita. Rozpočet spolu 400 miliónov na dobu 10 rokov.

RÁDIOLOKÁTORY

18/

Ukončíme **medzinárodný tender na modernizáciu 3D rádiolokátorov** stredného dosahu (6 kusov), malého dosahu (5 kusov) a prehľadových letiskových rádiolokátorov (3 kusy) v súlade s doterajšími plánmi – vysoká priorita. Rozpočet 76 miliónov eur na dobu 13 rokov (stredný dosah), 65 miliónov eur na dobu 8 rokov (malý dosah) a 18 miliónov eur na dobu 4 rokov (prehľadové letiskové rádiolokátory).

STÍHACIE LIETADLÁ

19/

Dokončíme akvizíciu nových stíhacích lietadiel F-16 vrátane možného zníženia zaobstarávaného počtu na základe analýzy potreby OS SR tak, aby bolo zabezpečené ich plynulé zavedenie do výzbroje OS SR a s čo najkratším prevádzkovaním stíhačiek MiG-29 a bez ohrozenia zabezpečenia ochrany vzdušného priestoru SR – vysoká priorita.

MODERNIZÁCIA – STREDNÁ PRIORITA⁴⁰⁰

20/

Zrealizujeme modernizáciu **vrtuľníkových síl v počte minimálne ďalších 9 kusov** ľahším typom vrtuľníka, určených na výcvik, prepravu a činnosť leteckej a pátracej záchrannej služby.

21/

Dovybavíme už obstarané vrtuľníky UH 60 Black Hawk podľa požiadaviek vzdušných síl OS SR (podvesy na umiestnenie výzbroje, sebaochrana).

22/

Zrealizujeme modernizáciu **protitankových kompletov** vrátane dostatočných zásob protitankových raketových striel na ničenie pohyblivých aj stacionárnych cieľov.

23/

Zrealizujeme modernizáciu **protivzdušnej obrany SR** – nahradenie S300 a systému KUB protiraketovým systémom novej generácie.

MENEJ NÁKLADNÉ PROJEKTY

24/

Zabezpečíme financovanie viacerých menej nákladných projektov, ktorých doterajšia stagnácia výrazne oslabuje použiteľnosť výzbroje a techniky.⁴⁰¹ Toto je vleklý a dlhodobý problém - kvôli malým položkám vojakom stojí technika vo veľkom rozsahu.

VEĽKÉ OBSTARÁVANIA

25/

Zavedieme pravidlo, že realizovanie všetkých veľkých obstarávaní bude možné až po **oboznámení Výboru NR SR pre obranu a bezpečnosť** (projekty nad 10 milión eur) alebo po prerokovaní vo Výbore NR SR pre obranu a bezpečnosť (projekty nad 50 miliónov eur).

399 Napríklad národná súťaž na subdodávky v rámci priemyselnej spolupráce pri medzinárodných tendroch a pod.

400 Modernizácia techniky uvedená v bodoch 2.1. až 2.10 bude plne vykrytá z rozpočtu MO v zmysle bodu 4.1.

401 Napríklad akvizícia akumulátorov, tesnení, revízií hasiacich zariadení a pod.

Tabuľka

Modernizačný plán OS SR

Priorita: Nízka	Doplnenie obrannej a ochrannej výzbroje vrtulníkov Blackhawk	Úprava služobných dôchodkov	Identifikácia doplnkových operačných spôsobilostí
	Prezbrojenie strategickej PVO	Zavedenie príspevkov na bývanie a relokáciu	Prehodnotenie účasti v zahr. misiách
	Modernizácia cvičného letectva a dokúpenie vrtulníkov	Obnova špecializovaného voj. školstva	Rozvoj krízového manažmentu a kooperácie s PZ a HaZZ
Priorita: Stredná	Dozbrojenie ťažkej brigády:	Zlepšenie promo aktivity OS SR, nábor mužstva	Nový model pre ženijné a stážne jednotky
	Samohybné delostrelectvo, tankový prapor, taktická PO	Jazyková príprava dôst. zboru a mužstva	Reorganizácia štruktúry PS a VS
	Vyzbrojenie ľahkej brigády vozidlami 8x8 a 4x4	Modernizácia výcvikových priestorov	Zavedenie moderných metód riadenia a velenia
Priorita: Vysoká	Prezbrojenie stíhacieho letectva	Prezbrojenie stíhacieho letectva	Nová bezpečnostná stratégia
	Nové radary	Nové radary	Identifikácia nutných operačných spôsobilostí
	Nové BVP a vozidlá 4x4 pre ťažkú brigádu	Nové BVP a vozidlá 4x4 pre ťažkú brigádu	Nový taktický model mechanizovanej pechoty
	Finančná náročnosť: Vysoká	Finančná náročnosť: Stredná	Finančná náročnosť: Nízka

■ V štádiu realizácie
 ■ Možné realizovať čo najskôr (do 1-2 rokov)

■ Možné realizovať strednodobo (3-5 rokov)
 ■ Možné realizovať v dlhšom horizonte (nad 5 rokov)

VOJENSKÝ MATERIÁL

26/ ☺

Zavedieme pravidlo, že zoznam obstarávaného „vojenského materiálu“ (zakupovaného priamo, mimo verejného obstarávania alebo súťaže) **bude dvakrát ročne predkladaný na kontrolu Výboru NR SR pre obranu a bezpečnosť.**

MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA

27/ ☺

Pri modernizácii a projektoch rozvoja OS SR budeme v záujme maximálnej transparentnosti a efektívnosti popri medzinárodnej súťaži využívať aj **spoluprácu v rámci mechanizmov, iniciatív a štruktúr NATO a EÚ.**⁴⁰²

KYBERNETICKÁ OBRANA

28/ ☺

Strasparentníme akvizície a opatrenia v rámci kybernetickej obrany zdieľaním zodpovednosti za túto oblasť v súčasnosti výlučne v rukách Vojenského spravodajstva aj na jednu z civilných zložiek MO SR.

402 Napríklad PESCO, NSPA, EDA a pod.

Nasadenie

Pôsobenie príslušníkov OS SR v zahraničných misiách a operáciách medzinárodného krízového manažmentu k 16. 10. 2019.

Tabuľka

Počet vojakov v misiách

P. č.	Misia	Mandát	Skutočný počet
1.	RS - Afganistan	66	36
2.	ALTHEA – Bosna a Hercegovina	51	38
3.	UNFICYP – Cyprus	280	159
5.	Efp – Lotyšsko	150	150
	Celkom operácie	547	383
1.	UNTSO - Sýria, Izrael	5	2
2.	EUMM, OBSE – Gruzínsko	3	1
	Celkom pozorovateľské misie	8	3

Zdroj: <https://www.mod.gov.sk/pocty-prislusnikov-os-sr-v-operaciach-medzinarodneho-krizoveho-manažmentu/>

Riešenia SaS:

OPERÁCIE EÚ A NATO

29/

Stanovíme zásadu, že OS SR sa budú v operáciách EÚ angažovať len v konfliktach, z ktorých pre EÚ vyplýva hrozba, mimo týchto konfliktov len v humanitárnych alebo výcvikových misiách. Pri operáciách NATO budeme postupovať rovnako ako v súčasnosti.

- a/ Zabezpečíme dlhodobú **polročnú rotáciu jednotky OS SR v Pobaltí pod vedením Kanady** aj po roku 2019 v súlade s požiadavkami NATO v rozsahu približne 150 vojakov a s adekvátnou logistickou podporou.⁴⁰³

- b/ Budeme pokračovať v pôsobení v operácii **Resolute Support v Afganistane** v doterajšom rozsahu približne 60 - 70 vojakov v súlade s potrebami Afganistanu a rozhodnutiami spoločne so spojencami na úrovni NATO - cvičenie afgánskych bezpečnostných síl 5. plukom špeciálneho určenia - zásahy, streľba, likvidácia teroristov.

- c/ Do piatich rokov postupne **stiahneme príspevok OS SR z operácie OSN UNFICYP na Cypre**.⁴⁰⁴ O tomto zámere aj harmonograme včas informujeme cyperskú stranu i ďalších relevantných zahraničných partnerov. Túto operáciu perspektívne nahradíme inou operáciou OSN s vyššou pridanou hodnotou pre Slovensko. V prípade transformácie operácie UNFICYP v budúcnosti na policajnú misiu toto riešenie podporíme.

- d/ Do roku 2023 **dobudujeme vyšehradskú bojovú skupinu EÚ**.⁴⁰⁵ Zároveň budeme s krajinami V4 pokračovať v diskusii o ďalšom pôsobení v spoločných bojových skupinách, a to aj v súlade s plánmi v rámci PESCO. V tejto súvislosti rozvineme v súčasnosti stagnujúcu diskusiu o vybudovaní modulárnych jednotiek krajín V4 na pravidelné použitie.⁴⁰⁶

DOMÁCI KRÍZOVÝ MANAŽMENT

30/

Podporujeme **aktívnejšie zapojenie vojakov do domáceho krízového manažmentu najmä pri živelných pohromách, chemických či jadrových haváriách väčšieho rozsahu, prípadne iných závažných krízových situáciách, pri ktorých nebudú stačiť sily a prostriedky PZ SR a HaZZ**. Zároveň upravíme zodpovednosť za nasadenie vojakov v domácom krízovom manažmente nasledovne: okamžité nasadenie OS SR – v právomoci ministra obrany, do 7 dní potvrdené vládou SR.

403 Moderná výzbroj, výstroj, proviant a podobne v pravidelnom prísune.

404 Každý rok znížime počet vojakov v operácii minimálne o 1/5 počiatočného stavu.

405 Bojové zoskupenie na riešenie neočakávaných krízových situácií EÚ v počte do 2 000 vojakov.

406 Každá krajina V4 sa venuje konkrétnej vopred určenej prioritnej spôsobilosti (modul), napr. RCHBO, zdravotníctvo a podobne, a z nich je vyskladaná spoločná bojová skupina.

MODERNÉ HROZBY

31/

Zavedieme **pravidelný intenzívny výcvik vybraných jednotiek OS SR, PZ a HaZZ** v dvoch oblastiach moderných hrozieb – migračnej krízy a teroristických útokov.

INFRAŠTRUKTÚRA

32/

Systematicky začneme s modernizáciou. Základná infraštruktúra, ako sú vojenské základne, kasárne a sklady v sebe za dlhé desaťročia naakumulovali veľký investičný dlh, ktorý budeme musieť postupne splácať, aby zázemie, v ktorom majú vojaci pracovať, zodpovedalo podmienkam 21. storočia.

33/

Posilníme zabezpečenie ochrany vybraných vojenských objektov v rámci vlastných možností OS SR s uplatnením zásady, že muničné sklady bude chrániť výlučne Vojenská polícia.

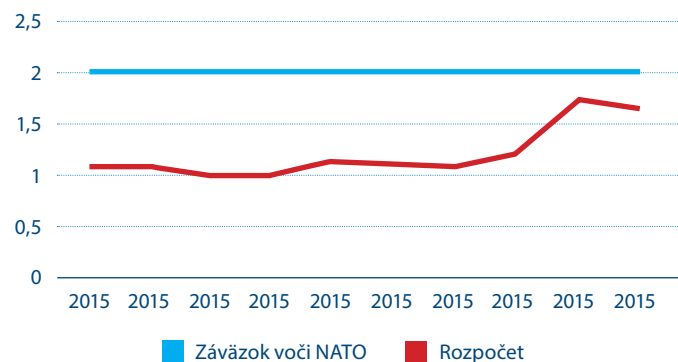
ROZPOČET MINISTERSTVA OBRANY

34/

Našou ambíciou, ak to ekonomická situácia dovolí, je navýšovanie o min. 0,1 percentuálneho bodu HDP ročne až do naplnenia požadovaných minimálne 2 % HDP ročne, pod ktoré by rozpočet pre obranu nemal klesnúť, a to na základe dohody so všetkými relevantnými politickými subjektmi – koalíčnymi aj opozičnými. V súlade s tým zavedieme **plánovanie obranného rozpočtu na obdobie 4 až 5 rokov vopred (aj po dosiahnutí 2 % HDP).**

Graf

Prostriedky pridelené pre rezort obrany od roku 2011

DOMÁCI KRÍZOVÝ MANAŽMENT

35/

Zavedieme refundáciu nákladov pri domácom krízovom manažmente nad rámec plánu v rozpočte z rezervy vlády. To znamená, že ak bude potrebné použiť vojakov napríklad pri živelných pohromách nad rámec naplánovaných finančných prostriedkov vyčlenených v jeho rozpočte na takéto zásahy, rezortu obrany budú náklady na tieto zásahy kompenzované z rezervy vlády alebo pomocou iných nástrojov.

REFINANCOVANIE ZÁKLADNÝCH POTRIEB

36/

Zmeníme absolútnu centralizáciu plánovania a výdavkov tak, aby **velitelia na nižších stupňoch mohli samostatne rozhodovať o prefinancovaní základných potrieb fungovania stanovením stropu obstarávania v ich kompetencii.** Dnes nemajú oprávnenie kúpiť ani žiarovku alebo tesnenie za 1 euro. Vďaka tomu čakajú na priebeh centrálnych obstarávaní, ktoré sú mimoriadne zdĺhavé a niekedy ani neprebehnú. Ak vieme týmto ľuďom zveriť velenie niekoľkých stoviek ľudí, je potrebné im dôverovať pri nakladaní s menšími peniazmi.

ROZPOČET VOJENSKÉHO SPRAVODAJSTVA

37/

Budeme zverejňovať rozpočet odkrytej časti Vojenského spravodajstva.

ZAHRANIČNÉ VECI

Zahranická politika

Zahranická a európska politika Slovenska musí byť založená na pozícii dôveryhodného, spoľahlivého a čitateľného partnera. Zároveň máme povinnosť byť principiálni v našich pozíciách voči autoritatívnym, totalitným a diktátorským režimom. Hodnoty demokratického právneho štátu a ľudských práv so silnou ochranou slobôd jednotlivca musia byť určujúcimi pre našu zahraničnú a európsku politiku. Záujmy Slovenska a jeho občanov musia byť pre nás na prvom mieste v Európe aj vo svete.

Slovensko čelí spoločne s ostatnými krajinami Európy permanentnému riešeniu permanentných kríz. Tie sú spojené s novými bezpečnostnými hrozbami vo východnej Európe a neďalekom susedstve Blízkeho východu, resp. severnej Afriky, ktoré zasahujú celý kontinent. S nimi je spojený ďalší nárast radikalizmu, resp. pravicového a ľavicového populizmu v členských krajinách Európskej únie (ďalej len EÚ) a Severoatlantickej aliancie (ďalej len NATO). Mnohí občania ich navyše začínajú odmietať ako zlyhávajúce inštitúcie. Pre Slovensko, krajinu závislú od fungujúceho systému medzinárodných organizácií a dodržiavania medzinárodného práva, je tento nebezpečný vývoj výzvou na odvážne kroky.

VIEME, AKO REFORMOVAŤ EÚ A HÁJIŤ ZÁUJMY SLOVENSKA V NEJ

Ani v druhom desaťročí po zlyhaní pokusov o federalizáciu Európy sa kríza v Európskej únii nezastavila a v niektorých prípadoch sa dokonca prehĺbila. Stále absentuje vízia jej vlastného fungovania a schopnosti operatívne riešiť problémy. Tá sa dostala dokonca tak ďaleko, že sa jedna z kľúčových krajín rozhodla EÚ opustiť.

Napriek tomu, že Slovensko BREXIT-om stráca v EÚ dôležitého spojencu a naši občania prichádzajú o luxus štyroch slobôd vrátane slobody pohybu, považujeme za dôležité rozhodnutie britských občanov v referende rešpektovať. Samozrejme, je nevyhnutné vyvinúť maximálne úsilie na nájdanie spoločne akceptovateľnej dohody o odchode, ako aj usporiadania budúcich vzťahov. BREXIT je pre nás zároveň dostatočne vhodným príkladom, že uvažovať o vystúpení Slovenskej republiky z Únie je pre nás úplne neprijateľné.

A aby sme podobným „EXIT-om“ vrátane toho slovenského do budúcnosti predišli, je nevyhnutné Európsku úniu reformovať. Ako prvá a doposiaľ jediná politická strana na Slovensku, sme vydali komplexnú publikáciu Manifest slovenského eurorealizmu, ktorá je súčasťou programových priorít SaS. Jej základným východiskom je fakt, že my v SaS sme eurorealisti. Na rozdiel od eurooptimistov, ktorí vravia, že ak niečo nefunguje, treba presunúť ďalšie kompetencie do Bruselu, a na rozdiel od europesimistov, ktorí požadujú vystúpenie z EÚ, vravíme my – eurorealisti, že Európska únia je síce jedinečný projekt, ale potrebuje zásadnú reformu, ktorá by podľa nás mala zahŕňať o. i.:

- Vrátanie 13 právomocí EÚ členským štátom a zriadenie subsidiárneho súdu
- Poskytnutie vyšetrovacích právomocí pre OLAF
- Dosiahnutie dohôd o voľnom obchode so všetkými demokratickými krajinami
- Princíp one in - two out a zavedenie tzv. Sunset klauzuly
- Zoštíhlenie európskej administratívy
- Zrušiť Európsky hospodársky a sociálny výbor a Výbor regiónov
- Zaviest' jedno sídlo europarlamentu, znížiť počet parlamentných výborov z 22 na 14 a znížiť počet europoslancov na polovicu
- Znížiť počet komisárov na polovicu
- Zrušiť rotujúce predsedníctvo v Rade EÚ, ako aj rôzne agentúry EÚ
- Umožniť saldovanie platieb do rozpočtu s nárokmi na eurofondy a pozastavenie plnenia dlhodobých cieľov
- Zníženie eurofondov a obmedzenie len na verejné projekty
- Postupné rušenie poľnohospodárskych dotácií
- Odmietnutie fiškálnej harmonizácie, resp. financovanie verejného dlhu zo strany ECB
- Zrušenie trvalého eurovalu a odmietnutie spoločného ručenia vkladov

- Rozhodovanie v ECB podľa základného imania
- Odstrihnutie hriechov z úverovej podpory ECB a zavedenie konkurzného poriadku pre štáty eurozóny
- Umožnenie rozvojovej pomoci len za spoluprácu

Naším záväzkom je pri každej novej príležitosti konať v súlade s týmito navrhovanými zmenami.

BEZPEČNOSŤ NAŠICH OBČANOV BUDE NA PRVOM MIESTE

Okrem aktívnej účasti Slovenska na fungujúcom systéme kolektívnej bezpečnosti NATO, je z hľadiska bezpečnosti našich občanov kľúčovou úlohou identifikovať hrozby a nástroje na ich riešenie a elimináciu. Z tohto dôvodu sme podporovali nielen prísne dodržiavanie záväzku smerujúceho k výdavkom na obranu a jej modernizáciu, ale aj bezodkladné prijatie Bezpečnostnej a Obrannej stratégie SR. Ich aktualizáciu a následné schválenie vládou a NR SR považujeme za jednu z prvých a najdôležitejších úloh novej vlády po voľbách v roku 2020.

Za nevyhnutné tiež považujeme aktívne zapojenie sa do diskusií o podobe budúcej tzv. Európskej armády či riešenia stále naliehavého problému ilegálnej migrácie. Zatiaľ čo v prípade tzv. Európskej armády už dnes podporujeme postupné kroky k jej realizácii, samozrejme za predpokladu plnej súčinnosti s naším členstvom v NATO, v prípade riešenia problémov ilegálnej migrácie v EÚ pretrváva naše znepokojenie a sklamanie. Obzvlášť z neustále opakovaných pokusov smerujúcich k povinnému prerozdeľovaniu migrantov.

Už od začiatku týchto úvah totiž konštatujeme, že je to len voda na mlyn prevádzcačov ľudí, aby pokračovali, či dokonca zintenzívnili svoj špinavý a nehumánny biznis. Namiesto toho už od začiatku migračnej krízy v roku 2015 konzistentne presadzujeme tri základné riešenia tohto problému:

- a/ prísna ochrana vonkajšej hranice EÚ,
- b/ rozširovanie bilaterálnych dohôd smerujúcim k potlačaniu ilegálnej migrácie⁴⁰⁷
- c/ budovanie migračných, resp. azylových táborov mimo územia EÚ

Práve takýto prístup sa totiž v minulosti osvedčil Austrálii a aj vďaka nemu dnes čelí podstatne menšiemu tlaku ilegálnych migrantov ako v minulosti. Mimoriadne nás potešilo, že po rokoch sa s naším návrhom stotožnil aj summit EÚ v júni 2018, ktorý prijal rozhodnutie o tzv. vyloďovacích platformách, čo je de facto naše riešenie. Menej už to, že to zas raz zostalo len na papieri, podobne ako výrazné posilnenie akcieschopnosti a kompetencií Európskej pohraničnej a pobrežnej stráže – Frontexu.⁴⁰⁸

Slovensko a ani Európa nemôžu viac pchať hlavu do piesku v takých zásadných veciach, ako je napr. bezpečnostná situácia v neďalekej Sýrii. Pštrošiu politiku smerom k blízkemu susedstvu musí nahradiť aktívny diplomatický prístup. Aj z tohto dôvodu podporujeme myšlienku intenzívnejšieho zapojenia Slovenska v rôznych procesoch mediácie pri podobných konfliktoch, resp. nášho príspevku pri realizácii projektu spoločných európskych ozbrojených síl (formy Európskej armády) či posilnenia tzv. Európskej služby pre vonkajšiu činnosť alias európskej diplomacie s aktívnou slovenskou účasťou.

S otázkami bezpečnosti je úzko prepojená aj oblasť finančnej stability únie. Tá zostáva trvalo ohrozená nezodpovedne hospodáriacimi vládami, ako aj stavom ich bánk. Svoju rolu pritom zohráva aj hrubé ignorovanie medzistátnych zmlúv či zneužívanie Európskej centrálnej banky (ECB) na tlačenie peňazí.

PRESADÍME NOVÝ PRÍSTUP K DOBRÝM SUSEDSKÝM VZŤAHOV, STRATEGICKÝM SPOJENECTVÁM A OTVORENOSTI SVETU

Prehľbovať dobré vzťahy a spolupracovať s našimi susedmi z V4, EÚ a NATO zostáva v najlepšom záujme Slovenska. Osvedčilo sa, že ak nájdeme témy, ktoré nás spájajú, tak je náš spoločný hlas výrazne počuteľnejší a rešpektovanejší. Na druhej strane si však nemôžeme zatvárať oči nad diplomatickými neúspechmi posledného obdobia, keď Slovensko neuspelo pri nominácii Generálneho tajomníka OSN, výbere sídla Európskej liekovej agentúry, šéfa Euroskupiny, zástupcu Generálneho tajomníka NATO či v neposlednom rade pri nedávnom mimoriadne

407 Napriek rôznorodej kritike, ktorá sa vznesla na dohodu medzi EÚ a Tureckom konštatujeme, že táto umožnila takmer úplne zastaviť ilegálnu migráciu cez tzv. Balkánsku cestu, treba však dbať aj na to, aby sa EÚ nestala vydierateľnou.

408 Frontex je Európska agentúra pre pohraničnú a pobrežnú stráž, ktorá bola založená v roku 2004 s cieľom pomáhať členským štátom EÚ a krajinám pridruženým k schengenskému priestoru pri ochrane vonkajších hraníc priestoru voľného pohybu EÚ. V súčasnosti prebiehajú diskusie o jej výraznom posilnení a pretransformovaní na skutočnú Pobrežnú a pohraničnú službu s posilneným mandátom a financovaním. Takúto zmenu SaS podporuje.

nešťastnom výbere top pozícií v rámci EÚ. Tieto jasne poukazujú na potrebu zmeny prístupu hájenia národných záujmov, ktorá vedie cez tri kľúčové opatrenia:

- a/ výrazne aktívnejšie personálne nominácie slovenských zástupcov na rôznych multilaterálnych úrovniach,
- b/ zintenzívnenie bilaterálnych vzťahov a kontaktov aj so vzdialenejšími krajinami sveta,
- c/ výrazné posilnenie hospodárskej diplomacie, ktorá musí oproti súčasnej podobe dostať novú - aktívnejšiu podobu nielen prostredníctvom zavedenia transparentného systému jej organizovania a kontroly, ale aj rozšírenia siete generálnych a honorárnych konzulátov.

V rámci susedských vzťahov budeme naďalej aktívne podporovať všetky iniciatívy a procesy, ktoré napomôžu k dodržiavaniu pravidiel demokracie, podpora boj proti korupcii a zastabilizujú situáciu na Ukrajine, v Moldavsku, Gruzínsku, Arménsku, resp. Azerbajdžane, na čo využijeme aj posilnenú diplomatickú prítomnosť v týchto krajinách. Budeme presadzovať aktívnu spoluprácu so západnými demokraciami v globálnych strategických otázkach. Zasadíme sa za spoločný a vyvážený spojenecký postup v oblastiach, ako sú napr.:

- boj proti terorizmu,
- udržateľná ochrana životného prostredia prostredníctvom tlaku na dodržiavanie medzinárodných pravidiel,
- podpora alternatívnych energetických projektov zameraná na diverzifikáciu.

ŠEŠT RIEŠENÍ, AKO PREJŤ K DIPLOMACII 21. STOROČIA

Trváme na tom, aby si Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí zachovávalo výraznú apolitickosť a odbornosť. Politické zásahy a nesytemová personálna práca oslabujú rezort a znižujú stavovskú česť kvalifikovaných pracovníkov zahraničnej služby. Nová doba s novými výzvami si však vyžaduje aj nové riešenia smerujúce k diplomacii pre 21. storočie.

Riešenia SaS:

1/

Okamžite **prehodnotíme politické nominácie s nedostatočnou kvalifikáciou či pošramoteným morálnym profilom** v rámci zahraničnej služby posledných rokov a zrušíme aj systém tzv. inováčných diplomatov.⁴⁰⁹

2/

Výrazne **zlepšime profesionálne technické vybavenie našich diplomatických misí**.⁴¹⁰ V tejto súvislosti dôsledne a systematicky naplánujeme modernizáciu zastaranej technickej infraštruktúry a rekonštrukciu našich zastupiteľstiev.

3/

Rozšírime možnosti efektívnej spolupráce so zastupiteľskými úradmi ostatných krajín EÚ a osobitne Česka, napr. v migračnej agende v tých krajinách a regiónoch sveta, kde Slovensko nemá diplomatické zastúpenie, prípadne na báze reciprocity.

4/

Budeme **zverejňovať výsledky práce Obchodno-ekonomických oddelení** pri veľvyslanectvách SR v zahraničí a prehodnotíme existenciu tých, ktoré dlhodobo nemajú reálne výsledky. Na zvýšenie výkonnosti otvoríme možnosť uchádzať sa o posty tzv. ekonomických diplomatov aj uchádzačom zo súkromného sektora.

5/

Zabezpečíme **zjednodušenie služieb slovenským občanom** dlhodobo pracujúcim a študujúcim v zahraničí, napr. zjednodušením a zrýchlením matričných a iných administratívnych úkonov vrátane elektronického uznávania diplomov a preukazov.

409 Proces budovania slovenskej inováčnej diplomacie schválila vláda SR koncom roka 2018 a vo svojej gescii ho nemá MZVaEZ, ale Úrad podpredsedu vlády pre investície a informatizáciu. Úlohou tzv. inováčných diplomatov malo byť napomáhanie slovenským výskumným inštitúciám, univerzitám a podnikateľom v nadväzovaní spolupráce s inováčnym prostredím v zahraničí, ako aj podpora verejno-súkromných partnerstiev. Doposiaľ sa podarilo obsadiť tieto pozície v Číne, USA, Fínsku a Izraeli a nateraz nie sú známe žiadne konkrétne výsledky. V diplomatickej komunite sa však otvorene hovorí, že sú zbytočnou duplicitou existujúcej agende diplomatov a ekonomických diplomatov a svojim pôsobením zbytočne fragmentujú kompetencie a centrálny ministerský prístup.

410 Je pre nás nemyšliteľné, aby súčasťou technického vybavenia našich diplomatických misí bol aj v 21. storočí napr. fax z 90-tych rokov, či v súčasnej dobe už nepoužiteľná archívna technika

6/

Vypracujeme systém spätnej väzby na našu zahraničnú službu v rámci veľvyslanectiev a konzulátov, ktorej prvoradým cieľom je poskytovať kvalitné služby občanom Slovenskej republiky a EÚ.

KRAJANIA A SLOVENSKÁ KOMUNITA V ZAHRANIČÍ SI VYŽADUJÚ NOVÝ PRÍSTUP

Odhaduje sa, že v zahraničí žije 1,5 – 2 milióny Slovákov, resp. ich priamych potomkov. Títo sú pre Slovensko významnou pomocou, a to z viacerých dôvodov:

- uchovávaním slovenskej kultúry, zvykov a tradícií vrátane jazyka,
- pomocou pri nadväzovaní obchodných a politických kontaktov,
- propagáciou cestovného ruchu,
- reinvestovaním finančných prostriedkov v Slovenskej republike zarobených v zahraničí.

Vzťahy Slovenskej republiky k tejto komunite v rámci viacerých vln vystaňovalectva možno vnímať ako mimoriadne rozporuplné a z nášho pohľadu vyžadujú okamžitú zmenu prístupu.

Riešenia SaS:

7/

Navrhujeme okamžitú **zmenu zákona o štátnom občianstve**, ktorá zruší aktuálnu prax odoberania občianstiev proti vôli občanom a umožní ich navrátenie tým, ktorí oň prišli v rokoch 2010 – 2020.

8/

Zmeníme zákon o podmienkach výkonu volebného práva tak, aby bolo možné voliť zo zahraničia korešpondenčnou formou, ale aj prostredníctvom zastupiteľských úradov a perspektívne aj prostredníctvom internetu.

9/

Zrušíme Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí a jeho kompetencie presunieme na Ministerstvo vnútra⁴¹¹ a Ministerstvo zahraničných vecí SR, kde si túto agendu v súčinnosti s inými ministerstvami⁴¹² preberie jeden zo štátnych tajomníkov.

10/

Ušetrené prostriedky doplnené aj vďaka decentralizácii výkonu štátnej správy v tejto oblasti, poslúžia o. i. pri pokračovaní v trende navyšovania priamej grantovej podpory Slovákov žijúcich v zahraničí.

11/

Na základe požiadavky od krajanských organizácií zriadime komisiu pre zahraničných Slovákov pri Zahraničnom výbore NR SR ako platformu pre komunikáciu s krajanmi.

12/

Odbúrame administratívnu záťaž⁴¹³ a výrazne zjednodušíme a uľahčíme možnosť návratu krajanom z cudziny späť na Slovensko.

411 Priznávanie postavenia Slováka žijúceho v zahraničí a vydávanie osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí

412 Napr. s grantmi v oblasti kultúry a školstva

413 Napr. overené preklady dokladov preukazujúcich dátum zániku zamestnania v inom členskom štáte, či deň návratu z dlhodobého pobytu zo zahraničia

NÁRODNOSTNÉ MENŠINY

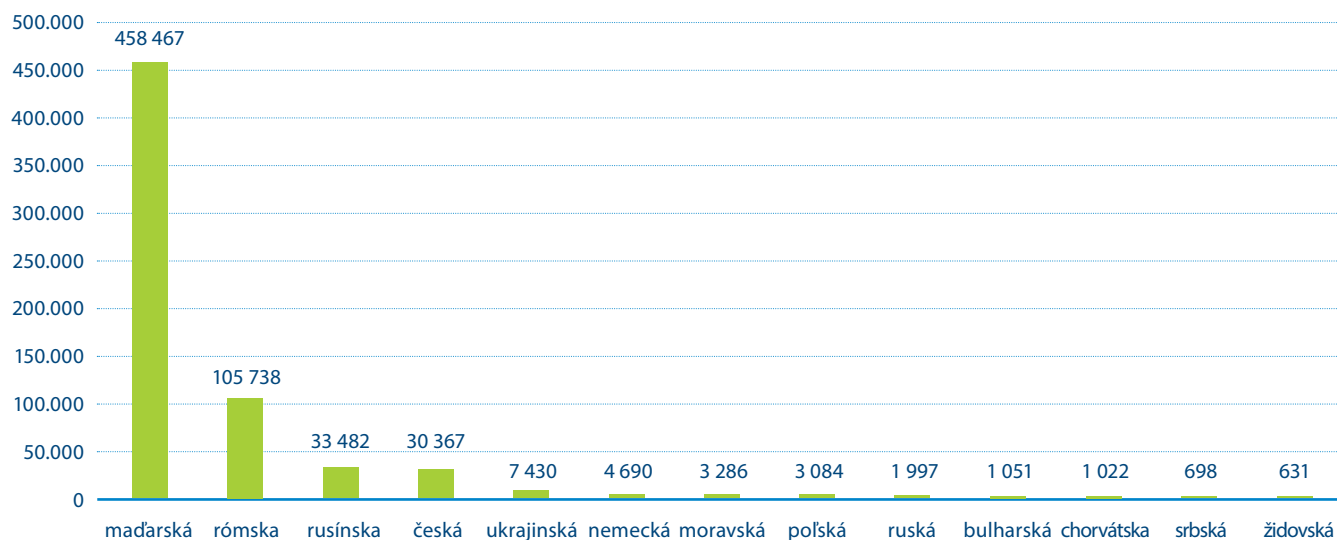
Príslušnosť obyvateľov k národnostným menšinám či údaje týkajúce sa materinského jazyka, respektíve používania jazykov na verejnosti alebo v domácnosti sa zisťujú prostredníctvom sčítania obyvateľstva. Posledný census sa u nás uskutočnil v roku 2011.⁴¹⁴

Prihlásenie sa k národnosti alebo k materinskému jazyku je výlučne na vlastnom uvážení respondenta – obyvateľa Slovenskej republiky. Ide teda o subjektívnu a dobrovoľnú záležitosť. Je potrebné zdôrazniť, že národnosť sa neuvádza v občianskom preukaze, nájdeme ju však v niektorých dokumentoch (rodný list, vysvedčenie). To ale nikomu nebráni, aby si pri každom sčítaní na základe vlastného a slobodného rozhodnutia uviedol takú národnosť, akú sám chce.

To na druhej strane spôsobuje výrazné nepresnosti. Napríklad k rómskej národnosti sa v roku 2011 (dobrovoľne) prihlásilo niečo cez 105-tisíc obyvateľov. Podľa Atlasu rómskych komunit sa však počet príslušníkov rómskej národnostnej menšiny odhaduje na 400-tisíc.⁴¹⁵ Podobná situácia je aj u Rusínov. K rusínskej národnosti sa v roku 2011 prihlásilo niečo cez 33-tisíc obyvateľov, k rusínskemu materinskému jazyku vyše 55-tisíc obyvateľov. Hoci ide o stúpajúci trend,⁴¹⁶ dá sa odhadovať, že podľa príslušnosti k ríliii⁴¹⁷ východného obradu (gréckokatolícka a pravoslávna) môže byť Rusínov okolo 200-tisíc.⁴¹⁸ Zaujímavé by bolo aj overenie príslušníkov maďarskej národnostnej menšiny, ktorá má klesajúci trend, čo sa týka počtu prihlásených obyvateľov.⁴¹⁹

Graf

Počet obyvateľov Slovenskej republiky podľa národnosti

414 statistics.sk

415 https://www.minv.sk/?atlas_2013, Atlas rómskych komunit 2013, s. 16.

416 Stúpajúci trend je spôsobený znovu-uvedením si príslušnosti k rusínskej národnosti u obyvateľstva, keďže počas socializmu, počnúc rokom 1952, bola rusínska národnosť zakázaná. V roku 1991 sa k rusínskej národnosti prihlásilo 17 197 obyvateľov, v roku 2001 to bolo 24 201 obyvateľov a v roku 2011 to bolo 33 482 obyvateľov.

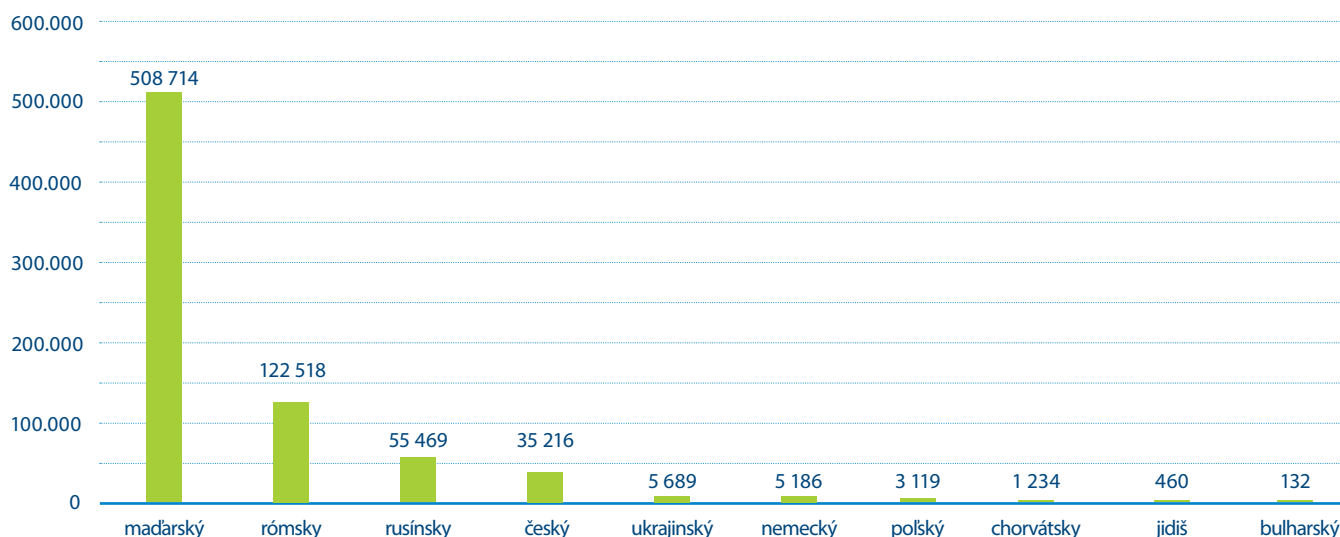
417 Relígia síce nie je totožná s národnosťou, ale keďže neexistuje atlas rusínskych komunit, je to jeden z relevantných faktorov, o ktorý sa pri odhade dá oprieť.

418 V roku 2011 sa pri sčítaní obyvateľstva ku gréckokatolíckemu vyznaniu prihlásilo 206 871 obyvateľov a k pravoslávne 49 133 obyvateľov.

419 Podľa štatistiky v roku 1991 to bolo 567-tis. obyvateľov, v roku 2001 asi 520-tis. obyvateľov a v roku 2011 niečo cez 458-tis. obyvateľov.

Graf

Počet obyvateľov Slovenskej republiky podľa materinského jazyka

Slovenská republika je štát postavený na občianskom princípe. To vyplýva aj zo samotného textu preambuly Ústavy Slovenskej republiky, kde sa píše: „My národ slovenský... spoločne s príslušníkmi národnostných menšín a etnických skupín žijúcich na území Slovenskej republiky... uznávame sa prostredníctvom svojich zástupcov na tejto ústave...“

Keďže je štátnym jazykom slovenský jazyk, Ústava Slovenskej republiky pamätá na ochranu menšinových jazykov, ako aj kultúry, ktorú tieto menšiny tvoria. S tým súvisí aj potreba vzdelávania v menšinových jazykoch, lebo bez mladej generácie by nebolo nositeľov týchto jazykov, a najmä špecifickej kultúry, zvykov a tradícií, ktoré sa nikde inde na svete nevyskytujú. Ústava SR zaručuje aj participáciu národnostných menšín na rozhodovacích procesoch, ktoré sa ich týkajú.

PARTICIPÁCIA NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN NA ROZHODOVACÍCH PROCESOCH

Občanom patriacim k národnostným menšinám sa zaručuje právo zúčastňovať sa na riešení vecí, ktoré sa ich týkajú (čl. 34, ods. 2, písm. c) Ústavy SR).⁴²⁰

Okrem uvedeného ustanovenia, právo národnostných menšín podieľať sa na rozhodovacích procesoch zaručuje aj Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín⁴²¹ a Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov.⁴²²

ZÁKON O NÁRODNOSTNÝCH MENŠINÁCH, KTORÝ DEFINUJE ICH PRÁVA A POSTAVENIE

Slovenská republika nemá zákon o národnostných menšinách ani 27 rokov od svojho vzniku, a to aj napriek

420 Úplné znenie ustanovenia čl. 34, ods. 2, písm. c) Ústavy SR: „Občanom patriacim k národnostným menšinám alebo etnickým skupinám sa za podmienok ustanovených zákonom zaručuje okrem práva na osvojenie si štátneho jazyka aj právo zúčastňovať sa na riešení vecí týkajúcich sa národnostných menšín a etnických skupín.“

421 Ustanovenie čl. 15 Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín: „Strany musia vytvárať podmienky potrebné na efektívnu účasť osôb patriacich k národnostným menšinám na kultúrnom, spoločenskom a ekonomickom živote, ako aj na verejných záležitostiach, najmä na tých, ktoré sa ich týkajú.“

422 Ustanovenie čl. 12, ods. 1, písm. f) Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov: „Vo vzťahu ku kultúrnym aktivitám a kultúrnym zariadeniam – najmä ku knižniciam, k videotékam, ku kultúrnym centrom, k múzeám, archívom, akadémiám, divadlám a ku kinám, ako aj k literárnym dielam a ku kinematografickej produkcii, k ľudovému kultúrnemu prejavu, festivalom, ku kultúrnemu priemyslu vrátane, inter alia, použitia nových technológií – zmluvné strany sa zaväzujú na územiach, kde sa uvedené jazyky používajú, v rozsahu, v akom sú verejné orgány kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu, podporovať priamu účasť zástupcov užívateľov daného regionálneho alebo menšinového jazyka pri vytváraní kultúrnych zariadení a plánovaní kultúrnych aktivít.“

tomu, že prijatie takého zákona predpokladá Ústava SR.⁴²³ Práva národnostných menšín týkajúce sa jazyka, kultúry, vzdelávania a participácie na verejných veciach, ktoré sa národnostných menšín týkajú, sú roztrúsené naprieč celou legislatívou,⁴²⁴ prípadne nie sú legislatívne vôbec ošetrené. Dôvodom bola vždy nedostatočná politická vôľa, a to aj napriek skutočnosti, že národnostné menšiny sú predmetom úpravy medzinárodných zmlúv a dokumentov,⁴²⁵ ktorými je Slovenská republika viazaná.

Úrad splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny pripravil za pomoci zástupcov národnostných menšín, odborníkov a štátnej správy legislatívny zámer, ktorý by mal smerovať k zaradeniu prijatia zákona o národnostných menšinách do legislatívneho plánu vlády SR a k jeho následnému predloženiu Národnej rade SR. Strana Sloboda a Solidarita bude v tomto procese pokračovať.

Riešenia SaS:

1/

Presadíme **prijatie zákona o národnostných menšinách**, ktorý Slovenská republika nemá. Cieľom bude uľahčiť prístup národnostných menšín k právam, ktoré im zaručuje ústava a medzinárodné záväzky. Zákon stanoví:

- definíciu pojmu „národnostná menšina“,⁴²⁶ procedúru priznávania práv národnostným menšinám,
- zákaz diskriminácie (bližšie rozpracuje ustanovenia antidiskriminačného zákona),⁴²⁷
- zákaz asimilácie,⁴²⁸

- participáciu národnostných menšín na rozhodovacích procesoch, ktoré sa ich týkajú,
- vymedzenie inštitúcií, ktoré budú zabezpečovať výkon práv národnostných menšín,
- jazykové práva,⁴²⁹
- kultúrne práva,⁴³⁰
- vzdelávanie v jazyku národnostných menšín.⁴³¹

STABILITA NÁRODNOSTNEJ POLITIKY A ÚČINNÁ PARTICIPÁCIA NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN NA ROZHODOVANÍ O VECIACH, KTORÉ SA ICH TÝKAJÚ

Riešenie otázok týkajúcich sa národnostných menšín nemá kontinuitu a každá vládna garnitúra ich rieši po svojom. Raz sú to splnomocneneci vlády so slabými kompetenciami, druhý raz stranícki podpredsedovia vlády. Zástupcovia národnostných menšín po každých parlamentných voľbách s obavami čakajú, ako sa k nim nová vláda postaví. Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny spracúva hodnotiace správy o stave kultúry, školstva a používania jazyka národnostných menšín, problémy v nich uvedené sa však neriešia.

Participácia národnostných menšín na verejnej moci je v mnohých prípadoch málo účinná. Štátna moc niekedy toto právo dokonca ignoruje. Ako nedávny príklad možno uviesť Slovenské národné múzeum, ktoré zrealizovalo výberové konanie na funkciu riaditeľa Múzea rusínskej kultúry v Prešove bez toho, aby vo výberovej komisii sedel, čo len jeden zástupca rusínskeho národnostného hnutia. Vedenie Slovenského národného múzea navyše nepodalo oficiálnym zástupcom Rusínov uspokojivé vysvetlenie.

423 Čl. 34, ods. 1 Ústavy SR

424 Napr. zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov a zákon č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov

425 Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín a Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov

426 Neexistencia zákona o národnostných menšinách znamená, že nevieme presne určiť, ktoré národnostné menšiny by mali byť uznané v zmysle aplikovania ich práv (okrem autochtónnych – pôvodných to môžu byť tie menšiny, ktoré žijú na území SR 50 alebo 100 rokov. Ide o otázky, ktoré je potrebné otvoriť v rámci odbornej verejnosti). Zákon môže tiež priamo obsahovať aj zoznam uznaných národnostných menšín.

427 Zákon č. 365/2016 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon)

428 Asimiláciu zakazuje Ústava SR v ustanovení čl. 12, ods. 3: „Každý má právo slobodne rozhodovať o svojej národnosti. Zakazuje sa akékoľvek ovplyvňovanie tohto rozhodovania a všetky spôsoby nátlaku smerujúce k odnárodňovaniu.“

429 Používanie jazykov národnostných menšín v úradnom styku, otázka geografických názvov. Zadefinujú sa pravidlá aj v mediálnej oblasti (verejnoprávne a menšinové súkromné médiá).

430 Definícia kultúry, kultúrne inštitúcie a spôsob podpory kultúry. Aktuálne je kultúra národnostných menšín podporovaná z dotačných schém Fondu na podporu národnostných menšín. Pozri samostatné opatrenia v kapitole II – Oblasť kultúry.

431 Pozri samostatné opatrenia v kapitole III – Oblasť školstva.

Riešenia SaS:

2/ ☺

Pretransformujeme existujúci a slabo postavený Úrad splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny na samostatný, a najmä od vlády nezávislý Úrad pre národnostné menšiny, na čele ktorého bude predseda úradu volený Národnou radou Slovenskej republiky na päťročné funkčné obdobie, čím sa zabezpečí stabilita národnostnej politiky. V kompetencii úradu bude najmä:

- dbať o presadzovanie a dodržiavanie záväzkov SR v oblasti národnostných menšín,
- realizovať v spolupráci s vládou SR a s Národnou radou SR opatrenia v oblasti podpory práv národnostných menšín,
- pripravovať pre vládu a NR SR súhrnné správy o situácii národnostných menšín na území SR,
- pripravovať pre vládu alebo ministerstvá odporúčania k zabezpečeniu potrieb národnostných menšín, najmä v oblasti školstva, kultúry a médií, používania materinského jazyka, rozvoja spoločenského a kultúrneho života,
- koordinovať samosprávne orgány národnostných komunít, ktoré ich budú zastupovať navonok a rozhodovať o ich vnútorných záležitostiach.

3/ ☹

Integrujeme existujúci Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny do Úradu pre národnostné menšiny a premenujeme ho na Radu národnostných menšín.⁴³² Rada národnostných menšín bude prostredníctvom úradu slúžiť ako poradný orgán vlády SR a NR SR.⁴³³

4/ ☺

Zefektívne participáciu národnostných menšín na rozhodovacích mechanizmoch vo veciach, ktoré sa ich týkajú, a to jasným zedefinovaním pravidiel v legislatíve (zákone o národnostných menšinách) tak, aby bola táto participácia účinná:

- stanovením spôsobu zastúpenia národnostných menšín vo volených orgánoch na úrovni miestnych samospráv, samosprávnych krajov⁴³⁴ a Úradu pre národnostné menšiny,⁴³⁵
- zedefinovaním samosprávnych orgánov národnostných komunít (národnostné rady),⁴³⁶ ktoré ich budú zastupovať navonok a rozhodovať o ich vnútorných záležitostiach (spôsob kreovania týchto orgánov), a stanovením ich kompetencií v oblastiach kultúry, školstva a používania jazyka.

ATLAS NÁRODNOSTNÝCH KOMUNIT

Zisťovanie počtu obyvateľov patriacich k národnostným menšinám prostredníctvom sčítania obyvateľov domov a bytov je nepresné, pretože závisí od dobrovoľného prihlásenia sa respondentov k národnosti. Tak sa stalo, že napr. k rómskej národnostnej menšine sa v roku 2011 prihlásilo len 106-tisíc obyvateľov. Následne vytvorený Atlas rómskych komunít ukázal, že toto číslo je nereálne a skutočný počet príslušníkov rómskej národnostnej menšiny sa pohybuje okolo čísla 400- až 500-tisíc.

Rovnaká situácia je aj v prípade rusínskej národnostnej menšiny, ku ktorej sa v roku 2011 prihlásilo cez 33-tisíc obyvateľov, k rusínskemu materinskému jazyku vyše 55-tisíc obyvateľov. Realita sa však podľa odhadov môže pohybovať okolo 200-tisíc.

Dôležité bude aj overenie príslušníkov maďarskej národnostnej menšiny.

432 Zloženie Rady národnostných menšín bude rovnaké ako súčasný Výbor, t. j. zástupcovia štátnej správy a zástupcovia všetkých národnostných menšín. Budú sa na nej riešiť spoločné otázky týkajúce sa všetkých národnostných menšín. Predsedať jej bude predseda Úradu pre národnostné menšiny (transformáciou úradu zanikne funkcia splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny).

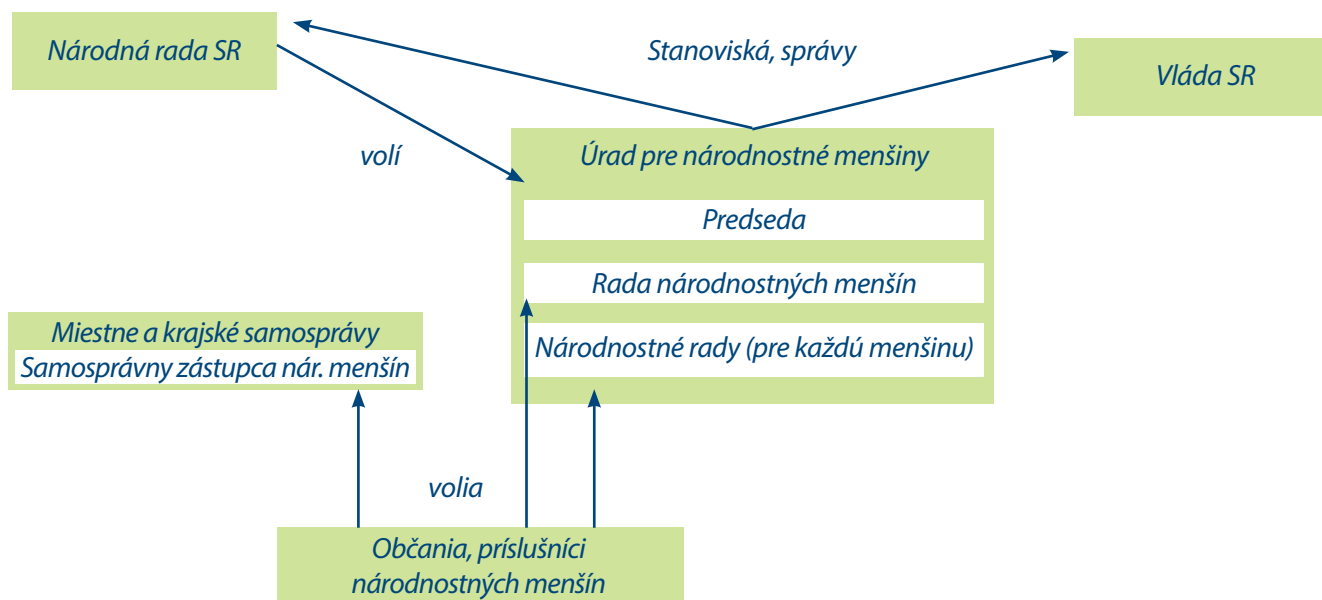
433 Uzneseniami Rady národnostných menšín prijatými kvalifikovanou väčšinou (trojpäťtinovou) sa bude musieť zaoberať vláda SR a/alebo NR SR.

434 Národnostné komunity si budú môcť zriadiť na úrovni obce/mesta a/alebo samosprávneho kraja pozíciu samosprávneho zástupcu národnostnej menšiny. Samosprávny zástupca bude poradným orgánom obecného/mestského zastupiteľstva a zastupiteľstva samosprávneho kraja. V malých obciach sa predpokladá, že títo zástupcovia nebudú potrební, keďže riadni poslanci zastupiteľstiev sú väčšinou tiež príslušníkmi národnostných menšín. Význam to bude mať vo väčších obciach, v mestách a na krajskej úrovni.

435 Rada národnostných menšín

436 Národnostné rady (zriadené pre každú národnostnú menšinu samostatne) budú zložené výlučne zo zástupcov danej národnostnej menšiny. Budú mať kompetencie v oblasti kultúry, školstva a používania jazyka.

Participácia národnostných menšín na rozhodovacích mechanizmoch v legislatíve

Riešenia SaS:

5/

Zabezpečíme vytvorenie Atlasu národnostných menšín, ktorý nielen zmapuje reálne počty príslušníkov národnostných menšín, ale popíše aj ich špecifiká, ktoré budú využiteľné pri riešení národnostnej politiky.

KULTÚRA NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN

Občanom tvoriacim v SR národnostné menšiny sa zaručuje všestranný rozvoj, najmä právo spoločne s inými príslušníkmi menšiny rozvíjať vlastnú kultúru. (čl. 34, ods. 1 Ústavy SR).⁴³⁷

Národnostné organizácie žiadajúce dotácie z Fondu na podporu kultúry národnostných menšín sú nútené absolvovať zložitú administratívu. Okrem toho sa na nich zbytočne vzťahujú aj také opatrenia, ktoré procesy ešte viac komplikujú (napr. Protimonopolný úrad SR, pravidlá pre verejné obstarávanie).⁴³⁸ Problémom sú aj dlhé čakacie doby, keď národnostným organizáciám prídu finančné prostriedky na projekty, ktoré sú už v realizácii, čo spôsobuje, že organizácie pracujú nielen na dlh, ale najmä s rizikom, že finančné prostriedky im nebudú pripísané.

Fondu na podporu kultúry národnostných menšín sa podarilo sčasti znížiť administratívnu záťaž.⁴³⁹ V tomto trende budeme preto pokračovať.

V minulosti sa stalo, že za voliteľov vo voľbách do odborných rád, ktoré rozhodujú o pridelovaní finančných dotácií, boli pripustené v rokoch 2017 a 2019 aj obce, pričom

437 Úplné znenie ustanovenia čl. 34, ods. 1 Ústavy SR: „Občanom tvoriacim v Slovenskej republike národnostné menšiny alebo etnické skupiny sa zaručuje všestranný rozvoj, najmä právo spoločne s inými príslušníkmi menšiny alebo skupiny rozvíjať vlastnú kultúru, právo rozširovať a prijímať informácie v ich materinskom jazyku, združovať sa v národnostných združeniach, zakladať a udržiavať vzdelávacie a kultúrne inštitúcie. Podrobnosti ustanoví zákon.“

438 Mimovládne organizácie nie sú schopné dodržiavať všetky pravidlá na verejné obstarávanie, pretože často nedisponujú potrebnými znalosťami či ľudskými zdrojmi. Ide navyše o duplicitu, keďže čerpanie dotácií je prísne kontrolované Fondom na podporu kultúry národnostných menšín. V minulosti sa pravidlá na verejné obstarávanie pre mimovládne organizácie nevzťahovali.

439 Žiadatelia o dotácie už nemusia predkladať potvrdenia od všetkých troch zdravotných poisťovní a od daňového úradu o tom, že nemajú nedoplatky na zdravotnom poistení a na daniach. Tiež sa už nemusí predkladať výpis z registra trestov.

podľa zákona ⁴⁴⁰ má byť voliteľom organizácia, ktorá sa preukázateľne angažuje v danej menšine, a nie samospráva. Navyše išlo aj o obce, ktoré podľa sčítania obyvateľstva nemali ani 20 % obyvateľov danej národnosti.

Problémom je tiež financovanie vzdelávacích aktivít z dotačných schém, ktoré sú určené na podporu kultúry, namiesto toho, aby boli financované zo schém Ministerstva školstva SR.

Riešenia SaS:

6/

Presadíme zmenu legislatívy, ⁴⁴¹ ktorá pomôže ďalej **znižovať administratívnu náročnosť pri podávaní žiadosti o dotácie** na podporu kultúry národnostných menšín. ⁴⁴²

7/

Presadíme ďalšie legislatívne zmeny, ⁴⁴³ ktorými sa udelia **výnimky pre žiadateľov v dotačných schémach Fondu na podporu kultúry národnostných menšín, a ktoré odľahčia administratívne procesy aj z hľadiska verejného obstarávania.** ⁴⁴⁴

8/

Posilníme Fond na podporu kultúry národnostných menšín s cieľom **urýchliť procesy spracovania žiadosti o dotácie** tak, aby kultúrne podujatia prebiehali bez komplikácií spôsobených neskorým pripísaním dotácií. ⁴⁴⁵

9/

Zavedieme **viacročné dotačné schémy najmä na podporu národnostných médií, elektronických aj printových a financovanie ich redakcií.** ⁴⁴⁶

10/

Zmenou legislatívy ⁴⁴⁷ presunieme **financovanie vzdelávacích aktivít** z kultúrnych dotačných schém na dotačné schémy rezortu školstva. ⁴⁴⁸

ATRAKTÍVNE CENY NA POSTUPOVÝCH SÚŤAŽIACH

Postupové súťaže v recitovaní a speve sú veľmi dôležité na vzbudenie záujmu o menšinovú kultúru nielen u mladej generácie. Národnostné organizácie realizujú tieto súťaže vo vlastnej réžii.

440 Zákon č. 138/2017 o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín.

441 Zákon č. 138/2017 o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín.

442 Zrušíme predkladanie dokladov žiadateľmi, ktoré si Fond na podporu kultúry národnostných menšín vie získať sám od príslušných orgánov, napr. potvrdenie príslušného súdu o tom, že žiadateľ o dotáciu nie je v konkurze, reštrukturalizácii alebo v likvidácii, že voči nemu nie je vedené konkurzné alebo exekučné konanie, potvrdenie od príslušného daňového úradu, že proti nemu nie je vedené exekučné daňové konanie, alebo potvrdenie od inšpektorátu práce o tom, že žiadateľ neporušil zákaz nelegálneho zamestnávania.

443 Zákon č. 247/1996 Z. z. o verejnom obstarávaní tovarov, služieb a verejných prác (zákon o verejnom obstarávaní) v znení neskorších predpisov

444 Žiadateľmi o dotácie na podporu kultúry národnostných menšín sú väčšinou národnostné občianske združenia, ktoré sa boria s administratívou pri podávaní žiadosti o dotácie, realizácii projektov a pri následnom vyúčtovaní a vyhodnocovaní projektov. To, že sa na nich vzťahujú pravidlá na verejné obstarávanie (hoci z dôvodu nízkych cien zákaziek ide o jednoduché, ale stále zaťažujúce administratívne úkony), znamená, že ak tieto organizácie úkony súvisiace s verejným obstarávaním nerobia, vystavujú sa hrozbe sankcií zo strany štátnych orgánov. Tieto administratívne úkony sa navyše miňajú svojmu účinku. Je pravda, že samotný Fond na podporu kultúry národnostných menšín tieto úkony nekontroluje, no stále je tu hrozba kontroly od iných štátnych orgánov. Preto je potrebné urobiť také legislatívne zmeny, aby sa pri takýchto typoch zákaziek v oblasti podpory menšinovej kultúry zrušila povinnosť zbytočnej administratívy.

445 Je potrebné urobiť podrobnú analýzu, čo bráni fondu posilať dotácie žiadateľom v takom čase, aby mohli byť projekty riadne realizované. Môže ísť o opatrenia

napr. zabezpečiť kvalitnejší softvér na spracovanie žiadostí o dotácie, prípadne ak to bude potrebné aj personálne posilnenie Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

446 Redakcie si vyžadujú vydržiavanie personálu (redaktorov), priestorov, v ktorých majú svoju techniku a v kde pôsobia. Jednoročné dotačné schémy pre nich znamenajú neistotu vo fungovaní. Preto sa zasadíme o vyčlenenie balíka z celkového rozpočtu Fondu na podporu kultúry národnostných menšín, ktoré budú pridelené v rámci viacročných dotačných schém.

447 Zákon č. 138/2017 Z. z. o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín.

448 Z Fondu na podporu kultúry národnostných menšín sa čerpá časť financií aj na vzdelávacie aktivity. Týmto sa na vzdelávanie odčerpávajú financie, ktoré sú určené na kultúru. Preto by takéto aktivity mali byť financované z dotačných schém rezortu školstva. Tak sa napríklad stalo, že z dotácií určených na kultúru boli čerpané dotácie na večerné školy rusinskeho jazyka, ktoré boli organizované občianskym združením (navyše, hoci boli tieto aktivity veľmi úspešné a medzi ľuďmi obľúbené, občianske združenie nemôže nahradiť, ba ani suplovať nedostatočnú sieť rusinských škôl).

Riešenia SaS:

11/

Podporíme zatraktívnenie cien pre účastníkov menšinových postupových súťaží, ktoré považujeme za dôležité, lebo vytvárajú priestor na prezentáciu všetkých vekových kategórií, vyhľadávajú nové talenty a oslovujú regióny, kde žijú príslušníci národnostných menšín.

RUSÍNSKE ZBIERKY NACHÁDZAJÚCE SA V SNM – MÚZEU UKRAJINSKEJ KULTÚRY VO SVIDNÍKU

Komunistická moc v roku 1952 postavila rusínsku národnosť mimo zákona. Rusínske obyvateľstvo bolo donútené zapísať si ukrajinskú národnosť. Právo občanov prihlásiť sa k rusínskej národnosti bolo obnovené až po roku 1989. Ako pozostatok tejto doby je dodnes v Slovenskom národnom múzeu – Múzeu ukrajinskej kultúry vo Svidníku veľká časť zbierok pochádzajúcich z rusínskych obcí vrátane skanzenu označovaných ako artefakty ukrajinskej kultúry. Ide o podstatnú časť rusínskych exponátov, ktoré boli vyzbierané v druhej polovici 20. storočia na severovýchode Slovenska z rusínskych obcí. Rusínske národnostné hnutie sa už niekoľko rokov bezúspešne snaží presadiť nápravu.

Ustanovenie čl. 12, ods. 3 Ústavy SR hovorí, že: „Každý má právo slobodne rozhodovať o svojej národnosti a zakazuje sa akékoľvek ovplyvňovanie tohto rozhodovania a všetky spôsoby nátlaku smerujúce k odnárodnovaniu.“

Riešenia SaS:

12/

Presadíme **prevod správy múzejných zbierok pochádzajúcich z rusínskych obcí vrátane skanzenu nachádzajúcich sa v správe SNM – Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku do správy SNM – Múzea rusínskej kultúry v Prešove** vytvorením jeho detašovaného pracoviska vo Svidníku.

ŠKOLSTVO

Občanom patriacim k národnostným menšinám sa zaručuje právo na vzdelanie v ich jazyku (čl. 34, ods. 2, písm. a) Ústavy SR).⁴⁴⁹

Zachováme a dofinancujeme tzv. národnostné málotriedky. Zavedieme príspevok na dopravu aj pre dochádzanie detí do národnostných škôl

Národnostné školy, ktoré sú nepľnoorganizované (tzv. málotriedky a základné školy iba s 1. až 4. ročníkom) majú problém s financiami. Ich problémom zároveň je aj nižšia kvalita vzdelania. Podobná situácia je aj vo všetkých malých školách. Menšie školy tiež zaostávajú v materiálnom vybavení, to sa týka knižníc, telocviční a pod.

Príspevok na dopravu sa stanovuje v prípadoch, keď dieťa chodí do školy, ktorá patrí do jeho obvodu, ktorý stanovuje obec/mesto. Súčasná legislatíva neumožňuje priznať príspevok na dopravu, ak dieťa dochádza do národnostnej školy, ktorá nie je v príslušnom obvode.

Riešenia SaS:

13/

Presadíme **zefektívnenie siete základných škôl**, vzhľadom na polohu školy a jej vyučovací jazyk. V takýchto prípadoch zachováme a dofinancujeme málotriedky a základné školy iba s 1. až 4. ročníkom, ak sa v dostupnej blízkosti bydliska žiaka nenachádza iná škola vyučujúca v danom jazyku.

14/

Podporíme **dochádzanie do škôl s vyučovacím jazykom alebo s vyučovaním jazyka národnostných menšín** príspevkom na dopravu, ktorý sa bude udeľovať aj na základe kritéria súvisiaceho s dochádzaním do národnostných škôl.

449 Úplné znenie ustanovenia čl. 34, ods. 2, písm. a) Ústavy SR: „Občanom patriacim k národnostným menšinám alebo etnickým skupinám sa za podmienok ustanoveným zákonom zaručuje okrem práva na osvojenie si štátneho jazyka aj právo na vzdelanie v ich jazyku.“

15/

Budeme pokračovať v projektoch **podporujúcich výučbu slovenského jazyka** na školách s vyučujúcim jazykom maďarským.⁴⁵⁰

POMÔŽEME ZVÝŠIŤ POČET KVALIFIKOVANÝCH UČITEĽOV RUSÍNSKEHO JAZYKA. PODPORÍME VÝUČBU RUSÍNSKEHO JAZYKA NA ŠKOLÁCH.

Rusínske školstvo trpí nedostatkom kvalifikovaných učiteľov. Študenti nemajú záujem študovať učiteľstvo rusínskeho jazyka, pretože sa boja o svoje uplatnenie (učiteľstvo rusínskeho jazyka sa vyučuje jedine na Prešovskej univerzite v Prešove).

Tabuľka

Forma vyučovania	Materské školy	Základné školy	Nižšie stredné vzdelanie
Rusínsky jazyk ako vyučovací jazyk v školách s vyučovacím jazykom rusínskym	37	42	10
Rusínsky jazyk ako vyučovací jazyk v školách s vyučovacím rusínskym jazykom	0	26	0
Predmet rusínsky jazyk a literatúra vyučovaný formou povinne voliteľného predmetu v rámci disponibilných hodín Školského vzdelávacieho programu základnej školy	0	14	51
Predmet rusínsky jazyk a literatúra sa vyučuje formou krúžku organizovaného školou (zo vzdelávacích poukazov)	0	22	7
Spolu počet žiakov podľa stupňov vzdelávania	37	104	68
Spolu počet žiakov vo všetkých školských zariadeniach	209		

Hlavným problémom je slabá sieť základných škôl s rusínskym vyučovacím jazykom alebo aspoň vyučovaním rusínskeho jazyka (počet detí, ktoré sa vzdelávajú na rusínskych základných školách je veľmi nízky, niečo cez 200, pozri tabuľku). To tvorí dookola sa opakujúce prekážky, pretože nedostatok škôl, t. j. nedostatok uplatnenia, je dôvodom nezájmu študentov ako budúcich učiteľov. A naopak, zavádzanie výučby rusínskeho jazyka na základných školách, ktoré o to majú záujem, je znemožnené nedostatkom učiteľov.

450 Potreba vyučovania slovenského jazyka sa javí najmarkantnejšia pri maďarskej národnostnej menšine (najväčšia jazyková bariéra). Ak sa taká potreba vyskytne aj pri iných školách, podporíme takéto projekty aj tam. Informácie o prebiehajúcich projektoch sú v materiáli: Hodnotiaca správa Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny o podpore kultúr národnostných menšín, o stave národnostného školstva a o používaní jazykov národnostných menšín za obdobie rokov 2017 – 2018, s. 52 - 53.

451 Zdroj: Hodnotiaca správa Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny o podpore kultúr národnostných menšín, stave národnostného školstva a používaní jazykov národnostných menšín za obdobie rokov 2017 – 2018, s. 123.

Napríklad jedna zo základných škôl v Bardejove má záujem zaviesť výučbu rusínskeho jazyka v 1. a 5. ročníku. Riaditeľ školy však nemôže zohnať učiteľa. Ak by aj učiteľa našiel, mal by problém zamestnať ho v prvých rokoch na taký úväzok, aby ho to uživilo, keďže spočiatku je počet vyučovacích hodín nižší. Pomohlo by, ak by sa našiel učiteľ rusínskeho jazyka v kombinácii s iným predmetom (pre 2. stupeň), lebo takému by riaditeľ dokázal dať dostatočný úväzok hneď od začiatku. Aktuálne však v bardejovskom okrese takýto učiteľ nie je k dispozícii.

Celkovo teda možno povedať, že pri zavádzaní výučby jazyka národnostnej menšiny (aj na existujúcich školách) je najťažší rozbeh, pretože zo začiatku by taký učiteľ znamenal pre školu a jej zriaďovateľa finančnú záťaž.

Ďalším problémom je aj sociálno-ekonomická situácia v regiónoch, kde žijú Rusíni a mnohí študenti nemajú záujem vrátiť sa pracovať domov. Problémom je aj status učiteľa ako taký a tiež fakt, že vzdelávanie v rusínskom jazyku nemá kontinuitu od materských škôl po vysokú školu, keďže rusínsky jazyk sa nedá študovať na stredných školách.

Riešenia SaS:

16/

Podporíme zriadenie tried na stredných (pedagogických) školách v Prešovskom kraji s vyučovaním rusínskeho jazyka, najmä na prípravu budúcich učiteľov. Tým sa zároveň zabezpečí **kontinuita vzdelávania rusínskeho jazyka** (od materských škôl po vysokú školu).

17/

Pre školy, ktoré budú chcieť zaviesť výučbu rusínskeho jazyka, ale zároveň nebudú schopné ponúknuť učiteľom dostatočný úväzok, bude riešením **dočasný impulz vo forme dotácie na rozbeh výučby rusínskeho jazyka v prvých dvoch rokoch** od začatia výučby za podmienky, ak škola nedokáže dať učiteľovi dostatočný úväzok (napr. aj na iné predmety).
Následne:

- zvýšením siete rusínskych škôl (na už existujúcich školách), a teda aj možností uplatnenia pre učiteľov, dôjde k zvýšeniu počtu študentov v odbore učiteľstvo rusínskeho jazyka pre 2. stupeň, ideálne v kombinácii s inými predmetmi,
- to bude v praxi znamenať, že takíto učelia budú prínosom tam, kde bude mať škola záujem zaviesť výučbu rusínskeho jazyka, a to aj bez pomoci štátu.

18/

Podporíme **zavádzanie výučby v rusínskom jazyku alebo výučbu rusínskeho jazyka** na už existujúcich väčších základných školách, lebo zastávame názor, že väčšia škola s lepším materiálno-technickým zabezpečením dokáže poskytovať kvalitnejšie vzdelanie a je atraktívnejšia pre deti aj rodičov.

POUŽÍVANIE JAZYKA

Občanom patriacim k národnostným menšinám sa zaručuje právo používať ich jazyk v úradnom styku (čl. 34, ods. 2, písm. b) Ústavy SR).⁴⁵²

Pomôžeme mestám a obciam pri plnení povinností súvisiacich s používaním jazykov národnostných menšín v úradnom styku.

Z Ústavy SR, zo zákonov a z medzinárodných záväzkov vyplýva povinnosť zabezpečiť za určitých podmienok používanie jazyka národnostných menšín v úradnom styku. Veľká časť týchto povinností padá na obce, ktoré sú povinné na požiadanie občanov vydávať dokumenty (aj) v jazyku národnostnej menšiny. Problémom je, že pracovníci obecných úradov síce vedia komunikovať v jazyku národnostnej menšiny, no neovládajú kodifikovaný jazyk a nie sú schopní úradnej komunikácie v tomto jazyku (tento problém je výrazný najmä v rusínskych obciach). Metodika a zabezpečenie týchto povinností nie je zjavne zo strany Ministerstva vnútra SR dostatočná.

452 Úplné znenie ustanovenia čl. 34, ods. 2, písm. b) Ústavy SR: „Občanom patriacim k národnostným menšinám alebo etnickým skupinám sa za podmienok ustanovených zákonom zaručuje okrem práva na osvojenie si štátneho jazyka aj právo používať ich jazyk v úradnom styku.“

Riešenia SaS:

19/

Preskúmame plnenie povinností štátnych orgánov,⁴⁵³ ktoré majú v kompetencii poskytnúť obciam pomoc a materiálno-technické zabezpečenie tak, aby sa reálne umožnilo používanie jazykov národnostných menšín v úradnom styku.

20/

Budeme pokračovať v aktivitách smerujúcich k zabezpečeniu kompetenčného vzdelávania zameraného na udržiavanie a zdokonaľovanie úrovne ovládania jazyka národnostných menšín pre skupinu štátnych zamestnancov vykonávajúcich štátnu službu v obciach, ktorých sa používanie menšinových jazykov týka.

CELOROČNÉ VYSIELANIE NÁRODNOSTNÝCH PROGRAMOV PRE RUSÍNSKU NÁRODNOSTNÚ MENŠINU V RTVS

Rozhlas a televízia Slovenska zabezpečuje vysielanie pre rusínsku národnostnú menšinu. Televízne vysielanie však nie je realizované počas letných mesiacov a niekoľko týždňov počas Vianoc. Problémom je aj víkendové vysielanie, ktoré sa koná v neskorých nočných hodinách. To nevyhovuje hlavne starším poslucháčom. Tieto programy však nemôžu reálne konkurovať televíznym programom ani v prípade mladších poslucháčov.

Rusínska národnostná menšina prostredníctvom svojich mimovládnych organizácií, ale aj zástupcov Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny dlhodobo poukazuje na fakt, že v rusínskej redakcii (rozhlas) bolo zrušené miesto režiséra a prestal sa vyrábať literárno-dramatický program. Celá koncepcia dnešného vysielania je viac-menej publicistická a spravodajská. Rusíni ako menšina, ktorá nemá vlastný štát, potrebujú aj literárno-dramatickú tvorbu, ktorú si nikde inde nevyrobia, ba ani nenakúpia cez akvizície.

Dlhodobým problémom je aj prekladanie vysielacích časov národnostného vysielania z dôvodu športových prenosov.

V rusínskom televíznom vysielaní sa nevytvárajú žiadne nové literárne programy či dokumentárne filmy v rusínskom jazyku. Rusínske vysielanie v podstate funguje len na jednom formáte – Rusínsky magazín, a čiastkovo na formáte Národnostných správ.

Neexistuje relevantný dôvod, prečo by sa malo národnostné vysielanie takýmto spôsobom prerušovať či meniť.

Riešenia SaS:

21/

Zabezpečíme **celoročné národnostné vysielanie pre rusínsku národnostnú menšinu** v RTVS, t. j. bez zbytočného prerušovania.

22/

Zabezpečíme **úpravu neskorých víkendových vysielacích časov** rusínskeho vysielania na lepšie vysielacie časy.

23/

Podporíme **rusínsku literárno-dramatickú a zábavnú rozhlasovú tvorbu**.⁴⁵⁴

24/

Podporíme **nové formáty v televíznom vysielaní** pre národnostné menšiny.⁴⁵⁵

453 Vráťane Medzirezortnej pracovnej skupiny pre koordináciu vydávania dvojjazyčných formulárov.

454 Týmto sa zároveň podporí rozvoj rusínskej literatúry.

455 Napr. krátke dokumenty, diskusné relácie, viac záznamov z národnostných divadiel.

Skratky

BVP	Bojové vozidlo pechoty	OSN UNFICYP	Mierové sily OSN na Cypre
ECB	Európska centrálna banka	OZ	Oozbrojené zložky
EDA	The European Defence Agency	OZOČ	Odbor zvláštnych operatívnych činností
EP	Európsky parlament	PESCO	Permanent Structured Cooperation (Stála štruktúrovaná spolupráca)
EÚ	Európska únia	PVO	Protivzdušná ochrana
GP	Generálna prokuratúra	PZ	Policajný zbor
HaZZ	Hasičský záchranný zbor	RCHBO	Prápor radiačnej, chemickej a biologickej ochrany 1. mechanizovanej brigády Pozemných síl SR
KUB	Mobilný protiletadlový systém	SIS	Slovenská informačná služba
MV SR	Ministerstvo vnútra SR	SNM	Slovenské národné múzeum
MZV SR	Ministerstvo zahraničných vecí SR	SOS–LT	Stredná odborná škola letecko–technická
NAKA	Národná kriminálna agentúra	SRN	Spolková republika Nemecko
NAO	Národná akadémia obrany	UNFICYP	United Nations Forces in Cyprus
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Organizácia Severoatlantickej zmluvy (Severoatlantická aliancia))	ÚOÚČ	Úrad pre ochranu ústavných činiteľov a diplomatických misií MV SR
NR SR	Národná rada Slovenskej republiky	ÚS SR	Ústavný súd Slovenskej republiky
NSPA	NATO Support and Procurement Agency (Agentúra NATO pre podporu a obstarávanie)	VÚC	Vyšší územný celok (aj samosprávny kraj)
OLAF	Office européen de lutte antifraude (Európsky úrad pre boj proti podvodom)	ZVJS	Zbor väzenskej a justičnej stráže
OO PZ	Obvodné oddelenie policajného zboru		
OR PZ	Okresné riaditeľstvo Policajného zboru		
OS SR	Ozbrojené sily Slovenskej republiky		
OSN	United Nations Organisation (Organizácia Spojených národov)		

158 konkrétnych riešení pre VZDELANÚ SPOLOČNOSŤ

Školstvo | Veda a výskum | Mládež a šport
Kultúra a médiá | Osobné slobody

Branislav Gröhling
ŠKOLSTVO

Ľudovít Paulis
VEDA A VÝSKUM

A U T O R I

Ivan Husár
SAS MÁ ŠPORT

Radoslav Sloboda
KULTÚRA

Juraj Droba
OSOBNÉ SLOBODY

ŠKOLSTVO

Nami navrhované zmeny stoja na 3 základných princípoch:

- 1/ Väčšia sloboda a zodpovednosť pre školy.**
- 2/ Kvalitnejší systém vzdelávania.**
- 3/ Efektívne fungujúci rezort.**

Naše ciele

- 1/ Zvýšenie plátov učiteľov.**
- 2/ Sfunkčnenie organizácií ministerstva školstva.**
- 3/ Nastavenie základných vzťahov aktérov vzdelávania.**
- 4/ Zefektívnenie siete základných škôl.**
- 5/ Zefektívnenie siete stredných škôl.**
- 6/ Skvalitnenie vysokého školstva.**
- 7/ Otvorenie trhu s učebnicami.**
- 8/ Obsahové zmeny vo vzdelávaní.**
- 9/ Zlepšenie uplatnenia absolventov.**
- 10/ Zefektívnenie systému duálneho vzdelávania.**
- 11/ Zjednotenie financovania školstva.**

Súčasný stav

Od vzniku samostatného Slovenska viedlo rezort školstva už 20 ministrov, čo sa prejavilo minimálnymi systémovými zmenami alebo zlepšeniami. Hoci s pomocou odborníkov vzniklo viacero reformných materiálov či analýz problémov školstva (naposledy Učiace sa Slovensko), ich realizácia v praxi stroskotala a očakávané pozitívne zmeny nenastali. Rezort školstva je tiež často obeťou nesystémových či populistických krokov politikov, ako napríklad zvyšovanie a znižovanie počtu hodín vybraných predmetov či návrhy na vznik úplne nových predmetov bez zohľadnenia potrieb vzdelávania.

Chod školstva komplikuje tiež rozsiahla školská legislatíva a množstvo priamo riadených organizácií,⁴⁵⁶ ktoré vykonávajú samostatne svoje činnosti (napr. zisťovanie vedomostí žiakov, inšpekcia, vzdelávanie učiteľov, inovácie v obsahu vzdelávania a pod.), ale nie sú dostatočne koordinované a málo spolupracujú. Navyše, ich vysoký počet a s tým spojené financovanie zo štátneho rozpočtu sa neodráža na vyššej úrovni vedomostí žiakov alebo kvalitnejšom fungovaní škôl.

V roku 2013 po politickom zásahu strany Smer-SD vznikol vo financovaní školstva neprehľadný a potenciálne neefektívny systém, keď sa školy začali financovať z dvoch hlavných zdrojov: z kapitoly ministerstva školstva a z kapitoly ministerstva vnútra. Toto rozdelenie sa v súčasnosti prejavuje aj v oblasti riadenia, čo zmätok a neefektivitu iba podporuje.

Platové ohodnotenie našich učiteľov zaostáva nielen za priemerom plátov učiteľov v členských štátoch EÚ, ale aj za priemerným platom vysokoškolsky vzdelaných ľudí na Slovensku. V roku 2017 stredoškolský učiteľ zarábala iba 67 % priemerného platu slovenského zamestnanca s vysokoškolským vzdelaním pracujúceho na plný úväzok, pričom priemer krajín OECD bol 93 %.⁴⁵⁷

456 Rozpočtové organizácie Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky: Agentúra na podporu výskumu a vývoja, Výskumná agentúra, Medzinárodné laserové centrum, Metodicko-pedagogické centrum, Národné športové centrum, Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania, Slovenská pedagogická knižnica, Slovenský historický ústav v Ríme, Štátna školská inšpekcia, Štátny inštitút odborného vzdelávania, Štátny pedagogický ústav. Príspevkové organizácie: Antidopingová agentúra SR, Centrum vedecko-technických informácií SR, Domov Speváckeho zboru slovenských učiteľov, IUVENTA, Národný ústav celoživotného vzdelávania, Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie.

457 OECD, Education at a Glance 2019 OECD Indicators, s. 411, 2019.

V posledných desaťročiach školstvo nereagovalo na demografické zmeny a z toho vyplývajúci výrazný pokles žiakov. To vyústilo do väčšieho množstva škôl s menším počtom žiakov, ktoré musia byť dofinancované nad rámec systému normatívneho financovania, pretože nedokážu fungovať s objemom financií, ktoré na počet svojich žiakov dostanú.

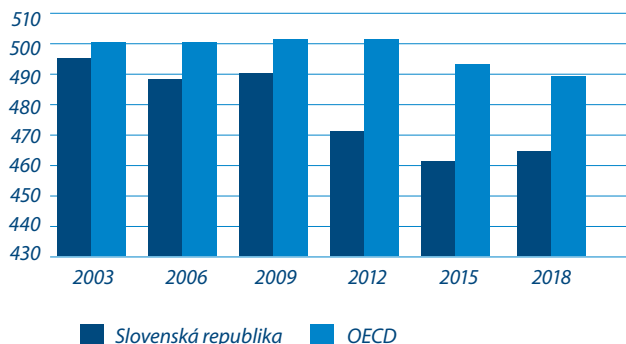
Za najsilnejší dôkaz kritického stavu vzdelávacieho systému však považujeme jeho dosah na vedomosti našich detí. Výsledky v medzinárodných meraniach PISA⁴⁵⁸ sú podpriemerné a kontinuálne klesajú. Alarmujúce sú rovnako výsledky monitorovania čitateľskej gramotnosti PIRLS,⁴⁵⁹ či matematickej a prírodovednej gramotnosti TIMSS.⁴⁶⁰ Posledné meranie TIMSS ukázalo, že slovenskí žiaci už v 4. ročníku základnej školy nedosahujú ani len priemerné výsledky krajín EÚ a OECD.

VÝSLEDKY SLOVENSKÝCH ŽIAKOV V TESTOCH PISA V POROVNANÍ S PRIEMEROM KRAJÍN OECD

Ako jedny z popredných medzinárodných meraní testy PISA sledujú u 15-ročných žiakov prioritne tri hlavné gramotnosti uvedené v grafoch, ako aj finančnú gramotnosť či tímové riešenie problémov. Do posledného merania v roku 2018 sa zapojilo 80 krajín.

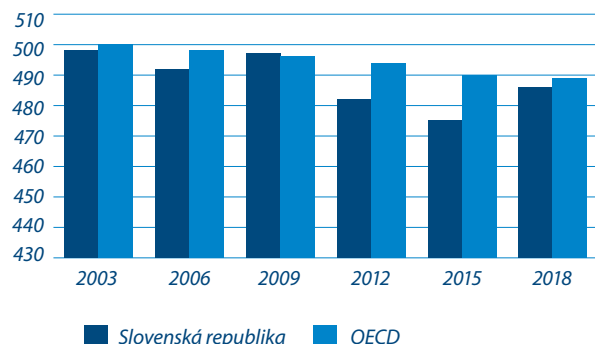
Graf

Prírodovedná gramotnosť

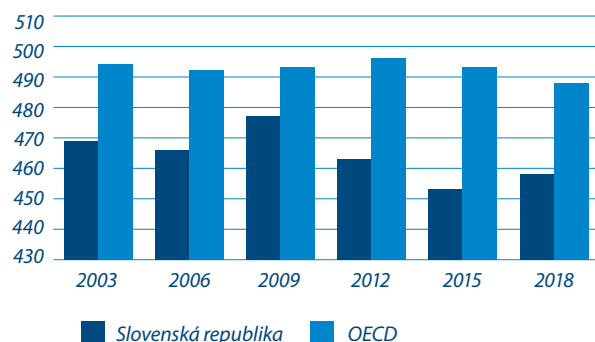
Graf

Matematická gramotnosť

Graf

Čitateľská gramotnosť

458 PISA je medzinárodné meranie čitateľskej, prírodovednej a matematickej gramotnosti u 15-ročných študentov. Koná sa každé tri roky pod záštitou OECD a Slovenská republika sa doňho zapája od roku 2003.

459 PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) je monitorovanie úrovne čitateľskej gramotnosti žiakov 4. ročníka základných škôl, ktoré sa koná každých 5 rokov. Slovenská republika sa ho zúčastňuje od 2001.

460 Štúdia TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) zisťuje vedomosti a zručnosti z matematiky a prírodných vied u žiakov 4. ročníka ZŠ a 8. ročníka ZŠ (a 4. ročníka osemročných gymnázií). Rovnako ako PIRLS sa uskutočňuje pod záštitou IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement – Medzinárodnej asociácie pre hodnotenie výsledkov vzdelávania). Koná sa každé štyri roky a Slovenská republika sa do štúdie zapája od roku 1995.

Zvýšenie platov učiteľov

Nízke platy učiteľov sú jedným z kľúčových problémov školstva a ich zvýšenie považujeme za predpoklad pre kvalitné budúce personálne zabezpečenie škôl. Podľa dostupných údajov sa priemerný vek učiteľov v regionálnom školstve každoročne zvyšuje, a to aj napriek tomu, že evidujeme vysoký počet absolventov pedagogických fakúlt.

Tento stav je aj dôsledkom neatraktívnosti učiteľskej profesie, či už z dôvodu klesajúceho spoločenského statusu učiteľov, ale aj z finančných dôvodov, keďže mzdové ohodnotenie učiteľov nedokáže konkurovať mzdovému ohodnoteniu ponúkanému v iných oblastiach hospodárstva. Ak chceme, aby naše deti učili kvalitní učители, musíme prestať očakávať, že za podpriemerné platy získame nadpriemerne kvalitných zamestnancov. Zmyslom citelného zvýšenia platov je zmeniť tento stav a zatriktívniť toto povolanie pre budúcich učiteľov. Na dosiahnutie tohto cieľa je rovnako nutné skvalitniť vyučovanie pedagogiky na vysokých školách.

V súčasnosti je tiež badať tlak na odmeňovanie učiteľov na základe výsledkov. Je potrebné však mať na pamäti, že vzhľadom na rozdielne sociálno-ekonomické zázemie žiakov, rozdielne materiálne podmienky škôl či regionálne rozdiely narazí jednoduché porovnanie výsledkov škôl na množstvo vonkajších faktorov, na ktoré školy, či ich učители, nemajú dosah. Potrebujeme preto zaviesť systém, ktorý pri odmeňovaní pedagógov zohľadní nielen dĺžku praxe a kvalifikáciu, ale aj ich aktivitu a výsledky. Základné plošné zvyšovanie ohodnotenia učiteľov preto navrhujeme doplniť o pohyblivé zložky, ktoré budú zohľadňovať výsledky a aktivitu učiteľov.

Riešenia SaS:

1/

Navrhujeme **zvýšenie mzdy začínajúcich** učiteľov na výšku priemernej mzdy v hospodárstve za rok 2018 (1 013 eur) a zachovanie mzdových rozdielov medzi 6. až 9. platovou tarifou.

2/

Počas nasledujúceho obdobia navrhujeme, aby **základný nástupný plat učiteľa dosahoval výšku priemernej mzdy** za posledné dostupné obdobie.

Rozdiel medzi systémom od 1.1.2020 a navrhovaným systémom platov učiteľov:

Tabuľka

Súčasný systém platov učiteľov

Platová tarifa	6	7	8	9
Mzda	915,00	998,50	1 118,00	1 251,50
Navrhovaný systém platov učiteľov				
Platová tarifa	6	7	8	9
Mzda	1 013,00	1 105,50	1 237,50	1 385,50

Zdroj: https://www.ozpsav.sk/files/2_spt_pt_pt_1_2020.pdf

3/

Novelizáciou Zákona o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch (138/2019 Z. z.) navrhujeme ustanoviť **zánik pracovného pomeru po dosiahnutí dôchodkového veku** s možnosťou opakovaného predĺženia pracovnej zmluvy na dobu jedného roku. V súvislosti s ďalej uvedenými opatreniami očakávame aj pokles počtu učiteľov do 5 %. V nadväznosti na platové zmeny a zmenu spoločenského statusu učiteľov očakávame, že s odstupom niekoľkých rokov narastie záujem o prácu učiteľa, ako aj o štúdium pedagogických smerov na vysokých školách, a tým bude možné sprísniť nároky na štúdium v prvých ročníkoch.

4/

Do obdobia 4 rokov vytvoríme systém **motivačného odmeňovania škôl**, ktoré bude súčasťou normatívu. Jeho hlavnou zložkou bude odmeňovanie za pridanú hodnotu⁴⁶¹ a uplatniteľnosť absolventov podľa jednotlivých okresov.

461 Pridaná hodnota sleduje rozdiel či nárast vo vedomostiach žiaka za dané obdobie. Pre základné školy je možné aktuálne sledovať nárast vedomostí žiakov medzi piatym a deviatym ročníkom v predmetoch slovenský jazyk a literatúra a matematika (Testovanie 5 a Testovanie 9). Pre stredné školy je možné sledovať nárast vedomostí zo slovenského jazyka porovnaním výsledku Testovania 9 a externej (písomnej) časti maturity.

- Na základných školách budeme pokračovať v nastavenom procese sledovania pridanej hodnoty pre matematiku a slovenčinu. Pre určité okresy doplníme sledovanie prírodných vied a cudzích jazykov.
- Pre stredné školy sa bude pridaná hodnota naďalej sledovať v predmete slovenský jazyk a literatúra. Sledovanie rozšírime o cudzí jazyk so vstupným overením v prvom ročníku (porovnané s externou časťou maturity). V prípade rozšírenia či zavedenia maturity z matematiky pre vybrané odbory budeme sledovať aj tento predmet v porovnaní s T9.
- Súčasťou motivačného odmeňovania budú aj mimoriadne výsledky škôl a účasť na súťažiach či olympiádach a v prípade stredných škôl aj uplatnenie absolventov⁴⁶² (pozri kapitolu 10).

5/

Zavedieme **príplatok na životné náklady** pre učiteľov pracujúcich v oblastiach a regiónoch s vysokými životnými nákladmi.

6/

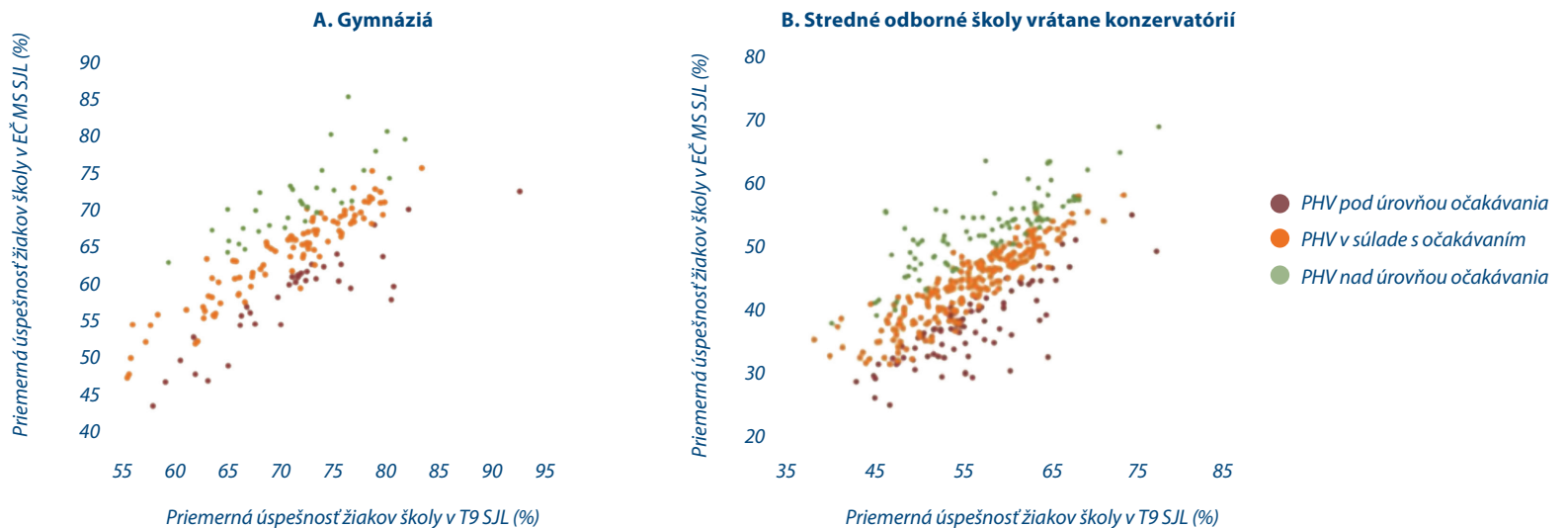
Vzdelávacie a športové poukazy nahradíme **voľnočasovými poukazmi**, ktoré budú môcť školy využívať na ohodnotenie učiteľov, ktorí vedú voľnočasové a mimoškolské aktivity žiakov.

7/

Na základe opatrení⁴⁶³ zavedených na úrovni samospráv odporučíme samosprávam zaviesť **dodatočné riešenia v oblasti odmeňovania učiteľov**.

Graf

Pridaná hodnota škôl v závislosti od ich dosiahnutej úspešnosti v T9 a EČ MS SJL (2011 - 2015)

462 Každoročne sú súťaže uvedené v Pedagogicko-organizačných pokynoch na daný školský rok.

463 Navrhované opatrenia na základe skúseností zo samospráv:

- a) Zaviesť úhradu mimovyučovacej činnosti (krúžky, semináre, súťaže a iné aktivity po vyučovaní, ktoré učitelia nemajú uhradené zo vzdelávacích poukazov).
- b) Zvýšiť príplatok pre začínajúceho učiteľa (podľa potreby zvýšenia dopytu).
- c) Zvýšiť odchodné pre učiteľa v dôchodkovom veku (s cieľom podporiť generačnú obmenu).
- d) Zaviesť úhradu jazykového vzdelávania učiteľov (s cieľom zvyšovania kvalifikácie).
- e) Zaviesť úhradu doplnujúceho pedagogického štúdia (s cieľom zjednodušiť odborníkom z praxe prechod do školstva).
- f) Zaviesť príplatok za inovatívne a bilingválne odbory (s cieľom uľahčiť nábor kvalifikovaných učiteľov).

Sfunkčnenie organizácií ministerstva školstva

V gescii ministerstva školstva pôsobí 17 organizácií, ktoré sa venujú špecifickým úlohám, napríklad tvoria obsah vzdelávania, metodiku pre učiteľov či overujú a zisťujú úroveň vedomostí žiakov. Ministerstvo školstva cez svoj rozpočet financuje 11 rozpočtových organizácií a 6 príspevkových organizácií. V súčasnosti sa úlohy niektorých organizácií prekrývajú a ich prácu vníma prax ako neefektívnu. Navyše, pri plnení úloh často nespolupracujú, a teda v konečnom dôsledku nepomáhajú zvyšovať úroveň vzdelávania tak, ako sa očakáva. Ich veľký počet (Česká republika má podobných organizácií 12, Poľsko 10) a prekrývanie kompetencií považujeme za jeden z dôvodov ich nedostatočného fungovania.

Predpokladom funkčného systému vzdelávania je funkčný rezort, a preto je nutné nanovo zdefinovať náplň práce a rozdelenie úloh kľúčových organizácií, zefektívniť ich chod a zabezpečiť, aby boli nápomocné učiteľom, školám aj ministerstvu pri zlepšovaní vzdelávacieho systému. Hlavnými organizáciami po úprave úloh, rozsahu ich práce a odbornej náplne budú:

- 1/ **Štátny pedagogický ústav (ŠPÚ).**
- 2/ **Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM).**
- 3/ **Štátna školská inšpekcia (ŠŠI).**

Riešenia SaS:

8/

Štátny pedagogický ústav (ŠPÚ) sa bude venovať inováciám v oblasti vzdelávania a s nimi súvisiacemu vzdelávaniu učiteľov. V spolupráci s učiteľmi a s použitím najlepších skúseností z praxe bude vytvárať zmeny v obsahu vzdelávania v pravidelných 6-ročných plánovaných intervaloch (pozri kapitolu 9 Obsahové zmeny vo vzdelávaní) a následne v nadväznosti na ne vytvorí celoplošné vzdelávanie pre učiteľov. Jeho úlohou bude uskutočňovať tieto zmeny aj v reakcii na zistenia NÚCEM či ŠŠI. Vzdelávanie učiteľov sa prioritne sústreďí na inovatívne metódy vyučovania a nové prístupy, podporu medzipredmetovej či blokovej výučby, rozvíjanie samostatného a kritického myslenia u žiakov, ako aj rozvíjanie prierezových gramotností (pozri kapitolu 9). ŠPÚ vytvorí aj systém odborného a metodického poradenstva pre územnú samosprávu v oblasti riadenia preneseného výkonu štátnej správy v školstve (napr. vzdelávanie zamestnancov školských úradov).

9/ ©

Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM) sa zmení z rozpočtovej na príspevkovú organizáciu.⁴⁶⁴ NÚCEM bude zisťovať aktuálnu úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu, identifikovať kľúčové problémy, navrhovať stratégie a odporúčania na zvyšovanie úrovne jednotlivých škôl, pričom ŠPÚ bude mať za úlohu poskytnúť školám relevantné metodické a didaktické usmernenia. Tieto opatrenia sa budú realizovať predovšetkým po spracovaní výsledkov národných a medzinárodných meraní ako Testovanie 5, Testovanie 9, PISA, TIMSS, PIRLS či pri sledovaní hodnôt a postojov žiakov. NÚCEM poskytuje analýzy výsledkov žiakov, či ich tendencie, ale následne tieto údaje nevyužívajú metodické organizácie ako ŠPÚ. Testovania budú vypracované v spolupráci s OECD. Výsledky z meraní a ich analýzu bude NÚCEM poskytovať aj samotným školám spolu s individuálnymi odporúčaniami v spolupráci s ostatnými organizáciami.

464 Touto zmenou umožníme, aby aktéri v školskom systéme (samosprávy, zriaďovatelia) mohli osloviť NÚCEM na uskutočňovanie individuálnych meraní podľa vlastnej potreby.

10/

Štátna školská inšpekcia (ŠŠI) bude fungovať ako podporný orgán pre jednotlivé školy. Návštevy inšpekcie budú mať za cieľ na základe svojich zistení poskytovať konštruktívne riešenia problémov školy, podávať návrhy na zlepšenie a zároveň zbierať informácie z terénu, ktoré bude ŠŠI spolu s NÚCEM komunikovať ŠPÚ ako poskytovateľovi vzdelávania učiteľov.

11/

Každé dva roky **Testovanie 5 a Testovanie 9 rozšírimo otázky** zamerané na témy ako environmentálne povedomie či hodnoty a postoje žiakov.

12/

Zjednodušíme organizáciu maturity zvýšením počtu distribučných centier (v roku 2019 to bolo 41) do každého okresného mesta (79). Doručovanie maturitných testov do školy do budúcnosti zabezpečíme prostredníctvom štátom povereného subjektu (Policajný zbor).

13/

Spustíme národný **projekt prípravy elektronickej maturity a testovania** financovaný z prostriedkov EÚ určených na podporu vzdelávania. V rámci projektu budú môcť školy požiadať o počítače a licencie na zabezpečenie elektronických maturít.

14/

Pre potreby škôl bude na internete **NÚCEM zverejňovať vzorové materiály a úlohy** pre jednotlivé medzinárodné merania.

15/

Vytvoríme a spustíme **systematický plán vzdelávania učiteľov** zameraný hlavne na rozvíjanie troch gramotností: čitateľskej, matematickej a prírodovednej. V súčasnosti absentuje koncepčný plán vzdelávania učiteľov, ako aj kvalitné vzdelávanie prínosné pre učiteľov. Na vzdelávaní sa budú podieľať všetci relevantní aktéri a každý rok sa bude aktualizovať na základe spätnej väzby od učiteľov.

Okrem štátom poskytovaného vzdelávania sa medzi vzdelávanie učiteľov budú radiť aj certifikované odborné učiteľské konferencie či semináre.

16/

Vytvoríme mentorský systém založený na digitálnom zdieľaní učebných materiálov a portfólií učiteľov.

17/

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie bude udržiavať systém poradní poskytujúcich podporu v psychologickú a špeciálno-pedagogickú oblasť, a to vrátane špeciálno-pedagogickej **starostlivosti pre deti vo veku 0 – 3 roky**, ktorá v súčasnosti v systéme absentuje.

18/

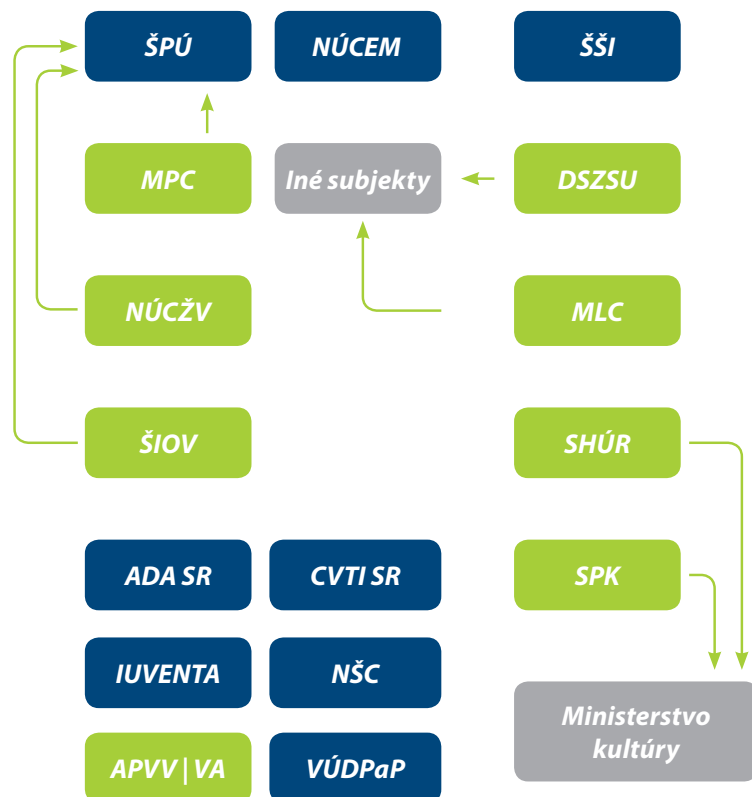
Znížime počet rezortných organizácií.⁴⁶⁵Vychádzame pritom tak z interných analýz, ako aj z verejne dostupných štúdií.⁴⁶⁶ Hlavným účelom zmien je sfunkčnenie samotných organizácií, zefektívnenie ich práce v zmysle podpornej činnosti pre školy a učiteľov a s tým súvisiace zvýšenie kvality poskytovaného vzdelávania. Uvedenými zmenami **odhadujeme ročné úspory vo výške 20 miliónov eur**, ktoré budú následne investované do prostriedkov na učebnice (pozri kapitolu 8 Otvorenie trhu s učebnicami).

465 Organizácie sa budú rušiť alebo zlučovať k 1. dňu nasledujúceho rozpočtového roka so súhlasom ministerstva financií na základe zákona č. 523/2004 Z. z. Pri zlučovaní nastane zmena zriaďovacej listiny nástupnickej organizácie a dôjde k prechodu majetku a práv a povinností z pracovnoprávných vzťahov na nástupnícku organizáciu.

466 Analýza činností Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR (2010).

Schéma

Navrhovaná štruktúra organizácií Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR:

Zoznam použitých skratiek

ŠPÚ | Štátny pedagogický ústav | NÚCEM | Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania | ŠŠI | Štátna školská inšpekcia

MPC | Metodicko-pedagogické centrum | NÚCŽV | Národný ústav celoživotného vzdelávania

ŠIOV | Štátny inštitút odborného vzdelávania | DSZSU | Domov Speváckeho zboru slovenských učiteľov,

MLC | Medzinárodné laserové centrum | SHÚR | Slovenský historický ústav v Ríme | SPK | Slovenská pedagogická knižnica

ADA SR | Antidopingová agentúra SR | CVTI SR | Centrum vedecko-technických informácií SR

NŠC | Národné športové centrum | APVV | Agentúra na podporu výskumu a vývoja,

VA | Výskumná agentúra | VÚDPaP | Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie

Nastavenie základných vzťahov aktérov vzdelávania

Jednotliví aktéri v oblasti školstva spoločne s legislatívou majú na úrovni štátu plniť zjednocujúcu funkciu systému vzdelávania. Približne 1 500 obcí je zriaďovateľom základnej školy, pričom viaceré z nich majú na zabezpečenie svojich zriaďovateľských úloh nedostatočné administratívne a odborné kapacity. Popritom sú zriaďovateľmi škôl aj iné právnické a fyzické osoby. Škola ako subjekt práv a povinností je nedostatočne definovaná. Pre hospodárenie škôl a ich administratívne fungovanie platia rôzne pravidlá v závislosti od toho, kto je jej zriaďovateľom. To spôsobuje neprehľadnosť v posudzovaní efektivity vynakladaných prostriedkov a jej verejné odpočtovanie. Nedôslednosť zákonov a riadiacich aktov vo vzťahu ku školám, spolu s financovaním a vplyvom z dvoch ministerstiev (pozri kapitolu 12 Zjednotenie financovania školstva) spôsobuje zmätok v kompetenciách a umožňuje rôzne, aj účelové výklady a prispôsobovanie si pravidiel jednotlivými aktérmi.

Preto je potrebné nanovo zadefinovať kompetencie a zodpovednosti jednotlivých hlavných aktérov a určiť presnejšie pravidlá. Výsledkom budú jednoznačnejšie vzťahy, adresnejšia zodpovednosť a efektívnejšie fungovanie.

Riešenia SaS:

19/

Zjednotíme všetky kompetencie v oblasti riadenia a rozhodovania o financovaní regionálneho školstva pod ministerstvo školstva (pozri kapitolu 12).

20/

Každá škola a školské zariadenie, ktoré sú prijímateľom verejných zdrojov alebo plnia štátom organizované funkcie a sú zaradené do siete škôl, **budú mať právnu subjektivitu „školskej právnickej osoby“ (ŠPO) definovanej v zákone, a to nezávisle od toho, kto ju zriaďuje.**

Pre všetky ŠPO budú platiť jednotné základné pravidlá ekonomického fungovania, hospodárenia a účtovníctva a právnych vzťahov.⁴⁶⁷

- ŠPO bude môcť podnikat' podľa osobitných predpisov za podmienky, že touto činnosťou sa dosiahne účelnejšie využitie jej majetku.
- Financovanie Školskej právnickej osoby bude postavené na normatívnom princípe, pričom bude zabezpečované výlučne z kapitoly ministerstva školstva a finančné prostriedky budú poukazované priamo ŠPO.
- Finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu a z ekonomickej činnosti vrátane podnikania ŠPO budú viazané na podporu výchovy a vzdelávania.

21/

Bilingválne školy a osemročné gymnáziá navrhujeme presunúť do zriaďovateľskej kompetencie VÚC.

22/

Presadíme legislatívne zmeny, ktoré **odstránia situáciu, keď jeden zriaďovateľ rozhoduje v konflikte záujmov o školách iných zriaďovateľov.**⁴⁶⁸

23/

Prehodnotíme súčasnú sieť škôl a školských zariadení z pohľadu tých, ktoré dlhodobo neposkytujú vzdelávanie a výchovu, avšak nikdy nedošlo k ich vyradeniu, ktoré zákon vyžaduje.

Zefektívnenie siete základných škôl

Problémom základného školstva je úbytok žiakov v školách, ktorý je spôsobený demografickým poklesom a veľkou rozdrobenosťou škôl na celom Slovensku. V súčasnosti nemá viac ako štvrtina základných škôl viac ako 50 žiakov. Počet žiakov klesal výraznejšie ako počet škôl, a preto má Slovensko pomerne veľké množstvo malých škôl.

467 Školským právnickým osobám umožníme, okrem iného, vytvárať účelové zoskupenia – „klastre“ (lokálne, regionálne) a svoju agendu (účtovnú, daňovú, mzdovú, technickú a pod.) organizovať spoločne. Budú tiež môcť v rámci klastrov vytvárať odborné zoskupenia, v rámci ktorých budú rozvíjať a vylepšovať svoje pedagogické a výchovné programy, spoločne organizovať svoj spôsob fungovania, organizáciu vyučovania, do istej miery aj obsah vzdelávania a ďalšie odborné a vecné atribúty svojej činnosti.

468 V školstve máme niekoľko zriaďovateľov (okresný úrad, obec, VÚC, súkromný či cirkevný zriaďovateľ), ktorí v rámci rozhodovacích právomocí môžu byť v konflikte záujmov, ako napríklad pri určovaní počtu žiakov prvého ročníka osemročných gymnázií, pri zriadení školy alebo školského zariadenia či pridelovaní financií školám.

Veľké množstvo škôl s nízkym počtom žiakov vplyva v prvom rade na kvalitu poskytovaného vzdelania. Nedostatok financií a fungovanie škôl neraz spôsobujú, že niektoré školy nedokážu poskytovať žiakovi rovnako dobré podmienky, podnetné prostredie, ponuku krúžkov, mimoškolské aktivity či skúsenosti v takej miere, ako to robia väčšie školy. Niektoré menšie školy v dôsledku nedostatku financií môžu mať problém samostatne zabezpečiť dostatok učiteľov či materiálne vybavenie potrebné na kvalitnú výučbu. Okrem dosahov na kvalitu výučby

vedie nezlučovanie týchto škôl aj k plytvaniu financiami.

Podľa zistení Útvaru hodnoty za peniaze majú menšie plnoorganizované školy do 50 žiakov na druhom stupni nižší podiel odbornosti, a to 64 % oproti 88 % pri školách s počtom žiakov nad 250. Menšie školy taktiež zaostávajú v materiálnom vybavení (napr. telocvičňa, knižnice).⁴⁶⁹ „Ak by kompenzačný príspevok chránil iba žiakov prvého stupňa základnej školy, celková úspora by už po zohľadnení zvýšených výdavkov na dopravné bola 15 mil. eur.“⁴⁷⁰

Tabuľka

Vybavenie základných škôl (2014)

počet žiakov	počet žiakov na IKT	% škôl s knižnicou	% škôl s telocvičňou	počet škôl	počet žiakov na IKT	% škôl s knižnicou	% škôl s telocvičňou	počet škôl
pod 50	3,29	57 %	38 %	21	3,30	45 %	10 %	560
51 – 150	3,95	67 %	58 %	373	6,18	41 %	13 %	104
151 – 250	4,56	63 %	70 %	400	6,02	0 %	33 %	3
251+	6,22	65 %	81 %	662	5,96	100 %	0 %	1
spolu	5,14	65 %	72 %	1 456	3,77	45 %	11 %	668

Zdroj: Inštitút vzdelávacej politiky, 2016

Súčasná situácia preto odráža potrebu zefektívniť sieť základných škôl. Vzhľadom na polohu školy, ako aj jej vyučovací jazyk je nutné cez správne nastavený normatív zachovať a dofinancovať neplnoorganizované školy (tzv. málotriedky a základné školy iba s 1. až 4. ročníkom)

v takých prípadoch, keď sa v dostupnej blízkosti bydliska žiaka iná škola vyučujúca v danom jazyku nenachádza. Rovnako sa zefektívnenie siete nesmie týkať špeciálnych škôl.

PROGNÓZA REFERENČNEJ POPULÁCIE ŽIAKOV ZŠ

Jednou z referenčných skupín obyvateľstva pre ZŠ sú deti vo veku 6 rokov. Od roku 2000 až do roku 2008 klesal ich počet priemerným trojpercentným tempom za rok. Rastová fáza nastala od roku 2009 a podľa demografickej prognózy sa skončila v roku 2017. Od roku 2017 do roku 2025 by sa mal počet 6-ročných detí znížiť zo 61-tisíc na 57-tisíc. Ďalšou referenčnou skupinou pre prvý stupeň ZŠ sú deti vo veku od 6 do 9 rokov. Od roku 2017 nasleduje oscilácia a počet 6- až 9-ročných do roku 2025 mierne poklesne. Pre druhý

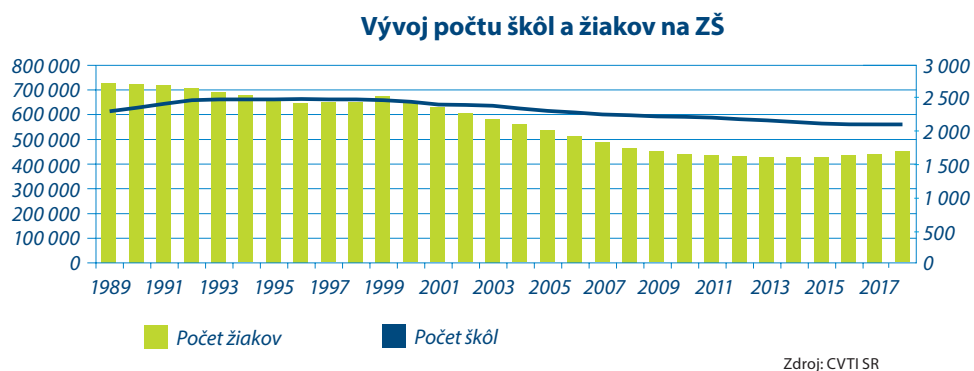
stupeň ZŠ je referenčnou skupinou obyvateľstvo vo veku od 10 do 14 rokov. Tá sa od roku 2000 do roku 2015 znížila o 35 % zo 401-tisíc na 262-tisíc. Od roku 2015 nastúpila rastová fáza, ktorá pretrvá až do roku 2025 a počet 10- až 14-ročných sa zvýši o 10 %. Skupinu žiakov končiacich na ZŠ reprezentuje skupina obyvateľstva 15-ročných. Ich počet podľa prognózy klesá do roku 2017 a po tomto období od roku 2018 nastupuje rastová fáza s priemerným medziročným dvojpercentným rastom a do roku 2025 sa má zvýšiť na takmer 58-tisíc.⁴⁷¹

469 Inštitút vzdelávacej politiky, Možnosti racionalizácie siete základných škôl, s. 26, 2016.

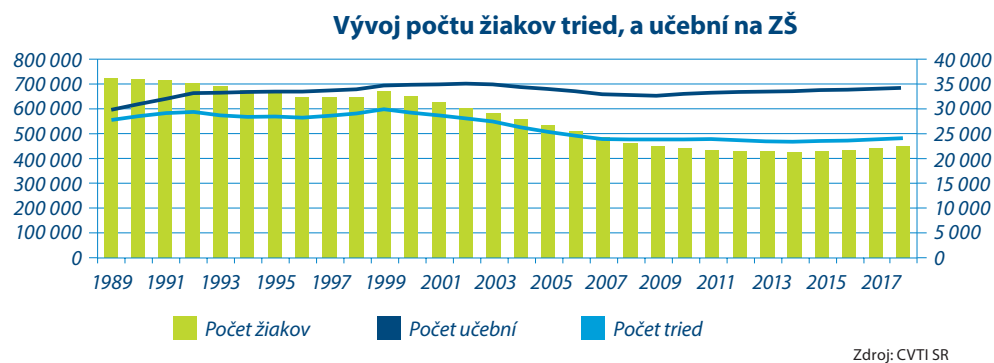
470 Útvar hodnoty za peniaze, Revízia výdavkov na vzdelávanie, Záverečná správa, s. 39, 2017.

471 CVTI, Vývojové tendencie ukazovateľov materských, základných a stredných škôl, s. 5 – 6, 2017.

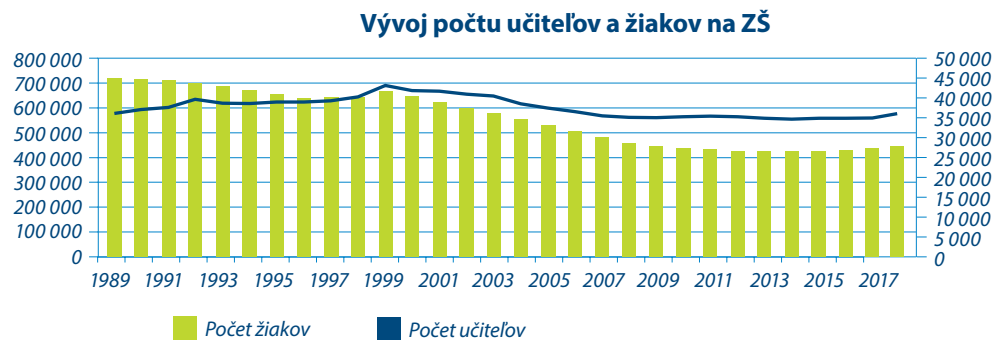
Graf

Graf

Graf

Tabuľka

Demografický vývoj na základných školách

Rok	Žiaci	Školy	Učítelia	Triedy	Veľkosť školy	Veľkosť triedy	Žiaci na učiteľa
2000	650 966	2 447	40 352	29 093	266	22,4	16,1
2018	447 092	2 087	36 048	23 787	214,2	18,8	12,4
Rozdiel	- 203 874	-390	-4 304	-5 306	-51,8	-3,6	-3,7
	-31,4 %	-14,7 %	-10,7 %	-18,2 %	-19,5 %	-16,1 %	-23 %

ZDROJ: CVTI SR (2000, 2018), PREPOČTY IVP, VLASTNÉ PREPOČTY

Počet žiakov klesal rapídne, no počet škôl klesal len veľmi pomaly. Školy s malým počtom žiakov nedokážu ekonomicky fungovať z objemu financií, ktorý na žiakov dostanú, a musia byť často dofinancované nad rámec týchto prostriedkov.

Pri základných školách platí, že pokiaľ má škola menej ako 250 žiakov, dostáva kompenzačný príspevok. Jednoducho povedané: čím menšia škola, tým viac financií dostáva na jedného žiaka. Zmyslom zvýšeného normatívu je kompenzovať škole menší počet žiakov a zabezpečiť, aby mohla fungovať. Avšak prax ukazuje, že tento systém vedie k menej kvalitnej, neefektívne fungujúcej a rozdrobenej sieti škôl. Zároveň pri najmenších školách nestačí ani zvýšený normatív, a preto musia byť dofinancované aj inými spôsobmi. Štát nemotivuje malé školy, aby sa spájali, a tým poskytovali žiakom lepšie personálne a materiálne kapacity, ale, naopak, podporuje vznik menších, a tým aj nákladnejších škôl. Neefektívnosť siete škôl dokazuje aj fakt, že až 66 % základných škôl má menej ako 250 žiakov a poberá zvýšený normatív. Približne štvrtina základných škôl má menej ako 50 žiakov a tieto školy navštevujú dokopy menej ako 3 % všetkých žiakov.

Tabuľka

Návrh postupného znižovania hodnoty zvýšených koeficientov

0. rok		1. rok		2. rok		3. rok		4. rok	
Počet žiakov	Koeficient	Počet žiakov	Koeficient	Počet žiakov	Koeficient	Počet žiakov	Koeficient	Počet žiakov	Koeficient
25	1,495	25	1,495	25	1,495	25	1,326	25	1,1
50	1,495	50	1,495	50	1,495	50	1,225	50	1
75	1,495	75	1,495	75	1,326	75	1,1		
100	1,495	100	1,495	100	1,225	100	1		
125	1,495	125	1,326	125	1,1				
150	1,495	150	1,225	150	1				
175	1,326	175	1,1						
200	1,225	200	1						
225	1,1								
250	1								

Riešenia SaS:

24/ €

Navrhujeme **kompenzačný príspevok znižovať počas 4 rokov** tak, aby mali menšie školy výhodu dlhšieho obdobia na prispôsobenie sa ako väčšie školy. Úplným zrušením kompenzačného príspevku a jeho prerozdelením by sme dosiahli zvýšenie normatívu o približne 160 € na každého žiaka.

25/ €

Školy, ktoré nedokážu poskytovať žiakom vhodné materiálne a personálne podmienky na výučbu, **navrhujeme zlúčiť do väčších celkov, ktoré budú fungovať efektívnejšie.** V prípadoch, keď sa budú zlučovať školy, ktoré nie sú v bezprostrednej blízkosti, zavedieme školské autobusy.⁴⁷²

26/ €

Výnimky z tohto pravidla budú udeľované školám, ktoré bude potrebné zachovať. Výnimky budú udelené prioritne vtedy, keď v dostupnosti školy nebude iná ZŠ, kde by sa žiaci mohli vzdelávať vo svojom jazyku. Tieto prípady už dnes stanovuje § 29 zákona č. 245/2008 (školský zákon).

27/ ©

Výnimku bude udeľovať ministerstvo školstva na dobu určitú a bude ju môcť predĺžovať. Rozhodnutie o jej udelení bude založené na analýze ZŠ, ktoré majú pod 250 žiakov (tvoria asi 66 % celkového počtu ZŠ) a na definovanom a transparentnom procese s jasnými kritériami ako lokalita, vyučovací jazyk, dopravné spojenia, výsledky (v ktorých musíme zohľadniť, koľko je žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia) a na základe toho nastaviť podmienky na to, ktoré školy majú dostať výnimku a musia byť zachované.

28/ ♻️

Osobitne **dofinancujeme školy, ktoré vzdelávajú žiakov zo sociálne slabého prostredia** a žiakov z vylúčených rómskych komunít.

29/ ♻️

V zákone o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení (č. 597/2003 Z. z.) **upravíme možnosť dofinancovať chod školy z vlastných zdrojov zriaďovateľa.** Ide o bežnú prax, ktorá však nie je legislatívne upravená.

30/ ♻️

V zákone č. 596/2003 Z. z. **zjednodušíme a legislatívne upravíme vznik materských škôl (MŠ)** a elokovaných pracovísk materských škôl (MŠ) v priestoroch ZŠ s cieľom zareagovať na nedostatočné kapacity.

31/ ♻️

Legislatívne **zjednodušíme spoluprácu samospráv a zamestnávateľov či iných subjektov pri zriaďovaní ZŠ a MŠ** pre potreby svojich zamestnávateľov či členov.

OTVORENIE TRHU S UČEBNICAMI

Pokles kvality vzdelávania, ktorý zaznamenávame v bežnom živote, ale aj prostredníctvom výsledkov medzinárodných štúdií ako PISA, súvisí s viacerými faktormi. Jedným z nich je nepochybne aj učebný materiál používaný v našich školách.

Často spomínanými problémami sú kvalita dostupných učebníc, ich neefektívny systém dodávania do škôl, ako aj fakt, že za mnohé učebnice musia rodičia platiť. Tieto problémy navrhujeme vyriešiť postupným otvorením trhu s učebnicami. Školy nebudú dostávať iba jeden štátom vybraný typ učebníc, ale budú si učebnice samy objednávať a zabezpečovať ich v dostatočnom počte.

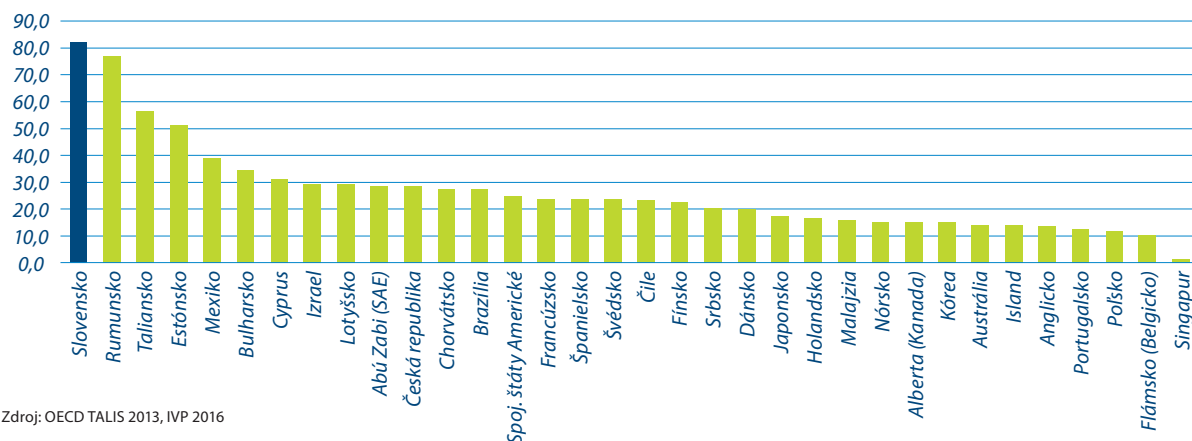
V súčasnosti Slovensko ako jedna z mála krajín neumožňuje školám samostatne vyberať a nakupovať si učebnice. Spravidla ich centrálnie obstaráva ministerstvo školstva a následne dodáva jednotlivým školám. Školy majú na výber dva typy učebníc – učebnice so schvaľovacou doložkou hradené ministerstvom školstva alebo učebnice s odporúčacou doložkou, ktoré však ministerstvo školstva nemusí platiť a zvyčajne si ich tak hradia školy samy cez príspevky rodičov. Takmer všetky školy sú preto odkázané na jeden typ učebníc, ktoré hradí štát – bez ohľadu na to, či sú kvalitné a či vyhovujú potrebám škôl a žiakov.

Prvým problémom tohto nastavenia je pravidelné zlyhávanie centrálného obstarávania učebníc prostredníctvom ministerstva školstva. Každoročne školám nedorazia učebnice včas alebo neprídu v dostatočnom počte.

Druhým problémom je kvalita štátom kupovaných učebníc. V prieskume v rámci testov PISA 2012 riaditelia škôl reprezentujúcich až 80 % žiakov uviedli, že možnosti ich školy sú limitované nedostatkom alebo kvalitou učebníc. Slovensko dosiahlo najhorší výsledok z krajín zúčastnených na tomto prieskume. Podobné výsledky ukazuje aj v štúdiu TALIS⁴⁷³ z roku 2013. Tretím problémom je nedostatočná rôznorodosť pri tvorbe a vydávaní učebníc. Keďže školy si nemôžu vyberať učebnice samostatne, na trhu s učebnicami de facto nejestvuje zdravá konkurencia, čím je ohrozená aj kvalita učebných materiálov. Následne sa znižuje úroveň vzdelávania a utlmuje sa rozširovanie inovatívnych vzdelávacích metód či prístupov.

473 TALIS je medzinárodná štúdiá, ktorú organizuje OECD od roku 2008 a ktorá monitoruje pracovné podmienky učiteľov a riaditeľov škôl, sleduje ich povinnosti, kvalifikačné požiadavky či metódy vyučovania

Nedostatok alebo nevhodnosť učebného materiálu podľa riaditeľov škôl (%)

Zdroj: OECD TALIS 2013, IVP 2016

Riešenia SaS:

32/

Presadíme otvorenie trhu s učebnicami. Prvým krokom bude novelizácia zákona č. 597/2003 Z. z., čím umožníme školám slobodne sa rozhodnúť, ktoré učebnice budú využívať.

33/

V rámci otvorenia trhu s učebnicami **vypíšeme výzvy na prípravu chýbajúcich učebníc**, do ktorých sa budú môcť prihlásiť viacerí autori či vydavatelia.

34/

Pripravíme **osobitný program jednorazového dofinancovania nákupu chýbajúcich učebníc**, ktorý aj na základe nových výziev pre autorov a vydavateľov umožní školám objednať si roky chýbajúce učebnice na jar 2021, aby ich od 1. 9. 2021 konečne mali k dispozícii.

35/

Školy si budú môcť vybrať zo všetkých učebníc, ktoré už dostali schvaľovaciu alebo odporúčaciu doložku. Nové učebnice budú dostávať **už len jednu doložku s názvom „doložka schválená ministerstvom“**, pričom doposiaľ existujúce si zachovávajú označenie schvaľovacej alebo odporúčacej doložky s cieľom vyhnúť sa zbytočnému zvyšovaniu administratívnej záťaže pri jej premenovaní. Zároveň ponecháme školám možnosť objednať si učebnice aj cez ministerstvo školstva tak, ako tomu je teraz.

36/

Pri pridelovaní doložky schválenej ministerstvom školstva bude **povinnosť dodať učebnicu aj v digitálnej forme**, čím podporíme tvorbu elektronických verzií učebníc. Školy sa budú rozhodovať, aký formát učebníc budú pri výučbe uprednostňovať. Sfunkčníme a zaplníme obsahom digitálne úložisko učebných materiálov a umožníme učiteľom prispievať doň vlastnými materiálmi po schválení ŠPÚ.

Zefektívnenie siete stredných škôl

Sieť stredných škôl bola podobne ako sieť základných škôl ovplyvnená negatívnym demografickým vývojom. Počet žiakov klesal výraznejšie ako počet škôl, čo niekedy vedie k tomu, že prioritou niektorých škôl je získať žiakov aj za cenu zníženia nárokov kladených na žiakov, kvality výučby či upustenia od prijímacích skúšok.

Z demografického hľadiska je referenčnou skupinou

pre stredné školy (SŠ) a štvorročné gymnáziá obyvateľstvo vo veku od 15 do 18 rokov. Od roku 2000 až po súčasnosť zaznamenávame dlhodobý pokles členov tejto skupiny. Zvýšený počet oproti predchádzajúcemu roku nastáva v roku 2019 a rast má pokračovať až do roku 2025. V rokoch 2000 až 2016 klesol počet obyvateľov v tejto skupine z 354-tisíc na 219-tisíc, čo znamená pokles o 38,1 %.⁴⁷⁴

Tabuľka

Demografický vývoj na stredných školách

Rok	Počet žiakov		Počet učiteľov		Počet škôl		Veľkosť školy		Veľkosť triedy		Žiaci na učiteľa	
	GYM	SOŠ	GYM	SOŠ	GYM	SOŠ	GYM	SOŠ	GYM	SOŠ	GYM	SOŠ
2000	80 615	202 612	6 509	17 137	212	731	380	277	29,4	25,2	12,4	11,8
2018	72 842	125 075	6 368	11 405	236	441	309	284	24,0	22,4	11,4	11
rozdiel	-9,6 %	-39,5 %	-2,2 %	-33,4 %	11,3 %	-39,7 %	-18,7 %	2,5 %	-18,4 %	-12,2 %	-8 %	-6,8 %

Zdroj: CVTI (2000, 2018), prepočty IVP, vlastné prepočty

Tabuľka

Vývoj zmien štruktúry stredných odborných škôl a gymnázií

Stredné odborné školy a gymnáziá			
Počet žiakov	2011	2019	Rozdiel
<= 50	13,5 %	5,8 %	-7,7 %
51 – 150	15,9 %	19,8 %	3,9 %
151 – 250	15,0 %	24,0 %	9,0 %
251 – 400	21,0 %	25,7 %	4,7 %
> 400	34,6 %	24,7 %	-9,9 %

Zdroj: CVTI (2011, 2019)

Riešenia SaS:

37/

Znížime počet normatífov na sprehľadnenie financovania, prioritne v prípade 15 kategórií SOŠ.

38/

Spustíme národný projekt vyhodnocovania efektívnosti vynaložených prostriedkov a uplatnenia absolventov, čím vznikne väčší tlak na zriaďovateľov pristupovať k zefektívneniu siete škôl (pozri kapitolu 10 Sledovanie uplatnenia absolventov). Projekt bude inancovaný z finančných prostriedkov EÚ určených na podporu vzdelávania.

39/

Zadefinujeme parametre, na základe ktorých by bolo možné vytvoriť hodnotenie stredných škôl podľa okresov a uvedieme ich do praxe. Budú nástrojom na motivovanie rodičov k výberu perspektívnych škôl. Hodnotenie bude pozostávať zo štyroch základných parametrov:

- informácie z NÚCEM (pridaná hodnota jednotlivých predmetov, výsledky z maturít, mimoriadne výsledky žiakov),
- informácie od ŠŠI,
- efektivita vynaložených prostriedkov, uplatnenie absolventov na trhu práce,
- autoevalvácia školy.⁴⁷⁵

40/

Upravíme zákon č. 596/2003 Z. z. a **zjednodušíme vznik spojených škôl** (ZŠ a SŠ, aby zriaďovateľ SŠ mal možnosť zároveň zriadiť aj ZŠ ako súčasť spojenej školy). Budúcnosť školstva vidíme vo veľkých silných školách, ktoré sú vďaka veľkému počtu žiakov dostatočne finančne aj personálne zabezpečené a môžu poskytovať dostatočne kvalitné a špecializované vzdelávanie (napr. šport, jazyky, IT). Podporíme tak dostupnosť stredného školstva, aby sa aj v menších mestách zachovala dlhodobá tradícia stredného školstva.

41/

Zjednodušením siete odborov, zavedením inovatívnych odborov a zvýšením normatívu podporíme rozvoj stredných priemyselných škôl a skvalitnenie vzdelávania v technických a prírodovedných odboroch. Silné a dobre profilované priemyslovky tak vytvoria atraktívnu alternatívu ku gymnaziálnemu vzdelávaniu.

ZEFEKTÍVNE NENIE SYSTÉMU DUÁLNEHO VZDELÁVANIA

V roku 2015 sa na Slovensku zaviedlo duálne vzdelávanie. Malo ísť o prelomový krok zameraný na uplatnenie stredoškôlkov, avšak po viac ako 4 rokoch fungovania môžeme konštatovať, že nefunguje. Záujem zo strany škôl, rodičov, žiakov a zamestnávateľov je nízky a štát im navyše do cesty postavil mnohé byrokratické prekážky. Fakty hovoria jasne. V prvom roku duálneho vzdelávania (školský rok 2015/2016) bolo vytvorených 1 448 miest pre žiakov, ale zaplnila sa iba tretina – 450 miest. V druhom roku (školský rok 2016/2017) vzniklo 2 700 miest, zaplnilo sa 1 122 miest, teda necelá polovica. V treťom roku (školský rok 2017/2018) sa podľa dostupných údajov zapojilo do duálneho vzdelávania 1 370 prvákov. Aktuálne žiaci zapojení do duálneho vzdelávania tvoria menej než 3 % žiakov 1., 2. a 3. ročníka SOŠ. Myšlienka spolupráce podnikov s odbornými školami je určite dobrá, osvedčila sa v zahraničí, ale na Slovensku nebola adekvátne pripravená a zavedená.

Slovenská prax duálneho vzdelávania obsahuje viaceré nelogické nastavenia. Škola, ktorá sa zapojila do systému, spočiatku dostávala na žiaka v duálnom vzdelávaní znížený normatív. Školy pochopiteľne nemali motiváciu sa do takto nastaveného systému zapájať, lebo by prišli o financie. Zamestnávateľov zase odrádza nadbytočná byrokracia súvisiaca s účasťou v systéme duálneho vzdelávania. Ďalšou nevýhodou je pravidlo, že žiak môže do duálneho vzdelávania vstúpiť iba v prvom ročníku. Vtedy však ešte nie všetci žiaci vedia, čomu sa chcú v budúcnosti venovať.

Niektoré zo zmien, ktoré sme navrhovali, ministerstvo školstva už zaviedlo a platia od 1. 9. 2018, ako napríklad:

- neznižovanie normatívu na žiaka zapojeného do duálneho vzdelávania,
- nahradenie časti dokumentácie predkladanej podnikateľom čestným vyhlásením, ktoré bude stačiť na vydanie súhlasu so žiadosťou o zapojenie do duálneho vzdelávania žiakov,

- *umožnenie zapojenia malých podnikateľov a remeselníkov, ktorí môžu vzdelávať len jedného či dvoch žiakov. Žiadosť takéhoto zamestnávateľa môže byť zamietnutá len vtedy, ak by pri vykonávaní praktického vyučovania bolo ohrozené zdravie či bezpečnosť žiaka.*

Riešenia SaS:

42/

Úpravou zákona č. 61/2015 Z. z. **umožníme vstup do duálneho vzdelávania** aj vo vyšších ročníkoch štúdia so súhlasom zamestnávateľa.

43/

Zvedieme **povinnosť ministerstva školstva spolu s ďalšími inštitúciami vypracovávať a zverejňovať štatistiky priemernej mzdy a zamestnanosti absolventov jednotlivých škôl** a absolventov jednotlivých študijných a učebných odborov v snahe pomôcť žiakom a ich rodičom s výberom školy (pozri kapitolu 10 Zlepšenie uplatnenia absolventov).

44/

Zjednotíme pozíciu výchovného a kariérového poradcu do pozície školského poradcu. Bude sprostredkovať odbornú terapeuticko-výchovnú činnosť a kariérové poradenstvo formou konzultačných činností. Jeho úlohou bude **narábať s relevantnými údajmi o uplatnení absolventov a ponuke stredných škôl a odborov v regióne a na základných školách bude oboznamovať žiakov s možnosťami ich ďalšieho vzdelania, kariérového smerovania či ich vstupu na trhu práce.**

45/

Podporíme záujem o vzdelávanie na stredných zdravotníckych školách prostredníctvom zavedenia možnosti duálneho vzdelávania v nadstavbových formách štúdia – pomôžeme tak riešiť akútny nedostatok zdravotníckeho personálu, ktorý ohrozuje fungovanie slovenského zdravotníctva.

Skvalitnenie vysokého školstva

Jedným z hlavných problémov vysokého školstva na Slovensku je vnímaná kvalita a úroveň poskytovaného vzdelania, čo sa prejavuje najmä značným odchodom stredoškôlkov na vysoké školy do zahraničia.⁴⁷⁶ Úroveň vysokého školstva súvisí aj s vnímaným nadmerným počtom vysokých škôl, duplicitou odborov či ponúkaním odborov a programov bez uplatnenia.

V roku 2018/2019 poskytovalo na Slovensku vysokoškolské vzdelanie 34 vysokých škôl, z toho 20 verejných, 11 súkromných⁴⁷⁷ a 3 štátne.⁴⁷⁸ Medzinárodným porovnaniam univerzít sa venuje množstvo organizácií a slovenské vysoké školy sa umiestňujú prevažne v druhej polovici rebríčkov.⁴⁷⁹

Na Slovensku väčšina absolventov získa vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa (magisterský, inžiniersky titul), v OECD je najbežnejší bakalársky titul. V roku 2015 mali najvyššie ukončené vzdelanie s bakalárskym titulom 3 % slovenskej populácie, zatiaľ čo v OECD je to 16 %. Priemer OECD však predbiehame v percente magistrôv (resp. inžinierov) v populácii. Slovensko má spomedzi krajín OECD najdlhšiu priemernú dĺžku štúdia, konkrétne 4,8 roka, pričom priemer OECD je 3,7 roka a priemer EÚ 22 je 3,8.⁴⁸⁰

476 UNESCO Inštitút pre štatistiku k roku 2019 uvádzal počet 32 404 Slovákov študujúcich v zahraničí.

477 Na Slovensku je 12 súkromných škôl, jedna však v tomto akademickom roku nemala žiadnych študentov.

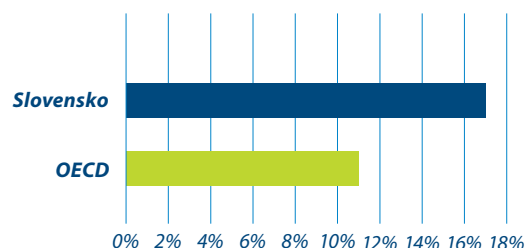
478 Akadémia policajného zboru v Bratislave, Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika so sídlom v Liptovskom Mikuláši, Slovenská zdravotnícka univerzita v Bratislave.

479 V poslednom rankingu Times Higher Education sa umiestnili Univerzita Komenského v Bratislave, Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Slovenská technická univerzita v Bratislave a Technická univerzita v Košiciach na mieste 1 001+. V QS University Ranking bola v roku 2019 v rebríčku Univerzita Komenského a Slovenská technická univerzita na 751 – 800. mieste a Technická univerzita v Košiciach na mieste 801 – 1 000. V rebríčku Round University Ranking sa umiestnila iba Univerzita Komenského, kde obsadila 417. miesto.

480 INEKO, Porovnanie terciárnych vzdelávacích systémov v SR a krajinách OECD, s. 13, 2017.

Tabuľka

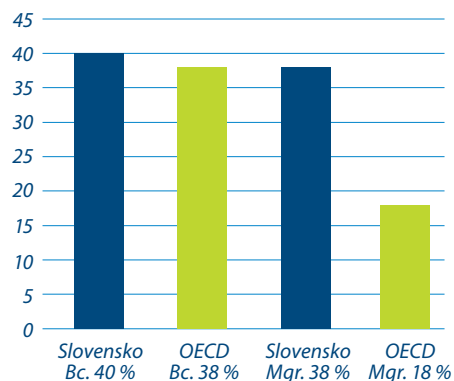
17 % dospelých má VŠ vzdelanie II. stupňa
(priemer OECD 11 %)

Zdroj: OECD, 2016

Tabuľka

% mladých, ktorí získajú titul
Bc. alebo Mgr.

Zdroj: OECD, 2016

Problematický je aj systém financovania verejných vysokých škôl, ktorý sa príliš zameriava na kvantitu študentov a nie na kvalitu štúdia a nezohľadňuje uplatnenie absolventov v praxi, teda ich mieru zamestnanosti či priemerný príjem. Doterajší systém nezabezpečoval dostatočne objektívnu akreditáciu vysokých škôl a nimi ponúkaných odborov.

Stav vysokého školstva jasne dokazuje, že je nutné robiť viac na zvýšenie kvality slovenských vysokých škôl, a to najmä v porovnaní so zahraničím.

Riešenia SaS:

46/

Budeme pokračovať v systéme akreditácie a práci Akreditačnej agentúry tak, aby sa eliminovali nekvalitné vysokoškolské odbory. Znížime počet vysokých škôl a fakúlt odobratím akreditácie nekvalitným odborom a nekvalitným vysokým školám prostredníctvom hodnotenia kvality vysokých škôl.

47/

Zavedieme zbieranie a zverejňovanie informácií o uplatnení absolventov vysokých škôl a odborov, presnejšie údajov o priemernom príjme a nezamestnanosti pre jednotlivé odbory (pozri kapitolu 10 Zlepšenie uplatnenia absolventov).

48/

Zmeníme systém financovania verejných vysokých škôl tak, aby sa v ňom vo väčšej miere odrážalo uplatnenie absolventov, čiže miera ich nezamestnanosti, a zároveň doplníme systém financovania o parameter priemernej mzdy absolventov. Tým sa zvýši tlak na vysoké školy, aby sa sústredili na uplatnenie absolventov v praxi.

49/

Vo financovaní vysokých škôl presadíme podporu kvalitnej výskumnej činnosti s dôrazom na pracoviská, ktoré sú aktívnou súčasťou medzinárodnej vedeckej komunity a ktoré tvoria kvalitný výskum publikovaný a citovaný v renomovaných zahraničných odborných časopisoch (pozri kapitolu 7).

50/

Zavedieme sledovanie návratnosti financií investovaných do jednotlivých študijných odborov a programov z pohľadu štátu cez Útvar hodnoty za peniaze.

51/

Upravíme systém pôžičiek ako podporu pre študentov z nízko príjmových rodín, ktorí splnia podmienky na vysokoškolské štúdium. Splácanie pôžičiek bude naviazané na príjem absolventa vysokej školy po ukončení štúdia.

52/

Každý rok bude ministerstvo školstva pre potreby verejnosti a škôl publikovať komplexný ranking slovenských vysokých škôl podľa študijných odborov a programov, ktorý bude obsahovať:

- informácie o uplatnení absolventov, ich priemernú mzdu a zamestnanosť,
- návratnosť financií investovaných do jednotlivých študijných odborov a programov,
- hodnotenie Akreditačnej agentúry jednotlivých odborov,
- hodnotenie kvality štúdia z pohľadu študentov pomocou dotazníkov.

Obsahové zmeny vo vzdelávaní

Aktualizovanie obsahu vzdelávania alebo koncepcia a výkon rozumnej kurikulárnej politiky je náročnou úlohou rezortu školstva. Po častých zásahoch do obsahu vzdelávania sú školy, respektíve učitelia málo vnímaví na výzvy pre novú kurikulárnu politiku aj preto, že sa doteraz nepodarilo zaviesť funkčný systém periodického a komplexného prehodnocovania vzdelávacieho obsahu.

Za zásadnú zmenu v oblasti vzdelávacieho obsahu sa zvykne považovať školský zákon z roku 2008, ktorý formalizoval dvojúrovňové kurikulum a do štruktúry vzdelávacích obsahov vniesol nový prvok vzdelávacích oblastí (napríklad Človek a svet práce, Človek a spoločnosť, Človek a príroda). Školy vykonali veľký kus práce pri zavádzaní týchto zmien do svojich školských dokumentov, ale samotné nastavenie

zmien bolo chybné. Zavedenie vzdelávacích oblastí bolo iba formálne a štátne vzdelávacie programy uvádzali spolu s nimi aj vyučovacie predmety (v podstate zopakovali tie isté predmety, ktoré existovali pred vymedzením vzdelávacích oblastí), čím oblasti stratili význam. Konkretizácia vzdelávacích obsahov sa diala cez predmety, nie cez oblasti, ktoré sa navyše nezhodovali naprieč vzdelávacími stupňami.

Od roku 2008 zasiahli zmenené vzdelávacie programy jeden celý cyklus základnej školy (deväť školských rokov) a nič nenasvedčuje ich pozitívnemu dosahu na vzdelanosť žiakov. Do vzdelávacích programov sa dostávali aj nesyntetické, politicky motivované zmeny, ktorých prínos bol zanedbateľný (napr. zmena počtu hodín dejepisu a prírodných vied na úkor iných hodín či návrhy na vznik nových predmetov).

Sme presvedčení, že vzdelávacie programy musia byť prepojené a nadväzovať na seba v jednotlivých stupňoch. Kurikulárna reforma by nemala byť zmenou iba v rámci predmetov, ale musí byť založená na logicky prepojených a spolu fungujúcich vzdelávacích oblastiach, ktoré je možné preniesť do praxe. Obsah vzdelávania musí definovať výstupy a výsledky na úrovni stupňov vzdelania a zároveň prenechávať školám slobodu, ako tieto ciele dosiahnuť.

Na úrovni predškolského vzdelávania bola vykonaná reforma vzdelávacieho obsahu. Považujeme ju za vhodný východiskový bod, na ktorý možno nadviazať a pripraviť inováciu obsahu vzdelávania na primárnom stupni základného vzdelania. Tento obsah bude odkonzultovaný s učiteľmi a školami a následne experimentálne overovaný. Súčasťou prípravy budú aj vytvorenie súvisiacich odborných a metodických materiálov a vzdelávanie učiteľov. Po úspešnom experimentálnom overení bude možné program zavádzať do všetkých základných škôl a následne pracovať na inovácii obsahu vzdelávania pre druhý stupeň základných škôl.

Riešenia SaS:

ZÁKLADNÉ ZMENY OBSAHU VZDELÁVANIA PRE ZŠ:

53/

Základné vzdelávanie bude rozdelené na dva stupne a tri cykly. Prvé dva cykly (s dĺžkou 3 roky a 2 roky) budú tvoriť prvý stupeň, tretí cyklus s dĺžkou 4 roky tvorí druhý stupeň.

- Prvý cyklus (1. – 3. ročník) sa zameria na uvádzanie do gramotnosti. Štátne kurikulum preň definuje iba výstupy pre jednotlivé vzdelávacie oblasti, nie pre predmety. Školy pretavia oblasti do predmetov a hodín v podobe, akú uznajú za vhodnú (napríklad zvolia blokovú výučbu či inú dĺžku hodín). Časová alokácia je definovaná ako týždenný počet hodín pre každú vzdelávaciu oblasť za celý cyklus. Rozdelenie oblasti do predmetov a následne pridelenie hodín v ročníkoch je v kompetencii školy. ŠPÚ vytvorí pre školy východiskovú štruktúru týchto ročníkov, ktorú môžu, ale nemusia používať.
- Druhý cyklus (4. – 5. ročník) bude organizovaný podobne ako prvý cyklus. Výstupy a časová alokácia sa určujú za dva roky pre vzdelávacie oblasti. Zavádza sa však tzv. subject-based banding. Ide o rozdelenie vybraných predmetov na dve úrovne podľa spôsobilosti detí. Ak je dieťa v predmete slabšie, po konzultácii s rodičmi a učiteľom si vyberie základnú úroveň, kde si upevní a zopakuje prebrané základy. Ak predmet bez problémov zvláda, pokračuje štandardnou úrovňou. Cieľom je zabezpečiť individuálny prístup, upevnenie základov vzdelania, ale aj eliminovať potrebu opakovať ročník. Rozdelenie do úrovni sa týka materinského jazyka, cudzieho jazyka, vzdelávacích oblastí Človek a príroda, Matematika a práca s informáciami.
- V treťom cykle (6. – 9. ročník) bude obsah vzdelávania určený pre oblasti, ale aj pre konkrétne predmety. Časová alokácia pre predmety je určená ako sumár týždenných hodín pre celý cyklus. Distribúcia týchto

hodín do ročníkov je v kompetencii školy. Povinné kurikulum však definuje iba 70 % vyučovacieho času. Zvyšných 30 % môže škola prerozdeliť medzi jednotlivé predmety, prípadne posilní výučbu vybraných predmetov či využije na poskytovanie voliteľných hodín.

54/

Vzdelávacie programy budú inovované v pravidelných 6-ročných cykloch, maximálne však do 20 % ich obsahu.

55/

Výkonové štandardy sa stanovujú ako výstupy na konci stupňa (respektíve cyklu), vzdelávacie obsahy nebudú rozkúskované na ročníky, ale budú definované na vzdelávacom stupni, čím sa vytvorí predpoklad na žiadcu individualizáciu vzdelávania a dosahovanie požadovaných štandardov žiakmi.

56/

Každú inováciu štátnych vzdelávacích programov **budeme sprevádzať systematickým vzdelávaním učiteľov** (obidve tieto aktivity zabezpečí ŠPÚ podporovaný ministerstvom školstva), spojeným aj s oboznamovaním učiteľov s novými vzdelávacími metódami a prístupmi (podpora samostatnej práce žiaka, spolupráce v skupinách či podpora blokového vyučovania).

57/

Vzdelávacie výstupy detí vyjadrené ako výkonové štandardy po ukončení predprimárneho vzdelávania budú východiskom pre revíziu kurikula primárneho vzdelávania, čím sa očistí obsah vzdelávania od duplicitných a nadbytočných prvkov.

58/

Obsah vzdelávania bude v primárnom vzdelávaní štruktúrovaný do rovnakých vzdelávacích oblastí ako v predškolskom vzdelávaní.⁴⁸¹ Pre primárne vzdelávanie sú vzdelávacie oblasti postačujúcou štruktúrou obsahov a iba vo výnimočných prípadoch vyžadujú predmetové spresnenie (napríklad jazyky).

59/

Do vzdelávacích programov sa zakomponujú aj rozvoj mäkkých zručností a kompetencií (ako komunikácia či spolupráca žiakov), rozvíjanie digitálnych zručností, rozvíjanie finančnej gramotnosti, narábanie s informáciami, ako aj rozvoj environmentálneho povedomia.

60/

Podporíme rozširovanie jazykového a bilingválneho vzdelávania v školách tým, že umožníme zaviesť bilingválne vzdelávacie programy aj v základných školách.

ZÁKLADNÉ ZMENY OBSAHU VZDELÁVANIA PRE SŠ:

61/

Presadíme **zjednodušený otvorený model kurikulárnej podoby stredoškolského vzdelávania**, ktorý zohľadní potreby stredných škôl zameraných na všeobecné vzdelávanie (gymnaziá), ako aj na širokú paletu stredných odborných škôl ponúkajúcich stredoškolské vzdelanie s maturitou alebo bez maturity.

62/

Považujeme za nadbytočné, aby štátny vzdelávací program každého odboru opakovane definoval všeobecné vzdelanie. Namiesto toho **zavedieme 3 základné moduly všeobecného vzdelávania**, ktoré budú následne kombinované s modulmi odborného vzdelávania:

- Prvý modul (gymnaziálny) bude prototypom štvorročného gymnázia a bude poskytovať všeobecné vzdelanie ukončené maturitou ako prípravu na vstup na vysokú školu.
- Druhý modul (úplný) bude určený pre odbory stredných odborných škôl ukončené maturitou. Definuje všeobecné vzdelávanie a následne je dopĺňaný konkrétnymi modulmi pre jednotlivé odbory. Tento modul sa vymedzuje iba cez vzdelávacie oblasti. Školy

si volia predmety (z vytvorenej ponuky) podľa potrieb profesijných programov a vytvára sa im priestor na to, aby niektoré oblasti všeobecného vzdelávania posilnili a iné zabezpečili iba v minimálnej miere.

- Tretí modul (doplňujúci) bude určený na všeobecné vzdelávanie v dvojročných a trojročných programoch SOŠ neukončených maturitou. Je vymedzený vo vzdelávacích oblastiach a školy ho adaptujú na potreby žiakov.
- Moduly odborného vzdelávania budú samostatne vymedzované pre jednotlivé odbory a kombinujú sa s prvým alebo druhým modulom. Zjednoduší sa tým vytváranie nových odborov, keďže všeobecná časť vzdelávania bude vždy daná a pre nový odbor bude nutné definovať obsah len v oblasti odborných predmetov (teoretických a praktických).

63/

V spolupráci so školami a zamestnávateľmi **zjednodušíme systém odborov** a sprehladíme ho pre žiakov a ich rodičov.

64/

Vzdelávanie v jednotlivých oblastiach (skupinách odborov) bude nastavené tak, **aby žiakovi po prvom či druhom ročníku uľahčovalo prestup na iný odbor**. Zvýšime tým atraktivitu odborného vzdelávania, aby žiaci a ich rodičia nemuseli mať obavy z výberu onkrétneho odboru v 14-ich rokoch.

65/

Zjednodušíme proces schvaľovania inovatívnych a bilingválnych odborov pre stredné školy, aby mohli byť školám, ktoré si ich vyberú, schválené v I. polroku 2021 a skvalitníme tak ponuku vzdelávania na stredných školách.

66/

Podporíme rozširovanie jazykového a bilingválneho vzdelávania aj na stredných odborných a priemyselných školách tým, že umožníme zaviesť bilingválne a jazykovo posilnené vzdelávacie programy.

67/

Podporíme zvyšovanie kvality jazykového vzdelávania na základných a stredných školách prostredníctvom spustenia Programu podpory jazykového vzdelávania učiteľov.

Zlepšenie uplatnenia absolventov

Absolventi na Slovensku často nepracujú vo vyštudovanom odbore, prípadne absolventi vysokej školy pracujú na pozícii, kde stačí stredoškolské vzdelanie.

Z pohľadu študenta ide často o sklamanie a z pohľadu štátu ide o neefektívne vynaložené financie na štúdium. Systém vzdelávania by mal mladým ľuďom poskytovať vzdelanie, ktoré v osobnom i pracovnom živote využijú a je pre nich perspektívne. Na dosiahnutie tohto stavu zatiaľ nemáme na Slovensku k dispozícii dostatočné informácie o tom, ktoré odbory sú z dlhodobého hľadiska perspektívne, ako zarábajú ich absolventi či aká je miera ich nezamestnanosti.

V krajinách Európy je pomerne bežnou praxou sledovať, ako sa uplatnia absolventi jednotlivých odborov vysokých a stredných škôl na trhu práce – či už v danej krajine, alebo dokonca aj za jej hranicami. Maďarsko sleduje kariéru absolventov jeden rok, tri roky a päť rokov po ukončení ich štúdia prostredníctvom dotazníkov. Nórsky štatistický úrad vedie databázu všetkých absolventov vysokých škôl, ktorá obsahuje informácie o ich dosiahnutom vzdelaní, o všetkých doterajších zamestnaniach, vykonávaných profesiách či plate. Podobný prístup sa rozvíja vo Švajčiarsku a v Litve, kde existuje systém sledovania uplatnenia absolventov na trhu práce (6 mesiacov, 3 roky a 5 rokov

po absolvovaní) a prvé prieskumy sa uskutočnili už v roku 2014. V niektorých krajinách (napr. Česká republika) sú údaje o uplatnení absolventov aj jedným z faktorov pri financovaní vysokých škôl.

Na Slovensku sa sleduje uplatnenie absolventov len výberovo, čo je povrchné a nedostatočné. Ministerstvo školstva každoročne vypracúva analýzu o žiaducich a menej žiaducich odboroch stredných škôl, avšak metodika týchto analýz je nejasná a často kritizovaná (aj Inštitút vzdelávacej politiky upozorňuje, že do zoznamu žiadanych odborov sa dostali odbory s vysokou nezamestnanosťou).⁴⁸² Ďalším parametrom je priemerná mzda absolventov, ktorá je tiež sledovaná nedostatočne. Pracuje s ňou aj národný portál „www.lepsieskoly.eu,“ ale venuje sa len vysokým školám. Ministerstvo školstva so spoločnosťou Trexima Bratislava pravidelne realizuje štatistické zisťovanie o cene práce, v ktorom sa uvádzajú aj mzdy zamestnancov. Avšak údaje o mzdách podľa vyštudovaných odborov nie sú sprístupnené verejnosti.

Aktuálne na Slovensku teda neexistuje verejnosti dostupný systém, ktorý by účinne a spoľahlivo sledoval priemerné mzdy a zamestnanosť absolventov jednotlivých odborov stredných a vysokých škôl a komplexne zbieral a sprístupňoval tieto údaje pre potreby verejnosti, samotných škôl a ministerstva.

Riešenia SaS:

68/

Prepojíme relevantné databázy ministerstva školstva, Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, Sociálnej poisťovne a ministerstva vnútra a zabezpečíme výmenu údajov medzi nimi, aby dávali pravdivý a celostný obraz o absolventoch stredných a vysokých škôl, a tým prispievali k informovanému rozhodovaniu detí a rodičov.⁴⁸³

482 Inštitút vzdelávacej politiky, (Ne)preferované odbory, s. 8, 2017.

483 V roku 2012 bol spustený projekt sledovania uplatnenia absolventov, ktorý následne zastavila ďalšia vláda.

69/

Ministerstvo školstva bude na základe údajov každoročne na internete zverejňovať priemerné príjmy a zamestnanosť absolventov jednotlivých odborov a škôl:

- Takéto údaje budú vhodným podkladom pre ministerstvo na správne nastavenie vzdelávacích politík a udržiavanie siete škôl.
- Tieto údaje budú využívať výchovní a kariéroví poradcovia ZŠ a SŠ na informovanie žiakov o možnostiach štúdia a pracovného uplatnenia.
- Údaje o uplatnení absolventov sa budú využívať aj ako informačné podklady pre zriaďovateľov SŠ a aj ako informácie na účely určovania počtu žiakov prvých tried SŠ či upravovaní ponuky odborov na SŠ.

70/

Údaje o uplatnení absolventov budú tiež súčasťou posudzovania akreditácie vysokoškolských odborov a budú výraznejšou súčasťou financovania VŠ, s cieľom podporiť vysoké školy, ktorých absolventi sa dobre uplatnia na trhu práce.

Zjednotenie financovania školstva

Systémovým problémom je aj komplikované rozdelenie financovania škôl medzi dva zdroje – ministerstvo školstva a ministerstvo vnútra.

Neprehľadnosť tohto modelu vyvoláva potrebu zjednotenia financovania školstva. Rozpočet verejnej správy na roky 2017 až 2019 ukazuje, že v roku 2017 dosiahli výdavky na vzdelávanie z ministerstva školstva 1,24 miliardy eur a výdavky na vzdelávanie z ministerstva vnútra 1,1 miliardy eur.

V rámci projektu ESO (Efektívna Spoľahlivá a Otvorená štátna správa) došlo okrem iného aj k zmene spôsobu financovania regionálneho školstva. Do roku 2013 boli

finančné prostriedky pre školy a školské zariadenia poskytované ich zriaďovateľom výlučne z ministerstva školstva prostredníctvom krajského školského úradu podľa sídla zriaďovateľa. Výnimku predstavovali školy a školské zariadenia, ktorých zriaďovateľmi boli samosprávne kraje – tým boli finančné prostriedky poskytované priamo ministerstvom školstva.

Projekt ESO od 2013 zrušil dovtedajší model a financovanie regionálneho školstva sa začalo uskutočňovať tak prostredníctvom kapitoly ministerstva školstva, ako aj prostredníctvom kapitoly ministerstva vnútra. Tento systém financovania platí doteraz.

V kapitole ministerstva školstva sa rozpočtujú prostriedky pre školy, ktorých zriaďovateľmi sú samosprávne kraje. V kapitole ministerstva vnútra sa rozpočtujú prostriedky pre školy, ktorých zriaďovateľmi sú obce, štátom uznané cirkvi a náboženské spoločnosti, iné právnické a fyzické osoby a okresné úrady v sídle kraja. Finančné prostriedky sa z kapitoly ministerstva vnútra pridelujú prostredníctvom okresných úradov v sídle kraja.

Cieľom reformy ESO malo byť podľa dôvodovej správy „zjednodušenie kontaktu občana so štátnou správou, transparentnosť a efektívnosť nakladania s verejnými prostriedkami a účinná kontrola“. Prax po necelých piatich rokoch od zavedenia systému financovania z dvoch zdrojov (z kapitoly ministerstva školstva a ministerstva vnútra) ukazuje, že tok finančných prostriedkov plynúci predovšetkým z ministerstva vnútra je náročné sledovať. Tento spôsob financovania sa javí ako nesystematický a neprehľadný, v dôsledku čoho môže vzniknúť aj priestor na neefektívne míňanie financií.

Riešenia SaS:

71/

Na dosiahnutie lepšej efektívnosti, prehľadnosti a transparentnosti financovania školstva je nutné

zjednotiť financovanie školstva a vrátiť ho do stavu
spred roku 2013, keď bolo regionálne školstvo financované
výlučne z kapitoly ministerstva školstva
novelou zákona o financovaní školstva
(č. 597/2003 Z. z.).

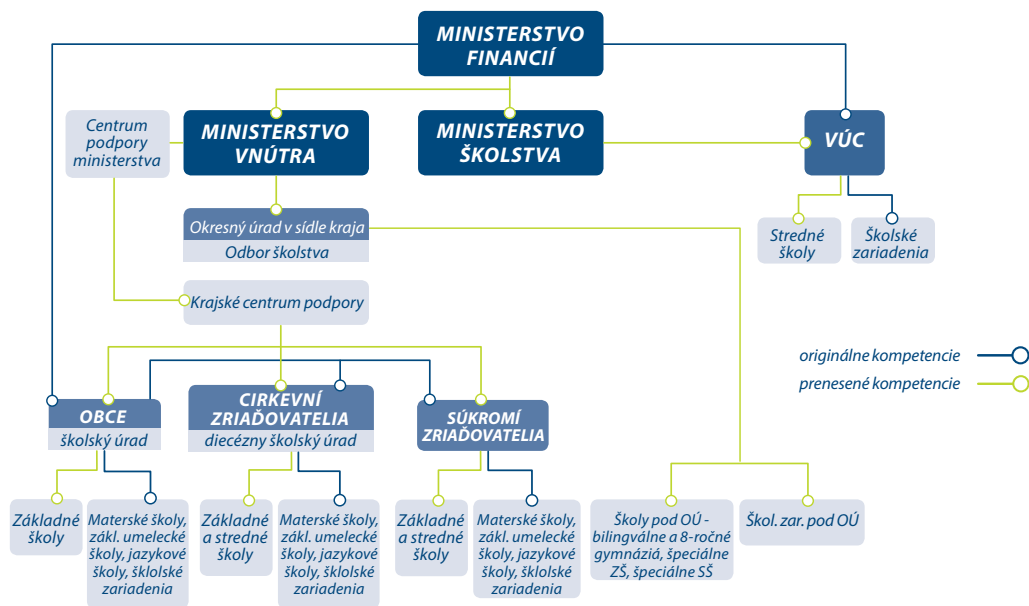
72/

V spolupráci so samosprávami vytvoríme jednotný
systém zberu potrebných údajov a uvoľňovania financií
pre školy a školské zariadenia, aby všetky školy poskytujúce
vzdelávanie, bez ohľadu na zriaďovateľa, mali zabezpečený
jednoduchý a spravodlivý prístup k financovaniu
prenesených a originálnych kompetencií.

Pred rokom 2013

Po roku 2013

VEDA A VÝSKUM

Tomu, aby sa na Slovensku oplátilo pracovať, podnikat' a žiť, môže výrazne pomôcť razantný rozvoj vedy a výskumu, ktorý posunie Slovensko dopredu z pohľadu udržateľnosti pracovných miest a výšky plátov.

Dynamika vedeckovýskumných výstupov, nedokončená transformácia Slovenskej akadémie vied, nízke finančné a spoločenské ohodnotenie vedeckých pracovníkov a kauzy a problémy v čerpaní eurofondov ukazujú, že veda a výskum ostávajú mimo centra pozornosti. Predstavuje to obrovské premárnenie príležitosti na zmenu.

Kľúčom na zmenu je naviazanie financovania na hodnotiteľné vedecké výstupy, zjednodušenie administratívnej náročnosti projektov, cielené využitie zdrojov EÚ a dokončenie transformácie Slovenskej akadémie vied. Predstavujeme riešenia, ako na to!

Súčasný stav

Výstupy slovenskej vedy a výskumu zaostávajú v absolútnych číslach aj v dynamike vývoja za výstupmi krajín EÚ aj užšieho

Tabuľka

Vedeckovýskumné výstupy krajín V4 + 2 v roku 2018

	Obyvateľov (mil.)	Citovateľných publikácií	Publikácií / mil. obyv.	Citácií	Citácií / mil. obyv.	Citácií / publikáciu	H - index	Udelených patentov*	Patent / mil. obyv.
Rakúsko	8,9	23 107	2 596	27 433	3 082	1,03	620	1 655	186
Česko	10,6	22 539	2 126	16 679	1 573	0,68	427	126	12
Slovinsko	2,1	5 729	2 728	5 616	2 674	0,90	278	76	36
Slovensko	5,4	7 757	1 436	4 561	845	0,55	263	28	5
Poľsko	38,4	45 365	1 181	30 444	793	0,62	519	226	6
Maďarsko	9,8	10 582	1 080	10 347	1 056	0,88	419	66	7

Zdroj: <https://www.scimagojr.com/countryrank.php?year=2018>
<https://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/statistics.html#granted>
 * Patenty udelené Európskym patentovým úradom žiadateľom z príslušnej krajiny.

regiónu najmä vzhľadom na kvalitu publikácií (podľa ohlasov) a produkciu aplikovaných výstupov (udelené patenty).⁴⁸⁴

Príčin uvedeného stavu je viacero:

- Výdavky na vedu a výskum v SR v pomere k HDP dosahujú najnižšie hodnoty z krajín V4 + 2 a sú hlboko pod priemerom EÚ, zhruba polovicu týchto výdavkov zabezpečuje verejný sektor.⁴⁸⁷
- Vysoký podiel inštitucionálneho financovania v pomere k účelovému financovaniu.⁴⁸⁸
- Netransparentné a nedostatočné využívanie eurofondov pre vedu a výskum.⁴⁸⁹
- Neuskutočnenie transformácie Slovenskej akadémie

484 Produktivitu vedeckej činnosti je možné kvantitatívne odhadnúť počtom vyprodukovaných vedeckých publikácií a podaných patentových žiadostí. Kvalitu produkcie je potom rámcovo možné odhadnúť podľa počtu ohlasov na tieto publikácie a počtu udelených patentových prihlášok. Z porovnania krajín V4 + 2 (Rakúsko a Slovinsko) je zrejmé, že v počte publikácií sa vieme udržať v priemere uvedenej skupiny, avšak zaostávame v počte ohlasov na publikácie a v počte udelených patentov.

485 Česko, Slovensko, Poľsko, Maďarsko + Rakúsko a Slovinsko

486 Podľa posledných dostupných dát OECD (2017) dosiahli celkové hrubé výdavky na výskum a vývoj 0,79 % HDP v SR, pričom priemer OECD bol 2,3 % a priemer krajín V4 bez SR bol 1,3 % HDP (<https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm>)

487 Kým v EÚ a V4 + 2 bez SR tvoria takmer polovicu zdrojov na vedu a výskum zdroje z podnikateľského sektora, v SR tieto zdroje predstavujú zhruba 1/3 (Národný kontrolný úrad, Analytická správa, október 2018). Vzhľadom na nízku mieru zdrojov pre vedu a výskum dosahuje SR vysokú nákladovú efektívnosť v pomere zdrojov potrebných na jednu publikáciu, ale zaostáva v kvalite výstupov (podľa ohlasov) a v produktivite aplikovateľných výstupov (udelené patenty) (Národný kontrolný úrad, Analytická správa, október 2018).

488 Na inštitucionálnu podporu vedy a výskumu je v rozpočte vyčlenených zhruba 200 mil. eur v porovnaní so 60 mil. eur na projektové financovanie (súčet rozpočtov agentúr VEGA, KEGA a APVV) (<http://www.rozpocet.sk/web/#/rozpocet/VS/kapitoly/0>).

489 <https://dennikn.sk/blog/1340862/lubyovej-dotacie-na-vedu-nedostali-ich-firmy-zname-vo-svete/>, <https://www.etrend.sk/ekonomika/lubyovej-chcu-vziat-1-7-miliardy-eur-na-vedu-cerpanie-eurofondov-ma-zabezpecit-ersek.html>

- *vied na vedeckovýskumné inštitúty.*⁴⁹⁰
- *Roztrieštenosť a absencia strategického konceptu vedy a výskumu.*⁴⁹¹

Ak sa nám podarí razantne podporiť vedu a výskum a nastúpiť cestu k transformácii na tzv. vzdelanostnú ekonomiku, je možné očakávať:

- *Vyšší podiel vyplatených miezd na hrubom domácom produkte, aby mali ľudia viac z ekonomického rastu.*⁴⁹²
- *Lepšiu udržateľnosť pracovných miest v konkurencii s krajinami s nižšou cenou práce,*⁴⁹³ *ako aj v kontexte postupujúcej automatizácie.*⁴⁹⁴
- *Menšiu závislosť ekonomiky od surovinových zdrojov.*
- *Nižšiu záťaž životného prostredia hospodárskou činnosťou.*
- *Lepší ranking SR*⁴⁹⁵ *a inštitúcií v SR*⁴⁹⁶ *znamenajúci lepšiu konkurencieschopnosť v súťaži o investície s vyššou pridanou hodnotou.*

- *Lepšiu konkurencieschopnosť SR v medzinárodnej súťaži o európske prostriedky na výskum a vývoj.*⁴⁹⁷

Riešenia SaS:

1/

Podporíme zvýšenie reálneho financovania vedy a výskumu k **cieľovej hodnote 1 % HDP.**⁴⁹⁸

2/

Rozšírime účelovú formu financovania o **nárokovateľnú dotáciu**⁴⁹⁹ *za vedeckovýskumný výstup. Nárok vznikne po splnení kritérií definovaných APVV*⁵⁰⁰ *a bude poukázaný ako projektové prostriedky hlavnému autorovi*⁵⁰¹ *publikácie s dobou čerpania 5 rokov s minimálnymi obmedzeniami účelu použitia prostriedkov.*⁵⁰²

490 <https://domov.sme.sk/c/20974520/ministerka-lubyova-sa-zbavuje-problemu-so-sav.html>

491 V období rokov 2007 – 2017 bolo prijatých 14 strategických dokumentov, z ktorých sa realizovala len polovica. SR neriadi podporu vedy a výskumu systematicky, ale fragmentovane. Táto politika nie je zastrešená žiadnym komplexným strategickým dokumentom (Národný kontrolný úrad, Analytická správa, október 2018).

492 Väčšie zastúpenie činností s vyššou pridanou hodnotou a vyššia atraktivita pre kapitál smerovaný do týchto činností znamenajú vyššie mzdy v pomere k hrubému domácomu produktu (<https://www.iness.sk/stranka/7664-Preco-su-na-Slovensku-nizke-mzdy>).

493 Lepšia ponuka vzdelanejších ľudských zdrojov predstavuje ďalšiu konkurenčnú výhodu, ktorá umožní konkurovať krajinám s nižšou cenou práce, prípadne nahrádzať pracovné miesta presunuté do týchto krajín pracovnými miestami s vyššou pridanou hodnotou.

494 Podľa správy OECD je SR krajinou s najväčším podielom pracovných pozícií ohrozených automatizáciou z analyzovaných krajín: signifikantne ohrozených je až 65 % pracovných pozícií a až 35 % je vo vysokej miere ohrozenia (<https://www.oecd.org/employment/Automation-policy-brief-2018.pdf>).

495 V inovačnom rebríčku Innovation index – Country rankings sme v roku 2019 dosiahli 37 miesto zo všetkých krajín sveta, pričom naše hodnotenie sa už tretí rok po sebe zhoršilo. V rebríčku sme z krajín V4 predstihli len Poľsko (https://www.theglobaleconomy.com/rankings/GII_Index/).

496 V Šanghajskej rebríčku vysokých škôl (VŠ) nemá SR zastúpenie medzi prvými 500 inštitúciami (Česko 1, Poľsko 2, Rakúsko 6, Slovinsko 1) a celkovo v prvej 1 000 máme zastúpené len 2 naše VŠ (Česko 6, Maďarsko 5, Poľsko 12, Rakúsko 11, Slovinsko 2) (<http://www.shanghai-ranking.com/ARWU2018.html>). Podobný pohľad ponúkajú aj ďalšie rebríčky a hodnotenia (<https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2019>, <http://roundranking.com/ranking/world-university-rankings.html#research-2018>, <https://www.usnews.com/education/best-global-universities/search?country=austria&country=czech-republic&country=hungary&country=poland&country=slovakia&country=slovenia&page=3>).

497 Slovensko z programu EÚ Horizont 2020 získalo v prepočte na 1 000 eur HDP iba 0,9 eura, čo je výrazne menej ako priemer krajín EÚ. Z projektov typu Excelentná veda je Slovensko v úspešnosti čerpania v prepočte na HDP druhé od konca a horšie je už iba Rumunsko. Z celkového balíka zdrojov programu Horizont 2020, rozdelených k marcu 2018, získalo SR iba 0,3 % (Národný kontrolný úrad, Analytická správa, október 2018).

498 Dodatočné zdroje budeme hľadať v zrušení daňového super odpočtu na vedu a výskum. V roku 2017 pri možnosti super odpočtu vo výške 25 % predstavovali daňové úľavy cca 8 mil. eur, čo predstavuje polovicu rozpočtu agentúry VEGA. Na rok 2020 je pritom možnosť super odpočtu až vo výške 200 %. Celkové náklady by sa tak mohli vyrovnáť rozpočtu agentúry APVV. Vyhodnotenie skutočného prínosu tohto opatrenia z hľadiska výstupov nikdy neprebehlo a je otáznе (napr. polovicu úľav za rok 2017 žiadal jeden jediný železiarsky podnik) (<https://www.financnasprava.sk/sk/elektronicke-služby/verejne-služby/zoznamy/zoznam-danovych-subjektov-kt0>).

499 Podľa zákona č. 172/2005 o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja, § 16 sa účelová forma financovania poskytuje na základe súťaže na:

- riešenie projektov výskumu a vývoja (prostredníctvom Agentúry na podporu výskumu a vývoja (APVV) a v rámci štátnych programov výskumu a vývoja),
- riešenie projektov výskumu a vývoja, zameraných na zabezpečenie obrany a bezpečnosti štátu,
- riešenie rozvojových projektov (prostredníctvom APVV a v rámci štátnych programov rozvoja infraštruktúry výskumu a vývoja).

Uvedené body doplníme o:

- nárokovateľnú dotáciu na preukázaný vedeckovýskumný výstup (prostredníctvom APVV),
- nárokovateľnú dotáciu na preukázaný výstup aplikovaného výskumu (prostredníctvom APVV).

500 Publikácia v časopise z databázy current contents v prvom alebo druhom kvartile podľa SCI. Napr. pri predpokladanej dotácii 8 000 eur na 1 impactový bod sú predpokladané náklady pri ročnej produkcii 9 000 bodov 72 mil. eur ročne.

501 Korešpondujúci autor zamestnaný v prevádzke výskumu a vývoja alebo vysokej škole so sídlom v SR. V prípade, ak nie je definovaná funkcia korešpondujúceho autora, tak prvý alebo posledný autor publikácie so súhlasom ostatného autorského kolektívu. Hlavný autor určí aj prípadné rozdelenie prostriedkov medzi spoluautorov.

502 Napr. maximálne 10 % prostriedkov na mzdy a odmeny, 20 % na cestovné výdavky, 20 % ako nepriame náklady afilovanej prevádzke výskumu a vývoja.

3/

Rozšírime účelovú formu financovania o **nárokovateľnú dotáciu** ⁵⁰³ **za výstup aplikovaného výskumu**. Nárok vznikne po splnení kritérií definovaných APVV ⁵⁰⁴ a bude poukázaný ako projektové prostriedky autorovi ⁵⁰⁵ udelenej patentovej prihlášky s dobou čerpania 5 rokov s minimálnymi obmedzeniami účelu použitia prostriedkov. ⁵⁰⁶

4/

Zjednodušíme čerpanie účelovo poskytnutých prostriedkov na vedu a výskum: Na čerpanie prostriedkov účelového financovania vedy a výskumu so zadanými výstupnými ukazovateľmi nebude potrebné realizovať verejné obstarávanie. ⁵⁰⁷

5/

Zvýšime podiel účelového financovania vedy a výskumu: Z prostriedkov vyčlenených na vedu a výskum bude 1/3 vyčlenená na projektové financovanie a 1/3 na financovanie nárokovateľnej dotácie na vedeckovýskumný výstup a výstup aplikovaného výskumu. ⁵⁰⁸

6/

Zjednotíme pravidlá ⁵⁰⁹ **aj technickú platformu** ⁵¹⁰ pre výzvy a manažment účelového financovania ⁵¹¹ vedy a výskumu (projekty APVV ⁵¹², VEGA ⁵¹³, KEGA ⁵¹⁴ a VA ⁵¹⁵). Programy a harmonogram výziev budú oznamované priebežne vždy na **3-ročné obdobie**. Harmonizácia VA s APVV **zlepší transparentnosť a úspešnosť** čerpania prostriedkov z EŠIF. ⁵¹⁶

503 Podľa zákona č. 172/2005 o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja, § 16 sa účelová forma financovania poskytuje na základe súťaže na: - riešenie projektov výskumu a vývoja (prostredníctvom Agentúry na podporu výskumu a vývoja (APVV) a v rámci štátnych programov výskumu a vývoja)

- riešenie projektov výskumu a vývoja, zameraných na zabezpečenie obrany a bezpečnosti štátu,
- riešenie rozvojových projektov (prostredníctvom APVV a v rámci štátnych programov rozvoja infraštruktúry výskumu a vývoja).
Uvedené body doplníme o:

- nárokovateľnú dotáciu na preukázaný vedeckovýskumný výstup (prostredníctvom APVV),
- nárokovateľnú dotáciu na preukázaný výstup aplikovaného výskumu (prostredníctvom APVV).

504 Po udelení patentu EPO aj národných patentov v rámci EÚ. Napr. pri predpokladanej dotácii 500 000 eur na patent sú predpokladané náklady pri ročnej produkcii 30 patentov 15 mil. eur ročne.

505 Autor zamestnaný v prevádzke výskumu a vývoja alebo vysokej školy so sídlom v SR. V prípade viacerých autorov, autor podľa súhlasného vyhlásenia spoluautorov. Prostriedky sú vyplácané cez prevádzku výskumu a vývoja v SR, ktorá bola prihlasovateľom patentu.

506 Napr. maximálne 50.% prostriedkov na mzdy a odmeny, 50.% viazaných na úhradu dokladovaných vynaložených nákladov na patentovú prihlášku vrátane právnych služieb, prekladov a udržiavacích poplatkov.

507 Výnimka pridaná do § 1 zákona č. 343/2015: Tento zákon sa nevzťahuje na zákazku, ktorá je financovaná z prostriedkov pridelených podľa § 16 zákona č. 172/2005 o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja, ktorej predpokladaná hodnota je nižšia ako 260 000 eur v priebehu kalendárneho roka alebo počas platnosti zmluvy, ak sa zmluva uzatvára na dlhšie obdobie ako jeden kalendárny rok.

508 V kapitole rozpočtu MŠVVaŠ je na vedu a výskum alokovaných 350 mil. eur, z toho pre agentúru APVV 40 mil. ročne. My navrhujeme postupné navýšenie rozpočtu APVV ako hlavnej agentúry na účelové financovanie na 200 mil. eur ročne, z toho 100 mil. eur bude alokovaných na projektové financovanie a 100 mil. eur na nárokovateľné dotácie (70 mil. eur za publikačné a 30 mil. eur za patentové výstupy).

509 To znamená rovnaké členenie a rozsahové požiadavky pre žiadost' o grant, rovnaké členenie grantových panelov, rovnaké členenie nákladových položiek (podľa § 19 zákona č. 172/2005.: ods. (3) a) – f) a ods. (4) bez ďalšieho členenia na podpoložky).

510 Možná je migrácia na technickú platformu jednej z agentúr alebo vytvorenie novej platformy Centra vedecko-technických informácií (CVTI), ktoré vedie aj čiastočnú evidenciu vedeckovýskumných výstupov.

511 Účelové financovanie bude zahŕňať projekty výskumu a vývoja a nárokovateľné dotácie na vedeckovýskumné výstupy (pozri vyššie). Projektmi výskumu a vývoja budú: 1. štartovacie granty, 2. stredne veľké granty (20- – 50-tisíc ročne) na financovanie projektov bežných výskumných tímov, 3. mimoriadne granty (150- – 300-tisíc ročne) na financovanie veľkých projektov s výrazným inovačným potenciálom, 4. popularizačné minigranty na podporu popularizačných výstupov, 5. štartovacie granty aplikovaného výskumu s nevyhnutným spolufinancovaním na účely prípravy proof-of-concept a patentovej prihlášky, 6. kapitálová spolupráca v podniku s registrovaným patentom, ktorá zahŕňa podiel na výnosoch patentu, ale žiadateľ má za definovaných podmienok možnosť odkúpiť podiel grantovej agentúry späť v určitom období po ukončení financovania, 7. vedeckú cenu dotovanú sumou 100-tisíc eur ročne pre každú oblasť vedy a výskumu (§ 6 ods. (3) zákona č. 172/2005.), 8. vedeckú cenu dotovanú sumou 50-tisíc eur pre úspešných jednotlivcov alebo tímy v medzinárodných vedeckých súťažiach do 25 rokov.

512 APVV, Agentúra pre podporu vedy a výskumu, <http://www.apvv.sk/agentura/o-nas.html>

513 VEGA, Vedecká grantová agentúra MŠVVaŠ SR a SAV, <https://www.minedu.sk/vedecka-grantova-agentura-msvvas-sr-a-sav-vega/>

514 KEGA, Kultúrna a edukačná grantová agentúra MŠVVaŠ SR, <https://www.minedu.sk/kultura-a-edukacna-grantova-agentura-msvvas-sr-kega/>

515 VA, Výskumná agentúra, <http://www.vyskumnaagentura.sk/sk/o-nas/vyskumna-agentura>

516 VA je hlavnou agentúrou pre pridelovanie prostriedkov z Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF), t. j. v súčasnosti OP Výskum a inovácie OPVal. V programovom období 2014 – 2020 bolo na OP Val alokovaných 2,2 mld. eur, z toho 1,8 mld. na posilnenie výskumu, technologického rozvoja a inovácií. Príprava OP so zámernom harmonizácie výziev s agentúrou APVV vrátane nárokovateľného financovania môže znamenať dramatický nárast účelového financovania vedy a výskumu (na cca 400 mil. eur ročne). Využitie štandardných a grantových schém a očakávateľne zverejnených výziev zabezpečí čerpanie alokovaných finančných prostriedkov. Priebežne vyhlasované programov a harmonogramov výziev na 3-ročné obdobia budú zabezpečovať stabilitu výskumných programov a zároveň flexibilitu výskumu.

7/

Agentúry budú **na spoločnej platforme zverejňovať účelovo poskytnuté prostriedky** na jednotlivé organizácie a tímy v prepojení **s publikačnými a patentovými výstupmi**.⁵¹⁷ Na základe týchto údajov vypracujeme **rebríček najúspešnejších inštitúcií, tímov a vedcov** v SR podľa kvantitatívnych a kvalitatívnych kritérií.⁵¹⁸

8/

Grantové komisie a panely hodnotiteľov uvedených agentúr budú zahŕňať kvalitných posudzovateľov a z nich minimálne **50 % z územia mimo SR a ČR**.⁵¹⁹

9/

Dokončíme transformáciu ústavov Slovenskej akadémie vied na samostatne hospodáriace právne subjekty, vedeckovýskumné inštitúcie ako právnické osoby uskutočňujúce výskum a vývoj,⁵²⁰ ktoré budú mať možnosť v rámci definovaných kritérií nakladať so svojím majetkom, podnikať a generovať/získavať mimorozpočtové príjmy.⁵²¹ Do subjektov v rámci tohto rámca bude môcť vstupovať (resp. ich zakladať súkromný kapitál).⁵²²

10/

Zlepšíme medzinárodnú **konkurencieschopnosť v oblasti ľudských zdrojov**: Na miesta učiteľov vysokých škôl a výskumných a vývojových zamestnancov budú mať organizácie financované zo štátneho rozpočtu povinnosť vypisovať **konkurzy v medzinárodnom priestore a ponúkať platové podmienky prispôsobené vedeckej výkonnosti**.⁵²³

517 V SR chýba jednotná databáza/portál poskytujúca informácie o vede a výskume. Viacero existujúcich databáz (vedaatechnika.sk, CREPČ, ŠÚ) nie je navzájom prepojených a ich spracovateľnosť je nízka (Národný kontrolný úrad, Analytická správa, október 2018). Vznik portálu je možné dosiahnuť doplnením centrálného registra publikačnej činnosti (CRPČ) o publikačné výstupy mimo sféry VŠ a integráciou s dostupnými registrami (výskumníkov, organizácií, projektov, výsledkov VaV) informačného systému o vede a výskume (SKCRIS) a medzinárodnými databázami. Dlhodobými cieľom je dosiahnuť spracovateľnosť prostredníctvom Application Programming Interface.

518 Rebríček môže vypracovať akreditačná komisia na základe údajov CVTI.

519 Podmienka zahraničnej afiliácie a kvality definovanej ako H-index lepší ako medián v danom odbore doplnená do ods. (3), § 19 zákona č. 172/2005.

520 Podľa zákona č. 172/2005.

521 V zmysle zákona č. 243/2017.

522 S cieľom zvýšenia súkromných zdrojov financovania vedy a výskumu. Kým v EÚ a V4 + 2 bez SR tvoria takmer polovicu zdrojov na vedu a výskum zdroje z podnikateľského sektora, v SR tieto zdroje predstavujú zhruba 1/3 (Národný kontrolný úrad, Analytická správa, október 2018).

523 Podľa § 7 ods. 1 zákona č. 553/2003 bude možné určiť učiteľom vysokých škôl a výskumným a vývojovým zamestnancom tarifný plat podľa prílohy 5 vo výške rovnajúcej sa súčtinu tabuľkového platu podľa príslušného platového stupňa a triedy a podielu H-indexu zamestnanca k hraničnému H-indexu pre daný odbor (v členení podľa § 6 ods. (3) zákona č. 172/2005.).

MLÁDEŽ A ŠPORT

Šport sa stal fenoménom so silným spoločenským a ekonomickým významom. Rozvíja jednotlivcov nielen z fyzickej a zo zdravotnej stránky, ale učí ich aj sociálnym zručnostiam a zodpovednosti. Vlastnosti, ktoré si osvojí aktívne športujúce dieťa, pomáhajú v dospelosti v oblasti disciplíny, osobného manažmentu, ľahšie zvládať stres a komunikovať v rámci tímov. Súťaživosť je vrodená vlastnosť každého človeka, a preto je dôležité podporiť deti a mládež a motivovať ich k športu.

A preto „SaS má šport“

„SaS má šport“ je reforma zohľadňujúca všetky aspekty športu tak, aby sa cielene rozvíjal, aby peniaze v ňom prúdili transparentne a prinášal osov jednotlivcom aj krajine dnes aj v budúcnosti.

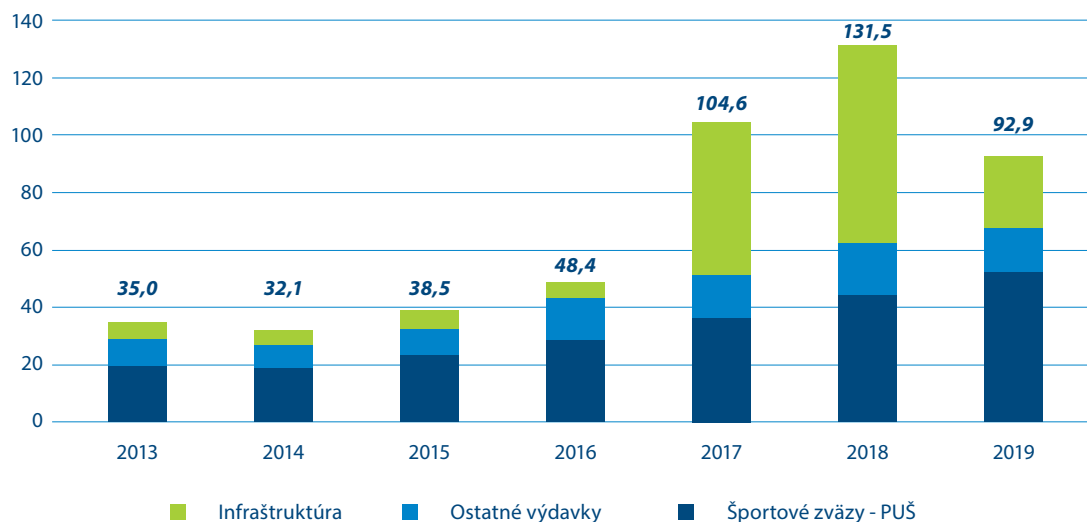
SÚČASNÝ STAV A SKORÉ RIEŠENIA

Od 1. 1. 2016 platí na Slovensku nový zákon o športe. Hlavným motívom zákona bolo získať viac peňazí do športu za viac transparentnosti. Zavedením zákona o športe po roku 2015 došlo k zvýšeniu štátnych výdavkov na šport z 38,5 mil. eur v roku 2015 na 93 mil. eur v roku 2019. Zákon o športe zdefinoval, že do športu sa odvádzajú financie z lotériových hier, predovšetkým zo štátnej a. s. TIPOS.

Zákon o športe⁵²⁴ zároveň garantuje, že štátne výdavky na šport nesmú klesnúť pod úroveň predchádzajúceho roka. Zákon upravuje osoby v športe, právne vzťahy pri športovej činnosti, pôsobnosť orgánov verejnej správy v oblasti športu a opatrenia proti negatívnym javom v športe.

Graf

Štátne výdavky na šport

Zdroj: epi.sk Vzorec na výpočet príspevku uznanému športu

ZÁKON O ŠPORTE – VZOREC

Zákon ustanovil tzv. uznané športy,⁵²⁵ pre rok 2020 požiadalo zo všetkých uznaných športov o príspevok cez svoje národné športové zväzy 75 športov. Týmto subjektom štát rozdelí prevažnú časť financií zo štátneho rozpočtu. Peniaze sa rozdeľujú na základe reálnych údajov dosadených do vzorca, ktorý je prílohou číslo 3 zákona o športe. Týmto opatrením bolo dosiahnuté, že o výške dotácií rozhodujú dáta a nie úradníci. Zákon vzorcom zároveň zabezpečil nárokovateľnosť financií pre uznaný šport. Nárokovateľný príspevok poskytuje zväzom a klubom spoľahlivý predpoklad na zostavovanie rozpočtov a plánovanie činnosti.

Vzorec:

$$P = (A \times KVVD + A \times KVM) \times (B \times ZD + C \times ZZ) + (1 - 2 \times A) \times M23$$
⁵²⁶

Dáta vo vzorci rozdelia 80 % financií pre uznané športy, 7 % športovcom TOP tímu, zvyšok tvorí príspevok na šport postihnutých, Slovenský olympijský a športový výbor a projekty ministerstva školstva.

Systém v súčasnosti zneužívajú niektoré zväzy a kluby. Napríklad tým, že vymýšľajú pre deti rôzne korešpondenčné súťaže. V atletickom zväze sa za štart v súťaži považuje už len predklon, skok do diaľky z miesta alebo hod medicinbalom. Zväzy prostredníctvom klubov takouto súťažou získajú tisíce aktívnych členov. Za aktívneho člena sa považuje aj taký

športovec, ktorý splní parameter členskej základne už pri troch štartoch v súťaži.⁵²⁷

Systém tiež umožňuje, že na jedno a to isté dieťa môžu štátne prostriedky čerpať všetky športové zväzy. Určovanie parametra popularity nemá každý rok rovnakú metodiku.

Novela zákona (jún 2017) o športe z dielne SNS oddelila financovanie futbalu s hokejom od ostatných športov. Politickým rozhodnutím bolo iba pre tieto dva športy zafixovaných 30 % objemu z celkovej sumy rozdeľovaných prostriedkov pre uznané športy (17 % futbal a 13 % hokej).⁵²⁸

Parametre, ktoré ostatné športy musia splniť (úspechy, členská základňa a pod.) sa futbalu a hokeja odvtedy netýkajú, tak sa kvalita práce v týchto športových odvetviach, ktorou sa majú s ostatnými športovými odvetvami porovnávať, stala nepodstatnou.

Vláda každoročne vydáva nariadenie, v ktorom stanoví váhy jednotlivých parametrov vzorca pre výpočet príspevku uznanému športu na nasledujúci rok.⁵²⁹ Sekcia športu na ministerstve školstva zase určuje metodiku zberu dát určením otázok do prieskumu na získanie hodnôt domáca a zahraničná popularita športu do vzorca. Táto metodika bola z neznámych dôvodov menená, čím dochádza v jednotlivých obdobiach k vypočítaniu rozdielnych výsledkov.

525 Zákon č. 440/2015 o športe, § 3 písm. f, uznané športy sú také, ktoré boli uznané:

- Medzinárodným olympijským výborom,
- Medzinárodnou športovou organizáciou SportAccord,
- Medzinárodným paralympijským výborom,
- Medzinárodným výborom športu nepočujúcich alebo
- Medzinárodným hnutím špeciálnych olympiád.

526 P je podiel príslušného uznaného športu.

A je percentuálne vyjadrenie váhy dosiahnutého športového úspechu.

B je percentuálne vyjadrenie váhy domáceho záujmu o šport.

C je percentuálne vyjadrenie váhy zahraničného záujmu o šport.

KVVD je koeficient významu výsledku pre dosiahnutý športový úspech v uznanom športe v kategórii dospelých k 30. septembru roka, ktorý predchádza roku, na ktorý sa príspevok uznanému športu poskytuje.

KVM je koeficient významu výsledku pre dosiahnutý športový úspech v uznanom športe v kategórii mládeže k 30. septembru roka, ktorý predchádza roku, na ktorý sa príspevok uznanému športu poskytuje.

ZD je domáci záujem o príslušný uznaný šport vypočítaný na základe prieskumov verejnej mienky na území Slovenska, ktorých vykonanie zabezpečí ministerstvo školstva každé dva roky vždy do jedného mesiaca od ukončenia olympijských hier; výsledky týchto prieskumov ministerstvo školstva zverejní do jedného mesiaca na svojom webovom sídle.

ZZ je zahraničný záujem o príslušný uznaný šport vypočítaný na základe prieskumov sledovanosti v masovokomunikačných prostriedkoch v zahraničí, ktorých vykonanie zabezpečí ministerstvo školstva každé dva roky vždy k 30. septembru; výsledky týchto prieskumov ministerstvo školstva zverejní do jedného mesiaca na svojom webovom sídle.

M23 je priemer počtu aktívnych športovcov v uznanom športe vo veku do 23 rokov k 30. septembru roka, ktorý dva roky predchádza roku, na ktorý sa príspevok uznanému športu poskytuje, a k 30. septembru roka, ktorý predchádza roku, na ktorý sa príspevok uznanému športu poskytuje; do počtu aktívnych športovcov sa započítavajú všetci športovci, ktorí v posudzovanom období dovŕšili vek 23 rokov.

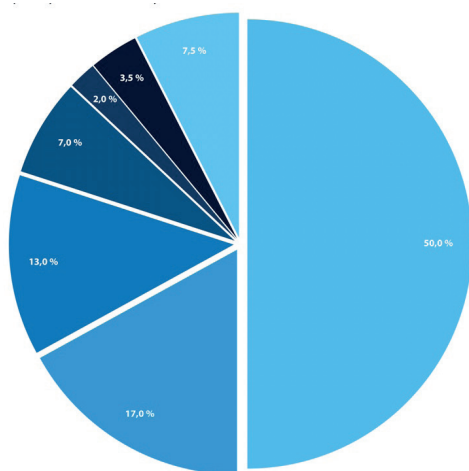
527 Zákon o športe, § 4 odsek 6.

528 Zákon o športe, § 77 odsek 2 písm. b.

529 ucps.sk – Nariadenie o metodike na výpočet podielu uznaného športu na rok 2020.

Graf

Rozdelenie finančných prostriedkov MŠVV na šport

- 50% Uznané športy - ostatné
- 17% Uznané športy - futbal
- 13% Uznané športy - ľadový hokej
- 7,5% Ostatné úlohy
- 7% Športovci Top tímu
- 2% Slovenský olympijský výbor
- 3, 5% Šport zdravotne postihnutých - SPV

Zdroj: epi.sk, vzorec na výpočet príspevku uznanému športu

Riešenia SaS:

1/

Vrátíme futbal a hokej do vzorca, aby výpočet bol transparentný a súťaživý pre všetky uznané športy.

2/

Zvýšime počet účasti v súťažiach potrebných na získanie príspevku. Súčasne tri účasti sa ukázali ako nedostatočné. Navrhujeme časovú rozvrstvenosť povinných účasti aktívneho športovca na minimálne šesť mesiacov v sezóne.

3/

Pri parametri vzorca „popularita“ zabezpečíme, aby bola uplatňovaná jednotná metodika vyhodnotenia dát.

ZÁKON O FONDE NA PODPORU ŠPORTU

V roku 2019 bol Národnou radou SR prijatý zákon o fonde na podporu športu,⁵³⁰ ktorý od roku 2020 počíta s rozdelením sumy 20 mil. eur nad rámec peňazí rozdeľovaných prostredníctvom zákona o športe.⁵³¹ Ďalšie peniaze pre športovú obec dávajú nádej na lepšie časy, zákon však vyvoláva oprávnené otázky, pretože vytvára podmienky pre klientelismus a korupciu a bol prijatý skrátaným procesom bez možnosti pripomienkovania dotknutých inštitúcií a verejnosti. Prostriedky budú prerozdeľované cez projekty bez vopred známych kritérií, budú ich vyhodnocovať komisie a schvaľovať správna rada fondu.

Riešenia SaS:

4/

Prostriedky fondu budeme alokovať výhradne na podporu výstavby športovísk, ktoré budú slúžiť školám a verejnosti. Zavedieme jasné vopred stanovené pravidlá tak, aby prostriedky fondu mohli byť čerpané transparentne. Čerpať budeme z dát zo vzorca.

5/

Skrátíme účtovné odpisy pri (nielen) športových nehnuteľnostiach na 20 rokov.⁵³²

6/

Budeme presadzovať, aby zákony a ich novely boli pripravované v riadnom legislatívnom procese s medzirezortným pripomienkovým konaním, v rámci ktorého si môže svoje pripomienky uplatniť aj verejnosť.

7/

Citeľne znížime objem prostriedkov na administráciu fondu. Súčasných 5 %, teda 1 milión eur pre funkcionárov fondu, ktoré považujeme za rozhadzovanie štátnych peňazí, znížime na 2 %.

530 Zákon č. 310/2019 o fonde na podporu športu

531 § 22 zákona č. 310/2019

532 Toto opatrenie je súčasťou programu SaS AGENDA 2020.

NESYSTÉMOVÉ FINANCOVANIE ŠPORTU

Iba v roku 2019 boli vládou SR schválené prostriedky vo výške 96 mil. eur na infraštruktúru národného významu.⁵³³

Na konci roku 2019 vláda rieši ešte návrh na uvoľnenie ďalších finančných prostriedkov vo výške 70 mil. eur zo zdrojov kapitoly Všeobecná pokladničná správa na rozvoj regionálnej športovej infraštruktúry. Tieto peniaze má dostať Slovenský olympijský a športový výbor, ktorý s nimi bude nakladať, ako uzná za vhodné. Súhlasíme s tým, že športová infraštruktúra na Slovensku je zanedbaná a v zlom stave. Nie je možné ju však financovať mimo rámca právnej úpravy, bez opory v zákonoch, bez zdôvodnenia navrhovanej sumy, obchádzaním zaužívaných nástrojov znemožňujúcich súťaž a kontrolu štátu, čo vo svojom vyjadrení k návrhu uvádza ministerstvo financií.⁵³⁴

Riešenia SaS:

8/

Nedovolieme, aby sa rozhodovanie o pravidlách použitia štátnych príspevkov presúvalo na iné súkromnoprávne subjekty.⁵³⁵

9/

Výstavbu a obnovu zanedbanej infraštruktúry športu podporíme prostredníctvom fondu na podporu športu.

ZMLUVNÉ VZŤAHY V ŠPORTE

Právna úprava jasne zadefinovala kategóriu športových odborníkov, ktorí vykonávajú odbornú činnosť v športe.⁵³⁶ Národné športové zväzy sú povinné mať vo svojich

štruktúrach kontrolóra,⁵³⁷ vznikla aj nová pozícia hlavného kontrolóra športu, ktorého na päť rokov menuje vláda SR.⁵³⁸ V súčasnosti je hlavnou kontrolórkou Alica Fisterová.

Zákon vymedzil pracovnoprávne vzťahy športovcov v športovom prostredí.⁵³⁹ V dôvodovej správe k § 4 sa podrobne popisujú podmienky zmluvných vzťahov v individuálnych a kolektívnych športoch. Ak náplň činnosti profesionálneho športovca vykazuje znaky závislej práce (deje sa tak prevažne v kolektívnych športoch), subjekt musí so športovcom pri výkone profesionálnej činnosti uzatvoriť zmluvu o profesionálnom vykonávaní športu podľa Zákonníka práce.⁵⁴⁰

Ak porovnáme odmenu športovca v režime SZČO vo výške 1 000 eur (netto príjem 775 eur) s rovnakou odmenou zamestnanca, cena práce pre klub vychádza na 1 373,60 eura. Mzdové náklady klubom tak stúpnu o 37,36 %. Ak ide o zamestnanca, klub musí ešte hradiť výdavky spojené s gastrolístkami, so sociálnym fondom, s dovolenkou, prípadne rekreačnými poukazmi.⁵⁴¹

Zákon zaviedol inštitút zmluvy o sponzorstve v športe, stanovil presné pravidlá na realizáciu zmluvy medzi súkromným sektorom a športovými subjektmi.⁵⁴²

Riešenia SaS:

10/

Podporíme zmluvnú slobodu pri uzatváraní zmlúv medzi športovcami a klubmi⁵⁴³ tak, aby sa kluby a športovci mohli rozhodnúť, v akom pracovnom vzťahu budú svoju činnosť vykonávať.⁵⁴⁴

533 učps.sk – Financovanie športovej infraštruktúry národného významu v SR.

534 SLOV-LEX LP/2019/616 Návrh na uvoľnenie finančných prostriedkov zo zdrojov kapitoly Všeobecná pokladničná správa na rozvoj regionálnej športovej infraštruktúry v Slovenskej republike.

535 Napríklad Slovenský olympijský a športový výbor.

536 § 6 zákona o športe

537 § 10 zákona o športe

538 § 60 ods. 5 zákona o športe

539 § 4 odseky 1 – 6, § 31 – 49 zákona o športe

540 Zákon č. 311/2001 – Zákonník práce, § 1 ods. 2

541 Ak má viac ako 50 zamestnancov.

542 § 50 zákona o športe

543 Práve (november 2019) bola prijatá novela zákona, ktorá to čiastočne vyriešila.

544 Zrušíme prechodné ustanovenia (§ 293 zákona č. 461/2003 o sociálnom zabezpečení).

INFORMAČNÝ SYSTÉM ŠPORTU (ISŠ)

Informačný systém športu je nevyhnutný pracovný nástroj na implementáciu zákona o športe do praxe. Všetky zákonom predpísané informácie sú národné športové zväzy povinné vložiť do systému každoročne do 30. septembra.

Digitalizácia športu bola naštartovaná v Národnom športovom centre v rokoch 2004 – 2005, teda pred trinástimi rokmi. Vtedy bola podpísaná prvá zmluva na sumu 1 900 000 Sk. Od roku 2004 stál centrálny informačný systém stál 2,8 milióna eur a k 15. 12. 2019 stále nie je plne funkčný. Bolo podpísaných niekoľko zmlúv a ich dodatkov medzi IT firmami a ministerstvom školstva.

Na konci roka 2017 (18. 12. 2017) vydala sekcia športu na MŠVVaŠ pre športové hnutie informáciu, že všetky dáta, ktoré národné športové zväzy pracne do ISŠ nahrali, sa budú mazať a všetko sa musí urobiť nanovo.

Na konferencii Sport (R)evolution 2019 v Bratislave štátny tajomník Jozef Gönci deklaroval, že sa bude uchádzať u podpredsedu vlády pre informatizáciu Richarda Rašiho o projekt za 2,4 milióna eur na sfunkčnenie systému.

FUNGUJÚCI ISŠ MÁ ZABEZPEČIŤ:

- Transparentnosť použitia štátnych financií.
- Prehľad o počte aktívnych športovcov rôzneho veku, pohlavia, výkonnosti.
- Presné informácie o počte profesionálnych, amatérskych zmlúv športovcov, trénerov, o počte dobrovoľníkov v športe.
- Fakty o počte sponzorských zmlúv športových subjektov so súkromným sektorom.
- Celoslovenský prehľad o počte a kvalite športovísk.

Riešenia SaS:

11/

Budeme vynucovať **konkrétne postihy za nedodržanie zmlúv pri tvorbe ISŠ.**

12/

Posilníme personálne podvyživenú sekciu športu na ministerstve školstva (na úkor iných, rezortom priamo riadených organizácií). Týmto zabezpečíme kontrolu dát do ISŠ, ktoré do systému vkladajú národné športové zväzy. Preverené údaje sú nevyhnutné pre spravodlivé rozdeľovanie financií podľa vzorca, ktorý je súčasťou zákona. Navrhujeme sankcie za prípadné podvody pri vkladaní dát do systému.

ŠPORT A ŠTÁTNA SPRÁVA

V roku 2019 na základe iniciatívy SNS bol na ministerstve školstva zriadený post štátneho tajomníka pre šport. Štátny tajomník pre šport má na ministerstve zabezpečovať podporu amatérskeho a školského športu až po profesionálny šport a reprezentáciu. SNS predstavila aj snahy o zriadenie samostatného ministerstva športu a cestovného ruchu. Do diania v oblasti športu významne vstúpil aj Slovenský olympijský a športový výbor (SOaŠV), ktorý sa snaží zastrešovať celé športové hnutie a zároveň prevziať na seba úlohy štátu pri rozdeľovaní štátnych peňazí idúcich do športu. Uvedené ambície SOaŠV dokazuje už spomenutý vládny Návrh na uvoľnenie finančných prostriedkov zo zdrojov kapitoly Všeobecná pokladničná správa na rozvoj regionálnej športovej infraštruktúry v Slovenskej republike vo výške 70 mil. eur. Celý proces vrátane stanovenia kritérií výberu podporených projektov, podpisu zmlúv, kontroly financovania a pod. má zabezpečovať SOaŠV.

Riešenia SaS:

13/

Zachováme post štátneho tajomníka pre šport na ministerstve školstva, vznik samostatného ministerstva pre šport a cestovný ruch nepodporíme.

Voľnočasové poukazy

V súčasnosti je financovanie športu a voľného času detí vrátane iných aktivít a umenia rozdelené na množstvo jednotlivých zdrojov, ktoré sa dajú zdeliť do dvoch hlavných skupín:

■ **Financovanie športu** – suma cca 199 miliónov eur⁵⁴⁵ (v roku 2019).

Šport v štáte je financovaný zo zákona o športe z kapitoly ministerstva školstva (vrátane odvodov z lotériových hier), nesystémovými finančnými tokmi na infraštruktúru, od 1. 1. 2020 aj z fondu na podporu športu.

■ **Financovanie iných voľnočasových aktivít detí** – suma cca 166 miliónov eur (v roku 2019).

Tento systém je krajne neprehľadný a v mnohých prípadoch rozhodujú politici a úradníci o použití prostriedkov a nie rodičia detí. V nasledovnej časti sa pokúsime poskytnúť prehľad o financovaní, ako aj odhadnúť celkovú sumu, avšak bez nároku na úplnosť.

Tabuľka

Štátne výdavky na voľný čas mládeže v roku 2019

Druh dotácie	Výška dotácie na dieťa	Zdroj dotácie	Počet žiakov	Plán v mil. €	Reálne čerpanie v mil. €
vzdelávací poukaz	32 eur	ministerstvo vnútra	680 000	21,7	18,0
dotácia šk. zariadení ZŠ	80 – 100 eur	mestá, obce	680 000	68,0	30,0
dotácia šk. zriadení SŠ	v praxi okolo 110 eur	VÚC	200 000	20,0	10,0
školské kluby ZŠ 1. – 5.	cca 400 eur	mestá, obce			
ZUŠ (ZŠ, SŠ)	400 – 1300 eur	mestá, obce, VUC	108 000	91,8	91,8
lyžiarske kurzy 6. r. ZŠ	150 eur	MŠVVaŠ	55 000	8,3	8,3
lyžiarske kurzy 1. r. SŠ	150 eur	MŠVVaŠ	55 000	8,3	8,3
Spolu					166 mil. €

Poznámka: jeden populačný ročník je cca 55 000 detí.

VZDELÁVACIE POUKAZY – 18 MIL. €

Prijímateľom vzdelávacieho poukazu⁵⁴⁶ od žiaka základných a stredných škôl sú školské kluby, školské záujmové krúžky, základné umelecké školy, centrá voľného času, jazykové školy, školský internát. Hodnota poukazu je 32 eur na školský rok, nárok na poukaz má každé dieťa na ZŠ, SŠ, prostriedky na poukaz idú z kapitoly ministerstva vnútra. Systém je veľmi komplikovaný, náklady na poukazy v školskom roku 2018/2019⁵⁴⁷ boli vo výške 18 mil. eur.

CENTRÁ VOĽNÉHO ČASU (CVČ) – 40 MIL. €

CVČ⁵⁴⁸ financujú obce a VÚC. Výška dotácie od obcí a miest pre zariadenia, v ktorých sú deti zo základných škôl, je od 80 do 100 eur ročne, VÚC dotujú zariadenia mládežníkov stredných škôl. O výške dotácie rozhodujú poslanci cez všeobecne záväzné nariadenia. Mestá, obce, VÚC majú právo robiť rozdiel medzi dotáciou na dieťa v mestskom a súkromnom školskom zariadení. Presný výpočet nie je možné spraviť, odhadujeme, že 50 % detí využíva CVČ, v tom prípade sú náklady 40 mil. eur.⁵⁴⁹

ŠPORTOVÉ POUKAZY

Novelou zákona o športe sa od 1. 1. 2020 zavádzajú športové poukazy, ktoré sa stali súčasťou zákona o fonde na podporu športu.⁵⁵⁰ Správna rada fondu bude schvaľovať príspevok na športový poukaz na základe projektu.⁵⁵¹ Rada bude schvaľovať aj hodnotu poukazu, rovnako aj vekovú hranicu detí, ktoré si budú môcť poukaz nárokovať. Sociálne inžinierstvo ako z Veľkej knihy o sociálnom inžinierstve a zase raz budú nejakí papaláši rozhodovať o tom, ktoré deti čo majú robiť.

PRÍSPEVOK NA ŠPORTOVÚ ČINNOSŤ DETÍ ZAMESTNANCOV

Príspevok presadili poslanci SNS v roku 2019, dostal sa do Zákonníka práce.⁵⁵² Výška príspevku na športovú činnosť detí je najviac do výšky 275 eur. Príspevok od zamestnávateľa je zatiaľ dobrovoľný. Nárok na poukaz má zamestnanec, ktorý je v trvalom pracovnom pomere minimálne 24 mesiacov a dieťa musí byť pred uplatnením poukazu minimálne šesť mesiacov registrované v športovom certifikovanom zariadení. Športové poukazy v Zákonníku práce majú podobnú pointu ako rekreačné poukazy, obe podpory sú veľmi zaťažujúce pre zamestnávateľov.

LYŽIARSKÉ KURZY – 16,6 MIL. €

Ministerstvo školstva poskytuje od školského roku 2015/2016 podporu vo výške 150 eur na dieťa na lyžiarske kurzy.⁵⁵³ Príspevok na kurz dostáva dieťa od štátu dvakrát, raz v rámci výučby na základnej škole a druhýkrát na strednej škole (zväčša žiak 7. ročníka na ZŠ a 1. ročníka na SŠ). Lyžiarsky poukaz má byť jednou z foriem podpory cestovného ruchu, ale v praxi dosiahol to, že menším strediskám obsadenosť zariadení nestúpila, naopak, v konkurenčnom boji malí prehrávajú práve pre túto deformáciu trhu.⁵⁵⁴

Dospeli sme k záveru, že je prakticky nemožné presne vyčísliť sumu, ktorá dnes ide na šport a iné voľnočasové aktivity. Podľa našich odhadov je však možné vychádzať zo sumy **cca 400 mil. eur.**

546 Zákon č. 245/2008 o výchove a vzdelávaní, § 7 odsek 8.

Zákon č. 597/2003 o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení, § 4 a – e, § 7 odsek 8.

547 dnes24.sk – Vzdelávacie poukazy pokračujú aj tento rok.

548 Zákon č. 596/2003 o štátnej správe v školstve a školskej samospráve.

549 500-tisíc detí na základných školách a z nich 250-tisíc po 90 eur ročne a 220-tisíc detí na stredných školách a z nich 110-tisíc po 110 eur ročne.

550 Zákon č. 310/2019 o fonde na podporu športu, § 20 odseky 1 – 5

551 § 22 zákona č. 302/2019

552 § 152 Zákonníka práce

553 Zákon č. 597/2003 o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení, § 3 ods. 2 a 3 a § 4 a – b a § 9f ods. 2

554 ekonomika.sme.sk – Štát dáva milióny na lyžovačku detí.

Riešenia SaS:

14/

Štátnu reprezentáciu budeme financovať z odvodov z lotériových hier. ⁵⁵⁵

15/

Potrebné navýšenie zdrojov na VČP budeme financovať z odvodu TIPOSu (okrem sumy, ktorá pôjde na reprezentáciu), z odvodov ostatných stávkových spoločností, z fondu na podporu športu a ak bude potrebné, zo štátneho rozpočtu.

16/

Komplikovaný systém neprehľadných dávok nahradíť jedným voľnočasovým poukazom:

- a/ Poukaz bude **viazaný výlučne na školskú dochádzku** na ZŠ (9 ročníkov) a SŠ (4 ročníky).
- b/ Z tohto poukazu budú **financované všetky voľnočasové aktivity dieťaťa**, teda okrem športu napríklad aj tanec, umenie, modelárske krúžky a pod.
- c/ Hodnota voľnočasového poukazu bude **3,5-násobok mesačného životného minima** (toho času 735,70 eura). ⁵⁵⁶
- d/ Jedna sedmina (cca 100 eur) z hodnoty poukazu sa **automaticky odošle na účet príslušného národného športového zväzu**, ak taký existuje.
- e/ Prijímateľom voľnočasového poukazu (VČP) budú ministerstvom školstva autorizované subjekty (registrované v informačnom systéme športu).

f/ Získanie autorizácie bude **nárokovateľné po splnení jasných kritérií**, napríklad registrácia v národnom športom zväze, odbornosť zodpovedných osôb a pod.

g/ **VČP pripíše rodič autorizovanému subjektu** (športový klub, umelecký krúžok a pod.) prostredníctvom jednoduchej aplikácie.

Čo získame kvalitným systémom voľnočasových poukazov:

- Rodič rozhodne, ako bude jeho dieťa tráviť voľný čas, tým dosiahneme, že všetky možné **voľnočasové aktivity budú konkurovať o priazeň dieťaťa a poukaz od rodiča**.
- Namiesto niekoľko stoviek funkcionárov bude milión rodičov kontrolovať subjekt, ktorému odovzdali poukaz a použitie peňazí.
- Získame aktuálny prehľad o popularite a zastúpení športov v činnostiach detí a mládeže a trávení ich voľného času.
- Získame prehľad o skutočnom počte fungujúcich športových a iných voľnočasových subjektov, o počte ich členov a o reálnom počte odborníkov v systéme.
- Dobre nastavené kritéria požadovaného vzdelania v akreditovaných subjektoch budú motivovať odborníkov vzdelávať sa.
- Vytvoríme predpoklad na financovanie športových objektov súkromným sektorom, pretože ich budú môcť prenajímať klubom, ktoré na to budú mať viac prostriedkov od svojich členov z voľnočasových poukazov.

555 Cca 30 mil. eur.

556 Výška životného minima od 1. 7. 2019 je 210,20 eura.

KULTÚRA A MÉDIÁ

Strana Sloboda a Solidarita má vo všetkých oblastiach svojho programu za cieľ skvalitniť život ľudí na Slovensku. Kultúru považujeme za jeden z faktorov vedúcich k zvyšovaniu kvality každodenného života ľudí. Vo svete sa okrem ukazovateľov ekonomického rastu sleduje napríklad aj index šťastia⁵⁵⁷ a prístup ku kultúre vnímame ako jeden z faktorov spokojnosti človeka. Prieskumy⁵⁵⁸ tiež potvrdzujú pozitívny súvis medzi kvalitou života a kultúrno-umeleckými aktivitami u seniorov.

Pri vynakladaní verejných prostriedkov je vo všeobecnosti nutné sledovať efektívnosť investícií. Uvedomujeme si však, že v kultúre to nie je také jednoduché, investície do kultúry zvyčajne neprinášajú okamžitý efekt a ich návratnosť nie je vždy možné spoľahlivo merať. Napriek tomu je dôležité určiť, čo a za akú sumu chceme v kultúre dosiahnuť.

V SaS chceme zlepšiť dostupnosť kultúry pre všetkých, sfunkčniť kultúrnu infraštruktúru v mestách a obciach⁵⁵⁹ a zvýšiť možnosť sebarealizácie pre amatérskych i profesionálnych aktérov v kultúre.

Investíciou do tohto sektora získame na jednej strane kultúrne vyspelých občanov, ktorí rozvíjajú svoju identitu, spoznávajú svoju históriu, kultúru a cítia spolupatričnosť k Slovensku ako ku krajine, v ktorej sa aj vďaka kultúre dobre žije. Na druhej strane chceme spolu s ekonomickými opatreniami obsiahnutými v Agende 2020 docieľať aj benefity v podobe prosperujúcich hospodárskych sektorov súvisiacich s oblasťou kultúry, ako sú kreatívny priemysel, služby a tovary v cestovnom ruchu a podobne.

ZLEPŠENIE OBNOVY PAMIATOK

Obnovu pamiatok vnímame ako súčasť udržiavania a budovania kultúrneho dedičstva. V súčasnosti sa však obnova pamiatok stretáva s množstvom problémov, ako napríklad financovanie obnovy, podmienky a funkčnosť rekonštrukcie či metodika obnovy pamiatok.

Majitelia pamiatok (vo väčšine prípadov nie štát, ale súkromní vlastníci, samosprávy či cirkev) sa často ocitajú v situácii, keď majú povinnosť uskutočniť nariadenú pamiatkovú obnovu, avšak nemajú prostriedky na rekonštrukciu podľa požiadaviek pamiatkarov a zo zákona⁵⁶⁰ nemajú právny nárok na kompenzáciu rozdielu medzi bežnou rekonštrukciou a rekonštrukciou podľa pamiatkarov. Dotačný systém (program MK SR Obnovme si svoj dom) situáciu rieši len čiastkovo, finančné prostriedky v ňom sú obmedzené, navyše ide často o čiastočné a nie celkové rekonštrukcie.⁵⁶¹ Okrem toho majú vlastníci tiež povinnosť zaplatiť za výskum archeologického náleziska, v tejto oblasti však absentujú štandardy a majiteľom chýba právna predvídateľnosť pre ich investície.⁵⁶²

V praxi sa často určujú čo najprísnejšie podmienky obnovy, ktorých splnenie vlastníkovi podstatne navýši rozpočet a obmedzí jej efektívne využitie.⁵⁶³ Tieto prísne nariadenia pamiatkovej obnovy demotivujú vlastníka, ktorý môže napokon nechať pamiatku spadnúť, než aby sa pustil do komplikovanej renovácie.⁵⁶⁴

557 <https://worldhappiness.report/ed/2019/>

558 <https://www.ageuk.org.uk/globalassets/age-uk/documents/reports-and-publications/reports-and-briefings/health--wellbeing/ageuk-wellbeing-index-summary-web.pdf#page=8>

559 Pamiatky, hrady, kaštiele, kultúrne strediská, divadelné sály, knižnice, amfiteátre atď.

560 Zákon č. 49/2002 o ochrane pamiatkového fondu, § 28 ods. 1 písm. c).

561 V roku 2018 bolo podporených 576 žiadostí dotáciou 8 549 178 € z 868 žiadostí na celkovú sumu 54 710 329 eur. Neznamená to však, že bolo opravených 576 pamiatok. Z podporených žiadostí išlo 506 850 eur na „Aktivity kultúrnej politiky a edičnej činnosti,“ teda namiesto opravy pamiatok sa z dotačného programu platili aj workshopy, prednášky, diskusie, písanie kníh, výskum, projektová dokumentácia a podobne.

562 V tejto oblasti by pomohol kvalitný informačný systém, aby dotknutí vedeli napr. z portálu GKU, kde sa môže robiť archeologický výskum. Zo zákona vedie evidenciu nálezísk Archeologický ústav SAV, ktorý na tento účel, odkedy platí zákon č. 49/2002., nedostal žiadne financie.

563 Príkladom je Gymnázium v Revúcej, kde sa v podkrovnom priestore dodržali prísne podmienky, v dôsledku čoho je však nemožné priestor vetrať. Priestory sú nevyužitú, hoci mohli slúžiť na koncerty či podujatia – pamiatka bola obnovená, ale nevrátil sa do nej život.

564 Príkladom sú budovy kúpeľov Čierna Hora v okrese Gelnica či opustená fabrika Tabačky v Smolníku. Ak by obe lokality boli funkčné, významne by mohli prispieť k miestnemu rozvoju v regióne.

V oblasti pamiatkovej obnovy zároveň absentujú jednotné metodiky a vlastníci sú tak *de facto* vystavení svojvôli pamiatkarov. V Českej republike vypracovali niekoľko desiatok metodík⁵⁶⁵ a prípadových štúdií, ktoré fungujú ako odporúčanie v jednotlivých prípadoch. Na Slovensku neexistujú usmernenia ani jednotné postupy, výsledkom čoho sú často protichodné postoje k tomu istému problému.⁵⁶⁶

V SaS sa stotožňujeme s názorom, že dôležité je zrekonštruovať pamiatku, ale zároveň do nej vrátiť život. Naším cieľom je preto tieto záujmy harmonizovať a premietnuť aj do financovania (a tým ho zefektívniť). Zjednodušene sa to dá vyjadriť tak, že to, čo je záujmom štátu, nech platí štát a to, čo je v záujme iných, nech platia iní. Zároveň je potrebné zaviesť metodiku, ktorá pomôže efektívnej obnove pamiatok a čo najobjektívnejšiemu rozhodovaniu o podmienkach obnovy.

Riešenia SaS:

1/

Prevezmeme **kvalitné české metodiky pre obnovu pamiatkových skupín** a jednotlivostí podľa kategorizácie pamiatok s cieľom uľahčiť investorom orientáciu v pravidlách pamiatkovej obnovy. Analogicky budeme vytvárať ďalšie metodiky pre obnovu pamiatok.

2/

Pri obnove pamiatok budeme **kompensovať vlastníkovi náklady podľa rozdielu** medzi nákladmi štandardnej rekonštrukcie a nákladmi podľa špecifických požiadaviek pamiatkarov.

3/

Presadíme, aby **štát podporil rekonštrukciu národných kultúrnych pamiatok**, ktoré spravujú štátne inštitúcie a verejný sektor. Umožníme, aby štátne inštitúcie mohli žiadať o podporu z fondov Ministerstva kultúry SR.

4/

Presadíme **uvolnenie podmienok obnovy pamiatok** v prípadoch, keď by prísne nariadenia pamiatkovej obnovy obmedzili efektívne využitie pamiatky alebo ohrozili jej existenciu.

5/

Budeme presadzovať v novom programovom období 2021 – 2027 pri tvorbe operačných programov, aby sa z **euromfondov spolufinancovali aj kultúrna infraštruktúra a obnova pamiatok**.

6/

Vytvoríme **nový model financovania v rámci existujúcich dotačných schém pamiatkovej obnovy**, so zavedením princípu kombinovaného grantového financovania a naviazanosti pridelenia príspevkov z verejných financií na výsledkové ukazovatele – prínos pre komunitu, verejnosť, účely cestovného ruchu a podobne.

7/

Vytvoríme a zákonne **zadefinujeme štandardy realizácie pamiatkového (najmä archeologického) výskumu**, ktoré budú vzorom pre jeho zadávanie a následne uľahčia cenotvorbu výskumných prác.⁵⁶⁷

565 Zdroj: <https://www.npu.cz/cs>

566 Napríklad jeden pamiatkový úrad pri sprístupnení zvyškov opevnení povolil účelové moderné stavebné konštrukcie (hrad Devín), iných v analogickej situácii striktne odmieta (Trenčiansky hrad).

567 Realizátora výskumu si objednáva stavebník, pričom na Slovensku má aktuálne na výber z cca 40 organizácií – verejných aj súkromných. Problémom je, že pre výskumy neexistujú zákonné štandardy pre realizáciu nariadeného výskumu, investori nemajú istotu právnej predvídateľnosti svojich výdavkov a sú tak odkázaní na výklad a interpretáciu realizátorov výskumu.

8/

Na mieste s predpokladaným výskytom archeologických nálezísk bude **automaticky predpísaný záchranný archeologický výskum**. Predíde sa tak situáciám, keď sa začne výstavba, ale archeologický nález ju pozastaví, čo má za následok nárast nákladov.

9/

Presadíme, aby pri štátnych stavbách (diaľnice, obchvaty a podobne) **archeologický výskum zabezpečovali štátne inštitúcie** (okrem Pamiatkového úradu SR). Predíde sa tak korupcii a situáciám, kedy sa objedná predražený výskum u súkromného dodávateľa.

10/

Revíziou Ústredného zoznamu pamiatkového fondu ⁵⁶⁸ **upravíme pravidlá určovania národných kultúrnych pamiatok** a s tým súvisiace požiadavky na rekonštrukciu. Hierarchizujeme systém pamiatkovej obnovy, určíme štatút pamiatok v tzv. osobitnom záujme štátu ⁵⁶⁹ a v opodstatnených prípadoch, keď by hrozilo chátranie, zničenie pamiatky jej umožníme získať prestavbou aj nové, modernejšie funkcie. ⁵⁷⁰

11/

V spolupráci s Ministerstvom spravodlivosti SR zavedieme **znalecké odvetvie „pamiatková obnova“**, ktoré aktuálne absentuje, a preto posudky vypracúvajú len znalci na budovy z odboru stavebníctva.

SKVALITNENIE KULTÚRNEJ INFRAŠTRUKTÚRY – PRÍKLADY DOBREJ PRAXE

Kultúrnu infraštruktúru pre poskytovanie kultúrnych služieb tvoria okrem historických objektov (napríklad hrady, zámky, kaštiele, kúrie) aj iné budovy a objekty ⁵⁷¹ slúžiace kultúre. Technický stav objektov je často zanedbaný a energetická prevádzka a údržba nákladná, avšak tieto objekty predstavujú často jediný prostriedok na kultúrne a spoločenské podujatia pre občanov v obciach.

Revitalizácia celej siete všetkých zariadení naraz nie je z verejných zdrojov možná najmä pre obrovský modernizačný dlh, ako aj z dôvodu absencie súhrnných informácií o stave a ekonomickom využití takýchto objektov. Preto sa zameriame na príklady dobrej praxe.

Revitalizáciu objektov kultúrneho významu v regiónoch podporíme z osobitnej schémy, v rámci efektívnejšieho modelu štátnej pomoci (granty, štipendiá, koprodukčné vklady, pôžičky), ktorý pripravíme. Bude určená na integrované projekty, ktoré preukážu životaschopnú súčinnosť štátnej správy, samosprávy, tretieho sektora a súkromného sektora v danej lokalite.

Cieľom je cez modernizáciu kultúrnej infraštruktúry v regiónoch podnietiť miestny rozvoj a motivovať miestne komunity k dlhodobej územnej spolupráci a participácii, zvýšiť tak dostupnosť kultúry pre všetky generácie a všetky sociálne vrstvy.

568 V súčasnosti evidujeme v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR 9 990 nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok, ktoré tvorí 16 963 pamiatkových objektov a 15 169 hnutelných národných kultúrnych pamiatok, ktoré tvorí 34 934 pamiatkových predmetov. Okrem národných kultúrnych pamiatok chránime a evidujeme aj 28 pamiatkových rezervácií, 82 pamiatkových zón a 5 lokalít Svetového kultúrneho dedičstva.

569 Revízia pamiatkového fondu sa vykonáva už dnes (výročná správa za rok 2018 obsahuje slovo „revízia“ 50x), ale v rokoch 2017 a 2018 bolo zrušených 24 vyhlásení nehnuteľných NKP (25 pamiatkových objektov) a zároveň bolo vyhlásených 93 nových nehnuteľných NKP (295 pamiatkových objektov). Revízia sa miňa účinku. Naším cieľom je kategorizácia pamiatok a určenie strategických pamiatok, ktoré budú predmetom osobitnej pozornosti štátu v režime národnej kultúrnej pamiatky.

570 Príkladmi sú vyhorený zámok Kunerád či schátraný Liečebný dom Machnáč v Trenčianskych Tepliciach. Zainteresované strany nenašli kompromis a pamiatky tak schátrali.

571 Napríklad knižnice, múzeá, výstavné priestory, kultúrne domy, osvetové strediská, kiná, umelecké besedy, amfiteátre.

Riešenia SaS:

12/

Vytvoríme **program pre vznik príkladov dobrej praxe** – finančne budeme podporovať integrované projekty zamerané na obnovu kultúrnej infraštruktúry v regiónoch, ktoré budú podmienené spoluprácou verejnej správy s mimovládny sektorom, so súkromným sektorom, ako aj s vzdelávacími inštitúciami a budú naviazané na výsledky.

13/

Nadviažeme na **projekt pamiatkovej obnovy hradov a rozšírime o ho o kostoly, kláštory** a iné budovy nielen s cieľom záchrany a prístupnosti kultúrneho dedičstva, ale aj ako impulz pre rozvoj miestnych komunit, služieb cestovného ruchu a zamestnanosti v regiónoch.

ŽIVÁ KULTÚRA A UMENIE

Finančnú podporu v oblasti kultúry prerozdeľujú z verejných prostriedkov desiatky inštitúcií. Existuje dotačný systém ministerstva kultúry, 6 samostatných fondov a podporu poskytujú aj rozpočtové a príspevkové organizácie ministerstva. Do kultúry zasahujú aj iné rezorty, napríklad v rámci cestovného ruchu je to Ministerstvo dopravy a výstavby SR alebo v rámci podpory regionálneho rozvoja je to Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu.

Dôsledkom toho sa neefektívne a nesystematicky nakladá s financiami. Inštitúcie zároveň objem prostriedkov drobia na malé nepostačujúce sumy. Preto sa financie následne zbierajú z viacerých zdrojov, čím sa násobí byrokracia.

Riešenia SaS:

14/

Pripravíme **nové kritériá na pridelenie dotácií, koprodukčných vkladov či pôžičiek s prihladením na význam projektu**. Najväčšiu váhu pri hodnotení budú mať aktivity celoštátneho (nadregionálneho) významu, ktoré preukážu buď potenciál ekonomického zhodnotenia, alebo pozitívne dosahy na spoločnosť, kultúru a verejný prospech.

15/

Podporu kultúry regionálneho charakteru decentralizujeme a pridelenie prostriedkov na tieto projekty presunieme priamo na samosprávy, ktoré sa budú rozhodovať pre projekty, ktoré dosahujú ciele podľa princípov hodnoty za peniaze. Prijemcovia budú musieť zreteľne stanoviť cieľ projektu a spôsob kontroly jeho dosiahnutia.

16/

Okrem formálnej kontroly vynaloženia finančných prostriedkov na podporu kultúry **sa budeme zameriavať na kontrolu napĺňania cieľov**, ktoré majú byť účelom jej poskytovania. Zároveň odbremeníme žiadateľov o príspevky od zbytočnej byrokracie a pri hodnotení projektov presunieme váhu na kvalitatívne parametre a výsledky.

17/

Dotácie poskytované prostredníctvom štátom zriadených podporných fondov v opodstatnenej miere pretransformujeme na **koprodukčné vklady a návratnú výpomoc v prípade komerčného úspechu**, čím zabezpečíme čiastočné samofinancovanie dotačných programov z tých projektov, ktoré zaznamenajú komerčné zhodnotenie.

Zavedieme **evidenciu žiadostí o podporu a kontrolu finančných prostriedkov poskytovaných z rôznych verejných zdrojov a podporných schém** v jednom centrálnom koordinačnom bode, s cieľom dosiahnuť transparentnosť použitia verejných zdrojov.⁵⁷²

KULTÚRNY A KREATÍVNY PRIEMYSEL

Podmienky pre rozvoj kultúrneho a kreatívneho priemyslu závisia od celkového nastavenia podnikateľského prostredia, ktorými sa výrazne zaoberá Agenda 2020 z dielne SaS. Skúsenosti zo sveta ukazujú, že tvorivý a kultúrny ekonomický sektor je schopný výrazne prispieť k tvorbe HDP a vie byť dokonca jedným zo sektorov, ktoré zaznamenávajú aj najvyššiu dynamiku rastu.⁵⁷³

Avšak prebiehajúca realizácia podpory⁵⁷⁴ kreatívneho priemyslu z eurofondov v sume približne 260 miliónov eur nevytvorila cieľnú podporu s možnosťou sledovať výsledky a ciele. Zo zle nastaveného financovania projektov môžu plynúť aj riziká budúcich korekcií zo strany EÚ.

V existujúcej podpore audiovizuálneho priemyslu chceme vo zvýšenej miere podporiť koprodukcie. Pokiaľ štát vloží do projektu finančný podiel, rovnakou mierou by sa mal podieľať aj na prípadnom komerčnom úspechu, t. j. výnosoch z projektu v prípade jeho finančného zhodnotenia.

Všetky riešenia, ktoré sa premietnu aj do lepšieho ekonomického fungovania podnikov v oblasti kultúrneho a kreatívneho priemyslu, sú obsiahnuté v rozsiahlej ekonomickej agende SaS pod názvom Agenda 2020.

Riešenia SaS:

19/

V oblasti audiovizie **zavedieme podporu tvorby filmových, resp. audiovizuálnych diel ako celku**, zavedieme vo zvýšenej miere formu koprodukcii a sprehľadníme aj ostatné podmienky poskytovania podpory audiovizuálnych diel.

20/

Vytvoríme **plán prezentácie a podpory slovenskej živej kultúry** či audiovizuálnych diel v zahraničí.

ZRUŠENIE POVINNOSTI PLATENIA 2 % DANE PRE UMELCOV

Umelci sú jedinou skupinou na Slovensku, ktorá má okrem 19 % dane povinnosť navyše platiť 2 % zo základu dane ako príspevok do umeleckých fondov. Dve percentá z honorárov platia nielen umelci, ale aj vedci, fotografi či žurnalisti na voľnej nohe, a to povinne do jedného z troch umeleckých fondov zriadených štátom (Literárny fond, Hudobný fond a Fond výtvarných umení). Následne sa v nich môžu uchádzať o grant či získať cenu v súťažiach. Na druhej strane používatelia umeleckých diel musia odvádzať percento z tržieb, avšak o granty sa uchádzať nemôžu. Vydavatelia kníh majú platiť percento z ceny vydaného nákladu, nie predaného. Toto dodatočné zdanenie považujeme za diskriminačné pre všetkých aktérov. Na porovnanie: V Českej republike boli fondy už v prvej polovici 90. rokov zmenené na nadácie. Preto presadíme dobrovoľnosť 2 % osobitnej dane.

572 Podobný systém na zber informácií už existuje v podobe tzv. ITMS pre kontrolu európskych dotačných projektov a na národnej úrovni tiež napr. systém zisťovania podpory pre súkromné malé a stredné podniky, ktoré sú povinné Ministerstvu financií SR oznamovať poskytovateľa v prípade podpory de minimis (t. j. minimálnej podpory mimo schémy štátnej pomoci, ktorú môže štát poskytnúť subjektu, aby nenarušil hospodársku súťaž, v sume max. 200-tisíc eur/3 roky).

573 Jún 2015, zasadanie Medzivládneho výboru UNESCO, Paríž: „Tvorivý a kultúrny sektor vytvára v súčasnosti 4,4 % HDP EÚ a ponúka pracovné príležitosti 8,5 milióna Európanov, čo je dvojnásobok v porovnaní s automobilovým priemyslom vrátane väčšieho podielu mladých ľudí ako v ktoromkoľvek inom sektore“ (June 9. – 13. 2015, Paris, Draft speaking points for EU interventions at UNESCO 5th Conference of Parties to 2005 Convention). Zdroj: Král, Pavol: Čierne ovce umenia.

574 Výzvy v rámci Prioritnej osi 3 (PO3) Mobilizácia kreatívneho potenciálu v regiónoch.

Riešenia SaS:

21/

Presadíme, aby **2 % príspevok autorov a umelcov umeleckým fondom bol dobrovoľný** a zrušíme tak monopol autorských organizácií na výber poplatku bez predchádzajúceho udeleného súhlasu autora.

22/

Upravíme **fungovanie štátnych umeleckých fondov a inštitúcií** (napr. Hudobný fond, Literárny fond, Fond výtvarných umení, Hudobné centrum) tak, aby si v rámci kompetencií nekonkurovali medzi sebou či s inými fondmi.

REFORMA VEREJNOPRÁVNÝCH MÉDIÍ

Tlačová agentúra SR (TASR) je verejnoprávna spravodajská inštitúcia, ktorej úlohou je napríklad vydávanie správ z ministerstiev, vlády alebo z prezidentskej kancelárie, ale ktorá môže zároveň realizovať aktivity aj v trhovom prostredí a slobodne zarábať obchodovaním s informáciami. Ročne je na jej chod vynaložených 2,5 milióna eur zo štátneho rozpočtu. Budeme presadzovať jej privatizáciu, pričom verejnoprospešné agentúrne služby si môže štát objednávať v súkromnom prostredí.

Podobný pohľad máme na RTVS, na ktorej rozpočet vo výške rádovo 150 miliónov eur ročne z podstatnej časti prispievajú občania svojimi koncesionárskymi poplatkami, de facto osobitnou daňou nad rámec ostatných daní, ktoré už platia. Na porovnanie: celá kapitola kultúry je v štátnom rozpočte financovaná sumou cca 250 miliónov eur ročne.

Riešenia SaS:

23/

Iniciujeme privatizáciu TASR.

24/

Zrušíme povinné kvóty na slovenskú hudbu v rádiách.

25/

Zrušíme koncesionárske poplatky RTVS a zmluvu so štátom a zavedieme financovanie RTVS priamo zo štátneho rozpočtu pevným percentom HDP, napríklad 0,15% z roku t-2.

26/

Zrušíme povinnosť RTVS dabovať zahraničné programy, čím podporíme vysielanie programov v pôvodnom znení so slovenskými titulkami.

KULTÚRA VO VZDELÁVANÍ

Mnohé problémy kultúry súvisia aj s nízkou kultúrnou a umeleckou gramotnosťou verejnosti. Za veľmi dôležité považujeme podchytiť deti a mladých ľudí už na školách. Preto budeme vytvárať možnosti, ako zapracovať koncept kultúrneho povedomia do vzdelávania.

K oblasti kultúrneho vzdelávania pristúpime v medzisektorovej spolupráci s rezortom školstva, ale aj obecnými a krajskými samosprávami. Kultúrne vzdelávanie chceme poňať aj ako súčasť podpory vzniku príkladov dobrej praxe – integrovaných pilotných projektov, pri ktorých budeme klásť dôraz na rozvojové ciele, kde primárnu úlohu bude zohrávať komunitná spoločenská a kultúrno-vzdelávacia funkcia. Budeme presadzovať zlepšenie vzdelávania v oblasti kultúry a umenia prostredníctvom základných a stredných škôl, knižníc, múzeí a galérií a podporovať projekty ich prepájania.

132 205,07 € – 19 % daň – 19 % odvody.

133 Výška dôchodku sa určí podľa dnes platných pravidiel.

134 Rátame s valorizáciou vyrovnávacej dávky mierou rastu priemernej mzdy.

Riešenia SaS:

27/

Cez voľnočasové poukazy podporíme rozvoj mimovyučovacej činnosti škôl zameranej na kultúru, umenie, ochranu a zachovanie kultúrneho dedičstva.

28/

Naprieč viacerými predmetmi podporíme mediálnu výchovu a budovanie mediálnej gramotnosti u mládeže.

29/

Zrealizujeme presun Slovenskej pedagogickej knižnice a Slovenského historického ústavu v Ríme spod rezortu školstva pod rezort kultúry a ich integráciu do vzdelávacích kultúrnych cieľov.

30/

Vytvoríme program rozvoja školských knižníc a ich využívanie ako multimediálnych, kultúrnych a spoločenských centier mládeže.

31/

Spustíme modernizáciu múzeí na edukačné účely napríklad zriaďovaním interaktívnych múzeí, zatraktívnením expozícií a podobne, ako súčasť projektov príkladov dobrej praxe.

32/

Podporíme ochranu pred šírením nenávisťného obsahu na internete zavedením sankcií za šírenie a ponechávanie nelegálneho obsahu na internete prevádzkovateľmi.

EFEKTÍVNA SPRÁVA KULTÚRNYCH INŠTITÚCIÍ

Väčšina financií investovaná do oblasti kultúry sa investuje do inštitúcií a úradníkov. Na pamiatkovú obnovu, živú kultúru či umeleckú tvorbu ostáva zhruba 10 % financií. Tento pomer chceme zmeniť v prospech živej kultúry a umeleckej tvorby efektívnou správou kultúrnych inštitúcií a hospodárne vynaloženými financiami na kultúru s dôrazom na výsledky. Zachovanie a zveľaďovanie kultúrneho dedičstva má v súčasnosti na Slovensku na starosti 30 organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva kultúry.⁵⁷⁵ Okrem toho pod rezort kultúry patrí ďalších 6 verejnoprávnych inštitúcií.⁵⁷⁶

Výročné správy inštitúcií sú tvorené skôr ako propagačné materiály, než kontrolné nástroje a nepoužívajú jednotné spôsoby vykazovania rozpočtových a štatistických údajov.⁵⁷⁷ V zmysle hodnoty za peniaze by zhodnotením činnosti organizácie nemal byť iba výpočet výstupov v správe činnosti, ale aj vyhodnotenie spoločenských výsledkov a prínosov.

Riešenia SaS:

33/

Zrealizujeme hĺbkový audit v inštitúciách v správe MK SR a na základe jeho výsledkov spresníme spoločenskú objednávku na financovanie kultúrnych služieb vo verejnosprospešnom záujme.

34/

Upravíme jednotnú metodiku vykazovania rozpočtových a štatistických ukazovateľov kultúrnych inštitúcií a zavedieme meranie výsledkov systémom hodnota za peniaze.

35/

Zrealizujeme procesný audit aj v rámci organizácie samotného ministerstva.

575 Zdroj: Správy o činnosti a hospodárení za rok 2018.

576 Zdroje: Správy o činnosti a hospodárení za rok 2018.

577 Výročné správy rozpočtových a príspevkových organizácií sú vypracovávané v zmysle uznesenia vlády z roku 2001, keď ich metodiku predkladal ešte Ivan Mikloš. Vtedy to bol veľký krok v ústrety k transparentnosti, avšak za uplynulých 18 rokov sa zvýšili nároky občanov na možnosti verejnej kontroly orgánov štátnej správy a organizácií v ich pôsobnosti. Používaná metodika obsahuje len základnú kostru 9 kapitol, ktoré musí výročná správa mať, s minimálnymi požiadavkami na ich obsah a rozsah. Preto môžeme natrafiť na správy kvantitatívne a kvalitatívne diametrálne odlišné.

OSOBNÉ SLOBODY

Slobodu chápeme ako možnosť človeka plnohodnotne sa realizovať v spoločnosti. Realizáciou v spoločnosti máme na mysli okrem získania vzdelania, tvorby materiálnych a duchovných hodnôt aj možnosť kultúrnej a spoločensky sa rozvíjať. Na základe vyššie uvedeného sa domnievame, že vo sfére osobného života jednotlivca stále existujú oblasti, do ktorých štát zasahuje neprimeraným spôsobom. Niektoré z nich navrhujeme upraviť tak, aby viac zodpovedali univerzálnym hodnotám osobnej slobody rešpektujúc oprávnené záujmy spoločnosti ako celku. Cieľom uvedeného prístupu by malo byť vytvorenie tolerantnej spoločnosti.

Rozvody dohodou

Zo štatistík Štatistického úradu SR vyplýva, že viac ako 40 % manželstiev uzatváraných na Slovensku sa končí rozvodom a v 90 % prípadov súdy návrhu na rozvod manželstva vyhovejú. Napriek týmto skutočnostiam neexistuje možnosť zjednodušiť postup pri rozvode ani v prípade, že obaja manželia s rozvodom súhlasia a nie je ani potrebné upravovať vzťahy k maloletým deťom, pretože:

- sa na tom vedia manželia dohodnúť,
- z manželstva nepochádzajú žiadne deti,
- alebo sú už deti plnoleté.

Pokiaľ ide o majetkové vzťahy medzi manželmi, v právnom režime socialistického usporiadania vlastníctva, keď bolo málo vecí súčasťou súkromného vlastníctva, nebolo potrebné systematicky riešiť práva a povinnosti manželov k veciam nadobúdaným do bezpodielového spoluvlastníctva manželov alebo k dlhom vznikajúcim počas trvania manželstva. Pozostatkom z tohto obdobia je skutočnosť, že v súčasnosti je možné len vo veľmi obmedzenej miere upravovať práva a povinnosti manželov vo vzťahu k ich spoločnému majetku odlišne od právnej úpravy v Občianskom zákonníku. Uvedené chápanie spoločného vlastníctva manželov nezodpovedá ekonomickej realite a môže byť dôvodom, prečo sa niektorí ľudia rozhodnú

radšej manželstvo neuzatvárať, aby sa vyhli v prípade rozvodu dlhým a nákladným sporom o rozdelenie majetku nadobudnutého počas trvania manželstva.

Riešenia SaS:

1/

Presadíme právnu úpravu, ktorá **umožní manželom uzatvárať zmluvu formou notárskej zápisnice.**

Ťou si budú môcť podľa svojho uváženia upraviť vzájomné práva a povinnosti k spoločne nadobudnutému majetku vrátane možnosti dohodou vylúčiť bezpodielové spoluvlastníctvo.

2/

Presadíme právnu úpravu, ktorá **umožní uzatvárať zmluvu, modifikujúcu bezpodielové spoluvlastníctvo manželov aj snúbencom** pred uzavretím manželstva.

3/

Presadíme právnu úpravu, ktorá **zjednoduší rozvod manželstva** v prípade, ak sa manželia na rozvode mimosúdne dohodnú.

4/

Podporíme **rozšírenie siete Cochemského modelu pri rozvodoch, aby sa urýchlila doba**, po ktorú sa rodičia rozvádajú, a tým sa eliminovali prípady dlhoročného preťahovania rozvodových súdnych procesov, počas ktorých dochádza k prehlbovaniu problémov medzi manželmi či rodičmi, ktorí v tomto období používajú nekalé postupy vrátane vydierania deťmi.

Ratifikácia dohovoru Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácejmu násiliu a boji proti nemu

Tento dohovor vnímame ako záväzok pre Slovensko eliminovať domáce násilie a diskrimináciu pohlaví, čo prispieva k spravodlivejšej spoločnosti pre všetkých. Ide o štandardný ľudsko-právny dohovor s monitorovacím mechanizmom, ktoré Slovenská republika pravidelne podpisuje. V súvislosti s mnohými dezinformáciami je vhodné spomenúť, že dohovor ani nezavádza nové pojmy (pojmy rodovo podmienené násilie či rodová rovnosť v našej legislatíve roky figurujú), ani nemení definíciu manželstva (inštitút manželstva spomína v dokumente iba raz, a to v boji proti vynúteným sobášom).

Riešenia SaS:

5/

Ratifikujeme Dohovor Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácejmu násiliu a o boji proti nemu. Prijmeme právne úpravy, ktoré umožnia predchádzať diskriminácii pohlaví a domácejmu násiliu a poskytnú jeho obetiam potrebnú pomoc.

Výhrada vo svedomí

Rešpektujeme možnosť uplatniť si výhradu vo svedomí z akéhokoľvek, nielen náboženského dôvodu, čím umožníme slobodné rozhodovanie jednotlivca o uplatňovaní vlastných hodnôt aj v rámci výkonu svojho povolania. Zároveň je však nevyhnutné zladiť uplatnenie výhrady vo svedomí s inými pravidlami tak, aby jej uplatňovaním v praxi nedochádzalo k porušovaniu práv iných.

Riešenia SaS:

6/

Presadíme **možnosť uplatniť si výhradu vo svedomí zo strany zamestnanca** v súkromnej a vo verejnej sfére za podmienky, že rozsah a spôsob jej uplatnenia je vopred dohodnutý so zamestnávateľom v pracovnej zmluve.

7/

Zákonné pravidlá **umelého prerušenia tehotenstva ponecháme v aktuálnom stave.**

8/

Podporíme legalizáciu interrupčných tabletiiek, ktoré sú bezpečnejšie než chirurgický zákrok a sú povolené vo väčšine Európy.

9/

Umožníme nevyliciteľným pacientom odmietnuť distanáciu (predlžovanie utrpenia), čo je stav, v ktorom lekár udržuje pacienta pri živote iba pomocou náročných prostriedkov. Pacientom umožníme dôstojne rozhodnúť o tom, aby nedochádzalo k umelému predlžovaniu ich života spojenému s utrpením a bolesťou. Nejde o eutanáziu, pri ktorej je potrebná aktívna spolupráca na ukončení života jedinca. Ide o možnosť zabrániť zbytočnému utrpeniu.

Odluka cirkvi od štátu a odstúpenie od vatikánskych zmlúv

Slovenská republika sa podľa prvého článku ústavy neviaže na žiadnu ideológiu ani náboženstvo. Túto ústavnú deklaráciu chápeme tak, že štát a jeho orgány si pri výkone svojej činnosti zachovávajú prísne neutrálny charakter. Zostáva na samotných občanoch, k akým myšlienkovým prúdom sa priklonia, nevynímajúc otázky viery. Strana SaS pokladá ideologickú a náboženskú neutralitu štátu za mimoriadne dôležitý atribút spoločenského života.

Riešenia SaS:

10/

Zrušenie Vatikánskych zmlúv. Strana SaS uznáva význam náboženstva a cirkví v morálno-etických otázkach, ako aj v oblastiach týkajúcich sa rôznych verejnoprospešných aktivít. Podľa nášho názoru sú však Vatikánske zmluvy v rozpore s ústavne garantovanou náboženskou neutralitou štátu a znamenajú neprijateľné zasahovanie rímskokatolíckeho učenia a rímsko-katolíckej cirkvi do jeho chodu.

11/

Financovanie cirkví prostredníctvom dobrovoľných príspevkov občanov pokladáme nielen za dôležitý atribút náboženskej neutrality štátu a posilnenie samosprávnych princípov, ale aj za motivačný nástroj, ktorý zvyšuje kvalitu duchovného života spoločnosti. Od odluky cirkví od štátu očakávame intenzívnejší vzťah medzi veriacimi a cirkvami i viac zodpovednosti pri šírení náboženských posolstiev. Jednou z podmienok presadenia odluky cirkví od štátu je zrušenie Vatikánskych zmlúv.

12/

Strana SaS zároveň uznáva spoluzodpovednosť štátu za stav sakrálnych pamiatok, ktoré sú dôležitou súčasťou kultúrneho dedičstva.

NEZÁVISLÉ POSTAVENIE CIRKVI

Po nástupe demokracie po roku 1989 vznikla ako jedna z prvých aj požiadavka na odlúčenie cirkví od štátu. Cirkvi získali slobodné podmienky fungovania, avšak k finančnej odluke nedošlo. Navyše, katolícka cirkev spečatila povinnosť štátu financovať v podobe takzvanej Vatikánskej zmluvy z roku 2000. Štát dnes nefinancuje len katolícku cirkev, ale všetkých 18 registrovaných cirkví⁵⁷⁸ a požiadavka na odluku cirkvi od štátu z roku 1989 tak nebola nikdy splnená.

Riešenie otázky odluky cirkví od štátu patrí medzi priority strany Sloboda a Solidarita najmä z pohľadu slobody daňovníkov – aby tí, ktorí aktivity cirkvi nevyužívajú či odmietajú (štasticky⁵⁷⁹ neveriaci tvoria rádovo až 21 % populácie), nemuseli prispievať na jej chod. Rovnako však aj z pohľadu ústavy, ktorá definuje Slovensko ako nábožensky neutrálny štát.⁵⁸⁰

Riešenia SaS:

13/

Iniciujeme odluku cirkví od štátu. Za najvhodnejší model financovania cirkví považujeme asignačný model v prospech registrovanej cirkvi z dane z príjmov občanov. Ten umožňuje slobodu rozhodovať, koho chce daňovník svojimi daňami podporiť.

14/

Ako súčasť riešenia ponúkame aj **zmenu systému výberu a použitia asignačnej dane smerom k vyššej efektívnosti a transparentnosti**, keďže uskutočnené prepočty naznačili, že takmer polovica asigovaných prostriedkov nepodporuje iba verejný prospech, ale predovšetkým vlastný osoh.⁵⁸¹

Dekriminalizácia marihuany

V súčasnosti sa viac ako polovica mladých ľudí dostáva do priameho osobného kontaktu s marihuanou. Doterajší systém represie sa ukázal ako neúčinný a nedostatočný. Trestnoprávny postih za čo i len jednorazové užitie marihuany je postavený na úroveň usmrtenia z nebanlivosti či zneužitia tvrdých drog. Priamym následkom trestného stíhania tak môže byť v konkrétnych prípadoch nedokončené vzdelanie a záznam v registri trestov, čo výrazne sťažuje uplatnenie sa takéhoto mladého človeka na trhu práce. Dekriminalizáciou marihuany zabránime nežiaducemu zhoršovaniu spoločenského uplatnenia zväčša mladých ľudí v dôsledku neprimeranej penalizácie za užívanie

578 <http://www.mksr.sk/posobnost-ministerstva/cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti-/registrovane-cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti-f9.html>

579 Výsledky výskumu Sociologického ústavu SAV „Demokratickosť a občania na Slovensku (DOS 2014)“, časť 2: Náboženské správanie obyvateľov SR.

580 Ústava Slovenskej republiky, čl. 1 ods. 1.: „Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát. Neviaže sa na nijakú ideológiu ani náboženstvo.“

581 Zdroj: Inštitút finančnej politiky – Komentár k podielu dane z príjmu prevedeného na verejnoprospešné účely, 03/2015.

marihuany. Ďalšími navrhovanými opatreniami zvýšime účinnosť odbornej prevencie.

Pri posudzovaní trestnoprávnej zodpovednosti rozlíšime užívateľa od dílera, pretože pre ochranu spoločnosti je omnoho dôležitejšie postihovať závažnú trestnú činnosť dílerov smerujúcu k výrobe a distribúcii omamných látok.

Marihuana je pravdepodobne najstaršou liečivou rastlinou. Je nádejou na zmiernenie utrpenia a kvality života u ťažko chorých pacientov v terapii chronickej bolesti, onkologických ochorení, roztrúsenej sklerózy (neurodegeneratívne procesy), Parkinsonovej choroby, Alzheimerovej choroby a epilepsie. Využitie marihuany na medicínske účely je povolené v Českej republike, vo Švajčiarsku, v Rakúsku, Izraeli, vo Fínsku, v Číne, Kanade a v 33 štátoch USA. Nechceme brániť využívaniu liečiv vyrábaných z marihuany, ak človeku môžu pomôcť pri liečbe ochorení.

Riešenia SaS:

15/

Rekvalifikujeme držbu marihuany v množstve nepresahujúcom päť gramov sušiny z trestného činu na priestupok, ktorého následkom už nie je záznam v registri trestov.

16/

Upravíme tresty za priestupky spáchané držbou marihuany tak, že v prípade zadržania množstva menšieho ako dva gramy sušiny budeme tento priestupok riešiť jej konfiškáciou a dohovorom na mieste. Držbu v množstve dva až päť gramov budeme riešiť jej konfiškáciou a alternatívnym trestom so systematickým využitím komplexných odborných preventívnych programov.

17/

Pri priestupkoch mládeže do 18 rokov (vrátane držby menšej ako dva gramy) **zapojíme do preventívneho programu spolu s mladistvým alebo maloletým aj jeho zákonného zástupcu**. Rozšírime možnosti komplexnej odbornej pomoci rodičom mladistvých a maloletých, ktorí o ňu požiadajú z vlastnej iniciatívy pri problémoch so zvládaním výchovy.

18/

Predaj alebo pokus o predaj, výrobu alebo iné konanie, ktorého účelom je ekonomický prospech, alebo podanie mládeži, kvalifikujeme i naďalej ako trestný čin.

19/

Sprísňime tresty pre dílerov tvrdých drog a omamných látok.⁵⁸²

Samotnou dekriminalizáciou užívania marihuany sa nevyrieši jeden zo závažných negatívnych dôsledkov existencie drog v našej spoločnosti, a to fungovanie čierneho trhu. Ako vyplýva z analýzy OSN, štáty na celom svete dlhodobo prehrávajú boj s drogovou kriminalitou a užívanie drog neustupuje napriek množstvu opatrení a obrovských výdavkov, ktoré štáty v boji s touto kriminalitou realizujú. Na druhej strane si uvedomujeme, že nie je možné na uvedený problém poskytnúť jednoduché riešenie.

Považujeme však za dôležité spolu s dekriminalizáciou užívania marihuany navrhnúť riešenie spôsobu, akým sa užívateľ marihuany môže dostať k rastline pre vlastnú spotrebu bez toho, aby musel podporovať nelegálny obchod. Mnohé štáty vrátane Českej republiky zároveň s prijatím právnej úpravy dekriminalizujúcej držbu marihuany pre vlastnú potrebu pristúpili aj k dekriminalizácii pestovania konope v malom množstve.

582 V zákone č. 300/2005 (Trestný zákon) dáme dílerstvo na obchodnom základe na rovnakú úroveň ako samotnú výrobu omamných látok vo veľkom rozsahu. Niekedy sa totiž dílerstvo posudzuje ľahšie, napríklad na úrovni dopestovanie či výroby omamných látok pre vlastnú potrebu.

Riešenia SaS:

20/

Dekriminalizujeme pestovanie dvoch rastlín konope jednou osobou.

21/

Iné formy výroby marihuany vrátane pestovania väčšieho množstva rastlín alebo kolektívneho pestovania, alebo iné nakladanie s touto látkou **kvalifikujeme ako trestné činy rovnako ako doteraz.**

22/

Podporíme zaradenie prípravkov s obsahom **tetrahydrokanabinolu a kanabidiolu v liečbe a to po splnení štandardných požiadaviek na registráciu liečiv.**⁵⁸³

Registrované partnerstvá pre páry rovnakého i rozdielneho pohlavia

Páry rovnakého pohlavia sú v našej spoločnosti realitou a ich spolužitie v inštitucionalizovanom životnom partnerstve je realizáciou ich práva na plnohodnotný život a prvkom slobody jednotlivca, ktorú kontinuálne presadzujeme. Toto opatrenie prinesie zvýšenie kvality každodenného života týchto párov, pretože ním zvýšime mieru ich zodpovednosti a sociálnej stability. Považujeme za správne umožniť registrované partnerstvá aj osobám rozdielneho pohlavia, pre ktoré nie je z rôznych dôvodov manželstvo vyhovujúce.

Riešenia SaS:

23/

Pre páry rovnakého i rozdielneho pohlavia **zavedieme nový právny inštitút životného partnerstva** založený na princípe vzájomnej vyživovacej povinnosti partnerov, zakladajúci medzi partnermi príbuzenský vzťah so všetkými právnymi následkami vrátane dedenia zo zákona v I. dedičskej skupine.

24/

Súčasťou práv a povinností vyplývajúcich zo životného partnerstva nebude možnosť **uzatvoriť ho pred dovŕšením 18. roku veku** a nevznikne vyživovacia povinnosť rozídených životných partnerov.

Skratky

ADA SR	Antidopingová agentúra SR	SHÚR	Slovenský historický ústav v Ríme
APVV	Agentúra na podporu výskumu a vývoja	SKCRIS	CRIS = Current Research Information System (Informačný systém pre oblasť vedy a výskumu SK)
CREPČ	Centrálny register evidencie umeleckej činnosti	SOaŠV	Slovenský olympijský a športový výbor
CVČ	centrum voľného času	SOŠ	Stredná odborná škola
CVTI SR	Centrum vedecko–technických informácií SR	SPK	Slovenská pedagogická knižnica
DSZSU	Domov Speváckeho zboru slovenských učiteľov	SŠ	Stredná škola
EPO	European Patent Office (Európsky patentový úrad)	SZČO	Samostatne zárobkovo činná osoba
ESO	program ESO – Efektívna, spoľahlivá a otvorená verejná správa	ŠIOV	Štátny inštitút odborného vzdelávania
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy	ŠPÚ	Štátny pedagogický ústav
EÚ	Key Performance Indicators (kľúčové ukazovatele výkonnosti)	ŠŠI	Štátna školská inšpekcia
HDP	Hrubý domáci produkt	ŠÚ	Štátny úrad
HDP	Hrubý domáci produkt	TALIS	Teaching and Learning International Survey (Medzinárodná štúdia, monitoruje pracovné podmienky učiteľov a riaditeľov škôl, ich povinnosti, kvalifikačné požiadavky a metódy vyučovania)
IEA	International Association for the Evaluation of Educational Achievement (Medzinárodná asociácia pre hodnotenie výsledkov vzdelávania)	TASR	Tlačová agentúra Slovenskej republiky
ISŠ	Informačný systém športu	TIMSS	Trends in International Mathematics and Science Study (zisťuje vedomosti a zručnosti z matematiky a prírodných vied u žiakov 4. ročníka ZŠ a 8. ročníka ZŠ)
IT	Informačné technológie	UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru)
KEGA	Kultúrna a edukačná grantová agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky	V4	Vyšehradská skupina (V4) predstavuje neformálne zoskupenie 4 stredoeurópskych krajín – Slovenskej republiky, Českej republiky, Maďarskej republiky a Poľskej republiky
MK SR	Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky	VA	Výskumná agentúra
MLC	Medzinárodné laserové centrum	VaV	Veda a Výskum
MPC	Metodicko–pedagogické centrum	VČP	Voľnočasový poukaz
MŠ	Materská škola	VEGA	Vedecká grantová agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a Slovenskej akadémie vied
MŠVVaŠ	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu	VŠ	Vysoká škola
NKP	Národná kultúrna pamiatka	VÚC	Samosprávny kraj alebo vyšší územný celok
NŠC	Národné športové centrum	VÚDPaP	Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie
NÚCEM	Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania	ZUŠ	Základná umelecká škola
NÚČŽV	Národný ústav celoživotného vzdelávania	ŽŠ	Základná škola
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj)		
OPVaI	Operačný program Výskum a inovácie		
PIRLS	Progress in International Reading Literacy Study (monitorovanie úrovne čitateľskej gramotnosti žiakov 4. ročníka základných škôl, ktoré sa koná každých 5 rokov)		
PISA	medzinárodné meranie čitateľskej, prírodovednej a matematickej gramotnosti u 15-ročných študentov		
RTVS	Rozhlas a televízia Slovenska		

247 konkrétnych riešení pre
PROSPERUJÚCE HOSPODÁRSTVO

Agenda 2020 | Cestovný ruch a gastro
Stavebníctvo a bývanie | Energetika | Doprava

Roman Foltin
AGENDA 2020

Miroslav Žiak
GASTRONÓMIA

Michal Sklienka
CESTOVNÝ RUCH

A U T O R I

Boris Kačáni
STAVEBNÍCTVO

Ladislav Matejka
NÁJOMNÉ BÝVANIE

Karol Galek
ENERGETIKA

Jozef Drahovský
DOPRAVA

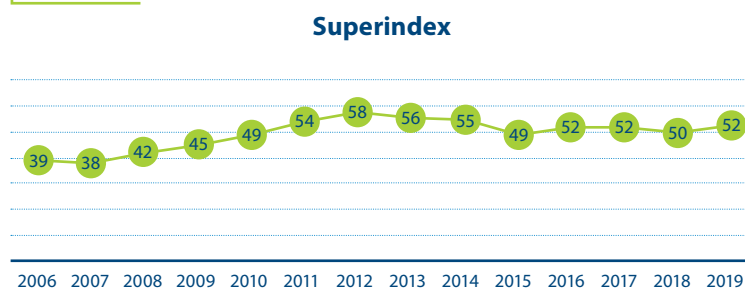
AGENDA 2020

NAŠIM CIEĽOM JE MASÍVNE ZLEPŠENIE PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA

Najlepšia sociálna ochrana je dostatok práce. Ak sa bude dariť zamestnávateľom, budú dopytovať viac pracovnej sily a to zvýši jej cenu, čiže mzdy. Preto je kvalita podnikateľského prostredia tak veľmi dôležitá pre všetkých občanov našej krajiny. Lebo ak sa bude dariť podnikateľom, nech sa to akokoľvek „sociálnym“ politikom akokoľvek nepáči, bude sa dariť aj zamestnancom.

Stagnácia alebo mierne zhoršovanie našej pozície v „Doing Business“ rebríčku (dôležitý indikátor vývoja podnikateľského prostredia na Slovensku) jednoznačne poukazuje na fakt, že v čase vládnutia Roberta Fica sa na Slovensku nehýbeme z miesta. Je to o to vážnejšie, že zažívame pre nás ekonomicky dobré časy. Podobné indicie vidíme aj v ostatných rebríčkoch vývoja podnikateľského prostredia na Slovensku, ako napríklad Global Competitiveness Report, či Index of Economic Freedom a Corruption Perceptions. Zreteľne je v nich vidieť, že konkurencieschopnosť slovenskej ekonomiky síce neklesá, ale minimálne posledných päť rokov ani nerastie.

Graf

Superindex PAS ako kombinácia jednotlivých indexov odstraňuje ich nedostatky, čím vytvára najobjektívnejší pohľad na stav podnikateľského prostredia SR v porovnaní s inými krajinami.

AGENDA 2020 ako neoddeliteľná súčasť programu fungujúcej ekonomiky navrhuje konkrétne, často rýchlo vykonateľné opatrenia na nápravu chýb, ktoré komplikujú každodenný podnikateľský život.

Znížime daňové zaťaženie, zoznam daní, ktoré zrušíme sa nachádza v kapitole Verejné financie, časť Dane. Na zníženie alebo zrušenie daní použijeme vyššie daňové výnosy než plánované.

Pre lepšiu reguláciu a debyrokratizáciu budeme uplatňovať 12 odporúčaní OECD,⁵⁸⁴ vrátane ex post posudzovania existujúcej legislatívy, či nezávislého dohľadu nad regulačnou politikou na spôsob Rady pre rozpočtovú zodpovednosť.

Riešenia SaS:

ZJEDNODUŠÍME VÝBER DANÍ

1/

Predĺžime dobu na predloženie dokumentácie a vyjadrenia vyžiadaného správcom dane, zo súčasných 15 dní na 30 dní.

2/

Zavedieme jednotný strop pre platby v hotovosti vo výške 15-tisíc eur.⁵⁸⁵

3/

Zjednodušíme podávanie daňových priznaní pre rezidentov, ktorí nemajú na Slovensku príjmy.⁵⁸⁶

584 <http://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/OECD-Recommendation-Regulatory-Policy-and-Governance-Slovak.pdf>

585 Dnes je podľa zákona č. 394/2012 o obmedzení platieb v hotovosti zavedený strop na platby v hotovosti pre podnikateľov 5 000 eur a pre fyzické osoby maximálne 15 000 eur. Navrhujeme zjednotiť výšku pre obe skupiny na 15 000 eur.

586 Daňovým rezidentom je dnes fyzická osoba, ktorá má na území Slovenskej republiky trvalý pobyt alebo sa v posudzovanom roku zdržiava na území SR aspoň 183 dní. Daňový rezident SR má povinnosť podať v SR daňové priznanie zo všetkých príjmov, ktoré v danom roku dosiahol na celom svete. V prípade, že občan SR má na území SR trvalý pobyt, ale pracuje alebo študuje v zahraničí, navrhujeme, aby rozhodujúce bolo, kde sa reálne v danom roku zdržiava, nie kde má trvalý pobyt. Takíto občania SR tak nebudú zaťažovaní byrokratickou povinnosťou podať daňové priznanie v SR.

4/

Umožníme znížiť základ dane o pokuty, ktoré boli vyrubené v rámci podnikateľskej činnosti.⁵⁸⁷

5/

Zmeníme výpočet dane z motorových vozidiel a to na princípe „znečisťovateľ platí“.⁵⁸⁸

6/

Zrušíme cenník Finančného riaditeľstva za vydanie záväzného stanoviska. V nejasných prípadoch musí Finančné riaditeľstvo poskytnúť daňovníkovi stanovisko bezodplatne.⁵⁸⁹

7/

Zrušíme povinnosť podávať mesačný prehľad o zrazených preddavkoch na daň zo závislej činnosti.⁵⁹⁰

8/

Zrušíme superodpočítateľné položky.⁵⁹¹

9/

Skrátime možnosť zdržiavať DPH na maximálne 4 mesiace v dôsledku prebiehajúcej daňovej kontroly.⁵⁹²

ROVNAKÝ METER PRE ŠTÁT A PODNIKATEĽA⁵⁹³10/

Umožníme uplatniť si ako daňový náklad reálne spotrebované pohonné hmoty.⁵⁹⁴

11/

Umožníme uplatniť si ako daňový náklad reprezentačné do výšky 1 % zo základu dane.

12/

Zavedieme jednotný limit pre daňový náklad na reklamný predmet vo výške 50 eur.⁵⁹⁵

13/

Zjednotíme benefity pre zamestnancov v štátnej správe a súkromnej sfére.⁵⁹⁶

14/

Zavedieme pokuty pre štátnu správu pre prípad nedodržania lehoty.⁵⁹⁷

ZNÍŽENIE BYROKRACIE PRI ZAMESTNÁVANÍ15/

Zrušíme nezmyselné alebo duplicitné povinnosti zamestnávateľov pri zamestnávaní.⁵⁹⁸

587 Príklad: Ak daňovník neúmyselne vlastnou chybou spôsobí v rámci svojej podnikateľskej činnosti, že mu bude štátnym orgánom udelená pokuta napríklad vo výške 5-tisíc eur, umožníme mu túto položku zahrnúť do nákladov, a tým si znížiť daňový základ za aktuálny rok.

588 Bližšie pozri kapitolu 7 Zelená krajina – Životné prostredie. Celkový výnos dane z motorových vozidiel ostane nezmenený.

589 § 53c zákona o správe daní určuje úhradu za vydanie záväzného stanoviska od 1 % do 3 % z hodnoty predpokladaného obchodného prípadu, minimálne 2 000 a najviac 30 000 eur.

590 Údaje o zrazených dani postačuje uviesť v ročnom hlásení. Mesačné prehľady predstavujú zbytočnú byrokratickú záťaž.

591 V roku 2015 zaviedla vláda nový typ zvýhodnenia daňovníkov, ktorí vykonávajú výskum a vývoj, takzvanú superodpočítateľnú položku. Zahraničné štúdie potvrdzujú, že podobné výnimky vedú k zvýšeniu výpadku vo verejných financiách, ale neprejavujú sa vo vyššej efektívnosti firiem, ktoré ich dostali.

592 § 79a zákona č. 222/2004 o DPH: daňový úrad bude môcť zdržiavať DPH v dôsledku prebiehajúcej daňovej kontroly maximálne 4 mesiace, pričom doba na výkon daňovej kontroly ostane aj naďalej jeden rok. Ak neboli zistené pochybenia vedúce ku kráteniu dane, bude DÚ povinný od začiatku druhého mesiaca po koniec štvrtého mesiaca zaplatiť dotknutej firme úrok vo výške 15 % (takto nastavený je sankčný úrok voči daňovníkovi). Prvý mesiac zdržiavanej DPH nebude úročený, a to bez ohľadu na zistenia.

593 Čo je pre štát „povoleným“ výdavkom, nech je pre podnikateľa odpočítateľnou položkou zo základu na výpočet dane.

594 V súčasnosti platí pre podnikateľa, že ak je spotreba auta podľa TP × litrov a reálna spotreba je vyššia (lebo sa napríklad s referentským autom jazdí len po meste a krátke trate), rozdiel si podnikateľ nemôže dať do nákladov.

595 V súčasnej dobe je to 17 eur.

596 Štátna správa, hospodáriaca dlhodobou s deficitom, nebude môcť poskytovať zamestnancom také benefity, ktoré nie sú pre podnikateľa možným daňovým nákladom (napr. rekreácie, koncerty, lístky do fitness atď.).

597 Ak orgán štátnej správy nedodrží zákonom stanovenú lehotu (vydanie potvrdení, povolení, certifikátov a pod.), zaplatí za to dotknutej fyzickej, alebo právnickej osobe rovnakú pokutu, akú platia za nedodržanie lehôt fyzické a právnické osoby.

598 Tento bod vznikol v spolupráci so spoločnosťou Profesia.

- zjednotíme formu komunikácie zamestnávateľov so Sociálnou poisťovňou, zdravotnými poisťovňami a daňovým úradom na elektronickú,
- zrušíme tlačivo Oznámenie o vzniku, zmene a zániku platiteľa poisťného,⁵⁹⁹
- zrušíme povinnosť zamestnávateľa archivovať výplatné pásky.⁶⁰⁰

16/

Zrušíme povinnosť zamestnávateľa zasielať Štatistickému úradu.⁶⁰¹

- štvrťročný výkaz o práci,
- ročný výkaz o úplných nákladoch práce.

17/

Zosúladiť povinnosti vyplývajúce z nového zákona o ochrane osobných údajov s európskym nariadením GDPR.⁶⁰²

18/

Znížime administratívnu náročnosť zamestnania prvého zamestnanca.⁶⁰³

19/

Zrušíme povinnosť domáceho zamestnávateľa písomne informovať pred vyslaním domáceho zamestnanca o pracovných podmienkach a podmienkach zamestnávania v štáte, na ktorého územie je domáci zamestnanec vyslaný.⁶⁰⁴

20/

Zrušíme povinnosti domáceho zamestnávateľa uzatvoriť písomnú dohodu s domácim zamestnancom v prípade jeho vyslania.⁶⁰⁵

21/

Zrušíme povinnosť zamestnávateľa pred poskytnutím firemného vozidla zamestnancovi absolvovať s ním skúšobnú jazdu a oboznámiť ho s manuálom na obsluhu vozidla.⁶⁰⁶

22/

Zrušíme povinnosť zamestnávateľa oznámiť voľné pracovné miesto úradu práce, sociálnych vecí a rodiny.⁶⁰⁷

599 Vznik platiteľa poisťného sa oznamuje v tých zdravotných poisťovniach, v ktorých sú zamestnanci poistencami, do ôsmich pracovných dní. Prihlásením prvého zamestnanca bude automaticky zaregistrovaný aj nový platiteľ a odhlásením posledného zamestnanca bude automaticky odhlásený. Zjednodušíme postup tak, že všetky informácie budú zdravotnej poisťovni zaslané v jednom formulári „Oznámenie zamestnávateľa o poistencoch“.

600 Zrušíme povinnosť archivovať výplatné pásky v papierovej podobe a v podobe e-mailu zaslaného zamestnancovi. Archivujú sa v elektronickom systéme **bez možnosti ich neskoršej úpravy**.

601 Tento bod vznikol v spolupráci so spoločnosťou Profesia.

602 Z dôvodu právnej istoty zrušíme tie ustanovenia zákona č. 18/2018 o ochrane osobných údajov, ktoré sú v rozpore s európskym nariadením GDPR a tiež tie, ktoré idú nad rámec tohto nariadenia.

603 Medzi povinnosti zamestnávateľa pri zamestnaní prvého zamestnanca dnes napríklad patria:

- povinnosť zamestnávateľa posúdiť zdravotnú spôsobilosť zamestnanca na prácu prostredníctvom preventívnej lekárskej prehliadky – **túto povinnosť zrušíme**,
- povinnosť zamestnávateľa zabezpečiť pracovnú zdravotnú službu – **ponecháme len pre 3. a 4. kategóriu**,
- registrácia zamestnávateľa do registra zamestnávateľov vedeného Sociálnou poisťovňou – **túto povinnosť zjednodušíme**,
- uzavretie dohody o elektronickej komunikácii medzi zamestnávateľom a Sociálnou poisťovňou – **túto povinnosť zjednodušíme**,
- registrácia zamestnanca do registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia vedeného Sociálnou poisťovňou – **túto povinnosť zrušíme**,
- registrácia zamestnávateľa do registra platiteľov poisťného vedeného tou zdravotnou poisťovňou, v ktorej je zamestnanec poistený – **túto povinnosť zrušíme**,
- registrácia zamestnávateľa na daňovom úrade – **túto povinnosť zrušíme**.

604 Zrušíme § 5 ods. 11 zákona č. 351/2015 o cezhraničnej spolupráci pri vysielaní zamestnancov na výkon prác pri poskytovaní služieb z dôvodu, že smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/67/EÚ z 15. mája 2014 túto povinnosť neustanovuje (Zdroj: PAS).

605 Zrušíme § 5 ods. 12 zákona č. 351/2015 o cezhraničnej spolupráci pri vysielaní zamestnancov na výkon prác pri poskytovaní služieb z dôvodu, že smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/67/EÚ z 15. mája 2014 túto povinnosť neustanovuje (Zdroj: PAS).

606 Podľa § 7 ods. 1 písm. a) zákona č. 124/2006 o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci je zamestnávateľ povinný pravidelne, zrozumiteľne a preukázateľne oboznamovať každého zamestnanca s právnymi predpismi a ostatnými predpismi na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, so zásadami bezpečnej práce, zásadami ochrany zdravia pri práci, zásadami bezpečného správania na pracovisku a s bezpečnými pracovnými postupmi a overovať ich znalosť. Podľa § 39 ods. 1 zákona č. 311/2001 Zákonník práce právne predpisy a ostatné predpisy na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci sú aj dopravné predpisy. Vzhľadom na skutočnosť, že zamestnávateľ môže poskytnúť motorové vozidlo len zamestnancovi, ktorý je držiteľom platného vodičského oprávnenia, tento dopravný predpis musí ovládať (Zdroj: PAS).

607 Od 1. 1. 2019 majú všetci zamestnávateľia podľa § 62 ods. 6 zákona č. 5/2004 o službách zamestnanosti povinnosť oznámiť voľné pracovné miesto (platí len pre pracovné zmluvy aj čiastočné úväzky) a jeho charakteristiku úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, v územnom obvode ktorého sa pracovné miesto nachádza. Zamestnávateľ môže takéto voľné pracovné miesto oznámiť na úrade práce osobne u pracovníka – agenta pre voľné pracovné miesta, telefonicky, e-mailom, prostredníctvom www.upsvr.gov.sk vyplnením dokumentu alebo na www.istp.sk (bezplatne) alebo www.profesia.sk/www.kariera.sk (s poplatkom). Sankcia za nenahlásenie voľného pracovného miesta vopred je 300 eur.

23/

Navrhujeme, aby dňom vzniku nároku na dôchodok **automaticky zanikla pracovná zmluva medzi zamestnancom a zamestnávateľom.**

ZNÍŽENIE ADMINISTRATÍVNEJ ZÁŤAŽE

24/

Umožníme **nahradiť gastrolístky peniazmi.** ⁶⁰⁸

25/

Zrušíme povinnosť tvoriť rezervný fond v obchodných spoločnostiach. ⁶⁰⁹

26/

Zrušíme povinnosť tvoriť nedeliteľný fond v družstvách. ⁶¹⁰

27/

Zrušíme povinnosť uchovávať cenové evidencie po dobu troch rokov. ⁶¹¹

28/

Zjednodušíme a sprehladíme opatrenia BOZP v jednom zrozumiteľnom právnom predpise. ⁶¹²

29/

Zrušíme povinnosť pre malé a stredné firmy mať program vlastnej činnosti. ⁶¹³

30/

Zrušíme povinnosť pre malé a stredné firmy mať organizačný poriadok.

31/

Zrušíme povinnosť zasielať príslušnému úradu oznámenie o predajnom a prevádzkovom čase. ⁶¹⁴

32/

Zredukujeme povinnosti značení súvisiacich so zákazom fajčenia v maloobchodných priestoroch. ⁶¹⁵

33/

Zrušíme povinnosť uvádzať Poznámky ako súčasť daňového priznania pre spoločnosti, ktorých účtovná závierka nepodlieha povinnému auditu.

34/

Skrátime archivačnú lehotu účtovných dokladov z 10 na 5 rokov. ⁶¹⁶

35/

Zrušíme povinnosť vykonávania technickej kontroly pre nebrzdené prípojné vozidlá. ⁶¹⁷

36/

Predĺžime lehotu na odhlásenie ukradnutého auta zo 14 na 30 dní.

608 Zamestnávateľ môže zabezpečiť zamestnancom stravovanie formou teplého jedla, stravovacích poukázok alebo priamo formou finančného príspevku. Všetky uvedené formy budú pre zamestnancov príjmom oslobodeným od dane a odvodov. Hodnota príspevku na jedlo zostane nezmenená.

609 Vedenie povinného rezervného fondu v obchodných spoločnostiach je výlučne účtovnou operáciou, ktorá nemá vplyv na skutočné hospodárenie.

610 Podľa § 235 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník je družstvo povinné pri svojom vzniku zriadiť nedeliteľný fond najmenej vo výške 10 % zapísovaného základného imania. Tento fond družstvo doplní najmenej o 10 % ročného čistého zisku, a to až do doby, než výška nedeliteľného fondu dosiahne sumu rovnajúcu sa polovici zapísovaného základného imania družstva. Stanovy môžu určiť, že sa vytvárajú vyšší nedeliteľný fond alebo ďalšie zabezpečovacie fondy. Nedeliteľný fond sa pritom nesmie použiť za trvania družstva na rozdelenie medzi členov družstva, ak osobitný zákon neustanovuje inak. O použití nedeliteľného fondu rozhoduje predstavenstvo družstva.

611 § 13 zákona č. 18/1996 o cenách. V súčasnosti sa táto povinnosť vzťahuje na všetky spoločnosti s výnimkou malých firiem. Po zavedení tohto pravidla sa bude táto povinnosť vzťahovať len na spoločnosti s regulovanými cenami.

612 Zoznam konkrétnych opatrení presahuje rámec tohto dokumentu.

613 Podľa § 20 zákona č. 297/2008 o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu musia desiatky tisíc malých a stredných firiem vypracúvať tzv. programy vlastnej činnosti povinnej osoby, t. j. de facto vnútropodnikové smernice upravujúce boj proti legalizácii príjmov súvisiacich napríklad s možným financovaním terorizmu. V § 5 tohto zákona je vymedzený príliš široký okruh firiem a inštitúcií, na ktoré sa takáto povinnosť vzťahuje. Patria medzi ne napríklad všetky firmy, ktoré majú v predmete podnikania uvedenú činnosť ekonomických alebo organizačných poradcov. To zahŕňa tisíce malých firiem, často jednoosobových s. r. o., pri ktorých je možnosť reálne takéto smernice využiť minimálna.

614 Obce v zmysle zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení stanovujú nariadením pravidiel prevádzkového a predajného času, je to uvedené v § 4 ods. 3 písm. i).

615 Pokiaľ podnikateľ prevádzkuje svoju prevádzku v súlade s týmto nariadením, je nadbytočné oznamovať obci jeho otváracie hodiny.

616 Zrušíme povinnosť mať vývesku o zákaze fajčenia podľa zákona č. 377/2004 o ochrane nefajčiarov pre prevádzky iné ako reštauračné a príbuzné.

616 Novelou zákona č. 431/2002 o účtovníctve v znení neskorších predpisov, účinného od 1. 1. 2018, bola predĺžená archivačná lehotu účtovných dokladov z 5 na 10 rokov. Archivačnú lehotu preto skrátime z 10 na pôvodných 5 rokov.

617 Technický stav nebrzdených vozíkov je možné kontrolovať pri priebežných kontrolách policajných hliadok v teréne, keďže tieto nemajú ani len brzdy.

37/

Predĺžime lehotu na vykonanie kontroly technického stavu motorového vozidla (STK) po uplynutí termínu platnosti z 0 na 30 dní.⁶¹⁸

38/

Zjednotíme veľkostné kritériá počtu zamestnancov, u ktorých vzniká nejaká povinnosť.⁶¹⁹

39/

Zrušíme oznamovaciu povinnosť zamestnávateľa príslušnému orgánu verejného zdravotníctva.⁶²⁰

40/

Zrušíme povinnosť pre malé a stredné podniky mať vypracovaný a schválený prevádzkový poriadok.⁶²¹

41/

Zrušíme transferové oceňovanie medzi domácimi subjektmi.

42/

Zrušíme povinné uvádzanie výšky platu do pracovných ponúk.⁶²²

43/

Sociálna poisťovňa nebude môcť počas kontroly podnikateľa vyžadovať predloženie dokumentov, ktorými sama disponuje a ktoré si vie sama zistiť.⁶²³

44/

Zrušíme povinnosť zamestnávateľa po skončení kontroly Sociálnej poisťovne vypracovať a predložiť vedúcemu zamestnancovi písomnú správu.⁶²⁴

45/

Zrušíme duplicitnú registráciu vlastníkov spoločností ako konečných užívateľov výhod.⁶²⁵

46/

Zrušíme duplicitnú povinnosť podnikateľov nahlásiť daňovému úradu založenie nového alebo zrušenie pôvodného bankového účtu.⁶²⁶

618 Mnoho občanov je šikanovaných pokutovaním za oneskorené vykonanie kontroly technického stavu motorového vozidla (STK) po uplynutí termínu platnosti.

Často sú však skutočným vinníkom samotné stanice, lebo zlou organizáciou prijímania vozidiel na kontrolu nemajú volné termíny obhliadok v primeraných lehotách.

619 Podnikateľ musí neustále monitorovať, aká povinnosť pribúda zmenou počtu zamestnancov. Do niektorých kritérií sa započítavajú dohodári, do iných nie, my navrhujeme zadefinovať jednotný pojem výpočtu (napr. priemerný evidenčný počet zamestnancov).

620 Každý zamestnávateľ je povinný k 31. 12. spracovať dokument s informáciami o zamestnancoch vykonávajúcich práce zaradené do 2. kategórie v elektronickej podobe (zákon č. 355/2007 o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia).

621 V súčasnosti § 52 ods. 1 písm. e) zákona č. 355/2007 o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia ukladá povinnosť mať schválený Prevádzkový poriadok pre všetky podnikateľské subjekty.

622 Podľa § 41 ods. 10 zákona č. 311/2001 Zákonník práce zamestnávateľ v súčasnosti pri uzatvorení pracovnej zmluvy nesmie so zamestnancom dohodnúť základnú zložku mzdy v nižšej sume, ako je suma základnej zložky mzdy, ktorú zverejnil v ponuke zamestnania podľa osobitného predpisu. Osobitným predpisom je v tomto prípade zákon č. 5/2004 o službách zamestnanosti, pričom podľa 62 ods. 2 poslednej vety tohto zákona je zamestnávateľ pri zverejňovaní ponuky zamestnania povinný uvádzať sumu základnej zložky mzdy.

623 Podľa § 243 ods. 1 písm. b) zákona č. 461/2003 o sociálnom poistení sú zamestnanci kontroly pri výkone kontroly oprávnení v nevyhnutnom rozsahu vyžadovať od kontrolovaného subjektu a jeho zamestnancov, aby im v určenej lehote poskytli doklady, iné písomnosti, vyjadrenia a informácie vrátane technických nosičov údajov potrebných na výkon kontroly a prvopisy dokladov. Ak ide o doklady, ktorými sama disponuje, resp. ktoré si vie vyžiadať od iných štátnych inštitúcií, ktorým ich podnikateľ povinne predkladá, nemôže vyžadovať ich predloženie.

624 Podľa § 244 ods. 4 písm. b) zákona č. 461/2003 o sociálnom poistení je kontrolovaný subjekt v určenej lehote povinný na základe výsledku kontroly predložiť vedúcemu zamestnancovi kontroly písomnú správu o splnení opatrení prijatých na odstránenie zistených nedostatkov a o vyvodení dôsledkov voči zamestnancom zodpovedným za tieto nedostatky. Takáto povinnosť neexistuje pri žiadnej inej inštitúcii a za jej nevypracovanie hrozí ďalšia kontrola (Zdroj: PAS).

625 Povinnosť registrácie konečných užívateľov výhod dnes duplicitne upravujú dva právne predpisy. Podľa zákona č. 315/2016 o registri partnerov verejného sektora má povinnosť zápisu konečných užívateľov výhod do registra partnerov verejného sektora u vybraných podnikateľov (napr. v súvislosti s čerpaním dotácií alebo uchádzaním sa o verejné zákazky). Druhým je zákon č. 297/2008 o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu, podľa ktorého každá spoločnosť musí zapísať konečného užívateľa výhod do neverejnej časti obchodného registra. Zápis údajov o konečnom užívateľovi výhod v obchodnom registri nenahrádza povinnosť vykonať zápis konečného užívateľa výhod partnera verejného sektora do Registra partnerov verejného sektora. **Ide o dva rôzne systémy a s tým spojené povinnosti, ktoré existujú nezávisle od seba (Zdroj: PAS).**

626 Podľa § 67 ods. 9 zákona č. 563/2009 o správe daní (daňový poriadok), ak nastanú zmeny čísel účtov vedených u poskytovateľov platobných služieb, na ktorých budú alebo sú sústredenú peňažné prostriedky z podnikateľskej činnosti, oznámi to podnikateľ daňovému úradu do 30 dní, odkedy nastali. Ak by to neurobil, dopustil by sa **správneho deliktu**, za ktorý mu hrozí **pokuta od 30 eur do 3 000 eur**. Podľa § 90 ods. 1 zákona č. 483/2001 o bankách je banka povinná do 10 dní písomne oznámiť daňovému úradu číslo každého zriadeného a každého zrušeného bežného účtu a vkladového účtu podnikateľa. **Daňový úrad získava informáciu o každom zriadenom alebo zrušenom čísle bankového účtu podnikateľa dvakrát** – prvýkrát od podnikateľa, druhýkrát od banky (Zdroj: PAS).

47/

Zrušíme povinnosť podávať **Evidenčný list dôchodkového poistenia (ELDP)**, keďže zamestnávateľ poskytuje uvedené údaje Sociálnej poisťovni mesačne vo výkazoch, podávanie tlačiva ELDP je duplicitou.⁶²⁷

48/

Štátna správa nebude môcť vyžadovať tieto doklady, keďže nimi už disponuje.⁶²⁸

- potvrdenie o nedoplatkoch/preplatkoch na dani,
- potvrdenie o nedoplatkoch/preplatkoch v Sociálnej poisťovni,
- výpis z registra trestov,
- odpis z registra trestov,
- výpis z obchodného registra.

ZNÍŽENIE FINANČNEJ ZÁŤAŽE

49/

Zrušíme **pracovnú zdravotnú službu** pre I. a II. kategóriu.⁶²⁹

50/

Zvýšime **hranice pre povinné audity firiem** na úroveň vyžadovanú legislatívou EÚ.⁶³⁰

51/

Zdobrovoľníme 2 % odvod umelcov.

52/

Zrušíme koncesionárske poplatky.⁶³¹

53/

Zdobrovoľníme povinné poplatky pre SOZA a LITA.

54/

Zdobrovoľníme sociálny fond.

55/

Zavedieme povinnosť Úradu pre normalizáciu metrologiu a skúšobníctvo znášať náklady na preklad technických noriem, ktoré sú pre Slovenskú republiku záväzné a ktorými sa povinne preberajú na národnú úroveň európske normy.

56/

Zavedieme minimálne štandardy pre podnikateľov, na ktorých sa budú vzťahovať povinnosti vyplývajúce zo zákona o odpadoch.⁶³²

ODSTRÁNENIE BARIÉR A DEFORMÁCIÍ Z PODNIKANIA

57/

Zavedieme **inštitút tzv. všeobecnej voľnej živnosti.**⁶³³

58/

Zrušíme povinnosť mať e-kasu pre neplatičov DPH.⁶³⁴

627 Zrušiť povinnosť podávať ELDP, pretože zamestnávateľ poskytuje uvedené údaje Sociálnej poisťovni mesačne vo výkazoch, podávanie tlačiva ELDP je duplicitou.

628 V súčasnosti účinný zákon č. 177/2018 o niektorých opatreniach na znižovanie administratívnej záťaže využívaním informačných systémov verejnej správy (zákon proti byrokrácii) problematiku nerieši komplexne a dostatočne.

629 V súčasnosti zavedená PZS pre 4 kategórie rizika poškodenia zdravia neprimerane administratívne aj finančne zaťažuje podnikateľov aj zamestnancov. Navrhujeme preto pre I. a II. kategóriu PZS zrušiť. Povinnosti pre III. a IV. kategóriu zachováme.

630 Zmeníme kritériá uvedené v § 19 ods. 1 písm. a) zákona č. 431/2002 o účtovníctve na úroveň minimálnych požiadaviek Európskej únie. Podmienka celkovej sumy majetku účtovnej jednotky na účely splnenia podmienky povinného auditu sa navrhuje zvýšiť z 1 mil. na 4 mil. eur, podmienka hodnoty čistého obratu sa navrhuje zvýšiť z 2 mil. na 8 mil. eur a podmienka priemerného počtu zamestnancov z 30 na 50.

631 Pre fyzické aj právnické osoby.

632 Povinnosti vyplývajúce zo zákona č. 79/2015 o odpadoch sa nebudú vzťahovať na osoby, ktoré uvádzajú na trh alebo do obehu obaly, ktorých celkové množstvo neprekročí 300 kg a zároveň ich ročný obrat neprekročí 150-tisíc eur.

633 Ako predmet podnikania bude možné uviesť aj podnikanie v rozsahu voľnej živnosti, ktoré by pokrývalo všetky voľné živnosti. Zavedenie inštitútu všeobecnej voľnej živnosti umožní živnostníkom, aby s takýmto predmetom činnosti mohli vykonávať všetky živnosti, pre ktoré sa nevyžaduje splnenie osobitných podmienok, aby nemuseli pri každom rozširovaní svojej podnikateľskej činnosti o nový typ aktivít ohlasovať živnostenskému úradu nový predmet podnikania.

634 Odbremeníme malých podnikateľov od neúmernej finančnej a administratívnej záťaže spojenej s nákupom e-kasy a ostatných povinností s tým spojených.

59/

Umožníme **založenie živnosti od 16-ich rokov.**

60/

Znížime počet viazaných živností. ⁶³⁵

61/

Presunieme viaceré z remeselných a viazaných živností do voľných živností. ⁶³⁶

62/

Zrušíme povinnosť registrovať voľné živnosti na živnostenskom úrade.

63/

Znížime výšku minimálneho základného imania s. r. o. na 1 euro. ⁶³⁷

64/

Zrýchlime proces likvidácie firiem a ich výmazu z obchodného registra. ⁶³⁸

65/

Zrušíme povinné členstvo v týchto komorách:

- Slovenská komora daňových poradcov,
- Komora veterinárnych lekárov,

 Slovenská komora audítorov,

 Slovenská komora stavebných inžinierov,

 Slovenská komora architektov,

 Komora geodetov a kartografov,

 Komora reštaurátorov,

 Slovenská komora patentových zástupcov.

66/

Zrušíme kompetencie Slovenskej advokátskej komory schvaľovať názvy advokátskych kancelárií. ⁶³⁹

67/

Zrušíme investičné stimuly. ⁶⁴⁰

68/

Zrušíme pravidlá a obmedzenia pre dohadovanie cien potravinárskych výrobkov. ⁶⁴¹

TRH PRÁCE A ZAMESTNÁVANIE

69/

Zjednotíme mzdové zvýhodnenie (príplatok) za prácu v nedeľu a počas sviatkov na úroveň najmenej 25 %. ⁶⁴²

635 Konkrétny zoznam obsahuje desiatky položiek a je nad rámec tohto dokumentu.

636 Podmienkou prevádzkovania remeselnej živnosti je odborná spôsobilosť získaná vyučením v odbore (§ 21 zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní a súvisiace), podmienkou prevádzkovania viazanej živnosti je odborná spôsobilosť získaná inak (uvedené v prílohe č. 2 zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní).

637 Existencia základného imania je viac právnou fikciou ako reálnym ekonomickým nástrojom. Povinná výška minimálneho základného imania môže byť pre poctivých začínajúcich podnikateľov prekážkou začiatku podnikania. Ručenie za záväzky spoločnosti bude vo výške, ktorú si podnikateľ sám určí (do tejto výšky bude ručiť konateľ vlastným majetkom) a túto sumu povinne uvedie do obchodného registra, aby obchodní partneri vedeli, v akej výške konateľ ručí vlastným majetkom. Toto opatrenie bude mať za následok zvýšenie flexibility tvorby základného imania podľa potrieb podnikateľského zámeru, zlepšenie hodnotenia Doing Business v oblasti začatia podnikania, zlepšenie konkurencieschopnosti voči ostatným členským štátom EÚ v oblasti výšky základného imania vzhľadom na možnosť zriadenia organizačnej zložky zahraničnej právnickej osoby.

638 Na tento účel stanovíme daňovému úradu pevnú lehotu 60 dní, v rámci ktorej musí vydať súhlas správcu dane na výmaz spoločnosti z obchodného registra. Nevydanie súhlasu v danej lehote bude možné len v prípade, ak daňový úrad zistí porušenie zákona zo strany dotknutej obchodnej spoločnosti. Lehotu na prihlásenie pohľadávok znížime opäť na 3 mesiace a zrušíme povinnú kauciu 1 500 eur.

639 Novela zákona o advokácii a následné uznesenie Slovenskej advokátskej komory zakazuje niektoré názvy firiem, ktoré sú v súlade so svetovými trendmi a zároveň dáva predsedníctvu SAK kompetenciu schvaľovať názvy nových advokátskych kancelárií. Na Slovensku sa tak stala anomália, keď členovia predsedníctva určujú svojim budúcim konkurentom, aký názov spoločnosti je vhodný a aký nie je. Kritériá obchodných mien dostatočne stanovujú zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník a zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (Zdroj: PAS).

640 Zrušenie investičných stimulov nie je možné zo dňa na deň. Motiváciu investorov dotáciami a stimulmi postupne nahradíme výrazne lepším podnikateľským prostredím.

641 Podľa zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 18/1996 o cenách. Priamo v Ústave Slovenskej republiky máme zakotvené, že naše hospodárstvo sa zakladá na princípoch trhovej ekonomiky a Slovenská republika má chrániť a podporovať hospodársku súťaž, ktorá predpokladá voľnú tvorbu cien. Preto nevidíme dôvod na takúto reguláciu. Prehodnotíme tiež regulácie vyplývajúce zo zákona o neprimeraných podmienkach v obchode s potravinami.

642 Mzdové zvýhodnenie za prácu počas sviatkov znížime zo 100 % na 25 %. Mzdové zvýhodnenie za prácu počas soboty a nedele zjednotíme na 25 %.

70/ **Zrušíme sadzby minimálnych mzdových nárokov.**⁶⁴³71/   **Minimálna mzda bude stanovená ako 50 % priemernej mzdy v hospodárstve.**72/ **Postupne zavedieme odpisovanie majetku podľa slobodného rozhodnutia daňovníka.**⁶⁴⁴73/ **Zjednotíme a zjednodušíme pravidlá pre dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru – doterajšie tri formy dohôd nahradíme jedinou.**⁶⁴⁵74/ **Znížime maximálnu náhradu mzdy pri neplatnom skončení pracovného pomeru zo strany zamestnávateľa z 36 mesiacov na 6 mesiacov.**75/ **Zrušíme zodpovednosť zamestnávateľa za agentúru dočasného zamestnávania vo veci dodržiavania rovnakých podmienok pre kmeňových a agentúrnych zamestnancov.**⁶⁴⁶76/ **Znížime zákonné obmedzenia pri dočasnom pridelení zamestnancov medzi zamestnávateľmi.**⁶⁴⁷77/ **Zrušíme zákaz otvárania obchodov počas sviatkov.**⁶⁴⁸78/ **Zdobrovoľníme poskytovanie rekreačných poukazov zamestnancom.**⁶⁴⁹79/ **Umožníme uplatniť si daňovú stratu podľa slobodného rozhodnutia daňovníka.**80/ **Umožníme daňovníkovi odpočet už zaplatenej DPH, ak predmetná faktúra nebola uhradená a voči povinnému bol začatý konkurz alebo bola povolená reštrukturalizácia.**81/ **Zjednotíme hranice, pri ktorých zamestnávateľovi vznikajú konkrétne povinnosti pri zamestnávaní zamestnancov podľa európskej klasifikácie malých a stredných podnikov.**⁶⁵⁰

643 6 úrovni minimálnej mzdy podľa § 120 zákona č. 311/2001 Zákonník práce.

644 Zmyslom slobodného odpisovania je umožniť flexibilnejšie rozloženie nákladov na jednotlivé obdobia. Pri hmotnom investičnom majetku s dobou odpisovania 40 rokov skrátime dobu odpisov na 20 rokov.

645 V súčasnosti zákon č. 311/2001 Zákonník práce umožňuje dohodu o vykonaní práce, dohodu o pracovnej činnosti a dohodu o brigádnickej práci študentov. Rozdiel medzi nimi je najmä v rozsahu pracovného času – na dohodu o vykonaní práce je možné pracovať max. 350 hodín v kalendárnom roku, na dohodu o pracovnej činnosti max. 10 hodín týždenne a na dohodu o brigádnickej práci študentov v priemere max. 20 hodín týždenne. Ďalšie rozdiely sú napríklad v možnostiach jednostranného vypovedania dohody. Tieto rozdiely nemajú opodstatnenie – napríklad preto, lebo jedna a tá istá osoba môže mať s tým istým zamestnávateľom uzatvorených viac dohôd rôznej formy. Navrhujeme všetky tri formy dohôd nahradiť jedinou formou dohody o práci mimo pracovného pomeru.

646 Podľa § 58 ods. 10 zákona č. 311/2001 Zákonník práce.

647 V súčasnosti nie je možné slobodné uzatváranie zmlúv medzi dvoma subjektmi podľa Obchodného zákonníka (zmluvy o poskytnutí služieb a pod.) v prípade tzv. maskovaného dočasného pridelenia. V prípade, že sa spoločnosti A a B dohodnú na zmluve, podľa ktorej zamestnanci spoločnosti A vykonávajú v prospech spoločnosti B práce, ktoré sú predmetom činnosti spoločnosti B, práce budú vykonávať prevažne v priestoroch spoločnosti B, prevažne pracovnými prostriedkami spoločnosti B a pod vedením vedúceho zamestnanca spoločnosti B, musia uzavrieť dohodu o dočasnom pridelení podľa § 58 Zákonníka práce. Navrhujeme zrušenie tohto obmedzujúceho ustanovenia zákona č. 311/2001 Zákonník práce.

648 Zrušíme § 94 ods. 5 zákona č. 311/2001 Zákonník práce.

649 V súčasnosti je podľa § 152a zákona č. 311/2001 Zákonník práce zamestnávateľ, ktorý zamestnáva viac ako 49 zamestnancov, povinný poskytovať zamestnancom, na ich žiadosť príspevok na rekreáciu v sume 55 % oprávnených výdavkov, najviac však v sume 275 eur za kalendárny rok. Uvedená povinnosť sa vzťahuje na zamestnanca, ktorého pracovný pomer u zamestnávateľa trvá nepretržite najmenej 24 mesiacov. U zamestnanca, ktorý má dohodnutý pracovný pomer na kratší pracovný čas, sa suma príspevku pomerne znižuje. Túto povinnosť dobrovoľníme pre všetkých zamestnávateľov, pričom v prípade, ak sa zamestnávateľ rozhodne poskytovať zamestnancom rekreačné poukazy, budú sa tie považovať za daňovo uplatniteľný výdavok.

650 V súčasnosti je pri každej povinnosti stanovená iná hranica počtu zamestnancov (Zdroj: ZMPS 30 odporúčaní podnikateľov do 30 rokov).

OPATRENIA PRE BUDÚCICH NOTÁROV:

82/

Zrušíme obmedzenie počtu notárskych úradov.⁶⁵¹

83/

Zrušíme monopol notárov na poskytovanie vybraných služieb a rozšírime možnosť ich poskytovania aj audítormi.

⁶⁵²

84/

Skrátime intervaly medzi jednotlivými skúškami, ktorých absolvovanie je potrebné na získanie oprávnení vyžadovaných podľa zákonov.⁶⁵³

POKUTY

85/

Zavedieme zákaz vyrubenia pokuty počas prvých siedmich dní po skončení lehoty.⁶⁵⁴

86/

Zavedieme pravidlo, keď výška pokuty nebude môcť prevýšiť výšku istiny pri finančných nedoplatkoch.

87/

Pokuty nebudú plánovaným príjmom verejných rozpočtov.⁶⁵⁵

88/

Zavedieme pravidlo, aby bola pri prvom porušení uplatňovaná najnižšia sadzba pokuty.

89/

Zavedieme pravidlo, keď štát nebude môcť vymáhať platbu nižšiu ako 5 eur.

90/

Znížime výšky pokút pre predajne za pochybenia s minimálnou spoločenskou závažnosťou.

91/

Zrušíme nezmyselné pokuty:

- pokutu, ak je bloček z pokladnice mechanicky poškodený pri odtrhnutí, pričom štandardne spĺňa všetky náležitosti,
- pokutu, ak na pokladničnom bločku sú len estetické alebo pravopisné nedostatky (veľké/malé písmo, diakritika),
- pokutu za pohyb mimo vyznačeného turistického chodníka v treťom stupni ochrany prírody v prípade, že tadiaľ vedie cesta,
- pokutu prepravným firmám za to, ak nestahujú údaje z kariet všetkých šoférov každých 28 dní bez ohľadu na to, či sú šoféri na cestách, osobitne v zahraničí,⁶⁵⁷

651 § 9 písm. b) zákona č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok).

652 § 56 až 64 písm. b) zákona č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok). Vybrané jednoduché úkony budú môcť vykonávať aj audítori. Napr. osvedčenia o správnosti odpisu alebo fotokópie listiny (vidimácia); o pravosti podpisu na listine (legalizácia); o tom, že bola predložená listina a kedy sa tak stalo; o priebehu valných zhromaždení a zasadaní právnických osôb; o tom, že je niekto nažive; osvedčovanie iných skutočností, ako je napr. priebeh losovania alebo predloženie vecí, ak majú právny význam a ak sa uskutočnili v prítomnosti notára.

653 Obmedzenie počtu skúšok umelo zvyšuje bariéry vstupu do regulovaných profesií a znižuje tak zdravé konkurenčné prostredie. Zavedieme povinnosť poskytovať skúšky minimálne dvakrát ročne. Dalším benefitom je potenciálne zvýšenie príjmov zo skúšok. Napr. skúšky na vydanie auditorskej licencie sa konajú iba raz ročne, bez možnosti náhradného termínu alebo opravného termínu okrem riadneho termínu.

654 Pokutovať bude možné až od ôsmeho dňa, pričom ale v ôsmy deň bude pokuta vyrubená za osem dní a nie za jeden deň. Keďže cieľom nie je šikanovanie podnikateľov, ktorí z nejakého vážneho dôvodu nestihli zaplatiť včas, ponechávame ďalšiu 7-dňovú lehotu po skončení riadnej lehoty. Ak však napríklad podnikateľ zaplatí aj po skončení tejto ďalšej lehoty napríklad až na 10. deň, príde mu pokuta od prvého dňa po lehote splatnosti, teda za 10 dní.

655 Vybrané pokuty sa použijú na zníženie verejného dlhu.

656 V súčasnosti existuje množstvo triviálnych pochybení, ktorým predajne často ani nedokážu zabrániť. Znížime napríklad výšku pokuty najmenej 1 mil. eur na najmenej 10 000 eur, ak sa v priebehu jedného roka nájde v predajni trikrát po sebe tovar čo i len jeden deň po dátume spotreby.

657 Podľa § 37 ods. 3 písm. d) zákona č. 126/2006 o verejnom zdravotníctve takisto prehodnotíme zákon, aby napr. boli akceptované inštrukcie pre vodiča kamióna poslané elektronickou formou.

- pokutu za nesprávne označenie súvisiace so zákazom fajčenia v maloobchodných priestoroch,⁶⁵⁸
- pokutu za absenciu povolenia Úradu verejného zdravotníctva (hygiena) na prevádzku administratívnej činnosti.

92/

Zavedieme povinnosť pre úrad, ktorý, **ak vyrubí pokutu v dôsledku preukázateľne vlastnej chyby, musí ju napraviť bez osobitnej žiadosti od poškodeného subjektu a sám skoordinať odsúhlasenie s nadriadeným orgánom, ak je toto potrebné.**⁶⁵⁹

PRÁVNA ISTOTA V PODNIKANÍ

93/

Zmeny uvedených zákonov budeme prijímať len s účinnosťou k 1. januáru:⁶⁶⁰

- Zákoník práce,
- zákon o dani z príjmov,
- zákon o dani z pridanej hodnoty,
- zákony o špecifických spotrebných daniach,
- zákon o správe daní a poplatkov,
- zákon o sociálnom poistení,
- zákon o zdravotnom poistení.

94/

Zavedieme povinnosť pre úrady bezplatne poskytovať a zverejňovať na oficiálnom webovom sídle záväzné stanoviská.⁶⁶¹

95/

Zrušíme zodpovednosť zamestnávateľa za nepravdivé čestné vyhlásenie jeho brigádnika.⁶⁶²

96/

Lehoty spojené s povinnosťou určiť spôsob vybavenia reklamácie a **vybaviť reklamáciu sa budú počítať od prijatia reklamovaného tovaru.**⁶⁶³

97/

Zavedieme inštitút sunset clause.⁶⁶⁴

RIEŠENIA VOČI NEPLATIČOM

98/

Nezaplatenie riadne vystavenej faktúry o viac ako 15 dní po stanovenej lehote splatnosti, ktoré má za dôsledok stratu príjmu pre osoby, ktoré sú v postavení obdobnom, ako je pracovnoprávny vzťah, sa bude posudzovať obdobne ako nezaplatenie mzdy v pracovnoprávnom vzťahu.⁶⁶⁵

658 Od 1. 4. 2009 ukladá zákon povinnosť fyzickým osobám podnikateľom a právnickým osobám umiestniť v priestoroch, kde je zákaz fajčenia, na viditeľnom mieste trvalý oznam s informáciou, kde a na ktoré kontrolné orgány sa môžu sťažovatelia obrátiť, ak dochádza k porušovaniu zákona o ochrane nefajčiarov. Kontrolné orgány, ktoré sú povinné vykonávať kontrolu dodržiavania zákona, sú uvedené v § 9 až § 11 zákona č. 377/2004 o ochrane nefajčiarov.

Kontrolné orgány: • Železničná polícia, • Slovenská obchodná inšpekcia, • regionálny úrad verejného zdravotníctva, • Hasičský a záchranný zbor SR.

659 Napr. pre daňový úrad to dosiahneme úpravou zákona č. 563/2009 o správe daní (daňový poriadok), § 157 – úľava zo sankcie alebo odpustenie sankcie.

660 Toto pravidlo neplatí, ak sa prijímajú zmeny v skrátenom legislatívnom konaní.

661 Ak podnikateľ požiadala o stanovisko príslušný úrad, ten mu ho zdarma poskytne a zároveň ho zverejní na svojom webovom sídle (ak tam takéto ešte zverejnené nie je). Ak tam už identické stanovisko je, pošle žiadateľovi link na príslušné stanovisko. V súčasnosti je možné získať záväzné stanovisko podľa § 53a zákona č. 563/2009 o správe daní (daňový poriadok). Podľa § 53c tohto zákona sa poplatky za ne pohybujujú od 4 000 eur až do výšky 30 000 eur, čím je daný inštitút pre väčšinu subjektov nedostupný.

662 Zamestnávateľ v zmysle zákona č. 461/2003 o sociálnom poistení pod hrozbou sankcií nesie zodpovednosť brigádnika za jeho čestné vyhlásenie o uplatňovaní odvodovej výnimky. Zamestnávateľ si žiadaným spôsobom **nemá možnosť overiť, či daný študent nepredložil čestné vyhlásenie o uplatňovaní odvodovej výnimky aj u iných zamestnávateľov.** V prípade, že Sociálna poisťovňa zistí túto skutočnosť neskôr, napríklad o rok, bude zamestnávateľ povinný za tohto študenta **doplatiť odvody, ktoré by za neho inak odviezol vrátane vysokého penále.** Okrem toho môže tomuto zamestnávateľovi Sociálna poisťovňa uložiť aj vysokú pokutu (Zdroj: PAS).

663 V súčasnosti sa v zmysle § 18 ods. 4 zákona č. 250/2007 o ochrane spotrebiteľa počítajú tieto lehoty od uplatnenia reklamácie zákazníkom. Bez toho, aby zákazník fyzicky doručil tovar, totiž nie je možné rozhodnúť o spôsobe vybavenia reklamácie a reklamáciu vybaviť.

664 Každá nová regulácia majúca dosah na podnikateľské prostredie, bude mať automaticky stanovenú dobu trvania, ktorá uplynie po piatich rokoch od zavedenia. O prípadnom predĺžení tohto obdobia bude musieť Národná rada SR po troch rokoch opäť hlasovať. Cieľom je zabrániť postupnej akumulácii byrokracie bez jej spätného vyhodnocovania (Zdroj: INESS: Reformný plán Top20 – Kroky na ceste ku kvalitnému podnikateľskému prostrediu).

665 To znamená, že bude posudzované ako trestný čin nevyplatenia mzdy (§ 214 Trestného zákona). Postavenie obdobné pracovnoprávnemu vzťahu je také, keď má podnikateľ od daného odberateľa v pravidelných intervaloch rozhodujúcu časť podnikateľských príjmov. Tu ide o ochranu drobných podnikateľov, ktorí podnikajú napríklad v stavebníctve pre veľké stavebné firmy a ich pracovná činnosť je podobná závislej činnosti. Nevyplatenie ich mesačných faktúr má za následok obdobný finančný výpadok ako nevyplatenie mzdy u zamestnanca.

99/

Umožníme **podanie návrhu na vyhlásenie konkurzu** aj v prípade jedného veriteľa s pohľadávkou staršou ako 30 dní po lehote splatnosti.⁶⁶⁶

100/

Zavedieme nevyvrátiteľnú fikciu záväzku pre neuhradenú faktúru, ktorú, **ak si podnikateľ uviedol do kontrolného výkazu DPH, je možné považovať za exekučný titul.**⁶⁶⁷

101/

Umožníme, aby v prípade, **ak je obstarávateľom štát, boli vyplácané platby zhotoviteľovi**

podmienené úhradou za predchádzajúce práce, ktoré subdodávatelia pre tohto obstarávateľa na danej zákazke už vykonali.

102/

Umožníme **platby zadávateľa priamo subdodávateľovi** po splnení určitých podmienok (kolaudačné rozhodnutie atď.).

103/

Zjednodušíme prihlasovanie pohľadávok do konkurzu.⁶⁶⁸

REŠTRUKTURALIZÁCIA

104/

Zavedieme povinnosť **informovať veriteľov o všetkých krokoch reštrukturalizácie** poštou a zverejnením na internete.⁶⁶⁹

105/

Zrušíme obmedzenie, podľa ktorého je na prijatie plánu potrebná väčšina veriteľov, ktorých suma zistených pohľadávok presahuje 1 % zistených pohľadávok danej skupiny.⁶⁷⁰

106/

Zrušíme pravidlo, podľa ktorého sa skupiny nijako nedotknuté reštrukturalizačným plánom **považujú automaticky za skupiny súhlasiace s reštrukturalizačným plánom.**⁶⁷¹

107/

Zavedieme pravidlo, podľa ktorého **súd nebude môcť nahradiť hlas skupiny, ak aspoň jeden veriteľ, ktorého pohľadávka by za normálnych okolností (bez reštrukturalizácie) nebola nadriadená danej skupine, bude vo výhode oproti danej skupine, o ktorej súhlase má rozhodnúť súd.**⁶⁷²

666 V súčasnosti je v zmysle § 11 ods. 3 zákona č. 7/2005 o konkurze a reštrukturalizácii možné, aby v prípade právnických osôb podal takýto návrh veriteľ iba v prípade, ak má vedomosť o ďalšom veriteľovi dlžníka (podmienka, v zmysle ktorej dlžník musí mať minimálne dvoch veriteľov). Podmienky na vyhlásenie konkurzu останú nezmenené, ide o uľahčenie možnosti takýto návrh podať.

667 Ak si podnikateľ faktúru zaučtuje a započíta ju do kontrolného výkazu DPH (zrejme s cieľom nárokovať si vrátenie DPH a uviesť si fakturovanú sumu do nákladov), má sa za to, že uznal tento záväzok v plnej výške. Ak túto faktúru včas neuhradí, veriteľ sa môže po tom, ako dlžníka preukáže na dlžobu upozornil (písomná upomienka), obrátiť na daňový úrad a žiadať od neho výpis z kontrolného výkazu. Súčasťou takejto žiadosti je kópia predmetnej faktúry alebo iného dokladu, ktorým dokladuje svoju pohľadávku a daňový úrad mu do troch dní vydá výpis z kontrolného výkazu. Tento výpis obsahuje výlučne údaje uvedené v kontrolnom výkaze, ktoré sa vzťahujú na žiadateľa. Žiadateľom môže byť, samozrejme, len osoba, ktorá vystavila faktúru (alebo iný doklad) a táto faktúra musí byť po lehote splatnosti. Takýto výpis z kontrolného výkazu by bol exekučným titulom.

668 Cieľom je zjednodušiť postup prihlasovania pohľadávok do konkurzu pre fyzické a právnické osoby tak, aby ich to nezaťažovalo administratívne ani finančne a zvládli to vo svojej réžii.

669 Podľa súčasnej právnej úpravy sa veriteľ dozvie o začatí reštrukturalizácie a ostatných dôležitých náležitostiach iba z Obchodného vestníka. V praxi dochádza často k tomu, že veritelia sa o reštrukturalizácii ani nedozvedia.

670 V súčasnosti sa hlasy drobných veriteľov v danej skupine vôbec nezohľadňujú pri hlasovaní. Myslíme si, že každý veriteľ má právo zúčastniť sa na hlasovaní – bez ohľadu na výšku jeho pohľadávky. Okrem iného sa tým zabráni možným manipuláciám pri hlasovaní.

671 Skupiny veriteľov, ktorí nie sú dotknutí reštrukturalizačným plánom, by mali byť vyčlenené z hlasovania o prijatí reštrukturalizačného plánu. Neexistuje dobrý dôvod, prečo by tieto skupiny mali byť považované za skupiny súhlasiace s reštrukturalizačným plánom, čo zodpovedá súčasnej právnej úprave.

672 Zákon č. 7/2005 o konkurze a reštrukturalizácii v § 152 uvádza: (1) Ak za prijatie plánu v niektorej zo skupín nehlasovala potrebná väčšina, predkladateľ plánu sa môže v návrhu na potvrdenie plánu domáhať, aby súd prijatie plánu v skupine nahradil svojím rozhodnutím, ak: účastníci plánu zaradení do skupiny hlasujúcej proti prijatiu plánu nebudú na základe plánu v zjavne horšom postavení, v akom by boli v prípade neprijatia plánu; súd pritom vychádza z ich pravdepodobného uspokojenia v konkurznom konaní v deň začatia reštrukturalizačného konania, pričom vychádza z údajov uvedených v pláne, ak sa nepreukáže opak, väčšina zo skupín zostavených podľa plánu hlasovala za prijatie plánu potrebnou väčšinou a za prijatie plánu hlasovali prítomní veritelia s nadpolovičnou väčšinou hlasov počítaných podľa zistenej sumy ich zistených pohľadávok. (2) O nahradení súhlasu súd rozhodne v uznesení o potvrdení alebo zamietnutí plánu.

108/

Zavedieme **možnosť započítania pohľadávky voči dlžníkovi**, ktorá sa v reštrukturalizácii uplatňuje prihláškou.⁶⁷³

109/

Zavedieme **možnosť veriteľov vymeniť reštrukturalizačného správcu** z dôvodov nekonania s odbornou starostlivosťou.

110/

Zjednodušíme prihlasovanie pohľadávok do reštrukturalizácie.⁶⁷⁴

673 V súčasnosti v zmysle § 114 ods. 1 písm. f) zákona č. 7/2005 o konkurze a reštrukturalizácii nie je po začatí reštrukturalizačného konania možné pohľadávku, ktorá sa v reštrukturalizácii uplatňuje prihláškou, voči dlžníkovi započítať, pričom v konkurze táto možnosť je. Započítanie je spôsobom zániku navzájom sa kryjúcich pohľadávok veriteľa a dlžníka. Zánik nastáva okamihom, keď sa stretli pohľadávky spôsobilé na započítanie a boli splnené všetky podmienky na to potrebné. Podmienkou započítania je, že ide o dva záväzky medzi tými istými subjektmi, keď je veriteľ jednej pohľadávky súčasne dlžníkom druhej pohľadávky, a dlžník naopak (vzájomnosť pohľadávok). Plnenie musí byť rovnakého druhu a pohľadávky musia byť spôsobilé na započítanie.

674 Cieľom je zjednodušiť postup prihlasovania pohľadávok do reštrukturalizácie pre fyzické a právnické osoby tak, aby ich to nezaťažovalo administratívne ani finančne a zvládli to vo svojej réžii. Pripravíme zjednodušené jednotné tlačivo pre drobných podnikateľov, ktoré im umožní prihlásiť pohľadávku bez výraznejšej administratívnej a finančnej záťaže. Príklad: Živnostník má pohľadávku vo výške 800 eur, podľa zákona o konkurze a reštrukturalizácii § 29 ods. 1 až 6 a 8 si po novom nájde predpripravené zjednodušené tlačivo, vyplní prihlášku, doloží a prihlási si pohľadávku správcovi tým, že mu ju doručí do 30 dní od povolenia reštrukturalizácie.

CESTOVNÝ RUCH A GASTRO

Podporíme podnikanie v gastronómii

Podnikanie v gastronómii po unifikovaných normách stravy v reštauráciách a vo vývarovniach v socializme sa po roku 1989 začalo rozvíjať. Avšak zmena na moderné gastronomické procesy nie je možná za pár rokov. Čo je horšie, po vstupe Slovenska do EÚ sme prijali množstvo nových európskych regulácií, ba navyše sme si ich ešte aj sprísnil. Naším cieľom je rozviazať ruky ľuďom, ktorí chcú otvárať moderné a kreatívne reštaurácie či hotely, no slovenská legislatíva im to neumožňuje. Taktiež chceme zmierniť súčasnú nezmyselnú direktívnu šikanu zo strany štátu pre prevádzkovateľov reštaurácií, pri zachovaní rozumných hygienických štandardov.

Riešenia SaS:

PERSONÁLNE OBMEDZENIA

1/

Zrušíme povinnosť preukazovať zdravotnú spôsobilosť (zdravotný preukaz) tým pracovníkom v zariadeniach verejného stravovania, resp. v potravinárskych podnikoch všeobecne, **ktorí neprichádzajú do styku s potravinami.** ⁶⁷⁵

2/

Zrušíme povinnosť mať osvedčenie o odbornej spôsobilosti v potravinárstve pre zamestnancov potravinárskych podnikov. ⁶⁷⁶

3/

Zrušíme povinnosť preukazovať hygienické minimum tým pracovníkov v zariadeniach verejného stravovania, resp. v potravinárskych podnikoch, ktorí neprichádzajú do styku s potravinami. ⁶⁷⁷

4/

Pre sieť reštaurácií len 1 zodpovedný vedúci. ⁶⁷⁸

OBMEDZENIA PREVÁDZKY

5/

Zrušíme povinnosť oddeliť WC pre zamestnancov a hostí a zrušíme príkazný počet delených WC pre zamestnancov. ⁶⁷⁹

6/

Zmeníme povinnosť maľovať steny vo výrobných a v skladovacích priestoroch aspoň raz ročne na povinnosť aspoň raz za päť rokov. ⁶⁸⁰

7/

Zrušíme povinnosť mať v prevádzke verejného stravovania reklamačný poriadok. ⁶⁸¹

8/

Zrušíme potrebu prevádzkového poriadku pri otvorení prevádzky verejného stravovania. ⁶⁸²

675 V súčasnosti sa zdravotný preukaz vyžaduje takmer od každého zamestnanca potravinárskeho podniku bez ohľadu na to, či v pracovnom procese reálne prichádza, alebo neprichádza do styku s potravinami. (Podľa ustanovenia § 16 ods. 1 písm. a) zákona č. 124/2006 o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci.)

676 Podľa zákona č. 355/2007., § 15 a § 16 a zákona č. 152/1995 je nutné zamestnať len osobu s platným Osvedčením o odbornej spôsobilosti pre prácu v potravinárstve. Toto značne komplikuje nájdenie vhodnej pracovnej sily. Napríklad pekára, ktorá potrebuje pomocnú pracovnú silu len na miešanie cesta alebo plniča na automatickej linke, ktorý len stláča gombík.

677 V súčasnosti sa hygienicky preukaz vyžaduje takmer od každého zamestnanca potravinárskeho podniku bez ohľadu na to, či v pracovnom procese reálne prichádza alebo neprichádza do styku s potravinami.

678 Súčasný stav podľa živnostenského zákona prikazuje na každú jednu prevádzku jedného zodpovedného vedúceho. Následne to reštaurácie riešia „požičiavaním“ si ľudí s odbornou spôsobilosťou.

679 Zrušíme § 6 ods. 5 vyhlášky Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 533/2007 o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia spoločného stravovania, podľa ktorého pre stravíkov musia byť vyčlenené samostatné záchody oddelene pre mužov a ženy.

680 Zrušíme § 8 ods. 4 vyhlášky Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 533/2007 o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia spoločného stravovania, podľa ktorého sa stavebné úpravy, technické úpravy a nátery v zariadení spoločného stravovania musia zabezpečovať podľa potreby, maľovanie vo výrobných priestoroch a v skladovacích priestoroch najmenej jedenkrát ročne, pričom o vykonanom maľovaní stien sa musí viesť evidencia.

681 Pre zariadenia verejného stravovania je povinnosť uchovávať reklamačný poriadok len ďalšou komplikáciou a možnosťou kontrolórom na ďalšiu byrokratickú šikanu, podľa § 411 – 441 Obchodného zákonníka.

682 Pri otvorení zariadení verejného stravovania je každý prevádzkovateľ podľa zákona č. 355/2007 povinný vypracovať prevádzkový poriadok, čo tvorí ďalšie náklady pre podnikateľa. Prevádzkový poriadok obsahuje identifikačné údaje daného zariadenia, charakteristiku činnosti danej prevádzky, rozsah činnosti, stavebné a priestorové členenie pracoviska, dispozičné riešenie prevádzky, v niektorých prípadoch sa uvádza tiež náčrt v grafickej forme a iné technické záležitosti, ktoré sú súčasťou projektovú dokumentáciu pri kolaudácii.

9/

Zrušíme nutnosť mať nálepku zákaz predaja kusových cigariet a zákaz fajčiť v nefajčiarskych prevádzkach a prevádzkach, kde sa nepredávajú cigarety. ⁶⁸³

TECHNICKÉ OBMEDZENIA

10/

Zrušíme nutnosť mať každoročne kalibrovanú váhu v prevádzke pre potraviny, ktoré si vyberáme vizuálne z pultu či chladničky. ⁶⁸⁴

11/

Zrušíme povinnosť mať delené chladničky na mlieko a zeleninu. ⁶⁸⁵

OBMEDZENIA V SUROVINÁCH

12/

Zrušíme zákaz používať suroviny od drobných pestovateľov na podnikanie. ⁶⁸⁶

13/

Umožníme malým lokálnym pestovateľom, chovateľom a potravinárom umiestniť produkty na pulty miestnych obchodov bez nutnosti splniť všetky legislatívne požiadavky. ⁶⁸⁷

14/

Zrušíme uvádzanie pôvodu mäsa v zariadeniach verejného stravovania. ⁶⁸⁸

15/

Zrušíme povinnosť pre prevádzky verejného stravovania oznamovať podávanie pokrmov z tepelne nespracovaného mäsa príslušnému orgánu štátnej správy. ⁶⁸⁹

16/

Zrušíme ustanovenie, že potraviny sa smú tepelne spracúvať len nevyhnutný čas, ktorý je postačujúci na usmrtenie mikroorganizmov. ⁶⁹⁰

ÚRADY

17/

Zavedieme poradnú funkciu úradov kontrolujúcich výrobcov, spracovateľov a predajcov potravín. ⁶⁹¹

18/

Zavedieme úradnú kontrolu podľa požiadaviek ISO. ⁶⁹²

683 V zmysle § 6 zákona č. 377/2004 o ochrane nefajčiariov v platnom znení je prevádzkovateľ povinný nalepiť na viditeľnom mieste nálepky zákaz predaja kusových cigariet a zákaz fajčiť aj v prípade, keď prevádzkuje nefajčiarsku prevádzku a nepredáva cigarety.

684 Ak si v reštaurácii alebo kaviarni vyberáte zákusok z výkladnej skrinky, v súčasnosti musí byť pri ňom uvedená hmotnosť. Na kontrolu hmotnosti musí mať predávajúci v prevádzke raz ročne kalibrovanú váhu napriek faktu, že zákazník si produkt objednáva na základe zrakového vnemu.

685 Podľa vyhlášky Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 533/2007 je potrebné mať delenú chladničku pre potraviny mliečného charakteru a zeleninu, ovocie, mliečne výrobky a mäso. V domácnostiach sa potraviny bežne skladujú pohromade bez akýchkoľvek následkov na zdraví. Neexistuje žiadny relevantný výskum prenosu patogénov z potravín v jednej chladničke, ktorá má oddelené priehradky na jednotlivé komodity.

686 Podľa § 2 ods. 4 nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 360/2011. z., ktorým sa ustanovujú hygienické požiadavky na priamy predaj a dodávanie malého množstva prvotných produktov rastlinného a živočíšneho pôvodu a dodávanie mlieka a mliečnych výrobkov konečnému spotrebiteľovi a iným maloobchodným prevádzkarňam, miestna maloobchodná prevádzka nesmie ďalej dodávať malé množstvá prvotných produktov iným prevádzkarňam ani ich umiestňovať na trh inou formou, ako je priamy predaj konečnému spotrebiteľovi alebo podávanie pokrmov z nich pripravených konečnému spotrebiteľovi na mieste v maloobchodnej prevádzkarni. Konečný spotrebiteľ môže takto nakúpené potraviny použiť len na domácu spotrebu. Zákaz je nezmyselný, diskriminačný a obmedzuje regionálnych podnikateľov (Zdroj: PAS).

687 Aktuálne podľa § 2 ods. 4 nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 360/2011 musí každý jeden výrobca, ktorý chce umiestniť svoje výrobky na spoločný trh, spĺňať prísne legislatívne požiadavky v oblasti hygieny, bezpečnosti práce, daní a evidencie, napr. stavebne oddelené miestnosti, antikorové zariadenia, správnu výrobnú prax. Pre malých lokálnych producentov (malý producent je ten, ktorý bude dodávať produkty len na pulty obchodov v okrese a susedných okresov a ak bude chcieť expandovať, prispôbi sa vyšším štandardom) sa tieto požiadavky zrušia, a tak budú môcť svoje produkty umiestňovať na pulty miestnych obchodov.

688 Zrušíme najnovší byrokratický nezmysel z dielne SNS platný od 14. 12. 2019 o príkaze oznamovať pôvod mäsa v zariadeniach verejného stravovania.

689 Zrušíme § 9 ods. 6 písm. a) vyhlášky Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 533/2007 o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia spoločného stravovania, podľa ktorého možno potraviny tepelne spracúvať len nevyhnutný čas, ktorý je postačujúci na usmrtenie mikroorganizmov. Samozrejme, sú pokrmy, ktoré sa tepelne spracujú vo veci úradnej kontroly potravín.

690 Zrušíme § 9 ods. 3 bod a) vyhlášky Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 533/2007 o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia spoločného stravovania, podľa ktorého možno potraviny tepelne spracúvať len nevyhnutný čas, ktorý je postačujúci na usmrtenie mikroorganizmov. Samozrejme, sú pokrmy, ktoré sa tepelne upravujú dlhšie, napríklad metódou sous-vide.

692 Výkon kontroly nad uvedenými subjektmi spadá hlavne pod regionálne veterinárne a potravinové správy (RVPS) a regionálne úrady verejného zdravotníctva (RÚVZ). Tie v súčasnosti vykonávajú najmä kontrolnú činnosť. Zavedieme povinnosť informovať massmailom o zmenách zákonov pre potravinárov. Týmto krokom značne odbremeníme malých výrobcov a predajcov. Taktiež pri kontrolách v prevádzkach budú upozorňovať na zmeny v legislatíve. Každú kontrolu bude nutné ohlásiť mailom alebo telefonicky majiteľovi prevádzky.

692 Kontrolóri budú mať najmä poradnú úlohu, až v prípade opakovania nezhôd bude možné pokutovať prevádzkovateľa. Priama pokuta bude možná iba pri veľkom nedostatku (ohrozenie zdravia spotrebiteľa) prevádzkovateľa. Norma ISO 9001 je zameraná prioritne na systém riadenia kvality, pri kontrolách sa určuje zhoda a nezhoda so štandardom.

19/

Zrušíme schvaľovanie podnikateľských priestorov
Úradom verejného zdravotníctva na každý podnikateľský
subjekt **využívajúci rovnaký priestor.** ⁶⁹³

20/

Povolíme otvorenie prevádzky po splnení všetkých
požiadaviek bez toho, aby jej otvorenie blokovala finálna
kontrola z RÚVZ. ⁶⁹⁴

21/

Zabezpečíme exaktné a kontrolovateľné protokoly
o vykonaných kontrolách pre RVPS a RÚVZ.

Podporíme cestovný ruch

Slovensko dlhodobo nevyužíva svoj potenciál v oblasti
cestovného ruchu (CR). Ten vidíme na úrovni 6 % HDP
oproti terajším 2,7 %. Ako príčiny vidíme zlé podnikateľské
prostredie, nedostatočnú dopravnú infraštruktúru a slabú
propagáciu Slovenska v zahraničí. Opatrenia typu zníženej
DPH na ubytovanie a rekreačné poukazy vidíme ako
populistické trhové deformácie, nie ako opatrenia na trvalú
podporu CR. SaS chce rozvoj CR dosiahnuť profesionalizáciou
destinačného manažmentu (regionálneho aj celoslovenského)
a zlepšením podmienok na podnikanie v CR.

22/

Agendu cestovného ruchu presunieme zo sekcie
na ministerstve dopravy na MH. ⁶⁹⁵

23/

Podporíme regióny zvýšením limitu na čerpanie
dotácie pre organizácie cestovného ruchu (OCR) podľa
zákona č. 91/2010 Z. z. ⁶⁹⁶

24/

Posilníme nárok na dotáciu pre OCR, ktoré spĺňajú
všetky podmienky na jej čerpanie. ⁶⁹⁷

25/

Členské príspevky obcí do oblastnej organizácie
cestovného ruchu (OOCR) by mali predstavovať
minimálne 30 % z vybratej dane za ubytovanie
v obci v predchádzajúcom roku. ⁶⁹⁸

26/

Zdigitalizujeme hlásenia pobytu cudzincov. ⁶⁹⁹

693 Schválenie bude vydané na priestor, nie na podnikateľský subjekt. V súčasnosti musí každý podnikateľský subjekt zaplatiť poplatok 50 eur bez ohľadu na skutočnosť, že ide o rovnaký priestor s rovnakým využitím. Teda v prípade, ak bude nový výrobca otvárať novú pekáreň v priestoroch predchádzajúcej pekáreň, nebude potrebné opätovné schvaľovanie.

694 V dôsledku nedostatočnej kapacity úradníkov na RÚVZ sú prevádzkovatelia povinní čakať pri otváraní prevádzky na finálnu kontrolu z RÚVZ, ktorá udelí posledné povolenie na otvorenie. Následnú kontrolu činnosti prevádzky robí RVPS. Preto navrhujeme, aby prevádzkovateľ mohol otvoriť prevádzku po splnení všetkých podmienok a následne bude kontrolovaný pri činnosti aj úradníkmi z RÚVZ.

695 CR je prierezová oblasť hospodárstva, dopravy, životného prostredia, kultúry a športu. Momentálne ho zastrešuje sekcia na MINDOP s rozpočtom 9,5 mil. eur. Vytvoríme agentúru za účasti štátu a OCR podľa zákona č. 91/2010 Jej úlohou bude prezentácia Slovenska v zahraničí, návrh politik a analýza legislatívy v oblasti CR, správa registra a dotácie OCR.

696 Zmeníme § 29 ods. 4 písm. a) a b) zákona č. 91/2010 o podpore cestovného ruchu tak, aby mohli OOCR čerpať dotáciu maximálne vo výške 100 % vybratej dane za ubytovanie a krajské organizácie cestovného ruchu (KOCR) vo výške 15 % (teraz je to 90 % a 10 %). Druhý parameter maxima dotácie vo výške vybratej dane za ubytovanie členského zostane zachovaný. Veríme, že ľudia v regiónoch najlepšie vedia, čo treba v regióne podporiť, aby prilákal viac turistov.

697 Zmeníme § 29 ods. 6) zákona č. 91/2010 o podpore cestovného ruchu takto: „Na poskytnutie dotácie vzniká právny nárok zaslaním projektu, ktorý spĺňa náležitosti podľa odsekov 7, 8 a 9.“ (Terajšie znenie: „Na poskytnutie dotácie podľa odseku 4 a § 31a nie je právny nárok.“) Momentálny stav vystavuje OCR neistote, kde poskytnutie dotácie a jej výšky je na samostatnom rozhodnutí sekcií CR na ministerstve. To robí plánovanie činností nepredvídateľným a sťažuje napĺňanie dlhodobých stratégií.

698 Zákon č. 91/2010 bol schválený na podporu cestovného ruchu pomocou destinačného manažmentu. SaS podporuje decentralizáciu podpory CR, pretože veríme, že miestne samosprávy a podnikatelia vedia najlepšie, čo je pre návštevníkov ich regiónu atraktívne. Hlavným cieľom je, aby samosprávy a podnikatelia spolupracovali na rozvoji CR vo svojom regióne. Štát prispieva dotáciou vo výške vybratej dane za ubytovanie členských obcí OOCR. Zavedením minimálneho členského príspevku pre obce na základe dane za ubytovanie má nasledovné ciele:

Systematická podpora cestovného ruchu od samospráv. Momentálne sa výška členského príspevku určuje na valných zhromaždeniach. To sa môže každý rok meniť, čím je dlhodobé systematické plánovanie zložité. Potlačenie čierneho ubytovania. V súčasnosti sú možnosti kontroly výberu dane za ubytovanie zo strany samospráv veľmi limitované. Zavedením systému použitia dane na rozvoj CR budú podnikatelia viac motivovaní poctivo vyberať daň za ubytovanie.

699 V súčasnosti je ubytovateľ podľa § 113 písm. c) zákona č. 404/2011 o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov povinný zabezpečiť vyplnenie úradného tlačíva o hlásení pobytu cudzinca a doručiť ho policajnému útvaru do piatich dní od ubytovania; doručenie je možné aj prostredníctvom elektronickej služby zavedenej na tento účel. Táto služba je zle dostupná, komunikovať treba s OP cez čítačku. V dnešnej dobe drvivá väčšina rezervačných systémov používaných v ubytovacích zariadeniach disponuje funkciami na zasielanie šifrovaných XML súborov. Takto funguje napríklad automatická komunikácia medzi ubytovacími zariadeniami a booking.com. Na strane rezervačných systémov by si to vyžiadalo len malú SW úpravu, na strane cudzineckej polície by sa musel implementovať nový systém. Jeho zavedením by však došlo k významnej úspore času, personálu a financií.

27/

Zjednotíme výber poplatkov za používanie autorských diel.⁷⁰⁰

28/

Manažérskym riadením programov starostlivosti o chránené územia vytvoríme priestor na optimálne užívanie chránených území, ochranu biotopov, hospodárenie v chránených územiach, čím sa zlepší aj podmienky na turizmus a rekreáciu.⁷⁰¹

29/

Navrhne cieľenú informačnú kampaň zameranú na využitie čistého ovzdušia. Vytvoríme info balíčky pre podnikateľov v turizme, kde poukážeme na kvalitu ovzdušia na Slovensku.⁷⁰²

30/

Zavedieme povinnosť, aby SHMÚ zverejňoval výsledky klimatických ukazovateľov a kvality ovzdušia v lokalitách, ktoré majú vhodné klimatické podmienky na liečenie.⁷⁰³

31/

V lesoch umožníme také formy cestovného ruchu, ktoré budú rešpektovať prírodu. Napríklad dovoľíme pohyb osôb po krajine aj v chránených územiach, okrem území s 5. stupňom ochrany. Umožníme vyčlenenie lesných ciest pre horské bicykle a jazdu na koni v lese.⁷⁰⁴

700 Kolektívnu správou práv je správa výkonu majetkových práv nositeľa práv podľa zákona č. 185/2015 – Autorský zákon prostredníctvom organizácie kolektívnej správy. Momentálne je v evidencii Ministerstva kultúry SR päť samostatných organizácií. Každá vedie svoju agendu, má svoje personálne obsadenie, poplatky majú rozdielnu periodicitu. Navrhujeme zjednotiť výber poplatkov, aby podnikatelia boli zaťažení menšou byrokraciou a jednoduchšou správou. V konečnom dôsledky znížime náklady na výber poplatkov, čím zostane viac prostriedkov pre autorov diel.

701 Program starostlivosti o chránené územia zahŕňa aj rôzne aktivity potrebné na realizáciu manažmentu územia. Tieto činnosti by mali mať možnosť vykonávať v prvom rade vlastníci pozemkov a miestni obyvatelia. Manažérsky spôsob znamená, že títo budú aktívne informovaní a oslovení pri zabezpečovaní realizácie požadovaných činností. Zlepší sa tým vzťah k chráneným územiám, ako aj zamestnanosť v dotknutých lokalitách.

702 Vďaka týmto opatreniam môžeme žiť v zdravšom prostredí a tiež propagovať Slovensko ako krajinu čistého ovzdušia a jasnej oblohy, čo podporí atraktívne turistické aktivity, akou je napríklad turistika za hviezdou oblohou (Poloniny, Kráľova Studňa). V súčasnosti je vyhlásených 22 kúpeľných miest, ktoré sú naviazané na zdravé životné prostredie, najmä klimatické a hydrologické podmienky. Rozhodnutie o vhodných klimatických podmienkach na liečenie určuje Štátna kúpeľná komisia (Zdroj: Ministerstvo zdravotníctva SR).

703 Prírodné liečebné kúpele a kúpeľné liečebne možno prevádzkovať na miestach, kde sa nachádzajú prírodné liečivé zdroje alebo na území s klimatickými podmienkami vhodnými na liečenie, kde možno zabezpečiť kúpeľné prostredie podľa § 36 zákona NR SR č. 538/2005 o prírodných liečivých vodách, prírodných liečebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách.

704 Zmenu dosiahneme novelou zákona o lesoch (§ 25) a zákona o ochrane prírody a krajiny (§ 13, 14 a 15).

STAVEBNÍCTVO A BÝVANIE

Stavebníctvo

Stavebný zákon č. 50/1976 Zb. je platný s menšími úpravami vyše 40 rokov. Keďže bol koncipovaný ešte v minulom režime, je zrejmé, že už dávno neodráža realitu modernej spoločnosti, je komplikovaný, zložitý a sťažuje investičnú činnosť, kladie vysoké administratívne nároky na štátnu správu v procese posudzovania územného a stavebného konania. Aby sa Slovensko v tejto oblasti priblížilo k vyspelému svetu, je nutné vypracovať úplne nový stavebný zákon (SZ), ktorý by reflektoval nové reálie, dramaticky znížil byrokraciu a zjednodušil procesy jednotlivých konaní.

Riešenia SaS:

1/

Vypustiť inštitút ohlasovacej povinnosti⁷⁰⁵ pre drobné stavby. Dnes platná legislatíva ukladá povinnosť ohlasovacej povinnosti na stavebnom úrade pre prakticky každú stavbu aj drobného charakteru. Podľa vzoru rakúskeho SZ vymenujeme v našom SZ taxatívne všetky drobné stavby,⁷⁰⁶ na ktoré sa nebude vzťahovať ohlasovacia povinnosť a každý majiteľ pozemku si ich bude môcť vybudovať bez zbytočnej byrokracie. Podmienkou je dodržanie regulatívov daného pozemku v súlade s územným plánom obce.

705 § 55 zákona č. 50/1976 Zb.

706 Napríklad:

- Nepodpivničená stavba do 25 m² zastavanej plochy a do 5 m výšky bez obytných miestností.
- Altánok.
- Rekreačná stavba.
- Zemná pivnica v záhrade s jedným nadzemným podlažím o zastavanej ploche do 25 m² a do 5 m výšky.
- Zimná záhrada s jedným nadzemným podlažím o zastavanej ploche do 50 m² a do 5 m výšky.
- Oprava fasády, oprava a výmena strešnej krytiny alebo povrchu plochých striech, výmena odkvapových žlabov a odtokových zvodov, výmena klampiarskych, kováčskych, tesárskych strešných výrobkov.
- Opravy a výmena nepodstatných stavebných konštrukcií, najmä vnútorných priečok, omietok, obkladov stien, podláh a dlažieb, podhladov, dverí, strešných skladacích schodov a schodištvých zábradlí, mreží, okeníc, roliet, žalúzií, slnolamov a tieniacich clón, vlnkových stožiarov, úchytovej tyčí, markíz, prekrytí vstupov, bleskozvodov a uzemňovacích sústav, slnečné zariadenia na strechách alebo obvodových plášťov budov.

707 Napríklad:

- SPP a. s.
- Západoslovenská distribučná a. s.
- Vodárne a kanalizácie.
- Stanovisko mesta – ochrana ovzdušia, k investičnej činnosti, cestný správny orgán – vjazd.
- Okresný úrad, pozemkový a lesný odbor.
- Referát ochrany prírody a krajiny.
- Obvodný úrad životného prostredia, referát odpadového hospodárstva.
- Slovak Telekom, a.s., Orange Slovensko a.s.
- Krajský pamiatkový úrad.
- Okresné riaditeľstvo Policajného zboru a ďalšie, ktoré si môže stavebný úrad vyžiadať.

708 § 32 – 42 zákona č. 50/1976 Zb.

- Okresné riaditeľstvo Hasičského a záchranného zboru SR.

2/

Zjednodušiť proces vydania stavebného povolenia (SP) pre jednoduché stavby tak, aby územné rozhodnutie nahradilo „záväzné stanovisko mesta“ a stavebné povolenie vydával stavebný úrad (SÚ) bez nutnosti dokladania súhlasných stanovísk dotknutých orgánov. Nevidíme žiaden dôvod, aby SÚ skúmal a riešil vzťahy stavebníka a rôznych firiem,⁷⁰⁷ ktoré sú často súkromné. Po vydaní SP si vzťahy s dodávateľmi energií vyrieši stavebník sám tak, aby mal ku kolaudácii všetky nutné siete podľa projektu zabezpečené a napojené. Jednoduchú stavbu budeme explicitne definovať v zákone na základe zastavanej plochy, podlažnosti a výšky hrebeňa strechy a bude navrhnutá tak, aby sa do tejto definície zmestila väčšina normálnych rodinných domov.

3/

Proces územného konania⁷⁰⁸ presunúť na obec, ktorá by posudzovala výlučne súlad s územným plánom (ÚP) a pre stavebníka by postačovalo dodať jednoduchú urbanistickú štúdiu. V dnešnej platnej legislatíve pri územnom konaní musí stavebník dodať SÚ projektovú dokumentáciu v pomerne podrobnej forme spolu s vyjadreniami všetkých dotknutých orgánov, často ich býva vyše 30. Následne sa toto isté deje aj pri vydávaní stavebného povolenia, takže SÚ posudzuje zámer duplicitne. Je to neuveriteľne časovo náročné. V procese územného konania preto navrhujeme posudzovať iba to, čo je nevyhnutné, a to je umiestnenie stavby na pozemku. Vyžadoval by sa iba doklad o právnom vzťahu k pozemku a následne by sa posudzoval obcou iba súlad s ÚP a regulačným listom danej funkčnej parcely.

4/ © B

Zakročíme proti čiernym stavbám. Dnešná právna legislatíva umožňuje zbúranie čiernej stavby, avšak je prakticky nevykonateľná: je potrebný právoplatný rozsudok súdu a súdy idú poruke stavebníkom. Navrhujeme stanoviť minimálnu pokutu za čiernu stavbu vo výške 25 % investičných nákladov, najmenej však vo výške 25 000 eur.

5/ © B

Čierne stavby bez energií. Ďalším opatrením je odstavenie čiernych stavieb od energií. V praxi by to znamenalo zákonnú súčinnosť dodávateľov vody, elektrickej energie a plynu na základe rozhodnutia štátneho stavebného dohľadu (alebo rozhodnutia okresného úradu), pričom námietka, prípadná žaloba by nemala odkladný účinok. Takto nastavené sankčné mechanizmy by mali byť dostatočne odstrašujúce pre potenciálnych staviteľov čiernych stavieb. Tieto opatrenia sa týkajú jednoduchých stavieb.

6/ ©

Jedna žiadosť, jedno stanovisko. Všetky stanoviská, ktoré budú potrebné (najmä pri zložitých stavbách), vydávané orgánmi štátnej správy, budú musieť byť integrované v jednom stanovisku, ktoré bude zahŕňať všetky vyjadrenia. Postupne, alebo od určitého termínu zaviesť povinnosť priamo do vrstvy ÚP zapracovať do digitálnych máp všetky stanoviská dotknutých orgánov pre jednotlivé funkčné plochy/parcely tak, aby záujemca o stavbu vedel priamo z podkladu mapy vyčítať, ktoré a aké stanoviska bude musieť predložiť SÚ, ak sú požadované. Týka sa to najmä okresných úradov, krajských úradov a mestských úradov.

7/ ©

Zabezpečíme, aby sa na úrovni ministerstva vypracoval zoznam záväzných regulatívov spolu s výkladovou časťou. Dnes si každý spracovateľ územného plánu, respektíve každá obec môže dať do regulačných opatrení prakticky všetko, čo chce. Často potom dochádza

ku konfliktom a nejednoznačným interpretáciám pri vysvetľovaní zmyslu daného regulatívu.⁷⁰⁹ Zjednotením všetkých regulatívov do jedného zoznamu na úrovni ministerstva spolu s výkladovou časťou by sa zamedzilo rôznym výkladom a značne by to zjednodušilo prácu a potenciálne spory obec verzus staviteľ.

8/ B ©

Na zrealizovanie všetkých zmien a odbúranie zbytočnej byrokracie a šikany stavebníkov a investorov prijímeme nový stavebný zákon. Dnes platný stavebný zákon je z roku 1976. Prešiel len niektorými kozmetickými úpravami, v podstate je to zákon komunistického Československa. V dnešnej dobe je nevyhnutné prepracovať stavebný zákon úplne, aby reflektoval nové podmienky a priblížil sa stavebným zákonom civilizovaného sveta. Nový stavebný zákon sa v gescii MDaV SR začal tvoriť už pred 14-imi rokmi. Pripravovaná verzia nového stavebného zákona obsahuje už viaceré dobré nápady a postupy. Chceme na pripravovaný nový zákon nadviazať a vylepšiť ho o ďalšie dobré nápady, ktoré zjednodušia procesné úkony investičnej činnosti a verejnej správy.

9/ © B ©

Zmeníme pravidlá námietok účastníkov konania (územné a stavebné) tak, aby sme zamedzili špekulatívnym námietkam, ktoré sťažujú a značne predlžujú procesy konania a schvaľovania investičných zámerov. V praxi si rôzni špekulanti najmä v exponovaných plochách zabezpečia vlastníctvo malých, často veľmi úzkych pásov parciel, ktorých cieľom je brzdiť, alebo znemožniť investičnú činnosť na susediacich parcelách, keďže sa stávajú automaticky účastníkmi konania. Navrhujeme, aby mohol SÚ vylúčiť takéto subjekty z konania v prípade, ak vlastník susediaceho pozemku nemá na svojom pozemku žiadnu stavbu, žiaden objekt, žiadnu infraštruktúru. Opravným prostriedkom bude podanie na súd. V takomto prípade však navrhujeme, aby v prípade, že žalujúca strana na súde neuspje, bola povinná uhradiť nielen celé súdne trovy, ale aj preukázateľnú finančnú ujmu, ktorá mu prietahmi spôsobené súdnym sporom vznikla.

709 Regulatívom rozumieme zastavanosť, index zelene, podlažnosť objektov a podobne.

Zabráňime, aby „slávici“ mohli vypaľovať stavebníkov, ide najmä o proces EIA. Nastavíme pravidlá tak,⁷¹⁰

aby nemohol ktokoľvek podávať odvolania a sťažnosti na ktorýkoľvek projekt a investičný zámer. Z praxe vieme, že existujú „výpalníci“, ktorí sa živia tým, že automaticky podávajú sťažnosti na akýkoľvek projekt, v ktorom je potrebné mať stanovisko EIA.

Nájomné bývanie

Slovensko má mimoriadne vysoký podiel vlastníctva bytov. Je to pozostatok z čias socializmu, keď bolo družstevné bývanie veľmi rozšírené a taktiež keď po revolúcii boli štátne byty odpredané ich nájomcom. Toto vnímame ako veľkú výhodu našej krajiny z dôvodu, že veľká časť obyvateľstva má istotu „strechy nad hlavou“.

Dnes je na Slovensku rozšírené hypotekárne bývanie s dĺžkou splácania hypotéky až na 30 rokov. Aj toto považujeme za výhodné, a to z nasledujúceho dôvodu. Ak si niekto krátko po 30-ke, teda, keď už má lepšiu predstavu o svojom budúcom živote, o tom, kde a ako chce žiť a väčšinou je aj príjmovovo stabilizovaný, zoberie hypotéku na 30 rokov, skončí sa mu splácanie hypotéky práve vtedy, keď mu citelne klesnú príjmy, lebo sa stal dôchodcom a prechádza zo mzdy na výrazne nižší dôchodok.

Tretia možnosť je nájomné bývanie, teda že užívateľ bytu platí len za užívanie (v podstate len úroky), ale samotnú hodnotu bytu nespláca a byt nebude nikdy jeho. Z dôvodu výrazného poklesu príjmov po odchode do dôchodku nemá skutočný zmysel bývať celý život v nájomnom byte.

Avšak pre mladých ľudí, ktorí sa po ukončení vzdelania začínajú orientovať v samostatnom živote a pre ľudí, ktorí sú pracovne vysoko flexibilní, nájomné bývanie zmysel má. Ľudia si však pod nájomným bývaním väčšinou predstavujú štátom dotované bývanie a tu sú dva problémy.

Po prvé, prečo majú ostatní prispievať na to, aby niekto mohol lacnejšie bývať? Bývanie je súkromný statok, ten má svoju trhovú cenu a nie je fér ju niekomu znížiť a nechať to zaplatiť ostatných. Niekto to totiž zaplatiť musí a určite to nebudú poslanci, ktorí schvália štátnu podporu bývania. Sem patrí aj tá alternatíva, že developerovi prikážeme časť bytov, povedzme 10 % si ponechať a prenajímať ich. To je však jednak obmedzovanie podnikania a zároveň sa na ušlý zisk zložia kupujúci ostatných bytov. Ak by totiž pri takomto modeli žiaden ušlý zisk nebol, prenajíмали by developeri byty sami od seba.

Po druhé, len čo by sme štátnou dotáciou znížili cenu pod trhovú cenu, bude dopyt po takýchto bytoch prevyšovať ponuku, a teda musí prísť k selekcii, t. j. úradníci rozhodnú, komu byt pridelia a komu nie. V tom momente je v hre korupcia.

Jediné, čo štát môže skutočne robiť, je prispieť k zvýšeniu ponuky. Konkrétne tak, že odstráni prekážky, ktoré dnes bránia výstavbe nájomných bytov vo väčšom rozsahu. To zvýši logicky ponuku nájomných bytov a pri nezmenenom dopyte to automaticky povedie k poklesu ceny. Ako z veľkej knihy ekonómie.

Identifikovali sme dve hlavné prekážky. Prvou prekážkou sú obavy prenajímateľov, že sa nebudú vedieť zbaviť neplatičov a druhou prekážkou sú obmedzené možnosti financovania. Práve sem cieľia naše riešenia.

Riešenia SaS:

Dnes je prakticky nemožné vystahovať neplatiča. **Zvýšime právnu ochranu majiteľa objektu** napríklad vymáhateľnosťou práva v reálnom čase, výrazným skrátením výpovednej lehoty či zjednodušeným vystahovania neplatiča.⁷¹¹

710 Samozrejme, že nastavenie nových pravidiel musí byť v súlade s predpismi EÚ

711 Ako dôvody výpovede budú prípustné len neplatenie, užívanie v rozpore s nájomnou zmluvou, preobsadenosť.

12/ ©

Zavedieme **povinnosť prihlásenia sa na trvalý pobyt v nájomných bytoch pri nájmoch presahujúcich 1 rok.**⁷¹²

13/ ©

Stanovíme, že **nárast nájomného smie byť najviac o výšku inflácie.**

14/ ©

Zmenou stavebného zákona, napríklad spojením územného a stavebného konania a skrátením niektorých činností **urýchlime výstavbu nájomných bytov a aj zjednodušíme administratívu, (pozri aj časť Stavebníctvo).** Tým dosiahneme to, že developeri budú vedieť pružnejšie reagovať na trhové zmeny.

FINANCOVANIE

15/ ©

Znížime dobu odpisov nehnuteľností z dnešných 40 rokov na 20 rokov.⁷¹³

16/ ©

Uvoľníme podmienky na **vznik investičných trustov nehnuteľností (REIT) so zameraním na nájomné bývanie.**⁷¹⁴ Týmto umožníme spoločné investovanie veľkého množstva malých investorov.

17/ ©

Zavedieme **možnosť použitia financií zo stavebného sporenia** na účely budovania nájomného bývania.⁷¹⁵

18/ ©

Umožníme, aby DSS⁷¹⁶ a DDS⁷¹⁷ mohli pri dodržaní princípov obmedzenia a rozloženia rizika **investovať do investičných trustov nehnuteľností (REIT).**⁷¹⁸

19/ ©

Umožníme, **aby Štátny fond rozvoja bývania mohol poskytovať pôžičky s dlhou dobou splatnosti a na celú dobu garantovaným úrokom na účely výstavby nájomného bývania.** V prípade predaja nehnuteľnosti alebo zmeny účelu užívania bude príslušná suma úveru splatná okamžite.⁷¹⁹

712 Získaním obyvateľov s trvalým pobytom získa mesto nárok na podielové dane.

713 Tento bod je aj súčasťou programu AGENDA 2020.

714 Zavedieme pojem REIT v Obchodnom zákonníku ako nový druh obchodnej spoločnosti s vymedzeným obsahom činností a podmienkami fungovania, ako napr.: budú založené ako akciové spoločnosti s prívlastkom reit, napr.: Firma, reit, a. s., základné imanie bude minimálne vo výške 300-tisíc eur, minimálny pomer vlastného imania k hodnote dlhodobého nehnuteľného majetku bude 40 %, minimálne 75 % z hodnoty celkových aktív musí byť zainvestovaných v nehnuteľnostiach poskytujúcich nájomné bývanie (alebo v nehnuteľnostiach vo výstavbe na tento účel), minimálne 75 % z výnosov musí pochádzať z aktivít týkajúcich sa nehnuteľností, t. j. najmä z prenájmu, prípadne predaja nehnuteľností, minimálne 90 % zisku očisteného o jednorazové aktivity, ako sú najmä predaje budov, bude musieť byť prerozdelených vo forme dividend akcionárom; zisk z predaja budov bude určený na ďalšiu výstavbu, zisk spoločnosti nebude podliehať zdaneniu, zdaňovať zisk sa bude na úrovni investorov v rámci ich daňového priznania, spoločnosť bude podliehať povinnému auditu účtovnej závierky (ďalej „ÚZ“) 1× ročne a polročne previerke polročnej ÚZ. Súčasťou ÚZ bude aj správa o hospodárení, ktorá bude poskytovať detailnejšie nefinančné informácie a plány spoločnosti, účtovníctvo bude vedené podľa medzinárodných štandardov na vykazovanie, IFRS.

715 V zákone o stavebnom sporení umožníme sporiteľňam zakladať so súkromným subjektom alebo s obcou investičné trusty na účely výstavby nájomného bývania. Príjem z nájmu alebo z predaja bude príjmom fondu stavebného sporenia, čo prinesie sporiteľom dodatočné atraktívne zhodnotenie.

716 Dôchodcovské správckové spoločnosti.

717 Doplnkové dôchodkové spoločnosti.

718 Zákon č. 43/2004 o starobnom dôchodkovom sporení obsahuje v § 82 Pravidlá obmedzenia a rozloženia rizika pre dôchodkový fond. DSS nesmie mať vyšší ako 25 % podiel z emisie cenných papierov a zároveň, hodnota cenných papierov vydaných rovnakým emitentom nesmie presiahnuť 3 % z čistej hodnoty majetku dôchodkového fondu. § 53 zákona č. 50/2004 o doplnkovom dôchodkovom sporení.

719 Štátny fond rozvoja bývania (ŠFRB) bude emitovať dlhopisy s 20- až 30-ročnou splatnosťou zabezpečené financovanými nehnuteľnosťami. ŠFRB bude poskytovať úvery s rovnakou splatnosťou a maximálne v rovnakom objeme, ako bude splatnosť a objem predaných dlhopisov. Úroková sadzba takéhoto úveru bude totožná s úrokovým výnosom dlhopisu +0,1 % p. a. (resp. s takou prirážkou, aby sa pokryli náklady emisie a obsluhy dlhu).

ENERGETIKA

Energetika bola na Slovensku v minulosti vystavená mnohým korupčným kauzám a deformáciám. V ich dôsledku musia dnes ako domácnosti, tak aj podnikatelia platiť neprimerane vysoké ceny energií. Nekompetentný predseda regulačného úradu odmieta liberalizáciu trhu nedokončené bloky atómovej elektrárne v Mochovciach sú jednou z najnebezpečnejších nášlapných mín pre budúcu vládu. Okrem toho, všetky politické rozhodnutia sú politikmi prenesené v plnej miere na ťarchu spotrebiteľov. Napriek miliardám investovaným do rozvoja obnoviteľných zdrojov energie Slovensko dnes nielenže neplní záväzky v oblasti boja proti klimatickým zmenám, ale v protiklade s tým pokračuje v podpore pálenia domáceho uhlia.

Strana Sloboda a Solidarita počas tohto volebného obdobia predložila do parlamentu súbor opatrení, ktorými by účet za elektrinu slovenským domácnostiam klesol v priemere o 80 eur ročne. Taktiež sme presadzovali zrušenie teplárenského nevoľníctva, aby si ľudia sami mohli vybrať pre nich najefektívnejší a najekonomickejší spôsob vykurovania. Tieto riešenia máme pripravené v paragrafovom znení a v záujme všetkých spotrebiteľov ich budeme presadzovať ako priority budúcej vlády zohľadniac pritom aj nové výzvy, ktoré sa energetiky bytostne dotýkajú, najmä v súvislosti s ambicióznymi zámermi Európskej únie v oblasti energetickej únie a v klimatickej oblasti.

Za asi najväčší úspech SaS v energetike však považujeme záväzný cieľ ukončiť dotovanie výroby elektriny z domáceho uhlia v roku 2023. Po zastavení škodlivého prevádzkového pokusu v jednom z kotlov na uhlie či zabránení ďalšiemu poddolovaniu územia sme spísali aj desatoro pre región Hornej Nitry. Toto sa napokon stalo podkladom pre plán transformácie tohto regiónu na život po uhlí.

V energetike z minulosti, ako aj po končiacej vláde Petra Pellegriniho ostane obrovské množstvo problémov a chýb, ktoré sa zaväzujeme riešiť transparentným a systémovým spôsobom.

VYSOKÉ CENY ENERGIÍ

Ceny energií majú výrazný vplyv nielen na konkurencieschopnosť slovenskej ekonomiky, ale sú aj významnou položkou rozpočtov slovenských domácností. Spomedzi členských štátov EÚ vynakladajú slovenské domácnosti najväčšiu časť svojich príjmov práve na náklady spojené s úhradou energií.⁷²⁰ Rovnako ceny elektriny pre priemyselných odberateľov a podnikateľov patria medzi najvyššie v regióne V4.⁷²¹

Preregulované a voči alternatívnym dodávateľom nepriateľské prostredie spôsobilo, že na trhu s elektrinou a plynom pôsobí veľmi malý počet dodávateľov. Trh pre domácnosti s elektrinou ovládajú tri pološtátne koncerny⁷²² a trhu s plynom dominuje štátom vlastnená spoločnosť Slovenský plynárenský priemysel, a.s. Ich hospodárenie je do značnej miery zakryté rúškom tajomstva. Strana Sloboda a Solidarita dlhodobo zdôrazňuje pozitívne účinky širokej konkurencie na kvalitu, a najmä cenu tovarov a služieb pre spotrebiteľov. Bude preto našou úlohou odstrániť prebytočnú reguláciu, umožniť verejnosti kontrolovať hospodárenie monopolných a oligopolných hráčov a otvoriť trh širokému spektru nových dodávateľov.

Zásahy politikov do cien energií spôsobili, že samotná energia ako komodita v prípade elektriny dnes tvorí necelú 1/3 z jej koncovkej ceny.⁷²³ Budeme preto presadzovať minimalizáciu výdavkov na podporné mechanizmy v energetike, ako sú napríklad doplatky a príplatky na elektrinu vyrobenú z obnoviteľných zdrojov energie či v kombinácii s teplom,⁷²⁴ ako aj takzvaný všeobecný hospodársky záujem.⁷²⁵ Odstránime tým nesystémové a netransparentné opatrenia ako kompenzácie podnikateľom,⁷²⁶ úľavy⁷²⁷ a individuálne sadzby,⁷²⁸ čo bude mať ďalší pozitívny vplyv na koncové ceny energií pre všetkých spotrebiteľov energií na Slovensku.

720 Z údajov Eurostatu (Household expenditure in 2018) vyplýva, že slovenské domácnosti mniajú na energie až 8,4 % svojich celkových výdavkov. Ide o najvyšší podiel v celej EÚ, kde je priemer iba 3,9 %.

721 Koncová cena elektriny po započítaní daní a poplatkov pre priemyselných odberateľov so spotrebou vyššou ako 500 MWh/rok podľa údajov z Eurostatu za 2Q 2019 dosahuje na Slovensku úroveň 12,91 eurocenta/kWh, zatiaľ čo v Českej republike je to iba 7,96 eurocenta/kWh, v Poľsku 8,33 eurocenta/kWh a Maďarsku 8,22 eurocenta/kWh.

722 ZSE Energia, a.s., Stredoslovenská energetika, a.s., Východoslovenská energetika, a.s.

723 V prípade účtu za plyn pre domácnosti tvorí samotná komodita 55 % – 60 % z koncovkej ceny, pričom tento podiel bude podľa modelu predikcie NBS k vývoju spotrebiteľských cien plynu v nasledujúcich rokoch narastať.

724 § 3 ods. 1 písm. c) a e) zákona č. 309/2009 o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby – znenie účinné od 1. 1. 2019.

725 § 24 zákona č. 251/2012 o energetike.

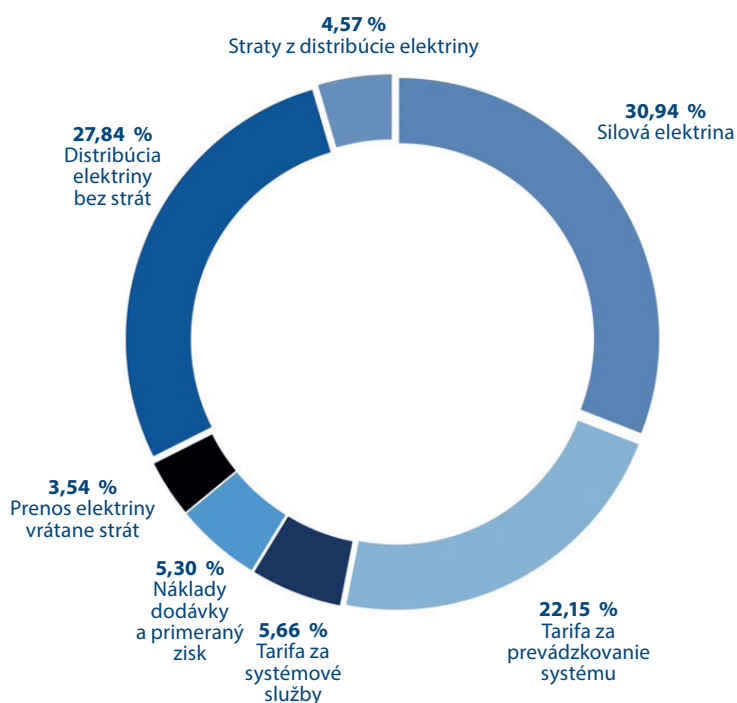
726 § 6a zákona č. 309/2009 o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby – znenie účinné od 1. 1. 2019.

727 Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 21/2019, ktorým sa ustanovuje výška ročného odvodu určeného na úhradu historického dlhu z dodanej elektriny koncovým odberateľom elektriny a podrobnosti o spôsobe jeho výberu pre Národný jadrový fond, jeho použitie a o spôsobe a lehotách jeho úhrady.

728 § 12 ods. 7 zákona č. 250/2012 o regulácii v sieťových odvetviach.

Graf

Štruktúra ceny elektriny pre domácnosti

Zdroj: Výročná správa ÚRSO, 2018

Riešenia SaS:

1/ 🔄

Zavedením viacdrojového financovania z Environmentálneho fondu a štátneho rozpočtu **znižime náklady na financovanie podpory obnoviteľných zdrojov energie zahrnuté v koncovej cene elektriny, ako jednu z najvýznamnejších položiek v cene elektriny, na minimum.**

2/ 🔄

Zisk ⁷²⁹ štátnej, monopolnej a regulovanej spoločnosti Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a.s., **použijeme na znižovanie prenosových poplatkov** v budúcich obdobiach, aby tento už viac nebol formou skrytej dane vyberaný v cenách za elektrinu a následne používaný na vládne korupčné balíčky a opatrenia.

3/ 🔄

Privatizáciou umelo štátom držaného stratového ⁷³⁰ **predajcu plynu spoločnosti Slovenský plynárenský priemysel, a.s., dosiahneme zvýšenie jej konkurencieschopnosti a hospodárnosti**, čím sa vytvorí priestor na znižovanie cien plynu pre odberateľov. Súčasne tým zamedzíme jej ďalšiemu zneužívaniu na politickú propagandu, ako tomu bolo v minulosti v prípade vratiek za plyn. Podiely štátu v dcérskej spoločnosti SPP Infrastructure, a.s., ostanú zachované bez zmeny.

4/ 🔄

Zníženiu koncových cien nepochybne prispeje **zavedenie krátkodobých výberových konaní na podporné služby** obstarávané spoločnosťou Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a.s., a nákladovo orientovanej regulácie prepravy plynu.

5/ 🔄

Postupne **zrušíme reguláciu koncových cien energií pre všetky kategórie spotrebiteľov** okrem energeticky chudobných ⁷³¹ a zraniteľných ⁷³² odberateľov.

729 Za posledné tri roky (2018, 2017 a 2016) vyprodukovala spoločnosť SEPS čistý zisk vo výške kumulatívne 181 mil. eur, pričom vygenerovaný zisk je každoročne odvedený/vyplatený ako dividenda štátu – ministerstvu financií ako jedinému akcionárovi

730 Za posledné tri roky (2018, 2017 a 2016) vygenerovala spoločnosť Slovenský plynárenský priemysel, a.s., kumulatívnu stratu 162 mil. eur (pozn.: od roku 2014, odkedy Fico rozhodol o kúpe zvyšných 49 %, je strata 408 mil. eur).

731 Energetickú chudobu možno všeobecne definovať ako stav, ktorý je kombináciou nízkej úrovne energetickej efektívnosti bývania, vysokých účtov za energiu a nízkej úrovne príjmov obyvateľov. Všetky tieto okolnosti môžu mať negatívne dôsledky na zdravie a sociálne postavenie občanov.

732 Zraniteľný odberateľ je odberateľ elektriny v domácnosti, ktorého životné funkcie sú závislé od odberu elektriny alebo je ťažko zdravotne postihnutý a bude elektrinu využívať na vykurovanie (§ 38 ods. 2 bod a), b) vyhlášky Úradu pre reguláciu sieťových odvetví č. 24/2013.).

Zavedieme **možnosť predplatného (kreditného) spôsobu odberu elektriny**⁷³³ ako nového druhu odčítavania/riadenia spotreby pre energeticky chudobných odberateľov či iné odberné miesta, napríklad s nepravidelným odberom elektrickej energie. V rámci tohto systému si budú môcť dotknutí odberatelia zahrnúť do predplatného kreditu aj možnosť postupného vyrovnania svojich dlhov z minulosti, čo rovnako pomôže aj k zlepšeniu ich sociálneho postavenia.

DOSTAVBA MOCHOVIEC

Výsledkom nekonečnej a klientelizmom ovládanej dostavby dvoch blokov atómovej elektrárne Mochovce je dvojnásobne prekročený rozpočet a termín ich uvedenia do prevádzky namiesto roku 2012 odsúvaný už po dvanásť raz na neurčito. V dôsledku dostavby dvoch blokov atómovej elektrárne Mochovce je v súčasnosti všetok majetok Slovenských elektrární, a.s., založený. Reálne preto hrozí, že krátko po voľbách stratia financujúce banky trpezlivosť a iniciujú voči majetku Slovenských elektrární, a.s.,⁷³⁴ konkurz, v dôsledku ktorého bude ohrozená nielen finančná stabilita tohto dominantného výrobcu elektriny na Slovensku, ale aj udržanie aspoň minoritného podielu štátu v ňom. Kľúčový majetok Slovenských elektrární, a.s., tvorený jadrovými, vodnými a tepelnými zdrojmi elektriny sa tak môže dostať pod kontrolu skupín⁷³⁵ ohrozujúcich esenciálne životné záujmy Slovenskej republiky.

Riešenia SaS:

7/ ©

Administratívne⁷³⁶ **podporíme urýchlenú dostavbu a uvedenie tretieho a štvrtého bloku atómovej elektrárne Mochovce** za podmienky dodržania všetkých bezpečnostných, environmentálnych a technologických predpisov a bez potreby ďalšieho zvyšovania rozpočtu.

8/ ☹

V prípade výkonu záložného práva, prípadne konkurzu spoločnosti Slovenské elektrárne, a.s., **prijmeme legislatívne opatrenia**⁷³⁷ **na ochranu jej majetku**, ktorý možno považovať za strategický pre fungovanie štátu.

9/ © ☹

Budeme **iniciovať vyvodenie majetkovej a trestnoprávnej zodpovednosti** za stále nedokončenú a predraženú výstavbu atómovej elektrárne Mochovce.

10/ © ☹ ☹

Nebudeme podporovať účasť štátu na výstavbe ďalších atómových elektrární na území Slovenskej republiky. Súkromnej výstavbe, financovaniu a prevádzkovaní však štát brániť nebude.

733 Zavedenie nových definícií a práv a povinností v zákone č. 251/2012 o energetike a nadväzujúcej sekundárnej a terciárnej legislatíve.

734 Vlastníkom akcií Slovenských elektrární, a.s., sú Slovenská republika s podielom 34 % (v mene štátu koná Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky) a spoločnosť Slovak Power Holding BV (SPH) s podielom 66 %. 1/2 podiel v SPH má Energetický a priemyslový holding, a.s. (EPH) a druhá polovica až do dostavby Mochoviec ostáva vo vlastníctve pôvodného privatizéra – Slovenských elektrární, skupiny Enel SpA.

735 V zmysle výpisu z notárskeho centrálného registra záložných práv vyplýva, že na hnutelný a nehnuteľný majetok spoločnosti Slovenské elektrárne, a.s., je zriadené záložné právo s najvyššou hodnotou istiny vo výške 5 mld. eur v prospech spoločnosti Glas Trust Corporation Limited, registračné číslo: 07927175, ICO: 45 Ludgate Hill, EC4M 7JU Londýn, Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska (ktorej majetková a personálna štruktúra je nejasná).

736 Komplikácie v dostavbe sú vo veľkej časti v dodávateľsko-odberateľskom reťazci. Manažment spoločnosti Slovenské elektrárne, a.s., v ktorom sú aj zástupcovia štátu, musí vyvíjať zvýšený dôraz na tento element či už formou vyvodenia zodpovednosti voči konkrétnym dodávateľom, prípadne auditom a ukončením niektorých zmluvných vzťahov. Súčasťou tohto je aj prehodnotenie obchodnej a trestnoprávnej zodpovednosti konkrétnych osôb/spoločností/akcionárov v súčasných a minulých štruktúrach spoločnosti Slovenské elektrárne, a.s.

737 Napr. (i) uzákonenia osobitného zákona o ochrane majetku v elektroenergetike (dané by malo za následok nemožnosť zahrnutia strategicky dôležitých súčastí podniku do majetku podliehajúceho konkurzu), pričom osobitný dôraz bude kladený na jeho súlad s rozhodovacou praxou Ústavného súdu SR v tomto ohľade alebo (ii) úprava možnosti zriadenia, vzniku a výkonu záložného práva v Občianskom zákonníku s ohľadom na retroaktívitu.

CENTRÁLNE ZÁSOBOVANIE TEPLOM VERZUS INDIVIDUÁLNE VYKUROVANIE

Teplárenské spoločnosti momentálne ťazia zo svojho dominantného postavenia a zákonnej podpory, ktorá je im v porovnaní s decentralizovanými systémami vykurovania poskytovaná. Toto má negatívny vplyv na rozvoj podnikania v tejto oblasti, ako aj ceny tepla, ktoré sú často nadhodnotené. Odstránením teplárenského nevoľníctva z našej legislatívy tak chceme nielen poskytnúť ľuďom možnosť slobodne sa rozhodnúť, kto a za koľko im bude teplo dodávať, ale súčasne vytvoríme trhový tlak na jeho cenu, ako aj ekologizáciu teplárstva.⁷³⁸

Riešenia SaS:

11/

Odstránime zákonnú diskrimináciu individuálneho vykurovania.⁷³⁹

12/

Plne **využijeme legislatívne nástroje ustanovené novými predpismi Európskej únie umožňujúce spotrebiteľom inštalovať si vlastné zdroje tepla z obnoviteľných zdrojov energie v prípade, ak do roku 2025 teplárenské spoločnosti neekologizujú svoje prevádzky.**

13/

V teplárstve **za prioritu považujeme modernizáciu teplárenských zdrojov**⁷⁴⁰ (zefektívnenia výroby tepla a elektrickej energie a znižovania vypúšťania plyných a tuhých znečisťujúcich látok do ovzdušia), zvyšovanie energetickej efektívnosti a využívanie inovatívnych technológií s pozitívnym vplyvom na životné prostredie.

14/

Oddelením funkčnej štruktúry vlastníctva teplárenských zdrojov od infraštruktúry **sprehľadníme nákladovú štruktúru a otvoríme sústavu pre nové konkurenčné zdroje tepla.**

ZÁVISLÁ REGULÁCIA

Regulačný úrad dlhodobo čelí kritike za svoju netransparentnosť, neodbornosť a nesystémové opatrenia. Po škandále z vysokými cenami energií síce odstúpil vazal Roberta Fica – Jozef Holjenčík,⁷⁴¹ však na jeho čelo nastúpil ďalší nominant za stranu Smer-SD Ľubomír Jahnátek. Regulácia energetiky sa tak presunula z dažďa priamo pod odkvap. Upratovanie v energetike sa preto musí začať priamo od podlahy tohto úradu.

Riešenia SaS:

15/

Nahradenie Ľubomíra Jahnátka, servilnej bábky vo vedení Úradu pre reguláciu sieťových odvetví za kompetentného, bezúhonného a nepodplatného nominanta je pre dodržanie zákonnej požiadavky na nezávislosť a správne fungovanie úradu nevyhnutnosťou.

16/

Na účely transparentnosti a férovosti regulácie v monopolných regulovaných odvetviach so zákonným obmedzením vzniku konkurencie **zverejníme vstupné informácie a komplexné vzorce** vrátane výstupov rozporového konania, ktoré slúžia na výpočet cien energií, alebo ich zložiek.

738 V zmysle čl. 23 a 24 revidovanej smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/2001 z 11. decembra 2018 o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov platí nasledovné: v odvetví teplárstva zvýšenie podielu OZE o 1,3 % ročného priemeru, pričom smernica dáva možnosť započítať aj odpadové teplo až na úroveň 40 %, do roku 2025 prejsť na účinné CZT, v opačnom prípade sa odberatelia budú môcť odpojiť od systému a vyrábať si teplo, resp. chlad vo vlastnej réžii s využitím OZE.

.: Účinným CZT je, keď sa dodáva aspoň 50 % tepla vyrobeného z obnoviteľných zdrojov energie alebo 50 % tepla z priemyselných procesov, 75 % tepla vyrobeného kombinovanou výrobou alebo 50 % tepla vyrobeného ich kombináciou.

739 Tzv. teplárenské nevoľníctvo podľa § 12 ods. 10 zákona č. 657/2004 o tepelnej energetike.

740 Prostredníctvom či už vlastných prostriedkov, úverových prostriedkov od EIB, alebo prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ, bez dosahu na finálnu cenu pre odberateľov.

741 Požiadavka strany Sloboda a Solidarita vo volebnom programe z roku 2016 podporená dvoma výzvami na jeho odvolanie prezidentovi SR Andrejovi Kiskovi počas jeho funkčného obdobia.

DEKARBONIZÁCIA ENERGETIKY A ZLEPŠOVANIE ENERGETICKEJ EFEKTÍVNOTI

Napriek širokému uplatneniu sa v zahraničí, obnoviteľné zdroje na Slovensku dostali nálepku panského huncútstva a boli predmetom klientelizmu a politickej korupcie. Približne 120 MW ako kapacita na pripojenie fotovoltaických elektrární bola rozdaná dopredu určeným politicky spríazneným osobám a ešte ďalších minimálne 5 rokov sa im na ich garantované zisky budeme musieť skladať v cenách elektriny. V záujme odpolitizovania a širšieho rozvoja obnoviteľných zdrojov budeme uprednostňovať najmä riešenia bez vplyvu na koncovú cenu energií.

Národný systém podpory obnoviteľných zdrojov energie a kombinovanej výroby elektriny a tepla nespĺňal v čase jeho zavedenia pravidlá pre štátnu pomoc platné v Európskej únii. Existujú preto dôvody na spätnú kontrolu primeranosti inkasovanej podpory a zníženie výšky inkasovanej podpory v nasledujúcich rokoch.

V nadchádzajúcich obdobiach môže politika dekarbonizácie a energetickej efektívnosti očakávať masívny prísun finančných prostriedkov Európskej únie v podobe Inovačného a modernizačného fondu financovaných z príjmov z emisných kvót, ako aj inak orientovaných priorít štrukturálnych fondov EÚ. Bude našou úlohou maximálne využiť tieto finančné prostriedky a postupne odbremeniť spotrebiteľov, ako aj energeticky náročný priemysel od povinnosti financovania politiky dekarbonizácie a energetickej efektívnosti.

Riešenia SaS:

17/

Zavedieme **opatrenia na efektívne využívanie obnoviteľných zdrojov energie** s cieľom zvyšovania energetickej bezpečnosti a sebestačnosti za podmienky žiadneho, alebo iba minimálneho vplyvu na koncové ceny energií pre spotrebiteľa, ako sú napríklad opatrenia politiky aktívnych spotrebiteľov (prosumerov) realizované v podobe lokálnych,⁷⁴² malých,⁷⁴³ a individuálnych zdrojov elektriny a tepla z obnoviteľných zdrojov energie. Na tieto účely maximalizujeme využitie prostriedkov z Inovačného a modernizačného fondu EÚ, ako aj zo štrukturálnych fondov EÚ, aby sa nezabrzdil rozvoj obnoviteľných zdrojov a inovatívnych riešení bez dosahu na koncovú cenu elektriny.

18/

Z ceny elektriny odstránime podporu elektriny vyrobenej z domáceho uhlia, ktorá je navyše spájaná s korupčným správaním vládnych politikov.

19/

Príjmy Slovenskej republiky z predaja vlastných emisných kvót (akumulované v Environmentálnom fonde) **presmerujeme na spolufinancovanie národného systému podpory obnoviteľných zdrojov energie** a kombinovanej výroby a opatrení energetickej efektívnosti, medzi ktoré patria aj projekty komplexnej obnovy verejných budov. Časť financií plynúcich do Environmentálneho fondu musí smerovať do projektov ekologizácie a zlepšovania energetickej efektívnosti subjektov, ktoré sa na financovaní fondu podieľajú povinným nákupom emisných kvót, tak, aby reálne zabezpečoval financovanie politiky dekarbonizácie a zlepšovania energetickej efektívnosti a neslúžil viac politikom ako neustále dostupná pokladnička.

742 § 4b zákona č. 309/2009 o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby.

743 § 4a zákona č. 309/2009 o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby.

HORNÁ NITRA

Horná Nitra je považovaná za banský región s dlhoročnou tradíciou ťažby hnedého uhlia. Ťažba je v súčasnom objeme priamo závislá od podpory výroby elektriny z domáceho hnedého uhlia. Tlak na jej ukončenie je v súčasnosti nielen politickou, ale najmä technologickou a environmentálnou záležitosťou. Baníctvo je však pre región dôležitým prvkom, najmä z pohľadu zamestnanosti. Z tohto dôvodu je nevyhnutné správne nastavenie nielen termínov, ale aj procesov, ktoré majú priamy vplyv na úspešnosť transformácie. Vládou v roku 2019 schválený Akčný plán transformácie regiónu Hornej Nitry vychádza z 10 riešení, ktoré v súvislosti s návrhom na ukončenie dotovania výroby elektriny z domáceho uhlia navrhla strana Sloboda a Solidarita v roku 2017. Pri jeho realizácii budeme vychádzať zo zásad, ku ktorým sa podpisom Deklarácie za spravodlivú transformáciu Hornej Nitry prihlásila demokratická opozícia.

Riešenia SaS:

20/

Doďržíme záväzok ukončiť dotovanú výrobu elektriny z domáceho uhlia v roku 2023. Očakávaný sprievodný útlm ťažby domáceho hnedého uhlia bude mať pozitívny vplyv aj na koncové ceny elektriny pre slovenských spotrebiteľov, ktorí na jej výrobu prispievajú každoročne sumou viac ako 115 mil. eur. Od ukončenia výroby elektriny z domáceho uhlia očakávame taktiež pozitívny vplyv na stav životného prostredia, ako aj zdravia obyvateľov. Rovnako ide aj o príležitosť pre samotných baníkov na zdravšie a bezpečnejšie pracovné prostredie.

21/

Rekonštrukciou vybraných úsekov železničnej trate medzi Nirou a Prievidzou **vytvoríme možnosť zavedenia tzv. Jaguar expresu** ako obojsmernej príležitosti na otvorenie regiónu.⁷⁴⁴

744 Ide o návrh z dielne SaS na zrýchlenie železničného spojenia medzi Nitrou a Prievidzou rekonštrukciou vybraných úsekov trate a úpravou grafikonu, čím by sa znížila doba trvania spojenia zo súčasných dvoch hodín na menej ako hodinu.

745 Podpora výstavby nabíjajúcich staníc pre elektromobily a iné alternatívne pohony na nediskriminačnej báze (v tejto súvislosti preveríme postup NDS v súvislosti s prídelením zákazky na prevádzku nabíjajúcich staníc pozdĺž diaľničných koridorov v prospech jednej spoločnosti).

746 Aktívna spolupráca so záujmovými združeniami a s konkrétnymi aktérmi s cieľom v prvom rade legislatívnej úpravy akumulácie elektriny v súlade so zimným energetickým balíčkom EÚ, ktorá by v plnej miere umožňovala praktické podnikateľské pôsobenie v podmienkach SR. Rovnako následná aktívna spolupráca s týmto segmentom trhu, pretože predstavuje tovary a služby s vyššou pridanou hodnotou.

22/

Pri pracovnom uplatnení baníkov budeme klásť dôraz na rekvalifikačné a tréningové programy orientované na budúce potreby regiónu. Využijeme finančnú podporu z Európskeho globalizačného fondu a túto budeme konzultovať so zamestnávateľmi.

ELEKTROMOBILITA A ALTERNATÍVNA MOBILITA

V súlade s ambíciami Európskej únie v oblasti elektromobility budeme podporovať tento nový segment trhu, za podmienky nediskriminačného prístupu štátu aj k ostatným alternatívnym formám pohonu, ako sú vozidlá na vodík či CNG. Pod pojem elektromobilita zahrnieme aj osobnú dopravu pomocou elektrobicyklov, elektroskútrov a elektrokolobežiek. Vzhľadom na to, že naša ekonomika je silno naviazaná na automobilový priemysel, musí držať krok s novými technológiami v auto-moto segmente. V prípade elektromobility sú to práve batérie, ktoré budú mať zásadný vplyv nielen na vývoj elektromobilov, ale aj celej elektroenergetiky tak, ako ju poznáme v súčasnosti.

Riešenia SaS:

23/

Prehodnotíme súčasnú formu štátneho príspevku na nákup elektromobilov, a to tak, že **príspevky budú prednostne určené pre verejnú a štátnu správu** s možnosťou využitia týchto prostriedkov aj na iné alternatívne formy pohonu.

24/

Pri rozvoji a podpore elektromobility a alternatívnych pohonov sa **na úrovni štátu sústredíme na plánovanie a rozvoj infraštruktúry.**⁷⁴⁵

25/

*V prípade výskumu a vývoja v oblasti elektromobility **podporíme**⁷⁴⁶ **nové batérové koncepty**, pretože práve táto oblasť nemá dodnes uspokojivo doriešený vplyv na životné prostredie počas výroby a zadaného cyklu.*

DOPRAVA

Doprava je jednou zo základných potrieb ľudí. Začína sa pešou chôdzou a jazdou na rôznych športových prostriedkoch bez motora. Pokračuje cyklistami, kolobežkami s elektrickým motorčekom a podobne. Nasleduje doprava na motorových dopravných prostriedkoch, ako sú motocykle, skútre a ich varianty, osobné a nákladné autá, autobusy, trolejbusy, električky a metro, ktoré nemáme. Ďalej pokračuje osobnými a nákladnými vlakmi, loďami a končí sa pri lietadlách. Prepravujú sa osoby, náklad alebo ide o pracovné stroje, prípadne rôzne kombinácie.

Na to, aby doprava mohla fungovať, musí mať zmysluplné pravidlá a vybudovanú infraštruktúru. Práve predpisy na riadenie dopravy a predpisy a rozhodnutia pri výstavbe novej infraštruktúry predstavujú program SaS v oblasti dopravy.

CESTNÁ INFRAŠTRUKTÚRA A JEJ SÚČASNÝ STAV

Infraštruktúra cestnej dopravy je rozdelená na diaľnice vrátane rýchlostných ciest, na cesty I., II. a III. triedy, miestne a účelové komunikácie, ktoré bývajú niekedy označované ako cesty IV. triedy. O diaľnice a rýchlostné cesty sa stará Národná diaľničná spoločnosť (NDS) a správnym orgánom⁷⁴⁷ je ministerstvo dopravy. O cesty I. triedy sa stará Slovenská správa ciest (SSC) a správnym orgánom sú okresné úrady v sídlach krajov. O cesty II. a III. triedy sa stará príslušný vyšší územný celok (VÚC) a správnym orgánom sú okresné úrady. O miestne a účelové komunikácie sa stará príslušná obec a správnym orgánom sú obce. V prípade veľkých miest, ako sú Bratislava a Košice, sa správcovstvo aj právomoci posúvajú až na mestské časti. V niektorých prípadoch správcami nie sú mestá, ale rôzne právnické a fyzické osoby, keďže novovybudované cesty a parkoviská už nie je povinné bezodplatne odovzdať obci.

Slovensko má viacero informačných systémov pre cestnú dopravu, ale žiaden komplexný. Najlepšie funguje cestná databanka, ktorú spravuje Slovenská správa ciest. Takmer každé mesto a niekedy aj každý správca má svoj vlastný informačný systém a údaje z týchto systémov chýbajú v cestnej databanke.⁷⁴⁸ K tomu je ešte Národný systém dopravných informácií,⁷⁴⁹ ktorý prevádzkuje aplikáciu pre mobilné telefóny s názvom „O doprave“, ktorá má pre výrazne oneskorenú aktualizáciu údajov⁷⁵⁰ veľmi zlé hodnotenie.

Z neznalosti detailných informácií o cestnej infraštruktúre vznikajú chyby pri rozhodovaní o uzávierkach, smerovaní dopravy, plánovaní údržby a plánovaní výstavby. Ani bežný občan, ani odborník nemá možnosť overiť si elektronicky čo i len platnosť dopravného značenia, nieto ďalšie parametre.

Riešenia SaS:

1/

Budeme pokračovať v digitalizácii systému⁷⁵¹ infraštruktúry dopravy. Konkrétne v zlúčení množstva informačných systémov⁷⁵² do jediného informačného systému cestnej infraštruktúry (aj keď vnútri decentralizovaného⁷⁵³), ktorý bude on-line udržiavať a poskytovať všetky informácie o dopravnej infraštruktúre.

2/

Informačný systém cestnej dopravy rozšírime o verejne definované API⁷⁵⁴ tak, aby mohli vznikať najrôznejšie bezplatné aj komerčné aplikácie pre správcov ciest aj vodičov.

748 Náplňou cestnej databanky (CDB) je výkon centrálnej technickej evidencie ciest v zmysle zákona č. 135/1961 Zb. (cestný zákon) o pozemných komunikáciách v znení neskorších predpisov. V rozsahu diaľnic, rýchlostných ciest, ciest I., II., III. triedy a od 1. 1. 2017 aj verejne motoristicky prístupných miestnych komunikácií.

749 Národný systém dopravných informácií má zabezpečiť poskytovanie zaručených a overených dopravných informácií ako pre širokú, tak aj odbornú verejnosť.

750 Napríklad navigovala vodičov cez Strečno aj v čase viacdennej uzávierky pre zosuv brala.

751 Takmer každý správca miestnych komunikácií má vlastný systém na evidenciu svojich komunikácií, dopravného značenia atď.

752 Cestná databanka – CDB, v správe SSC vrátane rozšírenia o novú funkcionálnu.

753 Decentralizovaného v prípade, že niektorý správca radšej vybuduje API zo svojho systému do CDB, ako by sa svojho systému vzdal.

754 API (Application programming interface) je rozhranie pre komunikovanie s aplikáciami.

3/

Daný systém rozšírime aj takým spôsobom, že sa v ňom budú **zadávať všetky požiadavky na zmeny cestnej infraštruktúry vrátane dopravného značenia**. Správne orgány budú v ňom zmeny schvaľovať, s tým, že po realizácii dôjde len k aktivovaniu už pripravených dát. Týmto postupom bude zabezpečená vysoká aktuálnosť dát vrátane možnosti vidieť históriu zmien.

ÚDRŽBA CESTNEJ INFRAŠTRUKTÚRY A JEJ FINANCOVANIE

Údržba cestnej infraštruktúry je výrazne poddimenzovaná. Pravidelné obnovovanie povrchu ciest je prakticky len na diaľniciach a rýchlostných cestách. Všade inde sa rieši až havarijný stav, keď sa čaká na politické rozhodnutie o uvoľnení finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu. Je to dôsledok zle nastavených finančných tokov. Prevádzkovatelia vozidiel platia daň z motorových vozidiel, spotrebnú daň z paliva, mýtnu poplatky, diaľničné známky, poplatky pri registrácii vozidla a za kontrolu originality vozidla. Všetky príjmy idú do štátneho rozpočtu, z ktorého sa naspäť do údržby cestnej infraštruktúry dostáva len zlomok. Tento stav trvá viacero rokov, následkom čoho chýbajú financie na výkon údržby, preto je veľa ciest a mostov v zlom a havarijnom stave.

Riešenia SaS:

4/

Zmeníme smerovanie výnosov z mýtného systému tak, že pôjde priamo jednotlivým správcom komunikácie, za ktorej prejazd bol poplatok zaplatený.

5/

Znížime výšku poplatku za jazdu po diaľnici a cestách I. triedy a zvýšime sadzbu za cesty II. a III. triedy, ktorá je v súčasnosti nulová, tak, aby celkový objem vybraný na mýte sa nezvýšil. Zohľadníme pri tom aj emisné kategórie.⁷⁵⁵ Nastavíme cenu za prejazd tak, aby nákladné vozidlá boli v prípade tranzitu ekonomicky smerované na diaľnice a cesty I. triedy, ale mali možnosť aj obslúžiť jednotlivé obce bez napojenia na diaľnice a cesty prvej triedy.

6/

Nastavíme povinnosti pri sčítaní dopravy⁷⁵⁶ tak, aby **výsledky zo sčítania dopravy⁷⁵⁷ išli priamo do informačného systému dopravnej infraštruktúry** a na ich základe bolo možné automaticky stanoviť cykly údržby tak, aby boli dopredu známe požiadavky o objeme práce a aj finančných nákladoch a na základe toho robiť finančný plán do budúcnosti.

7/

Zanedbanú údržbu ciest a mostov⁷⁵⁸ považujeme za nalievavú situáciu a použijeme na ňu prednostne rozpočtové zdroje.

8/

Zmeníme verejné obstarávanie pre operatívnu údržbu ciest tak, aby sa objednávala cyklicky dopredu a nezačalo sa súťažiť o dodávateľa, až keď je na ceste problém.⁷⁵⁹ Ide o to, aby bol dodávateľ vybraný a riešil problém ihneď a s nízkymi nákladmi, a nie, až keď prerastie do veľkých rozmerov a aj veľkých nákladov na opravu.

755 Najekologickejšie emisné kategórie budú mať najnižšie poplatky.

756 Stáva sa a pomerne často, že výsledky sčítania dopravy objednané štátom alebo obcami nie sú elektronicky verejne dostupné, ale nachádzajú sa len u objednávateľa sčítania dopravy v záverečnej správe.

757 Sčítanie dopravy automatmi 24 hodín denne, 7 dní v týždni alebo brigádnikmi spravidla raz ročne.

758 Prostriedky získané z dopravy sa nepoužívali na dopravu, a to ani vo výške nutnej údržby, čím sa za viac rokov zhoršila kvalita ciest a mostov. Vidno to napríklad na hodnotení stavu mostov, ktoré každoročne vykonáva SSC.

759 Niekoľko rokov dozadu bola po dlhej zime väčšina ciest plná výtlkov. Niektoré cesty sa nezačali opravovať ani po uplynutí mesiaca dobrého počasia a to preto, že viacerí správcovia začali riešiť verejné niekoľkomesačné obstarávanie, až keď bola cesta v havarijnom stave.

Výstavba novej infraštruktúry a jej financovanie

Plánovanie a budovanie cestnej infraštruktúry je dlhodobý proces, kde príprava trvá 7 až 10 rokov a realizácia ďalšie 2 až 4 roky. Prehodnocovanie budovania úsekov, ktoré treba viac a ktoré treba menej, je potrebné z pohľadu objemu dopravy, finančnej návratnosti a aktuálnej rozpracovanosti. Investície do novej infraštruktúry zo strany štátu sú za posledné roky minimálne, investuje sa predovšetkým z eurofondov.

Za najväčší problém pri výstavbe novej infraštruktúry považujeme jej riadenie, presnejšie to, že NDS a SSC nemajú zavedený projektový manažment na riadenie stavieb. Výstavbu majú na starosti stavební inžinieri a tí pri odbornej práci nestíhajú robiť aj manažment stavby, strážiť termíny a riešiť dodávateľské vzťahy. Výsledkom tohto stavu sú napríklad aj problémy s výstavbou tunela Višňové.

Ďalším veľkým problémom je to, že verejné obstarávanie postupne degradovalo na výber najhoršej kvality za najmenšie peniaze, následkom čoho je zlá kvalita postaveného alebo sú nedostavané úseky, kde dodávateľ cúvol, lebo v danej cene a termíne stavbu nedokáže odovzdať. Potom vzniká tlak dodávateľa na štát na zmenu vysúťaženej stavby s cieľom ušetriť⁷⁶⁰ alebo stihnúť termín a veľakrát štát namiesto dožadovania sa dodržania podmienok verejného obstarávania súhlasí so zmenou aj na úkor parametrov stavby a jej kvality. Výsledný efekt je taký, že štát neušetril, ale prerobil.

Riešenia SaS:

9/

Zavedieme v NDS a aj SSC projektový manažment stavieb.⁷⁶¹ Po dôkladnej analýze zvážime zlúčenie týchto dvoch spoločností.

10/

Verejné obstarávanie nastavíme tak, že **prvoradé budú zafinované technické parametre stavieb.**

Pri rozhodovaní sa bude prihliadať nielen na cenu, ale aj na ponúknutú technológiu vrátane dosahu na okolie a na ponúknutý termín realizácie a finančné garancie pre prípad nesplnenia zmluvy.

11/

Viacerí zhotoviteľia stavieb zakladajú na realizovanie vysúťaženej výstavby novú spoločnosť s ručeným obmedzeným, preto **zavedieme povinnosť zloženia kaucie, alebo ručenia materskou spoločnosťou vo výške 10 % hodnoty zmluvy, pre prípad, že by od zmluvy odstúpili.**

12/

Pri plánovaní výstavby nových diaľnic a ciest budeme **transparentne komunikovať s verejnosťou a poskytovať informácie, s akými parametrami a v akej kvalite je výstavba naprojektovaná.**

13/

Zmeníme zákon tak, aby pri vysúťaženej stavbe **nemohlo dôjsť k zhoršeniu technických parametrov**⁷⁶² diela, za cenu zníženia nákladov.

760 Zvyčajne ide o zmenu, kde sa ušetrené financie rozdelia 50 : 50 v prospech zhotoviteľa a štátu.

761 Vo firmách v súkromnom sektore je projektový manažment stavieb používaný už viacero rokov, kde stavbu riadia projektoví manažéri, ktorí striehnu na všetky termíny a koordinujú dodávateľov a na konkrétne veci si volajú konkrétnych špecialistov, napríklad aj stavebných inžinierov.

762 Napríklad na polovici obchvatu BA – diaľnici D4 bolo vysúťažené konkrétne technické riešenie, ale zmenou pred dokončením stavby na žiadosť stavebníka, v skutočnosti pred začatím stavby, došlo k zúženiu šírky vozovky, výstavba na násype namiesto na stĺpoch, iný počet a vyhotovenie pilierov na moste cez Dunaj atď., čo má nepriaznivý výsledný efekt nielen na obyvateľov a zver v okolí, ale aj na plavbu po Dunaji.

14/

Pri trasovaní výstavby nových diaľnic a ciest budeme poskytovať včas verejne dostupné informácie, aby majitelia pozemkov pod plánovanými úsekmi mali takúto informáciu prvú, **aby sa neopakovali prípady špekulatívnych výkupov pozemkov, ako to bolo v minulosti.**

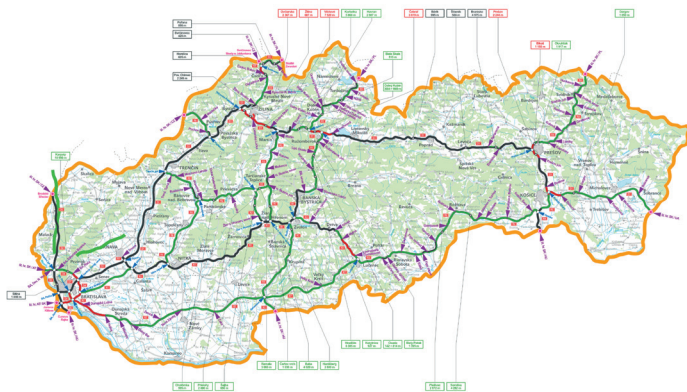
DOKONČENIE DIAĽNICE D1 DO KOŠÍC A VÝSTAVBA JUŽNEJ TRASY

Dokončenie diaľnice D1 z Bratislavy do Košíc slúbilo už veľa vlád. Taktiež dokončenie tejto diaľnice je motoristami očakávané, ale aktuálny stav vôbec nie je povzbudivý. Diaľnica D1 sa začína v Bratislave na nultom kilometri v začiatku križovatky s diaľnicou D2. Potom sa dá rozdeliť na nasledujúce úseky:

- **Bratislava Pečňa – Hričovské podhradie**, úsek je funkčný až po križovatku s diaľnicou D3.
- **Hričovské podhradie – Dubná skala**, tento úsek s dĺžkou 11,32 km je rozostavaný a sú v ňom tri tunely: Ovčarisko 2 367 m, Žilina 687 m a Višňové 7 520 m, pričom dokončenie tohto úseku je momentálne v nedohľadne, stavba stojí.
- **Dubná skala – Turany**, úsek je funkčný.

Mapa

Sieť diaľnic a rýchostných ciest na Slovensku

Zdroj: Národná diaľničná spoločnosť

- **Turany – Hubová**, úsek s dĺžkou 13,5 km je ešte len v prípravnej fáze, ideálny termín dokončenia je v roku 2026.
- **Hubová – Ivachnová**, úsek s dĺžkou 14,92 km je už rozostavaný a odhad dokončenia je v roku 2022.
- **Ivachnová – Beharovce**, úsek je funkčný.
- **Beharovce – Branisko**, tunel s dĺžkou 4,97 km, ale len s jedným jazdným pruhom pre každý smer. Kedy bude tunel plnohodnotný, je zatiaľ bez odhadu.
- **Branisko – Prešov západ**, úsek je funkčný.
- **Prešov západ – Prešov juh**, úsek s dĺžkou 7,87 km je vo výstavbe a predpoklad ukončenia je v roku 2021.
- **Prešov juh – Budimír**, úsek je funkčný.
- **Budimír – Bidovce**, úsek sa skladá z dvoch častí – 14,4 km a 1,06 km, pričom medzi nimi je napojenie na R2 a bol odovzdaný motoristom 16. 12. 2019.
- **Bidovce – hranica s Ukrajinou**, úsek je rozdelený na menšie úseky a všetky sú len v prípravnej fáze.

Riešenie SaS:

15/

Slubovať termín dokončenia diaľnice D1 je nezodpovedné, lebo ide o objem prác na viacero volebných období, ale budeme jej venovať **najvyššiu prioritu, druhú najvyššiu prioritu priradíme južnému spojeniu. Za prioritný úsek považujeme aj diaľnicu D3, Žilina – poľská hranica.**

Južné spojenie Bratislavy a Košíc je ešte komplikovanejšie. V princípe sú dve trasy:

- Úplne južná trasa: **Bratislava – R7 – Lučenec – R2 – Košice**, kde sa momentálne stavia len kúsok R7 od Bratislavy po Holice s dĺžkou 17,8 km.
- Trasa o niečo severnejšie: **Bratislava – D1 – Trnava – R1 – Sliač – R2 – Lučenec – R2 – Košice**, kde je hotový úsek Bratislava – Sliač a Zvolen východ – Kriváň. Vo výstavbe je úsek Mýtina – Lovinobaňa v dĺžke 13,5 km.

Verejná doprava

Zvyšujúca sa životná úroveň prináša aj zvýšený počet automobilov na cestách. Lenže tie spôsobujú v poddimenzovanej cestnej infraštruktúre dopravné zápchy a problémy s parkovaním. Situáciu je možné riešiť dobudovaním nedostatočnej dopravnej infraštruktúry a znižovaním nárokov na dopravu.⁷⁶³ Je potrebné stavať mestá tak, aby bývanie, práca, služby boli navzájom v pešom dosahu. Aby každý stavebný objekt mal dostatok parkovacích kapacít pre vozidlá mimo verejného priestoru. Aby priepustnosť cestnej infraštruktúry bola primeraná. Pre tých, ktorým postačuje preprava osôb (nemusia prepravovať náklad), je riešenie v podpore verejnej hromadnej dopravy tak, aby premávala na žiadaných trasách v žiadanom čase.

Vo verejnej doprave cítiť umelú deformáciu trhu. Ministerstvo dopravy naďalej svojimi rozhodnutiami posilňuje monopol štátneho dopravcu, Železničnej

spoločnosti Slovensko. Vlaky zadarmo mali za následok narušenie súťaže medzi štátnym dopravcom a súkromným sektorom. Spustením vlakov zadarmo sa presunuli niektorí cestujúci z regionálnych autobusov do vlakov, čo ovplyvnilo hospodárenie samosprávnych krajov, ktoré regionálnu autobusovú dopravu financujú. Všetky tieto nesystémové rozhodnutia majú za následok nedostatok finančných prostriedkov v železničnej aj autobusovej doprave.

Riešenia SaS:

16/

Navrhujeme zmenu zákona⁷⁶⁴ o podnikaní v cestnej doprave a **vylúčime z neho neopodstatnené právomoci⁷⁶⁵ samosprávnych krajov**, ktoré dnes udeľujú licencie na komerčné autobusové linky a bránia konkurencii⁷⁶⁶ a lepšiemu rozvoju autobusovej verejnej dopravy.

17/

Stanovíme **nárokovateľné podmienky udelenia dopravných licencií.**⁷⁶⁷

18/

Presunieme objednávanie dopravy vo verejnom záujme⁷⁶⁸ na VÚC, aby sa mohli po dohode s obcami rozhodnúť, či na niektorých úsekoch objednávajú železničnú alebo autobusovú dopravu a aké bude ich vzájomné napojenie.

763 Nároky na dopravu sa dajú znížiť tak, že pri výstavbe nových mestských štvrtí, ako sa napríklad chystá pri Triblavine pre 100 000 obyvateľov, sa bude postupovať tak, že tam okrem bytov a domov budú postavené aj obchodné centrá, škôlky, základné a stredné školy, zdravotnícke zariadenia, kultúrne zariadenia, klientske centrá úradov a podobná občianska vybavenosť a možnosť zamestnania napríklad v biznis centrách, navzájom v pešej dostupnosti, následne nebude treba vo veľkom objeme chodiť dennodenne do centra mesta.

764 Zákon č. 56/2012 o cestnej doprave.

765 § 10 zákona o cestnej doprave, možnosť neudeliť licenciu aj pri splnení požiadaviek.

766 Viacero dopravcov sa sťažovalo, že im nebola udelená licencia na komerčnú autobusovú linku, na ktorú nežiadali dotáciu. Licencia nebola udelená bez akéhokoľvek zdôvodnenia.

767 Zmena zákona č. 56/2012 o cestnej doprave, kde sa jasne zadefinujú požiadavky na udelenie licencie. Po ich splnení bude udelenie dopravnej licencie nárokovateľné.

768 Vlakové spojenia, diaľkové aj regionálne, dnes objednáva centrálny štát, autobusové zase samosprávne kraje. Výkony mestskej hromadnej dopravy objednávajú mestá. Výsledkom je množstvo súbehov vlakov a autobusov a z toho vyplývajúce nevyťažené spoje. Na druhej strane pri ich neuváženom rušení zostáva množstvo neobslužených obcí, kde obyvatelia nemajú inú možnosť, ako si zadovážiť auto a dopravu si zabezpečovať sami.

19/

Vo veľkých mestách **budeme podporovať budovanie BUS pruhov** pre verejnú dopravu, avšak s rozumom.⁷⁶⁹

Dodržiavať pri ňom normy a dávať zmysluplné dopravné značenie, ktoré bude jednoznačné za každého počasia, aj keď vozovka pokryje vrstva snehu. Na tento účel zmeníme predpisy pre budovanie BUS pruhov a bude nutná štúdia efektívneho využitia cestnej infraštruktúry⁷⁷⁰ aj z pohľadu nákladov.

CHODCI A DETI DOCHÁDZAJÚCE DO ŠKÔL

Chodníky sú od slova chodiť a sú budované pre chodcov a chodcov na športovom náradí.⁷⁷¹ Je veľa obcí, kde chodníky nie sú a chodci chodia po vozovke, často aj na cestách I. a II. triedy, čo má za následok najmä v nočných hodinách pri tmavom oblečení veľa nehôd a zbytočných tragédií. Taktiež pri novej výstavbe v mestách sa občas na chodcov zabúda, a preto sú niektoré časti mesta navzájom pre chodcov nedostupné. Niekde na vybudovaných chodníkoch pre chodcov trvale parkujú vozidlá a takým spôsobom, že chodník je pre kočík a často aj pre chodca nepriechodný. Obzvlášť veľkú pozornosť chceme venovať deťom dochádzajúcim do škôl a detských zariadení.

Riešenia SaS:

20/

Upravíme legislatívu⁷⁷² tak, **aby pri novej výstavbe developerských projektov bola povinnosť postaviť chodník** a napojiť ho na chodníky na hraniciach projektu výstavby.

21/ ©

Vypracujeme **metodický pokyn pre obce, aby pri širokých chodníkoch⁷⁷³ vedeli pri rekonštrukciách zladať potreby chodcov a parkovania.**

22/ ©

Vypracujeme **metodický pokyn pre školy, aby dokázali zabezpečiť bezpečnú dochádzku do škôl** pre deti dochádzajúce peši alebo na bicykli z okolia, dochádzajúce verejnou dopravou a aj vozené autami.⁷⁷⁴

CYKLISTI

Pokiaľ je človek zdravý a môže v danom počasi jazdiť na bicykli, či už rekreačne, alebo do práce, je potrebné vytvoriť na to podmienky, a to vytvorením cyklotrás, ktoré sú oddelené od vozovky, po ktorej jazdia motorové vozidlá. Ak cyklista jazdí v dopravnom prúde s motorovými vozidlami, tak ho spomaľuje a štatisticky sa vystavuje riziku. Dávanie cyklistov do jedného jazdného pruhu s MHD, kde nie je možné ich predbiehanie, je nezodpovedné, lebo sa nedosahuje úspora času pre MHD, naopak, dochádza k predĺženiu času jazdy a ani bezpečnosť cyklistov nie je adekvátna.

769 Vo veľkých mestách, napríklad v Bratislave, sa uprednostňuje mestská doprava formou budovania BUS pruhov, čo je vítaný krok. Lenže niekedy sa ide až za hranicu zrýchlenia MHD a vyvolá sa dopravná zápcha do veľkej vzdialenosti, až sa vozidlá MHD do BUS pruhu nedostanú. Namiesto zrýchlenia dopravy je jej spomalenie a celomestský kolaps dopravy.

770 Stáva sa, že dva rovnako priepustné jazdné pruhy sa výstavbou BUS pruhu nesymetricky zaťažia a využitie BUS pruhu predstavuje len zlomok doterajšej prepravnej kapacity s negatívnym dosahom na dopravu ako celok.

771 V zmysle zákona č. 8/2009 § 2 Vymedzenie základných pojmov (2) f) je chodcom účastník cestnej premávky pohybujúci sa pešo; chodcom je aj osoba, ktorá napríklad tlačí alebo ťahá sánky, detský kočík, vozík pre osoby so zdravotným postihnutím alebo ručný vozík s celkovou šírkou nepresahujúcou 600 mm, osoba, ktorá sa pohybuje na lyžiach, korčuľoch, kolobežke bez pomocného motorčeka, skejtborde alebo obdobnom športovom vybavení, pomocou mechanického alebo elektrického vozíka pre osoby so zdravotným postihnutím, a osoba, ktorá tlačí bicykel, motocykel alebo kolobežku s pomocným motorčekom, alebo vedie zvierata.

772 Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku, § 1 – § 42 – Územné plánovanie.

773 Viacerí projektanti navrhli široký chodník so zámerom, že bude pre chodcov a aj pre prípadné parkujúce vozidlá, či už na celú šírku vozidla, alebo len na kolesá na strane chodníka. Prax ukázala, že to bol nešťastný zámer, lebo pri parkovaní nie je jednoznačne určené, aká časť chodníka musí zostať pre chodcov priechodná. V zahraničí to riešia tak, že časť určenú pre vozidlo znížia na úroveň vozovky a oddelia ju proti chodníkovi obrubníkom.

774 Veľa rodičov vozí deti do školy pri ceste do práce, pričom dieťa len vystúpi z vozidla a pokračuje do školy samo. Práve na tento spôsob dopravy školy zabúdajú a dávajú okolo škôl a do príľahlých ulíc zákaz zastavenia.

Riešenia SaS:

23/ ©

Pripravíme **metodikú pre budovanie bezpečných cyklotrás**.⁷⁷⁵

24/

Navrhujeme zmeny v predpisoch⁷⁷⁶ tak, aby sa pri výstavbe a rekonštrukciách ciest **myslelo na cyklistickú dopravu** a všade, kde to bude možné a od verejnosti žiadané, sa doplnia oddelené cyklistické chodníky, aby cyklotrasy neboli prerušené a boli bezpečné.

PARKOVANIE

V mestách a v mnohých obciach je problém s parkovaním. Či je to parkovanie počas návštevy úradu, pošty, kultúrneho alebo športového podujatia, návštevy známych, alebo parkovanie len počas poskytnutia služby, ako je rozvoz tovaru. Niektoré mestá dohnali zákazy do takých extrémov, že zakázali v nich zastaviť, vyložiť tovar a zaniest' ho odberateľovi.

Veľakrát sa stane, že developer postaví objekt, postaví aj podľa normy požadovaný počet parkovacích miest, ale tie sú uzamknuté a neprístupné. Potom nielen obyvatelia, ale aj služby a návštevy musia parkovať vo verejnom priestore.

Riešenia SaS:

25/ ©

Vypracujeme metodiku a štandardy⁷⁷⁷ tak, aby obce vedeli komplexne riešiť parkovanie pre obyvateľov, služby a návštevy.

26/

Zmeníme legislatívu tak, aby vznikla **povinnosť pre majiteľov alebo správcov existujúcich budov spraviť audit statickej dopravy**,⁷⁷⁸ aby sa na základe neho mohlo elektronickým spôsobom informovať, kde majú parkovať domáci, kde návštevy, kde služby. Tieto informácie budú uložené v informačnom systéme cestnej infraštruktúry, aby napríklad kuriér vedel, kde má zaparkovať počas vynesenia balíka zákazníkovi.

27/

Zabezpečíme pre **občiansku kontrolu vývoj aplikácie do mobilu, pomocou ktorej bude možné overiť legálne parkovanie a aj nahlásiť parkovanie v rozpore so zákonom**. Aplikácia nahlási miesto, čas, EČV, fotografiu a údaje oznamovateľa.

Pravidlá cestnej premávky a súvisiace predpisy

Zákon č. 8/2009 Z. z. o cestnej premávke aj so súvisiacimi predpismi narástol rôznymi administratívnymi povinnosťami pre iné osoby ako vodičov (pre úrady, inštruktorov autoškôl, správcov komunikácií, rôzne povoloňacie procesy atď.) do veľkého rozmeru až tak, že samotné pravidlá cestnej premávky sa v ňom strácajú. Okrem toho, nemotoristická verejnosť (ktorá sa nemusí učiť na štátnu skúšku) nevie so zákonom pracovať a netuší svoje povinnosti. Výsledkom sú mimoriadne udalosti, najmä nehody chodcov a cyklistov. Navyše, nie je možné zákon a súvisiace časti legislatívy efektívne preložiť a ponúkať ich napríklad na hraničných priechodoch a tak informovať vodičov z iných štátov s cieľom zvýšenia bezpečnosti cestnej premávky.

775 Bezpečná cyklotrasa je taká cyklotrasa, po ktorej dovoľí rodič bez obáv svojmu 10-ročnému dieťaťu jazdiť.

776 Doplnenie cestného zákona.

777 Štandardy definované normou vytvorenou na tento účel s definovaním, čo všetko musí byť zabezpečené a v akom objeme. Veľakrát sa stane, že obec rozhodne len o zákaze a nie o riešení problému.

778 Audit statickej dopravy k nehnuteľnosti sa na Slovensku ešte nerobil. Pri novej výstavbe je súčasťou stavebného konania aj deklarovanie parkovacích kapacít. Lenže často sa stáva, že v stavebnom konaní sú parkovacie kapacity uvedené a v skutočnosti nie. Auditom sa spraví inventúra tohto stavu a získané údaje poslúžia najmä na navigovanie vodičov služieb a návštev.

Riešenia SaS:

28/

Vyčleníme zo zákona o cestnej doprave⁷⁷⁹ a vykonávacej vyhlášky⁷⁸⁰ **samostatný zákon a vyhlášku len s pravidlami cestnej premávky z pohľadu chodcov, cyklistov a vodičov**. Aby sa nestávalo to, že v zákone nie je nič o detských autosedačkách, a to len preto, že túto časť povinnosti vodiča rieši nariadenie vlády.

29/

Zmeníme v zákone objektívnu zodpovednosť tak, aby sa metrologicky certifikovaná elektronika⁷⁸¹ mohla použiť na kontrolu účastníkov cestnej premávky v celom rozsahu zákona a nielen na vybraté priestupky.⁷⁸²

30/

Zavedieme službu pre tých vodičov, ktorí si ju nastaví, aby dostávali na email k vozidlu **informácie z elektronických meracích zariadení objektívnej zodpovednosti** aj v prípade, že im nie je udelená pokuta, a to z dôvodu prevencie.⁷⁸³

31/

Skrátíme lehotu⁷⁸⁴ na zaslanie informácie o priestupku zisteného cez objektívnu zodpovednosť na jeden mesiac od jeho zaznamenania z dôvodu, že veľa vodičov, ktorí už dostali pokutu cez systém objektívnej zodpovednosti, ani netuší, kto daným vozidlom išiel, veľakrát už vozidlo vlastní niekto iný, alebo vodič ani nežije. Je to spôsobené tým,

že štát využíva posledný termín dvojročnej a niektorých prípadoch aj trojročnej lehoty na zaslanie pokuty. Takto neskoro zaslaná informácia o priestupku a s ním spojená pokuta nemá vplyv na zvýšenie bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky.⁷⁸⁵

32/

Zmeníme zákon o objektívnej zodpovednosti tak, **aby umožnil mestskej polícii⁷⁸⁶ využívať inštitút objektívnej zodpovednosti v rozsahu, ktorý má zo zákona na riešenie priestupkov**. Je to z dôvodu, že mestská polícia má zo zákona určené, že statickú dopravu rieši predovšetkým ona. Lenže v zákone nemá dovolené používať inštitút objektívnej zodpovednosti, čo má negatívny vplyv na operatívne riešenie priestupkov⁷⁸⁷ zistené novou technológiou.

33/

Prinesieme zmenu politiky dopravných kontrol.

Tie budú na úsekoch so zvýšenou nehodovosťou a nie tam, kde sú nehody zriedkavé, alebo kde je dopravné značenie osadené bez súhlasu príslušného úradu, čo znamená, že nie je v informačnom systéme cestnej infraštruktúry.⁷⁸⁸

34/

Nastavíme výšku pokuty za priestupky podľa nebezpečnosti konania⁷⁸⁹ pre ostatných účastníkov cestnej premávky. Napríklad za prekročenie rýchlosti priamo na priechode pre chodcov bude pokuta najvyššia.

779 Zákon o cestnej premávke č. 8/2009

780 Vykonávacia vyhláška č. 9/2009.

781 Elektronické systémy na cestách pracujúce 24 hodín denne v rámci objektívnej zodpovednosti aj na základe skúseností zo zahraničia vedia výrazne zmeniť správanie vodičov, a tým zvýšiť bezpečnosť a plynulosť cestnej premávky.

782 To, čo zahraničie využíva, sa na Slovensku využívať nedá, napríklad kontrola bezpečného odstupu medzi vozidlami (zákon č. 8/2009., § 193a).

783 Ak vodič má možnosť vedieť, ako jeho jazdu hodnotia elektronické systémy objektívnej zodpovednosti, potom je predpoklad, že vodič pri budúcej jazde bude svoje správanie korigovať skôr, než bude za hranicami akceptovateľnosti bez pokuty.

784 Zákon o cestnej premávke č. 8/2009, § 139.

785 V prípade zaslanej pokuty s dlhým časovým odstupom ide len o naplnenie finančného rozpočtu. Čiže štát zneužíva objektívnu zodpovednosť na iné ciele, než je určená.

786 Zákon o obecnej polícii č. 564/1991 Zb.

787 Mestský policajnt na Slovensku musí chytiť vodiča pri priestupku a vtedy mu môže uložiť pokutu. Ak je zistené vozidlo bez vodiča, ktoré parkuje v rozpore so zákonom, tak mu musí založiť zariadenie zamedzujúce odjazd a dať mu pokutu, keď vodič požiada o jeho demontáž zariadenia. Nie je možné použiť automatické zariadenie pre rozpoznávanie EČV a jeho porovnanie so zoznamom vozidiel, ktoré majú za parkovanie zaplatené a riešiť pokutu elektronicky.

788 Táto zmena bude motivovať aj výrobcov vozidiel a navigácií, aby vodiča ihneď informovali, že porušuje alebo ide porušiť dopravné značenie alebo všeobecné predpisy. V prípade jazdy s tempomatom dôjde k automatickej úprave rýchlosti.

789 Výška pokuty za priestupky veľakrát neodráža nebezpečnosť konania vodiča. Za priestupok je rovnaká pokuta v rôznych prostrediach a situáciách. Napríklad prekročenie rýchlosti o 10 km/h na diaľnici, v obci alebo na inej komunikácii v obci, kde chodcov niet a na priechode pre chodcov v obci je pokutované rovnako, hoci nebezpečie pre chodcov je diametrálne odlišné. Aj prejazd na červený signál v prvej desatine sekundy je pokutovaný rovnakou sumou ako prejazd v strede červeného signálu.

35/

Zavedieme možnosť uložiť pokutu za rýchlu jazdu aj formou povinnosti odstavenia vozidla na stanovený čas,⁷⁹⁰ napríklad jednu hodinu na najbližšom bezpečnom mieste.

36/

Na úsekoch, kde je to bezpečné, zvýšime⁷⁹¹ maximálnu povolenú rýchlosť nad 130 km/h na limit podľa miestnych okolností.

37/

Zavedieme možnosť, aby v informačnom systéme cestnej infraštruktúry bolo možné on-line publikovať GPS monitorovanie pre verejnosť dôležitých vozidiel,⁷⁹² ako je napríklad vozidlo zimnej údržby.

38/

Zrušíme satelitné sledovanie žiakov a inštruktorov autoškoly počas výcviku v učebni a v praktickej jazde. Táto povinnosť prácu v autoškolách len skomplikovala a nepriniesla očakávaný efekt a ani sa nezvýšila kvalita výcviku a ani získané vedomosti účastníkov.

39/

Zmeníme testovanie teoretických vedomostí žiadateľov o vodičské oprávnenie, ktoré má byť platné od apríla 2020 tak, aby sa mohlo vykonávať v autoškolách na štandardných počítačoch, prostredníctvom schválenej webovej aplikácie.

40/

Zavedieme povinnosť pre nových vodičov zúčastniť sa do konca skúšobnej doby (dva roky) na takzvanej škole šmyku⁷⁹³ v ľubovoľnom certifikovanom zariadení v rámci EÚ.

41/

Umožníme preškoleným vodičom po získaní KKV⁷⁹⁴ a psychologickej spôsobilosti jazdiť na Slovensku už od veku 18 rokov v nákladnej doprave, tak, ako to platí pre ozbrojené sily.

42/

Zabezpečíme informovanie inštruktorov autoškôl⁷⁹⁵ tak, aby okrem štandardných kurzov dostávali informácie elektronickým spôsobom aj pri každej zmene zákonov súvisiacich s dopravou a mohli ich ihneď uplatňovať pri výučbe.

43/

Toleranciu alkoholu u cyklistov a vodičov vozidiel M1, N1, L v cestnej premávke vrátane represie upravíme podľa štandardu v susednom Rakúsku, ktorý je už dlhodobo odskúšaný. Maximálne na hodnotu 0,25 mg/l v dychu alebo 0,50 hmotnostného promile v krvi, pričom hodnoty rovné a menšie ako 0,05 mg/l v dychu a 0,10 hmotnostného promile v krvi sa považujú za negatívny výsledok testu na alkohol.

44/

Odstránime nezmyselnú prísnosť zákona⁷⁹⁶ tak, že pri testovaní vodiča na návykové látky alebo lieky sa bude uznávať za pozitívny výsledok len taká koncentrácia danej látky, ktorá preukázateľne dokáže negatívne ovplyvniť vlastnosti vodiča na vedenie vozidla. Túto zmenu zavedieme z dôvodu, že sa začali používať testery, ktoré nemerajú koncentráciu samotnej látky, ale testujú prítomnosť metabolitov pôvodnej látky, následkom čoho vznikajú pozitívne výsledky testov niekoľko dní a aj týždňov po požití návykovej látky alebo lieku, keď už jednoznačne daná látka nemá vplyv na vedenie vozidla.

790 Na základe výsledkov z Estónska má tento postup veľmi vysoký výchovný efekt na rozdiel len od finančných pokút.

791 Výsledky testovania napríklad v Rakúsku preukázali zlepšenie dopravy v takýchto úsekoch bez nárastu nehôd.

792 Ide o vozidlá, ktoré motoristom poskytujú služby.

793 Mladí vodiči poznajú predpisy, vedia jazdiť, ale nevedia riešiť mimoriadne situácie, práve školy šmyku poskytujú možnosť bezpečne sa naučiť ovládať svoje vozidlo aj v kritických situáciách.

794 KKV – kvalifikačná karta vodiča – povinnosť pre profesionálnych vodičov.

795 Inštruktor autoškoly sa zúčastňuje na doškolení kurze raz za 5 rokov.

796 Zákon č. 8/2009., § 4 Povinnosti vodiča.

Registrácia vozidiel, technická a emisná kontrola

Nedávno bol zavedený vysoký registračný poplatok na nové vozidlá. Ide o skrytú daň, ku ktorej sa vláda nechce verejne priznať, pritom daň z motorových vozidiel zostala. Registračný poplatok má zodpovedať administratívnym nákladom na daný úkon. Pri technickej a emisnej kontrole v posledných rokoch nastali až extrémne sprísnenia. Aj pre vozidlá, aj pre pracovníkov a aj pre prevádzkovateľov kontrolných staníc.

Riešenia SaS:

45/

Vrátíme výšku **registračného poplatku pri prihlasovaní motorového vozidla späť na sumu 33 eur.**⁷⁹⁷

46/

Zrušíme povinné viazanie EČV na okres.

47/

Umožníme odloženie čísla EČV do administratívnej úschovy⁷⁹⁸ najviac na dva roky s možnosťou predĺženia za poplatok, napríklad pri likvidácii alebo predaji vozidla. Pri prihlasovaní nového vozidla môže žiadateľ využiť pridelenie EČV z úschovy v rámci štandardného poplatku.

48/

Zrušíme oprávnenie okresných úradov udeľovať neprimerane vysoké pokuty prevádzkovateľom vozidiel za nesplnenie si povinnosti mať platnú EK a TK v prípade, že sa vozidlo nepoužíva v cestnej premávke.⁷⁹⁹

49/

Predĺžime interval povinnosti absolvovať technickú a emisnú kontrolu pre osobné a malé nákladné motorové vozidlá a motocykle – na prvú kontrolu od evidencie vozidla po 5 rokoch a následný interval na každé 3 roky.⁸⁰⁰

50/

Zmiernime postihy pre prevádzkovateľov a technikov STK v závislosti od závažnosti konania.⁸⁰¹

51/

Zrušíme povinnosť technikov STK mať vodičské oprávnenia na všetky kategórie vozidiel, ktorých kontrolu vykonávajú, pretože pri kontrole sa riadia metodikou a v prípade potreby môžu poveriť vodiča, aby po linke STK viedol vozidlo on sám.

Nákladná doprava

Cestná nákladná doprava je nutná súčasť od priemyselnej výroby až po zásobovanie obchodov pre koncového zákazníka. Vzhľadom na to, že pri samotnej preprave má svoje vlastné špecifiká, tak v čase najväčších dopravných špičiek je obmedzená. Keďže ide aj o medzinárodnú dopravu, je potrebná vzájomná koordinácia.

797 Tento bod sa nachádza aj v kapitole Zdravé financie v časti Dane.

798 V súčasnosti sa pri predaji, respektíve prehlasovaní vozidla do iného okresu alebo pri likvidovaní vozidla tabuľky s evidenčným číslom skartujú a pridelené EČV sa viac nepoužije. Hoci vlastníci vozidla majú záujem na ponechaní EČV pre nové vozidlo, tak im to umožnené nie je. Týmto sa zbytočne mína číselný rad pre pridelovanie EČV a bráni sa ľuďom a firmám používať zažité označenie. Navyše, zbytočne sa vyrábajú nové tabuľky, čím vznikajú náklady pre vlastníkov vozidla.

799 Keď medzi starou a novou platnosťou EK a TK je hoci len jeden deň, hoci sa vozidlom nejazdilo, napríklad bolo v servise, alebo sa majiteľ pozabudol, alebo dostal neskorý termín na kontrolu, môže dnes úrad udeliť pokutu 2 × 165 eur + správne poplatky. Pritom pokuta v prípade jazdy s takýmto vozidlom je nižšia ako administratívna pokuta.

800 V prípade, že to umožňuje legislatíva EÚ.

801 Dnes, ak si technik STK v priebehu dvoch rokov nevšimne na vozidle dve hoci len ľahké chyby (odpadnutá zásterka, prasknuté sklo) a zistí to štátna kontrola (vďaka kamerovému systému), je technik povinný zúčastniť na kurze a opätovne absolvovať skúšky a k tomu zaplatí pokutu. Navyše, prevádzkovateľovi, ktorý nezabezpečí, aby nedošlo k opätovnému porušeniu metodiky výkonu EK a TK, bude zrušené oprávnenie vykonávať STK.

Riešenia SaS:

52/

Budeme pokračovať v zdokonaľovaní informačného systému cestnej infraštruktúry, **aby na vyžiadanie bolo možné zadefinovať trasu pre nákladné vozidlá,**⁸⁰² ak majú vykládku v obci, ktorá je dostupná len cez cesty druhej a tretej triedy.⁸⁰³

53/

Znížime daň z motorových aj z nemotorových vozidiel,⁸⁰⁴ ak vozidlá platia mýto, na minimum podľa EÚ,⁸⁰⁵ pretože ide o duplicitnú platbu pre štát. Terajší stav má podiel na najnižšej konkurenčnej schopnosti dopravcov na Slovensku spomedzi krajín V4.

Železničná doprava

Železnice Slovenskej republiky na území Slovenskej republiky spravujú železničnú infraštruktúru vo vlastníctve štátu. Železničná spoločnosť Slovensko zabezpečuje osobnú dopravu. Železničná spoločnosť Cargo Slovakia zabezpečuje nákladnú dopravu. Prepravcovia či už osobnej, alebo nákladnej prepravy platia za použitie železničnej infraštruktúry za každý km jazdy. Najmä zahraniční prepravcovia pri nákladnej doprave optimalizujú náklady a snažia sa Slovensko obísť z dôvodu, že okolité štáty majú citelne nižšie poplatky. Využívanie železničnej dopravy rozbehli súkromní prepravcovia, ktorí si spravili vlastné analýzy záujmu o cestovanie vlakom. Veľkú zmenu vyvolali aj vlaky zadarmo, ktoré spôsobili deformáciu podnikateľského prostredia.

Riešenia SaS:

54/

Vyhodnotíme nákladovosť a tržby za používanie infraštruktúry železníc po jednotlivých tratiach a v spolupráci s dopravcami **nastavíme cenu za použitie železničnej infraštruktúry tak, aby bola porovnateľná s cenou v okolitých štátoch.**

55/

Prehodnotíme zmluvu⁸⁰⁶ **medzi štátom a Železničnou spoločnosťou** pre dopravné služby vo verejnom záujme. Linky, ktoré ostanú štátu, budeme liberalizovať. Ponúkneme ich súkromnému sektoru. Tak dokážeme znížiť štátne dotácie do nich a zvýšiť kvalitu prepravných služieb.

56/

Transformujeme dotácie na vlaky zadarmo do veľkých⁸⁰⁷ **zliav na cestovnom,** ktoré budú platiť aj pre autobusy.

57/

Presadíme privatizáciu štátnej spoločnosti ZSSK CARGO pre zvýšenie konkurencieschopnosti a skvalitnenie služieb v železničnej doprave.⁸⁰⁸ Na slovenskom trhu pôsobi niekoľko súkromných spoločností poskytujúcich nákladnú železničnú prepravu a je veľká chyba, že je naďalej dotovaný štátny dopravca, ktorý neposkytuje adekvátne kvalitné dopravné služby. To spôsobilo, že okrem spoločností, ktoré vedia využiť celý vagón alebo najlepšie celý vlak a majú koľaj dotiahnutú až k sebe, málokto iný používa v rámci Slovenska nákladnú železničnú dopravu.

802 Viacero vodičov nákladných vozidiel nad 12 ton sa stretlo pri dovoze nákladu do obce, ktorá nemá prístup cestou prvej triedy, ale má viacerou prístupov po ceste druhej alebo tretej triedy, s udelením pokuty od polície, že nerešpektovali zákaz vjazdu nákladným vozidlom nad 12 ton okrem dopravnej obsluhy. Ak išli do obce z druhej strany, tak dostali pokutu od inej hliadky.

803 Tento problém vznikol preto, že mýto nespoplatnilo cesty II. a III. triedy. Starostovia obcí následne presadili zákaz jazdy nákladných vozidiel nad 12 ton, aby obmedzili tranzit cez svoju obec. Lenže tým mnohokrát zablokovali aj tranzit do susednej obce.

804 Návesy a privesy.

805 Tento bod sa nachádza aj v kapitole Zdravé financie v časti Dane.

806 <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/doprava-3/zeleznicna-doprava/zmluva-o-dopravných-sluzbach-vo-verejnom-zaujme-pri-prevádzkovaní-osobnej-dopravy-na-drahe/zmluva-o-dopravných-sluzbach-vo-verejnom-zaujme>

807 75 % až 80 %.

808 Pretože štátny nákladný dopravca CARGO stál slovenský štátny rozpočet niekoľko sto miliónov eur. Rozhodnutie vedenia podniku predat všetky vagóny a následne si ich prenajať len predlžuje závislosť od dotácií zo štátneho rozpočtu.

58/

Odmietame, aby bol juhom Slovenska z Čiernej nad Tisou do Viedne vybudovaný nový železničný koridor pre širokorozchodnú trať. Odmietame to z dôvodu, že takýto južný koridor nemáme ani pre svoje vlaky a výstavba len⁸⁰⁹ širokorozchodnej trate by stála obrovský finančný objem. Pritom výnos z nej by Slovensko nemalo a navyše by stratilo zisk z prekládky v Čiernej nad Tisou.

Lodná doprava

Na Slovensku sa rozvíja lodná doprava. Väčšinou ide o športové a rekreačné využitie, prípadne údržbu korýt riek a nádrží. Jedine na rieke Dunaj, ktorá je medzinárodnou vodnou cestou, je vodná doprava, či už osobná, alebo nákladná intenzívne využívaná vrátane nákladného prístavu v Bratislave.

Riešenia SaS:

59/

Podporovať⁸¹⁰ aj využívanie lodnej nákladnej dopravy, aby Bratislava mala nákladný prístav naďalej,⁸¹¹ napriek snahe developerov zrušiť ho.

60/

Odmietnuť projekty, ktoré nie sú ekonomicky rentabilné a len sú zavesené na štátnom rozpočte bez pridanej hodnoty. Napríklad, ako návrh vytvoriť národného lodného dopravcu, ktorý by prevádzkoval pravidelnú lodnú dopravu medzi Šamorínom a hlavným mestom. Ekonomické štúdie všetkých relevantných inštitúcií označili projekt za ekonomicky stratový bez citelného prínosu pre dopravu.

61/

Zavedieme novú kategóriu preukazu **vodcu malého plavidla**⁸¹² do výkonu motora 10 kW za zjednodušených podmienok na uzavretých vodných cestách a riečnych cestách v SR na podporu turizmu.

62/

Zavedieme verejne dostupný informačný systém všetkých vodných ciest v SR, na úrovni cestného informačného systému, respektíve rozšírime ho aj o vodné cesty.

Letecká doprava

Verejná vnútroštátna doprava osôb už nejakú dobu pre zlé ekonomické výsledky neexistuje. S rastúcou životnou úrovňou ľudí a ekonomicky aktívnych firiem vzniká požiadavka na lietanie na súkromných lietadlách pre športové, ale aj obchodné lietanie. Proti tomuto trendu idú niektorí správcovia letísk. Na jednej strane odmietajú prevádzku letiska 24 hodín 7 dní v týždni, odmietajú poskytovať služby, na druhej strane poukazujú na nevyužívanie letiska a vysoké náklady. Najlepším príkladom je Letisko Piešťany, kde snaha o jeho likvidáciu bola viacročná od momentu, keď ho Trnavský samosprávny kraj a mesto Piešťany dostali od štátu za jedno euro. Každý rok sa zvyšoval dlh letiska. Až zmena na poste župana priniesla zmenu a letisko postupne začína získavať zákazníkov, pritom dlh bol spôsobený najmä neúmerne vysokými odmenami pre dozornú radu a nárokmi mesta na daň z pozemkov a stavieb letiska.

Riešenia SaS:

63/

Podporovať⁸¹³ regionálne letiská v rozvoji a vo vyváženom hospodárení.

809 Ak by zahraničný objednávateľ zaplatil výstavbu vrátane vysokorychlostného obojsmerného koridoru so súčasným rozchodom, tak by sme situáciu prehodnotili.

810 Doplniť zákon č. 338/2000 o vnútrozemskej plavbe tak, aby bola povinnosť zachovania existujúcej funkčnosti prístavu.

811 V úseku Dunaja od Bratislavy po Gabčíkovo nie je kde vybudovať nákladný prístav.

812 Zákon 338/2000 Z. z. o vnútrozemskej plavbe

813 Daň z nehnuteľností za prístavovú plochu a z obslužných plôch transformovať rovnako, ako to je v prípade diaľnic a ciest, ktoré sú oslobodené od tejto dane. Obmedziť výšku odmien vedenia letiska, ktoré týmto spôsobom dokáže zlikvidovať akékoľvek letisko.

Zmenou legislatívy **zabezpečiť, aby predpisy pre leteckú dopravu**, pri ktorých sa vyžaduje dodržiavanie od verejnosti, napríklad povinnosti majiteľov dronov, neboli dostupné len ako nariadenie dopravného úradu na nahliadnutie, ale aby **boli publikované v Zbierke zákonov**.

Skratky

API	Application programming interface (softvérové rozhranie pre komunikáciu s aplikáciami)	MINDOP	Ministerstvo dopravy
BOZP	Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci	NBS	Národná banka Slovenska
CDB	Cestná databanka	NDS	Národná diaľničná spoločnosť
CR	Cestovný ruch	OCR	Organizácia cestovného ruchu
CZT	Centrálne zásobovanie teplom	OOCR	Oblasťná organizácia cestovného ruchu
DDS	Doplnkové dôchodkové spoločnosti.	OZE	Obnoviteľné zdroje energie
DSS	Dôchodcovské správcovské spoločnosti	PAS	Podnikateľská aliancia Slovenska
DÚ	Daňový úrad	PZS	Pracovná zdravotná služba
EČV	Evidenčné číslo vozidla	REIT	Real estate investment trust (investičný fond nehnuteľností)
EIA	Environmental Impact Assessment (Posudzovanie vplyvov na životné prostredie)	RÚVZ	Regionálny úrad verejného zdravotníctva
EK	Emisná kontrola	RVPS	Regionálne veterinárne a potravinové správy
ELDP	Evidenčný list dôchodkového poistenia	SHMÚ	Slovenský hydrometeorologický ústav
EPH	Energetický a priemyslový holding, a.s	SOZA	Slovenský ochranný zväz autorský
GDPR	General Data Protection Regulation (Všeobecné nariadenie na ochranu osobných údajov)	SP	Stavebné povolenie
GPS	Global positioning system (Globálny lokalizačný systém)	SPH	Slovak Power Holding BV
IFRS	Medzinárodné štandardy finančného výkazníctva	SSC	Slovenská správa ciest
INESS	Institute of economic and social studies (Inštitút ekonomických a spoločenských analýz)	STK	Stanice technickej kontroly
ISO	International Organization for Standardization (Medzinárodná organizácia pre normalizáciu)	SÚ	Stavebný úrad
KKV	Kvalifikačná karta vodiča	SZ	Stavebný zákon
LITA	Organizáciou kolektívnej správy autorských práv	ŠFRB	Štátny fond rozvoja bývania
MDaV SR	Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky	TK	Technická kontrola
MHD	Mestská hromadná doprava	ÚP	Územný plán
		ZMPS	Združenie mladých podnikateľov Slovenska
		ZSSK CARGO	Železničná spoločnosť Cargo Slovakia, a. s.

234 konkrétnych riešení pre KVALITNÚ STAROSTLIVOSŤ

Zdravotníctvo | Dlhodobá starostlivosť | Sociálne veci
Riešenia pre seniorov | Osady a vylúčené spoločnosti

Janka Cigániková
ZDRAVOTNÍCTVO

Martin Barto
ZDRAVOTNÍCTVO

A U T O R I

Iveta Pospíšilová
DLHODOBÁ STAROSTLIVOSŤ

**Lucia Ďuriš
Nicholsonová**
SOCIÁLNE VECI
OSADY A VYLÚČENÉ
SPOLOČENSTVÁ

Jarmila Tesková
RIEŠENIA PRE SENIOROV

ZDRAVOTNÍCTVO

127 RIEŠENÍ SAS PRE LEPŠIE ZDRAVOTNÍCTVO JE ROZDELENÝCH NA:

- *systémové zmeny – vyžadujú si nielen politickú podporu, ale aj zmenu myslenia medzi politikmi aj úradníkmi,*
- *procesné zmeny - aby sme robili dobré rozhodnutia založené na dátach a faktoch, musíme jednoznačne upratať v procesoch,*
- *zmeny spôsobu riadenia – musíme inak riadiť procesy v zdravotníctve.*

Všetko pre pacienta

Politici vám vravia, že máte nárok na všetko zadarmo. Problém však je, že ak je čokoľvek zadarmo, chce to úplne každý, aj ten, čo to nepotrebuje. Rýchlo sa tak vyčerpajú finančné aj personálne zdroje. Zdravotnú starostlivosť preto môžete dostať síce zadarmo, ale neskoro alebo nikdy. V súčasnosti sa k rýchlejšej a kvalitnejšej zdravotnej starostlivosti dostávajú najmä tí, ktorí majú známosti alebo peniaze a odvahu na úplatky. V úzadí zostávajú bežní ľudia, z ktorých časť umiera skôr, ako sa dostane na potrebné vyšetrenie či operáciu. S týmto nie sme ochotní sa zmieriť, a preto ideme politicky veľmi ťažkou cestou. Hovoríme pravdu a prinášame reálne riešenia, aj keď niečo stoja.

ZDRAVOTNÁ STAROSTLIVOSŤ NIE JE ZADARMO A AK SA TAK TVÁRIME, PLATÍME ŽIVOTMI

*Článok 40 Ústavy Slovenskej republiky hovorí: Každý má právo na ochranu zdravia. Na základe zdravotného poistenia majú občania právo na bezplatnú zdravotnú starostlivosť a na zdravotnícke pomôcky **za podmienok, ktoré ustanoví zákon.***

Ústava teda nehovorí, a ani nikdy nehovorila, že občania majú nárok na všetku zdravotnú starostlivosť zadarmo tak, ako sa vám snažili nahovoriť nezodpovední populistí, aby získali váš hlas vo voľbách. Ústava hovorí, že zákon povie, na čo máte nárok bezplatne a za čo si budete doplácať.

Od roku 2004 máme v našom právnom poriadku zákon č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti. Tento zákon ústavne konformným spôsobom vyriešil výklad článku 40 Ústavy SR, o čom rozhodol Ústavný súd SR v roku 2008. Definoval dve skupiny chorôb. V tzv. prioritnom balíku sú prakticky všetky kritické riziká, úrazy, onkologické ochorenia, chronické choroby atď. Dnes je tam 99 percent všetkých ochorení. Tu neprichádza do úvahy spoluúčasť občana. Inak povedané, táto zdravotná starostlivosť je, a podľa nás aj má byť, naozaj bezplatná, čiže plne hrazená z verejného zdravotného poistenia. Zvyšok, dnes len asi jedno percento, je v tzv. neprioritnom balíku, kde je možná čiastočná spoluúčasť poistenca a o jej výške rozhoduje nariadenie vlády. Definovanie nároku poistenca na úhradu zdravotnej starostlivosti teda nie je problém interpretácie Ústavy SR, ale výlučne problém obrovskej politickej nezodpovednosti a zbabelosti.

My v SaS sme presvedčení, že zdravotné poistenie musí chrániť poistencov pred vysokými nákladmi liečby. Jeho úlohou nemá byť prispievať napríklad pár centami na lieky tým, ktorí nie sú na túto pomoc odkázaní. Politické rozhodnutia typu všetkým všetko „zadarmo“ sú pre časť občanov možno „ľúbivé“. Rovnako sú však aj dôvodom, prečo následne nevieme kúpiť diétaťu vozík či drahú liečbu, prečo sme nútení vyhodiť chorého starčeka na ulicu, pretože ho nemáme kde liečiť. Nevieme zaplatiť poriadne sestru alebo platiť poskytovateľom za liečbu tak, aby boli motivovaní zostať na Slovensku.

AUTO PRE KAŽDÉHO ZADARMO

So zdravotnou starostlivosťou zadarmo je to presne ako s autom zadarmo. Až na to, že zdravie má oveľa vyššiu hodnotu a je po ňom ešte väčší dopyt. Ak by sme dávali špičkové autá zadarmo, minuli by sa okamžite po otvorení obchodov a na výrobu ďalších by nestačili ľudské, finančné ani materiálne zdroje. Zákazníkom by nezostalo nič iné, ako čakať na výrobu ďalších áut. Ako prvý by sa k dobrým autám dostal ten, kto má peniaze alebo známosti. Nestál by v rade, za uprednostnenie by jednoducho niekomu

zaplatil alebo by si to vybavil u kamaráta. Bežný človek by donekonečna čakal v rade a predbiehaný inými by sa svojho auta dočkal veľmi neskoro alebo aj nedočkal.

Presne takto nespravodlivý, krutý a neľudský je systém zdravotnej starostlivosti dnes. Najmä k tým najzraniteľnejším z nás. Je to hrôzostrašná predstava, ak si uvedomíme, že sa tu ne bavíme o autách, ale o tom, koho dieťa, partner či rodič prežije. Je nutné vymedziť jasné pravidlá a povedať ľuďom na rovinu, na čo má spoločnosť peniaze. Potom povedať, kedy to má pacient dostať a zabezpečiť transparentné poradovníky a vymožitelnosť. Tomuto sa hovorí vymedziť nárok pacienta.

NÁROK PACIENTA

Definovanie nároku na úhradu z verejného zdravotného poistenia prispeje k adresnejšej pomoci ľuďom v skutočnej núdzi. Zároveň zvýši slobodu poistencov zvoliť si za svoje peniaze pre seba a svoju rodinu optimálne pripoistenie rizík, ktoré nie sú pokryté z verejného zdravotného poistenia, no oni ich považujú pre seba za kľúčové.⁸¹⁴

Verejné (solidárne) zdravotné poistenie musí pokrývať všetky prioritné diagnózy a prednostne pokrývať finančné a zdravotné riziká, ktoré veľká väčšina občanov reálne nie je schopná uhradiť. Tým, že definujeme nárok poistenca, komerčné a zdravotné poisťovne budú mať priestor na ponuku individuálneho zdravotného pripoistenia, ktoré bude pokrývať riziká nezahrnuté v nároku. Pripoistenie bude čiastočne pokrývať tie prvky zdravotnej starostlivosti, ktoré sú dnes nedostatkové a o ktoré sa preto občania usilujú aj cestou úplatkov, osobných vzťahov a známostí.

Na druhej strane, z verejného solidárneho systému by sa nemala platiť zdravotná starostlivosť ako napr. úrazy pri extrémnych športoch, škoda spôsobená druhým pri dopravných nehodách,⁸¹⁵ alebo taká ZS, ktorá nepredstavuje finančné riziko nad rámec bežných výdavkov domácností.⁸¹⁶

Zdravotné poistenie tiež nemá suplovať sociálnu podporu. Ak je niekto sociálne odkázaný, má dostať takú podporu, aby si vedel bežnú nízkonákladovú zdravotnú starostlivosť,

prípadne pripoistenie uhradiť sám. Tieto jednotlivo nízke náklady však musia byť tzv. zastropované, aby pri súbehu viacerých diagnóz neprevýšili reálne možnosti ľudí. Rovnako nesmie byť zdravotné poistenie finančným zdrojom sociálnych opatrení. Naopak, v prípade, že poistenec nebude mať na spoluúčasť, musí zasiahnuť systém adresnej sociálnej pomoci.

Definícia a vymedzenie zdravotnej starostlivosti hradenej z verejného zdravotného poistenia je nevyhnutná z týchto dôvodov:

- vytvoriť podmienky, aby úplatky boli nahradené oficiálnymi platbami,
- snaha zabezpečiť reálnu a včasnú dostupnosť služieb,
- snaha obmedziť finančnú náročnosť systémov verejného zdravotného poistenia.

Ak nie je vymedzené, na akú starostlivosť má poistenec nárok, nie je možná jej reálna vymožitelnosť. Pre poskytovateľov zdravotnej starostlivosti i nákupcov je jednoduchšie obmedziť rozsah, dostupnosť a kvalitu poskytovanej starostlivosti, než sa pokúšať o zvyšovanie efektívnosti alebo ďalšie aktivity smerujúce k zníženiu nákladov. Dochádza teda k pravému opaku žiadaného vývoja, a to k zníženiu efektívnosti - zamestnanci, budovy, procesy zostávajú bez zmeny, len sa poskytuje menej starostlivosti pacientom.

ZÁVÄZNÉ POSTUPY PRI LIEČBE

Definovanie nároku poistenca z verejného zdravotného poistenia bude vyžadovať dokončenie guidelines, teda záväzných štandardných preventívnych, diagnostických a liečebných postupov. Striktné guidelines v zdravotníctve sa využívajú v mnohých štátoch. Ich využitie zvýši istotu pacientov, ešte presnejšie spresní ich nárok, ujasní rozhodovanie v prípade podozrenia na zle poskytnutú zdravotnú starostlivosť a ponechá oveľa menší priestor na svojvoľné rozhodovanie, ktoré často vedie ku korupcii. Guidelines tiež umožnia adekvátnejšie financovanie zdravotnej starostlivosti. Guidelines vyhotovuje v spolupráci s odborníkmi MZ. Implementácia do každodennej praxe

814 Príklady - doplatky za lieky či zdravotné pomôcky (aj nekategorizované), širšia sieť špecialistov, dlhšia rehabilitácia po operácii, možnosť použiť nákladnejší spôsob liečby, preplatenie liečby v cudzine nad rámec verejného poistenia, druhý názor, kúpeľná liečba, rozšírená zubná starostlivosť.

815 Majú byť súčasťou povinného zmluvného poistenia a havarijného poistenia.

816 Majú byť súčasťou povinného zmluvného poistenia a havarijného poistenia.

bude prostredníctvom zdravotných poisťovní, ako aj ÚDZS. Guidelines budú v jednoduchšej verzii dostupné verejnosti, podobne ako v iných štátoch.⁸¹⁷

MERANIE, VYHODNOCOVANIE, POROVNÁVANIE, KONTROLA

Na korektné vyčíslenie ceny nároku je nevyhnutné merať kvalitu a efektívnosti poskytovanej zdravotnej starostlivosti a pravidelne zverejňovať výsledky. Hodnotenie kvality a efektívnosti jednotlivých PZS bude dobrým návodom pre pacientov pri výbere lekára či nemocnice. Pacienti budú od svojej poisťovne žiadať zazmluvnenie tých najlepších, resp. budú prechádzať do tej poisťovne, ktorá bude mať zazmluvnených tých najlepších. Rebríčky kvality tak budú aj veľmi dobrým nástrojom pre zdravotné poisťovne ako nákupcov zdravotnej starostlivosti. Pre poskytovateľov budú zároveň cennou spätnou väzbou a pridanou hodnotou pri vyjednávaní o cene s poisťovňou. Súčasťou hodnotenia bude i subjektívna stránka – spokojnosť/pocit pacienta, a to aj v dlhšom časovom horizonte, ako aj objektívna stránka – priebeh a výsledky liečby.

NIŽŠIE POISTNÉ PRE ZODPOVEDNÝCH

Treba si uvedomiť, že ak chceme zdravotníkov hodnotiť za výsledky liečby, potom im musíme dať možnosť odmeniť pacientov, ktorí sa správajú zodpovedne a podľa pokynov lekára. Preto vytvoríme mechanizmus, na základe ktorého budú mať zodpovední pacienti nižšie poistné ako nezodpovední.

VEREJNÉ TRANSPARENTNÉ ČAKACIE LISTINY

Sledovanie, zabezpečenie a vynucovanie dostupnosti zdravotnej starostlivosti je možné len pri presnej definícii toho, čo dostupnosť znamená a ako sa meria. Stransparentníme preto čakacie listiny, čo bude znamenať, že poistenci si budú môcť overiť svoje miesto na zozname a tiež, že bude možné nájsť uskutočnené zmeny a ich zdôvodnenie, napríklad zaradenie nového poistenca, ktorý z objektívnych dôvodov potrebuje zákrok skôr.

Existujú tri dôvody na zriadenie čakacích listín:

- zabezpečíme funkčnosť objednávkového modulu chýbajúce zdroje poisťovne,
- nedostatočná kapacita PZS alebo,
- čakanie na vhodného darcu pri transplantáciách.

Zabezpečíme funkčnosť objednávkového modulu e-Zdravia tak, aby zdravotné poisťovne a poskytovatelia vedeli viesť verejne dostupné čakacie listiny, pričom budú musieť viesť čakacie listiny pre všetky druhy plánovaných výkonov a vyšetrení, nielen pre vybrané ako v súčasnosti.⁸¹⁸ Zodpovedné za to budú poisťovne. V prípade nedostatočnej kapacity PZS a čakaní na darcu, musia byť plánované výkony a vyšetrenia pokryté technickými rezervami. To bude jednou z podmienok čerpania zisku ZP (pozri ďalej).

Kľúčovým nástrojom na strane pacienta je potom možnosť čerpať hradenú zdravotnú starostlivosť u nezmluvného poskytovateľa alebo v zahraničí, ktorú je poisťovňa povinná uhradiť v plnej výške, ak ju nedokáže v stanovenom čase, mieste a v stanovenej kvalite zabezpečiť u svojho zmluvného poskytovateľa ZS. Je predovšetkým úlohou a povinnosťou poisťovní, aby svojim poistencom zabezpečili včasnú, kvalitnú a dostupnú zdravotnú starostlivosť. Striktne stanovená časová dostupnosť rozšíri slobodnú voľbu pacienta a zvýši vyjednávaciu pozíciu poskytovateľov pri rokovaní s poisťovňou.

AKO ZAPLATÍME ZDRAVOTNÚ STAROSTLIVOSŤ?

V Rakúsku dávajú z verejných zdrojov na ZS na jedného poistenca vyše 4 000 eur, u nás takmer 1 000 eur (2019). Okrem toho, každý z nás si pripláca na lieky, stomatologickú starostlivosť a iné služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti. Preto nie je možné hovoriť, že je ZS zadarmo, ako sa tvária niektorí politici.

Na druhej strane v porovnaní s inými štátmi EÚ nám zbytočne zomiera príliš veľa ľudí a často sú to tí, ktorí nemajú známosti a peniaze. Preto je potrebné zvoliť politikov, ktorí majú odvahu povedať pravdu aj v takto

817 Napríklad Holandsko – <https://www.guidelinecentral.com>.

818 Vyhláška č. 412/2009 Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o zozname poistencov čakajúcich na poskytnutie plánovanej zdravotnej starostlivosti.

neoblúbenej téme a vytvoriť jasné pravidlá, platné pre každého rovnako. Zároveň je naším cieľom solidarita - teda ochrana tých najzraniteľnejších.

Po zavedení odvodového bonusu bude verejná, solidárna časť zdravotníctva financovaná cez zdravotný odvod v predpokladanej výške 10 % zo všetkých príjmov. Dovtedy je nutné zachovať odvod za poistenca štátu v minimálnej výške 4 % z priemernej mzdy spred dvoch rokov. To spolu s definovaním jasného nároku, súkromnými zdrojmi, pripoistením a úsporami z efektívneho riadenia bez plytvania vygeneruje dostatočný objem zdrojov po realizácii tejto reformy zdravotníctva. Dostatočný na to, aby pacient dostal včas modernú liečbu v kultúrne vyzerajúcom prostredí, od špičkových neprepracovaných odborníkov.

Výdavky na zdravotníctvo patria medzi tie, ktoré sú citlivé na demografický vývoj. Súčasný demografický trend prinesie rast podielu občanov s vysokými zdravotnými nákladmi na jednej strane (polymorbidita, chronické ochorenia) a súčasne pokles podielu občanov v aktívnom veku. Požadovaný objem zdravotnej starostlivosti vrátane dlhodobej bude zákonite rásť. Strategickou úlohou bude zaistiť podstatne vyššiu efektívnosť použitia zdrojov. Podľa nás existuje päť základných ciest, ako to dosiahnuť:

- definovaním nároku na ZS hradenú z verejného zdravotného poistenia,
- stanovením jasných pravidiel a prísnyim vymáhaním ich dodržiavania,
- vznikom rozsiahlej ponuky individuálneho zdravotného pripoistenia (teda mobilizáciou dodatočných súkromných zdrojov) a konkurenciou medzi poisťovňami a aj medzi poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti (PZS),
- zberom, vyhodnocovaním a zverejňovaním komplexných informácií o kvalite a efektívnosti zdravotnej starostlivosti poskytovanej jednotlivými PZS,
- postupným zavádzaním nových poznatkov, technológií a prístupov štvrtej technologickej revolúcie (nové lieky, telemedicina,⁸¹⁹ robotizácia, umelá inteligencia).

OCHRANA PACIENTOV A PACIENTSKÝ OMBUDSMAN

Uvedomujeme si, že v súčasnosti je pre občana veľmi náročné dovoliť sa spravodlivosti v prípadoch, keď jemu alebo jeho blízkym nebola poskytnutá zdravotná starostlivosť včas a v garantovanej kvalite. Zlý stav slovenského zdravotníctva sa prejavuje aj v tom, že sa množia prípady nesprávneho, nedôsledného či neskorého poskytnutia zdravotnej starostlivosti, ktoré sa skončili trvalým poškodením pacienta či smrťou a mnohokrát nebol nikto potrestaný. SaS bude podporovať rad opatrení na zlepšenie postavenia takýchto pacientov či ich pozostalých pri vymáhaní odškodnenia za nesprávne či neskoro poskytnutú zdravotnú starostlivosť tak, aby sa vyrovnala ich nevýhodná pozícia z pohľadu znalostí medicíny. SaS navrhne vytvoriť post patientskeho ombudsmana ako súčasť Úradu verejného ochrancu práv, ktorý bude mať podobné úlohy, právomoci a postavenie ako patientski ombudsmeni v iných európskych štátoch (napr. Dánsko, Rakúsko).⁸²⁰ Jeho úlohou bude:

- byť kontaktným miestom pre pacientov, ktorí sa chcú sťažovať na starostlivosť poskytnutú slovenským zdravotným systémom a nedočkali sa pomoci inde,
- posúvať sťažnosti na kompetentné inštitúcie a dohliadať na doriešenie,
- zaoberať sa a riešiť sťažnosti vzhľadom na porušenia práv pacientov,
- v spolupráci s ÚDZS zabezpečiť, aby sa poučenie z pochybení pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti využilo efektívne u všetkých PZS pri predchádzaní takýchto udalostí, poskytovať informácie o práve na zdravotnú starostlivosť v cudzine v súlade s právom SR a EÚ.

SaS tiež podporí výstavbu novej Národnej nemocnice, ktorá bude zariadením sústreďujúcim špičkové lekárske výkony vo viacerých odboroch, čím bude slúžiť pacientom v celej republike. Koncentrácia špičkových odborníkov z rôznych špecializácií, prístrojov a diagnostickej techniky

819 Telemedicina umožní nielen sledovať zdravotný stav na diaľku, ale aj poskytovať niektoré typy zdravotnej starostlivosti vzdialeným pacientom. Stáva sa významnou tiež v kritických situáciách a pri záchrane života. Podstatnou zložkou je možnosť vymieňať si veľké množstvo informácií vo veľmi krátkom čase (obraz, zvuk, riadiace príkazy pre prístroje).

820 https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/cross_border_care/docs/2018_mapping_patientsrights_frep_en.pdf

umožní poskytovať aj najzložitejšie zdravotné výkony (transplantácie, neurochirurgické výkony, komplikované operácie vyžadujúce súčinnosť viacerých špecialistov a pod.). Súčasne bude táto nemocnica slúžiť ako výučbové pracovisko pre pregraduálnych i postgraduálnych študentov medicíny, a tiež ako pracovisko medicínskeho výskumu. Odstránením súčasných deformácií⁸²¹ pri schvaľovaní európskych projektov pre vedu a výskum vytvoríme priestor⁸²² na široké zapojenie sa pracovísk univerzitných a fakultných nemocníc do vedeckovýskumných projektov financovaných EÚ.

Riešenia SaS:

SYSTÉMOVÉ ZMENY

1/ ☺

Rovnaký nárok pre každého pacienta (bez rozdielu v príjmoch a známostiach). Definujeme nárok poistenca, teda rozsah zdravotnej starostlivosti hradenej úplne alebo čiastočne z verejného zdravotného poistenia, ktorý:

- a/ bude opísaný vhodným spôsobom a zrozumiteľný aj pre občanov,
- b/ stanoví primeranú časovú a geografickú dostupnosť,
- c/ bude vďaka konkrétnym administratívnym a právnym predpisom vymáhateľný.⁸²³

2/

Všeobecné princípy nároku:⁸²⁴

- a/ musí ísť o zdravotnú starostlivosť (alebo vymedzený druh iných služieb podporujúcich zdravie),
- b/ musí byť preukázaná jej medicínska účinnosť vo všeobecnosti (medicína založená na dôkazoch),

- c/ zdravotná starostlivosť musí byť vhodná pre daného poistenca v jeho konkrétnej situácii,
- d/ musí ísť o zdravotnú starostlivosť, ktorá je indikovaná zo zdravotných dôvodov a pri ktorej existuje spoločenská zhoda, že má byť solidárne hradená z verejného zdravotného poistenia,
- e/ významným kritériom musí byť cenová efektívnosť poskytovanej zdravotnej starostlivosti;
- f/ z úhrady bude vylúčená starostlivosť, ktorej cena je tak nízka, že nezaťažá rozpočet priemerného jednotlivca alebo rodiny. **Pri sociálne odkázaných posilníme a zadresníme sociálnu podporu, pričom nastavíme stropy maximálnych platieb pacientov v závislosti od ich príjmov,**
- g/ z úhrady bude vylúčená starostlivosť, kde je dopredu jasné vystavenie sa vyššiemu riziku zranenia či ochorenia (napr. úrazy pri extrémnom športe).

3/ ☺

Cesta pacienta: Každý poskytovateľ bude vedieť, na čo má pacient nárok, kde a dokedy mu tento nárok bude poskytnutý a koľko bude stáť. Pacient bude v celom systéme rovnako informovaný a usmernený podľa tejto schémy.

4/ Ⓜ

Bezpečnejšiu zdravotnú starostlivosť pre pacienta dosiahneme určením minimálnych počtov výkonov v jednotlivých špecializovaných oddeleniach ako podmienku zazmluvnenia zdravotnými poisťovňami.

5/

Viac lôžok následnej starostlivosti (po operácii, rehabilitácie a pod.) získame reprofiliáciou nevyužívaných nemocničných lôžok.

821 Pridelovanie zdrojov podľa známostí, pridelovanie zdrojov spoločnostiam, ktoré neboli zapísané v Registri partnerov verejného sektora, netransparentné hodnotenia, totožné hodnotenia od rôznych hodnotiteľov, chybné sčítané body. Pozri: <https://dennikn.sk/blog/1384850/odvolavanie-ministerky-lubyovej-vsetko-co-ste-nechceli-vediet-o-stimuloch/>

822 Oddlžovaním nemocníc, potlačením korupčného správania, objektívnym hodnotením projektov.

823 PZS pri plánovanej ZS bude informovať pacienta, či je starostlivosť plne uhrádzaná, čiastočne uhrádzaná alebo nehradená z VZP, resp. o variantných riešeniach (napr. iný typ kľbovej náhrady) a ich hradení z VZP.

824 Základným motívom pre tieto princípy boli odporúčania Dekkerovej komisie, ktorá v roku 1987 podrobila kritike existujúci holandský systém zdravotníctva ako málo efektívny. Navrhla súčasne vznik systému, kde by v podmienkach regulovanej súťaže zdravotné poisťovne nakupovali zdravotnú starostlivosť od súťažiacich poskytovateľov, a tak bojovali o poistencov. Ďalším motívom bol český zákon 48/1997 Sb. o verejnom zdravotníom pojištění, najmä jeho články 11, 11a a 12.

6/

Zvýšime dostupnosť urgentných príjmov. ⁸²⁵

7/

Dokončíme štandardné záväzné diagnostické a terapeutické postupy, (guidelines) pričom využijeme zahraničné a doteraz vytvorené guidelines do maximálnej možnej miery. Budú slúžiť aj pri modelovaní vývoja výdavkov v zdravotníctve. Taktiež budú verejne dostupné.

8/

Umožníme legálne doplatky aj pri výkonoch hrađených z verejného poistenia. ⁸²⁶ V prípade, ak si pacient vyberie drahší liek alebo výkon (schválené lekárom), doplatí iba rozdiel v cene oproti štandardu hrađeného z VZP. ⁸²⁷ Tiež **umožníme doplatiť si liečbu u vybraného poskytovateľa v zahraničí,** teda nad rámec rozsahu zdravotnej starostlivosti hradenej úplne alebo čiastočne z verejného zdravotného poistenia.

9/

10 za 10 - zavedieme mechanizmus, ktorý bude zahŕňať desať vopred stanovených kritérií týkajúcich sa zdravého životného štýlu, prevencie a odporúčaní lekára. ⁸²⁸ **Za splnenie každého jedného vopred daného kritéria dostane pacient v danom roku úľavu 0,1 p. b. zo sadzby poistného.** ⁸²⁹

10/

Znížime návštevnosť ambulancií aj prostredníctvom **videosprievodcu** ⁸³⁰ **zdravotnými ťažkosťami,** webovej stránky, kde si bude môcť pacient zistiť relevantné informácie, čo robiť so svojím problémom predtým, ako navštívi ambulanciu.

11/

Pomôžeme pacientom, ktorým sa vážne a trvalo zhorší zdravotný stav po očkovaní. V spolupráci s výrobcami vakcín vytvoríme špeciálny fond, ktorý bude slúžiť na odškodnenie týchto pacientov a do ktorého budú prispievať výrobcovia vakcín.

12/

Zavedieme zákonnú možnosť (nie povinnosť) pre občanov prejavíť svoju vôľu **nepodstupovať distanáciu** (t. j. predĺžovanie utrpenia), čo je stav, v ktorom lekár udržuje nevyliciteľného pacienta nažive pomocou neobyčajných, často náročných liečebných prostriedkov a postupov. Lekár využívajúci takéto prostriedky nemôže pacienta vylicieť, ale môže v ňom uchovať životné funkcie. ⁸³¹

PROCESNÉ ZMENY

13/

Garantujeme jasnú a pre pacienta včas dostupnú minimálnu sieť nemocníc a ambulancií, ⁸³² ktorú vytvoríme na základe počtu obyvateľov, údajov o chorobnosti, úmrtnosti, profesijnej migrácii i požiadaviek bezpečnosti štátu so zohľadnením reálneho počtu obyvateľov (podľa informácií od mobilných operátorov) a geografických podmienok.

14/

Po prekročení čakacej doby uvedenej v nároku bude poisťovňa povinná uhradiť plnú cenu liečby kdekoľvek v EÚ. V prípade, ak bude pacient požadovať konkrétneho PZS, čakacia lehota nebude musieť byť dodržaná.

825 Podľa návrhu stratifikácie zo súčasných 87 % na 91 % obyvateľov do polhodiny jazdy autom.

826 Dnes nie je možné doplatiť si za výkon hrađený z VZP.

827 Napr. drahšia náhrada kĺbu, liek, pomôcka.

828 Napr. preventívne prehliadky, darcovstvo krvi, absolvovanie povinných i odporúčaných očkovaní, ochota darovať orgány, BMI, zdržanie sa fajčenia, nešoférovanie pod vplyvom návykových látok, cholesterol, krvný tlak a glukóza pod stanovenými limitmi.

829 Úľava by sa zúčtovala v rámci ročného zúčtovania poistného.

830 Napr. v Holandsku takýto videosprievodca funguje: <https://www.thuisarts.nl/mediatheek/videos>

831 Vyjadrením vôle nepredlžovať utrpenie občan zabráni tomu, aby sa jeho život umelo predlžovalo, čo je spojené s utrpením a bolesťou. Nejde o eutanáziu, pri ktorej je potrebná aktívna spolupráca na ukončení života jedinca. Ide o možnosť zabrániť zbytočnému utrpeniu.

832 MZ bude zodpovedné za vytvorenie v spolupráci s odbornými spoločnosťami a poisťovňami.

15/

V prípade zamietnutia liečby poistencovi zdravotnou poisťovňou, táto svoje rozhodnutie písomne zdôvodní a povinne **informuje poistenca o všetkých možnostiach ďalších krokov.**

16/

Novelizáciou článku 88 zákona č. 363/2011 Z. z. o rozsahu a podmienkach úhrady liekov, zdravotníckych pomôcok a dietetických potravín na základe verejného zdravotného poistenia **skrátime lehoty⁸³³ na vyjadrenia k žiadosti o preplatenie liečby** na výnimku (nekategorizované lieky) aj na vyjadrenie k prípadnému odvolaniu.

17/

Poistencom, ktorým poisťovňa z objektívnych dôvodov zamietne liečbu, môže sprostredkovať predaj alebo priamo predať **liek** za cenu, za ktorú ho nakupuje samotná poisťovňa. Táto **cena býva výrazne nižšia** ako oficiálna.

18/

Pacient dostane možnosť za skoršiu plánovanú liečbu zaplatiť s tým, že peniaze mu budú neskôr poisťovňou vrátené. V prípade nedostatku zdrojov v poisťovni na plánovanú starostlivosť si bude môcť pacient uhradiť výkon sám alebo prostredníctvom pripoistenia, a keď naňho príde rad, táto úhrada bude preplatená poisťovňou tomu, kto výkon uhradil.

19/

Zvýšime úroveň ochrany patientskych údajov v systéme e-health (napr. prostredníctvom technológie blockchain), aby sme vylúčili možnosť zmocnenia sa týchto údajov nepovolanými osobami. Úroveň ochrany údajov budeme pravidelne testovať a zdokonaľovať v súlade s technologickým pokrokom v tejto oblasti.⁸³⁴

20/

Sťažovatelia (pacienti, resp. ich pozostalí) sa stanú **riadnymi účastníkmi konania⁸³⁵** na ÚDZS s možnosťou nahliadať do spisu, dopĺňať dôkazový materiál, oboznámiť sa so záverom, odvolať sa.

21/

Odpoveď ÚDZS sťažovateľovi bude povinná a bude musieť obsahovať odôvodnenie a možnosti ďalšieho postupu.

22/

Sťažovateľ bude oslobodený od súdnych poplatkov v prípade, ak ÚDZS uzná pochybenie PZS.

23/

Skrátime, prípadne stanovíme lehoty na vybavenie sťažností a podnetov.⁸³⁶ Určíme časové lehoty na vybavenie prípadných sťažností klienta a zodpovednosť inštitúcií.

24/

Zmeníme zákon o sťažnostiach tak, aby pacient mohol podať **sťažnosť aj elektronicky** (dnes len osobne).

25/

Spravíme inventúru typov poplatkov v zdravotníctve v spolupráci s VÚC s cieľom zvýšenia informovanosti pacientov.

26/

Očkovacia schéma zostane naďalej povinná, **zaktualizujeme ju však, prehodnotíme a zverejníme opodstatnenosť jednotlivých očkovaní.**

833 V súčasnosti sa ZP musia riadiť len všeobecne platným Správnym poriadkom č. 71/1967 Zb.

834 Údaje by nemali byť centralizované na jednom serveri, rozdelené na niekoľko databáz podľa citlivosti (emergency set - krvná skupina, alergie a pod.) a iné. Pacient musí mať možnosť vidieť, že kto pristupoval k jeho údajom a bude dávať povolenia na takýto prístup.

835 V súčasnosti nie sú pacienti, resp. ich pozostalí účastníkmi konania pred ÚDZS, ktoré upravujú články 43 - 47a a 50 zákona č. 581/2004 o zdravotných poisťovniach.

836 V súčasnosti ÚDZS nemá určené termíny na riešenie podnetov a sťažností od pacientov. Platia len lehoty (60, resp. 90 dní) podľa článku 13 zákona č. 9/2010 o sťažnostiach.

27/

Umožníme, aby sa **umelé prerušenie tehotenstva** mohlo uskutočňovať aj prostredníctvom tabletky. Tento spôsob je už bežný v okolitých štátoch.

ZMENY SPÔSOBU RIADENIA

28/

Sfunkčníme Kategorizačnú komisiu pre choroby⁸³⁷ ako poradný orgán Ministerstva zdravotníctva SR a prehodnotíme jej zloženie. Táto komisia bude poradným orgánom pri stanovení nároku.

29/

MZ stanoví⁸³⁸ maximálne čakacie lehoty ako súčasť nároku pacienta. **Zdravotná poisťovňa bude povinná zabezpečiť dostatok PZS** tak, aby bola dodržaná čakacia lehota stanovená v nároku.

30/

Zabezpečíme funkčnosť jednotného objednávkového modulu e-Zdravia tak, aby zdravotné poisťovne a poskytovatelia vedeli viesť verejne dostupné čakacie listiny na všetky výkony,⁸³⁹ na ktoré sa čaká.

31/

Pacienti sa budú môcť aj sami objednávať na určitý termín cez internet prostredníctvom objednávkového modulu e-Zdravia.

32/

Zrušíme umelé administratívne bariéry pri preplácaní liečebných a diagnostických nákladov v EÚ do výšky nákladov na liečbu obvyklých na Slovensku, tiež ako súčasť tlaku na zvyšovanie kvality poskytovanej ZS na Slovensku.⁸⁴⁰

33/

Lepšiu starostlivosť o pacientov v domácom prostredí zabezpečíme finančnou podporou telemedicíny (sledovanie pacienta na diaľku)⁸⁴¹ a podporou ADOS.

34/

Definujeme, a tým **zlepšíme kvalitu služieb** spojených s poskytovaním zdravotnej starostlivosti v **štátnych nemocniciach** (ako sú ubytovanie, stravovanie, doprava).⁸⁴²

35/

Zriadieme linku pomoci na ministerstve zdravotníctva, ktorá bude mať za úlohu riešiť všetky otázky a nejasnosti občanov vzhľadom na poskytovanie zdravotnej starostlivosti v rámci nároku. Bude na ňu možné anonymne nahlásiť nedodržiavanie minimálnych personálnych požiadaviek na zdravotníckych pracoviskách.

36/

Vytvoríme zdravotnícke plénum: Všetky zásadne legislatívne zmeny prerokujeme so všetkými zainteresovanými skupinami, ako sú napr. pacientske organizácie, predstavitelia zdravotníckych profesií, PZS, ZP a dodávateľov liekov a pod.

37/

Zabezpečíme centralizáciu dát⁸⁴³ a ich komplexné vyhodnotenie na **zostavenie rebríčkov kvality PZS, ktoré zverejníme.**

38/

Prostredníctvom VŠZP **iniciujeme vydávanie elektronického časopisu** pre rôzne skupiny pacientov s informáciami o zdravotných otázkach a odporúčaníach týkajúcich sa tejto skupiny.

837 Zákon č. 577/2004 o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti, čl. 9.

838 Maximálne čakacie doby stanoví vyhláška MZ SR zákon č. 577/2004 rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti novelizujeme tak, že splnomocníme MZ vydať takúto vyhlášku pre všetky plánované výkony.

839 Novelizáciou vyhlášky č. 412/2009

840 Novelizujeme vyhlášku MZ SR č. 341/2013 tak, aby všetky výkony, ktoré u nás nepodliehajú predchádzajúcemu schváleniu ZP, nepotrebovali takéto schválenie ani v rámci EÚ.

841 Telemedicínu budú môcť ZP hradit' z fondu zdravotnej starostlivosti, a nie z prevádzkových nákladov, pozri opatrenie č. 115.

842 Napr. štandard ubytovania budú maximálne štyria pacienti na izbe, ktorá musí mať WiFi, vlastné sociálne zariadenie a kúpeľňu. Na základe definície štandardu týchto služieb budú nemocnice môcť poskytovať za doplatok nadštandardné služby, napr. v jednopostelovej izbe.

843 Ide o existujúce dáta z e-Zdravia, NCZI, poisťovní, komôr...

39/

Podporíme výstavbu novej Národnej nemocnice,
v ktorej bude sústredená špičková medicína, veda a výskum.

40/

**Zriadime inštitút nezávislého patientskeho
ombudsmana** ako súčasť Úradu verejného ochrancu práv.

41/

Budeme vyhodnocovať všetky sťažnosti podané
na ÚDZS a patientskemu ombudsmanovi a **zverejňovať**
ich anonymizované výsledky. Cieľom je vyvinúť tlak
na zdravotné poisťovne, aby zazmluvňovali kvalitnejších
poskytovateľov.⁸⁴⁴

42/

Pri každej návšteve zdravotníckeho zariadenia, bude PZS
povinný predložiť⁸⁴⁵ pacientovi **prehľad účtovaných
výkonov**. Ten bude súčasťou správy, kde pacient podpisuje
svoj informovaný súhlas a kópia mu ostáva.

Dostatok kvalifikovaných zdravotníkov

Investície do ľudí pracujúcich v zdravotníctve sa u nás dlhodobo
zanedbávajú. Akútne hrozí nedostatok zdravotníckych
pracovníkov, ktorý súvisí so starnutím obyvateľstva a dožívaním
sa vyššieho veku, ale aj s útlmom záujmu o prácu
v zdravotníctve. Nedostatok sestier pociťujeme už dnes,
rovnako začínajú chýbať aj lekári, najmä všeobecní
a pediatri.

SESTRY A PRAKTICKÉ SESTRY

V súčasnosti pripadá u nás na 1 000 obyvateľov 5,65 sestry,
v Nemecku 13, Rakúsku 8, Česku a v Maďarsku 6,47. Priemer

celej EÚ je podľa OECD 8,7 sestry na 1 000 obyvateľov.
Podľa NCZI u nás v roku 2017 pracovalo 30 732 sestier.
Ich vekový priemer je 47 rokov. Z týchto štatistík je zjavné,
že na Slovensku chýba niekoľko tisíc sestier vrátane
pôrodných asistentiek.

Z hierarchického hľadiska všade vo svete platí, že praktické
sestry (predtým zdravotnícki asistenti) sú podriadení
sestrám, pretože sestra je zodpovedná za koordináciu
ošetrovateľskej starostlivosti. Dnes, po rozšírení ich
kompetencií môžu sestry delegovať až 35 %⁸⁴⁶ základných
činností na praktické sestry, a tým sa viac venovať výkonom
svojich odborných činností. Praktické sestry môžu
na základe dispozície lekára samostatne odoberať vzorky
na laboratórne vyšetrenia, asistujú sestrám a lekárom
pri odborných výkonoch. Budeme však vzhľadom
na upozornenie od Európskej komisie a prehľadnosť
pre pacienta trvať na návrate k pôvodnému označeniu
profesie - zdravotnícky asistent.

Z tohto dôvodu vidíme ich širšie uplatnenie v ambulantnej
sfére. V praxi však evidujeme ich výrazný nedostatok,
čím v ošetrovateľskom procese dochádza k preťažovaniu
jednotlivých kategórií a k zhoršeniu kvality ošetrovateľskej
činnosti. Vidíme ako nevyhnutnosť prehodnotiť počet
praktických sestier v zdravotníckych zariadeniach,
a tým minimalizovať psychickú a fyzickú záťaž sestier,
pôrodných asistentiek, ale aj samotných praktických sestier
a sanitárov. Odmietame však kamuflovanie nedostatku
sestier premenovaním zdravotných asistentov na praktické
sestry. Pokladáme to za nesprávny a necitlivý krok voči
pacientom i sestrám.

Rozšírením kompetencií sestier s rôznou úrovňou vzdelania
predpokladáme, že sestry legálne preberú viaceré lekárske
výkony, čím ušetria nemalé finančné prostriedky a „prinavrátia“
lekárov viac k pacientom. Myslíme si, že sestry dokážu
uspieť v poskytovaní kvalitnej a nákladovo efektívnej
starostlivosti. Je potrebné, aby sestry po získaní

844 V minulosti predovšetkým VŠZP musela uzatvárať zmluvy s PZS, ktorí nedávali záruky poskytovania kvalitnej zdravotnej starostlivosti, resp. dostávali ceny za výkony neodôvodnene vyššie než iní PZS.

845 Novelizáciou článku 6 zákona č. 576/2004 o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti.

846 https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/workforce/docs/2018_corecompetences_healthcareassistants_en.pdf

vysokoškolského vzdelania I. stupňa, sa ďalej pripravovali na výkon pracovných činností v špecializovaných odboroch. V súčasnej dobe je jedenásť špecializovaných odborov. Zo skúseností Slovenskej komory sestier a pôrodných asistentiek na základe potrieb praxe je nutná ich redukcia na päť.⁸⁴⁷

Ďalším faktorom je absencia Medzinárodnej klasifikácie sesterských diagnóz ICND⁸⁴⁸ a Medzinárodnej klasifikácie ošetrovateľských intervencií ICNP⁸⁴⁹ v elektronickej podobe, ktorou disponuje väčšina zdravotníckych systémov v EÚ. Ide o súhrnné katalógy diagnóz a potrebných činností pri výkone ošetrovateľského povolania. Katalógy sú podložené praktickými skúsenosťami z mnohých krajín a boli podrobené kritickej recenzii odborníkov. Ich dostupnosť v elektronickej podobe a v slovenskom jazyku pomôže sestram lepšie vykonávať svoju prácu. Je tiež nutné zabezpečiť sestram vyšší štandard pri práci a menej administratívy, aby svoj čas mohli venovať pacientom.

Tabuľka

Porovnanie slovenských a zahraničných absolventov

Diplom obdržali absolventi I. a II. stupňa

Študijný odbor Študijný program	denná forma	
	slovenského štátneho občianstva	iného štátneho občianstva
	spolu	spolu
2016	640	231
2015	663	185
2014	563	169
2013	721	142
2012	621	114
2011	590	94
2010	577	58

Zdroj: Centrum vedecko-technických informácií

LEKÁRI

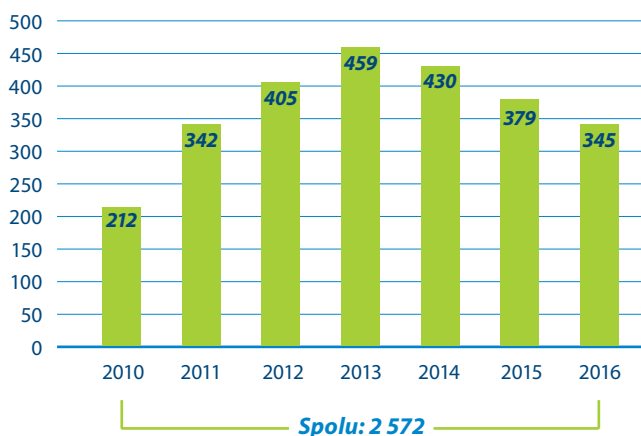
Na slovenských lekárskech fakultách končí ročne viac ako 700 absolventov s trvalým pobytom na území SR. Odhaduje sa, že minimálne 20 % absolventov slovenských lekárskech fakúlt so slovenským občianstvom sa nikdy v slovenskom zdravotníctve neobjaví.

SLOVENSKO JE PRODUCENTOM LEKÁROV PRE EÚ

Na Slovensku nemáme oficiálne údaje, koľko lekárov odchádza do zahraničia (!). Odhad nám poskytujú štatistiky OECD, kde krajiny vykazujú pôvod prichádzajúcich lekárov. V rokoch 2010 – 2016 nastúpilo v týchto krajinách 2 572 lekárov so slovenským diplomom. To je v priemere jeden odchod za deň. Za to isté obdobie vyštudovalo medicínu na Slovensku 4 375 Slovákov, to je 1,7 denne.

Tabuľka

Nárast počtu lekárov s diplomom zo Slovenska v zahraničí

Zdroj: OECD

S výnimkou rezidentského štúdia sa pre všeobecných lekárov nevytvárajú štipendijné ani iné podporné grantové programy, ktoré by zastavili odlev absolventov. Výsledkom je plytvanie ľudskými zdrojmi a tiež zdrojmi na vzdelávanie. Vynaložené verejné zdroje na vzdelávanie nakoniec slúžia pacientom v zahraničí. Tento stav chceme zmeniť náborom absolventov lekárov (slovenských občanov) doma i v zahraničí ešte pred ukončením štúdia, rozšírením rezidentského programu a zlepšením podmienok pre mladých lekárov.

U lekárov po absolvovaní fakulty prebieha tradičný spôsob v podstate povinne postgraduálnej prípravy zameranej na získanie atestácie v niektorom z medicínskych odborov.

Pre lekárov zamestnaných v nemocniciach bol zavedený takzvaný platový automat, ktorý definuje minimálny plat lekára ako násobok priemerného platu v národnom hospodárstve spred dvoch rokov.⁸⁵⁰ Mzda sa teda nevypláca podľa kvality práce. Táto garancia sa však netýka súkromných lekárov, ktorí nemajú zaručený rast príjmu od poisťovne. Po atestácii tento mechanizmus vedie iba k tomu, že lekári nemajú chuť presunúť sa do ambulantnej

sféry – bližšie k pacientovi. V konečnom dôsledku to vytvára neférovú situáciu v systéme a vedie k priemernosti.

Práve ambulantná sféra však dokáže odbremeniť nákladnú nemocničnú starostlivosť.⁸⁵¹ Zvýšením kompetencií všeobecných lekárov dokážeme odbremeniť navyše aj špecializované ambulancie. Za súčasného zverejňovania preskripcie⁸⁵² a čakacích listín u jednotlivých poskytovateľov je možné zvýšiť tlak na lepšie ohodnotenie dokázateľne lepších lekárov, a tým podnietiť tlak na celkovú kvalitu v zdravotníctve. Namiesto podpory sa však ambulantnej sfére dostáva stále väčšej byrokratickej záťaže. Je načase podporiť ambulantných lekárov a zjednodušiť im podstatne život.

VZDELÁVANIE

Tým, že pred pár rokmi si niektoré štátne nemocnice vylobovali, aby priamo v zákone o poskytovateľoch boli určené na praktickú výučbu, buď ako fakultné pre sestry a iných zdravotníckych pracovníkov, alebo ako univerzitné pre vzdelávanie budúcich lekárov, sme dosiahli, že iné kvalitné pracoviská nevieme na praktickú výučbu využiť. Je príznačné, že samotní študenti nie sú spokojní s úrovňou praktickej výučby, pritom v podstate dve tretiny z ich šesťročného štúdia zaberajú práve klinické disciplíny. Tento stav zmeníme tak, že dáme školám možnosť vybrať si, na ktorom pracovisku praktická výučba prebehne.

Kontrolu povinnosti celoživotného vzdelávania urobíme dobrovoľnou na základe preskúšania skutočných vedomostí. Kredity a ich divoké naháňanie sa stanú bezpredmetnými. Vedomosti potrebné na absolvovanie skúšky nadobudne zdravotnícky pracovník podľa svojho vlastného uváženia. Môže sa napríklad zúčastniť vzdelávacích aktivít, môže ísť o školenia organizované zamestnávateľom, príslušnou komorou, e-learning a pod., mnohým bude stačiť prax. Docielime oveľa vyššiu mieru slobody a zároveň prejdeme od kontroly účasti na vzdelávacích aktivitách ku kontrole skutočných vedomostí.

Súhlasíme s dobrovoľnou účasťou zdravotníckych

850 Tento bol zavedený u všetkých zdravotníckych pracovníkov, ale u lekára spôsobil reálne navýšenie „trhovej“ mzdy, zatiaľ čo pri ostatných zdravotníckych pracovníkoch vyslovil ÚS predpoklad, že na navýšenie nie sú finančné prostriedky.

851 Jednodňová starostlivosť, liečenie v ambulancii.

852 Koľko lekár predpisuje akých liekov, či používa tzv. generickú preskripciu alebo odporúča konkrétne liečivo...

pracovníkov v akejkoľvek komore, ktorá je motivovaná jej kvalitnými službami (právne zastupovanie, odborné vzdelávanie...). Nepodporíme však také kompetencie komôr, ktoré robia z nepovinného členstva v podstate povinné, čoho výsledkom je slabá motivácia získať a udržať si svojich členov na základe praktického prínosu.

Riešenia SaS:

SYSTÉMOVÉ ZMENY

43/

Zvýšime odmeny pre šikovných lekárov tak, že platový automat lekárov (garanciu minimálnej mzdy lekára) nahradíme zásluhovým systémom. Celková suma určená na platy tak bude rásť podľa rovnakých pravidiel ako dnes,⁸⁵³ ale bude na zamestnávateľoch, koľko dostane pridané daný lekár. To spôsobí, že šikovný lekár s dobrými výsledkami a spokojnými pacientmi bude mať násobné navýšenie mzdy, kým jeho menej snaživý kolega navýšenie nedostane. V štátnych nemocniciach navyše zavedieme motivačný zásluhový mzdový systém na základe jasne merateľných ukazovateľov. Platový automat tak síce zostane, ale bude reálnym prínosom len pre tých, ktorí si to zaslúžia. Samozrejme, najviac proti tomuto opatreniu budú bojovať tí, ktorí sú dnes odmeňovaní, nehladiacim na kvalitu práce, zvyhodňovaní.

44/

Rozšírime kompetencie sestier podľa úrovne vzdelania tak, aby mohli prebrať viaceré výkony, ktoré v súčasnosti vykonávajú lekári. Tým sledujeme nielen zlepšenie spoločenského postavenia sestier, ale aj zníženie nárokov na čas lekára, čím sa zlepší prístup pacientov k starostlivosti.

PROCESNÉ ZMENY

45/

Výrazne **zjednodušíme a sprehladníme vedenie ošetrovateľskej dokumentácie** sestram a pôrodným asistentkám zavedením elektronickej podoby ICND a ICNP.⁸⁵⁴

46/

Zmapujeme a zverejníme **pracovné úväzky lekárov v štátom vlastnených nemocniciach** ako nástroj zvyšujúci transparentnosť a zabraňujúci zneužívaniu zdrojov štátnych nemocníc v súkromných ambulanciách.

47/

Školy vzdelávajúce zdravotníkov budú môcť nakupovať **praktickú výučbu od všetkých nemocníc**, ktoré spĺňajú kvalitatívne ukazovatele, bez ohľadu na ich názov a prevádzkovateľa.⁸⁵⁵

48/

Každý **zdravotnícky pracovník bude môcť (nie musieť) každých päť rokov preukázať odborné vedomosti v rámci celoživotného vzdelávania**. Priebežné vzdelávanie zdravotníkov sa bude zverejňovať v rebríčkoch NCZI s cieľom zvýšenia atraktivity tých najsnaživejších.

49/

Preskúšavanie zdravotníckych pracovníkov budú vykonávať subjekty, ktorým Ministerstvo zdravotníctva SR udelí na túto činnosť licenciu. Táto licencia bude v prípade splnenia jasne definovaných požiadaviek nárokovateľná.

853 Teda objem peňazí určený na platy lekárov sa v globále nebude znižovať a jeho rast sa zachová.

854 ICND a ICNP sú medzinárodné katalógy ošetrovateľských diagnóz a postupov vytvorené na základe riadne revidovaných procesov, ktoré zaistili, že sú v nich dlhoročné skúsenosti z rôznych krajín. Obsahujú rôzne aspekty, a najmä obsiahle praktické znalosti a skúsenosti. Preložené do slovenčiny, v elektronickej podobe, budú referenčným nástrojom pre sestry.

855 Kvalitatívne personálne a technické ukazovatele stanoví spoločná expertná komisia MZ a MŠ.

ZMENY SPÔSOBU RIADENIA

50/

V e-Zdraví predĺžime dobu fungovania horúcej linky pre PZS⁸⁵⁶ a budeme priebežne aktualizovať webovú podstránku s často kladenými otázkami a odpoveďami. Tak **zlepšíme komunikáciu medzi NCZI a zdravotníkmi**, ako aj medzi NCZI a dodávateľmi ambulantných softvérov.

51/

V rámci projektu e-Zdravie **vyčleníme prostriedky na zaplatenie tých jednorazových aktivít, ktoré sú mimo rámca bežných povinností zdravotníkov** (napr. vkladanie údajov do zdravotných kariet pacientov).

52/

Menej byrokracie. Dokončíme inventúru všetkých dát požadovaných od lekárov verejnými organizáciami alebo poisťovňami. Vystopujeme cestu každej informácie od lekára až po jej konečného užívateľa a zbytočné hlásenia vyhodíme. V spolupráci s poisťovňami vylúčime duplicitné vykazovanie (štatistické hlásenia) v zdravotníctve.

53/

Zabezpečíme predškolskú starostlivosť pre deti zamestnancov vytvorením detských skupín v štátnom vlastnených nemocniciach.

54/

Budeme merať úspešnosť absolventov ošetrovateľstva a medicíny na pracovnom trhu⁸⁵⁷ a **zverejníme rebríček kvality škôl a fakúlt.**

55/

Absolventom lekárskeho štúdia **zjednodušíme**⁸⁵⁸ **a zatraktívime prístup do špecializačného štúdia** a do rezidentského štúdia.

56/

Vrátíme do života, rozšírime a uľahčíme pravidlá rezidentského štúdia pre všeobecných lekárov.⁸⁵⁹

V spolupráci s VÚC vytvoríme **podmienky na otvorenie ambulancií pre absolventov** rezidentského programu vrátane pôžičkového programu.

57/

O spôsobe preukázania celoživotného vzdelávania rozhodne MZ SR pomocou medzinárodne uznávaných metód.⁸⁶⁰

58/

Prehodnotíme výnos⁸⁶¹ o minimálnych požiadavkách na **personálne zabezpečenie a materiálno-technické vybavenie jednotlivých druhov zdravotníckych zariadení** a budeme striktné vyžadovať jeho dodržiavanie. Zvýšime kontroly ich dodržiavania.

59/

Zjednodušíme podmienky⁸⁶² **na vstup zahraničných zdravotníckych pracovníkov** (mimo EÚ) s dôrazom na zachovanie kvality poskytovanej ZS.

856 Dnes je v pracovné dni od 7.00 do 16.00 hod., bude do 19.00 hod. v pracovné dni, v sobotu od 8.00 do 16.00 hod.

857 Umiestnenie a plat.

858 Prihlášky si bude môcť dať samotný absolvent po troch absolvovaných rokoch, bude môcť robiť určené výkony pod dohľadom atestovaného lekára, rozšírime skrátené lehoty na špecializačné štúdium, znížime administratívnu záťaž a pod.

859 Novelizáciou článku 39b zákona č. 577/2004 o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti a zdravotníckych pracovníkoch.

860 Napr. publikácie v relevantných vedeckých časopisoch, monografie, učebnice a iné odborné publikácie; pedagogická činnosť na lekárske fakultách, aktívna účasť na odborných konferenciách, preskúšanie autorizovanou autoritou.

861 MZ SR č. 09812/2008 - OL

862 Ľahšie uznávanie kvalifikácie, prípravné stáže pred absolvovaním odborných skúšok, tutorstvo.

Krajšie a lepšie nemocnice a ambulancie

Nekonečne sa opakujúce dlhy nemocníc radikálne deformujú celý zdravotnícky sektor. Ukazuje sa v nich neschopnosť vlád zabezpečiť taký manažment, ktorý by nemocnice dokázal riadiť bez strát. Štátne nemocnice dnes majú podstatne vyššie náklady na rovnakú ZS⁸⁶³ ako súkromné. Vzhľadom na svoju právnu formu príspevkovej organizácie, navyše bez prísnej kontroly a vyžadovania dodržiavania pravidiel, sa môžu bezrestne zadlžovať. Majú mäkké rozpočtové obmedzenia. Správy ÚHP tiež konštatovali ich podfinancovanie, ktoré sa rovnako deje vďaka možnosti kumulovať dlh bez krátkodobých následkov. Táto situácia vyhovuje aj politikom, lebo práve v dlhu nemocníc sa skrýva nedofinancovanie ich politických sľubov. Inak povedané, nasľubujú aj nemožné, nedajú na to zdroje a vzniknutá strata končí na účtoch nemocníc.

Vďaka nesystémovým zásahom vlád Slovensko doteraz odstrašovalo súkromných investorov, a preto máme malú trhovú konkurenciu. Monopol alebo oligopol považujeme za nebezpečný rovnako, ak ide o štát, ale aj ak je to súkromný investor. Pre tlak na vyššiu efektívnosť, lepšie služby pre pacienta aj pre tlak na znižovanie cien potrebujeme na Slovensku vytvoriť reálnu súťaž medzi PZS. SaS preto chápe, že niektorých PZS poskytujúcich menej bežné alebo príliš drahé a unikátne výkony bude vlastniť štát. Podmienkou fungovania trhu v tomto prípade však je, aby pre štát platili pravidlá úplne rovnako ako pre kohokoľvek iného. Na toto si dáme obzvlášť veľký pozor.

DLHOVÁ BRZDA NEMOCNÍC

Aby sme vytvorili verejný tlak na lepšie hospodárenie štátom vlastnených nemocníc, zavedieme tzv. Dlhovú brzdu nemocníc. Tento mechanizmus bude upozorňovať verejnosť na zadlžovanie nemocníc a vyvodí okamžité dôsledky, aby zabránil ďalšiemu rastu a nútil vlády prijímať účinné manažérske opatrenia znižujúce zadlženie v aktuálnom čase.

Na to, aby štátne nemocnice mohli reálne konkurovať súkromným, bude potrebné ich rekonštruovať. Nechceme však ďalšie oddĺženie nemocníc, ktoré je obvyčajným rozhodovaním peňazi ľudí a nerieši príčinu problému. Preto potom, ako prehodnotíme štruktúru nemocníc a nastavíme systém financovania, čím nemocnice postupne ozdravíme, ako vlastník nemocníc do nich investujeme s tým, že nemocnice budú investíciu splácať rovnako, ako to musia robiť nemocnice patriace súkromným investorom. Ak dokážu v rovnakých legislatívnych podmienkach súkromné nemocnice fungovať, zaplatiť personál a ešte splácať investície ich investorom, musí to dokázať aj štát.

NÁVRH DLHOVEJ BRZDY⁸⁶⁴ PRE NEMOCNICE PRIAMO VLASTNENÉ ŠTÁTOM

Cieľ návrhu: Zabrániť opakovanému zadlžovaniu nemocníc.

Chceme tým zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť financovania štátnych nemocníc, zvýšiť jeho transparentnosť a efektívnosť a v konečnom dôsledku tak prispieť k udržateľnému financovaniu zdravotnej starostlivosti poskytovanej v nemocniciach.

Ku koncu roka 2018 tvorili záväzky po lehote splatnosti asi 78 % ročných výnosov 13 štátnych nemocníc (UN a FN). Ročný rast podielu záväzkov po lehote splatnosti na celkových výnosoch nemocníc bol asi o 12 percentuálnych bodov.

Merateľ budeme zmenu podielu záväzkov po lehote splatnosti na výnosoch nemocnice za dané obdobie oproti referenčnej hodnote tohto podielu (ďalej len "ukazovateľ"). Hodnotu ukazovateľa vyjadríme v percentuálnych bodoch.⁸⁶⁵

Za priaznivý stav považujeme, keď úroveň ukazovateľa bude mať záporné hodnoty. V takom prípade sa nemocnica oddlžuje sama. Za udržateľnú považujeme nulovú úroveň ukazovateľa za dané obdobie, t. j. stav, keď dlh nemocnice nerastie, čiže za dané obdobie nezvýšila svoje záväzky po lehote splatnosti.

863 Jasným dôkazom tvrdenia je materiál ÚDZS Metodika výpočtu a konvergencie základnej sadzby pre roky 2017-2022 a základné sadzby pre 2018, ktoré legitimizujú nerovnosť cenových podmienok pre rôzne skupiny PZS.

864 Podľa zákona o rozpočtovej zodpovednosti.

865 Napríklad, ak nemocnica mala v referenčnom období podiel záväzkov po lehote splatnosti 20 % a v danom období 24 %, tak hodnota ukazovateľa bude 4 percentuálne body.

Výšku uvedeného ukazovateľa bude dvakrát ročne zverejňovať audítor. V apríli zverejní údaj za uplynulý rok, v októbri za polrok aktuálneho roka.

Ak nemocnica dosiahne zápornú či nulovú hodnotu ukazovateľa za uplynulý rok, tak pristúpime k jej čiastočnému oddĺženiu tým, že MZ uhradí štvrtinu jej záväzkov.

Ak sa nemocnici zvýši hodnota ukazovateľa, zavedú sa opatrenia odstupňované takto:

- Ak hodnota ukazovateľa **dosiahne menej než 5 percentuálnych bodov**, nemocnica pripraví a MZ SR predloží na schválenie ozdravný plán, tento plán sa zverejní.
- Ak hodnota ukazovateľa **dosiahne 5 a súčasne menej než 10 percentuálnych bodov**, nemocnica zníži platy manažmentu (rádovo o desiatky percent).
- Ak hodnota ukazovateľa **dosiahne 10 a súčasne menej než 15 percentuálnych bodov**, nemocnica vymení manažment.
- Ak hodnota ukazovateľa **dosiahne 15 a súčasne menej než 20 percentuálnych bodov**, minister zdravotníctva bude informovať parlament. Nemocnica vymení manažment tak, že nový manažment bude „outsourcovaný“ v transparentnej súťaži.
- Ak hodnota ukazovateľa **dosiahne 20 percentuálnych bodov a viac**, predseda vlády podá prezidentovi návrh na odvolanie ministra zdravotníctva.

Pozn. Zároveň pri všetkých týchto hodnotách nemocnica zverejní v médiách výšku ukazovateľa. Nemocnica pripraví a MZ SR predloží na schválenie ozdravný plán, zverejní tento plán. Nemocnica informuje o vývoji ukazovateľa MZ SR na mesačnej báze v rámci princípu včasného varovania. Ak do troch rokov nebude ozdravný plán splnený, uplatnia sa opatrenia vyššieho stupňa.

RIADNE HRADENÉ VÝKONY

Tézu o tom, že súkromné nemocnice sú ziskové preto, lebo robia len výkony, ktoré sa finančne oplatia, považujeme za priznanie si zodpovednosti Ficových vlád za katastrofálne nastavenie systému. Pýtame sa, ako je možné, že existujú výkony, ktoré sa neoplatia?

Ak ich štát pre svojich občanov naozaj chce, musí ich platiť tak, aby boli atraktívne pre všetkých poskytovateľov. Považujeme za logické a dokonca za správne, ak nemocnice odmietnu robiť výkony, ktoré sú pre ne stratové. Dnes je v tom štátnym nemocniciam bránené, aby vláda mohla zakrývať nízke odvody za svojich poistencov, práve cez rastúci dlh štátnych nemocníc. Takto to však nesmie fungovať.

KONTROLA A VYMÁHANIE DODRŽIAVANIA PRAVIDIEL

Zároveň je potrebné zaviazat poisťovne, aby konkrétne výkony v stanovenom počte a čase (nárok pacienta) pre svojich poistencov zabezpečili. Ak to nejaká poisťovňa nesplní, musí niesť citelné sankcie.

Vytvoríme lepšie pravidlá na rokovania o nákupe ZS medzi PZS a ZP tým, že pri vzájomných sporoch umožníme využívanie rozhodcovskej doložky (najmä na zrýchlenie rozhodovania), a súčasne tiež zavedieme inštitút predbežného opatrenia, ktoré bude môcť nariadiť súd v prípade, že sa naň obráti jedna zo strán.

Štát si musí zodpovedne plniť jednu zo svojich základných úloh – vynucovanie dodržiavania pravidiel. Zároveň však rezort zdravotníctva a ministerstvo financií musia niesť reálne následky politických rozhodnutí svojich predstaviteľov. Inak povedané, ak sa politici rozhodnú platiť všetkým všetko, musia na to aj vyčleniť prostriedky. Preto my vopred otvorene hovoríme o zodpovednom konkrétnom určení nároku každého pacienta. Takto nastavený systém prenesie tlak na financovanie systému z manažmentu zadĺžených nemocníc tam, kam patrí – na vládných politikov, a najmä prinúti ich zodpovednejšie rozhodovať.

Posilníme tiež kontrolnú funkciu zdravotných poisťovní tým, že v prípade pochybností o medicínskom oprávnení účtovaného výkonu poskytneme revíznemu systému poisťovní právo nahliadnuť do zdravotnej dokumentácie ošetrovaných.

ZDROJE FINANČNÝCH PROBLÉMOV ŠTÁTNYCH NEMOCNÍC:

- Neschopnosť manažmentu znižovať jednotkové ceny a optimalizovať množstvá liekov, ŠZM, služieb, energií (plytvanie).
- Predražené nákupy z dôvodu provízií, ktoré tečú manažmentu za podpis nevýhodných zmlúv (rozkrádanie).
- Nemocnice nie sú riadené ako sieť so zdieľaním spoločných činností a využívaním skupinových synergii či realizácie úspor z rozsahu, ako aj nevyužívanie benchmarkov.
- Nízka efektivita spôsobená čiastočne aj vysokými prevádzkovými nákladmi v starých budovách.
- Nezodpovednosť politikov, ktorí sľúbia občanom aj nemožné, ale potom na to nedajú peniaze a takéto nezaplatené výkony, samozrejme, končia v štátnych nemocniciach a spôsobujú dlhy, a demotiváciu vedenia nemocníc.

SIEŤ NEMOCNÍC

Optimalizácia siete nemocníc (stratifikácia) znamená reorganizáciu nemocničnej siete (a siete jednodňovej starostlivosti) tak, aby sa špičková starostlivosť, najlepší personál a vybavenie sústredili do centier excelentnosti, pričom existujúce oddelenia a nemocnice sa nezatvárajú, ale mení sa ich účel. V podstate to znamená, že nie všetko nájdete na pôvodnom mieste, ale ak budete potrebovať pomoc, dostanete ju v adekvátnom čase a v lepšej kvalite ako dnes.

Nemocnicu vo svojom meste by chcel isto každý, nech to nemá ďaleko. Treba ju však vybaviť materiálne i personálne. Máme hustú nemocničnú sieť a zároveň obrovské personálne problémy. Navyše, ak je nemocníc a oddelení príliš veľa, lekári robia konkrétne výkony menej často, čo znižuje kvalitu výkonov a dokázateľne ohrozuje pacienta.⁸⁶⁶ Je preto potrebné zamyslieť sa nad tým, či v tomto stave je prioritou hustota siete alebo záchrana ľudských životov.

Samozrejme je veľmi ťažké získať podporu občanov pre túto zmenu a vyžaduje si to úprimnú snahu a trpezlivosť, najmä s lokálnymi politikmi, ktorí si často na takomto ohrozovaní spoluobčanov budujú svoje politické kariéry.

Súčasná situácia málo podporuje potrebnú koncentráciu komplikovaných a náročných výkonov v niekoľkých špičkových nemocniciach vrátane budovania centier excelentnosti pre určité typy výkonov. Centrum excelentnosti je špičkové pracovisko, kde sú sústredené najlepšie personálne a materiálne zdroje.⁸⁶⁷

Hlavnú úlohu pri optimalizácii siete nemocníc, popri Ministerstve zdravotníctva SR, ktoré zdefiniuje parametre nemocničnej siete, budú mať zdravotné poisťovne. Tie svojou politikou nákupu zdravotnej starostlivosti rozhodnú o tom, v ktorých nemocniciach budú konkrétnu starostlivosť nakupovať.

DRG

Na Slovensku budujeme úhradový mechanizmus pre lôžkovú zdravotnú starostlivosť⁸⁶⁸ – klasifikačný systém *Diagnosis Related Group* (DRG).⁸⁶⁹ Ten predstavuje v podstate platbu za konkrétnu diagnózu a konkrétneho človeka – tzv. hospitalizačný prípad.⁸⁷⁰ Je to ekonomicko-medicínsky klasifikačný systém, v ktorom sa hospitalizačné prípady na základe diagnóz a výkonov, ako aj niektorých iných parametrov, zaraďujú do medicínsky podobných a nákladovo homogénnych skupín (DRG skupín).

866 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/22661296/>

867 Jeho úlohou je koncentrovať také výkony, kde je nutná vyššia špecializácia lekárov či špecializovaná technika. Na Slovensku sa robí malý počet takýchto výkonov na to, aby na roztrúsených pracoviskách lekári získali dostatočnú prax. Príkladom môžu byť rekonštrukčné operácie karcinómu močového mechúra.

868 V budúcnosti sa plánuje využívať aj pre ambulantný sektor.

869 DRG je skratka pre označenie „skupiny súvisiacich diagnóz“ vychádzajúca z pôvodného anglického názvu.

870 Cena za hospitalizačný prípad sa vypočíta vynásobením základnej sadzby efektívnou relatívnou váhou hospitalizačného prípadu s prípadným pripočítaním ďalších položiek podľa katalógu prípadových paušálov. Základná sadzba je suma v absolútnej hodnote, ktorá je uhrádzaná v systéme DRG za jednotlivý prípad s relatívnou váhou 1,0. Základná sadzba sa stanovuje výpočtami vychádzajúcimi z disponibilných finančných zdrojov. Efektívna relatívna váha sa vypočíta z katalógovej relatívnej váhy pri zohľadnení jej zvýšenia alebo zníženia pre hospitalizácie mimo definovaný interval ošetrovacej doby.

V súčasnosti existujú najmenej dve deformácie úhradového mechanizmu, jednak sa stále platby za rovnakú diagnózu rôznym typom PZS odlišujú, a jednak nie je doriešený systém pripočítateľných položiek (ktoré zahŕňajú napríklad použitý ŠZM, špeciálne materiály, dodatočnú diagnostiku a pod.). Tieto deformácie je potrebné odstrániť, aby bol tento úhradový mechanizmus plne funkčný. Je tiež potrebné donútiť nemocnice, aby doplnili tzv. Kalkulačnú príručku zohľadňujúcu reálne náklady nemocníc na dané výkony, čím sa zrealizuje platba za výkony. V súčasnosti má DRG k dispozícii dáta z roku 2013, aj to nie kompletne. Nie je to však chyba mechanizmu, ale najmä nemocníc samotných.

AMBULANCIE

Podobnou optimalizáciou ako nemocnice, riadiacou sa rovnakými princípmi, musí prejsť aj sieť ambulancií. Slovensko dáva primerané zdroje na ambulanciu starostlivosť, no štruktúra týchto výdavkov je výrazne naklonená v prospech špecializovanej ambulancie starostlivosť.

Primárna starostlivosť (teda všeobecní lekári pre dospelých, deti a dorast) na Slovensku je neefektívna, vyplýva to z rozsiahlych správ Svetovej banky v spolupráci s Ministerstvom zdravotníctva SR. Neadekvátne primárna starostlivosť spôsobuje plynutie zdrojmi tým, že pri ochoreniach, ktoré sa podľa skúseností v zahraničí dajú manažovať v primárnej starostlivosť, dochádza k vysokému počtu návštev v špecializovanej zdravotnej starostlivosť a/alebo vysokému počtu hospitalizácií na tieto ochorenia. Prejavuje sa to napríklad tým, že všeobecní lekári vyšetria bez následného odporúčania špecialistovi len 72 % pacientov, priemer krajín EÚ je 83 %. V krajinách s rozvinutým systémom primárnej starostlivosť dosahuje táto miera nad 90 %. Primárna starostlivosť na Slovensku nedokáže pokryť širokú škálu starostlivosť kvôli nízkemu rozsahu a uplatňovaniu kompetencií všeobecných lekárov.

Kvalitná primárna starostlivosť pritom prináša lepšie výsledky v zdraví, najmä pri ochoreniach, kde prevencia hrá dôležitú úlohu (napr. kardiovaskulárne a onkologické).

Správne nastavenie systému primárnej starostlivosť je preto kľúčové na zabezpečenie produktívneho života veľkej časti populácie.⁸⁷¹

Ako dôsledok je, že špecializované ambulancie sú dnes preťažené, pacienti sa sťažujú na dlhé čakacie doby. Následkom zlého nastavenia je, že oproti iným štátom V4 navštevujú ambulancie špecialistov o 50 % častejšie.

Kľúčovými ambulantnými lekármi sú všeobecní lekári pre dospelých, deti a dorast. Na Slovensku sa postupne znižuje ich počet a rastie ich vekový priemer. Chceme pre túto profesiu získať mladých lekárov, a to viacerými spôsobmi: zatriktívime rezidentské programy pre všeobecných lekárov, v spolupráci s VÚC, ZP, mestami a obcami; zjednodušíme podmienky na otvorenie ambulancie, spružníme v spolupráci so ZP systém odmeňovania všeobecných lekárov,⁸⁷² a predovšetkým budeme ďalej rozširovať kompetencie všeobecných lekárov (napr. starostlivosť o ľahších diabetikov, možnosť robiť malé chirurgické zákroky). Veríme, že práve rozširovanie kompetencií je dôležitým faktorom zvyšovania motivácie mladých lekárov pôsobiť ako všeobecný lekár. Okrem toho, časť zdravotnej starostlivosť, ktorú dnes poskytujú drahší špecialisti, sa presunie k všeobecným lekárom. Rozšírenie kompetencií a reforma siete špecializovaných ambulancií budú motiváciou pre niektorých špecialistov (napr. internistov), aby sa presunuli do primárnej starostlivosť. Rozširovanie kompetencií všeobecných lekárov bude vyžadovať investície do zariadení ambulancií. Riešením by bolo vytvoriť pôžičkové programy, napríklad prostredníctvom Slovenskej záručnej a rozvojovej banky, pre prípady, že si chce lekár chce založiť či prístrojovo vybaviť ambulanciu v regióne, kde chýba jeho špecializácia, či je nedostatok všeobecných lekárov alebo pediatrov. Lekár by mohol dostať úver na založenie a rozbeh ambulancie s tým, že prvých napríklad 5 rokov by splácal len úroky, a až potom (po stabilizácii praxe) aj istinu. Podmienkou by mal byť záväzok odpracovať istý počet rokov v slovenskom zdravotníctve.

871 Revízia výdavkov na zdravotníctvo II. Záverečná správa, október 2019.

872 Budeme motivovať ZP- najmä VŠZP, aby mali zmluvy so všeobecnými lekármi aj v odľahlých oblastiach a aby motivovali všeobecných lekárov plne využívať svoje kompetencie pri starostlivosť o niektorých chronických pacientov.

Kvalitná ambulantná sféra však dokáže odbremeniť nákladnú nemocničnú starostlivosť.⁸⁷³ Za súčasného zverejňovania preskripcie⁸⁷⁴ a čakacích listín u jednotlivých poskytovateľov, sa dá pomôcť tlaku na vyššie ohodnotenie dokázateľne lepších lekárov.

Navyše tým, že ambulantní lekári sú oddelení od nemocničnej praxe, stagnuje ich odborná pripravenosť. Keby mohli pôsobiť ako tzv. zmluvní lekári lôžkového zariadenia, ktorí nie sú zamestnaní, ale hradení „na faktúru“, znížilo by to potrebu zamestnávať vysoké počty lekárov. Súčasne by sa ambulantní lekári zúčastňovali na najmodernejšej liečbe v nemocniciach, čo zvýši kvalitu ZS.

SVaLZ

Spoločné vyšetrovacie a liečebné zložky (SVaLZ) majú významnú funkciu pri zdravotnej starostlivosti. Slúžia na diagnostiku i liečbu pacienta, ide napríklad o laboratória (vyšetrenia krvi), rôzne zobrazovacie metódy (RTG, CT, MR), či rehabilitáciu. Z hľadiska výdavkov predstavujú asi 11 % celkových verejných výdavkov na zdravotníctvo, čo je vyšší podiel než v ostatných štátoch V4.⁸⁷⁵

Najväčšia neefektívnosť je skrytá v laboratórnych vyšetreniach a jej zdrojom sú nadbytočné a defenzívne vyšetrenia, ako aj neodôvodnené časté uprednostňovanie drahších metódik pred lacnejšími, no rovnako presnými z hľadiska štandardov. Cenotvorba vyšetrení mnohokrát už neodzrkadľuje ich nákladovosť.⁸⁷⁶

Ďalším zdrojom relatívne značného podielu výdavkov na SVaLZ je vysoký počet vyšetrení zobrazovacími metódami, ktorých sa u nás robí o tretinu viac než v Česku a Maďarsku. Ukazuje sa tiež, že ceny CT a MR vyšetrení sú u nás neodôvodnene vysoké. Nadbytočné vyšetrenia zťažujú nielen pacientov (čas, stres, CT - ionizujúce žiarenie), ale samozrejme aj rozpočet VZP.

Zaradenie platieb za laboratórne vyšetrenia a vyšetrenia zobrazovacími metódami do jednotnej platby za výkon umožní oveľa efektívnejšiu reguláciu počtu i cien týchto vyšetrení priamymi odberateľmi, teda PZS

Našou prioritou bude urýchlené sprevádzkovanie modulu e-Lab v rámci e-Zdravia, ktoré je kľúčové na zníženie nákladov na SVaLZ.

RÝCHLEJŠIE SANITKY

Zákon 579/2004 Z. z. o záchranej službe bol významným míľnikom v prednemocničnej urgentnej starostlivosti. Stanovil 280 pevných bodov staníc záchranej služby, povinnosť výjazdu do jednej minúty od nahlásenia udalosti, koordináciu medzi jednotlivými bodmi s dôrazom na účasť v integrovanom systéme (vrátane hasičov a policajtov). V otázke financovania zákon stanovil povinnosť ZP hradiť stanice podielom, podľa počtu poistencov v kmeňoch, a potom podľa jednotlivých konkrétnych výjazdov pre konkrétneho poistenca, za najjazdený kilometer. Takéto financovanie malo pokrývať predpokladané náklady na posádku, na obnovu vozidiel a techniky po štyroch rokoch (dĺžka odpisov), pokrytie nákladov na poistné, náhradné diely, komunikáciu medzi bodom a integrovaným centrom, bodom a vlastnými vozidlami, a samozrejme, aj primeraný zisk pre poskytovateľov.

Je na mieste otázka, či by prevádzkovatelia nemali pri dodržaní požiadaviek na kvalitu medzi sebou súťažiť aj cenou, za ktorú sú schopní záchranný bod prevádzkovať. Súťaž by umožnila ďalšiu úsporu verejných zdrojov. Od roku 2008 došlo k viacerým deformáciám, ktoré zhoršili parametre záchranej služby. Záchranná služba dosiahne pacienta neskôr a v čase do 15 minút na menšom území.⁸⁷⁷ Najčastejšie spomínaným dôvodom zhoršenia času dojazdu je zneužívanie sanitiek. Menej sa už hovorí o používaní záchraniiek na sekundárne⁸⁷⁸ prevozy. Každá takto vyslaná záchranka logicky chýba v mieste svojho pôsobenia a v prípade potreby musia operátori volať záchranky zo vzdialenejších miest. Tento spôsob nielen plytvá verejnými zdrojmi, ale doslova ohrozuje zdravie a život občanov. Politici zneužili zhoršujúcu sa situáciu na zavedenie nového typu záchraniiek tzv. RZP-S, ktoré majú slúžiť iba na sekundárne prevozy. Tieto záchranky sú zbytočne drahé a platené nepretržite, pritom existuje dopravná zdravotná služba, ktorá by sa mohla na časť

873 Jednodňová starostlivosť, liečenie v ambulancii.

874 Koľko lekár predpisuje akých liekov, či používa tzv. generickú preskripciu alebo odporúča konkrétne liečivo...

875 Revízia výdavkov na zdravotníctvo II. Záverečná správa, október 2019.

876 Napríklad veľmi využívané vyšetrenie na glykovaný hemoglobín.

877 Vozidlo nemusí byť okamžite k dispozícii, a tak čas na dojazd k pacientovi sa predlží. Súčasne, ak sa zaráta čakanie na voľné vozidlo, za 15 minút sa pokryje menšie územie.

878 Primárny výjazd – na urgentné volanie, sekundárny výjazd – na vopred plánovaný prevoz medzi jednotlivými nemocnicami.

sekundárnych prevozov po malých úpravách využívať už dnes a bez zbytočných paušálov.

Letecká služba obsluhuje 6 bodov (vrtuľníky), čo je dostatočný počet. Heliporty a spevnené plochy však nie sú vybavené na nočné lety, preto vrtuľníky v noci nemožno využívať. Napriek tomu za ne platíme stand-by režim 24 hodín denne, 7 dní v týždni.

V budúcnosti sa dôraz musí klásť na prípravu záchranárov, pretože moderný systém predpokladá zavedenie tzv. „rendez-vous“ systému. Bude menej posádok RLP (s lekármi) v prospech rýchlej záchranej služby RZP (záchranník). Tento systém spočíva v individuálnej mobilite lekárov v samostatných autách, ktoré sa budú pripájať k záchranskej posádke len tam, kde to je potrebné.

LEKÁRNE

V súčasnosti existujúca pestrosť v štruktúre poskytovania lekárenskej starostlivosti je plne v súlade so záujmom podporovať vysokú dostupnosť lekárenskej starostlivosti a udržiavanie kvality lekárenstva na úrovni vyspelých európskych krajín.

Ako i v iných oblastiach, aj v prípade lekární podporujeme zdravé konkurenčné prostredie. Sme proti nezmyselným opatreniam na obmedzenie vlastníctva lekární, zároveň sme však proti zneužívaniu dominantného postavenia.

Riešenia SaS:

SYSTÉMOVÉ ZMENY

60/

Podporíme **riadenú optimalizáciu siete** (stratifikáciu) nemocníc vrátane vzniku centier excelentnosti predovšetkým prostredníctvom zdravotných poisťovní. ⁸⁷⁹

61/

Rozšírime kompetencie a motivujeme všeobecných lekárov k starostlivosti o niektorých chronicky chorých, ktorí sú v súčasnosti v starostlivosti špecialistov. ⁸⁸⁰

PROCESNÉ ZMENY

62/

Zreálnime parametre modelovania vývoja výdavkov a **potreby zdrojov v rezorte zdravotníctva**, pričom zohľadníme aj parametre ako nárast personálu, starnutie populácie, a najmä investičný dlh PZS. ⁸⁸¹

63/

Zabezpečíme, aby Protimonopolný úrad SR dôsledne preveroval dominantné postavenie PZS, skúmal konflikt záujmov v zdravotníctve so zreteľom na krížové vlastníctvo a nariadil primerané opatrenia vyplývajúce zo zákona.

64/

Vytvoríme podmienky ⁸⁸² na to, aby zmluvy medzi ZP a PZS o nákupe ZS mohli obsahovať **rozhodcovskú doložku**, a súčasne, aby súdy mohli v sporoch medzi PZS a ZP vydávať predbežné opatrenia štandardným spôsobom.

65/

Štátne nemocnice zapojíme v plnom rozsahu do e-Zdravia a aktívne tak prispejeme k jeho rozvoju.

66/

DLHOVÁ BRZDA NEMOCNÍC:

Zavedieme mechanizmus, ktorý upozorní verejnosť na zadlžovanie a uplatní sankcie v jednotlivých pásmach.

879 Napr. pôrodnice, kde sa narodí menej než 500 detí ročne, majú vyššiu mieru komplikácií, ktoré potom vyžadujú dlhší pobyt v nemocnici (graf v dokumente https://www.health.gov.sk/Zdroje/?Sources/dokumenty/IZP/pdf/stratifikacia_siete_nemocnic.pdf, str. 25).

880 Diabetici, malé chirurgické zákroky, zápaly ucha...

881 Novelizáciou ods. 14., čl. 13, zákona č. 580/2004 o zdravotnom poistení (novela platná po 1. 1. 2020).

882 Novelizáciou zákona č. 581/2004 o zdravotných poisťovniach, kde v článku 7 doplníme možnosť rozhodcovskej doložky.

67/

Zjednotíme výkazníctvo a prezentáciu výsledkov štátnych nemocníc, výsledky budeme pravidelne zverejňovať, ako aj jednotné ukazovatele ich hospodárnosti a kvality. Na základe nich bude možné jednoducho posudzovať skutočnú výkonnosť jednotlivých nemocníc.

68/

Prípadné **ozdravné plány** štátnych nemocníc **budú verejne dostupné**, ako aj hodnotenia ich plnenia.

69/

Vytvoríme podmienky na **dokončenie a úplne sfunkčnenie systému DRG** vrátane odstránenia všetkých deformácií. Kľúčové je správne rozúčtovanie nákladov za jednotlivé výkony.

70/

Stanovíme jasné pravidlá ⁸⁸³ **súťaže na vydávanie povolení pre RLP/RZP** vzhľadom na referencie a skúsenosti poskytovateľov, bez ohľadu na vlastníka.

71/

Zavedieme tzv. „rendez-vous“ systém v mestách s vysokou hustotou obyvateľov.

72/

Upravíme legislatívne normy týkajúce sa predpisovania a vydávania liekov tak, aby odrážali **zmeny v procesoch lekárenstva, ktoré prinieslo zavedenie e-receptov**, a aby sa zvýšila právna istota všetkých dotknutých skupín. ⁸⁸⁴

73/

Upravíme ⁸⁸⁵ **rozsah lekárenskej pohotovostnej služby** tak, aby zodpovedal reálnym potrebám občanov v jednotlivých regiónoch a dôslednou koordináciou všetkých zložiek pohotovostnej služby (ambulantná, urgenty a lekárenská) dosiahneme lepšiu zdravotnú starostlivosť o náhle prípady mimo pracovnej doby.

74/

Budeme trvať na tom, aby v každej lekárni **v čase výdaja liekov na recept bol prítomný farmaceut**. V takomto prípade považujeme pravidlo „jedna lekárň = jedna právnická osoba“ za bezpredmetné.

ZMENA SPÔSOBU RIADENIA

75/

Do vedenia štátnych nemocníc dosadíme ľudí, ktorí preberú plnú zodpovednosť za výsledky. Riaditeľ nemocnice bude mať za sebou preukázateľné manažérske skúsenosti a úspešný profesionálny príbeh.

76/

Štátne nemocnice budú rokovať so ZP ako holding.

77/

Budeme pokračovať **v centralizácii nákupov v štátnych nemocniciach**. Tým ušetríme viac peňazí a zabránime potencionalnej korupcii.

78/

Budeme riadiť štátne nemocnice ako sieť kooperujúcich nemocníc s centrálnym manažmentom a back officom na zabezpečenie podporných činností.

883 Napr. personálne vybavenie z hľadiska počtu, vzdelania a skúseností, technické vybavenie, referencie na doterajšie pôsobenie. Súčasne zaistíme, aby sa súťaž uskutočnila v súlade s pravidlami verejného obstarávania.

884 Zavedenie e-receptov (preskripčné záznamy) do zákona o lieku č. 362/2011 sa udialo s viacerými chybami a nedôslednosťami, ktoré treba napraviť - ako napr. oddeliť a sprehľadniť povinnosti vzhľadom na e-recept a núdzovú papierovú formu; doplniť chýbajúce kompetencie NCZI nevpuštiť do systému e-Zdravia formálne nesprávny preskripčný záznam; nastaviť pravidlá na manipuláciu s opiátmi v novom prostredí e-Zdravia; redefinovať platnosti elektronických dokladov vzhľadom na ich špecifiká; stanoviť vyhlášku MZ, ktorá opíše technické požiadavky, dátové formáty a rozdelenie povinností pri kolobehu elektronického receptu.

885 Lekárska pohotovosť má napríklad miesto pri riešení ľahších stavov pacientov do nasledujúceho dňa.

79/

Zavedením plávajúcich lôžok⁸⁸⁶ zvýšime ich obložnosť. Nemocnice budú rozdelené na nemocničnú a hotelovú časť.

80/

Presadíme, aby **poisťovne financovali nemocničné urgencyy** aj na základe definovaných indikátorov kvality.⁸⁸⁷

81/

Oddĺženie štátom vlastnenej nemocnice bude možné len za výsledky, čiže keď dokáže hospodáriť bez rastu záväzkov po lehote splatnosti.

82/

Investície pri štátnych PZS budeme riešiť najmä projektovým financovaním a následným splácaním investície z platieb zo zisku.

83/

Navrhujeme **pôžičkový program pre lekárov**, ktorí si chcú zriadiť vlastnú ambulanciu.⁸⁸⁸

84/

Prostredníctvom VšZP budeme **pravidelne prehodnocovať (znižovať) jednotkové ceny všetkých vyšetrení SvaLZ**, pričom zavedenie modulu e-Lab bude kľúčovým nástrojom.

85/

Prostredníctvom revíznej činnosti VšZP **budeme tlačiť na využívanie cenovo najefektívnejších metód a brániť častému opakovaniu vyšetrení i nadbytočným vyšetreniam.**

86/

Znížime plytvanie drahými laboratórnymi výkonmi (SvaLZ) tak, že budú platené tými PZS, ktorí si ich objednávajú. PZS si vyúčtujú od poisťovní výkony, ktoré obsahujú aj subdodávky SvaLZ. Tento platobný mechanizmus je súčasťou prechodu na DRG.

87/

Prevádzkovatelia pevných bodov záchranej zdravotnej služby pri dodržaní stanovenej kvality budú o jednotlivé body súťažiť cenou, čiže tá nebude pevne stanovená.

88/

Zrušíme nočný „stand-by“ režim v tých bodoch leteckej záchranej služby, **ktoré nespĺňajú podmienky pre nočné lety.**

Vstup nových liekov a technológií

Súčasná veľká zmena v technológiách prinesie masívny vstup nových prístrojov, zariadení, metód a liekov do zdravotníctva. Podmienkou na zavádzanie inovácií bude použitie metodiky Health Technology Assessment, ktorá poskytne údaje na stanovenie prípadného doplatku pacienta. Na rozdiel od súčasnosti tak pacient bude mať možnosť využiť novú napríklad šetrnejšiu diagnostiku či liečbu s doplatkom, ktorý si bude môcť v prípadoch neprioritných diagnóz nechať preplatiť na základe individuálneho zdravotného pripoistenia. Postupom času sa využívanie novinek rozšíri a tieto sa môžu stať pri splnení definovaných podmienok súčasťou plne hraanej liečby neprioritných diagnóz.

886 Plávajúce lôžka nie sú viazané na konkrétne oddelenia, ale na skupinu oddelení (úsek) s podobným medicínskym charakterom. Pacient môže ležať na ktorejkoľvek izbe v danom úseku, sestry sa starajú o všetkých pacientov na danom úseku a lekári chodia za svojimi pacientmi podľa špecializácie.

887 Zmenou ustanovenia článku 8b zákona č. 581/2004 o zdravotných poisťovniach, pričom medzi indikátormi budú: Doba čakania pacienta pre rôzne kategórie závažnosti po privezení pacienta; doba čakania na CT pri podozrení na náhlu cievnu mozgovú príhodu; vybavenie urgentu CT, MRI, Rtg prístrojmi, dostupnosť základných laboratórnych vyšetrení; personálne vybavenie;

888 Napr. by lekár mohol dostať úver na založenie a rozbeh ambulancie od Slovenskej záručnej a rozvojovej banky (SZRB) s tým, že prvé 2 roky by neplatil úroky a úver nemusel splácať. Až po tejto dobe (po stabilizácii praxe) by začal splácať úroky a istinu. Podmienkou bude záväzok odpracovať istý počet rokov v slovenskom zdravotníctve.

TRANSPARENTNÉ A EFEKTÍVNE NARÁBANIE S FINANCIAMI NA LIEČBU

Pri rozhodovaní, či sa nové lieky, zdravotnícke technológie a spôsoby liečby majú úplne alebo čiastočne uhrádzať z verejného zdravotného poistenia, bude pre nás hlavným kritériom cena za získanie jedného roku života (QALY).⁸⁸⁹

Náklady na lieky v rámci celkového rozpočtu slovenského zdravotníctva tvoria približne až 23 % z celkových verejných výdavkov na zdravotnú starostlivosť, čo je viac než vo veľkej väčšine štátov EÚ. Tým sa dostávame za hranice udržateľného financovania farmakoterapie a prekračujeme možnosti dané úrovňou bohatstva našej krajiny. Dokazuje to aj spotreba liekov meraná počtom DDD⁸⁹⁰ na obyvateľa, ktorá je u nás zhruba o 10 % vyššia, než je priemer OECD. Tieto peniaze potom chýbajú pri financovaní iných segmentov zdravotnej starostlivosti.

Pokles spotreby liekov o 10 % by priniesol 100 mil. eur, ktoré by sa mohli využiť napríklad na financovanie lôžkovej starostlivosti v nemocniciach. Na Slovensku sa predpisuje priveľa liekov často bez toho, aby predpisujúci lekár presne vedel, aké ďalšie lieky daný pacient užíva. Tento problém mal riešiť projekt e-Zdravie, ktorého podstatné fázy neboli napriek vynaloženým peniazom a desaťročnému obdobiu príprav do dnešného dňa plne sfunkčnené. Podobne rozšafne si počíname aj pri zdravotných pomôckach. V minulosti zverejnené podozrenia na podvody rôzneho typu poukazujú na veľké mrhanie verejnými prostriedkami v tejto oblasti.

KATEGORIZÁCIA AKO PREDPOKLAD PLNEJ ÚHRADY LIEČBY

Zmena prístupu ku kategorizácii liekov a zdravotníckeho materiálu je teda jednou z kľúčových úloh, ktoré systém slovenského zdravotníctva musí veľmi rýchlo absolvovať. Zo zdrojov verejného zdravotného poistenia sa financujú tie lieky a materiál, ktoré prejdú kategorizáciou. Takáto liečba je potom automaticky plne alebo čiastočne hradená pre každého poistenca, opiera sa o aktuálne poznatky vedy a je v súlade s „medicínou založenou na dôkazoch“.

Zásadnou úlohou je potom len pravidelné prehodnocovanie a zapracovanie nových poznatkov vedy a výskumu vrátane štandardného procesu kategorizácie nových molekúl, a tým ich zaradenie alebo vyradenie z transparentného systému cenovej regulácie. Ceny zdravotného materiálu dnes podliehajú základnej cenovej regulácii. V prípade kategorizácie liekov prebieha cenová regulácia často len formálne a štát sa spolieha na správnosť podkladov dodávaných výrobcami a dovozcami. Dnešný systém až ex-post kontroluje a prípadne sankcionuje za nepresné či nesprávne dáta. Prostriedky zo solidárneho zdravotného poistenia však už boli vydané. Sankcie sú navyše v porovnaní so ziskami z neseriózneho konania zanedbateľné. Z tohto dôvodu všetky odborné podklady vrátane farmakoekonomických výpočtov poskytne kategorizačným komisiám odborná agentúra na posudzovanie prínosov nových liekov a zdravotníckych technológií (HTA agentúra). HTA agentúra bude súčasťou ŠÚKL, pričom kvôli zamedzeniu konfliktu záujmov bude zamestnávať vlastných odborníkov. Úlohou HTA agentúry bude aj tzv. horizon scanning, t. j. v spolupráci s NCZI, ZP a farmaceutickými spoločnosťami pripravovať predikcie vstupu nových liekov v horizonte 3 až 5 rokov na slovenský trh vrátane ich možných dosahov na výdavky verejného zdravotného poistenia.

Kategorizačná komisia s jedenástimi členmi (dnes je päť zástupcov poisťovní vrátane VŠZP; traja členovia zastupujú ministerstvo a traja odborné spoločnosti) musí vytvárať svojim zložením predpoklady na vyvažovanie protichodných motívácií jej členov a subjektov, ktoré zastupujú. Kategorizačná komisia predstavuje poradný orgán pre ministra zdravotníctva.

Očakávame, že posilnenie postavenia zdravotných poisťovní v kategorizačnej komisii povedie k zvýšenému sledovaniu efektivity, kde sa kladie dôraz nielen na odborné medicínske otázky, účelnú farmakoterapiu, ale aj na cenu za získanie jedného QALY. Zároveň sa definujú indikačné obmedzenia a percentá úhrady z verejného poistenia. Zaradením lieku do kategorizácie sa stáva liek súčasťou nároku pacienta.

889 QALY - Quality-adjusted life year. 1 QALY znamená rok života pri úplnom zdraví alebo napr. dva roky pri zdraví oslabenom na polovicu.

890 Doporučená denná dávka.

TRANSPARENTNOSŤ A PREDVÍDATEĽNOSŤ

Dôležitým pilierom, na ktorom stavia nový spôsob prístupu k cenovej regulácii, je transparentnosť konania a predvídateľnosť, čím sa umožňuje plná verejná kontrola nad prácou cenového regulátora. Rovnako transparentným spôsobom je potrebné pracovať aj na úrovni odvolacích orgánov, aby sa nestávalo, že komplexné zhodnotenie a rozhodnutie následne zmení personálne a odborné nedostatočne vybavený odvolací orgán. Pre zvýšenie transparentnosti a nezávislosti konania oddelíme prvý a druhý stupeň rozhodovania o kategorizácii.⁸⁹¹

Ustálime periodicitu zmien, aby jednotlivé procesy kategorizácie na seba logicky a procesne nadväzovali, a tým sa odbúravaliby zbytočné administratívne prekážky v dostupnosti liekov pre pacientov. Prinesieme tak väčšiu stabilitu do systému a pacienti tak nebudú vystavovaní náhlym zmenám terapie len z dôvodu častých a mnohokrát nekoncepčných zmien vo výške doplatkov za lieky.⁸⁹²

Kategorizačné komisie nemajú v súčasnosti povinnosť zostavovať výročné správy s odpočtom svojej činnosti.

Lieky a zdravotný materiál, ktorý nebude po posúdení kategorizačnou komisiou kategorizovaný, bude môcť byť spolufinancovaný zdrojmi verejného zdravotného poistenia len výnimočne.⁸⁹³ Navrhujeme, aby sa po spustení individuálneho zdravotného pripoistenia lieky, ktoré neprejdú riadnou kategorizačnou procedúrou, hradili čiastočne z pripoistenia (spravidla cenový rozdiel medzi kategorizovaným liekom, pomôckou či materiálom a nekategorizovaným). Na druhej strane podstatne zefektívňime proces vstupu a kategorizáciu nových sľubných liekov, pomôcok, materiálov a technológií na slovenský trh.

Vytvoríme lepšie podmienky na rokovanie a dohody zdravotných poisťovní a farmaceutických spoločností pri vstupe inovatívnych liekov. Budeme podporovať dohody o manažovanom vstupe nových liekov (managed entry agreement), dohody o zdieľaní rizika, objemovo-cenové

dohody a iné spôsoby na uľahčenie vstupu inovatívnych liekov pre slovenských pacientov, pričom kritérium cenovej efektívnosti bude rozhodujúcim.

EXPERIMENTÁLNA LIEČBA NEBUDE HRADENÁ Z VZP, ALE PACIENT SA O NEJ DOZVIE

Liečba, ktorá obvykle zodpovedá definovaným procedúram pre výskum a vedecké štúdie vrátane dohľadu etických komisií a je určená na overovanie nových budúcich metód liečenia, je financovaná najmä výrobcami, vzdelávacími inštitúciami a ďalšími verejnými zdrojmi (nadácie, granty a pod.). Takáto liečba pomocou ešte neregistrovaných liekov či off-label použitia registrovaných liekov⁸⁹⁴ prebieha všade vo svete. Preto je dôležité, aby sme sa včas dozvedali o novinkách a prinášali ich našim pacientom. Takéto informácie nám zabezpečí účasť v EUnetHTA.⁸⁹⁵

Výnimky z kategorizácie sa dnes týkajú aj liečby vzácnych ochorení (teda ochorení s hustotou výskytu menej než 1 : 50 000). Pri kategorizácii sa na nich i naďalej nebudú vzťahovať rovnaké podmienky posudzovania nákladovosti liečby ako pri ostatných liekoch a bude zabezpečený dovoz u nás nekategorizovaných liekov. Bude však treba starostlivo odlišiť umelé vytváranie vzácnych chorôb, čo môže byť pomerne komplikované pri niektorých terapiách, napr. génová terapia onkologických ochorení. Dobrou cestou na hospodárne vynakladanie finančných prostriedkov je pravidelné porovnávanie výsledkov, hodnotenie novo nasadených terapií. Dôležitú úlohu tu hrá zapojenie Slovenska do medzinárodnej výmeny medicínskych a finančných informácií v rámci krajín EÚ, OECD a spolupráca na úrovni EMA a FDA, čo bude aj úlohou HTA agentúry popri ŠÚKL. Budeme tiež vyžadovať, aby dodávatelia liekov pri kategorizačnom procese predkladali poradným orgánom MZ výpočtové modely (napr. vo forme excelovského súboru), ktoré použili pri farmako-ekonomickom zdôvodňovaní žiadosti. Túto povinnosť zakotvime v zákone č. 363/2011 Z. z. o rozsahu a podmienkach úhrady liekov, zdravotníckych pomôcok a dietetických potravín.

891 V súčasnosti aj o zaradení či nezaradení do kategorizácie rozhoduje minister, ako aj o odvolaní voči takémuto rozhodnutiu.

892 https://www.researchgate.net/publication/319257328_The_Implementation_of_Managed_Entry_Agreements_in_Central_and_Eastern_Europe_Findings_and_Implications

893 Celkový objem výnimiek je vyše 40 miliónov eur ročne, čo predstavuje asi 4 % zdrojov na lieky.

894 Off-label použitie je využitie daného lieku na inú diagnózu než schválenú pri registrácii/alebo kategorizácii.

895 European Network of Health Technology Assessment, európska sieť HTA agentúr.

GENERIKÁ A BIOSIMILÁRE MÔŽU VYLIEČIŤ OVEĽA VIAC PACIENTOV

Slovensko má pomerne veľké rezervy vo využívaní generických a biosimilárnych liekov. Navyše trend nie je priaznivý, pretože počet žiadostí o kategorizáciu generických liekov klesá od roku 2017.⁸⁹⁶ Štúdia inštitútu INECO vyčíslila, že ak by sme zvýšili podiel generík a biosimilárnych liekov na úroveň priemeru V4, mohli by sme usporiť zhruba 80 mil. eur ročne. Znížime preto bariéry pre vstup generík a biosimilárnych liekov na slovenský trh, najmä úpravou vyhlášky ministerstva zdravotníctva č. 435/2011 tak, aby mali lieky s rovnakou účinnou látkou, ale rozdielnou cestou podania⁸⁹⁷ rovnakú maximálnu úhradu zdravotných poisťovní za štandardnú dávku liečiva, resp. za liečebný cyklus (t. j. napr., aby patrili do porovnateľných referenčných skupín) pri zohľadnení prípadných rozdielov v účinnosti liečby, ako aj v nákladoch, ktoré súvisia s rôznymi cestami podania lieku.

Dnes platí tzv. 3-prahový vstup pre generické a biosimilárne lieky vstupujúce na slovenský trh. Ide o povinnosť znížiť cenu pre prvé tri generické lieky a biosimilárne lieky zaradené do kategorizácie.⁸⁹⁸ Najmä v prípade generických liekov, kde sú povinné zrážky z cien vyššie, môžu tieto podmienky v kombinácii s prísnyimi podmienkami pre medzinárodné referencovanie cien liekov odrádzať výrobcov od vstupu na trh.⁸⁹⁹ Predovšetkým v referenčných skupinách s potenciálom vstupu viacerých konkurenčných liekov (tzv. druhé a tretie generikum) je regulácia cien z ekonomického pohľadu neopodstatnená. Prehodnotíme význam 3-prahového vstupu, ako aj výšku povinných zrážok z cien pre generické lieky zaradené do kategorizácie, a to osobitne pri liekoch, kde sa dá predpokladať súťaž viacerých výrobcov, resp. dodávateľov liekov. Upravíme legislatívu tak, aby na účely povinnej zrážky z ceny nebol vstup nového balenia k už zaradenému lieku považovaný za vstup nového lieku na trh. Umožníme využívať nové druhy liekov (obvykle neregistrovaných) pre slovenských pacientov, ktorí trpia najmä nevyliciteľnými ochoreniami (paliatívna liečba), dlhotrvajúcimi bolesťami a závažnými psychickými chorobami, a ktorým doterajšia liečba nepriniesla výsledky

či úľavu. Podstatne znížime všetky administratívne prekážky, ktoré dnes existujú, aby lekár mohol predpísať lieky aj mimo rámca dnes využívaných liekov (lieky na použitie v nevyhnutných prípadoch).⁹⁰⁰ Úhrada takýchto liekov však bude spravidla mimo rámca solidárneho verejného poistenia.

NA LEKÁRNIKOV SA MÔŽEME SPOLAHNÚŤ

Dôležitým parametrom na nastavenie výšky úhrady lieku z verejného zdravotného poistenia bude komplexné hodnotenie účinnosti. Nielen lieku samotného, ale aj v súvislostiach s ostatnými liekmi danej farmakologickej skupiny. Nastavenie primeraných doplatkov sa potom stáva prirodzeným nástrojom účelnej farmakoterapie. Cenová politika a stanovenie doplatkov za lieky sa však nesmú stať nástrojom sociálnej politiky. Na to máme iné nástroje.

Dostupnosť liekov je parameter, ktorý je nutné sledovať a je zjavné, že to nie je možné nechať výlučne na trh. Ak by došlo plošne k nedostatku, musí štát okamžite konať. Komunikácia s výrobcami, koordinácia zastupovania počas technologických odstavok či riešenie nepredvídaných výpadkov na trhu s liekmi sú príkladmi situácií, ktoré bude riešiť ministerstvo zdravotníctva.

PODPORÍME NOVÉ TECHNOLOGIE V PROSPECH PACIENTOV

ZP budú mať možnosť financovať mobilné aplikácie pre telemedicínu z nákladov na zdravotnú starostlivosť. Dnešný stav projektu e-Zdravia umožňuje podporu celkových zmien v terapeutických procesoch. Budeme komunikovať s poisťovňami, aby svojou úhradovou politikou podporovali zavádzanie týchto technologických zmien a nových postupov v praxi (napr. úhrada opakovacích receptov, elektronické objednávanie na kontrolné odbery, kompetencie sestier pri diagnostike a pod.).

896 <https://ineko.blog.sme.sk/c/517197/slabe-vyuzivanie-generik-a-biosimilarov-nas-stoji-takmer-80-milionov-eur-rocne.html>

897 Napr. orálne, injekcia alebo čapíky.

898 Lieky o 45 % pre prvý, 10 % pre druhý a 5 % pre tretí liek a pre biosimilárne lieky o 25 % pre prvý, 5 % pre druhý a 5 % pre tretí liek.

899 Počet žiadostí o kategorizáciu generických liekov klesol z 268 v roku 2017 na 189 v roku 2018, teda o 29 %. Za prvý polrok 2019 bolo podaných 75 žiadostí. Táto úprava platí v praxi od 1. 6. 2018. Citované z: http://www.ineko.sk/file_download/1389

900 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 726/2004, odseky 83 (1) a (2).

Riešenia SaS:

SYSTÉMOVÁ ZMENA

89/

Po splnení štandardných požiadaviek na registráciu liečiv **podporíme zaradenie prípravkov s obsahom tetrahydrokanabinolu a kanabidiolu do terapie.**

PROCESNÉ ZMENY

90/

Nákladovosť nových liekov a medicínskych postupov ⁹⁰¹ sa bude posudzovať **pomocou nákladov na získanie roku kvalitného života (QALY)**, najčastejšie referencovaním nových diagnostických a liečebných metód metodikou Health Technology Assessment.

91/

HTA agentúra **bude tiež pripravovať projekcie vstupu nových liekov** na slovenský trh v horizonte 3 až 5 rokov.

92/

Hodnoty **QALY** bude určovať vyhláška MZ SR.

93/

Podporíme **rozvoj medzištátnej výmeny informácií**, budeme iniciovať zapájanie sa našich akademických a odborných inštitúcií, predovšetkým HTA agentúry, do medzinárodnej výmeny podkladov na hodnotenie účinnosti a finančnej efektivity farmakoterapeutických postupov na pôde EMA (krajiny EÚ) a aj FDA (USA).

94/

Navrhujeme, aby päť členov kategorizačnej komisie menovali súkromné zdravotné poisťovne, ďalších dvoch členov menovala VŠZP, dvoch až troch odborné spoločnosti a predsedu komisie menoval minister. Každý člen komisie má jeden hlas s výnimkou predsedu, ktorý má dva hlasy v prípade, ak je počet hlasov rovnaký. **Členovia kategorizačných komisií budú túto činnosť vykonávať na plný úväzok.**

95/

Zmeníme spôsob stanovovania pokút **za neskoré alebo nesprávne podklady** výrobcov na kategorizáciu tak, aby tvorili **dvojnásobok neoprávnených ziskov.**

96/

Vytvoríme podmienky pre samostatné dohody zdravotných poisťovní s farmaceutickými spoločnosťami o manažovanom vstupe inovatívnych liekov, ⁹⁰² ktoré uľahčia vstup inovatívnych liekov na slovenský trh.

97/

Navrhujeme zmeny pravidiel ⁹⁰³ tak, aby sa **odstránili súčasné bariéry pre vstup generických a biosimilárnych liekov** do kategorizácie. Cieľom je, aby generická preskripcia bola pre pacienta cenovo najvýhodnejšia.

98/

Lieky nezaradené do kategorizácie (dnes lieky na výnimky) budú po zavedení individuálneho zdravotného pripoistenia postupne **zaradené do systému viaczdrojového financovania.**

901 V súčasnosti sa tento postup obchádza, v prípade tzv. vzácnych ochorení sa nevyžaduje.

902 Novelizáciou čl. 7a zákona č. 363/2011 o rozsahu a podmienkach úhrady liekov, zdravotníckych pomôcok a dietetických potravín na základe verejného zdravotného poistenia.

903 Zákona č. 363/2011 o rozsahu a podmienkach úhrady liekov, zdravotníckych pomôcok a dietetických potravín na základe verejného zdravotného poistenia a vyhlášky MZ SR č. 435/2011 o spôsobe určenia štandardnej dávky liečiva a maximálnej výšky úhrady zdravotnej poisťovne za štandardnú dávku liečiva.

ZMENA SPÔSOBU RIADENIA

99/

HTA agentúra bude súčasťou ŠÚKL. Tá **bude predkladať svoje posudky kategorizačným komisiám a radám.**

Posudky budú verejne dostupné.

100/

Oddelíme **prvý a druhý stupeň rozhodovania**⁹⁰⁴ o kategorizácii liekov, pomôcok, materiálu a dietetických potravín takým spôsobom, aby ten, kto rozhoduje na prvom stupni, nemohol ovplyvňovať rozhodovanie na druhom stupni.

101/

Kategorizačné komisie a rady budú viac transparentné, pretože presadíme:

- verejnú formu zasadania komisií, rád a subkomisií, s prihliadnutím na dodržiavanie pravidiel obchodného tajomstva,
- zverejňovanie zápisníc zo zasadaní kategorizačných komisií a rád na webovej stránke, a to v čitateľnej a prehľadateľnej podobe,

hodnotenie aj hlasovanie jednotlivých členov kategorizačnej komisie, ako aj členov jej poradných orgánov, ktoré **bude vždy verejné.**

102/

Kategorizačným komisiám a radám opätovne zavedieme povinnosť vypracúvať a zverejňovať **výročné správy.**⁹⁰⁵

103/

Predmetom cenovej súťaže budú aj:

- a/** lieky expedované na žiadanky nemocníc a špecializovaných ambulancií (A - skupina),

- b/** typy zdravotníckych pomôcok (nie konkrétne výrobky) vydaných na zdravotné poukazy, ako sú napr. barle, obvazy, domáce kyslíkové prístroje,

- c/** špeciálny zdravotný materiál, ako sú napr. kĺbové náhrady, stenty, šitie.

104/

Na transparentné konanie o cenách liekov a materiálu bude **kategorizačná komisia využívať kombináciu dnes už definovaných, ale aj nových postupov:**

- a/** porovnávanie cien v rámci referenčnej skupiny (s vyššou ako doterajšou citlivosťou pri nových liekoch a liekoch často patriacich do emergentného systému objednávania),

- b/** informačné a dátové podklady z NCZI a ZP, ako sú incidencia ochorení, spotreba a náklady,

- c/** podklady z minulých verejných súťaží jednotlivých ZP a poskytovateľov,

- d/** výmenu dát v rámci kategorizačných autorít krajín EÚ, OECD a spoluprácu v EMA,

- e/** pravidlá na posudzovanie nákladovej efektivity vo vzťahu k ekonomickým možnostiam solidárneho zdravotného systému vyjadrenou hraničnou cenou za QALY a s dôrazom na pravidlo „medicína založená na dôkazoch“,

- f/** pravidlá na definovanie spoluúčasti solidárneho zdravotného systému na financovaní farmakoterapie súvisiacej s experimentálnou liečbou,

- g/** pravidelné prehodnocovanie liekov (revízia úhrad) vzhľadom na zmeny v najnovších poznatkoch tak, aby bolo dodržané pravidlo „medicína založená na dôkazoch“.

904 Dnes prijíma rozhodnutie minister na základe odporúčania poradného orgánu, ktorým je kategorizačná komisia. O odvolaní voči rozhodnutiu rozhoduje tiež minister (ako odvolací orgán) na základe odporúčania poradného orgánu, ktorým je kategorizačná rada. Ide tu v skutočnosti len o istý proces autoremedúry, no nie odvolania. V novom modeli bude prvostupňovým orgánom štátny tajomník a druhostupňovým minister. Poradné orgány (kategorizačné komisie a rady) budú tiež personálne oddelené.

905 Kategorizačné komisie a rady sú zriadené ako poradné orgány ministra na základe § 91 zákona č. 363/2011 o rozsahu a podmienkach úhrady liekov, zdravotníckych pomôcok a dietetických potravín na základe verejného zdravotného poistenia. Činnosť komisií a rád sa riadi štatútni, ktoré schvaľuje minister. Povinnosť vypracúvať výročné správy zo štatútov komisií vypadla počas prvej Ficovej vlády v rokoch 2006 až 2010.

105/

Pri ŠZM špecificky používaného v jednej nemocnici (napr. národné ústavy, centrá excelentnosti a pod.) nastavíme **proces kategorizácie formou spolupráce s týmito zdravotníckymi zariadeniami.**

106/

Kompetencie ŠÚKL rozšírime ⁹⁰⁶ o právo doplniť, upraviť alebo rozšíriť registračnú dokumentáciu predkladanú výrobcom. Tieto zásahy musia byť podložené výlučne v súlade s pravidlami „medicíny založenej na dôkazoch“.

Základnou úlohou poisťovne je starostlivosť o pacienta

V súčasnosti na Slovensku pôsobí jedna štátna zdravotná poisťovňa VŠZP (63 % podiel na trhu) a dve súkromné: Dôvera (29 %) a Union (8 %). Súčasná situácia je taká, že dominantná VŠZP deformuje trh nielen nízkou efektívnosťou, ktorú umožňujú mäkké rozpočtové obmedzenia, ale aj diskriminačným a pravdepodobne aj korupčným prístupom ku súkromným poskytovateľom zdravotnej starostlivosti. VŠZP ako dominantný hráč znižuje efektívnosť využitia zdrojov neehospodárnym riadením namiesto toho, aby využila svoj trhový potenciál na znižovanie cien a zavádzanie pro-klientských riešení. VŠZP sa jednoducho v tomto prostredí snažiť nemusí a nechce.

Príliš veľký trhový podiel VŠZP považujeme za nezdravý a v záujme zlepšenia konkurenčného prostredia ho chceme cieľovými krokmi znížiť. Dominantné postavenie VŠZP bude možné oslabiť (bez jej rozdelenia) cestou rastu konkurencie na trhu zdravotného poistenia. SaS bude preto presadzovať zníženie bariér pre vstup nových subjektov na trh.

Súčasne predpokladáme, že definícia nároku na úplnú či čiastočnú úhradu zdravotnej starostlivosti z verejného (povinného, solidárneho) ZP otvorí veľký priestor na rôzne druhy individuálneho zdravotného pripoistenia.

NAJVÄČŠÍ ZDROJ NESPOKOJNOSTI S ČINNOSŤOU ZP

- nie sú reálnym nákupcom zdravotnej starostlivosti a služieb s ňou spojených, nedostatočné sústredenie sa na kvalitu ZS a bezpečnosť pacienta,
- neponúkajú efektívne zdravotné plány, nereflektujú na nové poznatky a efektívnosť súčasných,
- slabá motivácia znižovať náklady na zdravotnú starostlivosť, to sa týka predovšetkým VŠZP.

Zdravotné poisťovne na Slovensku boli transformované do zodpovedajúcej právnej formy akciových spoločností. Rovnako tak boli definované ich povinnosti a sú podrobené dohľadu špecializovaného Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou. Sú zodpovedné svojim poisťencom za dostupnosť kvalitných zdravotníckych služieb a svojim akcionárom za vyrovnané hospodárenie. Doteraz však nedošlo k dostatočnému naplneniu ich úlohy nákupcov zdravotných služieb.

ZISK ZP

Zisk predstavuje vo všeobecnosti hlavnú motiváciu podnikania. Preto zakazovať zisk administratívne, ad hoc rozhodnutiami, v ktorejkoľvek oblasti podnikania, zdravotníctvo nevynímajúc, je nesprávne. Považujeme však za správne zisk zdravotných poisťovní obmedziť, ako pevné percento predpísaného poistného pred prerozdelením, z ktorého by zároveň hradili administratívne náklady.

Veľmi dôležitým aspektom správneho a želaného podnikania zdravotných poisťovní je prerozdelenie vybraného poistného. Pri povinnom verejnom a solidárnom zdravotnom poistení musí byť základným a nemenným princípom, že na rovnakú zdravotnú potrebu je rovnaká starostlivosť, a teda rovnaké zdroje. Vybrané poistné sa musí transparentným a jasne definovaným spôsobom prerozdeľovať. Prerozdelenie poistného je zásadné na zachovanie princípu solidarity vo verejnom zdravotnom poistení.

Nezastupiteľnú úlohu pri tlaku na efektívnosť využívania zdrojov v zdravotnom systéme majú zdravotné poisťovne, ktoré v súčasnosti takmer rezignovali na manažovanie svojich poistencov. Preto SaS presadí, aby poisťovne boli prostredníctvom svojich kontaktných centier a funkcionalít e-Zdravia schopné v spolupráci s PZS svojim poistencom na požiadanie vybaviť termín a miesto vyšetrenia či hospitalizácie.

Čakacie listiny budú okrem iného nesmierne dôležité na určenie zisku zdravotných poisťovní. Poisťovne sú povinné zriaďovať tzv. technické rezervy na liečbu, na ktorú sa čaká. Z účtovného hľadiska ide o položky, o ktoré sa znižuje zisk. Bude platiť jednoduché pravidlo, že pokiaľ je čo len jeden pacient na čakacej listine dlhšie, než dovoľuje stanovený nárok, poisťovňa nemôže čerpať zisk.

Riešenia SaS:

SYSTÉMOVÁ ZMENA

107/

Vytvorením nároku pacienta **umožníme vznik zdravotného pripoistenia** a legálnych (kontrolovaných) priamych platieb za zdravotnú starostlivosť i služby spojené s poskytovaním ZS nad rámec nároku (nadstandard), čím nahradíme dnešný systém nelegálnych poplatkov.

108/

Znížime bariéry pre vstup ďalších poisťovní na trh:

a/ Minimálnu kapitálovú požiadavku, dnes 16,6 mil. eur, navrhujeme stanoviť na 1 mil. eur, pričom táto kapitálová požiadavka sa bude zvyšovať postupne s rastom počtu poistencov danej poisťovne. Zároveň bude poisťovňa povinná mať všetky svoje zdroje v štátnej pokladnici. ⁹⁰⁷

b/ Zrušíme tiež požiadavku na minimálny počet poistencov a povinnosť zdravotnej poisťovne uzavrieť zmluvy so všetkými PZS tvoriacimi minimálnu sieť na území Slovenskej republiky. Zdravotné poisťovne budú mať však povinnosť zabezpečiť pre svojich poistencov časovú a priestorovú dostupnosť zdravotnej starostlivosti.

109/

Výber zisku zdravotných poisťovní bude podmienený splnením základného nároku pacienta a konkrétnych vopred jasne definovaných požiadaviek. Navrhujeme presné pravidlá tvorby zisku na verejné zdravotné poistenie, kde budú kľúčové tieto kritériá likvidity a solventnosti:

- a/** Všetky záväzky voči poskytovateľom ZS sú uhradené v lehote splatnosti.
- b/** Na spracúvané výkony sú vytvorené dostatočné technické rezervy.
- c/** Všetky čakacie listiny sú len z dôvodu chýbajúcich kapacít poskytovateľov ZS alebo čakania na vhodného darcu pri transplantáciách a sú tiež plne pokryté technickými rezervami.
- d/** Poisťovňa bude musieť preukázať neustále plnenie kritérií likvidity a solventnosti.
- e/** **Poisťovňa bude mať funkčný objednávkový systém** (napojený na objednávkový modul e-Zdravia), prostredníctvom ktorého zaisťuje bezplatné objednávanie na ambulantné vyšetrenia na stanovený čas pre každého svojho poistenca, ktorý o takúto službu prejaví záujem.
- f/** ÚDZS bude dohliadať na plnenie podmienok výberu zisku ZP.

110/

Zisk ZP vrátane nákladov na ich správu obmedzíme pevným percentom, napríklad 5 percent z vybratého poistenia pred prerozdelením.

111/

Novelizujeme zákon č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach tak, **aby všetky výdavky, ktoré nie sú určené na zdravotnú starostlivosť (vrátane zisku), boli pevne ohraničené.**

112/

V zákone č. 581/2004 Z. z. **definujeme parametre efektívnosti pre zdravotné poisťovne a spôsob, ako sa majú merať a vyhodnocovať.** Parametre budú jednak ekonomické, no pre občanov budú oveľa dôležité medicínske, ktoré povedia, ako sa daná poisťovňa stará o svojich poistencov.⁹⁰⁸

ZMENY V SPÔSOBE RIADENIA

113/

Zavedieme náhodný výber externého audítora losovaním. Tento výber zabezpečí ÚDZS spomedzi všetkých audítov, ktorí spĺňajú kritériá.

114/

Poisťovne môžu obstarávať lieky a ŠZM svojpomocne. V tomto prípade PZS sú ich buď povinní použiť, alebo ak odmietnu, musia akceptovať poisťovňou vyjednanú cenu, aj pod kategorizačnú cenu.

115/

Náklady zdravotných poisťovní na manažment pacientov vrátane mobilných aplikácií (ako napr. Symptom Checker) a telemedicínu sa stanú súčasťou nákladov na zdravotnú starostlivosť.

Štát musí vedieť pacienta chrániť

Úlohou štátu je zákonmi garantovať dostupnú, kvalitnú a efektívnu zdravotnú starostlivosť všetkým občanom. Treba dodať, že rola štátu je nielen v definovaní pravidiel, dohľade nad ich dodržiavaním, ale aj v podpore transparentnosti.

ÚRAD PRE DOHĽAD NAD ZDRAVOTNOU STAROSTLIVOSŤOU MÁ VIACERO NENAHRADITEĽNÝCH FUNKCIÍ:

- dohliadať na to, či zdravotná poisťovňa nakupuje tú zdravotnú starostlivosť, ktorá je definovaná v zákone o rozsahu,⁹⁰⁹
- dohliadať nad solventnosťou a likviditou zdravotných poisťovní a v prípade, že zaznamená zhoršenie parametrov zasiahnuť načas a razantne, aby sa prípadné škody eliminovali na minimum,
- dohliadať, či poskytovateľ poskytol zdravotnú starostlivosť „lege artis“ (t. j. podľa zákona).

K tomu, aby mohol tieto funkcie plniť, nesmie priamo podliehať vláde. Do budúca musí jednoznačne ÚDZS znova nadobudnúť akcieschopnosť a nezávislosť, kľúčová však bude aj voľba vhodného človeka na funkciu predsedu.

NÁRODNÉ CENTRUM ZDRAVOTNÍCKYCH INFORMÁCIÍ

Je to štátna príspevková organizácia, ktorej zriaďovateľom je Ministerstvo zdravotníctva SR. Jednou z hlavných úloh NCZI je realizácia informatizácie a elektronizácie zdravotníctva prostredníctvom systému e-Zdravie. Spustenie systému e-Zdravie začiatkom roku 2018 znamená historicky najväčšiu kvalitatívnu zmenu v oblasti zdravotníctva. Systém je centrálnym úložiskom zdravotných záznamov pacienta a je zdrojom dôležitých informácií o pacientovom zdravotnom stave, ktoré mu môžu zachrániť život. Napriek tomu, že sa spustenie systému pripravovalo dlhé roky a stálo okolo 100 mil. eur, nevyhlo

908 Napr. perinatálna úmrtnosť, odvrátiteľná úmrtnosť, prenosné ochorenia, skrining rakoviny, podpora primárnej starostlivosti, riešenie nerovnomerného rozloženia zdravotníckeho personálu v rámci regiónov...

sa veľkým ťažkostiam a čelí oprávnenej kritike zo strany lekárov i verejnosti.

Zo strany NCZI je nevyhnutné v čo najkratšom čase zásadne zlepšiť kvalitu všetkých údajov, ktoré sa získavajú v zdravotníctve, pretože sú nevyhnutné pre rozhodovacie procesy. Dáta týkajúce sa kvality zdravotnej starostlivosti a bezpečnosti pacienta by mali byť zásadné pri rozhodovaniach zdravotných poisťovní a tiež nástrojom pacienta pri rozhodovaní sa, do ktorej nemocnice, či na ktoré oddelenie pri plánovanej zdravotnej starostlivosti sa rozhodne prísť.

NCZI vedie aj Národný register zdravotníckych pracovníkov.⁹¹⁰ Ide o systém, ktorý obsahuje údaje fyzických osôb – zdravotníckych pracovníkov, tzn. odborne spôsobilých osôb vykonávajúcich zdravotnícke povolanie. V rámci správy a prevádzky Národného registra zdravotníckych pracovníkov sa s cieľom jeho aktualizácie v súčasnosti pripravuje integrácia na Register fyzických osôb MV SR.

Riešenia SaS:

SYSTÉMOVÁ ZMENA

116/

Registrácia zdravotníckeho pracovníka v NCZI bude súčasne nahrádzať licenciú, ktorú vydávajú dnes profesionálne komory.

117/

V spolupráci s poisťovňami, samosprávnymi krajinami a hlavnými odborníkmi vytvoríme a zverejníme monitorovaciu mapu dostupnosti zdravotníckych pracovníkov podľa špecializácií.

PROCESNÉ ZMENY

118/

Všetky registre zdravotníckych pracovníkov vedené stavovskými organizáciami⁹¹¹ sa zjednotia do jediného Národného registra zdravotníckych pracovníkov, ktorý vedie NCZI.⁹¹²

119/

NCZI a iné inštitúcie v zdravotníctve **sprístupnia svoje (anonymizované) databázy** strojovo spracovateľným spôsobom.

120/

Zapojíme NCZI a iné inštitúcie do celoeurópskych projektov ako napríklad cezhraničný prístup k patientskej dokumentácii a cezhraničný prístup k e-Receptom.⁹¹³

121/

Funkčný katalóg zdravotných výkonov budeme pravidelne aktualizovať a prehodnocovať⁹¹⁴ v súlade s vývojom diagnostických, terapeutických a preventívnych postupov.

122/

Zabezpečíme pravidelnú **náhodnú kontrolu zverejňovania zmlúv** v rezorte zdravotníctva.

123/

Zavedieme **povinnosť zverejňovať aj darovacie zmluvy.**⁹¹⁵

124/

Zdravotnú dokumentáciu poistencov, ktorých všeobecný lekár ukončil činnosť, bude môcť VÚC prideliť ďalším lekárom.⁹¹⁶ Poistenec sa sám rozhodne, či podpíše zmluvu s týmto lekárom alebo s iným lekárom podľa vlastného výberu.

910 Zákon č. 153/2013 o národnom zdravotníckom informačnom systéme.

911 Lekári, zubní lekári, lekárnici, sestry a pôrodné asistentky, medicínsko-technickí pracovníci, fyzioterapeuti, zubní technici, ortopedickí technici, iní zdravotní pracovníci, psychologovia a zdravotní záchranári.

912 Podľa zákona č. 153/2013 Z. z. o národnom zdravotníckom informačnom systéme.

913 Aktuálne sa len uvažuje, že by sme podali prihlášku na vstup do týchto projektov.

914 Katalóg zdravotných výkonov je prílohou Nariadenia vlády č. 776/2004. Od roku 2005 bol novelizovaný len raz, a to v oblasti stomatológie.

915 Novelizáciou čl. 5a zákona č. 211/2000 o slobode informácií.

916 Bude však nevyhnutné vyriešiť súlad so zákonom č. 18/2018 o ochrane osobných údajov.

ZMENY SPÔSOBU RIADENIA:

125/

Voľba nezávislého predsedu ÚDZS sa uskutoční nasledujúcim spôsobom:

- a/** Ustanoví sa okruh voliteľov (rôzne inštitúcie navrhnu po jednom kandidátovi).
- b/** Volitelia vyhlásia výberové konanie, uskutočnia sa verejné vypočutia.
- c/** Kandidáti musia spĺňať odborné predpoklady.
- d/** Volitelia zostavia poradie kandidátov podľa vhodnosti.
- e/** NR SR zvolí jedného z prvých dvoch (troch) najlepších kandidátov verejným hlasovaním.
- f/** Zvoleného kandidáta vymenuje prezident SR za predsedu ÚDZS.
- g/** **Funkčné obdobie bude 7 rokov.**
- h/** Ustanovený predseda bude môcť byť odvolaný z funkcie prezidentom SR na základe návrhu NR SR, ktorá jasne uvedie dôvody na jeho odvolanie.

126/

Sprísname požiadavky na úplnú funkčnosť a všeobecnú dostupnosť⁹¹⁷ všetkých dátových služieb, ktoré poskytuje NCZI odbornej verejnosti, laickej verejnosti a štátnym inštitúciám.

127/

Legislatívu budeme nastavovať so spoločnou účinnosťou od 1. januára (až na nevyhnutné prípady).

917 Napríklad moduly e-Lab, e-Vyšetrenie, e-Objednanie, Pacientsky sumár, Elektronická zdravotná knižka, ktoré sú v čase písania tohto dokumentu nefunkčné a pre väčšinu lekárov nedostupné.

DLHODOBÁ STAROSTLIVOST

Kombinovaná zdravotná a sociálna (dlhodobá) starostlivosť

Ak sa ľudia dostanú do stavu celkovej fyzickej či psychickej slabosti a krehkosti (napr. kvôli vysokému veku), alebo majú telesné či duševné postihnutie, tak sú odkázaní na pomoc iných osôb pri vykonávaní každodenných činností⁹¹⁸ (telesné potreby, stravovanie), a súčasne môžu potrebovať aj istú úroveň ošetrovateľskej (čiže zdravotnej) starostlivosti. Takáto kombinovaná integrovaná starostlivosť sa nazýva dlhodobá starostlivosť a predstavuje spravidla mix opatrovateľskej i zdravotnej starostlivosti.

Dlhodobá sociálna a zdravotná starostlivosť (DSZS) sa dotýka primárne dvoch cieľových skupín, a to seniorov (65+) a osôb so zdravotným postihnutím, ktorí sú odkázaní na tento typ starostlivosti. Potreba dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti však výrazne narastá vo veku nad 75 rokov. Podľa údajov ŠÚ SR žilo v roku 2018 v SR takmer 16 % seniorov - obyvateľov vo veku 65+. Do roku 2030 by sa ich podiel mal zvýšiť na 21,2 %, čo predpokladá zvýšenú zdravotnú a sociálnu starostlivosť z dôvodu ich vekom znižujúcej sa miery sebastačnosti a zvyšujúcej sa odkázanosti na DSZS. Výdavky na DSZS by mali do roku 2030 vzrásť o polovicu zo súčasných 0,9 % HDP na 1,4 % HDP. Do roku 2050 sa výdavky na kombinovanú dlhodobú starostlivosť zdvojnásobia na 1,8 % HDP podľa odhadov Rady pre rozpočtovú zodpovednosť.

V Slovenskej republike však neexistuje systém kombinovanej dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti pre osoby so zdravotným postihnutím a seniorov. Napriek viacerým pokusom o reformovanie a prepájanie systému sociálnych služieb a zdravotnej starostlivosti sa doteraz tak nestalo. Zdravotná starostlivosť a sociálne služby sú dva separátne systémy s minimálnou koordináciou a prepojením, pričom posudzovanie zdravotnej a sociálnej odkázanosti sa deje v každom systéme zvlášť. Každý z nich sa riadi vlastnou

legislatívou a normami. Táto fragmentácia je však príliš nákladná, a najmä nepriateľská k odkázaným, ktorí nevedia, ako postupovať a ak aj vedia, tak im často chýba pri ich stave energia predierať sa nepriateľskou byrokratickou húštinou. Fragmentácia sa tiež týka posudkových lekárov (existujú najmenej dve skupiny⁹¹⁹), ktorá potom vedie k rozporným nálezom a výsledkom.

Väčšina kombinovanej starostlivosti sa uskutočňuje v domácom prostredí a prostredníctvom neformálnych opatrovateľov (najmä rodinní príslušníci). Takýto stav je najefektívnejší a ak by bol doplnený dostatočne hustou sieťou agentúr domácej opatrovateľskej a ošetrovateľskej služby (ADOS), dalo by sa naplniť cieľ, ktorým je udržať seniorov a odkázaných, čo najdlhšie v domácom prostredí, kde sa cítia najlepšie.

Stav nemalého počtu zariadení pre seniorov je zlý, chýba kvalifikovaný personál. Seniori v tých horších zariadeniach strácajú ľudskú dôstojnosť a často presun do takéhoto zariadenia znamená rozsudok smrti. Príkladom za všetky bolo zariadenie IRIS v Bratislave.⁹²⁰ Jednou z príčin takéhoto stavu okrem nedostatku zdrojov na zaplatenie dostatočného počtu kvalitného personálu je aj absencia kritérií kvality pre tieto zariadenia a absencia kontroly. Pritom ide o najdrahší spôsob starostlivosti o seniorov a zdravotne odkázaných.

V predchádzajúcich rokoch Ministerstvo financií SR a NBS posudzovali možnosť novej legislatívnej normy umožňujúcej a regulujúcej transformáciu dlhodobých aktív občanov Slovenska na dlhodobý pravidelný príjem v starobe (reverzná hypotéka). V dokumente⁹²¹ pripravenom oboma inštitúciami konštatovali, že by mohol byť poskytovaný jednak bankami ako úverový produkt alebo poisťovňami ako „poistný produkt“, a to bez výraznejších legislatívnych prekážok z hľadiska regulácie finančných a úverových inštitúcií.

918 Nielen tých, ale dôležitá je aj sociálna interakcia, poradenstvo, sprievodcovstvo a pod.

919 V súčasnosti vykonáva lekársku posudkovú činnosť (LPC) Sociálna poisťovňa zvlášť pre účely nemocenského, dôchodkového a invalidného poistenia. LPC vyplývajúcu zo zákona č. 447/2008 o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia vykonáva ÚPSVaR. Obce a VÚC vykonávajú LPC podľa Zákona č. 448/2008 o sociálnych službách.

920 V zariadení IRIS na Heydukovej ulici v Bratislave podávali počas dvoch rokov zamestnanci zariadenia podľa vlastného uváženia rôzne lieky a liečivá, hoci na to nemali odbornú spôsobilosť. Zlyhal tu dohľad nad zariadením, pretože nie je stanovené, kto je zaň zodpovedný v prípade súkromných zariadení.

921 <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/rada-vlady-sr-prava-seniorov/zasadnutie-23-11.2015/bod-c.2/material-k-bodu-c-4-ms-sr.pdf>

Podľa Súhrnnej implementačnej správy za rok 2018⁹²² táto téma naráža na rezortizmus a časové prietahy v legislatívnom procese, pričom príjmy a výdavky sú súčasťou rôznych rezortov. Je potrebné prijať nadrezortné riešenie, prípadne presunúť výkon kompetencií a financovania pod jednu strechu. Vytvorením nadrezortného riešenia dlhodobej starostlivosti (spojením agendy vybraných sociálnych služieb súvisiacich s dlhodobou sociálnou a zdravotnou starostlivosťou bude možné dosiahnuť riešenie, obdobne ako je to v krajinách ako Dánsko, Írsko alebo Portugalsko.

Riešenia SaS:

1/

System posudzovania zdravotnej a sociálnej odkázanosti sa zmení tak, že **občan bude posudzovaný len na jednom mieste** (úrade) s tým, že tento posudok bude platiť na všetky účely.⁹²³

2/

Stanoví **sa jedna pravidelná** (prípadne jednorazová) **sociálno-zdravotná podpora** z verejných zdrojov pre daného občana⁹²⁴ a termín, kedy sa jej poberanie bude prehodnocovať.

3/

Zjednotíme postavenie posudkových lekárov s dôrazom na ich kvalifikáciu a celoživotné vzdelávanie.

4/

Podpora pôjde na konkrétneho občana, ktorý sám rozhodne, komu sa má za starostlivosť zaplatiť.

Táto podpora bude zahŕňať dnešné štátne dávky (vyplývajúce zo stupňa odkázanosti) a zdroje, ktorými štát prispieva na chod sociálnych zariadení.⁹²⁵

5/

Umožníme aj rodine odkázaného byť prijímateľom peňazí určených na dlhodobú starostlivosť, ak sa o pacienta stará kvalitne a zodpovedne.

6/

V prípade indikovania možného zanedbania starostlivosti o odkázanú osobu⁹²⁶ budú mať poskytovatelia zdravotnej starostlivosti povinnosť toto zistenie hlásiť VÚC alebo obciam. **Tí, ktorí budú opakovane zanedbávať svojich zverencov budú vylúčení z možnosti opatrovať ich** a nahlásení kompetentným orgánom.

7/

Prostredníctvom poisťovní **budeme finančne podporovať poskytovanie sociálnej a zdravotnej starostlivosti v domácom prostredí**, so zreteľom aj na rehabilitáciu, fyzioterapiu a psychiatriu (ktoré sú v súčasnosti prakticky nedostupné).

8/

Presadíme **meranie a zverejňovanie efektívnosti domácej starostlivosti**.⁹²⁷ Tým chceme podporiť sestry a pôrodné asistentky ako samostatných PZS, ako aj širšie využívanie ADOS, fyzioterapie a rehabilitácie v domácom prostredí.

922 https://www.vlada.gov.sk/data/files/7504_suhrnna-implmentacna-sprava-2018-zdravotnictvo-doprava-informatizacia-vzdelavanie-zivotne-prostredie-trh-prace-a-socialne-politiky.pdf, box 1 – Dlhodobá zdravotno-sociálna starostlivosť

923 Lekárska posudková činnosť na účely nemocenského, dôchodkového a úrazového poistenia, posudzovanie pri poskytovaní peňažných príspevkov na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia (peňažný príspevok, osobná asistencia), parkovacieho preukazu pre fyzickú osobu so zdravotným postihnutím podľa zákona 447/2008., posudzovanie o odkázanosti na sociálnu službu podľa článkov 34 - 41 zákona o sociálnych službách č. 448/2008.

924 Po zavedení Odvodového bonusu pôjde o násobky základnej dávky.

925 Podľa článkov 71, 78a zákona o sociálnych službách č. 448/2008

926 Napr. podvyživená osoba, preležaniny, dehydratácia osoby a iné príznaky zanedbania starostlivosti.

927 Zdravotná ošetrovateľská starostlivosť v domácom prostredí je často najefektívnejšia podľa množstva kritérií a týka sa veľkého počtu pacientov. Môžu ju samostatne vykonávať zdravotné sestry a pôrodné asistentky samostatne. Meranie jej efektívnosti bude argumentom pre zdravotné poisťovne, aby ju využívali v podstatne väčšom rozsahu ako v súčasnosti, čím vznikne dopyt práve po zdravotných sestrách a pôrodných asistentkách poskytujúcich túto starostlivosť.

9/

Zavedieme systém hodnotenia kvality zariadení pre zdravotne a sociálne odkázaných. Ich kvalitu bude pravidelne hodnotiť nezávislá organizácia a výsledky budeme zverejňovať. Ak zariadenie nebude spĺňať minimálne štandardy kvality viac ako dve sledované obdobia, bude vyradené zo siete. ⁹²⁸

10/

Vytvoríme podmienky na vznik bankového alebo poistného produktu tzv. **reverznej (spätnej) hypotéky** prijatím príslušných legislatívnych noriem. ⁹²⁹ **Občania, ktorí vlastnia nehnuteľnosť, v prípade záujmu ju budú môcť využiť na financovanie dlhodobej starostlivosti pre seba.**

11/

Podporíme **rozvoj komunitných programov pre seniorov.** ⁹³⁰

12/

Zavedieme inštitút **profesionálnej terénnej sociálnej sestry.** ⁹³¹

13/

Navrhujeme, aby **ADOS, a najmä sestry ako samostatné subjekty mohli byť priamo zazmluvnené aj v prípadoch dlhodobu a chronicky chorých.**

14/

Po zavedení odvodového bonusu **zlúčime rezorty zdravotníctva a sociálnych vecí.**

15/

Pripravíme legislatívu pre oblasť dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti vrátane návrhov na novelizáciu súvisiacich zákonov a úpravu právnych predpisov. Zákon bude vychádzať z týchto piatich princípov:

- **princíp subsidiarity,**
- **zjednotený a štandardizovaný systém posudzovania,**
- **transparentné, efektívne a viaczdrojové financovanie,**
- **kvalitné informácie,**
- **definícia štandardov kvality poskytovaných služieb DSZS.** ⁹³²

16/

Súčasťou definície štandardov poskytovaných služieb bude **zavedenie štandardov výkonov DSZS** ⁹³³ a štandardov kvality poskytovateľov DSZS. ⁹³⁴

928 V súčasnosti sa nevykonávajú žiadne hodnotenia kvality poskytovateľov sociálnych služieb, pozri: <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/socialne-sluzby/kvalita-socialnych-sluzbach/>

929 Okrem zmien v zákone o bankách a zákone o poisťovníach budú nutné významné legislatívne úpravy v iných súvisiacich oblastiach, napr. ochrana spotrebiteľa, občianske právo - dedičstvo, daňové zákony, posilnenie ochrany užívateľa nehnuteľnosti na základe vecného bremena. V roku 2015 sa zainteresované ministerstvá rozhodli od tohto legislatívneho zámeru upustiť.

930 Ako napríklad: <https://www.seniorcard.wa.gov.au>

931 Sestra, ktorá absolvuje predpísané vzdelávanie v oblasti ošetrovateľstva a sociálnej práce.

932 Musí to byť spoločné dielo MZ a MPSVaR. Jeho základným cieľom bude riešiť situáciu občana odkázaného na DSZS s časovou, vecnou a finančnou dostupnosťou potrebnej pomoci, vzhľadom na zdravotné a sociálne potreby jednotlivca. Novelou prejdú zákony 581/2004 o zdravotných poisťovníach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou, 576/2004 o zdravotnej starostlivosti, 448/2008 o sociálnych službách a taktiež 461/2003 o sociálnom poistení. Zákon by mal vychádzať z dokumentu Stratégia dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti v Slovenskej republike z októbra 2019: <https://www.health.gov.sk/Clanok?strategia-dlhodobej-socialno-zdravotnej-starostlivosti-v-sr>

933 Štandard bude to, čo dostanú klienti na základe nároku z verejného zdravotného poistenia a na základe sociálnej pomoci financovanej z verejných zdrojov. Zákon bude obsahovať aj štandardy výkonov neuhradzaných z verejných zdrojov.

934 Zadefinujeme, aké kvalifikačné podmienky má plniť ten, kto zabezpečuje službu ako jednotlivec (príbuzný alebo iná fyzická osoba); a aké podmienky má plniť poskytovateľ služby právnická osoba (pri poskytovaní v domácom prostredí alebo pri pobytových službách).

17/

Zrovnoprávnime postavenie verejných a neverejných poskytovateľov sociálnych služieb. ⁹³⁵

18/

Zmeníme právnu formu poskytovateľov DSZS z rozpočtových organizácií (dnes zriaďovaných obcami a VÚC) na neziskové organizácie, čím sa vytvorí rovnoprávne podmienky (tvrdé rozpočtové obmedzenia) pre všetky poskytovateľov DSZS. ⁹³⁶

19/

Navrhujeme optimálnu sieť DSZS (ADOS, DOS, následné lôžka, hospic) podľa odhadovaného počtu osôb odkázaných na ošetrovateľskú starostlivosť a tiež osôb vyžadujúcich paliatívnu starostlivosť. ⁹³⁷

20/

Legislatívne upravíme návštevную službu lekárov v domácom prostredí. ⁹³⁸

21/

Postupne vybudujeme integrovaný informačný systém sociálnych služieb ako základ riadenia systému DSZS. ⁹³⁹

22/

Zrušíme limit poskytovať sociálnu službu najviac pre 40 prijímateľov sociálnej služby v jednej budove zariadenia. ⁹⁴⁰

23/

Presadíme, aby posudok o odkázanosti na sociálnu službu bol tvorený nielen na základe lekárskeho posudku a sociálneho posudku, ale aj na základe zhodnotenia odkázanosti (potreby) na úkony ošetrovateľskej starostlivosti. ⁹⁴¹

24/

Zlepšíme situáciu v zamestnávaní osôb s ŤZP smerom k otvorenému trhu práce. ⁹⁴² **Naším zámerom je, aby si čo najviac osôb s ŤZP našlo zamestnanie na otvorenom trhu práce. Dôležitým prvkom v tejto snahe je zvyšovanie kvalifikácie a schopností týchto osôb tak, aby boli konkurencieschopní na otvorenom trhu práce.**

- 935 Podľa zákona č. 448/2008 články 6 a 8 má občan právo na výber poskytovateľa a obec a mesto zas povinnosť zabezpečiť občanovi dostupnosť služby a pritom rešpektovať výber poskytovateľa samotným občanom. Obce operujú článkom 75, že služby nehradia preto, lebo si jej zabezpečenie u neverejného poskytovateľa neobjednali, pričom zabezpečenie dostupnosti sociálnych služieb v regióne je povinnosťou samosprávy („priamo“ poskytnutím tejto služby prostredníctvom verejného poskytovateľa zriadeného samosprávnym orgánom alebo „nepriamo“ zabezpečením tejto služby zazmlúvaním neverejného poskytovateľa). Obce a VÚC by mali vynakladať rovnaké zdroje na krytie nákladov za vlastných občanov umiestnených u verejných a neverejných poskytovateľov sociálnych služieb. Preto je nutné zabezpečiť, aby mestá a obce rešpektovali zákon a zazmlúvnili všetkých poskytovateľov sociálnych služieb, ktorých si občania na zabezpečenie služby vybrali. (Zostane v platnosti do zmeny právnej formy poskytovateľov.)
- 936 Aktuálne zariadenia hospodária samostatne podľa schváleného rozpočtu s prostriedkami, ktoré im určí zriaďovateľ v rámci svojho rozpočtu. V prípade, že výnosy sú nižšie ako výdavky, rozdiel na prevádzkové náklady dopláca zriaďovateľ (nespravodlivé voči neverejným poskytovateľom). Ak by boli rozpočtové organizácie transformované na neziskové organizácie, museli by hospodáriť s príjmami od klientov, dotáciami od štátu a inými finančnými prostriedkami (2 %, dary), a nie s dotáciami od zriaďovateľa (obce, VÚC). V tomto prípade by obce prispievali rovnakou sumou na všetkých odkázaných a výrazne by ušetrili.
- 937 Starnutie populácie je fenomén súčasnosti, no náš zdravotný a sociálny systém nie je systémovo, finančne ani personálne pripravený na vyrovnanie sa s jeho prejavmi. Počet ľudí nad 65 rokov a počet odkázaných na starostlivosť sa do roku 2030 zvýši o 40 % a sektor dlhodobej starostlivosti bude najrýchlejšie rastúcim segmentom. V roku 2030 bude vyžadovať minimálne 1,4 % HDP oproti súčasným 0,9 %.
- 938 V rámci úpravy legislatívy v oblasti DSZS upravíme návštevную službu lekárov v domácom prostredí. Aktuálne nie je legislatívne dostatočne upravená (zákon č. 576/2004., čl. 8, ods. 10). Ustanovíme povinnosť pre všeobecného lekára vykonávať návštevную službu u pacientov s potrebou DSZS v domácom prostredí.
- 939 Databázy sociálnych služieb doteraz neexistujú. Pripravovaná novela zákona č. 448/2008 o sociálnych službách predpokladá vytvorenie právnych podmienok pre zavedenie informačného systému sociálnych služieb. Databázy Sociálnej poisťovne zatiaľ nie sú prepojené s ostatnými databázami verejných inštitúcií, ba ani navzájom. Súčasťou integrovaného IS budú aj databázy systému e-Zdravie.
- 940 Podľa zákona č. 448/2008 o sociálnych službách, v zariadeniach s pobytovou formou možno poskytovať sociálnu službu najviac pre 40 prijímateľov sociálnej služby v jednej budove. Zmenu navrhujeme hlavne z personálnych, ekonomických dôvodov a dôvodov obmedzujúcich vstup nových subjektov do systému. Rušili by sa odstavce odseku 4 v článku 35, odsek 7 v článku 38 a odsek 6 v článku 39.
- 941 Nedostatkým systému posudzovania je, že sa posudzujú len sociálne aspekty odkázanosti osoby na pomoc inej osoby pri sebaobsluže a jednotlivé úkony patriace do okruhu aktivít denného života. Absentuje však zhodnotenie odkázanosti (potreby) na úkony ošetrovateľskej (zdravotnej) starostlivosti, aby bola vybraná adekvátna sociálna služba pre odkázaného. Súčasne to bude nástroj akceptovania indikácie KOS (komplexnej ošetrovateľskej starostlivosti) zo strany zdravotných poisťovní a následnej finančnej úhrady ošetrovateľského paušálu z ich strany zákon č. 351/2017., ktorým sa menil a dopĺňal zákon č. 576/2004 o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti.
- 942 Verejná a štátna správa by mala ísť podnikateľom príkladom a dodržiavať článok 63 zákona č. 5/2004 o službách zamestnanosti a zamestnávať 3,2 % zamestnancov so zdravotným postihnutím. Pre podnikateľov je zamestnávanie takýchto osôb nevýhodné, pretože prepustenie takéhoto človeka je problém. Môže byť prepustený iba so súhlasom úradu práce (čl. 66 zákona č. 311/2001.), a preto je nutné prehodnotiť túto podmienku. Prehodnotíme sieť, úlohu APZ (Agentúra podporovaného zamestnávania, ktorých je aktuálne na Slovensku 69) a ich odmeňovanie na základe konkrétnych výsledkov a naplňania štandardov kvality.

25/

Znížime administratívne zaťaženie v súvislosti s poskytovaním príspevkov na podporu zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím.⁹⁴³

26/

Upravíme osobnú asistenciu pre osoby s ŤZP v súvislosti s ich rehabilitáciou a zaradením na trh práce.⁹⁴⁴

27/

Zabezpečíme, aby osoba so zdravotným postihnutím vyžadujúca kompenzačné (zdravotnícke) pomôcky, **odchádzala z ústavnej starostlivosti už s požadovanými pomôckami.**⁹⁴⁵

28/

Upravíme hranice príjmu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím na poskytovanie peňažného príspevku na kompenzáciu.⁹⁴⁶

29/

Zabezpečíme prehodnocovanie výšky invalidných dôchodkov na základe ich dodatočne odpracovaných rokov.⁹⁴⁷

30/

Podporíme obnovu verejných budov, ktorej súčasťou bude debarierizácia.⁹⁴⁸

31/

Zapojíme Slovensko do pilotného projektu Európskeho preukazu zdravotného postihnutia.⁹⁴⁹

943 Články 55 až 64 zákona č. 5/2004 o službách zamestnanosti. Zjednodušením podmienok na získanie jednotlivých príspevkov (pre chránené dielne a chránené pracoviská, na udržanie občana s ŤZP v zamestnaní, príspevok pre občana s ŤZP a podnikanie.

944 Mnohých záujemcov od vykonávania osobnej asistencie odrádza chýbajúce sociálne zabezpečenie - nemajú nárok na PN, OČR, dovolenku, nemocenské poistenie, dávku v nezamestnanosti, čo sa dá zmeniť úpravou článkov 20 až 23 zákona č.447/2008 o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia. Zmenou statusu zamestnanec v zákone č. 311/2001., Zákonník práce článok 11 a článku 4 zákona č. 5/2004 o službách v zamestnanosti.

945 Odstránime existujúce obmedzenia v sortimente zdravotníckych pomôcok ustanovených v zákone č. 332/2011 § 119a. V rámci elektronizácie zdravotníctva umožníme, aby pacient jednoduchým úkonom v prostredí svojej e-knižky splnomocnil sestru alebo člena rodiny k vyzdvihnutiu zdravotníckych pomôcok a liekov predpísaných pre pacienta na najmenej 1 až 3 mesiace.

946 V zákone č. 477/2008 o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia § 18 ods. 16 maximálna výška príjmu na poskytnutie kompenzácie je 5-násobok životného minima. Vzhľadom na vyššie príjmové skupiny je aktuálne znenie nespravodlivé.

947 Odstránime nespravodlivosť pre pracujúcich ŤZP, ktorí odvádzajú do systému odvody, ich počet odpracovaných rokov sa síce zvyšuje, ale nezohľadňuje sa to v sume im priznaného invalidného dôchodku.

948 Vláda SR ohlásila plán zriadiť program financovania obnovy verejných budov prostredníctvom garantovaných energetických služieb (EPC). Dôvodom je zmena pravidiel Eurostatu – po novom sa EPC služby nebudú rátať do verejného dlhu. EPC služba sa hradí z dosiahnutých úspor nákladov na energie, resp. prevádzku budovy, a trvanie EPC zmluvy musí byť kratšie ako životnosť realizovaných opatrení na budove (15 – 20 rokov). Tento zámer je vítaný, pretože tri štvrtiny verejných budov sú stále v pôvodnom stave, no eurofondy ako hlavný zdroj financovania ich obnovy skončia v súčasnej podobe už po roku 2020. Náklady na obnovu 3 % fondu ročne sú približne 210 mil. eur. Pravidlá bezbariérovosti pri stavbách určuje Stavebný zákon č. 50/1976 Zb. a najmä štvrtá časť vyhlášky Ministerstva životného prostredia SR č. 532/2002., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o všeobecných technických požiadavkách na výstavbu a o všeobecných technických požiadavkách na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie.

949 EÚ vyvíja dobrovoľný systém vzájomného uznávania statusu osoby ŤZP a súvisiacich výhod na základe preukazu EÚ pre osoby so ŤZP, aby takýmto osobám pomohla uľahčiť cestovanie po krajinách EÚ. Preukaz nemá vplyv na vnútroštátne kritériá alebo pravidlá týkajúce sa oprávnenosti na uznanie zdravotného postihnutia. Členské štáty si ponechávajú právomoc rozhodnúť, kto je oprávnený získať preukaz podľa vnútroštátneho vymedzenia pojmu zdravotné postihnutie, ako aj právomoc určiť postup týkajúci sa jeho vydávania. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1139&langId=sk>

SOCIÁLNE VEČI

Na Slovensku dlhodobo zlyháva systém sociálnych služieb kvôli zle nastavenému financovaniu. Nižšia aj vyššia samospráva nie sú schopné poskytovať v dostatočnej forme a kvalite všetky druhy sociálnych služieb, na ktoré má klient nárok zo zákona. V poradovníkoch na DS a ZSS sú tisíce čakateľov, terénne sociálne služby nie sú dostupné vo väčšine miest a obcí buď vôbec, alebo sú v nedostatočnej miere. Deinštitucionalizácia sociálnych služieb u nás výrazne zaostáva za väčšinou krajín EÚ.

Taktiež v plnení ratifikovaného Dohovoru o právach ľudí so zdravotným postihnutím zaostávame za väčšinou krajín EÚ. Nie je dostatočne zabezpečený prístup ľudí so zdravotným postihnutím k službám vo všetkých oblastiach života, pretože, okrem príspevkov na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia, nie je dostatočne podporená najmä osobná asistencia - progresívny nástroj na podporu nezávislého života ľudí so zdravotným postihnutím. Dôsledkom je vylúčenie ľudí so zdravotným postihnutím zo spoločnosti.

V oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately absentujú služby prevencie a práce s rodinou, predovšetkým terénne služby zamerané na včasnú intervenciu. Rovnako zlyhávajú programy zamerané na rodiny s deťmi, v ktorých dochádza k rozpadu. Nedostatočná práca s rodinami spôsobuje enormný a nežiaduci rozmach tzv. fenoménu zavrhnutých rodičov. Rovnako zanedbanou oblasťou je aj prevencia a eliminácia domáceho násillia, najmä násillia na ženách.

SOCIÁLNE SLUŽBY A ZDRAVOTNE POSTIHNUTÍ OBČANIA

Cieľom našich zmien je zaviesť v oblasti sociálnej ochrany fungujúce, nielen deklarované, viaczdrojové financovanie, a to tak zo štátu (štátny rozpočet - garantované príspevky), lokálnej a regionálnej samosprávy (vyrovňavací príspevok), zo zdrojov verejného zdravotného poistenia (úhrada

výkonov zdravotnej/ošetrovateľskej starostlivosti), projektové financie, súkromné zdroje a úhrada klientov vrátane úhrady od ich potomkov predkov v rámci vyživovacej povinnosti.

Zásadne zmeníme systém sociálnych služieb vrátane ich financovania a zrovnoprávnenia poskytovateľov tak, aby občan mal reálne garantované právo na sociálnu službu, ak sa nachádza v nepriaznivej sociálnej situácii a je na sociálnu službu odkázaný a mohol realizovať svoje právo výberu poskytovateľa.

Chceme pokračovať v začatom procese transformácie a deinštitucionalizácie tradičných veľkokapacitných inštitúcií, v ktorých nie je možné dodržiavať základné ľudské práva a podporovať nezávislý život ľudí so zdravotným postihnutím.

Riešenia SaS:

1/

Zavedieme **jednotný príspevok na odkázanosť na opatrovanie**, ktorý sa bude poskytovať priamo odkázaným občanom, v závislosti od posúdenia miery potrebnej pomoci. V dôsledku toho bude možné zrušiť doterajšie rôzne dávky a príspevky poskytované na ten istý účel rôznymi inštitúciami.

2/

Zjednotíme a zefektívime posudkový systém (medicínsky a sociálny) na účely sociálnej ochrany, chceme zabezpečiť zníženie administratívnej náročnosti. Občan bude posúdený na viaceré účely na jednom mieste (napr. na invaliditu, kompenzácie, sociálne služby, štátne dávky).

918 Nielen tých, ale dôležitá je aj sociálna interakcia, poradenstvo, sprievodcovstvo a pod.

919 V súčasnosti vykonáva lekársku posudkovú činnosť (LPC) Sociálna poisťovňa zvlášť pre účely nemocenského, dôchodkového a invalidného poistenia. LPC vyplývajúcu zo zákona č. 447/2008 o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia vykonáva ÚPSVaR. Obce a VÚC vykonávajú LPC podľa Zákona č. 448/2008 o sociálnych službách.

920 V zariadení IRIS na Heydukovej ulici v Bratislave podávali počas dvoch rokov zamestnanci zariadenia podľa vlastného uváženia rôzne lieky a liečivá, hoci na to nemali odbornú spôsobilosť. Zlyhal tu dohľad nad zariadením, pretože nie je stanovené, kto je zaň zodpovedný v prípade súkromných zariadení.

921 <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/rada-vlady-sr-prava-seniorov/zasadnutie-23-11.2015/bod-c.2/material-k-bodu-c-4-ms-sr.pdf>

3/

Prerozdělíme novým spôsobom kompetencie v oblasti sociálnej ochrany medzi štátom, obcami a vyššími celkami s cieľom vytvorenia účelovo určených územných jednotiek; obce nezvládli svoje originálne kompetencie, preto vytvoríme systém nezávislých sociálnych orgánov, ktoré budú posudzovať tak invaliditu, ako aj kompenzácie pre ľudí s ťažkým zdravotným postihnutím, nepriaznivý zdravotný stav dieťaťa na účely štátnych dávok, odkázanosť občana na sociálnu službu, potrebu poskytovania ošetrovateľskej starostlivosti a iné formy podpory (napr. komunitnej psychiatrie, podpory pri vzdelávaní a podporovanom zamestnávaní).

4/

Pre občanov so zdravotným postihnutím pri vybraných druhoch podpory navrhujeme, **aby prioritným bolo financovanie rôznymi formami osobného rozpočtu** (priame platby občanovi, priame platby poskytovateľovi, systém voucherov a kombinácie týchto foriem). Pri poskytovaní podpory vrátane kompenzácie nepripustíme diskrimináciu detí a dospelých občanov na základe druhu zdravotného postihnutia.

5/

Osobnú asistenciu a príspevok na osobnú asistenciu považujeme za progresívny nástroj podpory nezávislého života ľudí so zdravotným postihnutím, a preto chceme, aby sa poskytoval v takej výške a za takých podmienok, aby bol motiváciou pre osobných asistentov.

6/

Chceme **podporovať agentúry osobej asistencie** s cieľom rozšíriť ich sieť v SR, pretože práve ich spolufinancovaním vytvoríme podmienky, aby sa zvýšil záujem ľudí o vykonávanie profesie osobný asistent.

7/

V nadväznosti na osobnú asistenciu poskytovanú zo systému kompenzácií v sociálnej oblasti chceme **odstrániť súčasné problémy a nesúlad medzi tromi**

druhmi asistencie⁹⁵⁰ s cieľom, aby aj deti so zdravotným postihnutím za splnenia zákonných podmienok mali nárok na integrované vzdelávanie s podporou školského asistenta a neboli závislé od dobrej vôle riaditeľov škôl alebo ich zriaďovateľov.

8/

Rozšírime sieť a kompetencie sociálnej služby Centier včasnej intervencie, ktoré budú pomáhať rodinám a ich deťom s rizikovým vývinom alebo zdravotným znevýhodnením, a to už od narodenia až do veku 7 rokov. Pozri aj kapitolu SVS.

9/

Budeme žiadať od developerov **uplatňovanie princípů univerzálneho dizajnu**, a to aj prijatím nového stavebného zákona spolu so zapracovaním sankcií za porušovanie bezbariérovosti a vytváranie prekážok a bariér vo verejných budovách pre ľudí so zdravotným postihnutím, seniorov a matky s deťmi.

10/

V oblasti zamestnávania znevýhodnených skupín občanov (napr. ľudí so zdravotným postihnutím, ľudí žijúcich vo vylúčených komunitách, dlhodobo nezamestnaných ľudí) chceme opätovne začať finančne podporovať **agentúry podporovaného zamestnávania** ako účinného nástroja na začlenenie nielen do práce, ale aj do plnohodnotného života.

PREVENCIA A ELIMINÁCIA DOMÁCEHO NÁSILIA, NAJMÄ NÁSILIA NA ŽENÁCH

11/

Považujeme za potrebné zaviesť **špecializované vyšetrovacie tímy** na vyšetrovanie prípadov násilia páchaného na ženách, prípadne aj na iných zraniteľných osobách.

12/

Skvalitníme znalecké dokazovanie v prípadoch násilia páchaného na ženách aj vytvorením batérie formulovaných otázok pre znalcov z odboru psychiatrie a psychológie s ich využívaním orgánmi činnými v trestnom konaní vrátane vyhodnocovania kvality znaleckého dokazovania.

13/

Budeme analyzovať prípady násilia páchaného na ženách aj s **cieľom zistiť mieru falošných obvinení.**

SOCIALNO-PRÁVNA OCHRANA DETÍ A SOCIÁLNA KURATELA

V oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je a bude naším prvoradým cieľom vždy najlepší záujem dieťaťa. Plnenie podmienok kvality (či už personálnych, profesijných, ale aj prevádzkových) centier pre deti a rodinu, ktoré budú poskytovať odbornú pomoc a starostlivosť deťom a ich rodičom, považujeme za prioritné, aby nedochádzalo k porušovaniu práv detí. Kvalitu budeme požadovať už v čase akreditácie subjektov, ale chceme ju podporovať aj výrazným a systematickým vzdelávaním a zvyšovaním kvalifikácie a odbornosti zamestnancov.

14/

Chceme **pokračovať v procese transformácie a deinštitucionalizácie detských domovov**, a to aj s podporou finančných prostriedkov z ESF, ako aj IROP.

15/

Budeme **dôsledne požadovať dodržiavanie Dohovoru o právach dieťaťa**, a to aj vo väzbe na jeho právo vrátiť sa do pôvodného prostredia, budeme uprednostňovať a podporovať rozvoj siete ambulantných a terénnych foriem práce s dieťaťom a jeho rodinou; ak to nie je možné, chceme, aby malo dieťa kontakt s rodičmi, aby mu bolo umožnené stretávať sa s oboma rodičmi; chceme vytvoriť právne bariéry, aby nedochádzalo k únosom a zadržaniu detí v zahraničí rodičom alebo treťou osobou a ich nevrátenie späť.

16/

Zavedieme **systemové financovanie preventívnych programov pri riešení rodičovských konfliktov**, výchovných problémov a preventívnych programov zameraných na sanáciu zanedbávaných detí trpiacich syndrómom KAN, hlavne u týraných a sexuálne zneužívaných detí, ako aj na podporu rodín, ktoré majú deti v náhradnej rodinnej starostlivosti.

17/

Chceme **minimalizovať dôsledky syndrómu zahrnutých rodičov** a eliminovať manipuláciu rodičov s deťmi.

FINANČNÁ PODPORA RODÍN S DEŤMI

18/

Materskú umožníme čerpať obom rodičom a tempom, ktoré si zvolí rodič.

19/

Odstránime rozdielnu výšku rodičovského príspevku a nebudeme túto dávku podmieňovať dávkou v materstve.

20/

Vyrovnáme výšku rodičovského príspevku s výškou príspevku na starostlivosť o dieťa.

21/

Predĺžime možnosť čerpať **príspevok na starostlivosť o dieťa až do začiatku povinnej školskej dochádzky.**

RIEŠENIA PRE SENIOROV

Súčasný stav

Rok 2018 bol prelomový, pretože počet seniorov prvýkrát prevyšil počet detí. Na 100 detí pripadalo 102 seniorov.⁹⁵¹ Aktuálny počet dôchodcov k augustu 2019 je 1 401 299⁹⁵². Skladáme sa na zvyšovanie dôchodkov ľuďom, ktorí polovicu kariéry nepracovali a druhú polovicu robili na skrátenej úväzok. Je to pohoršujúce najmä pre ľudí, ktorí celý život pracovali a nakoniec majú podobný dôchodok ako tí prví. Ak zostane minimálny dôchodok naviazaný na priemernú mzdu, tak to v praxi znamená, že sa minimálne dôchodky budú valorizovať podľa tempa rastu miezd a ostatné podľa dôchodcovskej inflácie. Rovnosť sa tak bude prehlbovať každý rok a s ním aj pocit nespravodlivosti. Opatrenia, ktoré navrhujeme, nepripraví nikoho zo súčasných dôchodcov ani o jeden cent.

Riešenia SaS:

1/

Ponecháme **vianočné dôchodky**.

2/

Navrhujeme **ústavný zákon o dôchodkovom systéme**, ktorým zavedieme **fiškálnu vyrovnanosť I. piliera a súčasne ochránime II. pilier**.⁹⁵³

3/

Z nároku na minimálny dôchodok vyjmeme roky evidencie na úrade práce.⁹⁵⁴

4/

Vytvoríme **systém apelov na osobnú zodpovednosť jednotlivca**, aby sme motivovali k zvýšenej tvorbe úspor:

- a/ pravidelné informácie o očakávanom dôchodku (Oranžová obálka),⁹⁵⁵
- b/ informačný web s úplnými a zrozumiteľnými informáciami o dôchodkoch,
- c/ umožníme zamestnávateľom prispievať svojim zamestnancom na šetrenie na dôchodok do výšky 3 % hrubej mzdy za podmienky, že tú istú sumu, ktorou mu prispeje zamestnávateľ, s i odloží aj zamestnanec,⁹⁵⁶
- d/ princípy finančnej gramotnosti v školských osnovách.⁹⁵⁷

5/

Primerane znížime **odplaty**⁹⁵⁸ pre **správcovské spoločnosti** v II. aj v III. pilieri.⁹⁵⁹

951 Zdroj: Štatistický úrad SR

952 Zdroj: Sociálna poisťovňa SR, počet vyplácaných dôchodkov starobných 1 078 934, invalidných 236 319, ostatných 86 046.

953 Najdôležitejšia vlastnosť dobrého dôchodkového systému je jeho predvídateľnosť. Je potrebné priznať si skutočné náklady na vyplácanie dôchodkov z I. piliera a zaviesť pravidlo, že kto bude chcieť zvýšiť objem vyplácaných nárokov, bude musieť zároveň povedať, kde na to zoberie. Napríklad, ktoré dane zvýši. To zabezpečí fiškálnu vyrovnanosť a obmedzí populistické návrhy.

954 Za odpracované roky pre potreby priznania minimálneho dôchodku sa ráta aj to, keď bol človek nezamestnaný a evidovaný na úrade práce v období rokov 1990 až 2000. V praxi to znamená, že za 10 rokov na úrade práce dostane niekto zvýšený dôchodok rovnako ako iný, kto počas tohto obdobia pracoval. Minimálny dôchodok by mal byť viazaný na počet reálne odpracovaných rokov.

955 Dôchodkové inštitúcie – Sociálna poisťovňa, správcovia v II. a III. pilieri – tvoria svoje systémy tretím stranám, ktoré budú so súhlasom občana spracovávať údaje a poskytovať predikcie o jeho budúcom predpokladanom dôchodku. Jedným zo spôsobov je koncept Oranžovej obálky známy zo Švédska, kde už 20 rokov každý rok pride občanom v oranžovej obálke stav ich dôchodkového účtu a dôležité skutočnosti týkajúce sa ich budúcich dôchodkov.

Dôležité sú štyri aspekty:

- Oranžovú obálku vytvárala nezávislá inštitúcia, ktorá nebude informovať tendencie,
- boli prezentované informácie dostatočne zrozumiteľné,
- zahŕňala informácie naprieč celým dôchodkovým systémom (zo všetkých pilierov),
- v 21. storočí bola posielaná mailom.

956 Príspevok zamestnávateľa by bol nákladovou položkou. Zamestnávateľ prispeje takou sumou ako zamestnanec, čo je motivačné pre oboch. Táto možnosť existuje dnes len v rámci sporenia v DDS, my navrhujeme rozšírenie aj na iné druhy sporenia, napríklad investičné fondy.

957 V rámci disponibilných hodín, ktoré sú vytvorené pre každý ročník, by bolo možné zaviesť predmet Finančná gramotnosť, na ktorom by žiaci získavali vedomosti o financiách a zručnosti v tvorbe úspor.

958 Podľa zákona č. 43/2004 §63 o starobnom dôchodkovom sporení má DSS právo na odplaty:

- a) odplatu za správu DF vo výške 0,3 % priemernej ročnej čistej hodnoty majetku v dôchodkovom fonde,
- b) odplatu za vedenie osobného dôchodkového účtu vo výške 1 % z každého príspevku pripísaného na účet nepriradených platieb, pred pripísaním príspevku na ODÚ v príslušnom dôchodkovom fonde,
- c) odplatu za zhodnotenie majetku, ktorá predstavuje 10 % z objemu zhodnotenia majetku dôchodkového fondu v príslušnom období a je definovaná konkrétnym vzorcom v zákone. Odplatu za zhodnotenie majetku v DF má spoločnosť iba vtedy, ak vypočítaná suma podľa vzorca uvedeného v zákone bude mať kladnú hodnotu. V praxi to znamená, že každý rok prispievame DSS cca 1,5 % nasporenej sumy + 10 % zo zhodnotenia.

959 V III. pilieri je poplatok za správu 1,2 % p. a. V II. pilieri platíme odplatu za zhodnotenie aj v indexových fondoch, čo je celosvetový unikát. Keďže vo svete sa dôchodkové fondy spravujú s poplatkami od 0,2 % p. a., vidíme stále veľký priestor na znížovanie poplatkov.

6/ €

Umožníme DSS investovať aj do REIT fondov, ktoré investujú do výstavby bytov na prenájom.

7/

Postupne **zvýšime príspevky do II. piliera na 9 %**.⁹⁶⁰

8/

Zavedieme **povinnú účasť v II. pilieri od 35 rokov života minimálne do našetrenia sumy potrebnej na vyplácanie doživotného dôchodku vo výške životného minima**.⁹⁶¹

9/

Opäť zavedieme **nezdaniteľnú časť základu dane na dobrovoľné príspevky do II. piliera**.⁹⁶²

10/ €

Zavedieme **preddefinované investičné stratégie podľa veku klienta (life-cycle stratégie)**.⁹⁶³

11/ €

Rozšírime investičné možnosti pre sporiteľov v doplnkovom dôchodkovom sporení (III. pi-lier).⁹⁶⁴

12/ €

Zmeníme stavebné sporenie na čiastočne dôchodkový produkt.⁹⁶⁵

13/ €

Rozšírime možnosť a zadefinujeme pravidlá pre programový výber dôchodkových úspor.⁹⁶⁶

14/ ☺

Odstránime nespravodlivé krátenie dôchodkov z I. piliera sporiteľom v II. pilieri.⁹⁶⁷

15/ € ☺

Zavedieme **benchmarking finančných produktov, aby sme vytvorili základný predpoklad pre efektívnu tvorbu úspor v transparentných finančných produktoch**.⁹⁶⁸

16/ 🔄

Zavedieme rovnakú valorizáciu minimálnych dôchodkov a riadnych starobných dôchodkov.⁹⁶⁹

960 V súčasnosti platí zákon č. 43/2004 o starobnom dôchodkovom sporení, podľa ktorého každoročne porastie odvod do II. piliera o 0,25 p.b. až do výšky 6 % z vymeriavacieho základu. Platiť bude do zavedenia Odvodového bonusu.

961 Časť nasporenej sumy presahujúcej sumu potrebnú na doživotný dôchodok vo výške životného minima, bude môcť sporiteľ čerpať formou programového výberu podľa vlastného uváženia alebo vo forme vyššieho dôchodku.

962 Nezdaniteľnú časť základu dane si mohol daňovník, čiže zamestnanec odpočítať od základu dane, vypočítaného v zdaňovacích obdobiach rokov 2013 až 2016. To znamená, že za rok 2017 a nasl. sa uvedená nezdaniteľná časť pri znížení základu dane neuplatňuje. Odpočítateľnú sumu zaplatených dobrovoľných príspevkov na starobné dôchodkové sporenie si mohol daňovník najviac do výšky 2 % zo základu dane (čiastkového základu dane) zisteného z príjmov zo závislej činnosti (zamestnanec) podľa § 5 č. 595/2003 zákon o dani z príjmov alebo z príjmov z podnikania podľa § 6, ods. 1 a 2 zákona o dani z príjmov. Táto suma bola maximálne vo výške 2 % zo 60-násobku priemernej mesačnej mzdy v hospodárstve Slovenskej republiky v kalendárnom roku, ktorý dva roky predchádzal kalendárnemu roku, za ktorý sa základ dane zisťoval. Maximálna suma dobrovoľne zaplateného príspevku na starobné dôchodkové sporenie, bola v poslednom roku 2016 vo výške 1 029,60 eura.

963 „life-cycle“ investičná stratégia mení pomer akciovej a dlhopisovej zložky portfólia podľa veku sporiteľa a bude predvolenou stratégiou pre každého vstupujúceho do II. piliera. Sporiteľ si môže investičnú stratégiu podľa svojich preferencií zmeniť.

964 Zavedieme indexové fondy povinne pre každého správcu alebo otvoríme systém doplnkového dôchodkového sporenia pre ďalšie spoločnosti mimo súčasných správcov.

965 Stavebné sporiteľne spravujú na Slovensku približne 3,5 mld. eur vkladov. Obdobie nízkych úrokových sadzieb dlhodobo nepraje konceptu podnikania stavebných sporiteľní a vyplácania štátnej prémie sa už dávno stalo nezmyselným. Naviazanie nezdanenia výnosu alebo zachovania štátnej prémie na dovŕšenie veku 60 rokov by dalo existencii stavebných sporiteľní nový zmysel a urobilo by zo stavebného sporenia čiastočne dôchodkový produkt. Stavebné sporiteľne by aj naďalej poskytovali úvery, kde by úroková sadzba, resp. úročená suma, zohľadňovala sumu vkladov sporiteľa. Okrem rozšírenia predmetu podnikania stavebných sporiteľní o dôchodkové produkty, plánujeme umožniť stavebným sporiteľniam investovať do výstavby nájomného bývania cez investičné trusty nehnuteľností (REIT), ideálne v spolupráci so samosprávami. Výnos z nájomného bývania prispieje k vyššiemu zhodnoteniu vkladov sporiteľov.

966 Programový výber vytvoríme ako alternatívu pre zakúpenie doživotných dôchodkov od poisťovní. Dnes si môže peniaze z II. piliera vybrať človek jednorazovo, ak je súčet jeho dôchodkov vyšší, ako je aktuálny priemerný mesačný starobný dôchodok z I. piliera. Navrhujeme, aby bola povinnosť zakúpiť si doživotný dôchodok (tzv. anuitu) iba do výšky 1,2-násobku životného minima a zvyšné peniaze si bude môcť sporiteľ vybrať programovým výberom rozpočítaným minimálne na 15 rokov (alternatívne do veku 80 rokov). Ak si sporiteľ vyberie za rok z II. piliera viac ako 10 % úspor, takýto výber bude sankcionovaný povinnosťou zdaníť výber aktuálnou sadzbou dane z príjmu. Pozri aj: <https://cmorej.blog.sme.sk/c/355717/ii-pilier-dobre-dovody-pre-programovy-vyber.html>

967 Súčasné krátenie dôchodkov z I. piliera pre sporiteľov v II. pilieri nezohľadňuje skutočnú výšku nákladov na výplatu dôchodkov z I. piliera. Na výplatu dôchodkov z I. piliera sa používajú prebytky zo všetkých fondov Sociálnej poisťovne a každý rok doteraz aj dotácia zo štátneho rozpočtu. Správny postup pri krátení dôchodkov je taký, že za každý rok samostatne sa vypočíta skutočné „percento zo mzdy“, aké bolo potrebné na financovanie I. piliera a dôchodok sa za ten rok zníži pomerne o percentá odvedené do II. piliera.

968 Prínosom bude zlepšenie informovanosti dôchodcov, aby si vedeli lepšie porovnať jednotlivé produkty. Týka sa to všetkých finančných produktov, ktoré ponúkajú funkciu kumulovania úspor.

969 Riadne starobné dôchodky sa valorizujú o tzv. dôchodcovskú infláciu alebo o pevnú sumu, čo navrhujeme ponechať.

17/

Zmeníme adresnosť a zvýšime štátnu sociálnu dávku, ktorou štát prispieva na **úhradu výdavkov spojených so zabezpečením pohrebu.** ⁹⁷⁰

18/

Rozšírime kompetencie ombudsmana pre ľudí s ŤZP o kompetencie pre ochranu seniorov. ⁹⁷¹

19/

Podporíme vznik edukačných portálov ako nástroj efektívnej pomoci rodinným príslušníkom dôchodcov aj ŤZP v situácii choroby a bezvládnosti. ⁹⁷²

20/

Zavedieme Seniorcard (dôchodcovský preukaz).

Seniorcard (dôchodcovský preukaz)

SÚČASNÝ STAV

Pre seniorov - dôchodcov existuje veľké množstvo zliav. Niektoré sú viazané na splnenie špecifických podmienok (doklad o výške dôchodku, vek, štátne občianstvo či trvalý pobyt v meste a iné) a vyžadujú zvláštny preukaz s fotografiou, ktorý sa vydáva spravidla na rok.

Aktuálne môžu vlakom bezplatne cestovať všetci, ⁹⁷³ ktorí majú 62 a viac rokov a tiež mladší, ktorí poberajú akýkoľvek dôchodok od Sociálnej poisťovne. Cestovať môžu vozňami druhej triedy za symbolické cestovné. Ak senior nad 70 rokov nie je registrovaný do bezplatnej prepravy a chce cestovať vlakom, v ktorom je vyčerpaná kapacita, tak výška

cestovného predstavuje 0,15 eura za každých začatých 50 km v 2. triede, zľava do 80 % z cestovného v 1. triede.

Autobusoví dopravcovia zasa ponúkajú na prímestských linkách zľavy pre dôchodcov nad 70 rokov. Tí platia približne 20 až 30 centov za každých 25 či 50 kilometrov. Na diaľkových linkách majú zľavu nad 70 rokov, a to od 30 do 50 %. Niektorí dopravcovia ponúkajú zľavy až do 40 % pre dôchodcov od 70 rokov.

Čo sa týka daní - daň z nehnuteľnosti, ⁹⁷⁴ daň za psa a poplatok za komunálny odpad, to všetko sú položky, ktoré môžu pre dôchodcu vyjsť lacnejšie. O ich výške a podmienkach ich získania sa možno dozvedieť zo všeobecne záväzných nariadení miest a obcí, ale výška úľavy či oslobodenie od platenia dane sa v rôznych mestách od seba líši. Poskytnúť úľavy z daní môžu z viacerých dôvodov - jedným z nich je aj zákonom stanovený vek nad 62 rokov, ale zároveň umožňuje túto hranicu meniť. V praxi to znamená, že v rôznych mestách či obciach je úľava dane z nehnuteľnosti poskytovaná od rôzneho veku.

Problémom všetkých poskytovaných zliav je chýbajúca **informácia** o tom, **koľko na tom štát (mesto, obec, VÚC alebo dopravca a pod.) „stráca“** ⁹⁷⁵ oproti situácii, keď by tieto zľavy dôchodcovia nemali. Ak má byť solidarita spravodlivá, tak tieto informácie potrebujeme.

Naopak, pre dôchodcov je dnešný systém veľmi komplikovaný, prakticky každú zľavu musia žiadať samostatne.

970 Novelizovaním nariadenia vlády SR 393/2007 o zvýšení sumy príspevku na pohreb aj zmenou zákona č. 238/1998 Zákonom o príspevku na pohreb zmeníme adresnosť a výšku príspevku, ktorá sa bude týkať len sociálne odkázaných osôb, ŤZP a osôb v dôchodkovom veku vybavujúcich pohreb. Výška príspevku na pohreb je nezmenená od 1. 1. 2009 a stále je vo výške 79,67 eura. Keďže na dávku bude mať nárok užší okruh osôb, predpokladáme nulový dosah na štátny rozpočet. Navrhujeme príspevok vo výške životného minima (to je 210 eur).

971 Dôchodcovia sa nevedia brániť, nepoznajú svoje práva, žijú často v izolácii, sociálnej i finančnej núdzi, a tak sú ľahkou korisťou špekulantov i násilníkov. Pri uplatňovaní svojich základných práv a slobôd budú môcť v každodennom živote využiť poradenstvo a služby „svojho ombudsmana“ doplnením zákona č. 176/2015. Zákon o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím v § 1, ods. a) bod 2, ods. b) bod 2 a § 8 o kompetenciách komisára pre seniorov.

972 Cieľom podpory vzniku portálov (ako nástrojov edukácie) je predísť situáciám bezradnosti, zhoršenia stavu v dôsledku neskorého zabezpečenia potrebnej služby, ponúknuť užitočné informácie o službách, starostlivosti, doplnkových službách a cenné informácie od odborníkov priamo z praxe. <https://www.infora.sk/clanky/c55-senior-box-balicek-pomoci-pre-rodiny-starajucich-sa-o-blizkeho-s-ochorenim>, <http://portalmalina.sk/>

973 Nepovažujeme za správne 100 % zľavy, pretože sú zo strany prijímateľa zneužívané (napr. zaboobovanie si cestovného lístka a jeho nevyužitie).

974 <https://danznehnuteľnosti.sk/ulavy/>

975 Strata, ktorá vzniká tým, že na železničiach možno cestovať „bezplatne“, sa rovná rádovo 25 miliónov eur za rok (<https://finweb.hnonline.sk/ekonomika/1984959-odkedy-su-vlaky-zadarmo-dotacie-narastli-o-51-milionov>).

Riešenia SaS:

VYDÁVAŤ SENIORCARD (DÔCHODCOVSKÝ PREUKAZ) SOCIÁLNOU POISŤOVŇOU

Navrhujeme nový systém zliav pre seniorov, ktorý nahradí súčasný komplikovaný, neprehľadný a nejednotný systém. Stačilo by, aby mal každý dôchodca **iba 1 bezkontaktnú čipovú kartu** (Seniorcard), ktorá by sa dala využiť na všetkých úradoch a u všetkých poskytovateľov služieb.

Seniorcard bude postačovať na poskytnutie väčšiny zliav, kde sa tieto údaje požadujú. To znamená, že bude vydaná každému **občanovi, dôchodcovi nad 62 rokov Sociálnou poisťovňou automaticky**. Podmienkou na získanie **Seniorcard** bude dôchodkový vek, slovenské občianstvo alebo trvalý pobyt na Slovensku. Platnosť karty by bola neobmedzená a odpadne dokladovanie o výške dôchodku. V prípade, že poskytovateľ služieb požaduje aj preukaz s fotografiou, tak si bude môcť identitu dôchodcu overiť s jeho občianskym preukazom.

Navrhované riešenie zjednodušuje dôchodcom vybavovanie zliav, priamo oprávňuje na zľavy, ktoré sú súčasťou Seniorcard, bez dodatočnej žiadosti a nepredstavuje pre Sociálnu poisťovňu prakticky žiadnu záťaž navyše ani zvýšenie nákladov. Dá sa zaviesť prakticky okamžite. Týmto by sme získali prehľad, kto čo dostáva (podmienka spravodlivej solidarity), znížili by sme byrokraciu a zistili by sme skutočný dosah zliav na verejné financie.

Ak systém elektronizácie verejnej správy a prepojenie databáz jednotlivých štátnych inštitúcií bude efektívny, kontinuálne nahradíme Seniorcard občianskym preukazom s čipom, na ktorom budú načítané všetky podstatné informácie ad hoc. Tiež bude možné napríklad stanoviť zľavy v závislosti od výšky dôchodku, rodinného či zdravotného stavu a pod. **Tým výrazne zvýšime adresnosť systému.**

Predpokladáme, že aktuálne zľavy pre dôchodcov sa rozšíria v regiónoch Slovenska o komunitné programy

pre seniorov aj v iných oblastiach. Väčšinou sú to zľavy, ktoré poskytujú štátne alebo mestské inštitúcie.

Seniorcard by okrem iného zahŕňal aj tieto zľavy:

- ubytovania a bývania,
- umenia a kultúry:
 - v divadlách a kinách,
 - v múzeách,
 - na operu,
 - v galériách;
- vzdelávania, odbornej prípravy a zamestnanosti:
 - v knižniciach,
 - na univerzitách 3. veku;
- účtov a spotrebičov pre domácnosť,
- zdravia a zdravotného postihnutia:
 - dotovanej stravy v jedálňach,
 - liečebné pobyty,
- právnych služieb,
- aktivít v regiónoch,
- športu a rekreácií:
 - v plavárňach,
 - v zoologických záhradách,
- cestovného ruchu, cestovania a dopravy:
 - cestovné vlakom, autobusmi, MHD,
 - parkovacích preukazov,
 - diaľničných známok.

Očakávame, že aj mnoho súkromných firiem začne poskytovať zľavy dôchodcom, a to z komerčných dôvodov – lebo jednoducho viac predajú. Stačí, ak sa dôchodca v predajni poskytujúcej zľavu preukáže Seniorcard.

OSADY A VYLÚČENÉ SPOLOČENSTVÁ

Prečo chceme riešiť problematiku rómskych osád, teda sociálne vylúčených spoločenstiev (SVS)?

Pretože neriešenie problémov SVS ťahá celý štát dolu – ničí ľudí žijúcich v SVS, obťažuje ľudí žijúcich pri SVS, znižuje životnú úroveň občanov a negatívne ovplyvňuje ekonomiku štátu. Problémy SVS sú na Slovensku prítomné celé desaťročia, za posledných 20 rokov sa ešte prehĺbili.

Sľubovaná „rómska reforma“, ktorú za oslavných fanfár avizovala Ficova predošlá vláda, najmä jej garant - minister vnútra Róbert Kaliňák, zlyhala. Ukázalo sa, že to bol len marketingový podvod na ľuďoch zo SVS aj na ľuďoch žijúcich pri SVS.

Kvôli nečinnosti a prázdny sľubom politikov vyrastá v SVS x-tá generácia analfabetov, nevzdelaných, nekvalifikovaných ľudí závislých od štátu. To, čo sa z ľudí v SVS stalo, to, ako dokážu zneužívať systém, predovšetkým sociálny systém, za to všetko nesie zodpovednosť štát. Nastavil nesprávne motivátory. Ľudia zo SVS si brali len to, čo im štát dával.

Samosprávy majú veľmi rozdielne prístupy k SVS, väčšina z nich je neschopná prikočiť k riešeniam, k nepopulárnym krokom voči svojim voličom. Iniciatívu preto musí zobrať do rúk štát a problémy SVS riešiť prierezovo.

Nikto však nemôže očakávať a nikto nemôže sľubiť, že situácia v SVS sa zmení z večera do rána. Každý, kto sľubuje jednoduché a skratkovité riešenia, je POPULISTA A KLAMÁR.

Politické zmeny

MINISTER PRE SVS

Splnomocnenec je formálna funkcia, ktorú neberú vážne ani vláda, jednotliví ministri, samotní predstavitelia SVS, ani verejnosť.

Vážnosť problémov SVS a akútnosť riešení si vyžaduje zriadenie samostatného ministerstva a ministra, ktorý by bol autoritou a bol by schopný primäť ostatných šéfov rezortov na spoluprácu.

Ministerstvo pre SVS zriadime minimálne na tri volebné obdobia a potom prehodnotíme oprávnenosť jeho existencie. Bude mať samostatný rozpočet, budú tam presunuté príslušné eurofondy vyčlenené z jednotlivých operačných programov (pozri Financovanie reformy SVS).

Ministerstvo pre sociálne vylúčené spoločenstvá si ponechá vybudované regionálne štruktúry splnomocnenca vlády - päť regionálnych kancelárií (Košice, Prešov, Spišská Nová Ves, Rimavská Sobota a Banská Bystrica).

Regionálne kancelárie budú koordinovať v jednotlivých regiónoch samosprávy, aktívne spolupracovať so starostami na výstavbe škôlok, komunitných centier, sociálnych podnikoch a pod.

FINANCOVANIE REFORMY SVS

Dôležitým prvkom úspešnosti reformy SVS je nastavenie financovania jednotlivých zložiek zapojených do procesu tejto reformy. Od nastavenia systému financovania a jeho monitorovania a kontroly bude vo veľkej miere závisieť úspešnosť implementácie jednotlivých krokov reformy, ktorej cieľom je zmena doterajšieho spôsobu života SVS. Strana SaS si uvedomuje túto dôležitosť, a preto sa budeme usilovať o nasledujúce nastavenie financovania.

Riešenia SaS:

1/

Ministerstvo pre SVS a jeho regionálne štruktúry budú financované z kapitoly štátneho rozpočtu, z ktorej bol doteraz financovaný Úrad splnomocnenca vlády pre rómske komunity, ktorý bude transformovaný na Ministerstvo pre SVS. ⁹⁷⁶

2/

Tak ako doteraz, na financovanie ⁹⁷⁷ riešenia rómskych osád, plánujeme využívať **zdroje z fondov EÚ**, ktoré budú pokrývať nielen riešenie problematiky MRK, ale všetky SVS. Toto je nutné zmeniť a je to kľúčové pre reformu SVS.

976 Vzhľadom na súčasné financovanie Úradu splnomocnenca pre MRK, jednotlivých aktivít pre SVS a primárne využívanie zdrojov z fondov EÚ na spolufinancovanie projektov nepredpokladáme zvýšené nároky na štátny rozpočet.

977 Od roku 2007 až doteraz mala, resp. má Slovenská republika s národným spolufinancovaním na riešenie problematiky SVS viac než 650 mil. eur, ktoré boli len vo veľmi malej miere využité efektívne v prospech týchto komunit, hoci možnosti boli a sú obrovské. Tieto peniaze nepriniesli želaný efekt, lebo neboli v tomto špecifickom prostredí vhodne použité.

Aj s pomocou eurofondov **je potrebné zmeniť vzdelanosť obyvateľov rómskych osád** v spolupráci s terénnymi sociálnymi pracovníkmi, starostami dotknutých obcí a štátom, ktorý bude túto problematiku riešiť na národnej úrovni a z toho dôvodu budeme pre programové obdobie rokov 2021 – 2027 navrhovať nasledujúce:

- a/ zriadiť samostatnú prioritnú os v Operačnom programe, ktorá bude financovaná z ESF, pre neinvestičné projekty reformy SVS - podpora programov orientovaných na vzdelávanie, výchovno-vzdelávacie aktivity, podpora fungovania komunitných centier v obciach s prítomnosťou MRK a zamestnanosť;
 - b/ ministerstvo pre SVS definovať ako sprostredkovateľský orgán pre túto prioritnú os;
 - c/ alokovať potrebnú sumu z ESF pre danú prioritnú os.
- 3/

Ak v tomto programovom období nebudú dobudované komunitné centrá, resp. dobudovaná potrebná technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou SVS, **bude potrebné zriadiť prioritnú os⁹⁷⁸ financovanú z EFRR na dobudovanie potrebnej infraštruktúry v týchto oblastiach.** Tieto prostriedky bude spravovať ministerstvo pre SVS.

ZÁKON O SOCIÁLNE VYLÚČENÝCH SPOLOČENSTVÁCH – SVS

4/

Prijmeme zákon o sociálne vylúčených spoločnostiach ako prierezový zákon, v ktorom budú zakotvené priority verejných politík, pravidlá a podmienky, práva a povinnosti fyzických osôb zo SVS a jednotlivých subjektov vo vymedzených oblastiach (napr. vzdelávanie a zamestnanosť).

V zákone bude definícia pojmu sociálne vylúčené spoločnosti na inom ako etnickom princípe, čo bude znamenať, že pojem SVS nebude definovať výlučne rómske osady, ale aj mestské getá koncentrované a vymedzené

napr. bytovým domom, ulicou, mestskou časťou (napr. bratislavský Pentagon), obcou alebo lokalitou mimo obce, ak sa v nich koncentruje a reprodukuje chudoba a javy z nej vyplývajúce (konkrétne vysoká miera nezamestnanosti, hmotná núdza, analfabetizmus).

Priority v zákone o SVS:

- I./ Sociálne dávky - motivácia a zásluhovosť,
- II./ Zamestnávanie – cesta zo začarovaného kruhu,
- III./ Vzdelávanie – šanca pre nástupnícke generácie,
- IV./ Bývanie – cesta von z osady pre aktívnych,
- V./ Zdravie – prevencia, vzdelávanie,
- VI./ Sociálne služby – komunitné centrá pre všetkých,
- VII./ E-pay karty – boj proti úžere, neplatičstvu a cesta k finančnej gramotnosti.

Tri hlavné princípy reformy SVS:

- I./ Komplexný prístup,
- II./ Jednotlivé riešenia a zásahy musia byť časovo koordinované, aby mali reálny dosah,
- III./ Samosprávy musia byť vtiahnuté do procesov od úplného začiatku reformy.

Sociálne dávky

MOTIVÁCIA PRACOVAŤ A STARAŤ SA

V súčasnosti je medzi ľuďmi zo SVS zamestnaných len mizivé percento. Keď štát naštartuje politiky zamerané na zamestnanosť v SVS (pozri ďalšie kapitoly), existuje reálna šanca, že mnohí z nich uspejú nielen v aktivačných prácach, ale aj na otvorenom trhu práce.

Nastavenie sociálnych dávok, aktivačných príspevkov, ale aj dávok na deti bude jedným z motivačných prvkov, prečo sa oplatí pracovať a starať sa o seba a svoju rodinu.

978 Hoci v budúcom programovom období EK neplánuje podporovať budovanie infraštruktúry, v procese negóciácií s EK budeme v tejto oblasti presadzovať výnimku vzhľadom na závažnosť a veľkosť komunity SVS.

Aktivačné príspevky budú výrazným príjmom do rodinných rozpočtov aktívnych ľudí v hmotnej núdzi.

MOTIVÁCIA BYŤ DOBRÝM RODIČOM

Riešenia SaS:

5/

Nárok na poberanie prídavkov na dieťa dočasne stratí taký zákonný zástupca, ktorý zanedbáva rodičovské povinnosti – jeho dieťa je zanedbané, neplní si povinnú školskú dochádzku,⁹⁷⁹ predškolskú dochádzku, rodič nespolupracuje s CVI,⁹⁸⁰ ak mu kvôli rizikovému vývinu dieťaťa do 6 rokov bolo nariadené s centrom spolupracovať. Peniaze nepôjdu na osobitného príjemcu tak, ako je to dnes. Rodiča, ktorý sa nestará o dieťa, štát nebude podporovať.

6/

Kočičkové – **príspevok pri narodení dieťaťa nedostanú rodičia** ani zákonní zástupcovia (pri osvojeniach, náhradnej starostlivosti), ak matka dieťaťa pri otehotnení nedosiahla vek 15 rokov a nechce priznať otca dieťaťa, ktorý s ňou mal ako s maloletou sexuálny styk. Uplatníme primerané prechodné obdobie na zavedenie tejto zmeny.

7/

Ak maloletá matka prizná otca dieťaťa, navrhujeme, aby získala polovicu príspevku pri narodení dieťaťa podľa zákona.⁹⁸¹

8/

Rodičia maloletej matky stratia nárok na poberanie prídavkov na maloletú matku ako na nezaopatrené dieťa.

REFORMA DÁVOK V HMOTNEJ NÚDZI

Reforma bude založená na hesle: „Snažíš sa, máš, nesnažíš sa, nemáš.“ Štát bude základnou dávkou v hmotnej núdzi garantovať len úplné minimum, ale zároveň vytvorí možnosti, ako aktívni ľudia môžu zlepšiť svoju situáciu cez motivačné príspevky od štátu. Pointa je teda tá, že bez práce dostanú len to najnutnejšie minimum a zároveň dostanú rôzne možnosti si privyrobiť.

Riešenia SaS:

9/

Základnú dávku v hmotnej núdzi znížime na 39 eur, čo predstavuje minimum garantované Ústavou SR. Aktivačné príspevky budú výrazným príjmom rodiny v hmotnej núdzi a práve aktivácia a príspevky z nej budú značným rozdielom v príjmoch pasívnych a aktívnych ľudí zo SVS.

AKTIVÁCIA A AKTIVAČNÉ PRÍSPEVKY

Aktivácia jednotlivca musí byť zmysluplná preňho samého, pre komunitu, pre spoločnosť. Ak sa jednotlivec snaží, musí mať viditeľne viac ako ten, ktorý len pasívne visí na štáte.

Aktiváciou v zmysle reformy pomoci v hmotnej núdzi budú všetky aktivity, ktoré majú zmysel pre komunitu. Nielen zametanie obce, ale aj organizovanie voľnočasových aktivít pre deti, starostlivosť o starých, organizovanie rôznych komunitných akcií, ďalej verejnoprospešné práce nielen v obci so SVS, ale aj mimo nej – pomocné práce na diaľniciach, poliach, lesoch atď.

979 Ak má dieťa viac ako 15 neospravedlnených hodín a o tejto skutočnosti vie ÚPSVaR, nastupuje inštitút osobitného príjemcu – t. z., že poberateľom prídavkov na deti nie je rodina, ale obec. Sankciou pre rodičov je, že ak ide o opakované zanedbávanie školskej dochádzky a v rodine je dieťa, na ktoré rodina poberá rodičovský príspevok, tak ten sa znižuje o polovicu.

980 Centrumčasnej intervencie.

981 Zákon 627/2005.

Riešenia SaS:

10/

Akýkoľvek príspevok obci, obecnej organizácii alebo inému zamestnávateľovi podľa zákona o službách zamestnanosti, ktorý získa cez úrady práce, **bude podmienený vytvorením pracovnej príležitosti pre MRK**⁹⁸² v oblasti normálnej remeselnej alebo manuálnej výroby pre dlhodobo nezamestnaného. Nesmie ísť o upratovanie, zemetanie a práce, pri ktorých nezíska pracovné zručnosti.

Chceme spraviť poriadok v aktivačných príspevkoch, sprehladniť ich, v zákone explicitne vymenovať typy práce a výšky aktivačných príspevkoch k nim patriace. Dnes je tá situácia neprehľadná, na jednu činnosť je možné čerpať dva rôzne aktivačné príspevky podľa dvoch rôznych legislatívnych úprav – v zmysle zákona o službách zamestnanosti⁹⁸³ a zároveň v zmysle zákona o pomoci v hmotnej núdzi.⁹⁸⁴

STUPNE AKTIVAČNÝCH PRÍSPEVKOV

Riešenia SaS:

11/

Vytvoríme tri stupne aktivačných príspevkov:

- I./ stupeň: cca 20 eur na každého člena domácnosti vrátane detí za zúčastňovanie sa na voľnočasových aktivitách, navštevovanie komunitného centra, osvetových a vzdelávacích programov. Za pravidelné navštevovanie komunitného centra a osvetovej činnosti budú odmenení rodičia, ktorí takýmto spôsobom budú rozširovať vzdelávanie svojich detí.
- II./ stupeň: cca 30 eur na každého člena domácnosti za organizovanie voľnočasových aktivít, za organizovanie osvetových a komunitných programov, za zveľádovanie komunity, komunitného centra,

- III./ stupeň: cca 120 eur podľa náročnosti práce za verejnoprospešné práce mimo komunity – obecné práce (čistenie obce, maľovanie lavičiek, úprava ihrísk a pod.), práce na poliach (zavlažovanie a hydromeliorácia), na riekach a potokoch (stavanie protipovodňových hrádzí), pomocné práce pri sanáciách hradov a zámkov, pomocné práce pri úpravách ciest a pozemkov pri cestách, pomocné práce pri stavbe diaľnic. Triedenie odpadu a odstraňovanie čiernych skládok.

Aktivačné práce budú pod dozorom koordinátorov aktivačných prác – tí budú vyberaní z evidencie nezamestnaných a budú zamestnancami obce alebo komunitného centra, pričom sa na nich budú vzťahovať opatrenia podporujúce zamestnávanie nezamestnaných.

Z tých ľudí, ktorí sa na pravidelnej báze budú zúčastňovať na aktivačných prácach, budú koordinátori vyberať vhodných adeptov na medzitrh práce. Ku každej zmluve bude príloha, rozsah prác, práce, ktoré sa vykonajú a ich overenie.

ZAMESTNANIE - CESTA VON ZO ZAČAROVANÉHO KRUHU

Cesta von zo začarovaného kruhu SVS je cez prácu. Z praxe a zo skúseností ľudí z terénu - z prostredia obcí so SVS jednoznačne vyplýva, že ak dospelí pracujú, deti chodia do školy. V prípade, že ak dospelí pracujú, kopírujú život majoritného „kolegu“ tam vonku – majú snahu zveľadovať si svoje obydlie, posilať deti do školy čisté a pod.

Preto štát musí otvoriť cestu von pre ľudí zo SVS, a to:

- I./ cez medzitrh práce,
- II./ cez otvorený trh práce,
- III./ cez bývanie,
- V./ cez vzdelávanie.

982 Marginalizovaná rómska komunita. Táto podmienka existuje v určitom rozsahu aj dnes, avšak sa nesprávne uplatňuje. Napríklad musí mať dodávateľ stavebných prác pri každej zákazke iného príslušníka MRK a to ho núti tých doterajších, ktorí si už osvojili určité zručnosti, prepustiť.

983 Zákon o službách zamestnanosti č. 5/2004, §13,19,36,42,52,67

984 Zákon o pomoci v hmotnej núdzi č.417/2013, §4,9,10,12,34

MEDZITRH PRÁCE

Spojí jednotnými pravidlami (menšia ako minimálna mzda, súbeh dávky v hmotnej núdzi so mzdou, neplatenie odvodov počas dvoch rokov zamestnávania dlhodobo nezamestnaného, mzda závislá od úkonu na dennej báze a pod.) súkromný, štátny sektor aj neziskový sektor, plus zavedie širokú podporu pre vznik sociálnej ekonomiky – obecné sociálne podniky zamerané na priemysel aj na služby.

V rámci medzitrhu práce bude možné zamestnávať dlhodobo nezamestnaných aj za menšiu ako minimálnu mzdu, lebo medzitrh práce predstavuje možnosť súbehu mzdy a dávky v hmotnej núdzi. Pre špecifiká nastavenia dlhodobo nezamestnaných ľudí navrhujeme vyplácať mzdu na dennej báze cez E-pay karty a tam, kde sa to dá, zaviesť mzdu závislú od úkonu, nie od hodiny.

Riešenia SaS:

12/

Zamestnávateľ z medzitrhu práce, ktorý **zamestná dlhodobo nezamestnaného, bude oslobodený od odvodov** za zamestnanca na dva roky.

So zamestnancami, ale aj zamestnávateľmi v medzitrhu práce budú systematicky spolupracovať odborníci z oblasti služieb zamestnanosti a sociálnych služieb. Zamestnávateľia z medzitrhu práce získajú možnosť vybudovať zamestnanecké ubytovne, detské skupiny (jasle, škôlky) z fondov EÚ (IROP, ESF).

OBECNÉ SOCIÁLNE PODNIKY

13/

Nastavíme eurofondy tak, **aby obce mohli byť žiadateľmi o NFP na založenie sociálneho podniku**. Účelom je zamestnanie dlhodobo nezamestnaných, ako aj zveľaďovanie obcí.

14/

V regionálnych kanceláriách ministerstva pre SVS zriadime tzv. **koordináčny body pre sociálnu ekonomiku**, kde budú pôsobiť vyškolení ľudia na zakladanie sociálnych podnikov. Na žiadosť obce budú koordinovať zakladanie a fungovanie obecných sociálnych podnikov, budú pomáhať hľadať vhodné zameranie obecného sociálneho podniku, budú pomáhať písať projekty na zakladanie sociálnych podnikov.

Zamestnancami budú dlhodobo nezamestnaní, nekvalifikovaní, ktorí v sociálnych podnikoch nadobudnú zručnosti. Pre dlhodobo nezamestnaných a nekvalifikovaných budú sociálne podniky slúžiť aj na efektívnu a účinnú rekvalifikáciu. Pre študentov učňoviek a stredných odborných škôl budú sociálne podniky slúžiť ako prostredie, kde získajú prax. Obecné sociálne podniky svojím zameraním budú reagovať na dopyt na otvorenom trhu práce.

PRÍKLADY SOCIÁLNYCH PODNIKOV

Sociálne podniky môžu vyrábať výrobky a poskytovať služby pre verejnoprospešný záujem, primárne pre štátny a verejný sektor.

Príklady:

- I./ Sociálny podnik na výrobu produktov z paletového dreva – nábytok, preliezky, napríklad búdky pre spevavé vtáctvo, hračky by poslúžili na účely vybavenia komunitného centra, materských škôl, škôl.
- II./ Sociálny podnik zameraný na výstavbu nízkorozpočtových nájomných domov pre obce a mestá.
- III./ Sociálny podnik zameraný na poskytovanie opatrovateľskej služby – obce dnes nedokážu z vlastných zdrojov poskytovať sociálne služby v zmysle zákona o sociálnych službách, najmä opatrovateľskú službu ako terénny druh sociálnej služby, bolo by žiaduce, keby si obce túto službu zabezpečovali cez sociálne podniky na to zamerané.

ŠTÁT SI DÁ POHOV, ZAMESTNÁVAŤ BUDÚ AGENTÚRY

Štát prostredníctvom úradov práce nedokáže pracovať s dlhodobo nezamestnanými a míňa milióny eur na nezmyselné rekvalifikačné kurzy s veľmi slabým výsledkom. Dlhodobo nezamestnaní budú v starostlivosti súkromných agentúr, ktoré si dvakrát rozmyslia, čo konkrétne je naozaj nutné vstúpiť klientovi, aby bol schopný zamestnať sa. Cieľom je, aby agentúra investovala do nezamestnaného efektívne len toľko, aby sa zamestnal a udržal si zamestnanie po dobu 2 rokov.

Riešenie SaS:

15/

Agentúra dostane na klienta od štátu 33 % zálohu, 33 % po prvom roku nepretržitého zamestnávania a zvyšných 34 % až po tom, ak si udrží zamestnanie 2 roky. To znamená, že agentúra bude musieť pracovať po celú dobu nielen so zamestnancom, ale aj so zamestnávateľom.

Takýto systém zamestnávania ohrozených skupín je overený a úspešný v Austrálii, vo Veľkej Británii, v Írsku a v ďalších krajinách. Bude ho možné využiť nielen pre dlhodobo nezamestnaných, ale aj pre zdravotne postihnutých a ďalšie ohrozené skupiny na trhu práce.

Vzdelávanie

REFORMA VZDELÁVANIA DETÍ ZO SVS

V praxi sa objavilo viacero prípadov, keď deti zo SVS boli zle diagnostikované a zaradené do špeciálnej školy či triedy, hoci tam nepatrili. Nechceme, aby deti zo SVS končili neprávom v špeciálnych školách.

Zatiaľ čo pre štát je to neefektívne, deťom zo SVS tak vopred kraďme budúcnosť. Vyrábame armádu ľudí, ktorí sa nikdy neuplatnia v živote a budú celoživotne závislí od pomoci

štátu. Vo vzťahu k deťom zo SVS sú prípady ich cieľného zaradovania do špeciálnych škôl na základe etnickej príslušnosti protiústavné (v rozpore s rovnosťou príležitostí a s rovnakým nárokom na kvalitné vzdelávanie v porovnaní s majoritou).

Riešenie SaS:

16/

Na deti z SVS bude štát platiť rovnaký normatív, ako keby boli v špeciálnej škole, aj v normálnej škole. Tým odbúrame motiváciu systematicky tlačiť deti z osád do špeciálnych škôl a zároveň vytvoríme finančné predpoklady na primeranú starostlivosť (špeciálnych pedagógov, etopédov a asistentov učiteľov).

CVI je odskúšanou a dobrou investíciou do detí s rizikovým vývinom. V súčasnosti máme vybudovaných 7 centier⁹⁸⁵ – Bratislava, Trnava, Žilina, Prešov, Banská bystrica, Košice a Trenčín.

Táto služba ako terénna sociálna služba musí byť dostupná vo všetkých regiónoch, predovšetkým však v regiónoch s výskytom SVS. Zmyslom terénnej sociálnej služby CVI je to, aby odborníci zo všetkých oblastí – očný lekár, pediater, špeciálny pedagóg, logopéd, detský psychológ, sociálny pracovník boli schopní chodiť za klientmi – rizikovými deťmi – do komunitných centier priamo v prostredí SVS.

Riešenie SaS:

17/

S cieľom **zabezpečiť vytvorenie dostatočnej siete centier včasnej intervencie** navrhujeme⁹⁸⁶ nielen systémové zmeny podmienok poskytovania tejto novej služby vrátane jej komplexnosti, flexibility, koordinácie medzi rezortmi, ale aj jej viaczdrojové financovanie.⁹⁸⁷

985 Ich činnosť je zadefinovaná v § 33 zákona 448/2008 o sociálnych službách.

986 V zákone č. 448/2008 o sociálnych službách.

987 Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstvo zdravotníctva SR a Ministerstvo pre SVS.

DEŤOM ZO SVS BUDEME VENOVAŤ POZORNOSŤ OD 0 ROKOV

Deti narodené do prostredia SVS si vyžadujú pozornosť odborníkov od narodenia. Rodia sa do prostredia s častým výskytom genetických ochorení, do prostredia chudoby, do prostredia, ktoré im nezaručuje podnety na zdravý fyzický a psychický vývin v porovnaní s deťmi z majority – veľa z nich končí so zdravotným postihnutím v nákladných domovoch sociálnych služieb a v centrách pre deti a rodiny ako neosvojiteľné. Bude to práve CVI, ktoré bude vydávať potvrdenie o školskej pripravenosti dieťaťa na vzdelávanie na ZŠ – takéto potvrdenie bude oveľa hodnotnejšie a menej zneužiteľné ako nesprávna diagnostika dieťaťa cez CPPPaP, dôsledkom čoho sa zamedzí nesprávnemu a masovému umiestňovaniu detí do špeciálnych škôl.

Na základe detailnej analýzy zväžeme zlúčenie Centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (CPPPaP, ktorých je 81), Centier špeciálno-pedagogického poradenstva (CSPP, ktorých je vyše 300) s Centrami včasnej intervencie, ktorých je 7. Samozrejme, treba zohľadniť ich terajšiu náplň práce, aj organizáciu. Myslíme si však, že by sme výrazne účinnejšie vedeli podchytiť deti z osád už od útleho veku.

V súčasnosti sa k tomuto realizuje projekt: Štandardizáciou systému poradenstva a prevencie k inklúzii a úspešnosti na trhu práce (2019-2023): Národný projekt, Operačný program: Ľudské zdroje, ESF.

Riešenia SaS:

18/

Navrhujeme, aby boli **deti narodené do SVS automaticky od narodenia podchytené odborníkmi z CVI**, aby včas rozpoznali fyzickú či psychickú predispozíciu a nasadili liečbu,⁹⁸⁸ ak je potrebná.

19/

Rodičovský príspevok bude podmienený spoluprácou a pravidelnými návštevami CVI.

Odborníci v CVI sú schopní rozpoznať aj psychické či fyzické týranie dieťaťa, zanedbávanie, sexuálne zneužívanie – v súlade so zákonom budú mať povinnosť upovedomiť o tom SPODaSK na úrade sociálnych vecí a OČTK.

20/

Ak bude v rodine dochádzať k zanedbávaniu rodičovskej starostlivosti, **rodičia stratia nárok na dávky viazané na deti**.

POVINNÉ ŠKÔLKY OD 3 ROKOV

21/

Zavedieme **povinnú predškolskú výchovu detí zo SVS od 3 rokov**. Dobudujeme sieť nízkoprahových škôlok (pozri kapitolu Komunitné centrá) v každej obci so SVS alebo priamo v SVS.

22/

Dieťa zo SVS, ktoré bude pravidelne chodiť do škôlky a bude sa zúčastňovať voľnočasových aktivít, ku ktorým bude mať prístup, bude mať nárok na aktivačný príspevok 1. stupňa.

Ak dieťa nebude chodiť pravidelne do škôlky alebo detskej skupiny, zákonný zástupca stratí nárok na prídavky na dieťa.

Koordináciu výstavby materských škôl v jednotlivých obciach so SVS budú mať na starosti regionálne kancelárie ministerstva pre SVS.

VZDELÁVANIE NA ZÁKLADNÝCH ŠKOLÁCH

Po absolvovaní povinnej materskej školy a vďaka pravidelnej spolupráci s CVI budú deti zo SVS nastupovať do škôl pripravenejšie.

23/

Preto postupne zrušíme **prípravné ročníky, keď stratia svoje opodstatnenie** a peniaze použijeme na zlepšenie školského systému.⁹⁸⁹

24/

Podporíme účasť detí na vyučovaní tým, že **na obedy zadarmo budú mať nárok len tie deti, ktoré sa v daný deň zúčastnia na všetkých vyučovacích hodinách.**

25/

Školské pomôcky hradené štátom budú vo vlastníctve škôl, nie žiaka – teda, budú zostávať v škole, aby sa zamedzilo ich stratám a znehodnoteniu.

26/

Na školách s vysokým výskytom tehotenstiev mladistvých **zavedieme povinnú výchovu k zodpovednému rodičovstvu.**

VZDELÁVANIE NA STREDNÝCH ŠKOLÁCH

Projekt stredoškolského vzdelávania mladých z marginalizovaných rómskych komunít v elokovaných pracoviskách stredných odborných škôl zlyhal, treba ho zrušiť.

Príliš vysoký normatív na žiaka z neho robí namiesto príležitosti pre absolventa príležitosť pre podvodníkov, ako sa obohatiť a stal sa z toho biznis, v ktorom školy naschvál nechajú prepadnúť žiakov, aby sa tí dostali na elokované pracoviská. Na štipendiách vyplatili 4 141 098,81 eur s minimálnym úspechom pri umiestňovaní absolventov na otvorený trh práce.

Peniaze zo zrušenia tohto projektu použijeme na navýšenie rozpočtu určeného na duálne vzdelávanie, pretože budúcnosť mladých zo SVS vo vzťahu k štúdiu na strednej škole alebo na učilišti spočíva v dobrom nastavení systému duálneho vzdelávania (pozri duálne vzdelávanie B. Gröhling).

Riešenie SaS:

27/

Navrhujeme **aktivačné príspevky pre mladých 16- a viacročných po ukončení povinnej školskej dochádzky, ak zostanú študovať na strednej škole.** Budú dostávať aktivačný príspevok na úrovni 3. stupňa.

Podporíme výstavbu zamestnaneckých ubytovní vo firmách. Je to výborný nástroj, ako zabezpečiť prax pre mladých, bývanie pre dospelých pracujúcich, a tým začať rozbíjať osady.

KOMUNITNÉ CENTRÁ

V každom SVS musí byť komunitné centrum. V súčasnosti vo veľkej časti obcí so SVS komunitné centrá chýbajú alebo sú nefunkčné.

Riešenie SaS:

28/

Z rozpočtu ministerstva pre SVS **dobudujeme sieť komunitných centier.**

29/

Kontrolu nad dobudovaním a fungovaním KC prevezme ministerstvo pre SVS cez regionálne kancelárie ministerstva (bývalé regionálne kancelárie splnomocnenca).

V každom komunitnom centre budú pracovať asistenti (terénnych sociálnych pracovníkov, učiteľov, zdravotníkov) a rómske občianske hliadky (spolupracujú s mestskou/resp. štátnou políciou). Všetci títo zamestnanci budú v pracovnoprávnom vzťahu s regionálnou kanceláriou ministerstva a ich činnosť, ako aj činnosť celého KC bude podliehať kontrole regionálneho úradu ministerstva pre SVS.

989 V bežnom školskom systéme je potrebné vzdelávať tých, ktorí už v praxi sú a namiesto asistentov učiteľov vytvoriť v školách multidisciplinárne tímy pozostávajúce zo školských psychologov, špeciálnych pedagógov a sociálnych pracovníkov. Tak bude zabezpečená odborná komplexná starostlivosť: intervencia, prevencia, korekcia, terapie, edukácia prispôbená špecifikám detí.

Väčšina týchto pracovníkov bude zo samotnej komunity (z evidencie nezamestnaných) alebo budú vykonávať túto prácu ako aktivačnú činnosť v zmysle zákona (o službách v zamestnanosti) a ich odmenou bude najvyšší stupeň aktivačného príspevku.

NA ČO SÚ NÁM KOMUNITNÉ CENTRÁ?

Na všetko – ich činnosť je pre reformu SVS nevyhnutná v každej oblasti, ktorú v rámci SVS potrebujeme vyriešiť.

V každom komunitnom centre vznikne detská skupina pre deti od 3 rokov, od rána do popoludnia bude fungovať ako materská škola, popoludní ako družina pre školopovinné deti, resp. centrum voľného času.

Vo vzťahu k dospelým budú KC fungovať ako centrum osvetovej činnosti, ale aj príležitosť spolupodieľať sa na rôznorodej činnosti KC a rozširovanie vzdelávania ich detí, čím im vznikne nárok na aktivačný príspevok.

V KC budú fungovať aj ako hygienické centrá v SVS so sprchou, vodou, práčkami a podobne s tým, že ich udržiavanie vrátane opráv bude zabezpečovať komunita – opravy sociálny podnik, čistenie bude v rámci aktivačných prác.

V KC bude prebiehať dodatočné vzdelávanie detí aj dospelých osvetovou činnosťou, ale aj rôznymi záujmovými činnosťami pre deti (ak rodič zabezpečí pravidelnú účasť dieťaťa, bude to chápané ako aktivácia a získa nárok na 1.stupeň aktivačného príspevku). Kurzy finančnej gramotnosti, ako aj poradenstvo o zásadách správnej výživy, sú už dnes v zmysle zákona o sociálnych službách špecializovaným poradenstvom.

E-pay karty

Zmyslom fungovania E-pay kariet je vyplácanie všetkých sociálnych dávok pre ľudí v SVS bezhotovostne a na dennej báze. Každému poberateľovi dávky v hmotnej núdzi, resp. poberateľovi dávky zo SVS zriadime bezplatný bankový účet.

K výplate dávky v hmotnej núdzi a všetkých príplatkov k nej bude dochádzať nie na mesačnej, ale na dennej báze. Takto budú môcť ľudia zo SVS hospodáriť s dávkou a využívať ju na to, na čo je zákonom určená – na základné potreby pre seba a svoju rodinu. Cieľom je, aby dávku v hmotnej núdzi neminuli hneď v prvý deň, a aby ich deti po zvyšok mesiaca nehladovali.

Príspevok na bývanie, aj keď nebude priamo súčasťou dávky v hmotnej núdzi, bude striktné vyplácaný bezhotovostne. To nám umožní efektívne bojovať s neplatičstvom.

Riešenie SaS:

30/

Zavedieme tzv. E-pay karty, na ktoré budú všetkým príjemcom dávok v hmotnej núdzi vyplácané dávky na dennej báze. Výrazným spôsobom tak obmedzíme prístup k hotovosti.

Keďže v SVS obmedzíme prístup k hotovosti, E-pay karty sa stanú aj účelným nástrojom v boji proti úžere.

Bývanie – len vlastným pričinením

Keď hovoríme o riešeníach SVS, najmä v súvislosti s bývaním, jedným z prvých krokov je vysporiadanie pozemkov pod nelegálnymi osadami, obydliami. Tento proces bude v gescii ministerstva pre SVS. Chceme to však uskutočniť bez finančnej asistencie štátu – inými slovami, ľudia zo SVS si postupne splatia pozemky pod chatrčami (za štátom regulované ceny).

Riešenia SaS:

31/

Príspevok na bývanie musí byť ako samostatná sociálna dávka vyňatý z dávky v hmotnej núdzi.

To znamená, že príspevok na bývanie bude exekvovateľný v prospech obce, štátu, ale aj v prospech elektrární, plynární, vodární a bánk, poskytujúcich mikropôžičky na bývanie a odkúpenie pozemkov.

MIKROPÔŽIČKY – CESTA K VLASTNÉMU BÝVANIU NA ÚROVNI

32/

Po presadení systému E-pay kariet docielime, aby bolo možné pre ľudí zo SVS čerpať **mikropôžičky, ktoré budú určené primárne na odkúpenie pozemkov**, resp. na výstavbu, zveladenie vlastného bývania. Splácané budú trvalým príkazom z účtu poberateľa dávky v hmotnej núdzi. Pravidelná splátka pôjde z peňazí z príspevku na bývanie.

E-pay karty otvoria pre ľudí zo SVS možnosť získať mikropôžičky od bánk. Banky tak budú mať 100 % istotu, že mikropôžičky budú splatené, keďže sa z každého účtu klienta zo SVS nastaví automatické splátky.

E-pay karty predstavujú aj šancu pre odídencom z detských domovov, ako neprísť o jednorazový podporný príspevok od štátu (800 eur) plus úspory obce podľa zákona č. 305/2005 Zb. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele – peniaze sa dajú účelovo naviazať na účely bývania (postupné platenie prenájmu bytu, sociálnej ubytovne a pod.).

Zdravie

Zdravotnú prevenciu budú zabezpečovať zdravotní asistenti v komunitných centrách – budú zamestnancami regionálnej štruktúry ministerstva a budú spolupracovať s miestnymi všeobecnými lekármi.

Riešenia SaS:

33/

Zavedieme **dobrovoľnú bezplatnú sterilizáciu pre ženy aj mužov po 35 rokoch s tromi deťmi**, resp. pre ženy aj mužov po 4 deťoch bez obmedzenia veku. Pre ženy zo SVS po troch deťoch bez obmedzenia veku presadíme bezplatné zavedenie vnútramaticového telieska.

34/

Osobitne sa zameriame na „deti, ktoré majú deti“, teda na mladistvé matky, ktoré svoje prvé dieťa privádzajú na svet už aj od 12 rokov. Týmto **mladým matkám ponúkneme možnosť bezplatného zavedenia vnútramaticového telieska** už po prvom dieťati bez obmedzenia veku.

35/

Podporíme **rómske asistentky osvedy zdravia v pôrodniciach**. Cieľom je zvýšiť zdravotnú gramotnosť pacientiek a pacientov zo SVS, poskytnúť im psychosociálnu podporu, šíriť zdravotnú osvetu a prekenuť komunikačnú bariéru medzi rómskymi pacientkami, pacientmi a zdravotníckym tímom v nemocnici.

Skratky

ADOS	Agentúra domácej ošetrovateľskej starostlivosti	MZ	Ministerstvo zdravotníctva
APZ	Agentúra podporovaného zamestnávania	MZ SR	Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky
CMI	Case Mix Index	NBS	Národná banka Slovenska
CPPPaP	Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie	NCZI	Národné centrum zdravotníckych informácií
CŠPP	Centrum špeciálno-pedagogického poradenstva	NFP	dotácia/nenávratný finančný príspevok
CT	Počítačová tomografia	NIS	Nemocničný informačný systém
CVI	Centrá včasnej intervencie	NO	Nezisková organizácia
ČR	Česká republika	OB	Odvodový bonus
DF	Dôchodkový fond	OČTK	Orgány činné v trestnom konaní
DOS	Domáca opatrovateľská služba	ODÚ	Osobný dôchodkový účet
DRG	Diagnosis Related Group	OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj)
DSS	Key Performance Indicators (kľúčové ukazovatele výkonnosti)	PA	Pôrodná asistentka
DSZS	Dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť	PPS	Purchasing Power Standard (Parita kúpnej sily)
EFRR	Európsky fond regionálneho rozvoja	PZS	Pracovná zdravotná služba
EIS	Ekonomický informačný systém	QALY	Quality adjusted life year (rok v zlepšenej kvalite života, rok(y) kvalitného života, rok získaného života štandardizovanej kvality)
EK	Európska komisia	REIT	Real Estate Investment Trust
EKG	Elektrokardiografia	RLP	Rýchla lekárska pomoc
EMA	Európska lieková agentúra	RRZ	Rada pre rozpočtovú zodpovednosť
ESF	Európsky sociálny fond	RZP	Rýchla záchranná pomoc
EÚ	Európska únia	SPODaSK	Oddelenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately
EUnetHTA	European Network of Health Technology Assessment (európska sieť HTA agentúr)	SVaLZ	Spoločné vyšetrovacie a liečebné zložky
FDA	The Food and Drug Administration Správa potravín a liečiv	SVS	Sociálne vylúčené skupiny
FN	Fakultná nemocnica	SZU	Slovenská zdravotnícka univerzita
HDP	Hrubý domáci produkt	ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
HPI	Stredoeurópsky inštitút pre zdravotnú politiku	ŠÚKL	Štátny ústav pre kontrolu liečiv
HTA	Hodnotenie zdravotníckych technológií	ŠZM	Špeciálny zdravotnícky materiál
ICF	Medzinárodná klasifikácia funkčnej schopnosti, dizability a zdravia	ŽZP	Ťažké zdravotné postihnutie
ICND	International nursing diagnoses definitions and classification (Medzinárodná klasifikácia sesterských diagnóz)	ÚDZS	Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou
ICNP	International classification for nursing practice	ÚHP	Útvar hodnoty za peniaze (ÚHP) Ministerstva financií SR
ID	Identifikačný doklad	UN	Univerzitná nemocnica
IROP	Integrovaný regionálny operačný program	ÚPSVaR	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
KAN	Kardiálna autonómna neuropatia	V4	Vyšehradská skupina (V4) predstavuje neformálne zoskupenie 4 stredoeurópskych krajín – Slovenskej republiky, Českej republiky, Maďarskej republiky a Poľskej republiky
KC	Klientské centrum	VšZP	Všeobecná zdravotná poisťovňa, a.s
KOS	Komplexná ošetrovateľská starostlivosť	VÚC	Vyšší územný celok (alebo aj samosprávny kraj)
LPČ	Lekárska posudková činnosť	VZP	Verejné zdravotné poistenie
LSPP	Lekárska služba prvej pomoci	ZP	zdravotná poisťovňa
MPK	Medzirezortné pripomienkové konanie	ZPS	Zariadenie pre seniorov
MPSVaR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny	ZS	Zdravotná starostlivosť
MR	Magnetická rezonancia	ZSS	Zariadenie sociálnych služieb
MRK	Marginalizovaná rómska komunita		
MV SR	Ministerstvo vnútra Slovenskej Republiky		

134 konkrétnych riešení pre **ZELENÚ KRAJINU**

Poľnohospodárstvo | Ochrana zvierat | Životné prostredie
Lesy – naše prírodné bohatstvo | Odpadové hospodárstvo

Jarmila Halgašová
POĽNOHOSPODÁRSTVO

Anna Paľovová
OCHRANA ZVIERAT

A U T O R I

Anna Zemanová
ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Vladimír Halaj
LESY
NAŠE PRÍRODNÉ
BOHATSTVO

Radovan Kazda
ODPADOVÉ
HOSPODÁRSTVO

POĽNOHOSPODÁRSTVO

Slovenské poľnohospodárstvo a potravinárstvo sú sektormi, ktoré si žiadna ponovembrová vláda nemôže dať do svojej výkladnej skrine. Slovenské poľnohospodárstvo a potravinárstvo majú v SR ťažké časy či pred vstupom, alebo aj po vstupe do EÚ. Objem produkcie potravinových komodít na Slovensku, ako aj podiel slovenských výrobkov na pulloch obchodov ukazujú stále rastúce problémy v sektore poľnohospodárstva a potravinárstva.

Poľnohospodárska prvovýroba vytvára samotný ráz krajiny, ovplyvňuje život na vidieku a vplýva na kultúrny a sociálny rozmer krajiny oveľa viac ako mnoho iných oblastí ľudskej produkcie. Cieľom politiky v oblasti pôdohospodárstva by malo byť vytvoriť podmienky na udržateľný život na vidieku.

Opatrenia doterajších vlád SR sa zameriavali najmä na finančnú pomoc orientovanú často na aktuálne politické záujmy alebo na snahu zatlačiť obchodné reťazce k intenzívnejšiemu zaradovaniu a propagovaniu slovenských produktov. Krátkozrakým opatrením je aj finančná podpora⁹⁹⁰ na vystaňovanie sa za prácou do priemyselných parkov, ktoré napomáha vyludňovaniu vidieka.

Akokoľvek sú financie nevyhnutné pre konkurencieschopnosť, výlučne finančná pomoc nie je postačujúcim riešením. Ak chceme skutočne podporovať slovenský potravinársky priemysel a poľnohospodárstvo, sú nevyhnuté zásadné systémové zmeny.

Strana Sloboda a Solidarita sa usiluje o prosperitu všetkých ekonomických oblastí, preto navrhuje súbor opatrení na skvalitnenie efektívneho fungovania agropotravinárskeho sektora.

Súčasný stav

Ilustrovať 28-ročný významný pokles poľnohospodárskej výroby je možné najjednoduchším spôsobom – vývojom produkcie jednotlivých komodít. **Na Slovensku bez väčšej ujmy prečkala prvé roky transformácie a vstupu do EÚ len produkcia obilnín.**

Tabuľka

Produkcia poľnohospodárskych plodín (index, 2004 = 100)

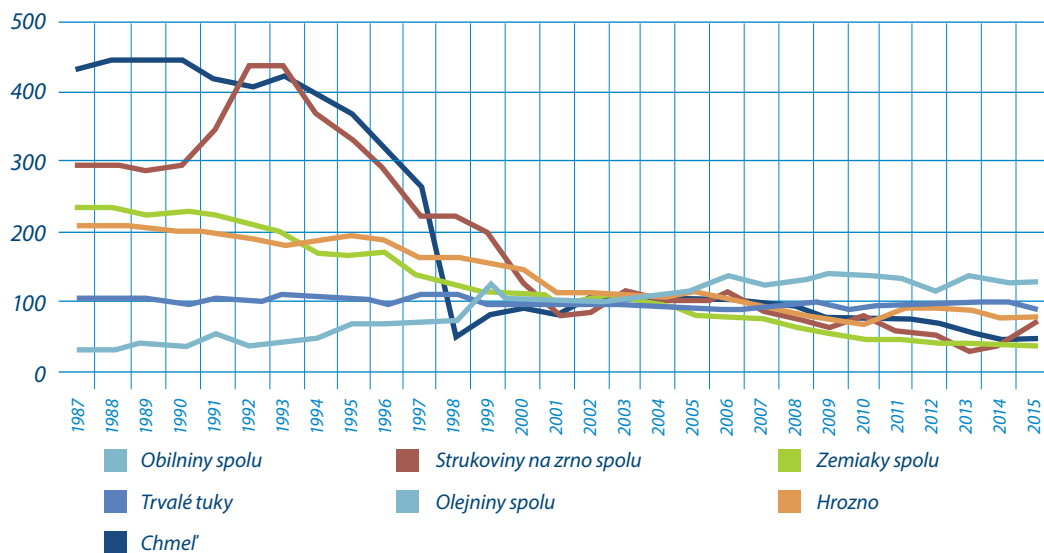
	1989	2004	2015
Obilniny	112	100	100
Strukoviny	253	100	71
Zermiaky	195	100	38
Cukrová repa	117	100	75
Čerstvá zelenina	352	100	48
Hrozno	203	100	89
Ovocie	-	100	97 (2011) *

Zdroj: Štatistický úrad SR

S poklesom produkcie priamo úmerne súvisí aj pokles obrábaných plôch pri väčšine plodín. Jediný nárast je zaznamenaný pri olejninách najmä z dôvodu nárastu ich technického využitia. Stabilnú výmeru dosahujú obilniny. S výnimkou týchto dvoch typov plodín výmera všetkých ostatných klesala ako po roku 1989, tak aj po roku 2004.

Graf

Obhospodarovaná plocha

Zdroj: Štatistický úrad SR

V živočíšnej produkcii sú čísla ešte dramatickejšie. Za 28 rokov došlo k prepadu pri všetkých komoditách, za posledných 10 až 15 rokov sa zastabilizovali len počty oviec a produkcia slepačích vajec.

Tabuľka

Živočíšna produkcia (index, 2004 = 100)

	1989	2004	2015
Ošipané	236	100	55
Hovädzí dobytok	300	100	85
Ovce	193	100	119
Hydina	121	100	94
Kravske mlieko	191	100	89
Slepačie vajcia	174	100	106

Zdroj: Štatistický úrad SR

MEDZINÁRODNÉ POROVNANIE

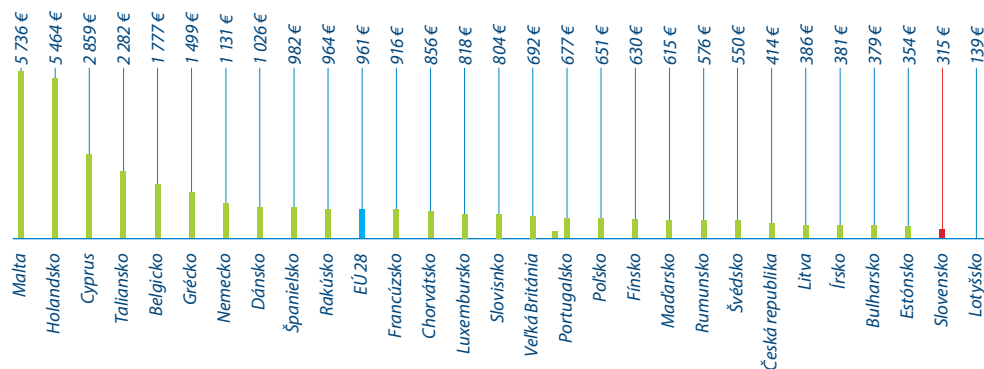
Ekonomické výsledky radia slovenské poľnohospodárstvo vo viacerých ukazovateľoch na chvost krajín EÚ.

Veľmi negatívne vyznieva úroveň hrubej pridanej hodnoty⁹⁹¹ na hektár poľnohospodársky využívanej plochy. Slovensko dosahuje 2. najnižšiu úroveň v EÚ 28, kde zaostáva nielen za Západom, ale aj za krajinami V4, obzvlášť za Poľskom a Maďarskom. Dôvodom je prevládajúca produkcia monokultúr a zaostávanie v špecializovanej rastlinnej a živočíšnej výrobe.

991 Hrubá pridaná hodnota sa vypočíta ako tržba mínus variabilné náklady. Variabilné náklady tvoria náklady za: osivá, hnojivá, krmivá, chemické ochranné prostriedky a liečivá. Tržba = predané množstvo * realizačná cena. Neodratujú sa však spotrebovaný kapitál (amortizácia), dane ani dotácie.

Graf

Hrubá pridaná hodnota €/HA

Zdroj: Zelená správa 2016

Výroba v potravinárstve zažila po roku 1989 podobne ťažké časy ako v poľnohospodárstve.

Tabuľka

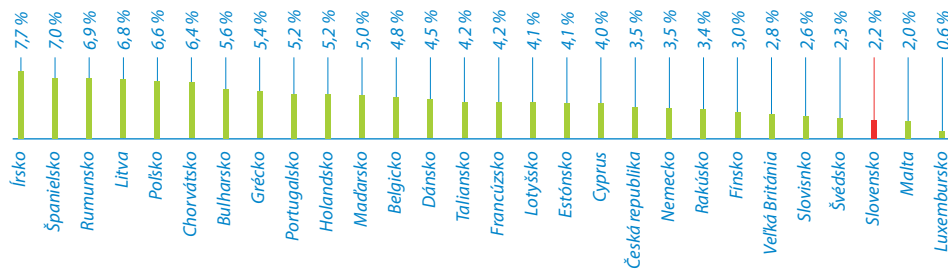
Potravinárska produkcia (index, 2004 = 100)

	2004	2015
Výrobky z mäsa	100	63
Chlieb a pečivo	100	74
Cestoviny	100	103
Ovocné výrobky	100	82
Zeleninové výrobky	100	102
Pivo	100	67
Víno	100	134
Slad	100	96
Rastlinné tuky a oleje	100	15 (2013)
Konzumné mlieko	100	98

Zdroj: Štatistický úrad SR

Graf

Pomer hrubej produkcie potravinárstva k HDP

Pomer hrubej produkcie potravinárstva k HDP za rok 2013 | Zdroj: Zelená správa 2016

Aj v prípade potravinárskeho sektora je možné poukázať na čísla hrubej produkcie a hrubej pridanej hodnoty.⁹⁹²

Pomer hrubej produkcie potravinárstva k HDP bol v roku 2013⁹⁹³ tretí najnižší v EÚ, po miništátoch Luxembursko a Malta. Rovnako tak pomer pridanej hodnoty k HDP dosiahol v roku 2013 tretiu najnižšiu hodnotu v EÚ 28 po Luxembursku a Švédsku.

DÔVODY ZAOSTÁVANIA POĽNOHOSPODÁRSTVA A POTRAVINÁRSTVA

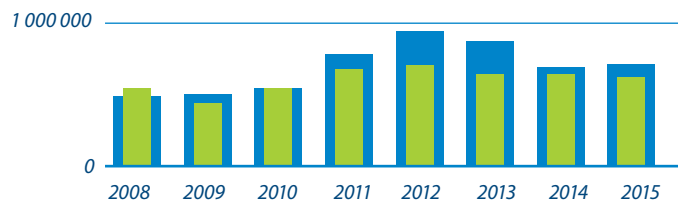
Za takýmto rozsiahlym celoplošným poklesom výroby a zamestnanosti stojí celý rad dôvodov. Závažnosť každého nie je možné exaktne vyčíslieť, avšak ich vymenovaním si možno aspoň vytvoriť celkový obraz.

DOVOZ A VÝVOZ

V prípade poľnohospodárstva presahuje hodnota vyvezených výrobkov po väčšinu rokov hodnotu dovezených.

Graf

Poľnohospodárske výrobky

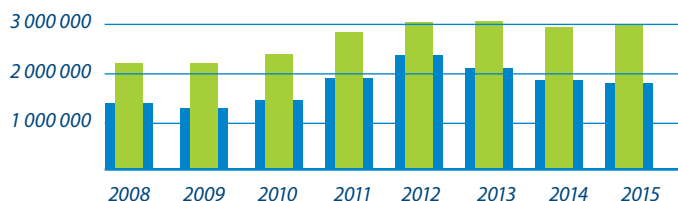

Zdroj: Zelené správy 2009-2016

■ Vývoz ■ Dovoz

V spracovateľskom sektore prevláda opačná situácia. Dovozy zahraničných výrobkov po všetky roky výrazne presahujú vývozy domácich producentov.

Potravinárske výrobky

Zdroj: Zelené správy 2009-2016

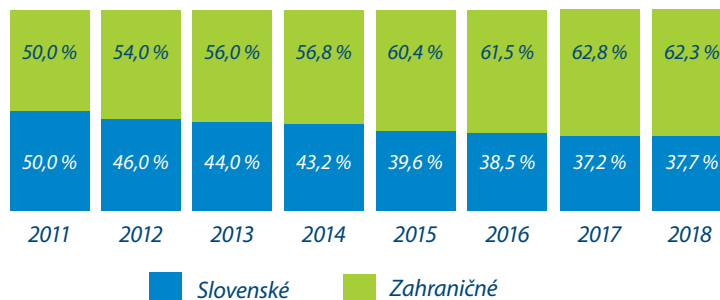
Podiel slovenských výrobkov na domácom trhu

Nárast dovozu finálnych výrobkov sa logicky odrazil aj na pultoch obchodov.

Graf

Podiel slovenských výrobkov na domácom trhu

Nárast dovozu finálnych výrobkov sa logicky odrazil aj na pultoch obchodov.

Zdroj: GfK, vzorka 360 predajní

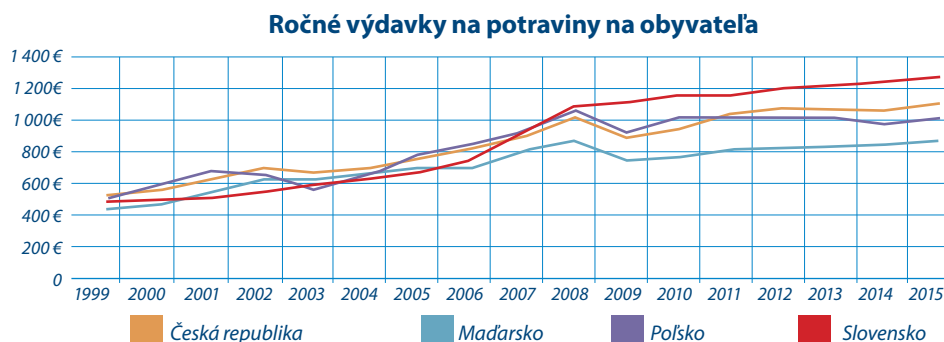
NÁSTUP REŤAZCOV

V priebehu najmä posledných dvoch dekád prebehla v celej Európe zmena trendu v maloobchode, keď veľkú časť obchodu postupne ovládli reťazce. Na Slovensku sa tak udialo najmä po roku 2000. Kým v roku 2003 bol podiel reťazcov na celoslovenských tržbách za potraviny polovičný, na prelome desaťročí prekročil úroveň 85 %.

CENY, MARŽE A SPOTREBA

Medzi krajinami prevládajú pri jednotlivých výrobkoch značné cenové rozdiely, systematicky nižšie hodnoty vykazuje Poľsko, kde sú spotrebiteľské ceny aj marže výrazne nižšie. Posun spotrebiteľských preferencií najvýznamnejšie prispel k zmene spotreby jednotlivých komodít. Slovenské domácnosti podľa Eurostatu v rámci V4 čelia najvyšším ročným nákladom na potraviny.

Graf

Zdroj: Eurostat

Zbližovanie cenových hladín nových a starých členských štátov je prirodzený a očakávaný proces. Dobiehanie európskej cenovej hladiny potravín však prebieha rýchlejšie. V roku 2003 stál na Slovensku celý spotrebný kôš 50,8 % priemeru EÚ 28. Spotrebný kôš potravín stál 59 % priemeru EÚ. V roku 2015 už stál potravinový kôš na Slovensku 87,1 % toho, čo v EÚ 28, kým všeobecný spotrebný kôš stál len 66,6 % európskeho priemeru.

ODBYTOVÉ ORGANIZÁCIE

Tak, ako sú vo vyspelých štátoch EÚ odbytové organizácie kľúčovým nástrojom pri rokovaní s odberateľmi, na Slovensku fakticky nefungujú, čo slovenských farmárov pri rokovaní s obchodnými reťazcami znevýhodňuje. Veľmi vysoký podiel odbytových organizácií je v severských štátoch, ale aj v Holandsku alebo v Írsku. Slovensko je hlboko pod európskym priemerom.

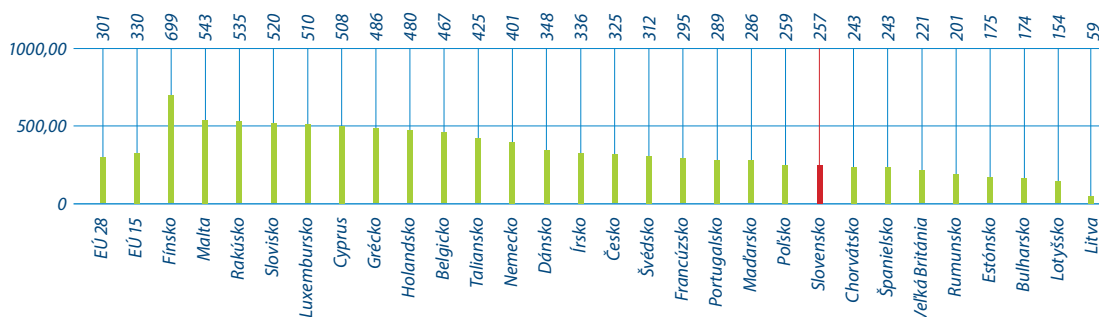
DAŇ Z PRIDANEJ HODNOTY (DPH)

Daňová politika štátu ovplyvňuje každý sektor. Zvlášť pri DPH na potraviny, ktorá môže ovplyvniť nákupné rozhodnutia a cezhraničné nakupovanie. V EÚ je 8 štátov, kde je DPH znížená na všetky potraviny. V mnohých iných štátoch EÚ je sadzba DPH znížená len na vybrané druhy potravín, podobne ako na Slovensku. Niektoré štáty majú dokonca plošne zníženú sadzbu na všetky potraviny.

SPOLOČNÁ POĽNOHOSPODÁRSKA POLITIKA

Spoločná poľnohospodárska politika EÚ (SPP) je kľúčovým zdrojom verejných financií pre poľnohospodárstvo a zároveň hlavným nástrojom poľnohospodárskej politiky v Európe. Zásadným spôsobom ovplyvňuje a definuje dianie v poľnohospodárstve a prenesene aj v potravinárskom sektore jednotlivých členských krajín. Od svojho prvopočiatku je rozsiahlym bojiskom národných záujmov a podlieha rozdielnym subjektívnym pohľadom na spravodlivosť, proporčnosť a primeranosť. Výsledok hájenia slovenských záujmov v rámci SPP je zrejмый z nasledujúceho porovnania výšky podpory na hektár poľnohospodársky využívanej pôdy v rokoch 2013 a 2016 na Slovensku a v ostatných členských štátoch:

Podpora na hektár pôdy v roku 2016

Zdroj: VÚEPP, Porovnanie vybraných ekonomických ukazovateľov poľnohospodárstva SR a ČR, Ekonomika poľnohospodárstva ročník XVI. 1/2016

ŠTÁTNA POMOC

Poľnohospodárstvo patrí k odvetviam s tradične silným vzťahom k štátu, ktorý sa často prejavuje aj intenzívnou mierou štátnej pomoci. V EÚ bola väčšina štátnej pomoci centralizovaná v rámci SPP. V rokoch 2004 – 2014 sa na poľnohospodárstvo každoročne vyčlenilo v priemere 0,68 % HDP krajiny. Slovensko sa s 0,06 % nachádza tesne pod európskym priemerom 0,07 %, no o dosť nižšie oproti poľským 0,23 %, maďarským 0,3 % a českým 0,15 %.

Pri prepočte štátnej pomoci na obyvateľa je Slovensko s necelými 7 eurami ročne krajinou s druhou najnižšou výškou štátnej pomoci pre poľnohospodárstvo. Na porovnanie, v rovnakom období išlo na investičných stimuloch priemyselným podnikom takmer 23 eur ročne na obyvateľa.

RIZIKOVÝ FOND

Z dlhodobého hľadiska je žiaduci a súvisí s rozkolísanosťou podnebia, ako aj s klimatickými zmenami na Slovensku. Finančné nástroje na manažment rizika sú obsiahnuté v SPP, zároveň sú jednou z foriem povolenej národnej štátnej pomoci v členských štátoch.

Kým Slovensko v období rokov 2007 – 2013 na manažment rizika cez rôzne nástroje vynaložilo 28 miliónov eur, v Česku, Maďarsku, a najmä v Poľsku sa tieto výdavky pohybovali v stovkách miliónov eur. S novou SPP pre obdobie rokov 2014 – 2020 sa zmenili pravidlá, v prvom pilieri ostala otvorená už len možnosť podpory znižovania rizika pre ovocinárstvo a vinársky sektor.

VPLYV RUSKÝCH SANKCIÍ NA TRH

V odpovedi na sankcie EÚ voči ruskému tovaru zaviedla Ruská federácia od augusta 2014 zákaz na dovoz niektorých produktov z EÚ. Hoci v globálnom meradle sa sankcie výraznejšími ekonomickými dosahmi na Európe nepodpisali, mali nerovnaký vplyv na sektory. Ich veľká časť bola uvalená na poľnohospodárske produkty a potraviny. Agropotravinársky sektor na Slovensku utrpel nielen obmedzením vývozu svojich produktov do Ruskej federácie, ale najmä zvýšeným dovozom tých komodít zakázaných dovážať do Ruskej federácie, ktoré boli vyprodukované v ostatných členských štátoch EÚ, najmä z dôvodu cenovej nekonkurencieschopnosti slovenských produktov.

ROZDROBENOSŤ POZEMKOV

Jedným z najzávažnejších problémov v poľnohospodárstve je rozdrobenosť pozemkov a zdĺhavý proces ich scelovania. Scelovanie pozemkov značne uľahčuje nakladanie s pozemkom pre jeho vlastníka hlavne v oblasti prenájmu alebo predaja pozemku. Po scelení pozemkov prostredníctvom pozemkových úprav vlastník môže hospodáriť na vlastnom pozemku bez toho, aby bol závislý od náhradných pozemkov. Značnými bariérami pri scelovaní sú však stále vysoké finančné náklady a rovnako zdĺhavosť tohto procesu. Proces pozemkových zmien môže trvať od dvoch do desiatich rokov. Od roku 2009 však neboli vykonané žiadne pozemkové úpravy (!). Hlavný faktor, ktorý ovplyvňuje dĺžku konania, je počet vlastníkov, a najmä nepochopiteľná nečinnosť štátu.

Slovensko pri pozemkových úpravách výraznejšie zaostáva za Českou republikou. Za sledované obdobie v rokoch 1991 až 2013 bolo v Česku začatých 2 444 komplexných pozemkových právnych úprav. Za rovnaké obdobie sa na Slovensku začalo len 426 úprav. Dôvodmi sú nielen menšia rozdrobenosť vlastníctva v ČR, vysoká politická priorita a kvalitnejšia metodika v ČR, ale na Slovensku pretrvávajúca netransparentný stav katastra, pri ktorom nie je napriek celospoločenskému dopytu, akoby záujem zo strany vlády SR dať do poriadku.

ZHRNUTIE

- Produkcia väčšiny poľnohospodárskych a potravinárskych komodít na Slovensku sa za posledných 25 rokov znížila.
- Poľnohospodárstvo vykazuje nízku pridanú hodnotu.⁹⁹⁴ Prevažuje vývoz komodít, naopak, pri spracovaných produktoch prevažuje výrazne dovoz nad vývozom.
- Množstvo kapitálu v slovenskom poľnohospodárstve je v porovnaní s okolitými krajinami veľmi nízke.

- Chýbajú silné odbytové organizácie výrobcov.
- Ťažkopádny trh s pôdou.⁹⁹⁵
- Netransparentnosť pri udeľovaní dotácií.⁹⁹⁶
- Málo efektívna SPP v podmienkach Slovenska.

OPATRENIA PRE SLOVENSKÉ POĽNOHOSPODÁRSTVO A POTRAVINÁRSTVO

Prvým a najdôležitejším krokom je zmena vnímania poľnohospodárov a potravinárov. Tí nie sú v hospodárstve akosi samostatnou „chránenou“ jednotkou, ale rovnako ako výrobcovia topánok či antivírusových programov musia na trhu bojovať o svojho spotrebiteľa. **Zdravý farmár je podnikateľ, ktorého cieľom je hospodárenie na pôde s cieľom dosahovania zisku.** Tomuto pohľadu by mali zodpovedať aj riešenia, ktoré umožnia prílev investícií do poľnohospodárstva, konkurenciu a inovácie.

OPATRENIA NA PODPORU POĽNOHOSPODÁRSKEJ PRVOVÝROBY NA MEDZINÁRODNEJ ÚROVNI

Najväčším problémom tejto politiky je pretrvávajúca nerovnosť podmienok medzi starými a novými členskými štátmi EÚ. Napriek predvstupovým dohodám SPP naďalej zachováva nerovnosť medzi členskými štátmi v priamych platbách a ich vyrovnanie odsúva až na obdobie po roku 2027, čo vážne deformuje spoločný európsky trh.

Spoločný európsky trh narúša aj štátna pomoc, ktorá je v jednotlivých členských štátoch na rôznej úrovni, čo tiež vážne deformuje trh v rámci EÚ. V záujme odstránenia alebo aspoň zmiernenia tejto deformácie by štátna pomoc ako doplnkové kofinancovanie agropotravinárskeho sektora v členských štátoch EÚ nemala byť povolená alebo by mala byť zjednotená na rovnakú úroveň.

994 Nízka pridaná hodnota na hektár pôdy v SR je dôsledkom existujúcej štruktúry poľnohospodárskych komodít v SR, relatívnych úrod a predajných cien poľnohospodárskych produktov v SR v porovnaní s inými štátmi. Na Slovensku dominujú obilniny a priemyselné plodiny (hlavne olejiny), zatiaľ čo v EÚ zohrávajú menšiu rolu. Naopak, za EÚ zaostávame v produkcii s vyššou pridanou hodnotou, predovšetkým v pestovaní zeleniny, ovocia a v živočíšnej výrobe.

995 Dôvody sú vysoká rozdrobenosť pozemkového vlastníctva, pomaly prebiehajúce pozemkové úpravy, zákonom obmedzené nakladanie s pôdou.

996 Napríklad v Programe rozvoja vidieka je subjektívne hodnotenie projektov, peniaze sú pridelované fiktívnym potravinárskym firmám s minimálnym počtom zamestnancov, priame platby sa pridelujú aj bez preukázania právneho titulu k pôde, chýba verejne dostupný zoznam poberateľov dotácií.

Riešenia SaS:

1/

Budeme presadzovať zrušenie všetkých typov dotácií na poľnohospodársku produkciu **v celej EÚ.**

Kým dôjde v celej EÚ k zrušeniu týchto dotácií, SaS bude:

2/

Presadzovať **rovnakú výšku poľnohospodárskych dotácií v celej EÚ.**

3/

Presadzovať zrušenie alebo aspoň **zjednotenie štátnych dotácií všetkých krajín EÚ.**

4/

Žiadať **vylúčenie akýchkoľvek negatívnych a pozitívnych diskriminačných faktorov**⁹⁹⁷ pri poskytovaní dotácií.

5/

Presadzovať **zrušenie preferovania niektorých typov poľnohospodárov**⁹⁹⁸ na úkor iných.

6/

Pri vyplácaní dotácií **presadzovať zohľadnenie aj faktorov produktivity a nielen plochy.**⁹⁹⁹

7/

Prijmeme pravidlá **nárokovateľnosti** rozdeľovania projektových podpôr, ktoré budú maximálne transparentné,¹⁰⁰⁰ budú zohľadňovať objektívne potreby¹⁰⁰¹ jednotlivých odvetví pôdohospodárstva, pre vybrané typy činností budú podpory priznané všetkým žiadateľom, ktorí splnia určené kritériá.

8/

Odstránime subjektívne posudzovanie a pridelovanie projektových podpôr.¹⁰⁰²

9/

Znížime administratívnu záťaž¹⁰⁰³ pri všetkých typoch podpôr vrátane priamych platieb a zrušíme zbytočné obmedzenia.

10/

Zavedieme princíp **zrovnoprávnenia prístupu k podpore** medzi všetkými cieľovými skupinami uchádzačov.¹⁰⁰⁴

11/

Zavedieme **nepriame podpory nákupov strojov** (traktory, kombajny, technologické zariadenia) cez úverový program.¹⁰⁰⁵

12/

Zriadime **verejne prístupný centrálny register žiadostí o priame platby** v PPA¹⁰⁰⁶ s uvedením právneho titulu

997 Napríklad väzanie pridelenia dotácií pre spracovateľský podnik vlastníctvom poľnohospodárskej pôdy a ekologickým poľnohospodárstvom alebo hospodárskymi zvieratami, vek, pôda, materiálne-technické zabezpečenie, nehnuteľný majetok.

998 Napríklad Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1307/2013, ktorým sa ustanovujú pravidlá priamych platieb pre poľnohospodárov na základe režimov podpory v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky. V rámci podpory zamestnanosti a udržateľnosti poľnohospodárstva v EÚ je potrebné podporovať všetkých začínajúcich farmárov rovnako, nielen mladých.

999 Priame platby ako nárokovateľné financovanie nepodporujú aktívnu činnosť na poľnohospodárskej pôde, a preto je potrebné ich znížiť na minimálnu úroveň. V súlade s pravidlami SPP by sa 15 % finančných prostriedkov malo presunúť do Programu rozvoja vidieka. V rámci výberových kritérií je možné následne podporovať produkciu v rámci sektorov, stanoviť ukazovatele produkcie, resp. bodovo zvýhodniť tých farmárov, ktorí dosiahnu stanovené množstvá.

1000 Zavedieme elektronické podávanie žiadostí. Vypracujeme presný plán výziev s každoročnou aktualizáciou, ktorý bude verejný a bude sa dodržiavať. Zvýšime frekvenciu výziev, zmenšíme veľkosť podporených projektov, pre lepšiu realizáciu čiastkových projektov. Podnikatelia si tak budú vedieť nastaviť podnikateľský plán. Nepravidelnosť a malá frekvencia výziev je veľkým problémom v programovacom období rokov 2014 – 2020, zároveň neexistuje presný plán výziev, čo v konečnom dôsledku obmedzuje podnikateľov v dlhodobom plánovaní investícií, čím sa znižuje ekonomická výkonnosť.

1001 Kritériá projektových podpôr pre jednotlivé odvetvia budú nastavené bez prekážok splnenia kritérií, a teda čerpania peňazí. Napríklad, projektové podpory pre spracovateľský priemysel nebudeme podmieňovať vlastníctvom 5 ha poľnohospodárskej pôdy, chovom hospodárskych zvierat a pod..

1002 Odstránime ľudský faktor v hodnotení projektov, či je, alebo nie je vhodný, alebo či má predpoklad úspešnosti a budeme používať v maximálnej novej miere len objektívne merateľné kritériá.

1003 Budeme vyžadovať plnenie len legislatívy EÚ čo najjednoduchším spôsobom a odstránime požiadavky nad jej rámec. Napríklad pri požiadavkách správnej poľnohospodárskej praxe prehodnotíme množstvo a opodstatnenosť vyžadovaných štandardov.

1004 Zrovnoprávnenie napríklad vo vzťahu k naliehavosti a dobe vyhodnotenia podaných žiadostí o podporu pre cieľové skupiny, napríklad mladí a malí farmári, stredné a veľké podniky.

1005 Úverový program bude založený na bonifikácii úrokovej sadzby. Bude nárokovateľný splnením určených podmienok na projekty a len do určitej dohodnutej výšky určením fixnej sumy úveru.

1006 PPA – Pôdohospodárska platobná agentúra.

k pôde,¹⁰⁰⁷ ktorý bude podmienkou poskytnutia priamej platby, čo urýchli a zjednoduší preukazovanie oprávnenosti žiadosti o priamu platbu.

13/

Dôsledne budeme **uplatňovať trestnoprávnu zodpovednosť voči subjektom, ktoré nepreukážu právny titul k parcelám uvedených v žiadosti, najmä v prípade „kríženia“¹⁰⁰⁸ pozemkov pri žiadostiach o priame platby na PPA.**

14/

Zavedieme **komplexnú elektronizáciu PPA.**¹⁰⁰⁹

15/

Zavedieme **podpory pre chovateľov včiel.**¹⁰¹⁰

16/

Zrušíme neúmerne regulácie technologických postupov a ďalšie legislatívne požiadavky kladené na slovenských poľnohospodárov a potravinárov nad rámec EÚ,¹⁰¹¹ s výnimkou prípadov, keď nedodržanie technológie môže ohroziť bezpečnosť a zdravie ľudí.

17/

Zabezpečíme **rovnaký rozsah kontrol dovážaných a domácich poľnohospodárskych produktov a potravín.**¹⁰¹²

OPATRENIA NA PODPORU POĽNOHOSPODÁRSKEJ PRVÝROBY NA NÁRODNEJ ÚROVNI

Prevažne náhodný spôsob rozdeľovania dotácií z Programu rozvoja vidieka (PRV) by sa mal zmeniť na systémové riešenia zamerané na podporu vidieka, poľnohospodárstva a potravinárstva. V tejto súvislosti považujeme za kľúčové, aby sa urýchlene vysporiadali vlastnícke vzťahy k pôde a aby bola vrátená do rúk ich skutočným vlastníkom.

PÔDA JE VZÁČNY KAPITÁL. KEĎ SA VYUŽÍVA

Pôda je základný kapitálový prostriedok v produkcii potravín. Hodnotu však prináša len vtedy, keď je využitá čo najefektívnejšie. Trh s pôdou je potrebné rozprúdiť, aby sa k nej dostali skutoční vlastníci a tí, čo ju vedia využiť najlepšie. V dôsledku dlhodobého zanedbaného starostlivosti o divú zver sú poľnohospodárom každoročne spôsobené škody na úrode.

Riešenia SaS:

18/

Prehodnotíme zákony upravujúce vlastnícke práva k pozemkom.¹⁰¹³

19/

Urýchlíme proces pozemkových úprav a usporiadanie vlastníckych vzťahov tak, aby štátna pôda bola prioritne umiestnená do území s verejnospoločenskými funkciami.¹⁰¹⁴

1007 Právny titul k pôde sa preukáže listom vlastníctva alebo platnou nájomnou zmluvou.

1008 „Križenie“, „križovanie“, resp. dvojité aj viacnásobné deklarácie pozemkov trpia väčšinu čestných poľnohospodárov žiadajúcich podporu vo forme priamych platieb na pôdu. Ak v súčasnosti rovnakú poľnohospodársku pôdu deklaruje subjekt bez právneho titulu k pôde, PPA nevypláti priame platby ani jednému subjektu žiadajúceho o priame platby bez toho, aby bol potrestaný subjekt, ktorý žiada o priame platby neoprávnene. Využíva sa najmä na konkurenčný boj až do takej miery, že niektorí čestní farmári prestali hospodáriť. Sankcie sa uplatňujú výberovo podľa subjektu, niekedy prísnejšie, niekedy žiadne. Strana SaS zároveň zavedie vyplácanie priamej platby na všetky tie pozemky, na ktorých nie je evidovaná dvojité deklarácia, a priamu platbu pozastaví len na sporné pozemky podľa vzoru Rakúska.

1009 Komplexnou elektronizáciou PPA, lepším využitím informačných technológií a zavedením elektronického podávania žiadostí sa zvýši efektívnosť, odstráni sa chybovosť, znížia sa časové náklady na podávanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok. Týmto opatrením sa významne zvýši transparentnosť podávania a hodnotenia projektov a zníži korupcia. Zároveň budeme včas a transparentne zverejňovať výsledky hodnotenia. Žiadatelia o projekty si vyžadujú rýchle a správne hodnotenie projektov, čo im umožní lepšie riadiť podnik.

1010 Chovatelia včiel sú z finančných zdrojov EÚ a zo štátnej pomoci podporovaní minimálne (v roku 2017 bolo združeniu včelárov vyčlenených približne 141 000 eur z peňazí EÚ), čo ich oproti ostatným farmárom znevýhodňuje. Na podporu chovu včiel vyčleníme viac finančných zdrojov na podporu zachovania genetických zdrojov a biodiverzity z Programu rozvoja vidieka tak, aby výška podpory bola porovnateľná s krajinami V4.

1011 Riešením sú sektorové hygienické príručky, ktorými sa zjednodušuje život malým podnikom. Hygienická príručka je pre salašníctvo, gastro zariadenia atď. Je žiaduce ich pripraviť pre ďalšie sektory a dávať k dispozícii malým – šetrí im to peniaze a čas. Napr. v SaS sme pripravili takúto príručku pre gastro zariadenia, nechali ju schváliť a zverejnili.

1012 V uverejnených správach o úradnej kontrole potravín (<https://www.svps.sk/potraviny/spravy.asp#1>) u výrobcov a baliarní počet úradných kontrol prevyšuje počet kontrol u dovozcov, distribútorov a dopravcov o viac ako 100 %.

1013 Najmä zákon č. 504/2003 o nájme poľnohospodárskych pozemkov, poľnohospodárskeho podniku a lesných pozemkov strana SaS považuje za protiústavný v ust. § 12 ods. 4, preto poslanci SaS iniciovali jeho podanie na Ústavný súd SR a zákon č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a pozemkových spoločenstvách.

1014 Strana SaS bude presadzovať rýchlejšie a finančne efektívne riešenie problémov rozdrobenosti poľnohospodárskej pôdy, najmä zjednotením súčasnej metodiky realizácie pozemkových úprav, ich priebežné financovanie z Programu rozvoja vidieka, ako aj zo štátneho rozpočtu. Zabezpečíme tiež transparentné podmienky verejného obstarávania pre pozemkové úpravy tak, aby do projektu pozemkových úprav malo možnosť zapojiť sa čo najviac geodetov.

20/

Budeme **podporovať zvyšovanie produkčného potenciálu pôdy** a eliminovať postupujúcu degradáciu pôdneho fondu a dosahy klimatickej zmeny. ¹⁰¹⁵

21/

Zabezpečíme **aktualizáciu sčítania stavu divej zveri** a tomu prispôbime plán odstrelu. ¹⁰¹⁶

22/

Zabezpečíme, aby poľovné združenia zodpovedali za škody spôsobené na poľnohospodárskej produkcii. ¹⁰¹⁷

23/

Zrušíme povinné členstvo v Slovenskej poľovníckej komore. ¹⁰¹⁸

EFEKTÍVNE A TRANSPARENTNÉ NAKLADANIE S PÔDOU V SPRÁVE SPF

Slovenský pozemkový fond (SPF) je najväčším správcom pôdy na Slovensku. ¹⁰¹⁹ Zmluvy na prenájom sú síce verejné, chýba však prehľad situácie vybavovania žiadostí o nájom pôdy. ¹⁰²⁰

Riešenia SaS:

24/

Zriadime elektronický **verejne prístupný register žiadostí o nájom poľnohospodárskej pôdy a užívateľov poľnohospodárskej pôdy.** ¹⁰²¹

25/

Zrýchlime vybavovanie žiadostí o nájom poľnohospodárskej pôdy. ¹⁰²²

26/

Zavedieme **transparentný a spravodlivý systém prenájmania pôdy v správe SPF.** ¹⁰²³

PÔDA NEZISTENÝCH VLASTNÍKOV

Prioritou štátu musí byť identifikácia vlastníctva k pôde, k čomu musí prispieť najmä SPF. Vysporiadanie pôdy nezistených vlastníkov a ukončenie procesu plnenia reštitučných nárokov musí byť jedným z hlavných zmyslov existencie tejto inštitúcie. Majetok bez vlastníka nie je využívaný efektívne. Navyše, postupom času bude stále ťažšie vlastníkov identifikovať. Do tejto činnosti by mali byť zapojené aj obce, keďže majú najbližšie k dedičom.

Riešenia SaS:

27/

Zabezpečíme **zhodnotenie a udržiavanie poľnohospodárskej pôdy, ktorú spravuje SPF.** ¹⁰²⁴

28/

Zabezpečíme **proces identifikácie a úpravy vlastníckych práv k poľnohospodárskej pôde nezistených vlastníkov.** ¹⁰²⁵

- 1015 Opatrenia budú zamerané na protierózne opatrenia, na zhutnenie pôdy, odstránenia deficitu živín a straty organickej hmoty v pôde, proti acidifikácii. Rovnako budeme opatrenia smerovať na zmierňovanie dosahov klimatických zmien (napríklad lepšie hospodárenie s vodou, vodozádržné opatrenia, podpora budovania závlah a pod.). V prípade, ak poľnohospodár nechá poľnohospodársku pôdu spustiť a ak hospodári na pôde v prenájme zo SPF, nájomná zmluva bude zrušená a pôda bude prednostne poskytnutá do nájmu začínajúcim poľnohospodárom.
- 1016 Novým sčítaním divej zveri zrealizujeme evidované počty, ktoré budú východiskom pre nový plán odstrelu nadbytočnej divej zveri.
- 1017 Poľovné združenia by mali byť zodpovedné nielen za priamu škodu spôsobenú zverou na spasenej vegetácii, teda na nezrealizovanej tržbe z predaja poľnohospodárskych komodít, ale aj náhrady za terénne úpravy na pasienkoch spôsobené napríklad rozryvaním diviачou zverou.
- 1018 Zákon č. 274/2009 o poľovníctve v § 41 zriaďuje Slovenskú poľovnícku komoru (SPK) a povinné členstvo v SPK napríklad aj tým, že poľovný lístok môže dostať výlučne člen SPK. Poľovné lístky (výdaj, evidenciu) bude vykonávať štát tak, ako do prijatia zákona č. 274/2009. Ďalšie povinnosti je možné rozdeliť medzi dobrovoľné poľovnícke organizácie a štát.
- 1019 SPF spravuje poľnohospodársku pôdu, ktorá je majetkom štátu alebo poľnohospodársku pôdu nezistených vlastníkov. Celková prenajímaná výmera poľnohospodárskych pozemkov len na poľnohospodárske účely v správe SPF je približne 449-tisíc ha. Lesné pozemky sú v správe štátneho podniku Lesy SR.
- 1020 SPF poskytuje dáta týkajúce sa pôdy v nevhodnej a agregovanej forme bez možnosti ich stiahnutia. SPF neposkytuje takmer žiadne údaje v použiteľnej podobe. Nájomné zmluvy sú dostupné len v pdf formáte. Informácie z nájomných zmlúv by mali byť sprístupnené v užívateľsky vhodnej mapovej podobe s možnosťou dohľadania konkrétnych parcel.
- 1021 Verejne prístupný register žiadostí o nájom pôdy vytvorí základ na transparentné pridelovanie poľnohospodárskej pôdy do nájmu.
- 1022 Najmä elektronizáciou systému, ale tiež skvalitnením personálneho obsadenia na úradoch nomináciou na základe profesionalitu a nie klientelizmu.
- 1023 Zavedením jednoznačných a verejne kontrolovateľných kritérií pre žiadateľov o nájom pôdy. Prvý výber pre nájom pôdy bude realizovaný verejnou obchodnou súťažou, kde kritériá výberu môžu byť podnikanie v poľnohospodárstve v danej lokalite, ponúkaná cena za nájom pôdy, zdravý podnik plniaci si svoje záväzky k štátu a dodávateľom.
- 1024 Podľa Správy o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2017 výmera využitej poľnohospodárskej pôdy medziročne klesla o 8 824 ha (0,43 %). Celkovo je približne až 300-tisíc ha poľnohospodárskej pôdy znehodnotenej náletmi a nie je využívaná na poľnohospodársku činnosť. Túto pôdu vrátíme do pôdy využívanéj na poľnohospodárske účely napríklad poskytnutím do nájmu začínajúcim farmárom za finančnej podpory zo zdrojov EÚ. Tiež jasnou identifikáciou a klasifikáciou druhu pôdy zabezpečíme, aby sa výmera poľnohospodárskej pôdy neznižovala.
- 1025 Pôdu nezistených vlastníkov v rámci pozemkových úprav budeme sčelovať v podiele 1/1, z ktorej sa bude následne vydávať pôda neskôr identifikovaným vlastníkom, prípadne aj vyplácanie peňazí pôvodným vlastníkom získaných za prenájom tejto pôdy. Zabezpečíme v čo najväčšej miere prededenie pôdy nezistených vlastníkov na riadneho dediča.

29/

Vykonáme **inventarizáciu pôdy v správe SPF**.¹⁰²⁶

30/

Ukončíme proces plnenia reštitučných nárokov.¹⁰²⁷

31/

Zabezpečíme **elektronické prepojenie SPF – PPA – Kataster nehnuteľností**.¹⁰²⁸

ZÁVLAHY

V súvislosti s klimatickými zmenami je zavlažovanie poľnohospodárskej pôdy čoraz naliehavejšou úlohou a jedným z nevyhnutných systémových opatrení. Ich cieľom je vytvorenie optimálnych a udržateľných podmienok hospodárenia s vodou v produkčných regiónoch Slovenska na posilnenie konkurencieschopnosti poľnohospodárstva, zabezpečenie potravinovej bezpečnosti a adaptáciu dôsledkov vyplývajúcich z prebiehajúcej klimatickej zmeny, ako sú problémy so suchom, resp. s povodňami. Realizáciu opatrení sa vo väčšej miere umožní pestovanie plodín citlivých na suchu, najmä zeleniny, cukrovej repy a zemiakov.

Riešenia SaS:

32/

Prijmeme riešenia závlah poľnohospodárskej pôdy.¹⁰²⁹

33/

Odpredáme závlahové systémy poľnohospodárskym podnikom za symbolickú cenu.¹⁰³⁰

34/

Zavedieme **povinnosť zápisu siete závlah do katastra nehnuteľností**.

35/

Z dotácií PRV podporíme obnovu závlahového systému.¹⁰³²

36/

Zrušíme štátny podnik Hydromeliorácie.¹⁰³³

TRH S PÔDOU

Pôda by sa mala dostať do rúk slovenských vlastníkov a hospodárov, ktorí na nej vedia efektívne hospodáriť, v súlade s pravidlami EÚ.

1026 SPF má v správe štátnu pôdu a pôdu nezistených vlastníkov. Pôdu nezistených vlastníkov je potrebné preverovať v katastri nehnuteľností a v prípade zmeny je potrebné vykonať zmenu aj v nájomnej zmluve SPF tak, aby neobsahovala pôdu identifikovaných vlastníkov. Inventarizáciu je potrebné preto vykonávať systémovo v nadväznosti na zmeny napríklad územných plánov.

1027 Ani po 30 rokoch nie sú ukončené reštitučné nároky. Je potrebné ukončiť vydávanie konkrétnych parciel ako náhrady a splatiť tak dlh voči reštituentom, aby boli zadostučinené krivdy. Zlepšíme komunikáciu s reštituentami v ponukovom konaní o náhradných pozemkoch.

1028 Veľké množstvo vlastníckych vzťahov spolu s nejednoznačnou evidenciou pozemkov znižujú transparentnosť vo vlastníckych právach. Záznamy vlastníctva pozemkov nie sú v súlade s katastrálnou mapou. Vlastníctvo pozemkov je zaznamenané ako register E v katastri nehnuteľností, katastrálna mapa ako register C katastra nehnuteľností. Navyše sa po vstupe do EÚ na účely poberania dotácií na poľnohospodársku pôdu vytvorila úplne odlišná evidencia pozemkov prostredníctvom LPIS (land-parcel identification system).

1029 Napríklad – sfunkčnime znehodnotené zberné zásobárne na dažďovú vodu, v prípade potreby nahradíme novými v rámci projektových podpôr z PRV.

1030 Odpredaj sa týka časti potrubí závlahových systémov, ktoré sú majetkom štátneho podniku Hydromeliorácie. Poľnohospodári budú mať väčšiu motiváciu obnovovať závlahové systémy.

1031 Novelou zákona č. 162/1995 o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam. Každý občan bude mať rýchlu informáciu o tom, či je na konkrétny pozemok uzatvorená nájomná zmluva a zamedzí sa tým špekuláciám s prenajímaním poľnohospodárskej pôdy. Poľnohospodárska pôda vybavená závlahovou sieťou by mala byť prednostne využívaná na poľnohospodárske účely.

1032 Závlahové systémy je potrebné vybudovať z dôvodu klimatických zmien. Finančné odškodňovanie za škody spôsobené suchom je z dlhodobého hľadiska nesystémové a z dlhodobého hľadiska drahšie riešenie ako budovanie závlahového systému.

1033 Hydromeliorácie, š. p., spravujú hydromelioračné zariadenia, t. j. závlahové a odvodňovacie systémy vo verejnom záujme. Podnik dlhodobo hospodári s výraznou stratou. Značná časť zariadení je nefunkčná, zastaraná a opotrebovaná, čo produkuje výrazné odpisy (5,9 mil. eur v roku 2017). Podnik je závislý od dotácií MPRV SR (1,28 mil. eur v roku 2017) a každoročnú stratu (v priemere 6,5 mil. eur) pokrýva znížením svojho základného imania. Nevyhnutné činnosti môžu byť presunuté do pôsobnosti MPRV SR.

Riešenia SaS:

37/

Zrušíme pravidlá, ktoré bránia slovenským majiteľom pôdy slobodne s ňou narábať a obmedzujú ich schopnosť pôdu nakupovať alebo predávať.¹⁰³⁴

38/

Zabezpečíme **zverejňovanie obvyklej výšky nájomného pôdy** podľa využitia v mapovej podobe.¹⁰³⁵

NOVÁ STRATEGICKÁ KONCEPCIA ROZVOJA POĽNOHOSPODÁRSTVA A POTRAVINÁRSTVA

Jedným z príznakov zanedbania poľnohospodárstva a potravinárstva je fakt, že prvá koncepcia rozvoja pôdohospodárstva bola schválená až v roku 2013 a koncepcia rozvoja potravinárstva až v roku 2014. Podľa nášho názoru mali zrejme tvorcovia minimálne znalosti o fungovaní trhového systému.

Riešenia SaS:

39/

Pripravíme strategickú koncepciu rozvoja poľnohospodárstva a potravinárstva v horizonte 21 rokov.¹⁰³⁶ Jej súčasťou bude 7-ročná reforma SPP 2020 – 2027.¹⁰³⁷

VÝKAZNÍCTVO

MPRV SR vykonáva štatistické zisťovania, ktoré sú súčasťou Programu štátnych štatistických zisťovaní. Pravidelné mesačné vyplňanie podrobných štatistík o produkcii, nákupoch a predaji či odhady úrody zvyšujú administratívnu záťaž najmä menším poľnohospodárom a potravinárom.

Riešenia SaS:

40/

Identifikujeme povinnosti nad rámec požiadaviek vyplývajúcich z európskej legislatívy a stanovíme podávanie výkazov len v nevyhnutnom rozsahu a elektronicky.¹⁰³⁸

ÚRADNÁ KONTROLA POTRAVÍN A HYGIENA POTRAVÍN

Súčasnú nastavenie úradných kontrol Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR (ŠVPS SR) a Úradu verejného zdravotníctva SR (ÚVZ SR) je zamerané na represiu. „Hygiena“ by mala byť podnikateľom partnerom, ktorý im v prvom rade pomôže nastaviť fungovanie prevádzky zodpovedné k zdraviu spotrebiteľov.

Potravinárstvo sa vyvíja a hygienické pravidlá by mali reagovať na novú prax či súčasné vedecké poznatky. Je nevyhnutné zrušiť byrokratické opatrenia brániace podnikaniu v poľnohospodárstve a potravinárstve.

V súčasnosti sa medzi ÚVZ SR a ŠVPS SR prelínajú oblasti, ktoré navyše siahajú od zdravia zvierat až po zdravie ľudí. Riaditeľom každej regionálnej veterinárnej a potravinovej správy je zo zákona veterinárny lekár, hoci do jeho kompetencie patrí aj potravinárska výroba, ktorá neprichádza do styku so zvieratami. Neznalosť potravinárskych technológií je častým problémom inšpektorov a vedie k zbytočným obmedzeniam a zvýšeným nákladom slovenských potravinárov. ŠVPS SR má v súčasnosti 40 regionálnych pobočiek, nekopírujú rozdelenie verejnej správy v iných oblastiach verejnej správy. Nové usporiadanie úradnej kontroly by malo medzi rezortmi pôdohospodárstva a zdravotníctva jasne vymedziť kompetencie. Úradná kontrola potravín by sa mala zlúčiť do jednej organizácie s novou štruktúrou a v pôsobnosti

1034 Slovensko má v porovnaní s ostatnými štátmi EÚ vysokú mieru regulácie s pôdou, ako aj obmedzovanie vlastníctva poľnohospodárskej pôdy. Sú to najmä zákon č. 504/2003 o nájme poľnohospodárskych pozemkov, poľnohospodárskeho podniku a lesných pozemkov a zákon č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a pozemkových spoločenstvách. Strana SaS iniciovala podanie na Ústavný súd obidvoch zákonov, keďže uprednostňujú poľnohospodárov pôsobiacich na poľnohospodárskej pôde v nájme. Na odstránenie obmedzení slobodne narábať s pôdou je potrebné vykonať čo najskôr pozemkové úpravy.

1035 Ust. § 14 zákona č. 504/2003 o nájme poľnohospodárskych pozemkov, poľnohospodárskeho podniku a lesných pozemkov.

1036 Programovanie poľnohospodárstva a potravinárstva s vyhladkou je z hľadiska dosahovania kontinuálneho rozvoja a pripravovaných zmien nevyhnutné. Vyhliadky a opatrenia je potrebné pripravovať vzhľadom na životné prostredie, klimatické zmeny, uhlíkovú stopu, biologizáciu prírody, živočíšna výroba potrebuje byť plánovaná dlhodobou vzhľadom na životný cyklus hospodárskych zvierat. Cieľom je uprednostniť odbornosť pripravovanej stratégie pred politickými rozhodnutiami.

1037 Cieľom koncepcie bude identifikovať problémy a navrhovať riešenia, aby slovenskí poľnohospodári a potravinári dokázali zvyšovať svoju konkurencieschopnosť na voľnom trhu EÚ. Stratégia by mala vychádzať predovšetkým z kvalitatívnych cieľov. Nevyhnutnou súčasťou musí byť aj jasný postoj k reformám SPP EÚ.

1038 Štatistický úrad SR zbiera rezortné štatistické údaje, ktoré sú potrebné z hľadiska ekonomického sledovania vývoja a následne sú poskytované aj EÚ (Eurostat). MPRV SR a organizácie v jej pôsobnosti duplicitne žiadajú vyplňanie a zasielanie výkazov.

rezortu pôdohospodárstva. Nový úrad bude mať zjednodušenú štruktúru a odstráni diskrimináciu vzdelaní. Riešenie SaS v oblasti úradnej kontroly potravín je v časti „Štátny aparát“.

Riešenia SaS:

41/

Vykonáme **komplexnú reorganizáciu úradnej kontroly potravín** vytvorením jednotného orgánu úradnej kontroly potravín. ¹⁰³⁹

42/

Zabezpečíme, **aby úradná kontrola voči podnikateľom nevystupovala len reštrikčne, ale hlavne proaktívne formou poradenstva.** ¹⁰⁴⁰

43/

Zrušíme povinnosť ohlasovania produktov živočíšneho pôvodu, nespracovanej zeleniny, ovocia a vedľajších živočíšnych produktov podľa ust. § 7b zákona č. 152/1995 Z. z. o potravinách. ¹⁰⁴¹

44/

Znížime pokuty v zákone o potravinách na úroveň porovnateľnú v iných zákonoch. ¹⁰⁴²

45/

Podporíme **monitorovanie prídavných látok pri výrobe potravín.** ¹⁰⁴³

46/

Zrušíme **obmedzenie predaja burčiaka v zákone č. 313/2009 Z. z. o vinohradníctve a vinárstve.** ¹⁰⁴⁴

47/

Odstránime povinnosť označovať **nebalené potraviny, resp. potraviny predávané z pultu** výživovými údajmi. ¹⁰⁴⁵

48/

Zrušíme **povinnú lehotu minimálnej trvanlivosti pre „Dojčenské vody“ maximálne 6 mesiacov od dátumu plnenia.** ¹⁰⁴⁶

49/

Zrušíme **legislatívnu úpravu o balenej pitnej vode.** ¹⁰⁴⁷

ŠTÁTNY APARÁT

V súčasnosti je vplyv Slovenska v európskych inštitúciách minimálny a väčšinou sa viaže iba na spoluúčasť na vyjednávaní popri Českej republike, prípadne v širšej skupine vyjednávačov. Jazyková, ako aj odborná úroveň našich zástupcov je často slabá a nedostatočná pre obhajobu našich pozícií v Bruseli.

- 1039 Súčasné rozdelenie kompetencií v úradnej kontrole potravín medzi ŠVPS SR a ÚVZ SR je neefektívne a nedokáže pružne reagovať a koordinovať kontrolnú činnosť, najmä v prípade potravinových káz. V pôsobnosti ŠVPS SR je celkom 41 štátnych rozpočtových organizácií (regionálne veterinárne a potravinové správy a Ústav štátnej kontroly veterinárnych biopreparátov a liečiv) a 2 príspevkové organizácie (Štátny veterinárny a potravinový ústav a Inštitút vzdelávania veterinárnych lekárov). V pôsobnosti ÚVZ SR je 36 štátnych rozpočtových organizácií (regionálne úrady verejného zdravotníctva). Zlúčením ŠVPS SR a ÚVZ SR sa dosiahne zlepšenie a zosúladenie úradnej kontroly celého potravinového reťazca od farmára až po predaj konečnému spotrebiteľovi. Pri zlúčení je predpoklad úspory na podporných a prierezových činnostiach. Okrem zefektívnenia procesov je spojením možné dosiahnuť aj úsporu na informačných systémoch. Zlúčený úrad na kontrolu potravín bude zriadený zo zákona o potravinách s pôsobnosťou aj v oblasti kontroly zariadení verejného stravovania.
- 1040 Úlohou úradnej kontroly by nemalo byť výlučne sankcionovanie. Tak, ako funguje dopravná kontrola, aj pri úradnej kontrole potravín je možné postupovať systémom manažérstva kvality – prvú kontrolu zamerať na prevenciu a nedostatky, druhú kontrolu zamerať na odstránenie závažných nedostatkov, keď sa pri zisteníach môže udeliť pokuta.
- 1041 Nahlasovanie dodávok vyplýva z ust. § 7b) zákona č. 152/1995 o potravinách. Je administratívne náročné, na strane podnikateľa si vyžaduje financovanie ďalšej pracovnej sily. Navyše, opatrenie je nad rámec legislatívy EÚ. Svojho zámeru sa miňa, keďže ŠVPS SR následne z poskytnutých údajov z databázy nevie späťne získať potrebné údaje.
- 1042 Zákon č. 152/1995 o potravinách má výrazne vyššie horné limity na pokuty ako ostatné zákony. Preto je potrebné po inventúre zákonov a pokút v nich ustanovených znížiť úroveň pokút v zákone o potravinách na porovnateľnú úroveň.
- 1043 Úlohu zabezpečíme v spolupráci s MZ SR, ktoré je gestorským rezortom. Zároveň zabezpečíme monitorovanie spotreby prídavných látok. Slovensko patrí k tým štátom EÚ, ktoré si túto úlohu neplnia. Komisia údaje potrebuje na vyhodnocovanie príjmu prídavných látok a ich účinku na zdravie ľudí. Zároveň sa aj spotrebiteľia stále viac zaujímajú o to, či potravina obsahuje prídavné látky a ktoré.
- 1044 Zákon č. 313/2009 o vinohradníctve a vinárstve v § 12 ods. 2 obmedzuje predaj burčiaka od 15. 8. do 31. 12. Obmedzenie nemá opodstatnenie, keďže zákon zároveň umožňuje kvasenie zastaviť a následne obnoviť. Tiež treba prihliadať na skutočnosť, že v Českej republike zákon umožňuje predaj burčiaka už od 1. 8., čo slovenských vinárov znevýhodňuje, pretože v rámci voľného pohybu tovaru je možné tento produkt predávať aj na Slovensku už od 1. 8.
- 1045 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 1169/2011 o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom poskytuje možnosť zavedenia povinnosti označovať aj tzv. nebalené potraviny. Povinnosť uvádzať výživové hodnoty pre nebalené potraviny teda nevyplýva priamo z nariadenia, je to záťaž nad rámec predpisu.
- 1046 Slovenská republika je jedinou krajinou v EÚ, ktorá má osobitne upravený dátum minimálnej trvanlivosti pre dojčenské vody na maximálne 6 mesiacov od plnenia, čo v podmienkach voľného pohybu tovarov negatívne ovplyvňuje konkurencioschopnosť slovenských výrobcov dojčenských vôd.
- 1047 Požiadavky na balenú pitnú vodu upravuje výnos MPSR a MZ SR č. 608/9/2004-100, ktorým sa vydáva hlava Potravinového kódexu SR upravujúca prírodnú minerálnu vodu, prírodnú pramenitú vodu a balenú pitnú vodu. Pojem balená pitná voda legislatíva EÚ nepozná. Všetky požiadavky na balenú pitnú vodu (zdroj, úprava, plnenie, označovanie, falšovanie) uvedené vo výnose sú nad rámec legislatívy EÚ a vytvárajú priestor najmä na ukladanie pokút výrobcovi nápojov.

Na slovenskom ministerstve pôdohospodárstva je z hľadiska riadenia oblastí, za ktoré tento rezort zodpovedá, veľmi komplikovaná, neprehľadná a neefektívna štruktúra. Navrhujeme zachovať odborné činnosti rezortu tak, aby zabezpečovali všetky potrebné činnosti v oblasti pôdohospodárstva. Lepšou integráciou poľnohospodárskeho výskumu so silnou väzbou na poradenstvo a prax podporíme užšiu spoluprácu a inovatívny prístup podnikateľských subjektov v pôdohospodárstve, čím zvýšime ich konkurencieschopnosť na otvorenom európskom trhu. Kontrolné organizácie v rezorte pôdohospodárstva sú často v konflikte záujmov alebo sú rovnaké, alebo obdobné, ako napríklad v oblasti krmív, výživy, vinárstva, životného prostredia či geneticky modifikovaných organizmov, čo sťažuje podmienky na podnikanie a zbytočne zvyšuje náklady štátu. Dôsledným výberom a systémom hodnotenia štátnych zamestnancov zvýšime kvalitu koncepcnej a riadiacej práce rezortu pôdohospodárstva.¹⁰⁴⁸

Riešenia SaS:

50/

Zabezpečíme, aby na Slovensku, podobne ako vo vyspelých krajinách EÚ, začal riadne fungovať **poľnohospodársky poradenský systém**, ktorý pomôže poľnohospodárom riešiť ich problémy.¹⁰⁴⁹

51/

Zlepšime mzdové ohodnotenie inšpektorov.¹⁰⁵⁰

52/

Zefektívime laboratórnu činnosť v rámci úradnej kontroly zapojením do systému aj neštátnych akreditovaných laboratórií.¹⁰⁵¹

53/

Zabezpečíme, aby v každom kraji bola jedna kafiléria.¹⁰⁵²

OPATRENIA NA PODPORU UMIESTŇOVANIA NAŠEJ PRODUKCIE NA SLOVENSKÝ TRH

Nekoncepčnou činnosťou sa predchádzajúcim vládam podarilo v maximálnej miere zredukovať potravinovú malovýrobu a slovenský maloobchod. Bez fungujúceho potravinárskeho priemyslu budú poľnohospodárske podniky odkázané vyvážať svoju produkciu do zahraničia bez pridanej hodnoty, bez stabilných odberateľských vzťahov s domácimi spracovateľmi, čo ešte viac naruší potravinovú sebestačnosť Slovenska a prehĺbi pasívne saldo obchodnej bilancie. Úplne sa zabudlo, že rozvoj vidieka nie je možný bez malých a rodinných podnikov na spracovanie poľnohospodárskych surovín a výrobu potravín. Prostredníctvom rôznych stimulov sa podporoval dokonca odlev pracovnej sily z vidieka. Diverzifikácia priemyslu pomôže zabezpečiť väčšiu stabilitu národného hospodárstva a verejných financií v prípade rôznych kríz. Potravinársky priemysel má potenciál prinášať rozvoj a zamestnanosť aj do odlahlých regiónov. Lokálna výroba potravín zároveň prispieje k zmierneniu vplyvu klimatických zmien znížením uhlíkovej stopy.

Dôležitým cieľom strany SaS je zapojenie podnikateľských subjektov do spolufinancovania vedecko-výskumných projektov z fondov EÚ, obnovenie spolupráce na projektoch v Centrách excelentnosti. Aplikovaná veda a výskum nevyhnutným nástrojom pre rozvoj a inovácie najmä v oblasti malého a stredného podnikania. Riešenia sú uvedené v programe SaS Veda a výskum.

1048 Prejaví sa najmä vo vyššej kvalite programovania, zacielenia a implementácie pomoci EÚ poľnohospodárom, potravinárom a lesníkom, pri uplatnení širších princípov partnerstva a transparentnosti a pri stanovení rozvojových potrieb rezortu, ako aj pri ich adresnom financovaní.

1049 Poľnohospodárom je potrebné pomáhať v rámci poradenstva, aby vedeli reagovať na uverejnené výzvy na podpory. Zamestnanci PPA budú v rámci poradenstva informovať poľnohospodárov a ďalších poberateľov podpôr o možnostiach nastavenia projektu tak, aby bol v súlade s požiadavkami Strategického plánu.

1050 Reorganizáciou úradnej kontroly potravín ušetříme mzdové finančné prostriedky, ktoré využijeme v pohyblivej časti mzdového hodnotenia na motiváciu zlepšenia činnosti, napríklad v oblasti poradenstva.

1051 Zapojením neštátnych akreditovaných laboratórií novelou zákona č. 152/1995 o potravinách sa bude môcť využívať laboratórna technika na analýzy, ktorou úradné laboratóriá nie sú vybavené, ak sa analýzy nevykonávajú často, a preto je ekonomicky výhodnejšie, aby sa zbytočne nenakupovali. Pre drahé prístroje vykonávajúce náročné analýzy je dôležité, aby boli využívané čo najčastejšie, keďže sa musia pravidelne kalibrovať, čo je rovnako finančne náročné.

1052 Aktuálne je na Slovensku funkčná len 1 kafiléria na západnom Slovensku. Funkčné a dostupné kafilérie sú potrebné pre bezpečnosť krajiny v prípade závažnej epidémie zoonózy, čo môže spôsobiť ohrozenie zdravia obyvateľstva. Je to v záujme bezpečnosti štátu a jeho obyvateľstva z titulu ohrozenia zdravia zoonózami (chorobami prenosnými zo zvierat na ľudí). V prípade rozsiahlej epidémie, napríklad afrického moru ošipáných, ktorý sa síce neprenáša na ľudí, by bolo potrebné zlikvidovať všetky chovy ošipáných a kafiléria na západe Slovenska by jednak kapacitne neuniesla nápor, jednak by sa zvýšili náklady na prevoz tiel ošipáných z východu Slovenska o 500 km na západ. Riešením je zriadenie štátnych kafilérií alebo podpora z finančných prostriedkov EÚ z PRV.

ZAMESTNANOSŤ

Bez zmien v školskom systéme nie je možné zabezpečiť dostatok kvalifikovanej pracovnej sily v poľnohospodárstve a potravinárstve. Chýba jednoduchá legálna možnosť, ako nárazovo zamestnávať ľudí na často nenáročných a sezónnych prácach úpravou Zákonníka práce.

Riešenia SaS:

54/

Zabezpečíme v spolupráci s MŠVVŠ SR zmenu štátneho vzdelávacieho programu na stredných poľnohospodárskych a potravinárskych školách tak, aby odzrkadľovala nároky a požiadavky trhu práce. ¹⁰⁵³

55/

Zjednodušíme sezónne zamestnávanie aj pre dlhodobu nezamestnaných. ¹⁰⁵⁴

56/

Vytvoríme pravidlá pre rodinné farmy. ¹⁰⁵⁵

57/

Zjednodušíme pravidlá na otváranie produkčných potravinárskych podnikov, a to minimálne prostredníctvom zmiernenia pravidiel pre mikro a malé prevádzky. ¹⁰⁵⁶

Potraviny sú strategickou komoditou, ktorej význam sa bude naďalej stupňovať. Od roku 2011, keď poslanci EP prijali rezolúciu, v ktorej vyzvali členské štáty, aby vyvíjali aktivity na zabránenie plytvania potravinami, slovenské vlády neboli schopné prijať žiadne systémové a efektívne opatrenie okrem povolenia darovať potraviny po uplynutí dátumu minimálnej trvanlivosti. Zavedením opatrenia „obedy zadarmo“ v školách sa bude plytvanie potravinami zvyšovať, pretože deti sa z obedov odhlasovať nebudú. Budeme podporovať spracovanie poľnohospodárskych surovín na potraviny aj vzhľadom na životné prostredie. Strana SaS bude zároveň dbať o výrobu kvalitných potravín, ako aj o zdravé stravovanie detí, pretože zdravá výživa je dôležitým aspektom prevencie ochorení a zdravého vývoja našej populácie.

Riešenia SaS:

58/

Zrušíme zákaz predaja potravín po uplynutí dátumu minimálnej trvanlivosti. ¹⁰⁵⁷

59/

Budeme hľadať ďalšie možnosti využitia bezpečných potravín, ktoré končia v odpade, napríklad zo zariadení verejného stravovania alebo z výroby. ¹⁰⁵⁸

1053 Štátny vzdelávací program na stredných odborných školách so zameraním na poľnohospodárstvo nezodpovedá nárokom poľnohospodárskej praxe na absolventa tohto typu škôl a tohto odboru. Vysoký podiel vyučovacích hodín venovaných odborným predmetom je venovaný ekonomickým predmetom na úkor štúdia odborných poľnohospodárskych predmetov. Je potrebné analyzovať a definovať potreby zamestnávateľov vo výhlade najbližších 5 – 10 rokov a výsledkom prispôsobiť študijný profil absolventov.

1054 Napríklad zjednodušením nahlasovania do Sociálnej poisťovne. Kým v minulosti Zákonník práce vyžadoval nahlasovanie do Sociálnej poisťovne v deň nástupu zamestnanca, dnes sa musia nahlasovať 1 deň vopred. Pri sezónnych prácach, ako je napríklad zber úrody ovocia, môžu prísť záujemcovia o prácu v ten deň a zamestnávateľ ich vopred nevie nahlásiť. Tento systém podporuje agentúry sprostredkujúce zamestnanie a zamestnávanie zahraničnej pracovnej sily.

1055 V súlade s odporúčaním Komisie zavedieme definíciu rodinnej farmy, legislatívne upravíme podmienky dedenia rodinnej farmy tak, aby pôda rodinnej farmy sa dedením nedelila. V Strategickom pláne SR na roky 2020 – 2027 vytvoríme priestor pre cieľnú podporu rodinných fariem stanovením jasných podmienok, splnením ktorých bude dotácia nárokovateľná. Nastavením transparentných pravidiel na SPF zlepšíme prístup k pôde aj rodinným farmám.

1056 Ide o prevádzky – bitúnky na porážku jatočných zvierat a hydiny, výroba produktov z jatočných zvierat a hydiny, výroba mliečnych produktov, konzervovanie a iné spracovanie ovocia a zeleniny, výroba chleba, pečiva a cukrárenských výrobkov, výroba mrazených produktov. Zmeníme prístup, kde prevádzkovateľ čaká na povolenie, na prístup ohlásenia, vo všetkých prípadoch, kde to len pôjde. Napríklad pri zmene účelu využitia stavby, pri ohlásení – RÚVZ, ŠVPS SR, Inšpektorátu práce, Požiarnej zboru, Technickej inšpekcii a ďalším ostatným inštitúciám, od ktorých sa dnes vyžadujú doklady. Prenesieme zodpovednosť na jeden štátny orgán, ktorý vydá jedno rozhodnutie.

1057 V zákone č. 152/1995 o potravinách zrušíme zákaz predaja potravín po uplynutí doby minimálnej trvanlivosti (konzervy, strukoviny, cestoviny atď.), určíme jasné pravidlá ich predaja vo vyhradenom priestore a zároveň zrušíme pokuty za predaj takýchto potravín. Zákaz predaja potravín po uplynutí dátumu spotreby (čerstvé potraviny, mäso, jogurty atď.) zostane zachovaný.

1058 Napríklad – povolením využitia potravinového odpadu na krmné účely chovateľom hospodárskych zvierat v domácom chove.

V krajinách s mimoriadne efektívnym poľnohospodárstvom hrajú významnú úlohu odbytové organizácie výrobcov – družstvá. Kým v západných štátoch EÚ má táto štruktúra historické korene, v SR bola za socializmu umelo vybudovaná štátom a počas transformácie sa rozpadla. Najmä pre menších a začínajúcich poľnohospodárov by vznik odbytových organizácií mohol priniesť lepšiu pozíciu na trhu.

Riešenia SaS:

60/

Podporíme vznik odbytových združení a spoločných investícií. ¹⁰⁵⁹

61/

Zasadíme sa o výrazné zvýšenie sortimentu, ktorý majú producenti právo predávať „predajom z dvora“, ako aj na rozšírenie ich zoznamu napríklad o produkty včiel tak, aby sa prvovýrobcom oplátilo investovať do vlastného spracovateľského priemyslu.

OCHRANA ZVIERAT

Práva zvierat sú legálne nároky prisúdené zvieratám, hlavne kvôli ich komplexnému poznávaciemu, emočnému a sociálnemu životu alebo ich schopnostiam prežívať bolesť a pôžitok.

Dňom 1. septembra 2018 nadobudla účinnosť novela Občianskeho zákonníka, konkrétne zákon č. 184/2018 Z. z., ktorá do zákona priniesla zásadnú zmenu týkajúcu sa právneho postavenia zvierat.

Hoci patríme medzi štáty, kde už zviera nie je definované ako vec, v praxi stále zaostávame pri definovaní práv a povinností vo vzťahu k zvieratám. SaS sa snaží zapracovať svoje návrhy na ochranu zvierat tak, aby došlo k funkčnosti legislatívy a situácia sa uberala pozitívnym smerom z pohľadu ochrany práv zvierat.

Ochrana spoločenských zvierat

„Stávaš sa navždy zodpovedným za to, čo si k sebe pripútal.“

Antoine de Saint-Exupéry

Ludia si po stáročia domestikovali isté druhy zvierat, až sa z nich stali tzv. spoločenské zvieratá. V dnešnej hektickej dobe sa však mnohí ľudia stali ľahostajnými k ich potrebám. Stáva sa pomerne často, že tieto zvieratá sú vyhadzované na ulicu, uväzované v lesoch, zomierajú v množiarňach. Sú týrané a utýrané hladom, zimou alebo zlým zaobchádzaním

človekom. Napriek tomu, že počet útulkov či karanténnych staníc narastá, zvierat v núdzi je stále veľa. Je našou ľudskou povinnosťou sa postaviť proti takémuto správaniu, ktoré by v modernej spoločnosti nemalo mať žiadne miesto.

Riešenia SaS:

1/

Zakážeme množenie psov a mačiek bez preukazu pôvodu (PP) s cieľom predaja. ¹⁰⁶⁰ Za predaj spoločenského zvierata bez preukazu pôvodu bude majiteľovi uložená pokuta. ¹⁰⁶¹

2/

Zavedieme povinný kynologický výcvik psa na strážne účely. ¹⁰⁶²

3/

Do zákona o veterinárnej starostlivosti navrhujeme **sprísniť sankcie** ¹⁰⁶³ pri nedodržaní povinnosti obce uvedených v § 22 odsek 10 a 11 **pri odchyte túlavého spoločenského zvierata** a jeho následnom umiestnení v karanténnej stanici či útulku.

1060 Náhodne namnožené spoločenské zvieratá bez preukazu pôvodu (PP) bude možné darovať, nie však predáť. Navrhovaná pokuta vo výške 300 € za 1 predané zviera (psa, či mačku) bez preukazu pôvodu.

1061 Namnožené psy na účely predaja – v prípade, že sa majiteľovi nepodarí predaj, často končia takéto psy vyhodené (v lese, na ceste alebo pri rómskych osadách) a plnia sa nimi karanténne stanice či útulky, prípadne končia niekde zabité.

1062 V dnešnej dobe býva strážnym psom akýkoľvek pes, ktorý neovláda ani základné prvky poslušnosti a bezpečnosti. V prípade, že je takýto pes pustený na voľno (napr. na pozemkoch, v areáloch firiem), mal by mať výcvik na to, aby nenapadol iné zviera alebo človeka (stávajú sa prípady napadnutia človeka takýmto psom, či iného zvierata, napr. pri úteku zo strážného areálu).

1063 Zákon č. 39/2007., § 22: Ochrana zvierat:

(10) Obec je povinná zabezpečiť odchyt túlavých zvierat na území obce a ich umiestnenie do karanténnej stanice alebo útulku pre zvieratá prostredníctvom osoby schválenej na odchyt túlavých zvierat, ktorou je fyzická osoba – podnikateľ alebo právnická osoba, ktorej bolo vydané rozhodnutie o schválení na odchyt túlavých zvierat podľa § 6 ods. 2 písm. a). Ak obec nie je osobou schválenou na odchyt túlavých zvierat, je povinná uzavrieť zmluvu o odchyte túlavých zvierat s osobou schválenou na odchyt túlavých zvierat.

(11) Obec je povinná prevziať túlavé zviera nájdené na území obce od nálezcu a umiestniť ho v karanténnej stanici alebo útulku pre zvieratá. Obec zabezpečuje starostlivosť o túlavé zviera od okamihu jeho prevzatia a po tom, ako nadobudne vlastníctvo k zvieratú podľa odseku 17, môže aj bezodplatne previesť vlastníctvo zvierata na karanténnu stanicu alebo útulok pre zvieratá.

Súčasná situácia je však taká, že mnohé obce si tieto zákonné povinnosti neplnia. Nielenže nie je ochota pri odchyte túlavého spoločenského zvierata (hoci zákon takúto povinnosť ukladá), v mnohých prípadoch absentuje zmluva o odchyte túlavých zvierat s osobou schválenou na odchyt túlavých zvierat. Zároveň v mnohých obciach nie sú splnené zákonné povinnosti týkajúce sa vybudovania, resp. zmluvnej dohody s karanténnymi stanicami (ak sú vybudované) či útulkami na umiestnenie odchyteného túlavého zvierata.

V súčasnosti podľa zákona č. 39/2007., § 22 Ochrana zvierat, § 50 Iné správne delikty: Orgán veterinárnej správy uloží fyzickej osobe – podnikateľovi alebo právnickej osobe pokutu od 400 do 3 500 eur, ak si neplní povinnosti podľa § 22 ods. 10 až 16.

Navrhujeme, aby za zanedbanie povinnosti obce zabezpečiť odchyt túlavých zvierat na území obce bola v každom prípade uložená peňažná pokuta v rozsahu od najmenej 800 eur a najviac do 5 000 eur.

4/

Zavedieme **povinnosť obcí v súčinnosti s obecnou políciou odobrania spoločenských zvierat od majiteľov, ktorí sa nebudú vedieť preukázať dokladom o vlastníckom vzťahu k zvieratú.** ¹⁰⁶⁴

5/

K dnešnej povinnosti pre útulky a karanténne stanice, **že do adopcie môže ísť zviera len veterinárne ošetrované a začipované, pridáme povinnosť kastrácie.** ¹⁰⁶⁵

6/

Zavedieme **štátny kastračný program** ¹⁰⁶⁶ na kastráciu psov a mačiek. ¹⁰⁶⁷

7/

Zasadíme sa o **zvýšenie informovanosti verejnosti týkajúcej sa krajnej núdze pri poškodení majetku pri záchrane zvieratá v ohrození života. Ide napríklad o rozbitie skla na aute z dôvodu záchranu zvieratá z auta.** ¹⁰⁶⁸

8/

Sprísname postihy pri zabití spoločenského zvieratá. ¹⁰⁶⁹

9/

Sprísname postihy pri používaní psov na psie zápasy. ¹⁰⁷⁰

10/

Sprísname tresty pri usmrtení voľne sa pohybujúceho psa alebo mačky v poľovnom revíri, ktorí boli viditeľne označení. ¹⁰⁷¹

Ochrana hospodárskych zvierat

Cieľom ochrany hospodárskych zvierat je zabrániť zbytočnému utrpeniu či zraneniu so zreteľom na stav bývania, stravy alebo poskytovanej starostlivosti, zabezpečenie dobrých životných podmienok

- 1064 Povinnosť označiť psov implantovateľným transpondérom (mikročipom) ustanovuje novela zákona č.3/9/2007 o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov. Vlastnícky vzťah k zvieratú je definovaný povinnosťou vlastníť očkovací preukaz spoločenského zvieratá, s povinným očkovaním a dokladom o začipovaní zvieratá. Vlastník psa narodeného do 31. augusta 2018 bol povinný zabezpečiť jeho označenie mikročipom najneskôr do 31. októbra 2019. Vlastník psa narodeného po 1. septembri 2018 je povinný zabezpečiť jeho trvalé označenie mikročipom pred prvou zmenou vlastníka psa, najneskôr však do 12 týždňov veku. Podľa § 13 sa odsek 2 dopĺňa písmenom d), ktoré znie: vyžadovať od vlastníka zvieratá preukázanie totožnosti preukazom totožnosti pri zadávaní údajov o vlastníkovi zvieratá do centrálného registra spoločenských zvierat.
- 1065 Ak ide o nižší vek zvieratá, keď ešte kastrácia nie je možná, povinnosť kastrácie bude zahrnutá v adopčnej zmluve.
- 1066 Vlastník psa alebo mačky, prípadne obec (zodpovedná za odchyt túlavého psa či mačky podľa zákona č. 39/2007 o veterinárnej starostlivosti) bude môcť v rámci programu požiadať súkromného veterinárneho lekára o kastráciu psa a mačky na náklady štátu; tento výkon (v stanovenej cene) uhradí súkromnému veterinárnemu lekárovi štát. Výsledkom programu bude zníženie počtu túlavých psov a mačiek, a tým aj zníženie výdavkov na útulky a ich správu.
- 1067 Očkovanie a kastrácie túlavých mačiek v súčasnej dobe zabezpečujú hlavne dobrovoľníci, pričom pouličné mačky plnia aj svoje poslanie – pomáhajú s odchytom škodcov. Je však neželateľné premnoženie túlavých mačiek. Mačky sa rozmnožujú podľa životných podmienok. Môžu byť kotné už vo veku 5 mesiacov a mať mladé 2- až 3-krát ročne. Populácia mačiek sa tak môže v rekordnom čase premnožiť do neprijemných rozmerov. Topenie, trávenie či zabíjanie túlavých mačiek, ku ktorým sa uchylujú mnohí ľudia, sú zakázané, ide o týranie zvierat a porušenie zákona. Podľa zákona o veterinárnej starostlivosti č. 39/2007., § 22, právo usmrtiť zviera má jedine veterinár, a to humánne – eutanáziou. Aj na to však musia byť závažné dôvody, ktoré vymedzuje zákon.
- 1068 Občiansky zákonník v § 418 túto situáciu plnohodnotne rieši – ide o vylúčenie zodpovednosti za škodu spôsobenú pri odvracaní hroziaceho nebezpečenstva. Na spoločenské zviera sa nahliada ako na hnuiteľnú vec so špecifickým postavením tvor (§ 119 OZ) – je rozbitie okna na aute spôsobenie škody motivované odvrátením hroziacej škody (uhynutia zvieratá).
- 1069 Zákon č. 39/2007 o veterinárnej starostlivosti, § 2: ochrana zvierat: Prímeraným dôvodom na usmrtenie zvieratá je: d) Bezbolestné usmrtenie zvieratá z dôvodu jeho nevyliciteľnej choroby, závažného alebo rozsiahleho poranenia alebo z dôvodu jeho veku, ak je jeho ďalšie prežívanie spojené s nepretržitou bolesťou alebo utrpením; bezbolestné usmrtenie zvieratá po predchádzajúcom zbavení vedomia môže vykonať len veterinárny lekár okrem skončenia utrpenia zvieratá v naliehavých prípadoch, ak nemožno rýchlo zabezpečiť pomoc veterinárneho lekára. Usmrtenie spoločenského zvieratá (napr. za účelom konzumácie) je trestné a neakceptovateľné a nie je to prípustné v našom právnom poriadku. V súčasnosti podľa zákona č. 39/2007 o veterinárnej starostlivosti, ŠIESTA ČASŤ, Priestupky, poriadková pokuta a iné správne delikty, § 48 Priestupky: (5) Orgán veterinárnej správy uloží fyzickej osobe pokutu od 400 eur do 1 000 eur, ak g) štye zviera proti zvieratú, cvičí alebo skúša zviera na inom zvierati alebo usmrtí zviera bez primeraného dôvodu. Navrhujeme, aby za priestupok usmrtenia spoločenského zvieratá bez primeraného dôvodu bola v každom prípade uložená peňažná pokuta v rozsahu od najmenej 800 eur a najviac do 2 000 eur, ak páchatel zviera týra – teda ho usmrtí obzvlášť krutým spôsobom, odporúčame klasifikovať ako trestný čin s možnosťou odňatia slobody.
- 1070 Zákon č. 39/2007 o veterinárnej starostlivosti, § 22: ochrana zvierat: (2) Zakazuje sa týranie zvieratá, ktorým je každé konanie okrem odôvodneného zdravotného a schváleného postupového dôvodu, ktorým sa štye zviera proti zvieratú, cvičí alebo skúša zviera na inom živom zvierati okrem sokoliarskeho výcviku sokoliarskeho dravca na lov zveri a prípravy zvieratá na jeho vypustenie do voľnej prírody a používa živé zviera ako návnadu okrem schválených pokusných dôvodov; za štvanie, cvičenie a skúšanie zvieratá na inom živom zvierati sa nepovažuje použitie poľovného psa alebo poľovne upotrebiteľného psa podľa osobitného predpisu a použitie psa na pastierske účely. V súčasnosti podľa zákona č. 39/2007 o veterinárnej starostlivosti, ŠIESTA ČASŤ, Priestupky, poriadková pokuta a iné správne delikty, § 48 Priestupky: (5) Orgán veterinárnej správy uloží fyzickej osobe pokutu od 400 eur do 1 000 eur, ak g) štye zviera proti zvieratú, cvičí alebo skúša zviera na inom zvierati alebo usmrtí zviera bez primeraného dôvodu. Navrhujeme, aby za priestupok pri používaní psa na psie zápasy bola v každom prípade uložená peňažná pokuta v rozsahu od najmenej 800 eur a najviac do 2 000 eur.
- 1071 Podľa súčasnej platnej legislatívy zákon č. 274/2009 o poľovníctve: § 29: Práva a povinnosti člena poľovníckej stráže: f) usmrtiť v poľovnom revíri voľne sa pohybujúceho psa 19) vo vzdialenosti väčšej ako 200 m od najbližšej pozemnej stavby; 23a) to sa nevzťahuje na poľovníckeho psa a na psa, ktorý má nasadený obojok alebo prsný postroj, pričom tieto musia byť vo výraznej farbe odlišnej od farby jeho srsti... v súčasnosti je možné pokarhať, uložiť peňažnú pokutu od 30 eur do 3 000 eur, zakázať činnosť až na 1 rok alebo odňať vec – navrhujeme, aby za usmrtenie bola uložená minimálne peňažná pokuta v rozsahu od 500 eur do 3 000 eur, g) usmrtiť mačku voľne sa pohybujúcu po poľovnom revíri vo vzdialenosti väčšej ako 200 m od najbližšej pozemnej stavby; to sa nevzťahuje na mačku, ktorá je viditeľne označená. Skutočnosť je však taká, že tieto zvieratá napriek farebnému označeniu (ako to ukladá zákon) sa stávajú často lovenou a zastrelenou zverou.

Riešenia SaS:

11/

Zavedieme povinnosť kamerového systému na bitúnkoch v záujme zamedzenia prípadného týrania pri manipulácii a porážke. Navrhujeme zabudovať kamerový systém, kde bude v daných priestoroch upozornenie, že priestor je monitorovaný kamerovým systémom (vzhľadom na GDPR). Záznam z kamerového systému musí byť zmazaný najneskôr do 15 dní.

12/

Sprísňime sankcie pri nedodržaní ochrany a pohody prepravovaných zvierat a súvisiacimi činnosťami, najmä ak sa významne poškodí zdravie prepravovaných zvierat.

Ochrana voľne žijúcich zvierat

Pri udržiavaní stability ekologických systémov má každá skupina organizmov určitý význam. Obdivujeme ich krásu a slobodný život na strane jednej, na druhej strane sa snažíme ich slobodu neraz podriadiť našim záujmom či potrebám. Rovnako ako spoločenské či hospodárske zvieratá si zaslúžia našu pozornosť a ochranu voľne žijúce zvieratá. Je dôležité chrániť prírodu, životné prostredie i divo žijúce zvieratá, ktoré sú neodmysliteľnou súčasťou prírody už odjakživa.

Riešenia SaS:

13/

Zakážeme brlohovanie ¹⁰⁷² v čase mláďat (marec – október) – nazývané aj „norovanie“.

14/

Zavedieme povinnosť poľovníckemu hospodárovi alebo ním poverenej osoby najbližšieho poľovného revíru **prísť bezodkladne k poranenej raticovej zveri alebo veľkej šelme po kolízii s dopravným prostriedkom na nepoľovnej ploche (cestnej komunikácii)**. ¹⁰⁷⁴

15/

Zavedieme **povinnosť dať zastrelené zviera pri mimoriadnom povolení lovu (kadáver) do kafliérie, prípadne poskytnúť ho do múzea**. ¹⁰⁷⁵

16/

Sprísňime kontroly dodržiavania povinností užívateľa poľovného pozemku, najmä v súvislosti s ochranou voľne žijúcich zvierat podľa § 25 zákona č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve. ¹⁰⁷⁶

1072 Lovenie zveri pod zemou za pomoci poľovne upotrebitelných psov, vpúšťaných pod zem a vyhrabaním zvieratá za účelom usmrtenia.

1073 Psy aj líšky sa pri tomto spôsobe lovu v nore bijú, driapu, sú vystavované nadmernému stresu, zraneniam a týraniu. Pri takomto spôsobe lovu dochádza k vykopávaniu líšok z nor, predovšetkým v období starostlivosti o mladé, keď sa do nory vpúšťa jeden alebo viacero psov, ktorí vyťahujú či zahrdúšia matku a jej mláďatá. Tie sú potom bežne usmrtené výstrelom či lopatou, alebo sa stávajú živým trenažérom pri výcviku loveckých plemien psov. Mnoho ľudí, i samotných poľovníkov sa domnieva, že pre takýto drastický spôsob lovu nie je v súčasnosti žiadny dôvod. Zvieratá sú vystavované nadmernému stresu, keď bojujú o život často niekoľko hodín. Dominantnou potravou pre líšky sú poľné hlodavce a významne sa podieľajú napr. na ochrane úrody. V modernej spoločnosti nie je miesto pre takýto „šport“ či „zábavu“.

1074 Súčasná legislatíva neukladá časový horizont ohľadom poskytnutia pomoci poranenej raticovej zveri alebo veľkej šelmy po strete s dopravným prostriedkom na nepoľovnej ploche (cestnej komunikácii). Je nevyhnutné zamedziť utrpeniu zvieratá na čo najkratšiu možnú dobu.

1075 Keďže ide o lov s mimoriadnym povolením, ktoré je nariadené napr. na základe všeobecného ohrozenia obyvateľov, nejde o klasickú poľovnú trofej a nemal by byť takýto odstrel ani zámenkou na odstrel chráneného živočícha kvôli trofeji. Odovzdaním takéhoto zastreleného živočícha do kafliérie sa možno predísť samotným dôvodom na odstrel. Zákon č. 274/2009 o poľovníctve: § 2 Mimoriadne povolenie lovu, § 56: Ak ministerstvo životného prostredia na základe žiadosti podľa osobitného predpisu rozhoduje o usmrtení zveri, ktorá je celoročne chránená, zabezpečenie lovu dohodne žiadateľ s užívateľom poľovného revíru.

1076 Podľa zákona č. 274/2009 o poľovníctve v znení zákona č. 72/2012 a zákona č. 115/2013, čl. 1, §. 25 musia poľnohospodári poľovníkom vopred hlásiť plánované kosenie trávy, pretože kosačky zabíjajú mláďatá zveri. Poľovníci preto prechádzajú lúky večer alebo niekoľko hodín pred kosením, zver tým vyplašia, mláďatá si matky odvádzajú do bezpečia. Práve koordináciu ľudí, ktorí chcú s prechádzaním lúk pomáhať, aplikácia uľahčuje. Občianske združenie OZ ZELEN a Slovenská poľovnícka komora v tomto roku spustili webovú aplikáciu www.zivaluka.sk, kde môžu poľnohospodári zapísať termín a miesto plánovanej kosby, čím si splnia zákonnú povinnosť.

ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Životné prostredie je a bude medzi ľuďmi témou. Nie je im jedno, akú vodu pijú, na akej pôde pestujú plodiny, aký vzduch dýchajú. Nie je im jedno, že miesto lesov vidia len holé pláne. Nie je im jedno, akú krajinu zanechajú svojim deťom.

Životné prostredie si zaslúži pozornosť a my jej v SaS chceme dať zelenú. Čistú a udržiavanú krajinu vnímame ako majetok nás všetkých, o ktorý sa treba starať a zveľaďovať ho, aby rástol na hodnote. Majetok, ktorý raz po nás zdedia naši potomkovia a ktorý bude v čase meniacej sa klímy naša konkurenčná výhoda. Uvedomujeme si, že to nie je zadarmo. Ak sa však urobí poriadne, je to investícia do nášho zdravia a čistej krajiny.

Máme riešenia. Nechceme ísť cestou krátkodobých opatrení, ktoré hasia jeden strom, kým nám horí les. Červenú tiež dávame korupcii a výnimkám. Naopak, zelenú má cesta motivácie, vzdelávania a zavádzania nových technológií. V tomto programe predstavujeme návrhy od jednoduchších po komplexnejšie, vďaka ktorým postupne zvýšime hodnotu nášho životného prostredia v piatich kľúčových oblastiach. Za cenné komentáre a pripomienky by som chcela poďakovať najmä Eugenovi Jurzycovi, Michalovi Smrekovi, Martinovi Gálisovi, Vladimírovi Halajovi a Martinovi Jančovičovi.

Náš program vznikol postupne aj v spolupráci s vami. Za všetky vaše podnety, ktoré sme vždy prediskutovali a mnohé z nich do programu aj zahrnuli, vám veľmi pekne ďakujem.

SLOVENSKO: PESTRÁ KRAJINA PRIPRAVENÁ NA ZMENU KLÍMY

Klíma sa mení a planéta otepľuje. Za rohom sú zmeny, ktorých vplyvy na ekonomiku a kvalitu života dnes nevieme presne odhadnúť. Skôr ako zalamovať rukami a panikáriť chceme k problematike pristúpiť so zdravým rozumom. Zmena klímy je globálny fenomén a na razantnom postupe sa musia najprv dohodnúť svetoví lídri. V SaS sa riadime heslom „Mysli globálne, konaj lokálne“. Sme presvedčení,

že aj v malej krajine, akou je naša, môžeme už dnes urobiť kroky, aby sme sa na dosahy zmeny klímy, ako sú privalové dažde, horúčavy či suchá, pripravili.

Zameriame sa na komplexnejšiu starostlivosť o všetky zložky prírody – cez lesy až po vodu. Cieľom je zachovanie zelenej krajiny pre naše deti, čo v praxi znamená zvyšovanie biologickej biodiverzity, ochranu vodných zdrojov, zmierňovanie klimatických zmien a adaptáciu krajiny na zmenu klímy.

Riešenia SaS:

1/

Pri rozhodovaní o dosahoch na životné prostredie ¹⁰⁷⁷ **budeme požadovať dodržiavanie ¹⁰⁷⁸ zásad prevencie ¹⁰⁷⁹ a predbežnej opatrnosti. ¹⁰⁸⁰**

2/

Ochrana životného prostredia niečo stojí. Poznať bilanciu nášho bohatstva je nevyhnutné. Navrhujeme, aby **do bilancie čistého bohatstva Slovenskej republiky ¹⁰⁸¹ bolo započítané prírodné bohatstvo (voda, lesy, nerastné suroviny) na strane aktív a ekologický dlh (environmentálne záťaž, protipovodňové opatrenia a pod.) na strane pasív vrátane záväzkov spojených s implementáciou štandardov EÚ (znečistené podzemné vody a ovzdušie, kanalizácia, modernizačný dlh, energetická efektívnosť budov, emisie a pod.).**

Klimatické zmeny a európa

V SaS zastávame princíp subsidiarity, to znamená, aby sa právo tvorilo čo najbližšie k ľuďom. Nie sme preto za plošné regulácie na úrovni Európskej únie. Európska únia by podľa nás mala doručovať jednotlivým štátom čo najpodrobnejšie vedecké analýzy a odporúčania, ako v boji s klimatickou zmenou postupovať. Európa

1077 Dohovor o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia (Aarhuský dohovor).

1078 Zákon č. 17/1992 o životnom prostredí.

1079 Princíp prevencie vystihuje myšlienku, že je jednoznačne lepšie predchádzať vzniku akejkoľvek škody či ujmy, než potom musieť dodatočne riešiť jej následky. Prevencia zahŕňa jednak prijímanie opatrení v prípadoch predvídateľného poškodenia životného prostredia, ale aj tie, ktoré majú byť podniknuté na zníženie či vylúčenie škody v prípade náhodného incidentu.

1080 Princíp je uvedený v Kjótskom protokole k Rámcovému dohovoru OSN o zmene klímy z roku 1997 či v Cartagenskom protokole o biologickej bezpečnosti z roku 2000 k Dohovoru o biodiverzite.

1081 Výpočet Čistého bohatstva je súčasťou rozpočtu verejnej správy. Viac info je tu.

sa musí stať odolnejšou voči zmenám klímy, čo sa dosiahne začleňovaním adaptácie do všetkých príslušných politík EÚ aj členských štátov. Každému záväzku EÚ na zníženie emisií skleníkových plynov musí predchádzať dôkladná analýza všetkých dôsledkov tohto opatrenia, jeho dosah na národné hospodárstvo a tvorbu HDP.

Úlohu Európskej únie vidíme tiež v tvorbe pravidiel, ktoré budú efektívne predchádzať cezhraničnému znečisťovaniu, ochraňovať nadnárodnú biodiverzitu a dôsledne uplatňovať princíp „znečisťovateľ platí“. Podporujeme zastavenie dotácií na výrobu energií z fosílnych palív.

Riešenia SaS:

3/

Požadujeme, aby EÚ nastavila jednotnú metodiku výpočtu ekosystémových služieb.¹⁰⁸² Na základe tejto metodiky určíme hodnotu ekosystémových služieb v chránených územiach, ktorú budeme od EÚ požadovať ako kompenzáciu za obmedzenie hospodárenia v európskych chránených územiach.

4/

V SaS sa riadime princípom: „Myslím globálne, konám lokálne.“ Podporujeme riešenia, kde štát ušetrí, a zároveň sa nebudeme musieť zásadne obmedziť – lokálne môžeme zlepšiť v našej krajine životné prostredie tak, že **obmedzíme rúbanie lesov.**¹⁰⁸³

5/ ©

Presunieme **agendu lesného hospodárstva pod rezort životného prostredia.** Je nevyhnutné ukončiť kompetenčné spory medzi ochranou prírody a lesníctvom.

ČISTEJŠÍ VZDUCH

Na následky znečisteného ovzdušia predčasne zomiera 400-tisíc Európanov a 5-tisíc Slovákov ročne.¹⁰⁸⁴ V lepšom prípade ľudia trpia na alergie, kardiovaskulárne choroby či astmu, čo sa odráža na zvýšených výdavkoch v zdravotníctve. Čas, keď sú ľudia pre zdravotné problémy¹⁰⁸⁵ na maródke, nás tiež stojí peniaze.¹⁰⁸⁶ Slovenský vzduch najviac znečisťujú prachové mikročastice PM_{2,5} a 10, ktoré pochádzajú z dopravy, priemyselného znečistenia či vykurovania domácností. Ako ich obmedziť bez toho, aby to malo vplyv na ekonomický rast? A ako čistý vzduch využiť v náš prospech?

Riešenia SaS:

ZELENÁ ČISTÉMU KÚRENIU¹⁰⁸⁷

6/ ©

Navrhujeme cieleňú infokampaň v obciach s vysokým podielom emisií z vykurovania,¹⁰⁸⁸ kde **poukážeme na zdravotné riziká, ktoré plynú z nesprávneho spôsobu vykurovania.**¹⁰⁸⁹

- 1082 Ekosystémové služby predstavujú prínosy a úžitky, ktoré poskytujú ekosystémy. Ľudská činnosť však ničí biodiverzitu a znižuje odolnosť a schopnosť zdravých ekosystémov poskytovať túto širokú škálu tovarov a služieb. V najbližšom období bude potrebné dosiahnuť väčšie povedomie o ekonomickej hodnote ekosystémov na úrovni rozhodovacích orgánov, ale aj širokej verejnosti. Je potrebné prijať účinné opatrenia na zastavenie poklesu biodiverzity. Vyplývajú z Dohovoru o biologickej diverzite bola na úrovni EÚ prijatá Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2020. V 5. úlohe 2. cieľa sa Európska komisia a členské štáty zaviazali do r. 2014, že zmapujú a posúdia stav ekosystémov a ich služieb na svojom území, posúdia hospodársku hodnotu takýchto služieb a do r. 2020 podporia začlenenie týchto hodnôt do účtovných systémov a systémov vykazovania na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni.
- 1083 Ťažba dreva rastie a od roku 2010 bola v roku 2018 najvyššia. Dosiahla 9,86 mil. m³, z toho 60,8 % ihličnatého a 39,2 % listnatého dreva. Z uvedeného objemu ťažby dreva sa 5,72 mil. m³ (58,0 %) vyťažilo pri odstraňovaní následkov pôsobenia škodlivých činiteľov v lesoch, z toho 87,1 % ihličnatého dreva. Ďalších približne 502-tisíc m³ poškodeného dreva sa v roku 2018 nestihlo spracovať. (Zdroj: Zelená správa za rok 2018)
- 1084 Revízia výdavkov na životné prostredie, MZP SR 2017.
- 1085 Ovzdušie v Európe naďalej nadmerne znečistené, Európska environmentálna agentúra, 10, 2018.
- 1086 Revízia výdavkov, Ministerstvo financií SR.
- 1087 Vykurovanie v domácich kotloch drevom, uhlím či štiepkou je stále v móde. Pre mnohých je to úspornejšie riešenie ako vykurovanie plynom alebo elektrinou. Kotly však môžu byť veľkým zdrojom znečistenia. Ak sa s kotlom manipuluje nesprávne, prípadne, ak sa ako palivo využíva odpad, trpia tým aj susedia, ktorí znečistený vzduch dýchajú. Mnohé kotly v domácnostiach sú už navyše zastarané.
- 1088 SHMÚ vyhodnocuje kvalitu ovzdušia v ročenkách. Oblasti riadenia kvality ovzdušia pre rok 2018, vymedzené na základe merania v rokoch 2015 – 2017 (Bratislava, Košice, Banská Bystrica, Bočiar, Haniska, Sokolany, Veľká Ida, Hnúšťa, Tisovec, Rimavské Brezovo, Jelšava, Lubeník, Chyžné, Magnezitovce, Mokrá Lúka, Revúcka Lehota, Krompachy, Strážske, Nitra, Humenné, Prešov, Lubotice, Vranov nad Topľou, Hencovce, Kučín, Majerovce, Nižný Hrabovec, Prievidza, Trenčín, Senica, Trnava, Martin, Ružomberok, Žilina a Malacky).
- 1089 Na prelome rokov 2018 a 2019 mesto Jelšava bolo dlhodobou zasiahnuté smogom, údaje potvrdili aj meracie stanice SHMÚ.
<https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/456697-ponoreni-v-smogu/>. Zlá situácia bola aj v Ružomberku, neskôr na Kysuciach a v okolí Žiliny a Martina.

7/

Zavedieme dvojstupňovú kontrolu znečisťovateľov.

V prvom kroku znečisťovateľ dostane upozornenie. Pri opakovanom podozrení bude umožnený vstup štátnemu dozoru k spaľovaciemu zariadeniu a možnosť odobrať vzorku popola pre ďalšie správne konania.

8/

Navrhujeme zákaz predaja¹⁰⁹⁰ kotlov na tuhé palivo

1. a 2. emisnej triedy, ktoré sa najviac podieľajú na znečistení ovzdušia.¹⁰⁹¹

9/

Ukončíme výrobu elektriny zo spaľovania hnedého uhlia¹⁰⁹² v Elektrárni Nováky najneskôr v roku 2023.¹⁰⁹³

ZELENÁ ČISTÉMU VZDUCHU AKO KONKURENČNEJ VÝHODE

10/

Zavedieme povinnosť, aby SHMÚ zverejňoval výsledky klimatických ukazovateľov a kvality ovzdušia v lokalitách, ktoré majú vhodné klimatické podmienky na liečenie.¹⁰⁹⁴

11/

Zabezpečíme zvýšenie počtu meracích zariadení kvality ovzdušia a zavedenie krátkodobých limitov aj na aromatické uhľovodíky – benzo(a)pyrén.¹⁰⁹⁵

12/

Zavedieme nový výpočet¹⁰⁹⁶ dane z motorových vozidiel na základe výšky emisií CO₂,¹⁰⁹⁷ namiesto zdvihového objemu valcov. Celkový výnos bude rovnaký alebo nižší, ako je v súčasnosti, avšak prerozdelený princípom znečisťovateľ platí.

DOSTUPNÁ VODA

Slovensko je bohatá krajina.¹⁰⁹⁸ Vlastníme podzemné vody, vodné toky aj prírodné liečivé a termálne pramene. Zatiaľ máme obrovské zásoby čistej a pitnej vody, z ktorej ročne odčerpáme len 4 %. Tento zdroj je vzácny, konkurenčný oproti iným krajinám. V čase klimatických zmien sa voda stáva „ropou“ 21. storočia. Je na nás, aby sme ju uchránili pred znečistením a využili v prospech nás a našich detí. Ako ju uchrániť a zároveň využiť v ekonomický prospech?

1090 Úprava Vyhlášky č. 410/2012, ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o ovzduší.

1091 Emisná trieda je podľa STN EN 303-5 kotlom pridelená podľa toho, ako spaľujú, ale aj podľa ďalších faktorov ešte pred tým, než sú uvedené na trh. Udáva tak technickú vyspelosť kotla. Rozpätie je 1 – 5, pričom 5. trieda je najvyššia (najlepšia), 1. trieda je najnižšia (najhoršia). Pri kotle sa posudzuje tvorba škodlivých emisií, účinnosť, bezpečnosť a efektívnosť. Čím vyššie číslo, tým lepšie.

1092 Viete si predstaviť, že by sme dnes namiesto áut jazdili na kočoch? Asi nie. Rovnako nmoderné je v dnešnej dobe vyrábať elektrinu z hnedého uhlia. Výroba je predražená a neefektívna. Ťažba uhlia ničí životné prostredie a emisie zo spaľovania spôsobujú rakovinu. V prípade ukončenia výroby elektriny z hnedého uhlia by sme na zdravotnej starostlivosti ušetrili aj 500 miliónov eur. Potrebujeme už preto konečne urobiť krok dopredu.

1093 Koncom roka 2018 vláda SR podmienične navrhla ukončenie spaľovania uhlia v EON, mnohé konania, ako napríklad otvorenie nového ťažobného poľa, však zostali otvorené. Pokým nebude definitívne rozhodnuté, nie je rozhodnuté nič.

1094 Prírodné liečebné kúpele a kúpeľné liečebne možno prevádzkovať na miestach, kde sa nachádzajú prírodné liečivé zdroje alebo na území s klimatickými podmienkami vhodnými na liečenie, kde možno zabezpečiť kúpeľné prostredie podľa § 36 zákona NR SR č. 538/2005 o prírodných liečivých vodách, prírodných liečebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách.

1095 V súčasnosti sa zverejňujú na stránke SHMÚ niektoré znečisťujúce látky v ovzduší, avšak benzén má určenú len ročnú koncentráciu. V roku 2018 došlo k prekročeniam limitnej hodnoty na ochranu ľudského zdravia pre 24-hodinové koncentrácie na 5 monitorovacích staniaciach pre PM10 a na 2 monitorovacích staniaciach pre NO₂. Najvýznamnejšie znečisťujúce látky z hľadiska ľudského zdravia sú predovšetkým PM10, PM2,5, benzo(a)pyrén a NO₂. Vyskytli sa tiež prekročenia cieľovej hodnoty na ochranu zdravia pre BaP na 4 monitorovacích staniaciach.

1096 V súčasnosti je veľký tlak na prevádzku nízkoemisných vozidiel. Základ dane pri osobnom vozidle je aktuálne naviazaný na zdvihový objem valcov motora v cm³ uvedený v doklade vozidla. Základom dane pri úžitkovom vozidle a autobuse je ich najväčšia prípustná celková hmotnosť alebo celková hmotnosť v tonách a počet náprav podľa dokladu. Pre vozidlo kategórie L, M a N, ktorého jediným zdrojom energie je elektrina (elektromobily), je v súčasnosti priradená nulová ročná sadzba dane.

1097 Výška emisií pre každé vozidlo je verejne dostupný údaj (za poplatok 1,20 eura) na stránke stkonline.sk. Zmena by bola aj tá, že tento údaj by bol verejne dostupný pre každé vozidlo vrátane bezplatného systému na zaslanie pripomienky blížiacej sa emisnej kontrole. Namiesto pokuty – zvýšenie disciplíny prevádzkovateľov s cieľom zlepšenia kvality ovzdušia a spravodlivé zvýhodnenie všetkých typov vozidiel s nízkymi emisiami a nielen elektromobilov.

1098 Tri výzvy životného prostredia na Slovensku, IEP, 01 2017.

Riešenia SaS:

ZELENÁ OCHRANE VODY

13/

Zadeľujeme strategické existujúce a potenciálne rozvíjajúce sa vodárenské zdroje. Ich ochrana bude súčasťou záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie ako verejnoprospešná stavba a chránená vodohospodárska časť krajiny.

14/

Presadíme, aby pásma hygienickej ochrany boli záväzné pre územné plány obcí a miest ako územia s verejnoprospešnou funkciou.¹⁰⁹⁹

ZELENÁ OTVORENÉMU INFORMOVANIU¹¹⁰⁰

15/

Vytvoríme informačný hydrogeologický varovný systém pre občanov, samosprávy a prevádzkovateľov vodárenských zdrojov tak, aby mali kľúčové údaje o kvalite podzemnej vody, ktorá sa používa na ľudskú spotrebu a poľnohospodárske účely.¹¹⁰¹

16/

Presadíme pravidelné zverejňovanie kompletných analýz kvality vody v chránených vodohospodárskych oblastiach a aktualizácie manažmentu rizík jej znečistenia.

¹¹⁰²

17/

Zavedieme povinnosť dodávateľa vody pre ľudskú spotrebu predložiť spotrebiteľovi raz ročne samostatné úplné¹¹⁰³ analýzy dodávanej vody v rozsahu podľa príslušnej vyhlášky¹¹⁰⁴ ministerstva zdravotníctva vrátane porovnaní limitných hodnôt ukazovateľov kvality pitnej vody podľa tej istej vyhlášky.

ZELENÁ MODERNÝM VODNÝM ELEKTRÁRŇAM

18/

Overíme rozsah plánovaných malých vodných elektrární uvedených v takzvanom Vodnom pláne Slovenska¹¹⁰⁵ a definitívne ukončíme prípravu investícií ako Vodné dielo Slatinka a Vodné dielo Tichý potok.¹¹⁰⁶

19/

Vykonáme revíziu vodných stavieb v majetku štátu a rozhodneme o ich ďalšej existencii¹¹⁰⁷ vrátane alternatívy odstránenia niektorých stavieb.

ZELENÁ VYVÁŽENÝM PROTIPOVODŇOVÝM OPATRENIAM

20/

Pri výbere protipovodňových opatrení sa budeme riadiť politikou hodnota za peniaze. Podľa dostupných dát budeme rozhodovať, či je efektívnejšie pristúpiť k sivým, alebo zeleným opatreniam tak, aby štát minul čo najmenej nielen pri realizácii, ale aj počas údržby opatrení.

¹⁰⁹⁹ Ochranné pásma a ochrana podzemných vôd, viac info tu: <http://www.vuvh.sk/download/dok/POV/1.pdf>

¹¹⁰⁰ V zime 2017 vyplašila obyvateľov obcí na Žitnom ostrove informácia, že voda, ktorá tečie z ich kohútikov, je znečistená jedovatým atrazínom. Nasledujúce týždne dostávali vodu v cisterne. Doteraz sa nevie, odkiaľ sa tam atrazín dostal. Čo vieme je, že Slovensko je na chvoste v spracovaní odpadu. Väčšina komunálneho odpadu končí na skládkach, často nelegálnych. Nebezpečné látky zo skládok prenikajú do podzemných vôd, až nakoniec končia v studniach a spotrebiteľia netušia, čo im tečie z vodovodného kohútika a akú vodu pijú.

¹¹⁰¹ Základným prostriedkom na získavanie údajov o kvantitatívnych a kvalitatívnych parametroch vôd sú pozorovacie objekty štátnej hydrologickej siete, ktorú spravuje SHMÚ a GUDŠ. Získané údaje z jednotlivých pozorovacích objektov budú k dispozícii bezodplatne, obdobne ako údaje o kvalite ovzdušia a hladinovom meraní povrchových vôd.

¹¹⁰² V súčasnosti SHMÚ zverejňuje len súhrnnú evidenciu o vodách, ktorá obsahuje len vybrané údaje a informácie z evidencie o vodách. Analýzy sa dnes robia, ale nie sú zverejňované. Údaje sa dajú získať len za poplatok.

¹¹⁰³ Rozsah analýzy je určený vo Vyhláške Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 247/2017., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o kvalite pitnej vody.

¹¹⁰⁴ Vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 247/2017., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o kvalite pitnej vody, kontrole kvality pitnej vody, programe monitorovania a manažmente rizík pri zásobovaní pitnou vodou v znení vyhlášky č. 97/2018.

¹¹⁰⁵ Vodný plán Slovenska je strategický dokument vodného plánovania vrátane návrhov na malé vodné elektrárne, ale aj veľké vodné stavby.

¹¹⁰⁶ Na rieke Slatina pri Zvolene sa pripravuje už od päťdesiatych rokov 20. storočia výstavba vodného diela. Investor, Vodohospodárska výstavba, š. p. Bratislava, zdôvodňuje nutnosť výstavby VD Slatinka potrebou zabezpečenia objemu vody na toku Slatina pre zlepšovanie prietokov Hrona najmä v súvislosti s odbermi chladiacej vody po dobudovaní 3. a 4. bloku jadrovej elektrárne Mochovce. Slovenské elektrárne, a. s., opakovane odmietajú zásobovanie vodou z VD Slatinka. Realizáciou by došlo k poškodeniu biotopov. VN Tichý potok – ešte v roku 1996 bolo vydané zamietavé stanovisko z posudzovania vplyvov na životné prostredie.

¹¹⁰⁷ V máji 2018 bola predložená na rokovanie vlády Informácia o aktuálnom stave vodných stavieb Slovenského vodohospodárskeho podniku, š. p., vo vzťahu na technicko-bezpečnostný dohľad. Uvádza sa v nej, že na existujúcich vodných stavbách sa intenzívnejšie ako v minulosti prejavujú javy súvisiace so starnutím priehradných telies a ich podložím v podobe priesakov, deformácií zemných i betónových častí stavieb, degradáciou tesniacich prvkov v telesách hrádz a ich podložiach, koróziou a oslabovaním kovových častí hradiacich konštrukcií, regulačných uzáverov, ale aj propagovaním sa nových priesakových zón zaťažených tlakom vody.

Biodiverzita

Pojem biologická diverzita zahŕňa rôznorodosť živých foriem na všetkých úrovniach od genetickej rozmanitosti v rámci určitého druhu cez druhovú rozmanitosť všetkých rastlín, živočíchov a mikroorganizmov po rozmanitosť spoločenstiev organizmov v ekosystémoch. Má význam pre udržanie životodarných systémov biosféry, má hodnotu spoločenskú, ekonomickú, kultúrnu, vedeckú, rekreačnú a ďalšie.

KVALITNÁ PÔDA

Pôda je neobnoviteľný zdroj.¹¹⁰⁸ Ak ju nenávratne znehodnotíme, stopku dostanú poľnohospodárstvo, rastlinná výroba aj nové investície. Podpora pestrosti krajiny je preto našou prioritou. Výstavba nových priemyselných objektov na zelených lúčkach a záber poľnohospodárskej pôdy nemusia byť jedinou možnosťou. Staré opustené priemyselné areály, tzv. brownfieldy¹¹⁰⁹ môžu byť po rekultivácii príležitosťou ako plochy pre ďalšie využitie, navyše s pozitívnym dosahom pre mestá a obce, v ktorých sa tieto areály nachádzajú. Efektívnej ochrane prírody a obrábaniu pôdy bránia aj nejasné vlastnícke vzťahy, nedokončené reštitúcie či nejasnosti okolo pozemkových úprav. Ukončenie usporiadania vlastníckych vzťahov je pre SaS prioritou.

Riešenia SaS:

ZELENÁ OPÄTOVNÉMU VYUŽITIU BROWNFIELDOV

21/

Pri sanácii brownfieldov z verejných zdrojov presadíme princíp hodnota za peniaze. Kritériá budú vopred jasné z pohľadu financií aj dosiahnutia cieľov pre životné prostredie a obce.

ZELENÁ PESTREJ KRAJINE

22/

Budeme podporovať¹¹¹⁰ obnovu krajinných prvkov (remízky, vetrolamy, mokrade) chrániacich pôdu pred eróziou, podporujúcich biodiverzitu a prinášajúcich iné benefity v oblasti životného prostredia.

23/

Spravíme inventúru v chránených územiach Natura 2000 a podľa jasných kritérií¹¹¹¹ im pridáme stupeň ochrany. Za bezzásahové územia budú určené všetky územia, ktoré budú spĺňať kritériá 5. stupňa ochrany.

Účinná prevencia a kontrola

Zákony a kontrolné mechanizmy sú na Slovensku nastavené dobre. Týka sa to aj životného prostredia. Horšie je to s ich dodržiavaním a vynucovaním v praxi. Bez toho, aby sme dosiahli účinnú kontrolu a vymožitelnosť práva, ďaleko nezájdeme ani s tými najlepšimi zákonmi. Zároveň je najlepšie, ak znečistenie ani nevznikne a na to je najlepšia prevencia.

ZELENÁ PREVENCII

24/

Zvýšime ekologickú gramotnosť obyvateľstva. Do učebných osnov zavedieme vzdelávanie o životnom prostredí (viac nájdete v kapitole pre školstvo).

25/

Systém poradenstva a metodického usmernenia zavedieme aj pre podnikateľský sektor. Skôr ako na pokuty budeme dbať na efektívnu motiváciu.

1108 Správa o stave životného prostredia Slovenskej republiky v roku 2016. Zložky ŽP a ich ochrana.

1109 Základy brownfieldu v ekonomických súvislostiach. Z .Dvořáková Lišková, B. Vojvodíková, T. Majstříková, EF Jihočeskej univerzity.

1110 Ide najmä o legislatívnu oporu v stavebnom zákone (§ 13) a zákone o ochrane prírody a krajiny v územných plánoch tak, aby sa ekologické a krajinné plánovanie stalo záväznou súčasťou tvorby územných plánov. Krajinným plánovaním sa rozumie plánovacia činnosť, ktorá ako súčasť integrovaného manažmentu krajiny vychádza z krajinnno-ekologického a humánno-ekologického hodnotenia krajiny. Táto činnosť smeruje k optimalizácii využívania krajiny sledujúc zosúladenie existujúcich a navrhovaných činností s podmienkami krajiny, udržateľný rozvoj a ekologickú stabilitu krajiny, šetrné využívanie prírodných zdrojov a zachovanie kultúrneho a prírodného dedičstva vrátane estetických kvalít krajiny.

1111 Zákon o ochrane prírody, § 13 až 15.

26/

Pri prijímaní opatrení v oblasti životného prostredia sa budeme riadiť princípmi prevencie a predbežnej opatrnosti.¹¹¹²

27/

Zelené obstarávanie dostane zelenú. Prioritou pri verejnom obstarávaní¹¹¹³ je v prvom rade transparentnosť. Už dnes má každý zadávateľ možnosť okrem ceny stanoviť aj iné, avšak presne a objektívne zadefinované a vyhodnotiteľné podmienky v rámci hodnotenia jednotlivých ponúk.

ZELENÁ DODRŽIAVANIU PRAVIDIEL**28/**

Navrhujeme zriadenie „ekopolície“ ako samostatnej zložky štátnej polície, ktorá sa sústreďí na ochranu zvierat, biodiverzity, lesov, znečisťovanie pôdy, vody, čierne skládky aj stavebnú kriminalitu. Policajti budú pripravení efektívne zasiahnuť pri nepovolených výruboch a preprave dreva z nepovolenej ťažby, ako aj pri zásahoch proti čiernym stavbám. Budú zaškolení na odhaľovanie pôvodcov čiernych skládok, znečisťovania podzemných vôd či prechovávačov chránených druhov.

1112 Výhodiskom je zákon č. 17/1992 o životnom prostredí. Ide najmä o situácie, keď pri rozhodovaní nie je dostatok informácií a analýz. Napríklad, ak ide o nové technológie alebo aplikovanie chémie či neoverených postupov, ktoré by mohli poškodiť životné prostredie. Napríklad nové herbicídy či nové spôsoby lúhovania zlata (kyanidovým spôsobom), či ťažby zemného plynu (frakovanie) a pod..

1113 Príklady zelených zákaziek: energeticky úsporné počítače, kancelársky nábytok z udržateľného dreva, nízkoenergetické budovy, recyklovaný papier, upratovacie služby pomocou environmentálne vhodných čistiacich prostriedkov, elektrické, hybridné alebo nízkoemisné vozidlá, elektrická energia z obnoviteľných zdrojov energie.

LESY – NAŠE PŘÍRODNÉ BOHATSTVO

Celková výmera lesného pôdneho fondu Slovenskej republiky predstavuje 2 020 926 ha. Podiel štátneho podniku Lesy Slovenskej republiky tvorí 43,77 %. Ostatná časť lesného fondu patrí do vlastníctva urbárskych a súkromných spoločností, vojenských lesov, mestských lesov, cirkevných lesov, TANAP-u. Starostlivosť o lesy v SR je zakotvená v zákone č. 326/2005 Z. z. o lesoch.

Lesy tvoria 41 % rozlohy Slovenska. ¹¹¹⁴ V čase meniacej sa klímy sú zdravé a pestré lesy našou konkurenčnou výhodou a jedným z najúčinnějších nástrojov, ako sa pripraviť na neočakávané prírodné udalosti. Pri privalových dažďoch zachytávajú vodu, čím bránia povodniam a zosuvom pôdy, a zároveň ukladajú vzácnu vodu na časy sucha. Produkujú kyslík, zachytávajú uhlík a človeku poskytujú aj priestor na relax, rekreáciu a turizmus. Potrebujeme nastaviť pravidlá tak, aby sme ich udržateľne využívali, a zároveň zanechali v dobrom stave aj pre ďalšie generácie.

V roku 2018 produkcia drevenej hmoty v SR predstavovala objem 9 600 000 m³. Lesy SR, š. p., sa podieľali v množstve s celkovým objemom 4 566 000 m³, podielom 47,55 % a 52,45 % je podiel ostatných vlastníkov lesov. V drevospracujúcom priemysle pracuje 45 000 zamestnancov. Príspevok do tvorby HDP sa odhaduje na úrovni 3,5 miliardy eur. Na našom trhu pôsobí 150 výrobných podnikov na spracovanie drevenej hmoty a jej časti.

Ambíciou SaS je zabezpečiť trvalo udržateľné pestovanie a hospodárenie v lesoch na Slovensku. Našou úlohou je priblíženie sa ku krajinám EÚ, pre ktoré nie je prioritou len dosiahnutie zisku, ale najmä trvalo udržateľný rozvoj lesov a ochrana prírody.

Les je živý organizmus, ktorý potrebuje, aby všetky jeho orgány fungovali správne. Potrebujeme nastaviť pravidlá, ako z hospodárskeho hľadiska využiť drevo, a zároveň les zachovať tak, aby mali z neho prospech aj naše deti. Drevo je surovina, ktorá sa môže ťažiť, no ťažba by nemala

byť povýšená nad všetky ostatné funkcie lesa. Lesné pozemky predstavujú základný stabilizačný prvok krajiny. V lesohospodárstve budeme brať do úvahy širšie súvislosti, vplyvy na krajinu, na hydrológiu, eróziu a ďalšie funkcie, ktoré les plní. Les je dôležitý pre zachovanie biodiverzity.

Riešenia SaS:

1/

Presadíme prísnejšiu kontrolu zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch, najmä posilnenie kontrolných mechanizmov, zavedieme povinnosť kontrolných orgánov štátnej správy vypracúvať plán kontrolnej činnosti, v ktorom budú uvedené obsah kontroly a časová frekvencia kontrol. Za porušovanie zákona o lesoch zvýšime sankčné pásmo pokút na rozmedzie od 300 do 200 000 eur. Zavedieme povinnosť štátnemu dozoru raz ročne vyhodnocovať kontrolnú činnosť a ich zistenia zverejňovať na webovej stránke www.mpsr.sk.

2/

Pri plánovaní ťažby **uprednostníme výberkové** ¹¹¹⁵ **hospodárenie** a výberkovú ťažbu drevenej hmoty ako nástroj na šetrnejšie obhospodarovanie našich lesov. ¹¹¹⁶

3/

Presadíme povinnosť lesných hospodárskych subjektov zverejňovať **program starostlivosti o lesy** v plnom rozsahu. ¹¹¹⁷

4/

Zavedieme **elektronický monitorovací systém kontroly ťažby dreva**, prepravy dreva z expedičného skladu dodávateľa k spracovateľovi drevenej hmoty. ¹¹¹⁸

¹¹¹⁴ Správa o lesnom hospodárstve 2018, web MPaRV SR.

¹¹¹⁵ Výberkový hospodársky spôsob je šetrný k prírode a prírode najbližší spôsob obhospodarovania. Jeho podstata tkvie v odoberaní drevenej hmoty na základe cieľovej hrúbky a nie na základe plošného odberu, ako je to pri iných hospodárskych spôsoboch. Výberková ťažba prebieha na celej ploche lesa a je nepretržitá, čo nám umožňuje nepretržitú starostlivosť o les – nedochádza k holinám. Pri tomto druhu hospodárskeho spôsobu využívame produkčný potenciál lesa na maximálnej úrovni bez zbytočného poškodení lesného porastu. Je to spôsob, ktorý sa zameriava na výber ťažobného dreva na základe hrúbkového stupňa. Jeho cieľom je dosiahnutie ekologicky rovnovážneho stavu. Je prostriedkom na vytváranie rovnováhy medzi ťažbou a produkciou dreva. Výhodou výberkového spôsobu obhospodarovania je následné prirodzené obnovovanie lesa – samozalesňovanie.

¹¹¹⁶ Túto povinnosť doplníme do zákona o lesoch č. 326/2005., § 22 ods. 1.

¹¹¹⁷ Program starostlivosti o lesy je považovaný za jeden z najdôležitejších dokumentov obhospodarovania a starostlivosti o lesy, ktorý sa vypracúva na základe zákona č. 326/2005 na obdobie 10 rokov. Zverejňovaním úplného PSL sa dosiahne zvýšená kontrola verejnosťou. Umožníme aktívny prístup do LGIS (Lesnícky geografický informačný systém) aj pre verejnosť.

¹¹¹⁸ Zavedením elektronického kontrolného a monitorovacieho systému sa prehľadní priebeh manipulácie a ťažby drevenej hmoty, uvidíme, ktorá spoločnosť vykonávala ťažbu, kto bol prepravcom, kto bol odberateľom. Okrem území so stupňom ochrany 5.

5/

Znížime dobu odpisov na výrobné kapacity, aby sme dosiahli vyšší stupeň finalizácie drevnej hmoty na Slovensku.¹¹¹⁹

6/

Aby sme zamedzili tvorbe veľkých holín, **znížime rozsah možností tvorby veľkoplošných plôch do súčasných 5 ha na 3 ha.**¹¹²⁰

7/

Vzdialenosť medzi dvomi holinami zvýšime z dnešného jednonásobku holiny na dvojnásobok.¹¹²¹

8/

Uzákonieme povinnosť **zalesniť holiny do dvoch rokov, a to vo všetkých kategóriách.**

9/

Budeme dbať na dodržiavanie zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch, § 20 odsek 4, aby kalamitné drevo bolo prednostne odstránené¹¹²² a **územie po kalamite bolo do dvoch rokov vo všetkých druhoch lesa opäť zalesnené.**

10/

Vlastníkom lesov umožníme zber lesných plodov pre vlastnú potrebu. Bude sa to týkať aj chránených území, s výnimkou oblastí s 5. stupňom ochrany.

11/

Územné plány obcí a miest budú záväzné pre spracovanie¹¹²³ a úpravy Programu starostlivosti o les (PSL).

12/

Zadefinujeme štandardy,¹¹²⁴ ktoré uľahčia **vyplácanie kompenzácií z Programu rozvoja vidieka** vrátane úpravy regulácie príslušnej miestnej dane z pozemkov. Základom kompenzácií za obmedzenie by mal byť princíp, že výnos z vlastníctva majetku po dobrovoľnom akceptovaní nových obmedzení kvôli ochrane prírody nesmie byť nižší ako predtým.

13/

Sprehľadníme a **zjednotíme formu poskytovania nárokovateľných kompenzácií** za obmedzenie hospodárenia v chránených územiach.¹¹²⁵ Vlastníkov budeme o možnosti nárokovať si kompenzácie informovať. Centrálnym informačným bodom aj poskytovateľom kompenzácií bude Environmentálny fond.

14/

Zabezpečíme, aby súkromní vlastníci mali **možnosť v chránených územiach hospodáriť s ohľadom na ochranu životného prostredia.**¹¹²⁶ Forma starostlivosti bude môcť byť uzavretá aj zmluvne.

1119 Tento bod sa nachádza aj v časti programu AGENDA 2020.

1120 V zákone č. 326/2005 o lesoch, § 18 ods. 3.

1121 V zákone 326/2005 o lesoch, § 20 ods. 4

1122 Okrem území so stupňom ochrany 5.

1123 ÚPN sa vyhlasuje všeobecne záväzným nariadením a musí platiť aj pre spracovateľa PSL. V súčasnosti spracovateľ PSL zapracuje len také požiadavky samosprávy, o ktoré obec samostatne požiada. V prípade, že obec nevie o spracovaní PSL, môžu sa návrhy dostať do konfliktu s platným ÚPN obce.

1124 V súčasnosti je výpočet kompenzácií za obmedzenie hospodárenia veľmi komplikovaný a skôr odrádza, ako pomáha vyváženému vzťahu medzi štátom a súkromným vlastníkom. Princíp by mal byť založený na základe kategórie chráneného územia a požiadaviek zo schváleného Programu starostlivosti o CHÚ. Priznaná kompenzácia bude nárokovateľná pri dodržaní všetkých pravidiel.

1125 Forestportál

1126 Na hospodárenie v chránených územiach má prioritne nárok vlastníkom pozemkov. V zmluve s vlastníkom budeme v chránených územiach preferovať princípy ekologického poľnohospodárstva. Súčasťou bude aj reálne oceňovanie komplexnej produkcie lesa a dôraz na taxáciu drevín a dopady zmeny klímy.

Lesy Slovenskej republiky, štátny podnik

Štátny podnik Lesy SR vznikol 1. 7. 1999 na základe rozhodnutia Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky a je najväčším obhospodarovateľom lesných pozemkov v správe štátu. Základným predmetom činnosti Lesov SR, š. p., je spravovanie lesného a iného majetku vo vlastníctve Slovenskej republiky. Štátny podnik sa vo svojej činnosti musí zameriavať na vyvážené plnenie všetkých funkcií lesa a trvalo udržateľné využívanie všetkých produktov a služieb. Rešpektuje princípy ochrany životného prostredia a tradície lesníctva. Podnik je zložený z 23 odštepných závodov a 2 špeciálnych závodov zameraných na konkrétnu činnosť.¹¹²⁷ V roku 2018 celkovo zamestnával 3 635 zamestnancov. Celkovo v roku 2018 uskutočnil obnovu lesa na ploche 7 604 ha, čo predstavuje menej než 1 % z celkového objemu obhospodarovaných lesných pozemkov. Do budúcnosti je potrebné postupné zvyšovanie ročného zalesnenia plochy tak, aby sme dosiahli plochu zalesnenia 11 500 ha ročne.¹¹²⁸ Ročné tržby z predaja drevnej hmoty dosiahli úroveň 216 mil. eur. Podnik každoročne prispieva do štátneho rozpočtu špeciálnym odvodom vo výške 5 mil. eur.

Riešenia SaS:

15/

Presadíme vyššiu podporu výsadby a zalesňovania lesných pozemkov, a to zvýšením počtu lesných škôlok zo súčasných 12 na 15 škôlok. V ročných plánoch zalesňovania zvýšime plán výsadby tak, **aby sme dosiahli rovnováhu medzi výsadbou a ťažbou drevnej hmoty.**

16/

Zasadíme sa o zjednotenie pravidiel pre uzatváranie zmlúv s odberateľmi¹¹²⁹ tak, aby sa zmluvy uzatvárali na strednodobé a dlhodobé obdobia a **zmluvné podmienky nastavíme tak, aby boli pre všetkých odberateľov rovnaké.** Nastavíme rovnaké platobné podmienky, zdefiniujeme rovnaké podmienky kvantitatívneho a kvalitatívneho preberania drevnej hmoty na expedičných skladoch štátneho podniku, bez výnimiek. Z celkového množstva plánovanej ročnej ťažby v kategórii III. A, III. B vyčleníme 10 % na formu aukčného predaja.¹¹³⁰

17/

Pri predaji drevnej hmoty **uprednostníme spracovateľov dreva nachádzajúcich sa na území Slovenska.** Zavedieme ročný obratový bonus vo výške 5 %, ktorý bude účtovaný formou dobropisu z ročného odobratého množstva, za predpokladu dodržania všetkých dohodnutých zmluvných podmienok.¹¹³¹

18/

Navrhujeme **zosúladiť normy pre sortimentáciu a klasifikáciu drevnej hmoty s normami krajín Európskej únie** tak, aby platili normy STN EN a nie normy STN SK 480055 a STN SK 480056. Drevná hmota, ktorá sa u nás predáva pod označením III. D, sa v normách EÚ predáva ako ihličnatá vlákna.¹¹³²

19/

Zlepšime výkon štátneho dozoru v lesoch.¹¹³³

1128 Postupným zalesnením 11 500 ha predpokladáme, že dosiahneme rovnováhu medzi vyťaženou drevnou hmotou a zalesnením vyťažených lesných plôch. Prepočet vychádza z analýz ročnej ťažby na úrovni 4 mil. kubických metrov, výťažnosti jedného ha v objeme 350 kubických metrov.

1129 <https://www.lesy.sk/files/lesy/medialny-servis/info/nova-obchodna-strategia-lesov-sr-roky-2018-2022.pdf>

1130 Výhodou elektronickej aukcie je dosiahnutie maximálnej novej predajnej ceny. Elektronickej aukcia znamená ekonomickú efektívnosť, transparentnosť, komfort odberateľa a okamžitý ohlas a výsledok. Obmedzené aukčné množstvo je v dôsledku uzavretých obchodných zmlúv s odberateľmi, ktoré sú uzavreté na strednodobé obdobia.

1131 A takisto za predpokladu neporušenia európskej legislatívy.

1132 <https://www.sutn.sk/eshop/public/search.aspx?name=480055>

1133 V súčasnosti sa ešte stále používajú aj ručné merače drevnej hmoty, ktoré sú nepresné. Na dosiahnutie efektívneho skladového hospodárstva a na zastavenie nevhodného nakladania s drevnou hmotou je potrebné vybaviť závody štátnych lesov certifikovanými a plnoautomatizovanými linkami na meranie guľatiny, ktoré dokážu zabezpečiť a zaznamenať reálny príjem a výdaj drevnej hmoty. Reorganizáciou štátnej správy a presunom špecializovanej štátnej správy v rámci projektu ESO sa v lesoch prakticky zruší štátny dozor.

ODPADOVÉ HOSPODÁŘSTVO

Súčasný stav

Slovensko bude už čoskoro čeliť zásadným problémom s plnením cieľov EÚ v oblasti nakladania s odpadmi predovšetkým v miere zhodnocovania a recyklácie komunálneho odpadu a jeho zložiek a odkláňaním biologicky rozložiteľného odpadu od skládok.

Hoci rezort životného prostredia uskutočňuje kroky na zvýšenie finančných vstupov do odpadového hospodárstva, ktoré sú pre plnenie cieľov EÚ jednou z nevyhnutných potrieb, presadzuje ich často neefektívnymi spôsobmi, čím zbytočne zaťažuje pôvodcov odpadov aj verejné financie.

Najmä však vytvára zbytočné regulácie, zároveň ignoruje potrebu zvýšiť kontrolu tohto vládou vnúteného trhu a realizovať iné možnosti, akými dosiahnuť ciele bez zvýšenia nákladov.

Zodpovedná politika nie je len o efektívnych reguláciách, ale aj o tom, aby pôvodca odpadu nebol zbytočne zaťažovaný.

Príčinou súčasného stavu je predovšetkým nízka miera reflektovania potrieb a skúseností účastníkov trhu zo strany ministerstva životného prostredia. Ministerstvo tiež často nevie vyčíslieť a zdôvodniť ekonomické vplyvy regulácie na podnikateľov, ani zdôvodniť predpoklady na splnenie cieľov, ktoré opatreniami navrhuje.

Chceme nasledovať opatrenia smerujúce odpadové hospodárstvo k najvyšším stupňom hierarchie odpadového hospodárstva EÚ, ktorými sú predchádzanie vzniku odpadov a príprava na ich opätovné použitie.

Mnohé známe a navrhované opatrenia sú však veľmi nákladné, iné zasahujú do základných spotrebiteľských slobôd a môžu spôsobiť vážne negatívne externality.

V tejto oblasti sa preto chceme sústrediť na prinášanie osvedčených návodov, ktoré budú motivovať spotrebiteľa k ekologickému správaniu bez drastických zásahov do ekonomiky.

Riešenia SaS:

Predkladáme konkrétne riešenia, ktoré sú realizovateľné už v najbližších mesiacoch po voľbách. Významná väčšina z nich nepredstavuje žiadne zvýšené nároky na štátny rozpočet a šetrí priame náklady pôvodcov odpadov.

1/

Podporíme zjednodušenie evidenčných a ohlasovacích povinností u malých pôvodcov odpadov. Pre pôvodcov odpadov zjednodušíme povinnosti, ktoré neovplyvňujú presnosť dát, ich transparentné vyhodnocovanie a kontrolu.¹¹³⁴

2/

Presadíme, aby Slovensko budovalo efektívny systém triedeného zberu obalov. Ten by mal pokračovať rozširovaním zavedeného, osvedčeného a dlhoročne budovaného systému financovania triedeného zberu financovaného prostredníctvom rozšírenej zodpovednosti výrobcov. Pre špeciálne zložky komunálneho odpadu, na ktoré sa vzťahujú prísne ciele EÚ, ako sú napríklad nápojové obaly, zavedieme nákladnejší systém nakladania s nimi až vtedy, keď sa preukáže, že súčasný systém ich nie je schopný zabezpečiť.¹¹³⁵

Postupnými krokmi budeme zlepšovať dostupnosť zbernej siete zvyšovaním štandardov a cieľov zberu,¹¹³⁶ sústredíme pozornosť na intenzívnejší zber v zástavbách rodinných domov formou individuálneho zberu. Prostredníctvom štrukturálnych fondov podporíme výstavbu zariadení na jednoduché dotriedenie vhodných frakcií využiteľných odpadov zo zmesových odpadov, základným kritériom bude ekonomická udržateľnosť projektov.

1134 Napríklad zjednodušíme povinnosti súvisiace so sprievným listom nebezpečného odpadu v § 11 ods. 3 vyhlášky č. 366/2015., ktorý v súčasnosti musia podnikatelia posielat do desiateho dňa nasledujúceho mesiaca a často až na tri úrady; predĺžime túto ohlasovaciu povinnosť na kvartálnu, alebo raz ročne a len na úrad v mieste odosielateľa a príjemcu nebezpečného odpadu. Taktiež eliminujeme potrebu evidovať odhadované vznikajúce odpadov (Príloha č. 1 k vyhláške č. 366/2015.), ktoré spôsobuje zbytočnú administratívnu povinnosť a nespresňuje finálnu evidenciu odpadov. Zjednodušíme a zároveň spresníme kódy nakladania s odpadmi (Príloha č. 1 k vyhláške č. 366/2015.), napríklad kódy činnosti v Tabuľka č. 4 spôsobujúce zmatečné vykazovanie, ktoré následne negatívne ovplyvňuje aj výsledné vykazovanie odpadových štatistik pre EÚ.

1135 Týka sa to napríklad zavádzania systému zálohovania nápojových obalov, ktorý je vysoko nákladný a prináša množstvo negatívnych externalít pre životné prostredie, predovšetkým s vysokým rizikom zvýšenia produkcie skleníkových plynov v porovnaní so súčasným stavom; zavedieme ho až v prípade, ak sa ukáže, že súčasný rozvinutý systém triedenia odpadov nedokáže zabezpečiť plnenie cieľov vyplývajúcich z európskej legislatívy; posunieme preto účinnosť zákona č. 302/2019., Čl. IV.

1136 Napríklad sprísňovanie štandardov zberu podľa § 14 vyhlášky č. 371/2015., taktiež cieľov zberu – napríklad dostupných objemov nádob v litroch/obyvateľa/rok.

3/

Podporíme motiváciu občanov na triedenie odpadu, ku ktorému motivuje množstvový zber. Chceme však zabrániť odpadovej turistike a vzniku nelegálnych skládok, preto umožníme samosprávam vybrať si množstvový systém alebo kombinovaný s paušálnym poplatkom. Tým zvýšime motiváciu obyvateľov na triedenie odpadov a predchádzanie vzniku odpadov v zmysle výstupov štúdie Inštitútu environmentálnej politiky MŽP SR.¹¹³⁷

4/

Strasparentníme výdavky na odpadové hospodárstvo. Ekologické nakladanie s odpadmi nie je lacné. Chceme, aby občania boli motivovaní predchádzať vzniku odpadov aj tým, že budú poznať skutočnú cenu odpadov, ktoré vyprodukujú. Preto sprísňime sankcie za krížové dotácie na zmesový komunálny odpad (ZKO)¹¹³⁸ a umožníme obciam zvýšiť poplatok podľa reálnych nákladov na odpady.¹¹³⁹

5/

Skvalitníme environmentálne vzdelávanie. Kľúčom k tomu, aby sa zvýšila miera zhodnocovania a recyklácie odpadov za čo najnižšie náklady, je správne triedenie všetkých zložiek komunálnych odpadov už pri zdroji, teda u občanov. Vzdelávanie obyvateľov sa bude financovať z viacerých zdrojov a adresne podľa zodpovednosti za jednotlivé zložky odpadov. Osvetu za triedenie odpadov budú organizácie zodpovednosti výrobcov financovať podľa toho, s ktorou obcou majú zmluvu.¹¹⁴⁰ Aktivity s celoštátnou pôsobnosťou prevezme štát prostredníctvom zdrojov, ktoré sú súčasťou verejných financií.

6/

Zvýšime zapojenie výrobcov do financovania triedeného zberu. Rozšírená zodpovednosť výrobcov bude najefektívnejšie fungovať vtedy, ak ju nebude obchádzať veľa účastníkov trhu a všetky organizácie zodpovednosti výrobcov budú dodržiavať pravidlá. Preto zlepšime vnútorné mechanizmy kontroly výrobcov vyhradených výrobkov aj organizácií zodpovednosti výrobcov prostredníctvom nezávislých audítorských spoločností¹¹⁴¹ a v prípade obalov zapojíme do financovania triedeného zberu každého väčšieho výrobcu¹¹⁴² obalov a neobalových výrobkov, t. j. nielen podnikateľov, ale aj štátnu správu.¹¹⁴³

7/

Zlepšime vymáhateľnosť environmentálneho práva. Kontrola dodržiavania pravidiel bude zodpovedať rastúcemu množstvu povinností, ktorým čelia firmy. Vykonáme audit fungovania Slovenskej inšpekcie životného prostredia a okresných úradov s cieľom posilniť výkonnosť kontroly. Zvýšime spodné sadzby pokút za nedodržiavanie niektorých environmentálnych predpisov v oblasti odpadového hospodárstva, najmä tých, ktorých dodržiavanie je systematicky porušované,¹¹⁴⁴ v prípade nezávažných porušení legislatívy umožníme subjektom na trhu nápravu len prvým napomenutím.¹¹⁴⁵ Strásparentníme vydané povolenia pre nakladanie s odpadom.¹¹⁴⁷

1137 Obciam umožníme zaviesť buď dvojzložkový poplatok za komunálny odpad (t. j. s minimálnym fixným poplatkom a variabilným poplatkom v závislosti od množstva odpadu), alebo poplatok za množstvový zber (úpravou § 78 zákona č. 582/2004.); to znamená, že paušálny/fixný poplatok nebude povolený.

1138 Obec pri ustanovení výšky miestneho poplatku za komunálny odpad a drobný stavebný odpad musí dôsledne vychádzať zo skutočných nákladov obce na nakladanie s komunálnym odpadom a drobným staveným odpadom, preto za porušovanie tohto princípu sprísňime sankcie (úpravou § 81 ods. 12, úpravou § 117 ods. 2 zákona č. 79/2015 o odpadoch).

1139 Zrušíme obmedzenie maximálnej sadzby poplatku za komunálny odpad (úpravou § 78 zákona č. 582/2004.).

1140 Zmeníme podporné mechanizmy vzdelávania obyvateľov tak, aby OZV prispievali na vzdelávanie aktivity výhradne v obciach, s ktorými sú zazmluvnené (úpravou § 7 vyhlášky č. 373/2015.).

1141 Umožníme nezávislé vykonávanie kontroly (formou auditu) výrobcov vyhradených výrobkov, prostredníctvom nezávislých audítorských spoločností (novelou zákona č. 79/2015. o odpadoch); cieľom je dosiahnuť, aby výrobcovia uvádzali presnejšie údaje o vyprodukovanom odpade a boli do systému rozšírenej zodpovednosti výrobcu riadne zapojení.

1142 Za výrobcu sa považuje výrobca v zmysle ustanovení zákona, teda napríklad aj ten, kto používa obaly na balenie tovaru alebo plní tovar do obalov a uvádza na trh tento tovar pod svojou obchodnou značkou (§ 52 ods. 11 a § 74 ods. 4 zákona o odpadoch).

1143 Dosiahneme to úpravou § 52 ods. 11 a § 74 ods. 4 zákona o odpadoch.

1144 Napríklad povinnosť výrobcov byť zapojení do systému rozšírenej zodpovednosti výrobcov (novelou zákona č. 79/2015. o odpadoch).

1145 Napríklad porušenia evidenčnej a ohlasovacej povinnosti malých pôvodcov odpadov.

1146 Vybudujeme verejný register všetkých povolení na nakladanie s odpadmi v SR; cieľom je zvýšiť transparentnosť trhu a informovanosť obyvateľov.

1147 Dosiahneme to zmenou vzorca na výpočet úrovne vytriedenia komunálnych odpadov (Príloha č. 2 k zákonu č. 329/2018.).

8/

Odkloníme biologický odpad ako najväčšiu zložku zmesového komunálneho odpadu od skládkovania.

Biologický odpad je kľúčom k splneniu cieľov EÚ v oblasti odkláňania odpadov od skládkovania. Zabezpečíme to tým, že spresníme evidenciu biologického odpadu a vydáme usmernenie pre obce, aby kompostovanie v domácnostiach bolo riadne započítavané do výpočtu vytriedenia komunálneho odpadu. ¹¹⁴⁷

9/

Zabránilme neefektívnym výdavkom v odpadovom hospodárstve.

Plnenie európskych cieľov v odpadovom hospodárstve bude naďalej zvyšovať výdavky obyvateľov i podnikateľov, preto každé opatrenie na zvýšenie miery zhodnotenia, recyklácie aj predchádzania vzniku odpadov bude musieť mať preukázateľný koncový výsledok. Týka sa to napríklad úpravy odpadov, pre ktorej zavedenie vytvoríme jasné definície a pravidlá postupného zavádzania opatrenia a uľahčíme proces povoľovania zariadení, ¹¹⁴⁸ a povinnosti zabudovania väziaceho systému do zvozových vozidiel. ¹¹⁴⁹ Skvalitníme tiež metodiku schvalovania dotačných projektov cez štrukturálne aj národné fondy tak, aby podmienkou udelenia dotácie bola vyššia predpokladaná udržateľnosť projektov. ¹¹⁵⁰

10/

Vytvoríme podmienky pre zvýšenie miery energetického zhodnocovania odpadov ako ekologického

a najefektívnejšieho spôsobu zhodnocovania ZKO.

Zariadenia na energetické zhodnocovanie odpadov budú podobne ako vo všetkých vyspelých krajinách EÚ integrálnou súčasťou zhodnocovania tých zložiek komunálneho odpadu, ktoré nemožno efektívne materiálovo recyklovať. ¹¹⁵¹ Kľúčovým opatrením je zvýšiť dôveru verejnosti v bezpečnosť prevádzok na energetické zhodnocovanie odpadov. ¹¹⁵²

1148 Odloženie povinnosti úpravy odpadov v prípade schválenia novely zákona o odpadoch, keďže Slovensko nemá zabezpečené dostupné spracovanie výstupov z úpravy odpadov, takže zavedenie by okrem vysokých vstupných nákladov zvýšilo riziko výrazného zdraženia služieb bez akéhokoľvek efektu na splnenie cieľa; viaceré skládky navyše končia svoju životnosť, takže vynaložené výdavky by nemali ekonomickú návratnosť.

1149 Zrušíme povinnosť zavedenia tzv. väziaceho systému v prípade schválenia novely zákona o odpadoch, pretože ide o zbytočné vnucovanie povinnosti pre zberové a zvozové spoločnosti; zakúpenie väziaceho systému má byť dobrovoľné na základe zmluvy dopytujúceho s ponúkajúcim.

1150 Upravíme bodové a vylučovacie kritériá pre výber projektov OP KŽP (http://www.op-kzp.sk/wp-content/uploads/2015/07/Kriteria_na_vyber_projektov_OPKZP-verzia-2.0.pdf).

1151 Napríklad biologicky a chemicky znečistené obaly (nie nebezpečné), odpady pozostávajúce z kombinovaných kompozitov, objemný odpad a podobne.

1152 Zabezpečíme zverejňovanie výsledkov diskontinuálnych meraní emisií aj kontinuálneho monitorovacieho systému online aj na verejných priestranstvách.

Skratky

DPH	Daň z pridanej hodnoty
EN	Európska norma, prijatá slovenskou legislatívou
EP	Európsky parlament
ESO	Efektívna, Spoľahlivá a Otvorená verejná správa
EÚ	Európska únia
GDPR	General Data Protection Regulation (Všeobecné nariadenie na ochranu osobných údajov)
GfK	Growth from Knowledge
HDP	Hrubý domáci produkt
CHÚ	Chránené územia
IEP	Inštitút environmentálnej politiky
MPRV	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka
MZ	Ministerstvo zdravotníctva
MZP	Ministerstvo životného prostredia
OZ	Občianske združenie
PM	Particulate Matter (B24tuhé častice)
PP	Preukaz pôvodu
PPA	Pôdohospodárska platobná agentúra
PRV	Prevádzka v rastlinnej výrobe
PSL	Program starostlivosti o les
RÚVZ	Regionálny úrad verejného zdravotníctva
SHMÚ	Slovenský hydrometeorologický ústav
SPF	Slovenský pozemkový fond
SPK	Slovenská poľovnícka komora
SPP	Spoločná poľnohospodárska politika
STN	Slovenská technická norma
ŠVPS	Štátna veterinárna a potravinová správa
TANAP	Tatranský národný park
ÚPN	Ústav pamäti národa
ÚVZ	Úrad verejného zdravotníctva
V4	Vyšehradská skupina (V4) predstavuje neformálne zoskupenie 4 stredoeurópskych krajín – Slovenskej republiky, Českej republiky, Maďarskej republiky a Poľskej republiky
VD	Vodné dielo
VÚEPP	Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva

Našou víziou je v Slovensko, v ktorom sa oplatí pracovať a podnikat' a žiť

Predstavte si Slovensko, v ktorom sa nám podarilo zrealizovať naše premyslené riešenia.

Štát zabezpečuje vonkajšiu a vnútornú bezpečnosť, včasnú spravodlivosť, základnú mieru solidarity a obstaráva len verejné statky. Na základe tohto prístupu je štát viditeľne šťihlejší než dnes a s jednoduchými a jasnými pravidlami aj citelne efektívnejší. Štát budúce generácie nezadlžuje.

Členstvo v EÚ je pre Slovensko kľúčovým záujmom. Chceme úspešnú EÚ, preto je dôrazné trvanie na jej reforme súčasťou európskej politiky Slovenska. Zároveň sú záujmy občanov Slovenska na prvom mieste. Štát udeľuje azyl na základe individuálnych osudov a nie v prípade masovej migrácie. Členstvo v NATO garantuje našej krajine potrebnú vonkajšiu bezpečnosť a na ozbrojené sily SR vynakladáme v zmysle našich záväzkov dve percentá HDP.

Vnútornú bezpečnosť garantujú zdatní a čestní policajti a vyšetrovatelia, ktorí majú pri odhalovaní trestných činov voľné ruky. Zrušením sovietskeho systému prokuratúry sa prokurátori stali skutočne nezávislí. Spravodlivosť je výrazne vyššia, lebo budú pranierovaní a disciplinárne postihovaní sudcovia s najvyšším počtom pochybení.

Štát nenechá nikoho umrieť od hladu a vykrvácať na ulici, čo znamená, že garantuje každému svojmu občanovi životné minimum a základnú zdravotnú starostlivosť. Kto chce viac, musí sa snažiť. Snaha jednotlivca je uľahčená tým, že neexistujú žiadne bariéry medzi nepracovaním a pracovaním, lebo životné minimum sa v prípade pracovania neprestane vyplácať, ale sa len mierne znižuje.

Nízke a extrémne jednoducho vypočítateľné dane a odvody tvoria finančný vzťah medzi občanom a štátom a robia ľudí slobodnejšími.

Na základe špeciálneho zákona o sociálne vylúčených spoločenských štát vyvíja mimoriadne úsilie, aby vzdelal deti z rómskych osád a zároveň zabezpečil dostatok práce pre dospelých. Falošné motivátory sú odstránené – ľudia zo SVS majú síce tvrdé, ale férové podmienky a musia sa snažiť ako všetci ostatní.

Slovensko je rajom pre podnikanie. Podnikateľské prostredie je zlepšené zásadným spôsobom, a to maximálnym zredukovaním administratívnej a finančnej záťaže, ako aj odstránením deformácií a odbúraním bariér pre vstup do podnikania.

Školstvo je postavené na rovnakých podmienkach pre všetky typy zriaďovateľov, je orientované na dieťa a študenta, a zároveň podporuje schopnosť starať sa o seba a o svoju rodinu.

Slovenské deti sa umiestňujú na popredných priečkach v rebríčkoch PISA testov. Počet žiakov začal opäť stúpať, lebo materstvo prestalo byť ekonomickým trestom – rodičovský príspevok do troch rokov veku dieťaťa je naviazaný na predošlý príjem alebo vzdelanie a tvorí jeho významnú časť.

V zdravotníctve zabezpečuje štát základnú mieru zdravotnej starostlivosti na základe solidárneho financovania občanmi. Maximálna transparentnosť dovoľuje porovnať odmeny jednotlivým poskytovateľom zdravotnej starostlivosti. Súťaž medzi poskytovateľmi, ako aj odštátnenie nemocníc citelne zvýšili ponuku v prospech pacienta.

A korupcia? Občania si predsa zvolili stranu, ktorá nemá za sebou žiadnych oligarchov a na dôležité miesta v štátnej správe boli dosadení čestní ľudia. Systematické rozkrádanie skončilo. Najväčším problémom v oblasti boja proti korupcii totiž nie sú nedostatočné zákony, ale nominanti oligarchov a mecenášov, ktorým spolitizovaná polícia a prokuratúra dnes zabezpečuje beztrestnosť.

Poznámky

Objednávateľ: Sloboda a Solidarita, Priemyselná 8, 821 09 Bratislava, IČO: 42 139 333 | Dodávateľ: i+i print spol. s r.o., Mlynské luhy 27, 821 05 Bratislava, IČO: 006880070
ISBN 978-80-570-1596-3

*Vydalo Komunikačné oddelenie strany
Sloboda a Solidarita*

JANUÁR 2020

www.sas.sk